

Moocaani iiji

Muinane New Testament

Contents

San Mateo	1
San Marcos	60
San Lucas	95
San Juan	154
Hechos	195
Romanos	244
1 Corintios	266
2 Corintios	287
Galatas	302
Efesios	310
Filipenses	317
Colosenses	323
1 Tesalonicenses	329
2 Tesalonicenses	334
1 Timoteo	337
2 Timoteo	344
Tito	349
Filemon	352
Hebreos	354
Santiago	371
1 San Pedro Aame	377
2 San Pedro Aame	383
1 San Juan Aame	387
2 San Juan Aame	393
3 San Juan Aame	394
San Judas Aame	395
Apocalipsis	397

Moocaani iiji

New Testament in Muinane (CO:bmr:Muinane)

Language: Muinane

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

0bf287ed-1cc6-5227-b481-7a82b2c54855

ISBN: 978-1-5313-0095-1

SAN MATEO

Jesucristo Siicijeminaa.

(Lc 3.23-38)

1 Jinoodimou Jesucristo eedeetemihaiu iicaumo. Jaabo Jesucristo David, Abraham, icamisi iyaachi iicaubo.

² Jaabo Abraham Isaac onoboco seemevauhi. Jaabo Isaac seemevauhi Jacob onoboco. Jaabo Jacob seemeneu Juda onoobo bu saatoho inahabomi. ³ Jaabo Juda seemevauhi Fares, Zara, onoomisico. Jaamisi seejiu Tama onoogo. Jaabo Fares seemevauhi Esrom onoboco. Jaabo Esrom seemevauhi Aram onoboco. ⁴ Jaabo Aram seemevauhi Aminadaco. Jaabo seemevauhi Naaso onoboco. Jaabo seemevauhi Salmon onoboco. ⁵ Jaabo seemevauhi Boos onoboco. Jaabo seejiu Rahab onoogo. Jaabo Boos seemevauhi Obed onoboco. Jaabo seejiu Rut onoogo. Jaabo Obed seemevauhi Isai onoboco. ⁶ Jaabo Isai seemevauhi aivojiiibo Davidco. Jaabo aivojiiibo David taabau Betsabe onoogo. Jaago Uria onoobo taabaco udumitiiciugo Salomon onoboco seemevauhi.

⁷ Jaabo Salomon Roboan onoboco seemevauhi. Jaabo seemevauhi Abia onoboco. Jaabo Abia seemevauhi Asa onoboco. ⁸ Jaabo Asa seemevauhi Josafat onoboco. Jaabo seemevauhi Joram onoboco. Jaabo seemevauhi Uzias onoboco. ⁹ Jaabo Uzias seemevauhi Jotan onoboco. Jaabo seemevauhi Acaz onoboco. Jaabo Acaz seemevauhi Ezequias onoboco. ¹⁰ Jaabo Ezequias seemevauhi Manase onoboco. Jaabo seemevauhi Amon onoboco. Jaabo seemevauhi Josia onoboco. ¹¹ Jaabo seemevauhi Jeconia onoobo, bu inahabomi icamoco Israel cuumiminaaco Babilonia jiiinijevi asatyuudiihivi.

¹² Jaanobuunati Jeconia seemevauhi Salatiel onoboco. Jaabo seemevauhi Zorobabelco. ¹³ Jaabo Zorobabel seemevauhi Abiud onoboco. Jaabo seemevauhi Eliaquim onoboco. Jaabo seemevauhi Azor onoboco. ¹⁴ Jaabo seemevauhi Sadoc onoboco. Jaabo seemevauhi Aquin onoboco. Jaabo seemevauhi Eliud onoboco. ¹⁵ Jaabo Eliud seemevauhi Eleazar onoboco. Jaabo seemevauhi Matan onoboco. Jaabo seemevauhi Jacob onoboco. ¹⁶ Jaabo Jacob seemevauhi Joseque Maria taje iicauboco. Jaago Maria Jesuco seemevauhi Cristo imomo iicaaboco.

¹⁷ Jaamaño Abraham iicaunoti David ifiivuunovi icamo fahuseeci siino igueene-meheje idiiimobacajeva. Jaanoti bu siino tonoodibacajevaro, bu israelmico babiloniami iguiniinumoro aamocasiunovi. Jaamo nanivaminaaco iicanicibadi. Babilonia jiiinijevi satyuumo. Jaanoti bu siino tonoodibacajeva nigaciti jari Cristo fiivuuhi.

Jesucristo Ifiivuuono.

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Jilli Jesucristo fiivuuhi seeji Maria Joseque itajevaqui icacuui. Jaarugo diibomahi iicautinacaro seemene ijeebiifaño icacuui Moocaani Gaija mitya noojiri. ¹⁹ Jaanaa Jose aiji ijeebi imino icahicaumaño imuguutiibo miyaminaaco diigo tolli iicaunoco uguubusunoco. Jilli lliivi diigoti gaajaciratino idugaavequi omoonijiruno, ²⁰ esamaajeri icahicaubovi fucu tigafañodi Moocaani toomominaafi diibovi ajafeveuboro diiboco nuuhi: Jose David iyaachi, igototiiboro Mariaco diitaa-

bati gaayici oono diigofaño seemene ifiivosee Moocaani Gaija seemene. ²¹ Jaasee ifiivoseeque Jesuti momoni. Jilli diibo momo icaji diibo cuumiminaaco iimititi ataa-jasujiiibo iicamaño, nooboro.

²² Jilli icauno johono Moocaani ihiimaaminaafi Isaia onoobofoenedi unuuno imiyacafetequi:

²³ Bagocaja ohoovagoro seemevajigo. Jaabo momoji, Emanuel, nooboro. Jaano jino momo Emanuel onono: Moocaani mihaivi gasecui, eneejiruno.

²⁴ Jaabo Jose aaicuudi, Moocaani toomominaafi diiboco unuubadi mooniubo Mariaco mogaiti gaayiciubo. ²⁵ Jaarugoma icautiibo iseemeneque iiciugoro Jesuti omomoniutinohachuta.

Jiinijeo Maaimomi Jesuco Emecivauno.

2 Jaabo Jesu fiivuui Belen onoocuumivi Judea jiinijevi. Jaasumi Herode onoobo toojiinije aivojiiibu.* Jaanaa Jerusale cuumivi gaseumo oriente aamijiti asaaumo maaimomi gaseuhi. ² Jaamo dilluui: ¿Cuuca iicaabo judiomi aivojiiibu ifi-ivoobo? Miuro mihai orienteti imeecirigaico maatyimemere jino masaahi diiboco mihimovamo, noomoro.

³ Diito jilli unuunoco ihaivojiiibu Herode uguubuuboro nihi nihi minifutuui, bu paryi Jerusale cuumi miyaminaa icano. ⁴ Jaaboro ihaivojiiibu paryiicino sacerdotemi aivojitoco ucuuhuvauboro, bu Moise tajiibaco miyaminaaco ijiibeguefimoco icano ucuuhuvauboro diitoco dilluubo: ¿Naa, conoovi fiivejiibo Cristo? nooboro.

⁵ Jaanegui nuumo: Belen de Judeavi fiivejiibo tolli nooboro Moocaani iimaaminaafi caatiniuhi:

⁶ Iijoho Belen Juda jiinije cuumi, aivo obocigotirucuumi, bu toojiinijeo aivojitogui-inoivi diicarahi. Jaarunaa Moocaani bocigusuhi. Miuro difañoati aivojiiibu fiiveji taacuumiminaa israelminaaco eteemejiibo, noono, noomoro.

⁷ Jaanoma iicaubo Herode diito maaimomico toovono ucuuhuvauboro imino dil-luui diitoco imeecirigaico cofucu aatyimeunoco. ⁸ Jaaboro diitoco Belen cuumijaa agalluuboro nuubo: Tahí mofoo. Jaamoro imino midillu toosee iicamañoco. Jaamo mahatyimedi uco mijiiibogo uujoho bu tolliro imetequi, nooboro.

⁹ Jilli nooboro diitoco maaimomico ihaivojiiibu ijiibugueri fuumo. Jaanaaca diibo imeecirigaico aamijiti aatyimeubo diito imega feehcauhi. Jaanofeenevi jari imeecirigai samañoviro minifutuui toosee iicaunohallivi. ¹⁰ Jaagai imeecirigaico imaaaimomi aatyimeumoro sihidi imo imo minifutuumo. ¹¹ Jaadi toojafaño ajaa-heveumo tooseeque atyimeuhi, bu seeji Mariaco icano. Jaamoro tooseguiino ememuiivuumoro tooseeque imuumo. Jaadi isatyotaaco afaayiumoro tooseeque aciumo oro, insienso, mirra icanoco. ¹² Jaadi tigafañodi diitoco: Herode iicahigodi muhuumidino, noonoro afaguunegui, siijiro uumiumo ijiinijejaago.

Jesuma Caanimisi Egipto Jiinijejaago Agauno.

¹³ Jaamo diito maaimomi ufuunobuunati tigafaño Moocaani toomominaafi Josevi ajafeveuboro diiboco nuuhi: Gañiivo jaaboro seemeneque seejima diiciibo Egipto jiinijevi digaa. Jaaboro tahí diica jari ico onoonohachuta Herode amiisi seemeneque guiinejiibo igaicauqui, nooboro.

---

*2:1 Jaabo Herode Imityaabo onoobo.

¹⁴ Jaanegui Jose agaŋiivuuboro tooseema seejico iiciuboro fucufeeneviro fuuhi Egipto jiiŋijevi. ¹⁵ Tahii icaumo Herode iguijeveutinohachuta. Jillii icauno Moocaani ihiimaaminaafifeenedi unuuno imiyacafetequi: Egipto jiiŋijeti Taseemeneque cuuhuvaji, unuuno.

Herode Seemeque Gaisiraicisuhi.

¹⁶ Jaanaaca Herode maaimomi diibo iijico agaŋiiunoco agaajaciuboro sihidi sifiratuubo. Jaaboro seemeque paryiicino gaisiraicisuubo mificabaciti guinovi iicaumoco paryi Belen cuumiri icaumo seemeque, bu paryi ihallidi iicaucuumije miyaminaa seemeque icano, maaimomi diiboco unuusumi paryi ifiivusehejeque. ¹⁷ Jillii miyaavuuno, Moocaani iimaaminaafi Jeremia acaatiniuno:

¹⁸ Guubuvusuno ico Rama onohigovi ataacasino sihidi ijijovoonino; Jaago Raquel iseemeque ataago. Jaago imogotihii diigoco ajacusunoco ochoomocinicuuneguiha, nooboro.

¹⁹ Jaanobuunati Herode iguijeveunobuunati siino Moocaani toomominaafi Josevi siino jafeveuhi tigafaŋodi Egipto jiiŋijevi. Jaabo diiboco nuuhi: ²⁰ Goova gaŋiivoobo semeneque seejima diiicibo dojicuviro duhuumi Israel jiiŋijevi guijevecuumo semeneque agaicauguehicaumo, nooboro.

²¹ Jaanegui Jose agaŋiivuuboro tooseeque seejima satyuuhi Israel jiiŋijeaago. ²² Jaarunaa Arquelao onoobo caanibuuna Judeavi aivojiiiboti iicaunoco Jose agaajauboro tahii ufuunoco iguiubo. Jaaboco tigafaŋodi ijiiibugunoma iicaubo Galilea jiiŋijeaagoviro fuubo. ²³ Jahigo ifutuudi Nazare cuumivi icatuubo. Jillii icauno Moocaani iimaaminaa unuuno imiyaavequi: Jesu Nazareoobo, noociniji, unuuno.

Jua Nitiminaafi Sicaihigovi Jiiibeguehi.

(*Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28*)

3 Tusumi Jua Nitiminaafi saauhi Judeati iicano sicaihigovi jiiibogooboro jillii neehicauhi: ² Amiihai imitico mejeevesucu, jino Moocaani aivoji iicajino fiitivucuuhi, nooboro.

³ Jaabo jaani Jua, johono diiboti Moocaani iimaaminaafi Isaia jillii nooboro acaatiniubo:

Saatoho ico guubuvusuhi sicaihigoti ocoovadiicinino: Moocaani jiihaico mihimibachu; sano ticovoro jiihaico meheetavo, onoono.

⁴ Jaabo Jua gaachehuu camellomi ijeene eetavotau. Jaabo machutahicau chahacami, bajio iimi icanoro. ⁵ Jaaboco uguubunicivamo saahicauhi Jerusale cuumiti. Paryi Judeao jiiŋijeminaa, bu Jorda teehi fiitino iicano jiiŋijeminaa icamo diiboco uguubunicivamo. ⁶ Jaamo iimitico ijiiibogonobuunati Jua diitoco Jorda onohifaŋo nitihicauhi.

⁷ Jaanaaca bu diibojaago ajashutimo fariseomioto, saduceomioto icamo diibojaa iniquimaavivamo asaahicaunoco aatyimeuboro diitoco nuuhi: ¡Jiinimomibadi mihicano miyaminaa! ¿Miiijoho amiihaico ijiiibogonoti mataajaji niicuno Moocaani omoonijino ifiitivoti? ⁸ Jaanegui imino mihica miyaano amiihai eedehefiiico mejeevesuno foovono ihifuvusuqui. ⁹ Jaamoro miihai Abraham iyaachimihai, noomoro mihiiimaadino. Miiro jino amiihaico neehi: Jiba guisiba icarubati Abraham iyaachimihaiti Moocaani fiivusujirahi. ¹⁰ Miiro jigaaje imibaicinicuuhi imohonoco iquitiqii. Jaabadi paryi imohono iiminoco onovatithehejeque miqitimoro

ciijigaifaño mijigasutahi. ¹¹ Miyaano naha uujoho nifaihuri nitihicahi amiïhai imitico mejeevesucuuno jïibogobadi iicano. Jaanoti naha taabuunati asaabo amiïhaico nitiji Moocaani Gajjari, ciijigairi icano. Diibo tajanaanicivi mityahi. Jaamaño uujoho aivo ifototihi diibo tihaiapaajeque asatyejirunovi. ¹² Jaabo usefaño ipala icacuuhi. Jaaneri itrigoco iimibachuuboro ibeevaco aicujiiibo. Jaaboro itrigo noovat-aco igranerofaño ficujiiibo. Jaaboro ibeevanoco jigasujiibo ufucuro ajabaavejitino ciijigaifaño.

Jesuco Initiuno.

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Jaanaaca Jesu saauhi Galileati Jorda onohijaago Jua iicauhigo diiboco Jua initiiqui. ¹⁴ Jaarunaaca Jua iticoni imuguutihi. Jaaboro Jesuco nuubo: ¿Uco naha ijïjoho nitijirahi milliti bu ico uujoho nitijirahi? nooboro.

¹⁵ Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: Jaafa jisumihiica tolli icano, tolli Moocaani atajjïbanoco imino momooniqui, nooboro.

¹⁶ Jaadi Jesuco initiuno iteehifañoti iinovaubacaro niqueje faayacafutuuhi. Jaanofañoti Jesu atyimeuhi Moocaani Gaija nimiïhubadi jeevaabo diibohallivi in- itovaunoco. ¹⁷ Jaanaaca guubuvusuuno niquejefañoti unuuno: Jaani Taseemene aivo agaijïibo diiberi sihidi uujoho imo imo iicaabo, unuuno.

Jesuco Ijï Inisuuno.

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 Jaanaacaro Moocaani Gaija Jesuco satyuuhi sihi sicaihigovi, iji diiboco inisuqui. ² Jaabo tahigo icaubo cuarentadi cuujeva, bu cuarentadi fucuva icano machutiïbo. Jaanobuunati jari diibo ajeba aivuuhi. ³ Jaaneguiha ihiji Jesujaa asaaboro diiboco nisuvauhi jilli nooboro: Miyaano Moocaani Seemene idiicahachi-iji jiba guisibaco tajiïba maahunoti iminifetequi, nooboro.

⁴ Jaarunaa Jesu diiboco iimusuuhi: Miïro Caatinihaame neehi: Iðiinoro maahu sefari miyaminaafi icajitihi, tolliro bu Moocaani iiji sefari icajiiibo, noono, nooboro.

⁵ Jaadi ihiji Jesuco satyuuhi iimino Jerusale cuumihallivi. Jaaboro diiboco caamovono ficuubo Moocaani iija niibahucu nijequevi. ⁶ Jaaboro diiboco nuubo: Miyaano aivo Moocaani Seemene idiicahachiiji juugati baavi casiniivo. Miïro Caatinihaamefaño noono:

Moocaani itoomominaaco tajiïbaji ico iteemequi ihusenehallivi ico gaayicinijimo.

Jaabo guisiba sefavi ditihaiño aivovotino iicaqui, noono, nooboro.

⁷ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Miïro tolliro noono Caatinihaamefaño: Moocaanico nisudino, noono, nooboro.

⁸ Jaanaaca bu siino ihiji diiboco satyuuhi caamovobai nijequevi. Jaaboro paryi diiboco ifusuubo fanoojiinjeneque paryi ihaivojinoma. ⁹ Jaaboro diiboco nuubo: Meeci, paryi jinooco ico uujoho aciji, taaguiino ememuiivooboro uco idiimohachiiji, nooboro.

¹⁰ Jaanoma iicaabo Jesu diiboco nuuhi: Satanas fuucu, miïro Caatinihaame neehi: Moocaani Dioscoro diimo. Jaaboro diibocoro deecivo, noono, nooboro.

¹¹ Jaadi jari ihiji Jesuditi buhigovi minifutuuhi. Jaadi Moocaani toomominaa asaumororo diiboco jecivovauhi.

Jesu Ticonihi Ijiiibogoobo Galileavi.

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Jaanaa Jesu guubuuih Jua civojafaño iicaunoco uguubuuboro fuuhi Galilea jiniijevi. ¹³ Jaaruubo Nazare cuumivi icautiiboro ufuubo icatuuhi Capernau cuumivi, Zabulon, Neftali icamisi jiniije onohigo muuaijiniri iicaucuumivi. ¹⁴ Tolli icauno, Moocaani iimaaminaafi Isaia acaatiniuno imiyaacafetequi:

¹⁵ Zabulon jiniije, Neftali jiniije icano muuaijinidi iicano jiihairi, Jordanti aamiji-jaagovi, Galilea iicahigo judiomi iicatimo iicahigo. ¹⁶ Civono jiniijeguiino iicaumoco achiciuno seseene. Jaabadiro bu guijeve civo jiniijeguiino iicaumoco sесе achiciji, nooboro.

¹⁷ Jaadi jari Jesu ticoniuih miyaminaaco ijiiibogoobo: Amiihai imitico mejevesucu jino Moocaani aivoji fiitivucuuih, nooboro.

Jesu Coovahi Igueenemehejedimo Fiiciminaaco.

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Jaanaaca Jesu feehicauhi Galilea muuaijinidi. Jaabo atyimeuhi miimisiici inahaboma icamisico. Saafi momou Simon onoobo bu samomou Pedro. Jaanoti saafi momou Andre onoobo. Jaamisi fiiciminaatisi iicaumaño isinicuuhuneri muuaifaño fiicihicaumisi. ¹⁹ Jaamisico Jesu nuuhi: Tadyojicuti masaa amiisico miyaminaa fiiciminaatisiti eetavequi, nooboro.

²⁰ Jaasumiro isinicuuhunoco ejeevesuumisiro diibo dojicuti fuumisi.

²¹ Bu jaano janaanici Jesu siino sitisico atyimeuhi: Jacoobo onoobo, bu Jua icano iicamisi Zebedeo achimisico, imeenegafaño caanima iicaumisi isinicuuhunoco amaahuniumisico. ²² Jaamisico Jesu ucuuhuvaunegui caanico imeenegafaño ejeevesuumisiro diiboma fuumisi.

Jesu Sihidi Miyaminaaco Jiibeguehi.

(Lc 6.17-19)

²³ Jaabo Jesu fahigovadi Galilea jiniijeri feehicauhi faacuumiva sinagoga-janofaño jiiibogooboro. Moocaani aivoji jiiibogo iimino jiiibogoco jiiibogooboro, bu fanoova guihuvaneri iguihuvamoco buheesuuboro. ²⁴ Jaanoco Jesuditi guubucuumo paryiicino Siria jiniijeri. Jaamoro diibojaa sivaumo paryiicino fanoova guihuvaneri iicaumehejeque fanoova aivoneri, bu emeimivatomehejeque, epilepsia guihuvani iicaumoco, bu idiino isifañimehejeque icano. Jaamoco Jesu buheesuhicauhi. ²⁵ Jaaboco bucasihicaumo sihidi miyaminaa Galileaoto, bu Decapoli jiniije cuuminooto Jerusale cuumiotheje, bu Judea jiniijeoteheje, bu Jordan aamijijaagoteheje icamo.

Ifabaihallivi Jesu Ijiiibuguuno.

(Lc 6.20-23)

5 Jaanaa Jesu sihidi miyaminaa iicaumoco aatyimeuboro caamo ifabai nijequevi ufuuboro casivutuubo. Jaabo cojivi ijiiibogominaa igaivuuhi. ² Jaadi Jesu tico-vauhi diitoco ijiiibogoobo jilli nooboro:

³ Imicani icamo Moocaanico iimogomo ijeebiino iidaasumaño. Jaamaño niquejefaño mihicaji.

⁴ Imicani icamo iidaasuno iicamo. Diitoco Moocaani jacusuji.

⁵ Imicani icamo, ijeebiiño isiiicumo. Diito jiiniyeque Moocaani aaciguujeque gaayiciji.

⁶ Imicani icamo iiminoco omoonijirunoco aivo iimogomo. Diito imo imo minifeteji.

⁷ Imicani icamo sitaaco iidaasugomo. Diitoco Moocaani idaasugueji.

⁸ Imicani icamo ijeebii imihinivatimo. Diito Moocaanico atyimeji.

⁹ Imicani icamo sajeebii icaco omoonimo. Diitoco Moocaani: Taseeme, eneejimo.

¹⁰ Imicani icamo Moocaani iimogonoco omooninohalliti diitoco ijiiheveme. Diitononeji niqueje aivoji.

¹¹ Amiihai tahalliti amiihaico miyaminaa aivonoono onoomoro idaasuno omoonimo, amiihaihallivi sicamañejeque ijiiocasimo. ¹² Jaasumi sihidi imo imo mihica, toono jaada ufucu niquejefañño sihidi jeevano ijaadaco magaayiciji. Miïro tolliro amiihai imegavi iicaumo Moocaani iimaaminaaco idaasuno mooniumo.

Jiinije Imuhu Ohoovicino.

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ Amiihai jiinije imuhu. Jaano imuhu ijeevetecuuruva, ¿jinejeri bu mihi-muhunijirahi; jinejebaguiiha imicuujitiruno? Jaanoco buhi magaññinoco miyaminaa quicujirahi.

Jiinije Achicinita Ohoovicino.

¹⁴ Amiihai jiinije achiciniminaa. Miïro ifabaihalliri iicacuumi toovono icatatihi.

¹⁵ Bu jaabadiro cuugahuco miniiimoro siinerihallivi mafabaacutatatihi. Jilliro ofoovomañovi caamo mificutahi paryi jaache iicamoco ihachiciniqui. ¹⁶ Jaabadi amiihai momooni amiihai foovo miyaminaa imefeenevi foovono ihifuvusuqui. Jaamoro amiihai imino momooninoco aatyimemere, Moocaani niquejefañño iicaaboco iimequi.

Jesu Tajiibaco Ijii bogono.

¹⁷ Uco mehesicinidino, Moise tajiibaco, bu Moocaani iimaaminaa jii bogoco icano finisuvaabo, noomoro. Jilli toono unuuno imiyacafetequi saahi. ¹⁸ Miïro miyanotiro amiihaico neehi: Niqueje, jiinije icano iicanohachuta tajiibahaame naavutusti sanooba gaññicafetejitih, ufucu iicajino iicanohachuta. ¹⁹ Jaamaño tajiibatianoogayi ajashurunoco miyaano nootiibo tolli omooniiibo, bu jaaboro sitaaco tolliro imitino imooniqui agaajasuuboco ufucu niquejefañño tolliro jilli imihii fooboti noocafetejiibo. Jaanoti imityagooboro imino omooniiiboro sitaaco tolliro imooniqui ijii bogoo bu ufucu niquejefañño aivo miyaaboti noocafeteji. ²⁰ Miïro jino amiihaico neehi: Amiihai caatiniminaa, fariseomi icamo iicabadiro mihicamoro Moocaani iimogonoco momoonitihachiji bu niquejefañño mefeelijitih.

Icajii suditi Jesu Ijii bogono.

(Lc 12.57-59)

²¹ Amiihai muguubuhicacuuhi, amiihai eedeetemihaico jilli unuunoco: Gaicaaudino; cajaanihacho sitaaco agaicaaubo castigacafeteji, noomoro. ²² Miïro jino uujoho amiihaico neehi: Cajaatyohacho inahabojaago isifiiratomo

castigacafeteji. Cajaatyohacho inahaboco imitino onoomoco aivo isefa aivojito castigaji. Jaanoti bu inahaboco: Miyaaboividi, onoomo infierno cijjigai ñihicuguiino guinovi minifeteji.

²³ Jaanogui Moocaanico imequi ofooboro dinahaboma imitino idiicanoco edeesafotooboro, ²⁴ siino uduumiiboro iticoni dinahabojaagovihi difoo. Jaaboro di-ibo dimijivotoobo sajeebii minifototo. Jaadi jari duhuumiibo Moocaanico diimoto.

²⁵ Jaanoti bu cajaatyohacho dihallivi ijiiibogomoro ico isisisuqui asatyohachiiji, dinahaboma jiihaiviro dimijivo. Ico dugaacuminaafico acitotiibo iicaqui. Jaabo di-ibo sisiminaaco ico acijiruubo. Jaamo ico civojafaño jiihacujirahi. ²⁶ Miyanotiro ico neehi: Tahigoti dihiinejitirahi niinojegayico adaadutinohachuta.

Jesu Jiibeguehi Sifigoma Mihicajirunohallivi.

²⁷ Amiihairyo muguubuhicacuui siicije unuucunoco: Sifigoma diicadino. ²⁸ Miïro jino uujoho amiihaico neehi: Cajaatyohacho gaigoooco imogomoro emecimo ijeebiiñañodi diigoma icacuui.

²⁹ Jaanogui dimiyanaagohaallii ico imitifaño agañisuhachiiji, toolliiico diiciibo tehesino gañii; imijirunaa difiiti samañogayiro iiti agañiicafotono. Jaanoti imi-jitiruno faabohoro difi cijjigaifaño agañiicafotono. ³⁰ Jaanoti bu dihuse dimiyahuse ico imitifaño agañisuhachiiji quiticiibo tehesino gañii; imijiruno samañogayiro iiti agañiicafotono. Jaanoti aivo imijitiruno faabohoro cijjigaifaño agañiicafotono.†

Jesu Jiibeguehi Gaigoooco Ejeevesufinohallivi.

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ Tolliro bu siicije nuumo: Cajaanihacho mogaico ejeevesumo, diigoco ejeevesu-cuunohaameque ihaciqui, noono. ³² Jaarunofaño uujoho neehi: Cajaanihacho mo-gaico ajevahalliti icatino ejeevesuhachiiji diigoco ajeva imitico icisuubo. Jaamaño sifi ejeevesucuugoco iiciibo diigofañodi ajeva imitico ichi.

Jesu Moocaani Momofañodi Monoonicinohallivi Ijiiibogono.

³³ Tolliro bu muguubuhicacuui, siicijeminaaco unuunoco: Moocaani momo-fañodi unuucunoco bañidino diibo imefeenevi, noono. ³⁴ Jaarunaaca uujoho amiihaico neehi: Moocaani momofañodi mohoovucidino, niquejefañodi oovicimoro meneedino, toono Moocaani aivoji icaga iicahigo. ³⁵ Tolliro bu jiiñjefañodi mo-hoovucidino, toojehallivi Moocaani itihaico ificuunicije iicamaño; bu Jerusale cu-umifañodi mohoovucidino, tuucuumi Aivojiiibo Jesu cuumi iicamaño. ³⁶ Tolliro bu ooviciboro: Tañigai seseeteji, needino. Tolli eneeneri sajebaco diinigaijeque seseetesujirahi, nacu bu civutusujirahi jaanucuhu. ³⁷ Jilli ticovonoro: Jiïhi, Cha-hano, monoo. Jaanoti janaanivicivi mejeenesucuuno, toono ijiti asaacuuno.

Miïno Minaafico Magaijino.

(Lc 6.29-30)

³⁸ Amiihairyo muguubuhicacuui, siicije jilli unuunoco: Saafi aalliico ifini-caruhachiiji, bu diibo aalliico finicarujirumo. Tolliro iigaico igañisuruva, bu diibo iigaico gañijirumo. ³⁹ Jaarunofaño uujoho amiihaico neehi: Iimitiiboma miihiba-

---

†5:30 Jino jilli iiminocoro mooni, imitico deetavedino, eneejiruno.

casidino. Ivinaaca jilliro saatoho amiñhai imeti agabacuhachijji, saanaagohimeque bu mahaci tolliro bu igabacuqui. ⁴⁰ Tolliro bu cajaanoyohacho ico ahaamimoro dicaamoojaco udumitiicigohachijji, tolliro bu disacoco daaci. ⁴¹ Jaanoti bu tolliro saatoho, fiisetaco minooci kilometro ticovovi satyequi atajjibahachijji igueeneme kilometro ticovovi satyo. ⁴² Jaanoti bu cajaanoyohacho ico siinoco idillumoco daaci, bu duduvuvedino sita ico: Uco tooneguiiha presta, noomoro idillumediti.

Diminaaco Gaiji

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Tolliro bu siicije unuunoco muguubucuui: Digataavominaafico gaiji. Jaaboro diminaafico diihegue, unuunoco. ⁴⁴ Jaarunofaño uujoho amiñhaico neehi: Amiiñhai minaaafico magaiji, Moocaañima mihiimaa amiñhaico aivonoono onoomoro idaasuno omoonimohallivi.[‡] ⁴⁵ Jaachijji amiñhai Caani niquejefaño iicaabo seemeti miñcaji. Miñro diibo inihibaco iinusuhicahi iimitimohallivi, bu iimimohallivi icano, bu tolliro nijabaco galluhicaabo iimihijimohallivi, bu iimiti ijiminaahallivi icano. ⁴⁶ Jaanoti bu amiñhaico agaijimocoro magaijhachijji, ¿milli bu ijaadaco magaayicijirahi? Miñro bu impuesto jaadusuminaa imitimo iicarumo tolliro mooninicihi. ⁴⁷ Jaabadiro bu dinahabocoro idilluhachijji, ¿minoodi imico toono edeetavono? Miñro bu tolliro Moocaañico agaajatimeheje tolliro moonifihi. ⁴⁸ Jaanegui amiñhaico neehi: Imimo miñca oono amiñhai Caani niquejefaño iicaabo aivo imiibo iicabadi.

Jesu Jiibeguehi Imihusene Mihicanohallivi.

6 Amiiñhai imino momooninoco miyaminaa imega momoonidino; jilli amiñhaico imityaguequiguiharo. Jaanoti tolli momoonihachijji amiñhai Caani niquejefaño iicaabo ijaadaco amiñhaico acijitih. ² Jaaneguiiha siinoti ucuujivaachumoco siineri adaamususumi faacuumiminaacoro gaajasudino: Oono bañisuminaa sinagogajanofaño, callenefeenevi icano omoonifibadi. Jaamo jilli mooninicimo miyaminaa diitoti imino ihiimaaqui. Jaarunofaño uujoho miyanotiro amiñhaico neehi: Jaamaño miyaminaa ico iimono toonorucu dijaada. ³ Jaanoti naha ijoho iidaasumoco siinoco adaacihachijji, toovono daaci, dimiyahuse omooninoco dinanihuse gaajacitino iicaqui. ⁴ Jilli toovonoro deetavo, jaachijji diicaani niquejefaño iicaabo toovono edeetavonoco aatyimeebere ico ijaadaco ihaciqui.

Jesu Jiibeguehi Moocaañima Iimaaco.

(Lc 11.2-4)

⁵ Jaamo bu amiñhai Moocaañima mihiimaasumi bañisuminaaafi iicabadi miñcadino. Diibo imeguefihi julleeciniboro sinagogajanofaño ihiimaabo, bu callenejininovi jilli miyaminaa diiboco ihatyimequiguiharo. Miyanotiro amiñhaico neehi: Toono miyaminaaafi obocogoneriro jaaducafutucuuno. ⁶ Jaanoti naha ijoho Moocaañima idiimaajisumi, dimecufaño idicafotooboro cuhufono diguhugaco fabaacuubo diimaa Moocaañima iiro idiicahigo. Jaachijji diicaani niquejefaño iicaabo toovono omooninoco aatyimeebere ico ijaadaco acijiiibo.

[‡]5:44 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: imino monoo amiñhaico imitino onoomoco, imino momooni amiñhaico ijiiheguemeque.

⁷ Jaabo Moocaanima idiimaasumi jilli mihiifoneheje sicamañeheje samañocoro unuucumañocoro siino needino: Oono Moocaanico agaajatimo iicanicibadi: Fine jilli: sihidi ihiimaaneri Moocaani uco guubuhi, noomoro eesicinifimo. ⁸ Jaanobadi mejeevadino. Miïro Moocaani imegaviro amiïhai midillutinaacaro gaajacuui amiïhai mucuujiivaachunoco. ⁹ Jaaneguiiha amiïhai jilli noomoro Moocaanima mihiimaa:

Moocaani niquejefaño idiicaabo, jaafa dimomo imino ijeevadi ficucafetehi. ¹⁰ Jaafa dihaivoji saahi. Jaafa dijeebii onoobadi eetavocafetehi jiiinjehallivi, oono niquejefaño iicabadi. ¹¹ Miïhaico daaci machutaati fafucuvaaciviro. ¹² Jaaboro miïhaico mohimitico buusu, oono bu miïhai, miïhaico imitino omoonimoco toonoco mihimibachubadi. ¹³ Jaaboro miïhaico inisunofaño gañiisudino. Miïhaico imiti iji useti taajasu.[¶] Fine.

¹⁴ Miïro amiïhaico sita imitino omoonimoma toonoco mihimibachuhachijji, bu tolliro amiïhai Caani niquejefaño iicaabo amiïhai imitico imibachuji. ¹⁵ Jaanoti amiïhai sitaama mihimibachucasitihachijji, bu amiïhai Caani niquejefaño iicaabo amiïhai imitico imibachujitihi.

Jesu Jiibeguehi Aigahallivi.

¹⁶ Jaabadiro bu amiïhai safucuco mahaigasumi amiïhai imeque idaasuno miminiyudino, oono bañisuminaa omooninicibadi. Diito tolli moonifihi amachutinoco miyaminaa ihatyimequi. Jaanegui amiïhaico neehi: Toono ijaadaco mihiicicuui miyaminaa obocigoneriro. ¹⁷ Jaanoti iijoho machutiïbo adaigasumi dihimeque nitiïbo imino feedamaje, ¹⁸ miyaminaa machutiïbo adaigaiñoco gaajacitimo iicaqui, idiïboro niquejefaño iicaabo Moocaani ijeevadi samisi diiboma mihicaabo igaajaqui. Jaabo ico toono jaadaco aciji.

Niquejefaño Mubusumijema Mihicano.

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Jijehallivi sihidi busumijeeneque mititibaandino, deeira ifinisufijehallivi, bu tolliro paryi busumijeene unucufijehallivi, bu tolliro nanivaminaa ananinicinehejehallivi icano. ²⁰ Ivi idihigoro niquejefaño sihidi busumijeque mititibaani, deeira ifinisutihigo, fanoova unucutatihigo, bu nanivaminaa ananifitihigo icano. ²¹ Miïro amiïhai busumijeene iicahigovi, bu amiïhai jeebii icajirahi.

Mofi Imitino, Bu Imino Icano.

(Lc 11.34-36)

²²⁻²³ Miïro saafi ihaalliï iimitiïbo imino icajitirahi. Jaabadiro saafi ijeebii iimitiïbo imihusetihi. Jaabo iimitinoguino icaji. Jaanoti Moocaani ijeebiico iimibachuhachijji imihusetijiïbo. Moocaani iimogobadi icacujjiïbo. Jaanoti miïno imitico iminobadi mehesicinihachijji, janaaniciivo aivo imitino.

[¶]**6:13** Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Miïro paryiicinoro diino aivoji, mitya dihovosiï ufucuro ifinjiritino icano, onoonoco.

Moocaani, Bu Nihibami Icano.

(Lc 16.13)

²⁴ Miihaiñooba miimisiici ihaivojitisima icajitirahi. Miiro saafiico ijiihegueebere saafiicoro gaijjiruubo. Jaabadiro bu sano nihibamico, Moocaanico icano magaijjitirahi.

Moocaani Iseemeque Teemefihi.

(Lc 12.22-31)

²⁵ Amiihaico neehi: Niji nisi amiihai jeebiinoco momoonidino toono sefari mihi-caqui, mamachujirunehejeri, bu mahadujirunehejeri icano, bu tolliro mijiciniijino gaachehuri icano. ¿Nacu mofi gaachehu janaanivivi jaaducafototih? ²⁶ Eneecau oono joomi caamodi agahafomoco mihiifinici, basutirumo, bu abasuno noovaco icitirumo icano. Jaarumoco amiihai Caani niquejefaño iicaabo[§] diitoco machuco acifihi. Jaamo diito joomi janaanivivi amiihai majaaducafetehi. ²⁷ ¿Nacu amiihaiti cajaanii siino janaanivivi ticovovi macamevetejirahi toono fanoovari nisi nisi mihihahicanoti?

²⁸ ¿Jaamo collihi amiihai gaachehuri nisi nisi mihihahicahi? Eneecau oono deecanoco mihiifinici, dudicamaaitiruno gaachehunoco eetavotiruno icano. ²⁹ Jaarunaa amiihaico neehi: Salomon aivo sihidi jeevano iminoonoma icauruubo toono deecanobadi jeevautihi. ³⁰ Jaabo Moocaani, buhicaga toono ñaavahu jaachijii bajifaño icano, civohogo iquiticafotonoro cijigaiifaño jigasucafotono icarunoco Moocaani imino gaachehuco mijiihacubadi moonihi. Jaanegui amiihaico gaachehunoco jicujiiibo, ajashucani amiihai miyaavogo mihihacano miyaminaaco. ³¹ Jaanegui nisi nisi mihihadino jilli noomoro: ¿Jinejeque jana mamachuji? ¿Jinejeque jana mahaduji? ¿Jinejeque jana mijicafeteji? noomoro. ³² Miiro jihomonehejequere imiyaavogotimo guinehicahi. Jaanoti naha amiihai, amiihai Caani niquejefaño iicaaboma mihihacahi. Jaabo gaajacuuhi amiihai paryi tonehejeri mucuujiivaachunoco. ³³ Jaaneguiha Moocaani aivojijaagoviro dijeebiico ficu, jaaboro diibo iimogonocoro deetavo icano. Jaadi jari paryi tonehejeque bu gaayiciji. ³⁴ Jaaneguiha civohogo iicajinehejeri amiihai jeebiico nisi nisi momoonidino. Toono amiihaiti civohogoro finijitih. Fafucuvaaciviro iima ajashutino icahicacuuno toono nisi nisi idiicano.

Sifi Imitico Needino.

(Lc 6.37-38, 41-42)

7 Sitaaco iimiti meneedino, jaachijii amiihaico bu Moocaani amiihai imiti needino. ² Toono amiihai sitaaco meneehicabadiro bu amiihaico moonijiiibo, bu oono amiihai sitaaco mohoovihicaneriro amiihaico oovicijiiibo. ³ ¿Jaabo milli bu dinahabo aalliifaño iicano beevagayico daatyimejirahi, dihaalliifaño bu iicatuuci cutuucico atyimetiiiboro? ⁴ Jaabo ijoho dihaalliifaño cutuucima idiicaabo, ¿milli bu dinahaboco neejirahi: Juugavi disaa oono dihaalliifaño iicano beevagayico ico iciqui, nooboro? ⁵ ¡Bañisuminaafi idiicaabo! Iticoni toono dihaalliifaño iicatuucico diici. Jaadi jari imino adaatyimeebere dinahabo aalliifaño iicano beevagayico diiciji.

[§]6:26 Moocaani

⁶ Iiminoco imiyaavogotimo jicubadi iicamoco mahacidino, amiihaijaagovi emecafotomoro amiihaico dedaahenidimo. Bu amiihai iimogonoco diito iimitimo faafaimibadi iicamoco mahacidino, toono iiminoco quicudimo.

Midillu, Miguiino Icano.

(Lc 11.9-13)

⁷ Midillu amiihaico Moocaani ihaciqui. Miguiino, jaamo mahatyimehi. Tolliro bu guhugati mocoova amiihaidi ifaayiciqui. ⁸ Miiro idilluubo gaayicifihi, bu iguiinoobo atyimefihi; bu guhugati ocoovaaboco faayicifimo.

⁹ ¿Nacu icamo saatohoba amiihaiti amiihai seemeneque maahuco idillusumi guu-ibaco mahacijirumo? ¹⁰ ¿Nacu bu taavaaboco idillusumi jininocoro mahacijirumo? ¹¹ Miiro amiihai mihimifitirumo iiminocoro amiihai seemeque mahacinoco magaa-jahi. ¡Jaanegui imi amiihai Caani niquejefano iicaabo iiminoco aciji midillumoco!

¹² Jaaneguiiha amiihai sitaama imino mihica oono amiihaima diito imino iicanoco mihimogobadi; Miiro tolli Moise tajiiba neehi, bu Moocaani iimaaminaa aamene neehi icano.

Ijene Jiihai Aamiji.

(Lc 13.24)

¹³ Ijene jiihai aamijiriro mijicamaaje. Jaanoti oono guijevefano asatyono jiihai aamiji guiraahi, jiihai guiraahi icano. Jaano carecunoono jahigoviro sihidi miyaminaa feehicahi. ¹⁴ Jaanoti naha fiivojaa asatyono jiihai aamiji, bu fiivojaa asatyono jiihai icano ijene, ajashuno icano. Jaamaano miidimoro atyimehicahi.

Imohoco Inoovatiro Magaajatahi.

(Lc 6.43-44)

¹⁵ Amiihai ifiico magarihuini oono abaniiifimo uujoho Moocaanijaagodi iimaahi eneehicamoti. Diito amiihaijaago saaji ovejamibadi iminifotomoro. Jaarumo fañooto jicum sifirafiimo. ¹⁶ Jaamoco magaajaci omooninehejeti; miiro miijoho baacuco jaanoti icitathi, bu anaajeque jariimohoti icitathi icano. ¹⁷ Miiro paryi iimino imohono iiminocoro noovafihi. Jaabadiro bu iimitino imohono iimitinocoro noovafihi. ¹⁸ Iimiho imoho iimitinoco noovajitirahi, bu iimitiho iiminoco noovajitirahi icano. ¹⁹ Jaano paryiicino iiminoco onoovatino imohonoco mihillumoro ciiji-gaifano mijigasutahi. ²⁰ Jaaneguiiha diitoco magaajaci omooninotiro.

Famoovaro Niquejefano Feejitih.

(Lc 13.25-27)

²¹ Famooro oono uco: Aivojiiho, Aivojiiho, eneehicamo niquejefano feejitih. Iidimoro Taacaani niquejefano iicaabo iimogonoco omoonihicamo feeji. ²² Tufucu agasedi ajashutimo uco neeji: Aivojiiho, Aivojiiho, miihai dimemeri mihiimaahicahi, dimomofañodi miihai iimitino ijimico buhi magaaniihicahi, bu dimomofañodi miihai guiraano sihidi ejeevanehejeque meheetavehicahi icano, noomoro. ²³ Jaarumoco uujoho neeji: Amiihaico uujoho gaajatih. Uti buhigovi miminifoto amiihai iimitinoco momoonihicamo, nooboro.

Ucuhufono, Acahajino Icano.

(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴ Jaamaño uujohe onoonoco uguubuuboro uujohe onoobadi omooniiho, oono saafi agaajaabo guisibanohallivi iijaco eheetavuubobadi jeevahi. ²⁵ Jaajahallivi aiguuruno, sihidi teehino machituurahi, bu sefano guibuhuba toojahallivi saaurahi icano. Jaarunofaño tooja acutuutahi, tano cuhufono guisibanohallivi cuhufono tano inicuciniumaño. ²⁶ Jaanoti uco guubucuuruubo uujohe onoonoco omoonitiiho agaa-jatiihobadi jiiñigaibaahohallivi iijaco eheetavuubobadi jeevahi. ²⁷ Toojahallivi aiguno, teehino machituuhi, sefano quijeba saauhi icano. Jaaneri tooja sano acutuuhi. ¡Jaano sihidaasu! nooboro.

²⁸ Jesu iijiibuguunoco iimivuudi sihidi miyaminaa jabafitehicauhi, ²⁹ fariseomibadi icatiibo, aivojiiho mityama iicaabo iicanicibadi iijiihuguehicauneri.

Jesu Foojohoma Icaaboco Buheesuhi.

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 Jaabo Jesu tobai nijequeti iniituuboco sihidi miyaminaa bucasiuhi. ² Jaanaaca diibojaago saauho saafi foojohoma iicaubo. Jaaboro Jesuguiino ememuiivuboro diiboco nuuhi: Aivojiiho idiimogohachiihi uco dimibachu taguihuvati, nooboro.

³ Jaanegui Jesu diiboco ihuseri dudiiciuhi: Imeguehi, buheetecu, nooboro.

Jaasumiro diibo toono ifoojohoti buheetecuui. ⁴ Jaaboro Jesu diiboco nuuhi: Jeedicahi mihihañoobaco diibeguedino, jilliro foobo sacerdotique difiico diihifusuto. Jaaboro asigayiti satyoobo Moocanico deecivoto Moise atajiihobadi, toonoti famooro igajaqui toono diguihuvati idihimitucunoco.

Jesu Buheesuhi Romanomi Amocasiminaa Aivojiiho Cojiminaafico.

(Lc 7.1-10)

⁵ Jaabo Jesu Capernau cuumifaño jicafutuubaaca romanomi amocasiminaa aivojiiho diibojaago asaaboro diiboco noovauhi: ⁶ Aivojiiho, tacomiminaafi jaahe idaa-suno icahi aiveneri isifañiibo acahi, nooboro.

⁷ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Uujoho ofooboro buheesuteji, nooboro.

⁸ Jaarunaa ihaivojiiho iimusuuhi: Aivojiiho, sihidi jeevahi jaabo iijajaagou efee-jiruno. Jilliro tajiiba dihiijico jaaneri tacomiminaafi ibuheetequi. ⁹ Mihiro bu uu-joho icaruubo aivojito iijiguiino icahi, bu jaaruubo amocasiminaa aivojiihoboti ic-ahi. Jaamoti saafico: Difo, unuusumi fooniciiho. Jaanoti bu sifiico: Disaa, unuusumi bu saaniciiho. Tolliro bu tacomiminaafico: Toonoco deetavo, unuusumi bu eetavoniciiho.

¹⁰ Jilli diibo unuunoco, Jesu uguubuuboro sihidi jabafituuhi. Jaaboro diibo doji-cuti ufuumoco nuubo: Miyanotiro amiihaico neehi. Paryi Israel cuumiminaafeenevi aivo jaani miyaavogobadi iicamoco atyimetahi. ¹¹ Amiihaico neehi, ajashutimo saaji nijequejaagoti, aamijijaagoti icano. Jaamoro niqueje aivojifaño Abraham, Isaac, Jacob, icamoma acasiivomoro machujimo. ¹² Jaanotinaa niqueje aivojifaño efeejirumo jilliro jahisi icivohigoviro gañicafeteji tahigo ataacasimoro igaiñooco oojisujihigovi.

¹³ Jaaboro Jesu ihaivojiboco nuuhi: Fuucu diijajaagovi jaafa dicojiminaafi buheecuji ijoho imiyaavogobadi, nooboro.

Jaasumiro tolli diibo unuuno ticovovi diibo buheetecuhi.

Jesu Buheesuhi Pedro Baaboco.

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Jaadi Jesu Pedro iijajaago ufuubo atyimeuhi Pedro baabo sinafeteri iguihuvaugo acaugoco. ¹⁵ Jaagoco ihuseti ududiciuneriro iguihuva diigoco buuhi. Jaasumiro diigo aganiivuugoro ticovaugo diitoco ejeecivuugo.

Jesu Buheesuhi Ajashutimo Iguihuvamoco.

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Jaanaa mihijicuudi diibojaa sivaumo sihidi iimitino meimi ijeebifaño iicaumehejeque. Jaamoco safooro unuuneriro paryi famoocoro buhi gavaracuubo, bu tolliro iguihuvaumoco paryi buheesuubo. ¹⁷ Jaano jilli icauno Moocaani iimaaminaafi Isaia unuuno imiyacafetequi. Jilli unuuno: Diibo icihni moniinovahañoco, bu moguihuvañaño icano.

Jesuma Ufuujirumo.

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Jaanaa Jesu atyimeuhi diibohallidi sihidi miyaminaa emecuvuunoco. Jaanegui tajiibaubo onogoomuuaivi ifatyequi. ¹⁹ Jaanaa Moise tajiiba gaajaminaafi Jesujaago asaaboro diiboco noovauhi: Jibogominaafi, iima uujoho feejirahi ijoho ofoohigovi, nooboro.

²⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Bajihimi ihojinoma icahi, bu joomi ihiicunoma icahi icano. Jaanoti uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo iinigaico conoovi isiucarujirumaño chahahi, nooboro.

²¹ Jaadi bu saafi ijjibogominaaototi diiboco nuuhi: Aivojibo, jaafahiica iticoni guihirubi iguijevedihivi icidihica, nooboro.

²² Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Ijoho tadyojicuti disaa. Jaanoti jaafa tahi diito ifinijitino fiivoma iicatimo iguijevemeque cijji, nuuruubo.

Jesu Siicutusuhi Guibuhuba, Tyucaai Icanoco.

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Jaaboro Jesu imeenegafaño jicafutuuhi ijjibogominaama. ²⁴ Jaanaaca sefano guibuhuba saauhi imuuaiahallivi. Jaano ityuucari imeenega niituurahi. Jaanaa Jesu imeenegafaño cigahicauhi. ²⁵ Jaanegui ijjibogominaa diiboco aacisuumoro nuuhi: ¡Aivojibo, mihaico taajasu! Jino miniitucuuhi, noomoro.

²⁶ Jaanegui iimusuubo: ¿Collhi mihiguetehi? ¡Ajashucani amiihai miyaavogo! nooboro.

Jaadi aganiivuuboro iguibuhubaco iibaubo, bu imuuaico iibaubo icano. Jaasumiro sano paryi siicutuuno. ²⁷ Jaaneri diito sihidi ajabafiituumoro nuumo: ¿Coyomo miyaminaafi fine jaani jino guibuhuba, bu muuai icanomaryo diiboco imityagoobo? noomoro.

Gadara Miyaminaa Emeimivatuumo.

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Jaabo onogoomuuaivi Gadara jiinijevi ifutuubaaca miimisiici gaifiimisi ciihojinojaa iicahicauhigoti diibojaagovi saauhi, iimitino ijima ijeebiifaño iicaumisi. Jaamisi sihidi jeevano sifiiramisi. Jaamaño miihaiñooba toojiri feehicautihi. ²⁹ Jaamisi asaamisiro ticovauhi ocoovadiivomisi: ¿Collihi mojaago saahi, ijoho Jesu Moocaani achi idiicaabo? ¿Jaabo juu saahi mihaico imegaviro idasunisi-ici gaifiimisi ciihojinojaa iicahicauhigoti diibojaagovi saauhi, iimitino ijima ijee mooniqui? noomisiro.

³⁰ Jaamañoti fiitino icaumo sihidi faafaimi machumoro iiguumo; ³¹ Jaamoro diito iimitino ijimi Jesuco dilluui: Mihaico buhigovi agañijihachijji, jaatyo faafaimifañoro mihaico gallu, noomoro.

³² Jaanegui Jesu: Jii tahi diitofaño mofoo, nooboro iimusuuhi.

Jaanegui diito iimitino ijimi diitisifañoti ihiinumoro ifaafaimifaño fuuhi. Jaasumiro diito paryi ifaafaimi ifagajiti muuaifaño aafuumoro paryi macaniuhi imuuaifaño.

³³ Jaamo diito ifaafaimi toomominaa diito tolli iicaunoco aatyimeumoro jinoomoro cuumijaago ufuumoro jiibugutuui tolli ifaafaimi iicaunoco, bu diitisi ijimima iicaumisi tolli iicaunoco icano. ³⁴ Jaanegui tuucuumioto paryi Jesujaagovi asaamoro diiboco galluumo, iijiniyeti buhigovi ifeequi.

Jesu Buheesuhi Idiino Isifañiboco.

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 Jaanegui Jesu meenegafaño ijicafutuuboro ufuubo ifutuui onogoomuuaivi iicacuumi iicauhigo. ² Jahi diibojaago sivaumo saafiico idiino isifañiubo icigai-ijefaño siuciniuboco. Jaamo miyaavogoco Jesu aatyimeuboro iguihuvauboco nuuhi: Guihi, quehecuto, dihimiti ico imibachucafutucuui, nooboro.

³ Jaanoco tajiiba caatiniminaati saatoho uguubuumoro ijeebiifañodi nuuhi: ¿Milli jaani Moocaanico imitino moonihi ihiimaari? noomoro. ⁴ Jaanoco Jesu agaa-jaciuboro nuuhi: ¿Collihica imiticani mehesamaahi? ⁵ ¿Tihicani jana amiihaidi, dihimiti imibachucafutucuui onono, gañiivoobo diigo onono? ⁶ Eneecau bu amiihaico iifusuqui uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo jiiinijehallivi imiti imibachu mityama iicanoco, nooboro, idiino isifañiuboco nuubo: Gañiivoobo dicigaijeque diiciibo diijajaago fuucu, nooboro.

⁷ Jaasumiro idiino isifañiubo icigaijeque iiciuboro iijajaago fuucuui. ⁸ Jaanoco miyaminaa aatyimeumoro sihidi iguiumo. Jaamoro Moocaanico imuumo miyaminaafico tomitiyo aaciunohallivi.

Jesu Mateoco Cuuhuvahi.

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Jaamañoti Jesu ufuubo, atyimeuhi Mateo onooboco, impuestoco ajaadusuhicaumañeri giciniuboco. Jaaboro diiboco nuubo: Tadyojicuti disaa, nooboro.

Jaanegui Mateo agañiivuuboro diibo dojicuti fuuhi.

¹⁰ Jaanaaca bu Jesu jaaha amachuubo giciniubo cojiri, bu sihidi saatoho impuesto jaadusuminaa, bu saatoho imitiminaa icamo asaamoro Jesu ijiibogomi-

naama icaubo cojivi casiicamaaivauhi. ¹¹ Jaanoco fariseomi aatyimeumoro ijiiibogominaaco dilluui: ¿Milli jaabo oono amiihai jiiibogominaafi machuhi impuesto jaadusuminaama, bu saatoho imitiminaama icano? noomoro.

¹² Jaanoco Jesu uguubuuboro nuuhi: Imimo iguihuvatimo, taabuminaafico imogotatihu, iguihuvamoro taabuminaafico imeguefihi, nooboro. ¹³ Eneecau mofoomoro jino Caatinihaamefaño jilli onoonoco magaajato: Uujoho imeguehi sitaaco mihidaasugonoco. Jaanoti imogotihu jeequivo asimico magacaaumoro mejeecivonoco. Miiro: Uujoho imino icahi, onoomoco cuuhuvaqui saatihu. Iimitimeguiiha saahi iimiti ifiico ijeevesuqui, nooboro.

Jesuco Dilluumo Machutimo Aigafinohallivi.

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Jaanaaca Jua Nitiminaafi jiiibogominaa Jesujaago asaaumoro diiboco dilluvauhi: ¿Jana milliti miihai, bu fariseomi jiiibogominaa icamo machutimo maahaiganicinaaca dita aigahicatihu? noomoro.

¹⁵ Jaanegui Jesu diitoco oovicuuboro iimusuuhi: ¿Nacuuhu taabava jiiibaimojaago ucuuhuvamo idasuri machutimo icanicijirahi; diitofeneri aiji iicanohachuta? Jaanoti naha icajinehiica uujoho udumitiicafotodihivi idasuno iicaneri aigajimo, nooboro.

¹⁶ Miiro miihaiñooba bobaryuri eedechehu gaachehuco maahunitatihu bobaryu fañoviro iguiyacafeteneri eedeene agallivejiruneguiiha. Jaaneri toopaa je janaaniciviro guiraatejirahi. ¹⁷ Jaabadiro bu miijoho bofaihu aivofaihuco eedejutafaño ficutatihu. Jaanoti tolli momooniruva tujutaje jerucamaaajirahi. Jaaneri tujutaje, bu ihaivofaihu icano gañiicafetejirahi. Jaanegui bofaihuco bujutafaño mificutahi. Jaaneri fanoociro icafihi, nooboro. Jilli Jesu nuuhi eedejjiiibogonoco mejeevesumoro bohono jiiibogoco meheetavequi.

Jairo Aicigai, Bu Jesu Gaachehuco Ududiiicuigo Icano.

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Jilli Jesu nuunaaca judiomi aivojiiibo agaseuboro diibo imegavi ajavuvuuboro diiboco nuuhi: Aicigai jaachiijiro gujivecuuhi. Jaarunaaca ijoho ofooboro diigohallivi dihuseque ificuuneri siino dojicuviro buheetejirugo, nooboro.

¹⁹ Jaanegui Jesu agañiivuuboro diiboma fuubo ijiiibogominaama. ²⁰ Jaanaa saafigo gaigo fahuseeci motihaiti mificabaci idiinohachuta tiijeheri iicaugo ibujinaagoti asaagoro Jesu gaachehujinibaco dudiiicivauhi. ²¹ Jilli igaachehujinibaco ududiiicineriro: Buheej, noogoro eesamaaihicamaño. ²² Jaarunaaca Jesu acajebeveuboro diigoco aatyimeuboro nuuhi: Quehecuto gaha; imiyaavogomaño buheesucafetehi, nooboro.

Jaasumiro diigo buheetecuuhi.

²³ Jaanaa Jesu ihaivojiiibo ijafaño iifutuubo atyimeuhi masiminaaco diigoco iciiqui igaiyiicumoco, bu miyaminaa ataacasimo ocoovadiicininoco icano aatyimeuboro ²⁴ diitoco nuuhi: Jahisivi mihiino miiro gujivetigo bagocaja jilliro cigago, nooboro.

Jaaneri diibediti miyaminaa jejebacasiuhi. ²⁵ Jaarunaa Jesu diitoco jahisivi ihinusuuboro fañoovavi ufuuboro diigoco ihuseti agaayicuboro gañiicyiuihi. Jaa-

sumiro diigo gañiivuuhi. ²⁶ Jaano paryi toojiinjeri gaajacafutuuhi diibo tolli omooniiuno.

Jesu Buheesuhi Aatyimetimisiko.

²⁷ Jaabo toojati ihiinuuboro Jesu ufuuboco miimisiici aatyimeutimisi bucasiuhi coovadiicinimisiro: Misico didaasugo David Iyaachi, noomisiro.

²⁸ Jaanaa Jesu jaahevi jicafutuubojaago fuumisi. Jaamisiko dilluubo: ¿Nacuhu amiisi mimiyaaveguehi toonoco omoonijirunoco? nooboro.

Jaanegui diitisi: Jiihi Aivojiiibo, noomisiro iimusuuhi.

²⁹ Jaanegui Jesu diitisi aalliinoco ududiiicuboro nuuhi: Jaafa amiisi miyaavogobadi icano, nooboro.

³⁰ Jaasumiro diitisiko ihaalliino iminutuuhi. Jaaboro Jesu diitisiko faguuhi: Jeedicahi miihaiñoobaco muguubusudino, nooboro.

³¹ Jaarunofaño ufuumisiro jiiibuguumisi paryi toojiinjeri Jesu omooniiunoco.

Jesu Buheesuhi Iimaatiiiboco.

³² Jaamo iinuumaacaro saatoho sivauhi Jesujaago ihiimaatiiibo iimitino ijima iicauboco. ³³ Jaaboco Jesu buhi agañiiudi jari diibo ihiimaahicautiiibo jari iimaauhi. Jaaneri miyaminaa sihidi ajabafiiituumoro nuuhi: Aivo Israelfaño atyimeratatino jilli iicano, noomoro.

³⁴ Jaarunofaño fariseomi neehicauhi: Jaani iimitino ijimico buhi gañiihicahi, diito aivojiiibo mityariro, noomoro.

Jesu Miyaminaaco Idaasuguehi.

³⁵ Jaanaa Jesu fahigovadi feehicauhi faacuumivariro, bu imiidi cuumineri icano iigooboro sinagogajanofaño jiiibogooboro. Moocaani aivoji ijico jiiibogooboro, bu fanoova guihuvanoco buheesuuboro, bu fanoohaivoco buheesuuboro icano.

³⁶ Jaabo miyaminaaco aatyimeuboro diitoco idaasuguubo, idaasuno iicaunoti, niinovano iicaunoti, bu oono ovejami itoomominaafima achahamo icanicibadi iicaumaño icano. ³⁷ Jaaboro itoomominaaco nuubo: Miyanotiro, imiyaavogotimo ajashutihi. Jaarunofaño idudicamaajeminaa miidihii diitoco iicijirumo. ³⁸ Jaaneguiha ihabajaabo Moocaanico midillu dudicamaajeminaati igalluuqui ihicivaqui, nooboro.

Jesu Ichi Minisuminaati Fahuseeci Motihaiti Miimisiici Idiino.

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 Jaaboro Jesu fahuseeci motihaiti miimisiici icamo ijiiibogominaaco ucuuhuvauboro imityaco aciubo, iimitino ijimico buhi igañiihicauqui, bu fanoova guihuvanoco, bu fanoo aivonoco icano ibuusuhicaqui.

² Jaamo ijiiibogominaa momono jino. Iticoni Simon icaruuboco Pedroti omomoniubo. Jaabo nahabo Andre, bu Jacoobo onoobo, inahabo Jua icano Zebedeo seementisi. ³ Felipe, Bartolome, Tomas, Mateo impuesto jaadusuminaafi, bu Jacoobo onoobo Alfeo achi, bu Lebeo icaruuboco Tadeoti omomoniubo, ⁴ bu Simon onoobo cananistamioobo, bu Juda Iscariote onoobo Jesuco aaciujiiibo icano.

Jesu Iminisuminaaco Jiibogovi Galluui.

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Jesu iminisuminaaco jilli nooboro galluui: Judiomi iicatimo jiinijejaago mfeedino, bu tolliro samaritanomi cuumico majaavevedino. ⁶ Israel cuumi miyaminaa ovejamibadi imitaumojaagoviro mofoo. ⁷ Jahigo jiibogomoro mofoo; Moocaani aivoji fiitivucuui, noomoro. ⁸ Iguihuvamoco buheesumoro mofoo, bu uchuumucumoco buheetesumoro mofoo, foojohoma iicamoco imibachumoro mofoo, bu iimitino ijimico buhi gañimoro mofoo. Amiihai jilli ticovono jino mityaco magayicahi; jaaneri momooninoco majaadusudino.

⁹ Jaamo oroco, bu nihibamico, bu cobrebaco icano masatyedino, ¹⁰ bu lleegucubaco jiihaiguiha masatyedino icano ivi idiijacoro masatyo sajaacoro caamoojaco. Bu tihai paajebaco, queseibaco icano masatyedino. Miuro dudicamaajeminaafi imachutaama icafih.

¹¹ Jaamo amiihai cuumivi mihifutusumi, bu allio cuumivi mihifutusumi icano, miguino iimihusene miyaminaafico. Jaabo ijafañoro mihica tuucuumiti mofotino-hachuta. ¹² Jaajafaño mijicafotomoro sajeebii icaco imogomoro midillu. ¹³ Jaano toojaminaadi iimihachiiji diitedi mejeevesu toono sajeebii ica dilluco. Jaanoti iimogotihachiiji toono sajeebii ica dilluco dojicuviro mihici. ¹⁴ Jaanoti bu amiihaico agaayicigotihachiiji, bu uguubugotihachiiji icano, toojati mihiinomoro tuucuumiti mihiinomoro amiihai tihaiñoguiino jiinico diitojaagovi matatacu iibabadi iicano. ¹⁵ Miyanotiro amiihaico neehi. Jaadufucu iicadi aivo tuucuumi sihidi jeevano aamifafeteji Sodoma, Gomorra icaucuumije miyaminaa janaanicivi.

Ijiihevejineheje.

¹⁶ Memeeci, uujoho jino amiihaico galluui oono ovejami jicumifeeneri iicanicibadi. Jaanegui mihimibaicnicu oono jiinimo iicanicibadi. Jaarumo imimoro mihica nimihumi iicanicibadi. ¹⁷ Esicinino mihica, amiihaico miyaminaa aciji aivojito usenafaño. Jaamoro amiihaico aamijimo sinagogajanofaño. ¹⁸ Jaamoro amiihaico satyejimo tajiibaminaa imegavi, bu imiya aivojito imegavi icano tahalliti. Jaamo uuditi mihiimaahi diito judiomi imefeenevi, bu judiomi iicatimo imefeenevi icano. ¹⁹ Jaamo amiihaico aivojito imegavi aacisumi: ¿Milli neeji? noomoro gaihuiha mihicadino. Mihiimaacuujino iicacuujidi Moocaani amiihai jeebiifaño mihiimaajinoco ficuji. ²⁰ Jaamo amiihai mihiimaajino icatino jilli amiihai jeebiifañoti amiihai Caani niquejefaño iicaabo Gaija iimaaji, nooboro. Jaadi nuubo mohimegavi iicajinehediti

²¹ Miyaminaa inahabomicoro moonisuji, bu caanimi iseemequere moonisuji. Jaabadiro bu iseeme caanimijaagovi isifiiratomoro chuumusujimo. ²² Jaasumi faaboho miyaminaafi amiihaico jiiheveji tahalliti: Jaaruno tolli icarunofaño ejenauboro allibavi afatyotoobo taajaji. ²³ Jaamo saacuumifaño amiihaico ubucasisumi siicumijaagovi magaa. Jino miyanotiro amiihaico neehi: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuboo saaji amiihai paryi Israel jiinije cuumeri mofoomo tuucuumijeque mihimivotinaacaro.

²⁴ Miuro cajaanii jiibogominaafi allinohocivi jeevatatih, bu cojeecivominaafi ihaivojiiho janaanicivi jeevatatih. ²⁵ Jaanegui ejevamaaisuubo jiibogominaafi ticovovi iicacuuneriro imo imo iicaqui, bu ijeecivominaafi ihaivojiihobadi iicacuuneri

icano. Miïro iijaminaa aivojiiïbo icaruuboco ijimi aivojiiïbo neehicamo, imi fi jaana, ¿milli iyotoco?

Miico Fine Mihiguijirahi.

(Lc 12.2-9)

²⁶ Jaanegui miyaminaaco mihiguidino miïro chahano aivo otoovono agaajaciratino, bu chahano afatanicinino gaajaciratino icano. ²⁷ Jino civohigo uujoho amiihaico onoonoco amiihai cuuje eseseehigovi monoo. Jaanoti bu toovono onoonoco amiihai foovono mocoovadiivo iija niibahucuvi mofoomoro. ²⁸ Mihiguijirahana oono miyaminaa ifiico agaicaaufimoco. Jaarumo ijeebiico gaicaaujiturumo. Jaanoti naha idiibocoro mihigui allio ifiico agaicaauboro, bu tolliro ijeebiico ciiigaifaño iguijenijiruuboco.

²⁹ Miïro miimisiici jooimisico sajehegayiriro manaajenicïhi. Jaarumisiti saafiba gujivetatïhi amiihai Caani niqejefaño iicaabo onootimañoïïca. ³⁰ Miïro paryi amiihai nigai ijeene paryi oovocinicuuhi sajehesari. ³¹ Jaanegui mihiguijirahana. Miïro amiihai janaanici majaaducafetehi ajashutirumo joomi allinohocivi.

Jesucristoco Miyaminaafeenevi Miyaabo Onoomo.

(Lc 12.8-9)

³² Paryi famooro miyaminaa imefeenevi uuditi imino ihiimaamoditi, bu uujoho ufucu imino iimaaji niqejefaño iicaabo Guihirubi imefeenevi. ³³ Jaanoti miyaminaa imefeenevi uco utuunamaaimoditi, bu ufucu uujoho tuunamaaji Guihirubi niqejefaño iicaabo imefeenevi.

Jesu Dugaacusuminaafi.

(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Uco jiiinijehallivi sajeebii icaco sivaabo, noomoro mehesicinidino. Uujoho sajeebii icaco sivatïhi moonicasicoro sivahi. ³⁵ Miïro gaifiico caanima moonicasisuvahi, bu gaigooco seejïma moonicasisuvahi, bu iyaajaco ibaaboma moonicasisuvahi. ³⁶ Jaaneguiiha cuuhuva famoovaro iyotomaryo minaa taavacasiji.

³⁷ Jaanoti bu tajanaanicivi caanico, seejico icano agaijiiïbo tatyahë iicajitïhi, bu illico, illeque icano tajanaanicivi agaijimo tatyahë icajitino. ³⁸ Jaanoti bu ifiico sefano eesiciniïbo tadyojicuti ofootiïbo tatyahë icajitïhi. ³⁹ Jilli ificoro ataajasugoobo ifiico mitasuji. Jaanoti tahalliti ifiico imitasuubo ifiico taajasuji.

Ijaadaco Magaayicijino.

(Mr 9.41)

⁴⁰ Moocaani iiji jiiïbogominaaco agaayicimo, bu uco gaayiciji. Jaamo uco agaayicimo, bu uco agalluuboco gaayiciji. ⁴¹ Jaanoti bu Moocaani iimaaminaafico Moocaani galluminaafi iicaaboco imino agaayiciiïbo, Moocaani iimaaminaafico ajaadufiyomonoco gaayiciji. Jaabadiro bu imihuseebe asaaboco diïbo iimihuseneque agaajamaño imino agaayiciiïbo, diïbo imihusebeque ajaadufiyomonoco gaayiciji. ⁴² Jaanoti bu cayaatyohacho tatyati obocigotïruubo tadyojicuti ofooboco siicufaihuti iisumo miyanotïro ijaadama icaji.

Jua Nitiminaafi Agalluumo.

(Lc 7.18-35)

11 Jaabo Jesu motihaiti miimisiicidimo iicaumo iminisuminaaco ijiiibeguehi-caudi toonoti fuubo toojiinijeo cuuminovi jiiibogooboro ifeequi.

² Jaanaaca Jua civojafaño iicaumañoti guubuuihii Cristo imino mooniiboro efee-hicaunoco. Jaaboro saatohoti ijiiibogominaati galluubo Jesuco imeecitequi. ³ Dii-boco idillutequi: ¿Naa ijoho onoo Cristo asaajiibo? ¿Naacu sifiiquehiica metemejeji? noomoro.

⁴ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Mofoomoro Juaco mijiiibogoto mahatyimeneque, muguubunoco icano. ⁵ Mijiiibogo milli aatyimetimo aatyimeneque, iigotimo iguehi, ifoojohoma iicamo iguihuvati imibachucafetehi, bu inohojino uguubutimo guubucuuihii, iguijeveme siino buheesucafetehi. Jaanoti iidaasumo jiiibogocafetehi taajasujiiibogoco. ⁶ Imicani icajiibo uuvi ejeevetiibo.

⁷ Jaamo ufuunobuunati miyaminaaco Jesu Juaditi neehicauhi: ¿Jinejeque nacu amiihai memecituuhi sicaihigo iicahigo? ¿Saafi noofaijicuco guibuhuba igu-ibuhucinicibadi iicaaboco? ⁸ ¿Nacu, miyaminaafi iminoonoco jiiiciniuboco? Miiro amiihairyo magaajahi iminoono ijiiicinimo aivojito iijanofaño icafihi. ⁹ Jii, ¿jine-jeque nacu memecijeuhi? ¿Nacu Moocaani iimaaminaafico? Jiihi, miyaano, Moocaani iimaaminaafi janaaniciivi iicaaboco. ¹⁰ Diibo Juaditi Caatinihaame jilli onoo:

Uujoho tajiibogominaafico tahimegavi galluuihii, dihimega jiihaico iimibachuqui.

¹¹ Miyanotiro neehi, paryiicino miyaminaa iicaumoti, bu iicamo Jua Nitiminaafi janaaniciivi aivo iicamo chahahi. Jaarunofaño jisumiti sihidi ejeevatiibo niqueje aivojifaño Jua janaanici sihidi jeevahi.

¹² Jua Nitiminaafi asaunobuunati jisumihachuta niqueje aivoji iminootineheje icahi, bu imityariro gaayiciguehicamo icano. ¹³ Miiro paryiicino Moocaani iimaaminaa, bu Moise tajiiba icano aivojiti iimaauhi Jua agaseunohachuta. ¹⁴ Jaanoco mimiyaavogohachiiji, miiro diibo Jua, jaadi Moocaani iimaaminaafi Elia saajiibo unuubo. ¹⁵ Amiihai nohojima mihicamo uco muguubu.

¹⁶ ¿Jinejevi fine jisumio miyaminaaco ooviciji? Jii, jilli fine oovicii onoo seeme anaajenicahasifaño acasiicamaaimoro abañamaaimo igataavominaaco ocoovadi-icinifibadi: ¹⁷ Amiihaidi siruuco miguisicuurahi. Jaarunaa mijiiibaiminitihii, bu idaasu masinoco amiihaidi mamasivacuurahi. Jaarunofaño mataatihii, noomoro iicanicibadi jeevamo. ¹⁸ Miiro Jua asaabo aagafiiboro machuutirahi, bu aivofai-huco adutirahi icano. Jaaruuboco amiihai iimitino ijima iicaabo meneehicauhi. ¹⁹ Jaanobuunati bu uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaaboco machuubo, adu-ubo icano. Jaaboco amiihai uco: Machufiibo, adufiibo imitiminaa, bu impuesto jaadusuminaa gataavominaafi icano, meneehicahi. Jaarunofaño Moocaani gaaja ifusucafetehi omooninofañodi.

Aivo Uguubutino Cuumiminaa.

(Lc 10.13-15)

²⁰ Jilli nooboro Jesu ticovauhi ihiiibaabo tuucuumijevi aivo sihidi ejeevano aatyimerafitino mityaco omoonihicau cuuminoco, tuucuumije miyaminaa iim-itico ejeevesuutinoma iicaubo. ²¹ ¡Idaasucaniji ijoho Corazin cuumi! ¡Idaasu-

caniji ijoho Betsaida cuumi! Miiro Tiro, Sidon icauno cuuminovi, amiihaifeenevi eheetavocafetehinino mitya iheetavocafuturuva, siicije imitico jeevesucuujiromo. Jaamoro ifusucuujiromo idaasu gaachehunoco ijicamaaimoro, bu baiguijinoco ejeemere icano iimitico ejevesucunoco ifusumo. ²² Jaarunofaño amiihaico neehi: Ufucu jaadusufucu iicadi amiihai aivo Tiro, Sidon icano miyaminaa janaanicivi mahaamicafeteji. ²³ Jaanoti ijoho Capernau cuumi; ¿fine uujohe niquejefaño gañiyicicafeteji, noonoro deesicinihi? Jaarunofaño guinoviro niitusucafeteji guijeveminaa iicahigovi. Miiro Sodoma cuumivi ivi eheetavocafutuuno aatyimerafitino mitya iheetavocafuturuva, tuucuumi jisumihachutahiica icajirahi. ²⁴ Jino amiihaico neehi: Jaadusufucusumi aivo amiihai Sodoma jiiñjeo miyaminaa janaanici momoonicafeteji.

Jesu Neehi: Tajaa Masaa. Jaamoro Majaguusi.

(Lc 10.21-22)

²⁵ Tusumi Jesu Moocaanico nuuhi: Ico imehi, Moocaani niqueje Aivojiiho, bu jiniñjeo Aivojiiho icano idiicaaboco. Jaanaa jiijegaaajaminaaditi, bu jijeohesicinima iicamediti icano afataninoco, jilli ticovo jeebiiha iicamocoro dihfufuhi. ²⁶ Jiihi, Guihi, ijoho tolli idiimogobadi.

²⁷ Guihirubi uco paryi fanoovaco tahusefaño ficuui. Miyanotiro aivo miihaiñooba Illico gaajatih. Idiihoro Caani gaajahi. Jaabadiro Caanico miihaiñooba aivo gaajatih. Idiihoro Illi gaajahi, bu jaanoco jaatyoco Illi imeguehi agaajasunoco. ²⁸ Tajaa masaa oono paryiicino amiihai amiihai dudicamaajeneri, amiihai fiisetaneri icano miniinovatomo, amiihaico uujohe jaguisisiqui. ²⁹ Magaayici amiihaico uujohe atajiihanoco. Jaamoro uuti magaaja, ajaabicififinoco, bu tajeebii isiicunoco icano. Jaamo amiihai jeebiico majaguisisujinoco mahatyimehi. ³⁰ Uujoho amiihaico atajiihano, sihidi jeevatih isaty, bu amiihaihallivi ificuuno aivo ijeevesutih icano.

Ijiihobogominaa Jaguisifucusumi Arrozbadi Ejeevano Trigo Noovataco Ichi.

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 Toodihivi Jesu jaguisifucu basutafeenedi igooboro feehicauhi. Jaanaaca ijiihobogominaa ajeba aivuunegui ticovaumo trigo noovataco iicimoro ifayiinoco amachumo. ² Jaanoco fariseomi aatyimeumoro Jesuco nuuhi: Meece, dijiihobogominaa jaguisifucu eheetavusutatino dudicamaajeque eetavehi, noomoro.

³ Jaanegui diitoco nuubo: ¿Nacu amiihai aamefaño memeechicatih safoono David inahaboniminaama aajebavausumi omooniuuno? ⁴ Miiro Moocaani ijafaño ufuuboro machuubo jeecevo imimaahunoco, miihoho amachutatirunoco diibo, bu igataavominaa icamo amachujitirunoco idiimoro sacerdotemi amachufinoco. ⁵ ¿Nacu bu Moise tajiiba aamefaño onoonoco memeechicatih, sacerdotemi Moocaani ijafaño jaguisifucu icarunaaca jaguisitimo iicanicinoco? Jaaruno imiti iicatinoco. ⁶ Miiro amiihaico neehi: Jineeri icano aivo toono Moocaani iija janaanicivi ejeevano. ⁷ Miiro amiihai magaajatih Caatinahaame jino jilli eneejirunoco: Uujoho imeguehi mihidaasugonoco. Jaanoti asimico magaisiraicimoro mejeecivonoco imogotih, onoonoco. Miiro toonoco magaajaruva oono milli imitico omoonitirunoco iimiti meneejitirahi. ⁸ Miiro uujohe Miyaminaafibadi Ifiivuubo bu tolliro jaguisifucuhallivi mityama icahi.

Ihuse Ifiigatyuubo.

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Jaadi Jesu toonoti ufuubo sinagogajafaño jicafutuuhi. ¹⁰ Jahigo icaubo saafi miyaminaafi ihuse ifiigatyuubo. Jaanaa Jesuco siibadi iicanoco omooninoco aatyimemere ifurumo toonohalliti diiboco imooniqui iimuguumoro diiboco dillumo: ¿Naa, jaguisifucusumi iguihuvaabo buheesuco meheetavejirahi? noomoro.

¹¹ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: ¿Nacu cajaanoy amiihaiti saatoho amiihai jooi oveja jaguisifucusumi jacohojifaño ihacaturuva mofoomoro mihicitejitirahi? ¹² ¡Jaanoti miiro miyaminaafi oveja janaanici jaaducafetehi! Jaamaño jaguisifucusumi imino momooninoco meheetavejirahi, ¹³ nooboro ihuse ifiigatyuuboco: Dihuseque fallirihicaru, nuubo. Jaanegui diibo ihuseque afalliricaruuneri tusumiro imituuhuse saanaagohuse iicabadi. ¹⁴ Jaasumiro ifariseomi ufuumoro iimaacasiuhi Jesuco iguijeniqui.

Jesuditi Onoono.

¹⁵ Jaanoco Jesu agaajaciuboro toonoti sihigovi fuubo. Jaabo sihidi miyaminaa bucasiuhi. Jaamo paryi iguihuvamoco Jesu buheesuuboro feehicauhi. ¹⁶ Jaaboro diitoco: Uujoho diibo iicanoco miico mijiiibeguedino, nooboro diitoco faguehicauhi. ¹⁷ Jilli icauno Moocaani iimaaminaafi Isaia jilli unuuno imiyacafetequi:

¹⁸ Jaani tajeecivominaafi uujoho iicaiibo. Jaaboco uujoho agaiiiboro diiberi imo imo iicaabo. Diibohallivi tagaijaco ficuji. Jaabo uujoho miyaaneri udugaacunoco cuumino miyaminaaco jiiibegueji. ¹⁹ Jaaruubo ñaaijitiibo, coovadiinamaaijitiibo icano. Miihaiñooba ihiimaaco guubujitihi cuumino jiihaiñovi. ²⁰ Aivo gañii-cafetejitino buiga miivi iquisivuruno, bu jaabadiro jabacarurajitino cuugahuba jari inifuturuno. Jarihiica iimi aivojico eheetavusunohachuta. ²¹ Jaadi naha jari paryi jiiinije miyaminaa diibocoro esicinicuuji, unuuno.

Jesuco Iji Mityama Icaabo Noomo.

(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Jaanaaca Jesujaago sivaumo ihaalliino aatyimetiibo, ihiimaatiibo icano, iimitino ijima iicauboco. Jaaboco Jesu buheesuuhi. Jaaneri atyimecuubo, bu iimaacuboco icano. ²³ Jaaneri paryi miyaminaa ajabafituumoro nuuhi: ¿Nacu fine jaani David Iyaachi fine? noomoro.

²⁴ Jaanoco fariseomi uguubuumoro nuuhi: Jilli jaani iimitino ijimico buhi gañiihi-caabo, diito aivojiiibo Beelzebu mityariro, noomoro.

²⁵ Tolli noomoro eesamaaiunoco Jesu agaajaciuboro nuuhi: Sahaivoji minooci udugaavonororo sanomiro imoonicasiruva guenenene icatinoro goovano finijirumo. Jaabadiro bu cuucuumihacho, bu sajaminaaro icano fahigovavi idugaavuruva guenenene icajitirahi. ²⁶ Jaabadi ¿milli bu Satanasi ifiicoro buhigovi gañiijirahi? Jaanoti jilli imooniruva, ¿milli bu imitya guenenene icajirahi? ²⁷ Miiro amiihai uco meneehicahi uujoho iimitino ijimico Beelzebu mityari buhi agaiiino meneehicahi; ¿Jaano bu tolli iicahachiiji, miijoho nacu oono amiihai jiiibogominaaco mityaco acihicahi diitoco buhi igañiihicaqui? Jaamaño bu diito tolliro omoonimaño imino gaajaveechuno amiihai guiraano aivo mimitanoco. ²⁸ Jaanoti naha uujoho iimitino

ijimico buhi gañihicahi Moocaani Gaija mityafeenedi. Jaamaño toono gaajasuhi Moocaani aivoji mitya amihaivi agasecuunoco.

²⁹ ¿Milli bu sifi esefaabo ijafaño ofooboro inehejeque dumiicijirahi iticoni diiboco sisitiiboro? Jarihiica naha diiboco isisiiboro inehejeque dumiicijiruubo.

³⁰ Jaamaño tajaagodi iicatimo taminaa. Jaabadiro bu tajaagovi misivatimo buhigoviro magavaracusuhi.

³¹ Jaanegui amihaico neehi: Miyaminaaco paryi fanoova imitico unuuruno bu-usucafetejirahi. Jaanoti Moocaani Gaijaditi imitimo ihiimaano toono naha aivono ufucuro buusurajitih. ³² Jaabadiro bu cajaanoyohacho uujoho Miyaminaafibadi Ifi-ivuubediti imitino ihiimaaruno buusucafeteji. Jaanoti Moocaani Gaijaditi imitino ihiimaamoco toono aivo buusurajitih jijehallivi, bu ufucu siijehallivi icano.

Imohoco Inoovatiro Magaajatahi.

(Lc 6.43-45)

³³ Miïro iimino imoho, iiminocoro noovanicahi. Jaabadiro bu iimitiho iimitinocoro noovahi. Jaamaño imohoco inoovatiro magaajatahi. ³⁴ Jiiinimomi cuumi mihicamo! ¿Milli bu iiminoco mihiimaajirahi, imitiminaa mihicamo? Miïro iiji iimaanicahi ijeebiifaño agahaficinoti. ³⁵ Miïro iimino miyaminaafi iiminocoro iimaanicahi iimino ijeebiifaño iicanoti. Jaanoti bu iimitino miyaminaafi imitino iimaanicahi ijeebiifaño iimitino iicamaño. ³⁶ Jaanegui amihaico neehi: Ufucu jaadusufucu iicadi, famooro magaajaji oono iminootino mihiimaahicanehejeque. ³⁷ Miïro dihiimaariro daaducafeteji, bu dihiimaariro imiibo, bu imitiibo noocafeteji.

Imitino Miyaminaa Aatyimerafitino Mityaco Dilluhi.

(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Jaanegui Jesuco nuumo saatoho fariseomoto, bu Moise tajiiba gaajaminaato icamo: Gaajaminaafi, miïhai mihimeguehi aatyimerafitino mityaco gaajabadi iicanoco edeetavonoco, noomoro.

³⁹ Jaanegui Jesu diitoco iimusuhi: Jeedi fine iimitino miyaminaa saaficoro imiyaavogotatimo dilluhi aatyimerafitino mityaco gaajatabadi iicanoco; Jaaruno gaajata acirajitih, idiinoro Moocaani iimaaminaafi Jonas gaajata acicafeteji. ⁴⁰ Miïro oono Jonas iguiraano taavaabo jeebiifaño mifucuci, safucu cuujeo fucuva, bu mifucuci, safucu fucuo fucuva icano iicaubadiro, bu tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo jiiinije ciidiifaño icaji mifucuci, safucu icano cuujeo fucuva, bu mifucuci, safucu icano fucuo fucuva icano. ⁴¹ Jaadi Ninive cuumiri iicaumo jaadusufucusumi gañiiveji. Jino jisumio miyaminaaco udugaacudi. Jaamoro diito idaasuno iicajih diitoco oovicijimo; Miïro Ninive miyaminaa iimitico ejeevesuumoro imino icauhi Moocaani jiiibogoco agalluunoco diitoco Jonas iijiiibugusumi. Miïro Jonas janaanici uujoho iicaabo jino jimañeri icahi. ⁴² Tolliro bu ufucu tehesino jiiinije aivojigo gañiiveji jaadusufucusumi jino jisumio miyaminaa imitico emeecidi. Jaagoro diitoco idaasuno iicajihigo oovicijigo; Miïro diigo aivo tehesino jiiinijeti saauhi, Salomon gaajaco uguubuvaugo. Miïro Salomon janaanici uujoho iicaabo jino jimañeri icahi.

Iimitino Iji Siino Uhuuminicino.

(Lc 11.24-26)

⁴³ Miïro iimitino iji miyaminaafiti ihiinooboro fooniciïbo ifihigaimañehejedi ijaguisiqui guiinooboro. Jaarunoco aatyimetiiïboro siino esamaaifiïbo: ⁴⁴ Siino dojicuviro tahigoti asaahinihigo taajajaagovi uumiji, nooboro. Jaabo dojicuviro agaseebe miyaminaafi jeebiïco atyimefihi, iija sicaija, imibachucinija, iguijaacinijabadi iicaaboco. ⁴⁵ Jaanegui ofooboro siino icitefiïbo sahuse juugahuseti miimisiïci idiïno aivo diïbo janaanicivi iimitino ijimico. Jaamoro paryi sahi diïbofaño ofoomoro icatonicimo. Jaaneri diïbo iticoni iicauno janaanici aivo imitino minifete-fihi. Jaabadi icajimo jito iimitino miyaminaa.

Jesu Nahabomi, Seeji Icamo.

(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Jaabo Jesu miyaminaamahaïca ihiïmaunaacarehiïca gaseumo seejima inahabomi. Jaamo diïboma ihiïmaaqui omoonïumo jahisiro icauhi. ⁴⁷ Jaanaa saatoho diïboco jïbguuui: Diiseeji, bu dinahabomi icamo oono jahisi icahi. Jaamo iïma iïmaajirahi, noomoro.

⁴⁸ Jaanegui diïbo nuuhi diïboco tolli nooboro ijïbguuboco: ¿Miïjoho taaseeji, miïjoho tañahabomi? ⁴⁹ nooboro ijïbogominaaco itiduuboro nuubo: Jito taaseeji, tañahabomi icano. ⁵⁰ Miïro cajaanoyhacho Taacaani niquejefaño iicaabo iimogonoco omoonïmo, diito naha tañagomi, tañahabomi, taaseeji icano, nooboro.

Basuminaafivi Ohoovicino.

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 Tufucu Jesu iihati ihiïnuuboro muuaijinivi casiïvutuui. ² Jaanaa diïbo cojivi sihidi miyaminaa iigaivuumo iijeuneguiïha Jesu meenegafaño ijicafutuuboro imuaifaño casiïvutuui. Jaanaa imiyaminaa isiro fitafutuui, jïnigaibaahohallivi. ³ Jaaboro diitoco sihidi sinehejeque jïbeguehicaubo siïnovi ooviciïboro jilli nooboro: Basuminaafi fuuhi abasutuubo. ⁴ Jaabo basuuboro ufuuno samañoono jïhaifaño aïfuui. Jaarunoco joomi asaamoro faayisujeniui. ⁵ Jaanoti samañoono guisihallivi aïfuui, miyaadi jïni achahaumañovi. Jaanoro goovano iinucuuno miyaadi ijiinije afaicuvautimaño. ⁶ Jaaruno nihiba aachiciuneri chuumucuuno abacooovautimaño fiigatyuuno. ⁷ Jaanoti samañoono aïfuui jariïmihoonofeenevi. Jaano jariïmihoono toonohallivi ujusiuneri toono macaniui. ⁸ Jaanoti samañoono iïmino jïnijehallivi aïfuui. Jaano ujusiunoro imino noovauhi; Jaano sagahaisaro ifiïvuuno noovauhi ciendigaiva. Jaanoti sagahaisa noovauhi sesentadigaiva. Jaanoti sagahaisa noovauhi treintadigaiva icano. ⁹ Jinooco muguubu amiïhai nohojima mihihachiiji, nooboro.

Milliti Siïnovi Ooviciïbo.

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Jaanegui ijïbogominaa diïbojaagovi asaamoro diïboco dilluvauhi: ¿Collïhiïca miyaminaaco siïnovi ooviciïboro diïbeguehicahi? noomoro.

¹¹ Jaanegui iïmusuubo: Amiïhaico naha Moocaani niquejeo aivoji otoovonoco imino gaajasuhicahi. Jaanoti diito imino gaajajitirahi. ¹² Miïro sihidi icanoma

iicaabo siino janaanici acicafeteji, guiraanoma iicaqui. Jaanoti chahanoma iicaaboco ajashunogayi iicaruno dumitiicicafeteji. ¹³Tooneguiiha diitoco siinovi ooviciboro jiiibeguehicahi, atyimecuurumo atyimetimobadi iicahicaneguiiha, bu guubucuurumo gaajahicatihii inohojima achahamobadi iicahicaneguiiha. ¹⁴Jaamaño diitovi nijequevavano Moocaani iimaaminaafi Isaia unuuno:

Amiihai fine muguubuui. Jaarumo magaajajitihii; Fine mahatyimejirahi. Jaarunoco mehesicinijitihii. ¹⁵Amiihai jeebiino ucuhufunuutucumaño, imitino muguubuhicahi, bu ihaalliino manihicinihii, ihaalliineri atyimetimo iicaqui, bu inohojineri guubutimo iicaqui, bu ijeebiiri gaajatimo iicaqui. Jaamoro tajaagovi uumitimo uujoho ubuheesujiruneguiiha, unuuno.

¹⁶Jaanoti naha imicani amiihai mihicahi amiihai aalliineri mahatyimemaño, bu amiihai nohojineri muguubumaño icano. ¹⁷Miïro jino miyanotiro jino amiihaico neehi: Ajashutimo Moocaani iimaaminaa, bu ajashutimo iimino miyaminaa icamo jino amiihai mahatyimeneque atyimegueuhi, bu jino amiihai muguubunoco guubuguuhi icano. Jaarumo guubutimoro, bu aatyimetimoro guivevecuui.

Jesu Jiiibeguehi Basuminaafivi Ohoovicuunoco.

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸Muguubu taca jino basuminaafivi ohoovicino jilli eneejirunoco. ¹⁹Jino niqueje aivojii ijico guubucuurumo agaajatimo johono abasuuno jiihaifaño aacotonobadi jeevahi. Miïro ijii asaaboro ijeebiifañoti icicuui ijeebiifaño jiiibogoco abasucuurunoco. ²⁰Jaanoti guisihallivi aifuuno onono oono jiiibogoco uguubumoro toonoco imo imo agaayicimo. ²¹Jaaruno miyaadi abacocoovatimaño guenenene icatino. Miïro diitovi nisu agasesumi, bu tobogohalliti ijiihevesumi icano toonoco jeeveyicifimo. ²²Jaanoti jariimihoonofeenevi abasuuno onono, oono jiiibogoco guubucuurumo sinehejejaagoviro ijeebiino iicamoro jijeo nehejeriro nijii nijii iicamaño nihibami diitoco bañifihi. Jaano paryi jinehejere tojiiibogoco amacanisumaño diitofaño toonoco noovasutatino. ²³Jaanoti naha iimino jiiinijehallivi abasucafutuuno, onono jiiibogoco uguubumoro agaajamo diito imino onoovasumo. Jaamo saatoho jeevahi oono ciendiyiva sayi ifiivuuno onoovabadi. Jaanoti saatoho oono sesentadino onooaubadi jeevahi, bu saatoho treintadino onooaubadi icano.**

Trigofeenevi Iimitino Ñaavahu Iicanovi Ohoovicino.

²⁴Jaadi bu Jesu jino siino jiiibuguuhi siinovi ohoovicuboro: Niqueje aivojii jeevahi oono miyaminaafi iimino toogaiñooco ifaguifaño abasuunobadi. ²⁵Jaarunaaca paryi cigumaaca diibo minaafi ijicafutuuboro iimitino ñaavahuco abasujeuboro fuuhi. ²⁶Jaanaaca itrigo ifiivuunoro noovaunofeeneti, bu tolliro toono iimitino ñaavahu fiivuui. ²⁷Jaanevgui ijeeecivominaa ufuumoro abajaaboco nuutuui: Aivojii bo miïro faguifaño imino toogaiñooco basuui. ¿Cuucati jana bu jino iimitino ñaavahu fiivehi? noomoro. ²⁸Jaanevgui abajaabo nuui: Cajaanihacho tamiinaafi tolli moonihii, nooboro. Jaanevgui ijeeecivominaa nuui: ¿Diimeguehi mofoomoro toohibaijeque magaijucitonoco? noomoro. ²⁹Jaarunaaca diibo nuui: Chahano, toohibaijeque magaijucihigo, bu itrigo hii baimaryo magaijucijirahi, nooboro. ³⁰Jaafa sano fanoociro jusihii. Jaadi ducicamaajeminaaco tajiibaji iticoni toono iim-

---

**13:23 Jino miyaavogoditi ijiiibogono.

itino ñaavahuco ihiciqui, jaamoro faasihije isisiqui ciijigaifaño mijigasiqui. Jaadi itrigoco icimoro tamachuta iijafaño toonoco ificuuqui, nooboro.

Mostaza Tooivi Ohoovicino.

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Jaadi bu Jesu siino jilli ohooviciiboro nuuhi: Niqueje aivoji jeevahi oono miyaminaafi ifaguifaño mostaza tooico abasuno iicanicibadi. ³² Miïro jaagai paryi fanoova tooinoguiinovi sihajashugayi. Jaarugai ujusidi fahoova janaanivivi imini-fotohoro imohodiho minifotonicihi. Jaaho aivo aajashutimaño joomi agahafomo asaamoro ihaafenevi iicuvanicihi, nooboro.

Levaduraguijivi Ohoovicino.

(Lc 13.20-21)

³³ Tolliro bu siino jilli ohooviciuboro nuubo: Niqueje aivoji jeevahi oono gaigo levaduraco minocci, sano icano oovodino harinaco icigoro toonoma acaisenino toosihima imino acaisecafotonicino iicabadi.

Jesu Sano Ooviciriro Enehicauno.

(Mr 4.33-34)

³⁴ Jesu jilli paryi miyaminaaco siinovi ooviciiiboro jiiibeguehicauhi, siinovi oovicitiiiboro jiiibeguehicautiibo. ³⁵ Jilli icauno Moocaani iimaaminaafi unuuboro acaatiniuno imiyacafetequi: Siinovi ohoovicinofenediro iimaaji; Siicijetiro Moocaani jiinijeque ifiivusunotiro toovono iicanehejeque, nooboro.

Jesu Jiiibeguehi Iimitino Ñaavahuvi Ohoovicinoco.

³⁶ Jaadi Jesu miyaminaaco agalluuboro jaahevi fuubojaago jiiibogominaa ifiitivu-umoro diiboco dilluuhi: Miïhaico diibogo oono iimitino ñaavahu faguifaño iicaned-iti, noomoro.

³⁷ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miïro iimino toogaiñooco abasuubo oono uu-joho Miyaminaafibadi Ifiivuubo. ³⁸ Jaanoti fagui onoono jiinije. Jaanoti oono iimino toogaiño, onoono Moocaani aivoji seemeti onoono. Jaanoti iimitino ñaavahu onoono iji seemediti iicamediti onoono. ³⁹ Jaanoti minaafi iicaabo diibo iji. Jaanoti ibasutaaco icijino onoono ufucu jiinije ifinijinoti onoono. Jaanoti toono ibasutaaco icijimo Moocaani toomominaa. ⁴⁰ Jaanoti oono iimitino ñaavahuco mihicimoro mijigasuniciradi, bu tolliro ufucu jiinije ifinidi icajino. ⁴¹ Jaasumi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo itoomominaaco tajiiibaji ihaivojifañoti inaniqui oono sitaaco imitico icisuhicamoco, bu imitico omoonihicamoco icano. ⁴² Jaamoco ciijigaifaño gañiiijimo tahi ataacasijihigo, idaasuno iicaneri igaiñonoco catiriri oojisujihigo. ⁴³ Jaanoti Moocaani iimogonoco omoonihicamo nihiba iicaniciradi achiciniji Moocaani aivojifaño. Amiihai nohojima mihicahachijii muguubu.

Nihibami Jiinijefaño Toovono Iicanovi Ohoovicino.

⁴⁴ Niqueje aivoji oono nihibami toovono jiinijefaño afataniciniibadi jeevahi. Jaanoco saafi miyaminaafi aatyimeebere siino dojicuviro siino toonoviro fataninicihi. Jaaboro imo imo ofooboro paryi inehejeque anaajeebere toono

nihibamiri tomaño jiinjique naajenicih, fanooro tomañonihibami diibediro iicaiqui.

Perla Guisiyi Sihidi Ijaadama Iicanovi Ohoovicino.

⁴⁵ Bu tolliro niqueje aivoji jeevahi naajeminaafi oono perla guisiyi iimiyico guinooboro ofoonicibadi. ⁴⁶ Jaayico aatyimesumi ofooboro paryiicino inehjeque anaajebere tooneri tooyico naajenicih.

Sinicuuhuvi Ohoovicino.

⁴⁷ Jaabadiro bu niqueje aivoji oono sinicuuhuco muuaifaño magañiino faaboho taavaaboco icinicino icabadi jeevahi. ⁴⁸ Jaano isinicuuhu agahafucuudi ificiminaa jiinigaibaahohallivi isi guiyicinicih. Jaadi ututuuvomoro itaavaco naninicimo. Jaamoro iimifimoco jiiibaiñoñaño ficunicimo. Jaamo iimitimoco buhi gañiinicimo. ⁴⁹ Jilli icajino ufucu jiinije ifinidi; Moocaani toomominaa asaamoro dugaacujimo iimitimoco iimifiimofeeneti. ⁵⁰ Jaamoro iimitimoco ciijigaifaño gañijimo, tahigo ataacasijihigo, bu igaiñooco catiriri oojisujihigo icano.

Bohono Busumije, Eedeene Icano.

⁵¹ Jaaboro Jesu diitoco dilluui: ¿Naa paryi jinooco magaajahi? nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Jiñhi, noomoro.

⁵² Jaanegui nuubo: Miñro Moise tajiiba gaajaminaafi imino niqueje aivoji jiiibogoco gaajacuubo. Jaabo iija abajaabobadi jeevahi. Miñro toojaminaafi fanoocoro toojafaño iicanoco gaajahi. Jaabo iicjiruubo eedeeneque, bu bohonoco icano. Jaabadiro diibo niqueje aivoji jiiibogoco agaajaabo jiiibeguejirahi Moise unuunoco, bu jisumi uujoho ihiimaanoco icano.

Jesu Nazarevi Icahi.

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Jaadi Jesu siinovi ooviciiboro iijibeguehicaudi toonoti fuucuubo. ⁵⁴ Jaabo ijinijevi ifutuui. Jahigo paryi famaño sinagogajanofaño jiiibogoboro feehicaubo. Jaaneri miyaminaa ajabafitomoroo neehicaui: ¿Cuucati jaani gaajahinihi jino jityigaba gaajaco? ¿Milli jaabo jino sihidi ejeevanoonoco eetavehicaui? ⁵⁵ Miñro jaani imohobujene dudicamaajeminaafi achi, jaanoti seeji Maria icano. Jaanoti bu inahabomi Jacoobo onoobo, Jose, Simon, bu Juda icamo. ⁵⁶ Miñro bu inagomi mihaifeeneri icahicahi. ¿Cuucati jana gaajaabo paryi jityigabajeque? noomoro.

⁵⁷ Jaamaño diiboco miyaavuguutimo. Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Famoovaro Moocaani iimaaminaafico imino gaayicihicahi. Jaanoti idimoro iicumiminaa, bu iijaminaa icamo gaayicitih, nooboro.

⁵⁸ Jaamaño sihidi toonovi sihidi ejeevanehejeque eetavuutiibo diito diiboco imiyaavuguutineguiha.

Jua Nitiminaafi Guijeveque Ijiiibogono.

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 Tusumi Herode onoobo Galilea aivojiiboti icauhi. Jaabo guubuui Jesu-diti. ² Jaaboro iicojiri iicaumoco nuubo: Diiboro Jua Nitiminaafi siino ubuhetebe gujveti. Jaamaño jino sihidi ejeevano mityama icaabo, nooboro.

³ Miiro diibo Herode Jua Nitiminaafico isisisuuboro civojafaño ficusuuhi. Herodia onooگو inahabo Felipe taabaco unuuneguiiha. ⁴ Jaabo Jua Nitiminaafi Herodeque nuuhi: Diigoco taabavadino, nooboro.

⁵ Jaanegui Herode Juaco gujeniuahirahi. Jaaruubo miyaminaaco ñihicuguehi-cauhi; famooro miyaminaa: Juaco Moocaani iimaaminaafi, noomoro eneehicaunoti.

⁶ Jaanaa ifiivu ficabavi ifutusumi jiiibaimoco Herode eheetavuuhigo Herodia aici-gai diibo ucuuhuvaumo imegavi gahaseguere fuuhi. Jaanoco aivo Iherode si-hidi iimuguubo. ⁷ Jaaboro diigoco Moocanifañodi unuuboro aciguubo fanoooco conoocohacho diigo idilluguunoco. ⁸ Jaanegui diigo seeji diigoco afajiiñiubadi, ufu-ugoro Herodeque nuutuui: Uco butajefaño Jua Nitiminaafi nigaico daaci, noogoro.

⁹ Jilli unuuno diibo aivojiiibo Herodeque sihidi idaasuvusuuhi. Jaarunofaño Moocaani momofañodi unuucuumaño, bu diibo cojiri iccano jaanoco uguubu-cuumaño icano, tajiibaubo ihaciQUI. ¹⁰ Jaanegui tajiibaubo Jua nigaico iquiticiqui civojafaño icauboco. ¹¹ Jaayico isivaumoro tobagocajaco acivauhi. Jaanoco bu diigo seejico acituuhi.

¹² Jaanoco ijiiibogominaa uguubuumoro Jua Nitiminaafi ifico asatyumoro cii-jeuhi. Jaadi ufuumoro Jesuco jiiibugutuumo.

Jesu Cinco Mildimoco Machusui.

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Jaanoco Jesu uguubuuboro iinoro sihigovi tehesino fuuhi meenegari. Jaarunoco miyaminaa agaajaciumoro cuuminoti diiboco bucasiuhi isidi. ¹⁴ Jaanaa Jesu imeenegati ihiinuuhigo atyimeuhi sihidi miyaminaa iicaunoco. Jaaboro diitoco idaasuguubo. Jaaboro iguihuvama icamoco diibojaa isivamoco buheesuhicaubo.

¹⁵ Jaanaa ijijicuunegui ijiiibogominaa diibojaa asaumoro diiboco noovauhi: Aivo mihijicuuhi, bu miihaiñooba jimañeri chahahi. Jaanegui miyaminaaco galluucu ofoomoro cuuminoti maahunoco anaajemere imachuqui, noomoro.

¹⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Milli bu feejirumo amiihai mahaci imachuqui, nooboro.

¹⁷ Jaanegui diito nuuhi: Miiro miihaima chahano, idiinoro jino sahusedibava mo-maahuno, bu miimisiiciro taavaabomisi icano, noomoro.

¹⁸ Jaanegui Jesu nuuhi: Juu tajaa misiva, nooboro.

¹⁹ Jaaboro miyaminaaco tajiibaubo ñaavahuhallivi icasiicamaaiqui. Jaaboro ihusefaño iciubo toono sahusedibava imaahunoco, bu itaavaabomisico icano. Jaaboro niquejeque emeeciuboro Moocanico toonohallivi iimuuboro toonoco iquisicuuboro ijiiibogominaaco aciubo. Jaanoco diito imiyaminaama ifuuhi.

²⁰ Jaanoco famooro amachuumoro tuvauhi. Jaano atyuuvoco ananiumo gahafusu-uhi jiiibaiñooco fahuseeci motihaiti siino miibaici idiino. ²¹ Jaanoco amachuumo cinco mildimou sano gaifimiro. Jaanoti gaigoomi, bu seeme icano oovarautihi.

Jesu Nifaiuhallidi Iguehi.

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Jaaboro Jesu ijiiibogominaaco imeenegafaño ijicuuboro galluui ihimega oono-goomuuaiivi ifeequi, diibo miyaminaaco ifitacuunohachuta. ²³ Jaadi diitoco ifi-tacuuboro Jesu fuuhi ifabai nigacivi Moocanima ihiimaaqui. Jaadi mihijicuu-naaca Jesu tahi iinoro icauhi. ²⁴ Jaanaaca imeenegafeene muuairi icaunaaca sefano

guibuhuba guibuhicauhi togahallivi. ²⁵ Jaanaaca Jesu cuujetavi jari diitojaagovi saauhi, nifaihuhallidi igooboro. ²⁶ Jaaboco ijiiibogominaa nifaihuhallidi igooboro asaunoco aatyimeumoro gaihivuumo iigutuumoro: ¡Ajaani iji! noomoro.

²⁷ Jaarunofaño Jesu diitoco nuuhi: Mequehecu mihiguetedino, uujohe, nooboro.

²⁸ Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Aivojiiibo, miyaano ijoho idiicahachijii taca, tajiiba bu uujohe dijaa saaqi nifaihuhallidi igooboro, nooboro.

²⁹ Jii, disaa taca, nooboro. Jaanegui Pedro imeenegati iniituuboro ticovauhi nifaihuhallidi iiguubo Jesujaagovi ifeequi. ³⁰ Jaarunaaca guibuhuba sefano iguibuunoco aatyimeuboro igutuubo. Jaasumiro ticovauho inifaihufaña iniituubo. Jaanegui gaihivuuho: ¡Aivojiiibo, uco taajasu! nooboro.

³¹ Jaasumiro Jesu diiboco ihuseti iguiyiciuuboro diiboco nuuhi: ¡Ajashucani dimiyaavogo! ¿Collihi miyaavogotihi? nooboro.

³² Jaadi diitisi imeenegafaño ijicafutuusumiro iguibuhuba Iiiviuhi. ³³ Jaanegui imeenegafaño iicaumo Jesuguiino ememuiivuumoro nuuhi: Miyaano ijoho Moocaani Achi, noomoro.

Jesu Iguihuvamoco Buheesuhi Genesarevi.

(Mr 6.53-56)

³⁴ Jaamo imuuaico afatyuudi iifutuumo Genesare jiiinjevi. ³⁵ Jaanaa toojiini-jeo miyaminaa Jesu iicaunoco agaajaciumoro paryi toojiinijeri jiibohocasiumo. Jaamoro Jesujaagovi sivaumo paryi iguihuvamehejeque. ³⁶ Jaamoro diiboco diluhicaumo jilli igaachehujiniba nijequegayico idudiiicitequi. Jaanoco paryi famooro ududiiiciudimo buheeuhi.

Miyaminaaco Imihininisuno.

(Mr 7.1-23)

15 Jaadi fariseomiti saatohe, bu caatiniminaa icamo Jerusale cuumiti asaamoro Jesuco dilluvauhi: ² ¿Milliti dijiibogominaa moheedetemihai jeevamaaje iicabadi moonitihi? Miïro momooninibadi moonitimoro ihuseneque nita-
maaitimoro machuhicahi, noomoro.

³ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: ¿Milliti bu jana amiihai Moocaani tajiibaco mejeevesumoro amiihai jeevamaajequere momoonihicahi? ⁴ Miïro Moocaani jilli nuuhi: Diicaani, diiseeji icamoco bocigo. Jaanoti caanico, seejico icano imitino onoomo iguijevequi, nooboro. ⁵ Jaaruno icanaaca amiihai meneehicahi jilli, miino caanico, bu miino seejico icano meneejirahi: Ico acijitih: Miïro paryi tañehejeque uujohe Moocanico ijibaicuuno, noomoro. ⁶ Jaamaño tolli onoomo caanimico, jinehejebaco acihicacuutih. Jilli momoonimaño Moocaani tajiibaco jihovonobadi momoonihicahi. Amiihai jeevamaajequere moonimoro mihicamaño. ⁷ Amiihai bañi-fiiraminaa mihicamo. Miïro miyaanoco nuubo Moocaani iimaaminaafi Isaia jilli nooboro acaatiniusumi:

⁸ Jiicuumi uco jilli ticovono iijiriro bociguehicahi. Jaarumo jeebiino uuditi tehesino icahi. ⁹ Jilli sicamañovi iigaivomoro uco imehicahi. Jilli amiihai jiiibogono, ticovono miyaminaa jiiibogonoro iicamaño, nooboro.

¹⁰ Jaadi Jesu miyaminaaco ocovauboro nuuhi: Jinooco muguubumoro imino magaja: ¹¹ Miïro miyaminaafi iijiri ijicafotono diiboco mihininitih. Jaanoti naha iijifañoti asaano diiboco mihininihi, nooboro.

¹² Jaanegui ijiiibogominaa asaumororo diiboco nuuhi: Mee, fariseomi ijijoho tolli onoonoco uguubumoro aiveguehi, noomoro.

¹³ Jaaneguiiha diitoco iimusuubo: Guihirubi niquejefañõ iicaabo abasutihoco paryi ibacoconomaryo agaijuyiciiboro gañiiijibo. ¹⁴ Jaafa tahi iimaamo jilli ihaalliinoma chahamo, bu sita ihaalliinoma achahamoco siiguehicahi. Miïro ihaalliinoma achahaabo sifiico isiiguruva faamisiçiro ifahojifañõ aquetejirahi, nooboro.

¹⁵ Jaaneguiiha Pedro Jesuco nuuhi: Toono tolli odoovicinoco miïhaico diibogo, nooboro.

¹⁶ Jaanegui Jesu iimusuuhi: ¿Nacu buunaji amiïhai tolliro magaatathi? ¹⁷ Miïro paryi miyaminaa iijiri ijicafotono moobafañõ feehe. Jaadi mofiiti inoonicino.

¹⁸ Jaanoti naha miyaminaafi iijifañoti asaano diiboco mihininihi, ijeebiifañoti asaamañõ. ¹⁹ Miïro ijeebiifañoti iimitinoo esamaajene saanicahi, bu gaicaauneheje, bu gaigoomico iicimoro ejeevesuneheje, bu gaigoomima imitinoo iicaneheje, bu nanivaneheje, bu bañiifiraneheje, bu sitaaditi sicamañõ jiiibogoneheje icano. ²⁰ Jineheje naha miyaminaafico mihininihi. Jaanoti nitamaajehene moonico eetavotimo amachuno miyaminaaco mihininitihi.

Siijiinijeo Miyaminaago Jesuco Imiyaavuguumo.

(Mr 7.24-30)

²¹ Jaadi Jesu toonoti ihiinuuboro fuuhi Tiro, Sidon icano jiiinijejaagovi. ²² Jaanaaca Canaan jiiinije miyaminaago toojiinijeri iicaugo saauhi Jesujaago coovadiicinigoro: ¡Aivojiiibo, David Iyaachi, uco didaasugo! Aiciçai iimitino ijima icago sihidi idaasuno icahicahi, noogoro.

²³ Jaarunaa Jesu diigo ajashunoba iimusuutihii. Jaanegui ijiiibogominaa asaumororo diiboco nuuhi: Ajaamoco gallu gañuhusuno modojicuti coovadiicinigoro saago, noomoro.

²⁴ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Moocaani uco Israel cuumiminaa ovejami imitamobadi iicamojaagoviro galluuihi, nooboro.

²⁵ Jaarunofañõ diigo asaugoro diiboguiino ememuïvovaugoro diiboco nuuhi: ¡Aivojiiibo, uco daamusu, noogoro!

²⁶ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Imijitiruno iseeme machutaaco udumitiicimoro jicumico aacino, nooboro.

²⁷ Jaarunofañõ diigo nuuhi: Miyaano Aivojiiibo; Jaarunofañõ jicumi machufihi iguiinoti ihabajato amachuno suuvico, noogoro.

²⁸ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Gaigo, guiraacani dimiyaavogo. Jaafa ijijoho idimogobadi icano, nooboro. Jaanoco tolli diibo unuuno ticovoviro diigo aiciçai buheeteuhi.

Jesu Buheesuhi Ajashutimo Iguihuvanoma Iicamoco.

²⁹ Jaadi Jesu toonoti ihiinuuboro ufuubo fatyuuhi Galilea muuaijinidi. Jaadi ifabaihallivi ufuuboro casiivutuuihi. ³⁰ Jaabojaago sihidi miyaminaa ufuumororo ifutuuihi diibo iicauhigo. Jaamoro diibojaago sihidi sivahicauhi iigotimehejeque, bu ihaalliino aatyimetimehejeque, bu ihiimaatimehejeque, bu imitino ihusene iicamehejeque icano, bu sihidi saatoho iguihuvamenehejeque icano. Jaamoco buheesuhicaubo. ³¹ Jaaneri miyaminaa sihidi jabafiitehicauhi ihiimaahicautimeheje ihiimaauneri, bu imitino ihusene iicaumeheje imino ihusenema iicacuuneri, bu iiguehi-

cautimehejeque iigucuuneri, bu ihaalliino aatyimeutimeheje aatyimecuuneri icano. Jaamoro ticovaumo Moocaanico Israel cuumi Dios icaaboco, iimomo.

Jesu Machusuhi Cuatro Mildi Miyaminaaco.

(Mr 8.1-10)

³² Jaadi Jesu ijiibogominaaco ucuuhuvauboro diitoco nuuhi: Jito miyaminaaco idaasuguehi. Miïro jino mifucuci, safucu icano icacuumo uuma jinoovi. Jaamo amachujirunobama chahacuuhi. Jaanegui imogotïhi machutimoco ijanojaago agalluunoco ofoomo jiihaivi nacatejirahi, nooboro.

³³ Jaaneguiiha ijiibogominaa diiboco nuuhi: ¿Cuucati bu milli mihicijirahi jino miïhainooba iijano achahahigo mihicamo jityigaba miyaminaa iicamoco mutuvasuqui? noomoro.

³⁴ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Nacu minoodino amiihai machutaano icahi? nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Sahuse juugahuseti minooci idiïnoro momaahugayino icahi, bu ajashuno motaavagayï iicanoro, noomoro.

³⁵ Jaanegui tajiibaubo imiyaminaa jiiinjehallivi icasiiicamaaiqui. ³⁶ Jaadi toono sahuse juugahuseti minooci, bu itaavagayï icanoco ihusefaño agaayiciuboro toonohallivi Moocaanico graciaco aciuihi. Jaadi toonoco iquisicuuboro ijiibogominaaco aciuihi. Jaanoco diito imiyaminaama ifuuihi. ³⁷ Jaanoco paryï famooro amachuumoro imino tuvauhi. Jaadi ihatyuvoco ananiumo gahafusuuihi sahuse bu juugahuseti miibaici idiïno jiiibainooco. ³⁸ Jaanoco amachuumo cuatro mildimo gaifiimiï. Jaano gaigoomi, bu seeme icamo oovorautihi. ³⁹ Jaadi Jesu diitoco ifitacuuboro meenegafaño ijicafutuuboro fuuhi Magdala onoocuumi jiiinijeagovi.

Fariseomi, Bu Saduceomi Icamo Aatyimeratatino Eetavoco Tajiibahi.

16 Jahigo fariseomi, bu saduceomi icamo fuuhi Jesuco emecituumo. Jaamoro diiboco ifurumo iimitinofaño igañiisuqui dilluuihi: Miïhaico niquejefañoono aatyimeratatinoco dihifusu, noomoro.

² Jaanegui diibo diitoco iimusuuihi: Iijicuuvï niqueje tifaño iicasumi amiihai: Aiguejitino miïro oono niqueje tifaïhi, meneefihi. ³ Jaabadiro bu fucuro meneefihi: Jaachijï imijitifucu, miïro oono niqueje tifaño nijama icahi, noomoro. Bañifiraminaa mihicamo, amiihai magaaajahi niquejeque memecimoro aiguejino, bu aiguejitino icano monoonoco. Jaarunaa magaaajatihi milli jisumio miyaminaa imiti eheetavoneheje ijiibugurunoco. ⁴ Jaamo jito iimitino miyaminaa sanofaño imiyaavogonofaño iicatatimo, dilluhicahi aatyimeratatineheje eetavoco. Jaarumoco acirajitino ivi idiïnoro Jonas gaajataro ifusucafeteji, nooboro diitoco ejeevesuuboro fuubo.

Fariseomi Juurisutaguiiji.

(Mr 8.14-21)

⁵ Jaanaa onoogoobavi afatyumo ijiibogominaa jabajeeveuhi pan añaïminaa maahuco asatyujirumo. ⁶ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: Magaihuini fariseomi, bu saduceomi icamo juurisutaguiijinoti, nooboro.

⁷ Jaanegui ijiibogominaa noocasiuhi: Añaïminaa maahunoco misivatineguiiha olli noobo, noomoro.

⁸ Jaanoco Jesu agaajaciuboro diitoco nuuhi: ¿Collihi maahunoma machahanoco monoocasihí? Ajashucani amiíhai miyaavogo. ⁹ ¿Nacu magaaatíhi, mehesicinicutíhi oono cinco mildimoco sahusedibavariro amachusunoco, bu ihatyuvoco minoodibaiva jiiibaínooco magahafusuunoco icano? ¹⁰ ¿Bu mehesicinítíhi sahuse juugahuseti miibaaci idiineri cuatro mildimoco amachusunoco, bu ihatyuvoco minoodibaiva jiiibaínooco magahafusuunoco icano? ¹¹ ¿Jaamo bu millítí amiíhai magaaacítíhi uujoho machutaati onootinoco oono fariseomi, bu saduceomi icamo juurisutaguijítí onoonoco?

¹² Jaaneri jari gaajaumo Jesu diitoco añiminaa maahuno juurisutaguijítí unootinoco, ivi jilli fariseomi, bu saduceomi icamo jiiibogotí mihigui unuunoco.

Jesu, Diibo Cristo Asaaujiibo Iicanoco Unuuno.

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Jaanaa Jesu Cesarea de Filipino onocuumi jiniñjevi iifutuudi ijiibogominaaco diluubo: ¿Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubediti, ¿nacu millí miyaminaa uudití neehicamo? nooboro.

¹⁴ Jaanegui diito nuuhi: Saatocho: Jua Nitimínaafi, neehicahi. Jaanoti saatocho: Elia, neehicahi. Jaanoti bu saatocho: Jeremia, neehicahi. Jaanoti saatocho: Cajaaníhacho siicijeototi Moocaani iimaaminaaivioobo, neehicahi, noomoro.

¹⁵ Jaanegui diitoco nuubo: Jaanaa amiíhai, ¿miíjoho uujoho iicanoco meneehicahi? nooboro.

¹⁶ Jaanegui Simon Pedro diiboco nuuhi: Íjoho Cristo Moocaani iicaabo Seemene, nooboro.

¹⁷ Jaaneguiíha Jesu diiboco iimusuuhi: Imicani diicahi íjoho Simon Jona achi idiicaabo. Miíro cajaaní miyaminaafi ico jinooco gaajasutíhi idiíboro Guihirubi niquejefañó iicaabo. ¹⁸ Jaaneguiíha uujoho ico jino Pedroti momoníhi, guisiyi eneejiruno. Jaaba jiba guisibahallívi uujoho taajaco eetaveji. Jaajaco guiíjeve mitya icaruno guinonijítíhi. ¹⁹ Ico uujoho jino niqueje llaveneque aciji. Jaabo íjoho jiijehallívi isisino, bu niquejefañó sisicafetejino. Jaanoti jiijehallívi isinaayuno, bu niquejefañó sinaayucafetejino, nooboro.

²⁰ Jaadi Jesu ijiibogominaaco faguuhi diibo Cristo iicanoco miíhaiñoobaco jiiibogotimo iicaqui.

Jesu Iguijevejinoco Jiibeguehi.

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)

²¹ Tusumi Jesu ticoníuhi ijiibogominaaco agaajasuubo Jerusalevi ofooboco quilahuto, bu sacerdotemi aivojito, bu caatinimínaa icamo diiboco síhidi idaa-suno omooníujinoco: Uco gaicaausujimo. Jaaruubo mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, nooboro. ²² Jaaneguiíha Pedro síhi Jesuco asatyuboro íibauhi: Jaanova Moocaani ico tollí moonisujítírahi, tollí icatíibo diicaqui, nooboro.

²³ Jaarunaaca Jesu dojícuviro acajebeveuboro Pedroco nuuhi: Uuti buhigovi minifoto íjoho íji idiicaabo. Fine, íjoho uco acasivusuno. Dihesamaaje Moocaani esamaajebadi icatíhi. Jilli miyaminaa esamaajebadiro jeevahi, nooboro.

²⁴ Saatoho ijibogominaaco nuubo: Cajaatyohacho tadyojicuti asaagomo ifiico ajabajevemere tadyojicuti isaaqui ifiico idaasuno omoonisujinoco iguitimo.††
²⁵ Miïro ifiico agaijimo ifiico mitasuji. Jaanoti naha tahalliti ifiico imitasumo ifiico taajasuji. ²⁶ Miïro saafi miyaminaafi paryi jiniije busumijeque gaayiciruubo. Jaaruubo ijeebiico imitasuruva, ¿nacu milliti imijiruno? ¿Nacu minoodino fine miyaminaafi ijeebiico itaajasuqui jaadujirahi? ²⁷ Miïro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo saaji Caani ovosiima, bu itoomominaama icano. Jaasumi paryi famooaaco iticovocivi jaadujiiibo omoonihicanehejeque. ²⁸ Miyanotiro neehi: Jino iicamoti saatoho guijevejitihi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo ihaivojiri asaaboco aatyimetimoro, nooboro.

Jesu Ihaivojiri Asaano.

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 Toonobuunati sajuguisi nijequeti Jesu iciuhi Pedroco, bu Jacoboco, bu diibo Jacobo nahabo Jua icamoco. Jaaboro diitomaryo fuuhi aivo acaamovobai nijequevi. ² Jaabai nijequevi diito imefeenevi ifi siibadi minifutuuhi. Ihime ari-cuno minifutuuhi nihibaco memeecebadi, bu igaachehu seseene minifutuuhi nihiba aachicibadi. ³ Jaanaa diibo uufocovi atyimeumo Moise, Elia icamisi Jesuma iimaamisico.

⁴ Jaaneguiha Pedro Jesuco nuuhi: Aivojiiibo, imicani jimañovi mihicano. Idi-imogohachiji masii nijeganoco migaaci, saga idiino meheetavequi, iidi saga, Moisedi saga, Eliadi saga icano.

⁵ Jaanaaca Pedro tolli nuunaaca diitoco aimuufai mibaacuuhi. Jaano ihaimuufaiñaoti guubuvusuuno: Jaani Taseemene agaijiiibo. Diibo onoonoco muguubunici, unuuno.

⁶ Jaanoco uguubuumoro ijibogominaa jiniijehallivi javucamaaiumo sihidi iguituumoro.

⁷ Jaanegui Jesu asaaboro diitoco ududiicuboro nuuhi: Magañiivo mihiguete-dino, nooboro.

⁸ Jaadi siino emee-ciurumo miihaiñoobaco atyimeciutihi idiiboro Jesu icauhi.

⁹ Jaamoco tobaiti iniiuhigo Jesu faguuhi: Jino mahatyimeneque miihaiñoobaco mijiiibeguedino jari uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo iguijeveebe siino ubuheetedi, nooboro.

¹⁰ Jaanegui diito diiboco dilluuhi: ¿Milliti jana bu caatiniminaa nuuhi: Elia iticoni saaji, neehicahi? noomoro.

¹¹ Jaanegui Jesu iimusuuhi: Jihi, miyaano Elia iticoni saaji. Jaaboro paryi fanoovaaco imibachujiiibo. ¹² Jaarunofaño amiihaico uujoho jino neehi Elia saahinicuhi. Jaaruuboco gaajacihinitimo. Jaamoro diiboco jilli iimogobadi moonihinimo. Jaabadiro bu uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo diito useti idaasuno icaji, nooboro.

¹³ Jaanoti ijibogominaa esafutuuhi Jua Nitiminaafiditi Jesu unuunoco.

---

††16:24 Sahaamefaño noono: diguijeve imohobujeque diiciibo tadyojicuti disaa.

Jesu Buheesuuhi Sicafefi Ijima Icauboco.

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Jaadi miyaminaa iicauhigo ifutuumaaca saafi miyaminaafi asaaboro Jesugui-ino ememuiivuuboro nuuhi: ¹⁵ Aivojiiibo, taseemeneque didaasugo, idaasuno icahicaabo imimañobati ochoomoboro, fiiva foova cijigaifaño aquetehicaabo, bu tee-hifaño aquetehicaabo icano. ¹⁶ Jaaboco jino dijiibogominaajaago sivarahi. Jaarumo diiboco buheesutihi, nooboro.

¹⁷ Jaanegui Jesu iimusuuhi: Hi jeedi fine imiyaavogotino miyaminaa jito iimitimo, ¿mihachuta fine amihaico jaabiciiboro icaji? nooboro diiboco: Juugavi daachico siva, nuuhi.

¹⁸ Jaaboro Jesu iimitino ijico ihiibaaboro diibediti iinusuuhi. Jaasumiro diibo isicafefi buheetecuuhi.

¹⁹ Jaadi ijiibogominaa ijeevadi Jesuma ihiimaumororo diiboco dilluuhi: ¿Milliti jana mihai diibo imitino ijico buhi magañitihi? noomoro.

²⁰⁻²¹ Jaanegui diitoco Jesu nuuhi: Amihai miyaavogo aajashumaño. Miyantiro amihaico neehi, amihaai miyaavogo mostaza noovata tooigayidino iicaruva jiga-jico meneejirahi: Jinooti sihigovi deene, noomoro. Jaaneri sihigovi jeenejiruno. ¿Conooba amihaidi sihidi jeevajitirahi miyaano miyaavogoma mihicaruva?††

Jesu Iguijevejinoco Siino Ijiibogono.

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Jaanobuunati Galilea jiniijeri saamo igomoro efeehicauhigo Jesu diitoco nuuhi: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo miyaminaa usefaño acicafeteji. ²³ Jaamo uco gaicaauji. Jaaruubo mifucuci, safucu idiinoti siino buheeteji, nooboro. Jaanoco ugu-ubuumoro sihidi idaasuvuumo.

Templojaguiha Impuestoco Ajaadusuno.

²⁴ Jaanaa Jesu ijiibogominaama Capernau cuumivi ifutuunaaca templojaguiha impuestoco ajaadusuhicaumo Pedrojaago ufuumororo diiboco dilluuhi: ¿Amihai jiiibogominaafi templojaguiha impuestoco jaadujitihi? noomoro.

²⁵ Jaaneguiha Pedro: Jaadujiiibo, nuuhi.

Jaadi Pedro jaaha ifutuuboco Jesu nuuhi: ¿Simon, idi milli jiiiniije aivojito miico impuestoco jaadusunicimo; iyotocoro nacu siicumiotoco? nooboro.

²⁶ Jaaneguiha Pedro iimusuuhi: Siicumiotoco, nooboro.

Jaaneguiha Jesu nuuhi: Jaaneguihacuva icuumioto jaadutatihi. ²⁷ Jaarunofaño mihañooba miiditi imitino eneejiruneguiha johono caasifaño foobo difiicigaico gañito. Jaabo iticoni uduuboco diiciibo iijifañoti nihibajeque diici. Jaajeri daaduto tahimpuestoco, bu diinoco icano, nooboro.

---

††17:20-21 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jaanoti jiyoomo ijimico idiineriro buhi magañitahi mahaigamororo Moocanima mihiimaaneri, onoonoco.

¿Cajaani Fine Imiyaabo?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 Jaasumi ijībogominaa asaaumoro Jesuco dilluvauhi: ¿Cajaani fine aivo imiyaabo icaji niqueje aivojifaño? noomoro.

²⁻³ Jaanegui Jesu seemeneque ocoovauboro diitofenevi ificuuboro nuuhi: Miyantiro amihaico neehi, amiikai jeebiico bohonoti miminiyumoro seemenebadi minifototihachiiji niqueje aivojifaño mefeelijitih. ⁴ Miuro niqueje aivojifaño imiyaabo iicajii bo oono guinovi ifiico iminiyuuboro jiisee seemenebadi iminifotoobo. ⁵ Jaanoti bu cajaatyohacho seemeneque tamomofañodi agaayicimo uco gaayicichi.

Imitifaño Mahaquetejiruno Ñihicu.

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Jaanoti seeme jino uco imiyaavogomoco imitico omoonisvaaboco aivo imijiruno ajashutino guisibatyigabari icodaaheti uduujenimoro muuaifaño iniiusuno.

⁷ Jiinjeminaadi imiticanu icano miyaminaaco imitifaño agañisuno. Jaano jilli fahijivaro icajino. Jaarunofañu idaasucani icajii bo diibofeenedi imiti asaabo.

⁸ Jaaneguiiha dihuse, ditihai icano ico imitifaño agañisuhachiiji quiticii bo sihi gañii. Imijiruno iidi ditihaima, dihusema chahaabo fiivofañu idiifotono. Jaanoti iidi imitino dihusenema, ditihaiñoma icano diicaabo ifinijitino cijigaiifaño agañicafotono. ⁹ Jaanoti bu oono dihaalli iico imitifaño agañisuhachiiji toohaalli iico buhudaruubo tehesino gañii. Imijiruno iidi sayimaryo diicaabo fiivofañu ofoono. Jaanoti imijitiruno fahaalli iicimaryo diicaabo cijigaiifaño agañicafotono.[¶]

Oveja Imitaabovi Ohoovicino.

(Lc 15.3-7)

¹⁰ Tolliro bu jito seemeti saato hobaco mitimejetasudino. Miuro jino amihaico neehi: Miuro oono diitoco ootomomo Moocaani toomominaa fahijivaro Guihirubi Moocaani niquejefaño iicaabo imefeeneri icahicahi. ¹¹ Miuro uujoho Miyami naafibadi Ifiivuu bo saahi imitacumoco taajasuqui.^{§§}

¹² ¿Jinooco milli mehesicinihi amiikai? Saafi joomi ciendimo ovejami iicamoti saafi imitaruva, ¿nacu fine saato ho noventa y nuevedimo aatyuvomoco tomafño ejeevesuhiniiboro imitaaboco guinetejitirahi? ¹³ Jaaboco aatyimebere janaanici aivo imo imo minifetejiruubo oono noventa y nuevedimo imitatimo janaanicivi. ¹⁴ Jaabadiro amiikai Caani niquejefaño iicaabo* imogotih jiti saseba imitanoco.

Jilli Miino Nahaboco Meperdonano.

(Lc 12.3)

¹⁵ Jaanoti bu dinahabo ico imitino omoonihachiiji diiboma iiro ijeevadi diimaabo diiboco gaajasu imitino omooninoco. Jaabo ico uguubuhachiiji diiboco dimijii carucuui. ¹⁶ Jaanoti ico uguubutihachiiji sitati cuhuva miimisiiciti. Jaamo miimisiici, saafi idiimo onono imino igajacafetequi. ¹⁷ Jaamoco: Jii, onootihachi-

[¶]18:9 Jino jilli iiminocoro mooni, imitico deetavedino, eneejiruno.

^{§§}18:11 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

*18:14 Moocaani

iji Moocaani iijamínaaco diibogo. Jaamo onoonoco bu: Jii, onootihachiiji oono Moocaanico imiyaavogotiiboco mihicanicibadi mehesicini, bu impuesto jaadusumi-naafico mehesicinicibadi icano.

¹⁸ Miyantiro amihaico neehi jino jiiinjehallivi mafatyusutino, bu tolliro niquejefañó fatyusurajitihí. Jaanoti bu jiiinjehallivi mafatyusuno niquejefañó fatyusucafeteji.

¹⁹ Tolliro bu jino amihaico neehi: Jino jiiinjehallivi amihaiti miimisiici mehesamaaimisiro mihimogonohallivi Moocaanico midilluhachiiji Guihirubi niquejefañó iicaabo aciji. ²⁰ Miíro miimisiici tamomofeenedi igaivomofeeneri bu uujoho icaji.

²¹ Jaaneguiiha Pedro ufuuboro Jesuco dilluui: Aivojiiibo, tañahabo uco imitino omooninoco, ¿minoodifoova uujoho diiboco perdonahicaji, sahuse juugahuseti mi-fooci idiino ticovovi? nooboro.

²² Jaaneguiiha Jesu diiboco iimusuuhi: Cha, toonoodifoova icatino. Janaanici septentadifoova sietedino.

Jeecivominaafi Imuguutihí Sifiico Eperdonauoco.

²³ Jaamaño niqueje aivoji jeevahi oono saafi aivojiiibo ijeeecivominaama idudicamaajeque iimibachubadi. ²⁴ Jaabo iimibachunoco jari ticovaubaaca diibojaa si-vaumo saafiico ajashutino millones ticovovi edebeuboco. ²⁵ Jaabo diiboco ajaadujiruno achahauneguiiha ihaivojiiibo tajiibauhi diiboco inaajequi paryi mogaima iseemema, bu paryi inehejema icano toonoco ijaadui. ²⁶ Jaaneguiiha ijeeecivominaafi ihaivojiiiboguiino ememuiivuboro ihaivojiiiboco neehicauhi: Aivojiiibo, uco didaasugo ico paryi faneeri jaadui, nooboro. ²⁷ Jaaneguiiha ihaivojiiibo diiboco iidaasuguboro idebeque perdonauhi. Jaaboro diiboco sinaayuuhi. ²⁸ Jaabo diibo ijeeecivominaafi ihiinuboro ufuubo atyimeteuhi saafi inahaboniminaafi diiboco miidino edebeuboco. Jaaboco icodaaheti agaayiciuboro sefano dusuuciubo: Goova daadu uco edebeneque, nooboro.

²⁹ Jaanegui inahaboniminaafi iguiino ememuiivuboro diiboco nuuhi: Uco didaasugo ico paryi jaadui, nooboro.

³⁰ Jaarunofañó diibo: Jii, nootiibo ufuuboro diiboco civojafañó jiihacuui paryi diiboco ajaadutinohachuta. ³¹ Jaanoco saatoho aatyimeuno diitoco aivono ufuneguiiha ufuumoró ihaivojiiiboco paryi jiiibugutuumo.

³² Jaaneguiiha ihaivojiiibo diiboco ucuuhuvauboro nuuhi: Imiticani jeecivominaafi. Ico uujoho didebeque paryi perdonahinihi uco idilluuneguiiha. ³³ Jaabadiro bu ijoho dinahaboniminaafico didaasuguejirahi ico uujoho icahinibadi, nooboro. ³⁴ Ihaivojiiibo sihidi isifiratuuboro tajiibauhi diiboco civojafañó ificusuuboro ihaamisiqui paryi idebeque ajaadutinohachuta.

³⁵ Jilli nooboro Jesu imivusuuhi jibogoco: Jaabadi jilli Guihirubi niquejefañó iicaabo amihaico mooniji amihai nahaboco amihai jeebimaryo meperdonatihachiiji, nooboro.

Jesu Jiiibeguehi Gaigooce Mejeevesunoditi.

(Mr 10.1-12; Lc 12.18; tolliro meeci Rm 7.1-3; 1Co 7.10-16)

19 Jilli Jesu unuunobuunati fuubo Galilea jiiinjeti. Jaabo ifutuui Judea jiiinejevi, Jordan teehiti baagovi icajiiinejevi. ² Jaabo dojicuti sihidi miyaminaa fuuhi. Jahigo iguihuvaumoco buheesuubo.

³ Jaanaaca saatoho fariseomioto asaamoro diiboco dilluuhi ifurumo iimitino-faño diiboco igañisuqui: ¿Nacu fine tajiibabadi imijiruno miino taabaco jilli siinohalliti mejeevesuno? noomoro.

⁴ Jaaneguiiha diibo iimusuuhi: ¿Nacu amiihai Caatinihaamefaño onoonoco memeechicatíhi? Miíro iticoni miyaminaafico ifiivusuubo fiivusuuhi gaifiico, bu gaigooco icano. ⁵ Jaaboro nuubo: Jilliti gaifi caanico, seejico icano jeevesuji mogaíma iminifetequi. Jaamisi saafiibadiro minifutucuji, nooboro. ⁶ Jaamaño miimisi-ici icacuutino saafi ifibadiro icacuumisi. Jilli icamaño miyaminaa dugaacucuujitíhi Moocaani agataacucunoco, nooboro.

⁷ Jaaneguiiha diiboco dilluumo: ¿Milliti janabuu Moise tajiibauhi miino taabaco jeevesuhaameque mahacimoro diigoco mejeevesuqui? noomoro.

⁸ Jaaneguiiha Jesu nuuhi: Eti bu mucuhufejebiimaño Moise tajiibauhi amiihai taabami jeevesuco. Jaanoti iticoni tolli icautino. ⁹ Jaanoti jino uujoho amiihaico neehi: Mogaico sifiima icatigoco ejeevesuuboro sifigooco iiciibo ajeva imitico icihi. Jaabadiro bu sifi ejeevesugooce ataabavaabo ajeva imitico icihi, nooboro.

¹⁰ Jaaneguiiha ijiibogominaa diiboco nuuhi: Jaanegui tolli icamaño, ¿collíhiica bu mataabavajirahi?

¹¹ Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: Famooro jinooco gaajajitirahi. Idiimoro jaaty Moocaani agaajasumo gaajajirahi. ¹² Miíro saatoho ifiivuunotiro caanimi oovicicubadi taabavajitíibo unuubadi icanicíhi. Jaanoti saatoho iguiraacunegui-iharo tolli oovicinícihi. Jaanoti saatoho jilli taabavatimo icanicíhi niqueje aivojigui-inodi. Jaamaño jinooco agaayicigomo jaafa gaayicíhi, nooboro.

Jesu Seemeque Imino Onoono.

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Jaanaaca Jesujaa seemeque siivaumo diitohallivi ihuseque ificuuboro Moocaanima iimaaqui. Jaarunofaño ijiibogominaa iibahicauhi iseemeque diibojaa isivamoco.

¹⁴ Jaarunofaño Jesu nuuhi: Jaafa seeme tajaa saahi fine mihíibano. Miíro niqueje aivoji seemebadi iicamono, ¹⁵ nooboro toseehejhallivi ihuseque ficuhicaubo. Jaadi toonoti sihigovi fuubo.

Sihidi Inihíbamima Icaabo Jesuma Iimaahi.

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Jaanaaca saafi sicafehi Jesuco emeecituuboro diiboco nuuhi: Idiimiibo Jiibogominaafi, ¿cono iiminoco moonijirahi uujoho ifiníjitino fiivoma icaqui? nooboro.

¹⁷ Jaaneguiiha Jesu diiboco nuuhi: ¿Collíhi uco idiimiibo neehi? Chahamo imimo idiiboro Moocaani imiibo. Jaanoti ifiníjitino fiivofaño ofoonoco idiimogohachíiji tajiiba onoobadi diica, nooboro.

¹⁸ Jaaneguiiha sicafehi diiboco nuuhi: ¿Milli nacu noono? nooboro.

Jaaneguiiha Jesu diiboco nuuhi: Gaicaudino, ajevaco moonidino, nanivadino, sitaaditi sicamañooce diibeguedino, ¹⁹ diicaanico, diiseejico icano bocigo, sitaaco gaiji difiico agaijibadiro, nooboro.

²⁰ Jaaneguiiha isicafehi nuuhi: Seemenetiro uujoho paryi tonehejeque imino moonihicahi. ¿Cono fine siino tahíme icahi? nooboro. ²¹ Jaaneguiiha Jesu diiboco nuuhi: Aivo idiiminoco idiimogohachíiji, foobo paryi dinehejeque naajebe

hidaasumoco daaci. Jaadi jari niquejefaño sihidi nihibamivaji. Jaaboro sihidi in-
hibamima iicaumaño.

²² Jilli unuunoco isicafefi uguubuuboro hidaasuvuuboro fuuhi sihidi inihibamima
iicaumaño.

²³ Jaaneguiha Jesu ijibogominaaco nuuhi: Miyantiro amihaico neehi, aivo si-
hidi jeevano sihidi inihibamima iicamo niqueje aivojifaño ofoono. ²⁴ Siino bu jino
neehi: Tihino aivo camello jaanutupaajeri afatyono. Jaano janaanici aivo sitihii si-
hidi inihibamima iicaabo Moocaani aivojifaño ofoono, nooboro.

²⁵ Jaanoco ijibogominaa uguubuuboro sihidi eetyeuihi. Jaamoro noocasiuhi:
¿Jana cajaatyo fine taajajirahi? noomoro.

²⁶ Jaaneguiha Jesu diitoco emeeciiboro nuuhi: Miyaminaa toonoco moonijitirahi.
Iiiboro naha Moocaani paryi fanoovaaco moonijirahi, nooboro.

²⁷ Jaaneguiha Pedro diiboco nuuhi: Aivojibo, miiro paryi miikai monehejeque
mejevesuhinimoro didojicuti masaahi. ¿Jaano jaada nacu jinehejema mihicaji?
nooboro.

²⁸ Jaaneguiha Jesu diitoco iimusuuhi: Miyantiro amihaico neehi ufucu paryi
fanoova bohonoti eheetavocafotoodi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo tahimi
aivoji icagahallivi acasiivoodi, bu amiikai tadyojicuti masaamo aivoji icaganohallivi
macasicamaaiji, paryi Israel cuumiminaaco mudugaacuqui. ²⁹ Jaamo paryi tahal-
liti inehejeque ejeevesumo iijanoco, inahabomico, inagomico, caanimico, seejimico,
mogaimico, iseemeque, bu iijinienehejeque icano ejeevesumo toono jaada sihidi
janaanici gaayicijimo, tolliro bu ifinijitino fiivoco gaayicijimo icano. ³⁰ Jaanoti
jisumi oono ajashutino sihidi ejeevamo iicarumo ufucu guinovni minifeteji. Jaan-
oti jisumi guinovni iicarumo tusumi sihidi ejeevamoti minifeteji.†

Dudicamaajeminaavi Oovicino.

20 Miiro niqueje aivoji jilli jeevahi oono fagui abajaabo omoonnicibadi. Miiro
ibasutaaco ihicisuqui fucuro fuubo dudicamaajeminaaco icituubo. ² Jaaboro
diitoco nuuhi: Safucuo jaadadino amihaico jaaduji, nooboro diitoco ifaguifaño gal-
luubo idudicamaaiqui. ³ Jaanobuunati siino fuubo baagotirehiica icaaberi. Jaabo
atyimeuhi saatohoco ticovono gohasiri iicamoco. ⁴ Jaamoco nuubo: Amiikai tol-
liro tafaguifaño tabasutaaco mihicito. Imino amihaico jaaduji, nooboro. Jaanegui-
iha diito fuuhi. ⁵ Jaanobuunati bu siino diibo fuuhi gadiiiba. Jaadi bu si-
ino fuubo imohonohalliti icacuuberi. Jaabo bu tolliro mooniuihi. ⁶ Jaanobuunati
bu siino fuubo imohonofeenedi icacuuberi. Jaabo atyimeuhi saatoho ticovono
iicamoco. Jaamoco nuubo: ¿Collihi amiikai jinoovi ticovono dudicamaaitimo mi-
hicahi? nooboro. ⁷ Jaaneguiha diiboco nuumo: ¿Eti bu miijoho mihaico atajii-
batineguiha? noomoro. Jaaneguiha diitoco nuubo: Amiikai bu tolliro tafaguifaño
mududicamaaito, nooboro.‡ ⁸ Jaanaa mihijicuudi diibo nuuhi dudicamaajemi-
naa aivojiboco: Paryi famoocoro coova. Jaaboro diitoco daadu, oono dojicuti
asaamoti ticoni. Jaaboro iticoni asaahinimovi dalli baani, nooboro. ⁹ Jaaneguiha
ticoniubo imohonofeeneti iicaaberi ufuumoti. Jaamo iticovoocivi gaayiciuhi safu-

†19:30 Griego iijiri noono: jisumi oono ajashutino imegavi iicamo ufucu dojicuvni
minifeteji. Jaanoti jisumi dojicuvni iicamo tusumi imegavi icaji.

‡20:7 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Amihaico imino jaaduji, onoonoco.

cuo jaadadinoco. ¹⁰ Jaanobuunati jaaduubo imegavi ufuumoco. Jaamo esamaaiuhi: Miihai fine janaanici magaaŷiciji, noomoro. Jaarumo iticovoocivi gaayiciuhi safucuo jaadadinoco. ¹¹ Jaanoco agaayiciumoroo iimaafivumo toono abajaabediti: ¹² Jito dojicuti agaseme sano nihiba oovoro dudidamaaihi. Jaarumoco miihai ticovoviro daaduhi, miihai sihidi mududicamaaimoro sihidi aigucutaco majaabicimo ticovoviro, noomoro. ¹³ Jaarunaa abajaabo saafiico iimusuuhi: Fañi, ico uujoho imitino moonitihi. Miiro iijoho safucuo jaadadineri uuma dudidamaaihivahi. ¹⁴ Jaaneguiiha jino dijaadaco diiciibo fuucu. Jaanoti bu uujoho imeguehi jino dojicuti asaaboco bu tonoodinoro ajaadunoco. ¹⁵ ¿Nacu uujoho iimogobadi moonijitirahi tañihibamico? ¿Nacu iijoho diimogotihii uujoho iimihuseneque? nooboro. ¹⁶ Jaabadireji jisumi oono guinovi iicarumo ufucu sihidi ejeevamoti minifeteji. Jaanoti bu sihidi ejeevamo jisumi iicarumo ufucu guinovi minifeteji.[†]

Siino Bu Jesu Iguivejinoco Jiibeguehi.

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Jaanaaca Jesu Jerusale jiihairi ufuuhigo ijiibogominaa docedimo iicamoco ijeevadi asatyuboro nuuhi: ¹⁸ Amiihairyo magaajacuhi jino Jerusale cuumijaago mofoonoco. Jahigo uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo acicafeteji sacerdotemi aivojito usefaño, bu caatiniminaa usefaño icano. Jaamo uco guivefaño ficuji. ¹⁹ Jaamoro siicumiotoco acijimo uco idejecuqui, bu ihaamiqui icano. Jaamoro imohovi tetcujimo icano. Jaaruubo mifucuci, safucu idiinoti guivefañoti siino buheeteji, nooboro.

Jacoobo, Jua Icamisi Seeji Idilluuno.

(Mr 10.35-45)

²⁰ Jaanaaca Jesujaago saaugo Jacoobo, Jua icamisi Zebedeo seemenetisi seeji. Jaago illimisima asaugoro Jesuguiino memuiivovauhi siinoco diiboco idilluqui.

²¹ Jaaneguiiha diibo nuuhi: ¿Jinejeque dimeguehi? nooboro.

Jaaneguiiha diigo nuuhi: Tajiiba dihaivojifaño jitisi taseemenetisi dihufocovi icasiivequi, saafi dimiyanaagonovi, bu saafi dinaninaagonovi icano.

²² Jaarunaa Jesu diitisico iimusuuhi: Amiisi magaajatihii midillunoco. ¿Nacu amiisi uujoho idaasuno iicajibadi mihicajirahi? nooboro.[§]

Jaaneguiiha diitisi: Jiihi, nuuhi.

²³ Jaaneguiiha diibo nuuhi: Jiihi, miyaano amiisi jino iidaasunofañodi mafatyeji. ** Jaanoti naha oono tamiyanaagonovi, tañaninaagonovi icano macasiivejinoco, ¿milli bu acijirahi? Jaatyoo diimocoro Guihirubi aciji diiteguiiharo ificuhicanoco, nooboro.

²⁴ Jaanoco sajiibogominaa uguubuumoro diitisijaago sifiratuumo.

²⁵ Jaaneguiiha Jesu diitoco ocoovauboro nuuhi: Amiihairyo magaajacuuhi jinijeminaa aivojito iyotoco sefano atajiibaninicinoco, bu tolliro saatoho obocifimo miyaminaaco idaasugotimo moonifihi. ²⁶ Jaanoti amiihai tolli mihicajitihii. Jilliuro

[†]20:16 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Miuro guiramo cuuhvacafeteji. Jaarunofaño miidimoro nanicafeteji, onoonoco.

[§]20:22 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Bu tolliro uujoho initicafetejifaihuri miniticafetejirahi, onoonoco.

**20:23 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Bu tolliro uujoho initicafetejifaihuri miniticafetejirahi, onoonoco.

ivi amiïhai miyaavogominaafeenevi sihidi ejeevaabobadi diicaqui, jilli saatoho di-itoti jeecevominaafibadi miminifoto. ²⁷ Jaanoti bu amiïhaifeenevi imiyaabo iica-goobo saatoho jijovonoti iicaqui. ²⁸ Miïro jino uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo uco ijeeceivequi saautihi. Jilli uujoho ejeecivooboro saauhi tafiico aaciqui ajashuti-mohallivi diitoco taajasuqui, nooboro.

Jesu Buheesuuhi Miimisiïci Aatyimetimisico.

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Jaamo Jerico cuumiti iinuumaaca sihidi miyaminaa Jesu dojicuti fuuhi.

³⁰ Jaanaa jiihaijiniri miimisiïci ihaallïno iifuvusuutimisi giciniuhi. Jaamisi Jesu toonodi ufuunoco uguubuumisiro sefano coovadiivuumisi: Aivojiiïbo, David Iyaachi, misico didaasugo, noomisiro.

³¹ Jaaneguiïha miyaminaa diitisico iïbauhi illiïvequi. Jaarunofaño janaaniviro sefano coovadiivuumisi: Aivojiiïbo, David Iyaachi, misico didaasugo, noomisiro.

³² Jaanegui Jesu ujulleveuboro diitisico ucuuhuvauboro nuuhi: ¿Milli amiisico omooninoco mihimeguehi? nooboro.

³³ Jaaneguiïha nuumisi: Aivojiiïbo mahatyimeneque mihimeguehi, noomisiro.

³⁴ Jaaneguiïha Jesu diitisico idasuguuboro ihaallïnoco dudïiciuhi. Jaasumiro aatyimeumisiro Jesu dojicuti fuuhi.

Jesu Jerusale Cuumifaño Jicafetehi.

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 Jaamo ifuutuuhi Olivohono iicagajiguiino iicacuumi Betfaje cuumivi Jerusale cuumi fiitïno. Jaamañoti Jesu galluuhi miimisiïci ijïïbogomi-naatisico jilli nooboro: ² Juucuumijaago mofoo. Jaacuumivi mahatyimeji burra du-ujecinigo iseemenema icagoco. Jaagoco misinaayumisiro uudi misiva. ³ Jaanoti ca-jaatyohacho amiisico: ¿Milli? onohachijï, Mohaivojiiïbo eneneguiïha goovajino uhuumisuno monoo, nooboro.

⁴ Jilli icauno johono Moocaani iimaaminaafi acaatiniuno imiyaavequi:

⁵ Sion cuumico jilli monoo: Meeci oono dihaivojiiïbo dijaa saahi, oono siicujee-biïba icaabo, burrahalliri giciniïbo, burrogayihalliri fiiseta, burro seemenehal-liri, nooboro.

⁶ Jaaneguiïha ijïïbogominaatïsi ufuumisiro Jesu unuubadipi mooniuhi. ⁷ Jaamisi iburraco sivauhi iseemenema. Jaagohallivi igaachehunoco ificumoro Jesuco casiihacuuhi. ⁸ Jaanaa sihidi miyaminaa iicaumo igaachehuneri jiihaico jeebuuhi. Jaanoti saatoho jaaineri jiihaico jeebuuhicauhi. ⁹ Jaanaa imegavi ufuumo, bu doji-cuti asaumo icano ticovauhi asaagomo: ¡Aivojiiïbo David Iyaachico mihimo! ¡Imi-cani Mohaivojiiïbo memeri asaabo! ¡Moocaanico mihimo! noomoro.

¹⁰ Jaanaa Jesu Jerusale cuumifaño iifutuudi paryi tuucuumi miyaminaa ñaaivu-uhi. Jaamoro dillucasihicaumo: ¿Miïjoho fine ajaani? noomoro.

¹¹ Jaaneguiïha neehicaumo: Jesu Moocaani iimaaminaafi Galilea jiinije cuumi, Nazare cuumioobo, noomoro.

Jesu Templojaco Imibachuui.

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Jaadi Jesu Moocaani templojafaño jicafutuuihi. Jaabo paryi toojafaño naa-jeteque eheetavuumoco isivi inuusuboo. Miyaminaa nihibamico ubuunanihicaumo mesanoco gavaracuubo, bu nimiihumico anaajehicaumo icaganoco gavaracuubo.

¹³ Jaaboro diitoco nuubo: Miïro Caatinihaamefaño noono: Taaja Moocaanima iimaajareji, noonoro. Jaarujaco amiïhai nanivaminaa iijatiro miminiyuhi.

¹⁴ Jaajafaño diibojaa saumo aatyimeimeheje, iigotimeheje icano. Jaamoco buheesuubo. ¹⁵ Jaanoco sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo sihidi ejeevanoco Jesu omoonihicaunoco aatyimeumoro, bu templojafaño seeme coovadiina-maaiuhi: ¡Aivojii bo David Iyaachico mihimo! noomoro asahaguehicaunoco icano aatyimeumoro sihidi sifiiratuuihi. ¹⁶ Jaamoro Jesuco nuuhi: ¿Naa guubuuhi jito jilli onoonoco? noomoro.

Jaanegui Jesu iimusuuhi: Jiïhi, guubuuhi. ¿Nacu amiïhai Caatinihaamefaño toonoti olli onoonoco memecitihî? Miïro jilli noono:

ïjoho deetavehi seeme, bu mifañoco aaduseheje imino cahacisu masico imasivaqui, noonoro.

¹⁷ Jilli nooboro diitoco ejeevesuuboro tuucuumiti fuubo Betania cuumijaago. Jaacuumivi cigaubo.

Jesu Higuera Onoohoco Fajjahi Inoovatama Achahaneguiiha.

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Jaano fucuro Jesu tuucuumijaago siino uhuumiuboco ajeba aivuuhi. ¹⁹ Jaabo atyimeuhi higuerahoco jiihaijiniri icahoco. Jaahoco meeciturubaaca inoovatama chahauho jilli boti aamenereu. Jaaneguiiha Jesu toohoco nuuhi: Ufucuro siino noovacuujitihî, nooboro.

Jaasumiro tooho chuumucuuihi. ²⁰ Jaanoco aatyimeumoro iïibogominaa sihidi jabafituuihi. Jaamoro diiboco dilluumo: ¿Milli jaaho tooho goovacani cheemehî? noomoro.

²¹ Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: Miyanotiro amiïhaico neehi, miyaano miyaavogoma mihicamoro: ¿Nacaha miyaano? nootimo mihicahachiiji jino uujoho higuerahoco omoonibadi momooniji. Tolliro bu jiibaico meneejirahi: Jinooti eedenenere muuifaño difoo, munuuruva feejiruno. ²² Jaabadiro bu paryiicino Moocaanico midillunoco mimiyaavogohachiiji magaayiciji.

Jesu Mitya Iiji.

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Jaadi Jesu templojafaño ufuuboro jiiibeguehicaunaaca diibojaaago saumo sacerdotemi aivojito, judiomi quillahuto icano. Jaamoro diiboco dilluumo: ¿Jineje mit-yari iïjoho jilli moonihicahi? ¿Miïjoho ico tomityaco acihi? noomoro.

²⁴ Jaaneguiiha Jesu diitoco iimusuuhi: Uujoho bu amiïhaico tolliro dilluji. Jaanoco uco mihiimusuhachiiji amiïhaico neeji comityari jilli omoonihicanoco. ²⁵ ¿Miïjoho nacu Juaco galluuhi iniqui? ¿Moocaani, nacu miyaminaa? nooboro.

Jaaneguiiha sanomiro iimaacasiumo: Moocaani galluuhi, munuuruva, miïhaico: ¿Collihî janabuu mimiyaavogotihî? neejiruubo. ²⁶ Jaanoti bu: Miyaminaa, munuu-

ruva, mihaico miyaminaa moonijirahi. Miho paryi miyaminaa miyaaveguehi Jua Moocaani iimaaminaafi iicaunoco, noomoro.

²⁷ Jaamaño Jesuco: Magaajatihí, nuumo.

Jaaneguiiha diitoco nuubo: Jii, jaaneguiiha bu uujoho amihaico neejitihí jeneje mityari jilli omooninoco, nooboro.

Saafi Seemenemisi Miimisiici Icamisivi Ohoovicino.

²⁸ Jaadi Jesu nuuhi: ¿Naa amihaidi jino milli? Saafi seemenetisi miimisiici icauhi. Jaamisiti saafiico caani nuuhi: Guihi, tabaacuco diicito, nooboro. ²⁹ Jaaruna illi iimusuuhi: Chahano, imogotihí, nooboro. Jaaruubo eesamaaiuboro fuuhi iicituubo. ³⁰ Jaaneguiiha bu caani saafi illijaago ufuuboro tolliro bu nuuhi. Jaanegui diibo iimusuuhi: Jii, feeji, nooboro. Jaaruubo fuutihí. ³¹ Jaaneguiiha amihaidi, ¿cajaani fine caani iimogonoco eetavuuhí? nooboro.

Jaaneguiiha diito nuuhi: Iticoni unuubo, noomoro.

Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: Miyantiro amihaico neehi, impuesto jaadusuminaa, bu ajeva gaigoomi icamo Moocaani aivojifaño jicamaaiji amihaí imegaviro. ³² Miho Jua Nitiminaafi: Jilli imino mihica, nooboro amihaico ijibogovaubo. Jaaruuboco mimiyaavuguutihí. Jaanoti naha impuesto jaadusuminaa, bu ajeva gaigoomi icamo diiboco miyaavuguuhi. Jaanoco amihaí mahatyimecuurumo amihaí imitico mejeevesumoro mimiyaavuguutihí, nooboro.

Iimitino Dudicamaajeminaavi Ohoovicino.

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ Jino bu sibogoco muguubu: Fagui abajaabo sihidí baacuco abasuuborohallidí kuhufono meegueuhi, bu jaaboro imahamitahojico eetavuubo, bu torrehacico eetavuubo tohaciti toonoco iteemequi.

Jaaboro tofaguico dudicamaajeminaaco ificuuboro sihi fuubo. ³⁴ Jaadi toono onovauno anaamucuudi iicojiminaaco diitojaa galluubo imañooco diibojaago igalluuqui. ³⁵ Jaarumoco tofagui dudicamaajeminaa diitoco agaayiciumoro saafiico aamiumo. Jaanoti saafiico gaicaaumo, bu saafiico guisiri aamiumo icano. ³⁶ Jaaneguiiha ihabajaabo siino galluuhí guiraano itoomominaaco. Jaarumoco idudicamaajeminaa diitoco iticoniomoco omoonibadiro mooniuhí.

³⁷ Jaanoma iicaubo illico galluubo: Fine achico bociguejimo, nooboro. ³⁸ Jaaruuboco aatyimeumoro idudicamaajeminaa noocasiuhi: Jaani paryi ibusumijeque agaayicijiibo. Masii magaicaauqui. Jaamoro paryi jinoma mihicaqui, noomoro ³⁹ diiboco agaayiciumoro tofaguiti buhigovi asatyumoro gaicaaumo, ⁴⁰ nooboro. Unuudi Jesu diitoco dilluuhí: Fine jaadi tofagui abajaabo asaadi, ¿milli fine diitoco moonijiibo? nooboro.

⁴¹ Jaaneguiiha nuumo: Eti bu diitoco agaisiraiciboro sitaaco tofaguifaño ficujiibo ibasuta noovaco onovanó ticovó diiboco imañooco ihacihicaqui, noomoro.

⁴² Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: ¿Nacu amihaí jilli Caatinihaamefaño onoonoco memeechicatihí? Miho jilli noonó:

Guisiri iijanoco eetavonicimo imiguuisibaco itihisumoro gaññhi. Jaarunofaño saafi agaajaabo tobacco dojicuviro icihí toba iminoco agaajamaño. Jaaboro aivo imimaño ficuubo. Jinooco Aivojiiibo eetavehi. Jaano mihaidi aivo sihidí jeevahi, noonó Caatinihaamefaño.

⁴³ Jaaneguiiha jino amihaico neehi: Amihaiditi Moocaani ihaivojico dumitiiciji-ibo. Jaaboro sitaaco acijiibo diibedi imino iicamoco. ⁴⁴ Jaanoti bu oono guisiba onobati neehi: Cajaatyohacho tobahallivi aacotomo gafaryunamaaiji. Jaanoti toba cajaanoyohallivihacho aacotomoco quicheyicijiiba, nooboro.†† Jilli nuubo Jesu diiboco imiyaavogotimoco ufucu omoonijinoco.

⁴⁵ Jaanoco sacerdotemi aivojito, bu fariseomi icamo Jesu oovicinoco uguubumoro gaajaciamu diitediti tolli unuunoco. ⁴⁶ Jaamoro diiboco gaayiciujirumo. Jaarumo miyaminaaco iguihi Jesu Moocaani iimaaminaafi iicaunoco imino agaajaumaño.

Taabava Jiibaimovi Ohoovicino.

22 Jaadi bu Jesu siino ticovauhi siinovi ooviciiiboro diitoco ijiiibogooobo jilli nooboro: ² Niqueje aivoji jeevahi oono aivojiibo illi taabava jiibaimoco eheetavuubobadi. ³ Jaabo ijeevivominaaco galluubo imogaibico aacicuumoco ihicitequi. Jaarunofaño diito imuguutihi asaanoco. ⁴ Jaaneguiiha bu siino saafico galluubo jilli nooboro: Nooto diitoco machuta paryi eetavocinicuui. Tañiivimico gaisiraicisucuui, bu saatoho idiiiribasuhicamehejeque icano. Jaano paryi imibaicinicuui ijiiibaiminivacuui, nooboro. ⁵ Jaarunoco diito ihmuhuminaa: Jii, nuutihi. Jilliro sihigueheje fociniumo, saafi ifaguinojaago. Jaanoti saafi inaaajetejaago fuuhi. ⁶ Jaanoti sanodimo ihaivojiibo jeevivominaaco agaayiciumoro ahaamiimoro gaicaaui. ⁷ Jaaneri ihaivojiibo sihidiro isifiiratuuboro isoldaomico galluui diito gaicaauminaaco agaisiraicimoro tuucuumije iijanoco ijigasiqui. ⁸ Jaadi ijeevivominaaco nuubo: Paryi jino imibaicinicuuno mijiiibaiminiqui. Jaarunofaño jaaty imuhuminaa imitimaño saatihi. ⁹ Jaaneguiiha cuumifeenedi imiya jiihaiñeri mofoo mahatyimemeque jiibogomoro jiibaimovi isaaqui, nooboro. ¹⁰ Jaaneguiiha ijeevivominaa miya jiihaiñeri ufuumo igaiyicuihi paryi aatyimeudimoco imihusemehejeque, imitimehejeque icano. Jaaneri tooja sihidi gahafuui.

¹¹ Jaadi ihaivojiibo fuuhi jiibaimoco emeecituubo. Jaabo atyimeuhi saafico, jaaruubo jiibaimo gaachehuco iimogotiiboro jicafututiiboco. ¹² Jaaboro diiboco nuubo: Fañi, ¿milli jaabo juuga saahi jiibaimo gaachehufaño jicafototiibo? nooboro. Jaarunaa diibo iimusuutihi. ¹³ Jaaneguiiha ihaivojiibo ijiiicavominaaco nuuhi: Ajaanico magaayicimoro misisi itihaiñoco, ihuseneque icano. Jaamoro buhigo icivohigo magañi. Tahigo atajihigo, igaiñooco ojisujihigo icano. ¹⁴ Miuro sihidi cuuhuvacafetejimo. Jaarumoti miidimoro icicafeteji, nooboro.

Impuestoditi Ihiimaano.

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-25)

¹⁵ Jaanoma iicamo fariseomi ufuumoro iimaacasiuhi diibohallivi diiboco iifurumo imitino inuusiqui. ¹⁶ Jaamoro diitoototi saatohoco galluumo, sano Herodeotoma. Jaamo ufuumoro Jesuco nuuhi: Jiibogominaafi, mihai magaajahi ijoho miyaanoco eneehifinoco, bu tolliro miyanotiro ijoho Moocaanijaa ofoono jihaico diibeguehicaahi miyaminaa ihiimaanoco jeevivotiiboro. Miyaminaaco jilli jeebiibatiro, onootatimaño. ¹⁷ Jaaneguiiha jinooti mihaico dinoo: ¿Naa idi imino romanomi aivojiiboco impuestoco majaanoo? ¿Nacu milli? noomoro.

††21:44 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

¹⁸ Jaarunofaño Jesu diito imitino eesamaaiumoro unuunoco agaajacuuboro nuuhi: ¡Bañifiraminaa mihicamo! ¿Collihi uco imitinofaño magañiisujirahi?

¹⁹ Eneecata toono impuestoco majaaduhicajeque uco mihifusu, nooboro.

Jaaneguiiha sivaumo safucuo jaada ticovovi ijaada iicajeque. ²⁰ Jaajeque emeciuboro Jesu diitoco dilluuhi: ¿Miijoho ime nacu jihime, bu jino imomo icano? nooboro.

²¹ Jaanegui nuumo: Romanomi aivojiiho ime, noomoro.

Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: Diiboco mahaci diibono iicanoco. Jaanoti Moocanico mahaci Moocanino iicanoco, nooboro.

²² Jaanoco diito uguubuumoro sihidi eetyeui. Jaamoro diiboco ejeevesuumoro fuumo.

Siino Mubuheetjinoti Idilluno.

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Tufucuro bu saatoho saduceomioto fuuhi Jesuco emecituumo. Jaamo saduceomi uchuumucuumo siino mubuheetjino chahaji, noonicihi. Jaamaño Jesuco jilli nuumo: ²⁴ Jii bogominaafi, Moise tajiibauhi: Saafi ataabavaabo seemevatiiboro ochoomohachijii, inahabo ifibaijigoco iiciuboro diigoma isemevaqui inahabobuuna, nooboro. ²⁵ Jaabadi miihaifeenevi iicaumo sahinooto sahuse juugahuseti miimisiici idiino iicaumo. Jaamoti iticonioobo ataabavaubo seemevatiiboro guijeveuhi. Jaaneguiiha inahabo ifibaijigoco iciuhi. ²⁶ Jaabo bu tolliro icauhi. Jaano allivioobo bu diigoco iiciuboro tolliro icauhi. Jaabadiro paryi famooro saafigomaryo imivocafutuhi. ²⁷ Jaanobuunati bu diigo tolliro guijeveuhi. ²⁸ Jaamo guijevefañoti siino ubuheetedi, ¿cajaani taabaji? fine, paryi diito diigoco ataabavacuumo, noomoro.

²⁹ Jaaneguiiha Jesu diitoco iimusuhi: Amiihai aivo magaajatihi Caatinihaame onoonoco magaajatihi, bu Moocaani mityaco magaajatihi icano. ³⁰ Miiro iguijevecuumo siino ubuheetedi taabavacujitimo, bu iseemeque tajenicijitimo icano. Jilliro Moocaani toomominaa niquejefaño iicamobadiro jeevacujimo. ³¹ Jaanoti oono uchuumucuumo siino ubuheetjini neehi: ¿Nacu amiihai memecitihi Caatinihaamefaño Moocaani amiihaico onoonoco? Miiro jilli noobo: ³² Uujoho Abraham, Isaac, Jacob icamo Aivojiiho, nooboro. Jaabo Moocaani uchuumucuumo Aivojiiho icatino, ubuheeme Aivojiiho, nooboro.

³³ Jilli unuunoco miyaminaa uguubuumoro sihidiro jabafituuhi iijibegueri.

Ibocima Iicano Tajiiba.

(Mr 12.28-34)

³⁴ Jaabo Jesu saduceomico illiinociunoco fariseomi uguubuumoro igaivuuihi. ³⁵ Jaamoti saafi Caatiniminaafi iicaubo Jesuco ifuruubo inisuubo dilluuhi: ³⁶ Jii bogominaafi, ¿cono aivo tajiibati aivo obocino? nooboro.

³⁷ Jaaneguiiha Jesu diiboco nuuhi: Dihaivojiiho Moocanico gaiji paryi dijeebimaryo, paryi difiimaryo, bu paryi dihesamaajemaryo icano, noonoro. ³⁸ Jino aivo ibocima icano tajiiba, aivo imiyaano. ³⁹ Jaano alliviono bu aivo tobadiro jeevahi. Jano jilli neehi: Sitaaco gaiji difiico agaijibadiro, noonoro. ⁴⁰ Jinoocivi Moise tajiiba tanoocinihi, bu Moocaani iimaaminaa jii bogo tanoocinihi icano, nooboro.

¿Miihoho Iyaachi Fine Cristo?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Jaamo ifariseomi tooneriro iicaumoco ⁴² Jesu dilluuhi: ¿Milli amiihai mehesicinihi Cristoditi? ¿Miihoho iyaachi fine? nooboro.

Jaanegui nuumo: David iyaachi, noomoro.

⁴³ Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: ¿Jaabo bu milli David icaruubo Moocaani Gaijafenedi iimaaubo: Tahaivojiiho, nuuhi? Miiro bu nuubo:

⁴⁴ Mohaivojiiho Moocaani nuuhi Tahaivojiiho Cristoco: Tamiyanaagonovi casiivo ditihaiguiino diminaaco uujoho ificuunohachuta, nooboro.

⁴⁵ ¿Jaabo bu milliti Cristo David iyaachi iicajirahi, David icaruubohacho diiboco: Aivojiiho, unuuno? nooboro.

⁴⁶ Jaarunaa diiboco miihaiñooba ajashuno iimusuutiihi. Toonotiro ivi miihaiñooba diiboco ajashuno dillucuutiihi.

Jesu Fariseomi, Bu Caatiniminaa Icamo Imitico Neehi.

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

23 Jaaboro Jesu ijiibogominaaco, bu miyaminaaco icano nuuhi: ²Oono fariseomi, caatiniminaa icamo: Moise tajiibaco magaaasuhicano mityama mihicahi, noomoro esicinihicahi. ³ Jaaneguiiha amiihai diito onoonoco: Jii, meneehica. Jaamoro diito onoonoco paryi momoonihica. Jaarumo iicabadi mihicadino. Diito: Imino mihica, nuurumo imitino icahicahi. ⁴ Miiro sihidi jeevanoco miyaminaahallivi ficuhicamo miyaminaa imooniqui. Jaarumo diitoco ajashunogayi amusuhicatimo. ⁵ Jilli miyaminaa ihatyimequiro fanoovaaco moonihicamo. Miiro imeguehicamo ihimecunohallidi, bu ihusequejenehallidi icano satyehicamo gaachehubaryunohallivi tajiiba onoonoco acaatininehejeque, bu gaachehunoco jicamaahicamo fanoovano janaanivivi ifallahino acaamovonoonoco. ⁶ Jaamoro bu imeguehicamo jiihaimonofaño aivo iimimañejeri iicanoco, bu sinagogajanofaño imiya icaganofaño igicininoco icano. ⁷ Bu tolliro cuuminofaño diitoco miyaminaa aivo bocigomoro idillunoco imeguehicamo, bu diitoco: Gaajaminaa, onoonoco imeguehicamo icano.

⁸ Jaanoti ivi amiihai mihimeguedino amiihaico miyaminaa: Gaajaminaa, onoonoco. Miiro saminaaro amiihai idiiboro amiihai gaajaminaafi Cristo. ⁹ Bu jiiinijehallivi miihaiñoobaco: Caani, meneedino, idiiboro amiihai Caani niquejefaño iicaabo. ¹⁰ Bu mihimeguedino amiihaico saatoho: Aivojiiho, onoonoco. Miiro idiiboro amiihai Aivojiiho Cristo. ¹¹ Sitaaco ejeecivoobo amiihaifeenevi diibo aivo sihidi ejeevaabo. ¹² Miiro: Uujoho sihidi jeevahi, onooobo guinonicafeteji. Jaanoti: Sihidi jeevatiihi, onooobo sihidi jeevano miniiyucafeteji.

¹³ Jaanoti idasucani amiihai fariseomi, caatiniminaa icamo mihicaji. Bañifiiraminaa mihicamo. Miiro amiihai niqueje guhugaco cuhufono mafabaacuhicahi sita tahi jicafototimo iicaqui. Bu amiihai mijicafetejihatiihi, bu ijicafetejirumoco mijicafutuhicatiihi icano.

¹⁴ Idasucani amiihai fariseomi, caatiniminaa icamo mihicaji. Bañifiiraminaa mihicamo. Miiro gaigoomi fibaijito iicamo ijanooco mudumitiicahicahi. Jaamoro jilli

iifurumo Moocaanima guenenene mihiimaahicahi. Jaamaño amiíhai aivo guiraano mahaamicafeteji.^{‡‡}

¹⁵ Idaasucani amiíhai fariseomi, caatinimínaa icamo mihicaji, bañifiiramináa mi-hicamo. Amiíhai jiniñeneri, muuaiñeri icano tehesino mihiguehicahi saatohoco mihicimoro amiíhai iijico mijibeguequi. Jaamoco mahatyimesumi aivo diitoco amiíhai imiti janaanivivi meheetavehicahi ciijigaifaño ifeequi.

¹⁶ Idaasucani amiíhai mihicaji agaajatino jibogominaa, aatyimetimo siigomi-naabadi mihicamo meneehicahi: Saatoho temploja momofañodi: Aivo miyaano, onono, toono sihidi jeevatíhi. Jaanoti naha toojao orofañodi: Aivo miyaano, onono, toono naha aivo sihidi jeevahi, meneehicahi. ¹⁷ Gaajaticanimo, amiíhai aallinoma machahamobadi mihicamo. ¿Cono nacu aivo imiyaano, oro, nacu itemploja ihoroco Moocaanidi iimibachuno? ¹⁸ Tolliro bu meneehicahi: Saatoho jee-civocifañodi: Aivo miyaano, onono sihidi jeevatíhi. Jaanoti naha tojicifañóo iicano ijeevivofañodi: Aivo miyaano, onono toono naha sihidi jeevahi, meneehicahi.

¹⁹ Gaajaticanimo, amiíhai aatyimetimobadi mihicamo tolli meneehicahi. ¿Cono nacu aivo imiyaano ijeevivo, nacu ifajicici ijeevivoco Moocaanidi iimibachuno?

²⁰ Miíro tojicifañodi: Miyaano, onoo, bu tojicifañóo iicanomaryo bu neehi.

²¹ Jaabadíro bu templojafañodi: Miyaano, onoo, bu Moocaani toojafañóo iicaabofañodi bu neehi. ²² Jaabadíro bu niquejefañodi: Miyaano, onoo, bu toojefañóo Moocaani aivoji icagafañodi neehi, bu togafañóo igiciniíbo Moocaanifañodi neehi.

²³ Jaamaño idaasucani mihicaji amiíhai fariseomi, caatinimínaa icamo. Bañifiiramináa mihicamo. Amiíhai Moocaani onobadi diiboco paryi mahacihicahi mentahiibai aamenegayimaryo, bu anisiibai aamenegayimaryo, bu cominohiibai aamenegayimaryo icano. Jaarumo tajiibati aivo imiyaano onoonobadi momoonihicatihí. Jaano jino toono imi ica, idaasugo, miyaavogo icano. Jinooco aivo momoonijirahi sanoocoro momooninoguinodi siino jeevesutimo. ²⁴ Amiíhai aatyimetimobadi mihicamo saatohoco misiiguehicamo jootobaco magañimoro guiraaruubo camelloma mafaayihicahi amiíhai jeebiifaño.

²⁵ Idaasucani mihicaji amiíhai fariseomi, caatinimínaa icamo: Bañifiiramináa mihicamo, guirihillunoco, butajeneque icano allicoro minitihicahi. Jaarumo amiíhai jeebiifaño sano nanivariro magahaficiníhi, fanoova imogori magahaficiníhi, icano.

²⁶ Fariseomi amiíhai aallinoma machahamobadi mihicamo amiíhai jeebiinoco miniti iticoni oono guirihillunoco, butajeneque icano fañooco minitincibadi. Jaadi jari bu amiíhai alliomo imiteji.

²⁷ Idaasucani amiíhai mihicaji fariseomi, caatinimínaa icamo: Bañifiiramináa mihicamo, ciíhojhalli imino iimibachucinibadi mejeevamo. Miíro alliohoji imino imibachucinirahi. Jaaruno fañoohoji idicuno uchuumucuumo bacinoma fanoo idicu gahaficiníhi. ²⁸ Jaabadi amiíhai mejeevahi. Jilli amiíhai alliotoro miyamináa imefeenevi imimobadi mejeevahi. Jaarunofañóo amiíhai jeebiifaño sano bañifiiraro gahaficiníhi, bu sano imitiro gahaficiníhi icano.

²⁹ Idaasucani amiíhai mihicaji fariseomi, caatinimínaa icamo: Bañifiiramináa mihicamo. Amiíhai Moocaani iimaaminaaivi ciíhojinoco mihimibachumoro allico minicuhicahi. Jaamoro deecanoco mificuhicahi imihuseuno miyamináa ciíhojinoco. ³⁰ Jaamoro jilli meneehicahi: Miíhai siicije moheetetemíhai iicausumi mihi-

^{‡‡}23:14 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

cauruva jino Moocaani iimaaminaaco agaicaaumobadi mihicaujitiirahi, noomoro. ³¹Tolli monoomaño amiihai Moocaani iimaaminaaco agaicaaumo iyaachimihai mihicanoco magaaajasuhi. ³²JaaneGUIIha suufenitimo momooni oono amiihai eedeetemihai iticoniunoco.

³³Amiihai jiinimomi, jiinimomi cuumiotobadi mihicamo. ¿Milli mataajaji ciiji-gaifaño agaaijinoti? ³⁴TooneGUIIha amiihaijaago uujoho galluuji Moocaani iimaaminaaco, gaajaminaaco, jiiibogominaaco icano. Jaamoco amiihai saatothoco magaisiraiciji, bu saatothoco imohovi metetecuji. Jaanoti bu saatothoco sinagoga-janofaño mahaamiji. Jaamoro diitoco siicumiti, siicumiti icano mubucasiji. ³⁵Jaamaño amiihaihallivi icajino paryi imifiuno miyaminaaco agaisiraiciuno tiijoho jaada, Abel guijeveiti iticovano Zacariaco Berequia achico iguijeniuonovi. Miiro amiihai diiboco magaaauhi templojafaño iimimaño, jeevivomaño icanofeeneo situvi. ³⁶Miyanotiro jino amiihaico neehi, paryi diito jaada jisumio miyaminaahallivi minifeteji.

Jesu Jerusale Cuumihallivi Taahi.

(Lc 13.34-35)

³⁷Jerusale cuumi, Jerusale cuumi, amiihai Moocaani iimaaminaaco agaicaaui-cuumi, bu Moocaani amiihaijaago jiiibogominaaco agalluumoco guisibaneri ma-haamifihi. Jaanoti uujoho fahiijivaro imeguehicahi tuucuumi seemeque tajaagovi iigaiyicincinoco oono catava iseemeque ijijecuguiino iigaiyicincicibadi. Jaarunoco amiihai mihimeguehicatihi. ³⁸Eneecau bu magaaaja amiihai iijano jihovonedi fiveteji. ³⁹Jino amiihaico neehi: Uco siino mahatyimecujitihi jari johono uco: Imicani Aivojiiibo momofeenedi asaabo, meneejifucu agasedi.

Jesu Temploja Ifinisucafetejinoco Neehi.

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

24 Jaanaa Jesu templojafañoti ihiinuuboro ifeequi mooniubojaago ijiibogominaa asaamoro diiboco ifusuuhi temploja guisibanoco. ²JaaneGUIIha Jesu diitoco nuuhi: Memeeeci paryi tonehejeque. Miyanotiro amiihaico neehi: Jimañeri chahajino sababa guisiba sibahallidi, sibahallidi icano. Paryi faneeri finijino, nooboro.

Jiinije Ifinijino Gaajata.

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 7.22-24)

³Jaadi fuumo Olivohono icagajivi. Jahigo Jesu giciniubojaago ijiibogominaa ufuumoro toovono dillutuuhi: Mihimeguehi miihaico idiibogonoco ¿cusumi fine tolli icajino? ¿Milli magaaajaji ijoho siino asaajinoco, bu jiinije ifinijinoco icano? noomoro.

⁴JaaneGUIIha Jesu diitoco nuuhi: Mehesicini miihaiñooba amiihaico bañidino. ⁵Ajashujitimo tamomofañodi asaano: Uujoho Cristo, noomoro. Jaamoro sihidi miyaminaaco bañijimo. ⁶Bu minaano icaji juuga, jahigo icano. Jaarunoti mihiguete-dino, miiro tolli icajino. Jaaruno toono jiinije ifinijino icatino. ⁷Tusumi siijiinijeoto siijiinijeotoma moonicasiji, bu siicumio to siicumiotoma moonicasiji icano. Jaasumi ajebano icaji, sihidi guihuvano icaji. Jaabadiro bu jiinije maryibaji fahigovavi. ⁸Jaano jino idasuhiica iticovajino.

⁹ Jaasumi amihaico acijimo idasuno momoonicafetequi, bu amihaico gaicaaujimo. Paryi jinijeminaa amihaico jiiheveji tahalliti. ¹⁰ Jaasumi ajashutimo saatoho imiyaavogoco jeevesuji. Jaamoro jiihevecasijimo, bu fahigovavi inahabomico idasuno moonisujimo. ¹¹ Bu sihidi bañiminaa icaji: Miihai Moocaanifañodi mihiimaahi, noomoro ajashutino miyaminaaco bañijimo. ¹² Jaano sihidi imiti iicaneri fahigovavi gaijicasijitimo. ¹³ Jaarunofaño quehecuno imiyaavogofaño icaaboro nijequevi iffo-toobo taajaji. ¹⁴ Jaanoti jino aivoji jiiibogo iimibogo fanoojiinijeriro jiiibogocafeteji. Jaadi jari jiniije finiji.

¹⁵ Miïro Moocaani iimaaminaafi Daniel caatiniuhi: Jaadi idicuno imitino omooniiïboro ifnisujiibediti. Jaano iimimañovi ifutucuunoco mahatyimedi jihaamefaño onoonoco mihiifinichicamo magaaia. ¹⁶ Jaamoro Judeari mihicamo ifabaijaagovi magaa. ¹⁷ Jaanoti bu amiihai iijahalliri mihicamo fañoovavi mefeeditino siinoco mihiciqui. Toonotiro magaacu. ¹⁸ Jaanoti bu faguifaño iicamo muhumidino amiihai gaachehuco mihicivamo. ¹⁹ Jaanoti idasucani icajimo gaigoomi tusumi oovato iicamo, bu mifañotio seehejema iicamo icano. ¿Milli bu goovano gaajirumo? ²⁰ Jaaneguiiha Moocaanico midillu: Amiihai magaaifucu jiniijafucu icadino, bu jaguisifucu icadino icano. ²¹ Miïro jino sihidi ejeevano idasuu icaji eedeevi jiniije ifiivuunotiro achahanicino, bu siino ufucuro achahacujino icano. ²² Jaarunoco Moocaani guenene icasujitihii guenene iicaruva tusumi iicajimoti miihaiñooba atajajitiruneguiiha. Jaanoti diibo iicicuumo gaijirari toono idasuno guenene icasujitiiïbo.

²³ Jaasumi amihaico saatoho neeji: Memeeci jaani Cristo, memeeci jaadi Cristo, onoodi: Miyaano, meneedino. ²⁴ Miïro saajimo bañiminaa: Uujoho Cristo, noomoro, bu: Uujoho Moocaani iimaaminaafi, noomoro. Jaamoro sihidi ejeevanehejeque ifusujimo miyaminaaco ibañiqui, bu tolliro Moocaani iicimoco bañijirumo icano. ²⁵ Tooneguiiha jino amihaico imegaviro nuucuui. ²⁶ Jaaneguiiha amihaico: Memeeci johono sicaihigoti saabo, onoodi memecitedino. Jaanoti bu: Juuga jino mecufaño icaabo, onoodi mimiyaaveguedino. ²⁷ Jaanoti uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaajino jilli jeevaji; oono sisi anamebano aamijiti nijequevi aachicinicibadi icajino. Jaanoco faaboho miyaminaafi atyimeji. ²⁸ Miïro chuumuhu icahigo añimi igaivefihii. Jaabadi niinofucuuvi imiyaavogotimoco idasuno ifeteji.

Jilli Siino Saajiïbo Cristo Miyaminaafibadi Ifiivuubo.

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 21.26-30, 34-36)

²⁹ Jaano toono idasuhicafucuje afatyonobuunatiro cuujeo nihiba jabaaveji, bu fucuo nihiba achicicujitihii, bu meeciri niquejefañoti aifeji, bu niquejefaño iicano sefano maryibaji. ³⁰ Jaadi naha jarihiica ifuvusujino uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaajino. Jaaneri paryi bu jiniije cuuminominaa atacasimoro atyimejimo uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo niqueje aimuufairi sihidi mityano, ovosiino asaanoco. ³¹ Jaaboro tatyoomominaaco galluuji paryiicino fanoojiinijeti tatyaa iicamoco miriicu sefano ojidi iigaiyiciqui.

³² Jaaneguiiha oono higerahotiro magaaia; miïro ficaba ifiiticusumi bohono aamevafiho. Jaanoti magaaanicihii ficaba ifiiticunoco. ³³ Jaabadiro bu paryi jineheje iicacuudi magaaajacu finifucu ifiiticunoco. ³⁴ Miyanotiro amihaico neehi: Paryi jilli icajino tsumio miyaminaa guijevetinaacaro. ³⁵ Niqueje, bu jiniije icano finiji. Jaanoti taaji ufucu finijitihii.

³⁶ Jaaruno jiinije ifinijifucuco miihaiñooba ajashuno gaajatihi Moocaani toomominaa icarumo, bu uujoho Moocaani Seemene icaruubo icano, Idiiboro Moocaani tufucuco gaajahi.

³⁷ Miiro johono Noe iicausumi iicaubadiro icajino uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaano. ³⁸ Miiro toodihivi johono nifaiba chahaunaacahiica miyaminaa machumoro, adumoro, bu taabavamoro, illemihaico tajenimoro icano icahicauhi. Jaanaaca Noemi imeenegafaño jicafutuuhi; ³⁹ Jaamo gaajacutumoco nifaiba macanisuuhi famocoro. Jaabadireji bu tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaadi icajino. ⁴⁰ Jaasumi miimisiici gaifiimisi bajifaño iicaji. Jaamisiti saafi imiyaaveguehicitii bo satyocafeteji diiboco sihidi jeevano idaasuno imooniqui. Jaanoti saafi imiyaavogoo bo fitafeteji. ⁴¹ Jaabadiro bu miimifeeci icaji acaasumife. Jaamifeti saafigo imiyaaveguehicitigo satyocafeteji diigoco sihidi idaasuno imooniqui. Jaanoti saafigo imiyaavogoo bo fitafeteji.

⁴² Jaaneguiha amiihai mehesicinimoro motoomo gaajaratino cusumihacho Aivojii bo saaji. ⁴³ Jaanegui jinooco magaaja. Iija abajaabo, nanivaminaafi fucu toonoti icaaberi asaajinoco igaajaruva cigatiibo icajiruubo iijaco afaayicimoro nanitimo iicaqui. ⁴⁴ Jaabadiro bu amiihai mihimibaicini. Miiro mehesicinitinaacaro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo saaji.

Imino Jeecivominaafi, Iimitino Jeecivominaafi Icano.

(Lc 12.41-48)

⁴⁵ Jaaneguiha imino jeecivominaafi agaajaaboco ihaivojii bo iijaminaaco tumusuhinicihi imino machutaaco diitoco ihaciqui. ⁴⁶ Jaabo imicani icajiibo ihaivojii bo ononoco imino omoonii bovi ihaivojii bo agasebe. ⁴⁷ Miyantiro amiihaico neehi, diiboco ihaivojii bo ficuji paryi inehejema iijaminaa toomominaafiti. ⁴⁸ Jaanoti saafi imitiibo: Tahaivojii bo goovajitino asaano, nooboro. ⁴⁹ Saatohoco ahaamii boro jilli ticovono guiricavominaama aaduuboro, amachuuboro icaabaaca ⁵⁰ gaajaciratino ihaivojii bo gaseji. ⁵¹ Jaaboro diiboco sihidi jeevano idaasuno mooniji, bu oono bañiminaaco omoonijibadiro. Jahigo ataacasimoro igaiñooco oojisujihigo.

Fahuseecidimo Bagocajamivi Ohoovicino.

25 Miiro niqueje aivoji jeevahi fahuseecidimo bagocajami icii jigaimeecunoco iicumoro fuuhi taabava jii baimojaago ataabavaaboco inahaboniqui. ² Jaanoti sahusedifigova imino imibaivuutihi. Jaanoti sahusedifigova imino imibaivuui. ³ Jaamo imino iimibaivuutimo siino icii jigaimeecunoco ifañoniqui satyutihi. ⁴ Jaanoti imino iimibaivuumo icii jigaimeecunofaño ifafaihunoco satyuui, bu botellanofaño satyuumo icano. ⁵ Jaarunaa ataabavaujiibo goovano agaseutimaño diitoco cigara aivuuneguiha cigacuumo. ⁶ Jaanaaca fucufeenevi guubuvusuuno sefano unuuno: ¡Saacuubo taabavaminaafi mutuumutucu! noomoro. ⁷ Jaaneguiha paryi tobagocajami agañiivuumoro icii jigaimeecunoco nifutusuhi. ⁸ Jaanaaca iimibaivuutifigueheje oono iimibaivuufiguehejeque nuuhi: Miilhaico amiihai cii jigai faihunoti ajashunogayi mahaci. Jino mocii jigaimecuno jabaacamaaicuui, noomoro. ⁹ Jaarunofaño iimibaivuufigueheje diitoco iimusuuhi: Chahano, miihaidi ifetejitiruno, bu amiihaidi ifetejitiruno icano. Amiihairyo mofoomoro amiihaiñoti manajete, noomoro. ¹⁰ Jaaneguiha sahusedimo iimibaivuutimo cii jigai faihuti inaaje-

qui ufuunobuujinaago taabavaminaafi gaseuhi. Jaaboma iimibaivucuumo toojafaño jicafutuuhi igaasequi. Jaadi iguhugaco fabaacucuumo. ¹¹ Jaanobuunati saafigova agaseumoro nuuhi: Aivojiĩbo, aivojiĩbo, mĩhaico faayici, noomoro. ¹² Jaarunaa diibo diitoco iimusuuhi: Miyanotiro uujohe amiihaico gaajatihi, nooboro.

¹³ Jaaneguiiha jino uujohe amiihaico neehi: Cigatimo mehesicini, gaajaratino uujohe Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaajifucu.

Nihibamivi Ohoovicino.

¹⁴ Mĩro niqueje aivoji jeevahi saafi miyaminaafi siijiinijevi ifeequi ijecivominaaco ucuuhuvauboro inihibamico diitoco ificusuubadi.

¹⁵ Diitoti saafiico cinco mildijeva aciubo. Jaanoti sifico aciubo dos mildijeva. Jaanoti saafiico mildijeva aciubo. Diitoco iticovoocivi aciubo isefadino sahaje. Jaaboro fuucubo. ¹⁶ Jaanobuuna cinco mildijevaaco agaayiciubo tooneri naajeteque eetavuuhi. Jaaneri iiciubo siino tonoodinoro. ¹⁷ Jaabadiro bu dos mildijevaaco agaayiciubo tolli omooniboro, bu tonoodinoro siino gaayiciuhi. ¹⁸ Jaanoti mildijevaaco agaayiciubo ufuuboro jiinijeque eseediuboro ihaivojiĩbo nihibamico ficuuhi.

¹⁹ Jaanobuunati goovacuutinoti siino diito aivojiĩbo gaseuhi. Jaaboro diitoma toonoco imibachuvaubo. ²⁰ Ticoniubo oono cinco mildijeva aaciuboti. Jaabo ihaivojiĩboco aciuhi diez mildijevaaco: Aivojiĩbo, uco daaciuhi cinco mildijeva. Jaaneri jino siino tonoodinoro iicino, nooboro. ²¹ Jaaneguiiha ihaivojiĩbo diiboco nuuhi: Aivo imino moonihi. Ijoho aivo imino jecivominaafi idiimihuseebe. Mĩdirunoco imino omoonimaño ico siino janaanici aciji. Jaaneguiiha disaa. Jaabo uuma imo imo diicahi. ²² Jaanobuunati gaseubo dos mildijeva bu agaayiciubo. Jaabo nuuhi ihaivojiĩboco: Aivojiĩbo, uco dos mildijeva daaciuhi. Jino jaaneri siino tonoodinoro iicino, nooboro. ²³ Jaaneguiiha ihaivojiĩbo nuuhi: Aivo imino moonihi. Ijoho aivo imino jecivominaafi idiimihuseebe. Mĩdirunoco imino omoonimaño ico siino sihidi aciji. Jaaneguiiha disaa. Jaabo uuma imo imo diicahi, nooboro. ²⁴ Jaanoti mildijeva agaayiciubo agaseuboro ihaivojiĩboco nuuhi: Aivojiĩbo, ijoho sihidi edeevanoco uujohe gaajahi. Mĩro ijoho sihinihi abasutiruhigoti, bu tolliro nihibamico diicinihi ududicamaaitiruhigoti icano. ²⁵ Jaamaño ico iñihicugooboro dinihibamico jiinijefaño cijehinihi. Jaano jino paryi faneeri dinihibami, nooboro. ²⁶ Jaaneguiiha ihaivojiĩbo diiboco iimusuuhi: Ijoho agaiquiibo idiimitino jecivominaafi, iiro gaajacuuhi uujohe abasutiruhigoti isihinicinoco, bu ududicamaaitiruhigoti nihibamico iicinicinoco icano. ²⁷ Jaaneguiiha, ¿collihi jana tañihibamico dusisutihi? Jaabo uujohe asaadi toonohallivi janaanivi siino agaayicijirunaaca, nooboro ²⁸ tooneri iicaumoco nuubo: Diibediti mudumitici inihibamico. Jaamoro oono diez mildijevama iicaaboco mahaci. ²⁹ Mĩro sihidi iicanoma iicaaboco siino janaanici aciji-ibo sihidi icanoma iicaqui. Jaanoti chahanoma iicaaboti oono mĩdino iicarunoco dumiticijiibo. ³⁰ Jaanoti ajaani imitino jecivominaafico magaayicimoro buhigo icivohigovi magañi. Tahigo ataaboro igaiñooco oojsujihigo, nooboro.

Jiinijeminaaco Udugaacujino.

³¹ Jaadi uujohe Miyaminaafibadi Ifiivuubo Moocaani toomominaama Aivojiĩboti iicavaabo asaaboro tahimi aivoji icagahallivi casiveji. ³² Jaadi paryi jiinijeminaa tahimefeenevi igaveji. Jaamoco uujohe dugaacuji, oono ovejami toomomi-

naafi ovejamico cabramiditi sihigovi udugaacunicibadi. ³³ Jaaboro tahovejamico tamiyanaagonovi ficuji. Jaanoti cabramico tañaninaagonovi ficuji. ³⁴ Jaadi uu-joho Aivojiĩbo neeji tamiyanaagotoco: Juugavi masaa. Amiihai Guihirubi amiihaico imino omoonimo jino tahaivojifaño mijicafoto siicije jiinije ifiivuunotiro amiihaidi eheetavuunofaño. ³⁵ Mĩro ajebavauboco uco machutaati mahaciuihi, bu adufirari iicauboco mihiuuhi, bu siicumioobobadi amiihaifeeneri iicausumi uco amiihai iijafaño magaayiciuhi, ³⁶ bu tagaachehuma achahauboco uco magaachehuniuhi, bu iguihuvauboco uco memecituuhi, bu civojafaño iicauboco uco memecituuhi icano, nooboro. ³⁷ Jaadi uco iimimo dilluji: Aivojiĩbo, ¿nacu cusumi ajebari idi-icauboco ico mĩhai mamachusuuhi? ¿Bu cusumi adufirari idiicauboco ico mĩhai mihiuuhi? ³⁸ ¿Bu cusumi nacu siicumioobobadi idiicauboco ico mĩhai moojafaño magaayiciuhi? ¿Bu cusumi ico sicaibo diicaaboco magaachehuniuhi? ³⁹ ¿Bu cusumi nacu ico guihuvauboco mahatyimeumoro mabaauhi? ¿Bu cusumi ico civojafaño diicauboco mabaajeuhi? noomoro. ⁴⁰ Jaamoco uujoho Aivojiĩbo diitoco jilli iimusuji: Miyanotiro, amiihaico neehi: Imiyaavogomoco[¶] sihidi jeevatirumoco tolli momooniumaño, uco tolli momooniuihi, nooboro.

⁴¹ Jaadi bu tañaninaagonovi iicamoco neeji: Uuti buhiigovi miminifoto imitino monoocinicumo ciijigaifaño mofoo Satanasguiiha, bu paryi ihijimiguiiha icano eheetavunofaño. ⁴² Mĩro ajebavauboco uco mamachusuuhi. Adufirama icauboco uco mihiuuhi. ⁴³ Bu siicumioobobadi amiihaifañodi iiguusumi uco amiihai iijafaño majaanavesutihi. Bu agaachehuvautiiboco uco gaachehuti mahaciutihi. Bu iguihuvauboco, bu civojafaño iicauboco icano uco mabaautihi, nooboro. ⁴⁴ Jaanoco diito iimusuji: Aivojiĩbo, ¿cusumi nacu ico ajebama diicaaboco, bu adufirama diicaaboco, bu siicumioobobadi diicaaboco, bu gaachehuma chahaaboco, bu iguihuvaaboco, bu civojafaño diicaaboco icano mahatyimeuhi? noomoro. ⁴⁵ Jaaneguiiha uujoho iimusuji: Miyanotiro, amiihaico neehi: Imiyaavogomoco sihidi ejeevatimoco tolli momooniutimaño, uco tolli momooniutihi, nooboro. ⁴⁶ Jaamo diito ifinijitino ciijigaifaño feeji. Jaanoti iimifiimo feeji ifinijitino fiivofaño.

Jesuco Iguijeniqui Iimaacasiuno.

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 Jaabo Jesu jilli unuunoco paryi iimivuudi ijiibogominaaco nuubo: ² Amiihairyo magaajacuhi jino mifucucirucu Pascua jiĩbaimo iicajinoco. Jaasumi uujoho Miyaminaafibadi Ifivuuboco acijimo, uco imohovi itetecuqui, nooboro.

³ Jaasumi sacerdotemi aivojito, caatiniminaa, bu judiomi quillahuto icamo igaiuvuhi Caifas onoobo sacerdotemi aivojiĩbo iijatyigaba goohasivi. ⁴ Jaamoro iimaacasiuno Jesuco abañimoro, agaayicimoro igaiacaaquui.

⁵ Jaamo neehicauhi: Jiĩbaimofeenevi tolli momoonijitihi miyaminaa mojaago isi-fiiratomoro ñaavedino, noomoro.

[¶]25:40 tañahabomico.

Betaniavi Jesuco Facicifaihuri Jeesugo.

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Jaanaaca Betania cuumiri foojohoma Simon iicaubo Jesuco unuuneguiiha diibo iijafaño iifutuubo. ⁷ Jaanaaca gaigo diibojaago saahu alabastro eetavotapaajefaño ifacicifaihu sihidi ijaadama iicano gatuuuci icanoma. Jaabo Jesu imachuqui mesavi casiivuubo nigaihallivi tofaihuco tucaruugo.

⁸ Jaanoco ijiibogominaa atyimeuhi. Jaamoro isifiratuumoro noocasiuhi: ¿Collihi jinoco bañamaahi? ⁹ Ajashutino nihibamiri manaajemere iidaasufimoco mahacitanoco, noomoro.

¹⁰ Jaanoco Jesu uguubuuboro diitoco nuuhi: ¿Collihi diigoco mihiibahi? Imino uco moonigo. ¹¹ Miïro fahijivaroro iidaasumo amiïhai mihicaji. Jaanoti uujoho fahijivaroro amiïhaima icajitih. ¹² Jaamo jino tahallivi facicifaihuco utucaruneri tafiico imibachugo cihojifaño icicafetejino imegavi. ¹³ Miyantiro amiïhaico neehi, fahigova jino taajasu jiiibogoco faajiinjeri ijiibogohigo jino diigo omoonino jiiibogocafeteji, toonoti diigoco ihesafetehicaqui, nooboro.

Juda Jesuco Naajeguehi.

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Jaanaaca ijiibogominaati saafi Juda Iscariote onoobo fuuhi sacerdotemi aivojõtoma ihiimaatuubo. ¹⁵ Jaaboro jilli diitoco nuubo: ¿Minoodino uco majaaduji, Jesuco amiïhaico aaciñachijiji? nooboro.

Jaaneguiiha diito diiboco jaaduuhi treintadijeva nihibamico. ¹⁶ Jaasumitiro Juda guinehicauhi Jesuco diito usefaño aaciujifucuco.

Aivojiiïbo Niinoono Amachuuno.

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Jaanaaca ijuurisutama achahano maahunoco amachujibuuno jiiibaimo iticovaufucu Jesujaago ijiibogominaa ufuumororo diiboco dilluuhi: ¿Conoovi diimeguehi Pascua machutaaco meheetavonoco? noomoro.

¹⁸ Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: Mofoo cuumifaño johono amiïhairyo magaa-jacuubojaago. Jaamoro diiboco monoo: Mohaivojiiïbo jilli neehi: Tahoovovi iifutucuuhi. Jaaneguiiha diijafaño tajiibogominaama Pascua machutaaco eetaveji, noobo, noomoro.

¹⁹ Jaaneguiiha ijiibogominaa ufuumororo Jesu unuubadi mooniuhi. Jaamoro toojafaño Pascua machutaaco eetavuuihi.

²⁰ Jaanaa mihijicuudi Jesu docedimo ijiibogominaama mesavi casiivuuihi. ²¹ Jaamo machumaaca Jesu nuuhi: Miyantiro, amiïhaico neehi, amiïhaiti saafi uco aciji igaicaauqui, nooboro.

²² Jaaneri diito sihidi iidaasuvuumoro diiboco dilluuhi: Aivojiiïbo, ¿nacu fine uujoho? noomoro sifi idilluno, sifi idilluno icano fuumo.

²³ Jaaneguiiha Jesu diitoco nuuhi: Sajefaño uuma amachuubo diibo uco aciji.

²⁴ Miïro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo Caatinihaamefaño onobadi feehi. Jaarunaaca idasucani iicajiïbo uco aaciïbo. Aivo imijiruno diibedi fiivutiiïbo icaruva, nooboro.

²⁵ Jaaneguiiha Juda diiboco aaciujiiho nuuhi: Aivojiiho, ¿nacu fine uujeheji? nooboro.

Jaaneguiiha Jesu nuuhi: Jiihi, iijeheji, nooboro.

²⁶ Jaamo machuumaaca Jesu imaahuco agaayiciuboro, Moocanico graciaco aaciudi tohicaco iquisiciuboro ijiibogominaaco aciubo: ffaaji, jino tafiico mamachu, nooboro.

²⁷ Jaadi bu ihadufaihuco agaayiciuboro Moocanico graciaco aaciuboro diitoco aciuhi: Paryi famooro jifaihuti mahadu. ²⁸ Miiro jino tatyijoho iicano bohono iimaaco imiyacaruno. Jaano jino tatyijoho gañicafetehi ajashutimohallivi imiti buusu iicano. ²⁹ Jino amiihaico neehi, jino baacufaihuco jari ufucu siino aduji amiihaima johono Moocaani aivojifaño, nooboro.

Jesu Neehi Pedro Diiboco Utuunamaajinoco.

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Jaadi amasivaunobuunati fuumo Olivohono iicagajijaago. ³¹ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: Jifucu paryi amiihai uco mejeevesumoro mofociniiji. Miiro Caatinihaamefaño noono: Itoomominaafico gaicauji. Jaaneri ihovejami fahigova gavarana-maaiji, noonoro. ³² Jaaruubo siino ubuheeteebere amiihai imega feeji Galileavi, nooboro.

³³ Jaaneguiiha Pedro diiboco nuuhi: Famooro ico jeevesurunaaca, uujoho ico jeevesujitihii, nooboro.

³⁴ Jaaneguiiha diiboco Jesu nuuhi: Miyantiro ico neehi, jaafañiinofucu catava ojitiibaacaro mifocci, safo icano: Diiboco gaajatihii, bu diibo jiiibogominaafi icatiji, neeji, nooboro.

³⁵ Jaaneguiiha Pedro nuuhi: Jaafa iima iguijevehachiiji guijevehi. Jaaruubo ico tuunamaajitihii, nooboro.

Jaabadiro bu paryi saatoho ijiibogominaa nuuhi.

Jesu Moocanima Iimaahi Getsemani Onoomañovi.

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46; Heb 5.7, 8)

³⁶ Jaadi Jesu ijiibogominaama Getsemani onoomañovi iifutuudi diitoco nuuhi: Jinoovi migicini, uujoho johonovi Moocanima ihiimaatonohachuta, nooboro.

³⁷ Jaaboro Pedroco, bu Zebedeo achimisico icano asatyuuboro ticovauhi iñihicuguuboro sihidi iidaasuvuubo. ³⁸ Jaaboro diitoco nuubo: Sihidiro tajeebiifaño idaasu icahi miguijevejibadi. Jaaneguiiha jino mihica uuma cigatimo mubuhe, nooboro.

³⁹ Jaadi Jesu janaanivivi ufuuboro jiiinijehallivi ajavuvuuboro Moocanima iimaauhi: Guihi, idiimogohachiiji uco taajasu jino idaasuno iicajinoti. ³⁸ Jaaruno uu-joho iimogobadi icatino, jaafa ijoho idiimogobadiro icano, nooboro.

⁴⁰ Jaadi ijiibogominaa iicauhigo asaaubo cigamovi gaseuhi. Jaaboro Pedroco nuubo: ¿Collihii jaabo uuma sano nihiba oovo ticovovi buheetihii? ⁴¹ ¡Mubuhe! Jaamoro Moocanima mihiimaa iji amiihaico inisunofaño mahaquetedino. Miyantiro amiihai jeebii imino iicanoco imogorahi. Jaarunofaño amiihai allio ifi niino-

---

§§26:39 Griego iijiri: jihidaasuhilluco uuti buhigovi denesu, noono.

vahi, ⁴² nooboro siino fuubo dojicuviro Moocaanima ihiimaatuubo. Jilli nooboro: Guihi, uujoho idaasuno iicanoco idiimogohachiji eti idiimogobadi mooni, nooboro.

⁴³ Jaabo bu siino uhuumiubo ijibogominaa cigamoco atyimeuhi aivo sihidi ci-garari icacuutineguiha. ⁴⁴ Jaamoco ejeevesuuboro siino fuubo Moocaanima ihi-imaatuubo, siino tolliro nooboro. ⁴⁵ Jaadi bu siino ijibogominaa iicauhi ufuuboro diitoco nuuhi: Ivi jisumi micigacu, majaguiscu. Jino gasecuuno uujoho Miyami-naafibadi Ifiivuubo imitiminaa usefaño aacacafetejino. ⁴⁶ Jaaneguiha magañiivomoro masiigucu mee onoo uco acivaabo fiiticuui, nooboro.

Jesuco Isisimoro Satyomo.

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-58; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jaanaaca tolli iimaabaacaro Juda gaseuhi ijibogominaa docedimo iicahicaurumoo. Jaaboma saamo sihidi miyaminaa niisuganoma, cudaahenema icano; sacerdotemi aivojito, bu judiomi quillahuto icamo agalluumo. ⁴⁸ Jaabo Juda diitoco nuuhi: Oono uujoho diibo iicaaboco ininiiciiboro dilluji. Jaaboco cuhufono misimoro masaty, nooboro.

⁴⁹ Jaaboro Jesujaago ufuuboro diiboco nuuhi: ¿Naa diicahi, Jibogominaafi? nooboro Jesuco niniiciuhi.

⁵⁰ Jaaneguiha Jesu diiboco nuuhi: ¿Fañi, jinejefiri saahi? nooboro.

Jaasumiro diito Jesuco agaayicumoro Jesuco sisiuhi isatyequi.

⁵¹ Jaaneguiha Jesu nahaboniminaati saafi iniisugaco iguiyiciuboro sacerdotemi aivojibo jeevivominaafi nijimehuco buiyaacuui. ⁵² Jaaneguiha Jesu diiboco nuuhi: Diniisugaco ifajutafaño diihacu. Miiro onoo niisugari omoonicasimo, bu niisugari guijeveji. ⁵³ ¿Nacu ijoho gaajatihi uujoho Guihirubico dilluruva jaachijigayiro taja galluujuruubo itoomominaati aivo ajashutimo fahuseeci motihaiti mihaici idiino dihaivaco? ⁵⁴ Jaano tolli icaruva, ¿milli bu Caatinihaamefaño jilli icajibo onono miyaavejirahi? nooboro.

⁵⁵ Jaadi Jesu diito miyaminaaco nuuhi: ¿Milli jaamo amiihai taticovodi masaahi cudaahenema, niisuganoma icano nanivaminaafico magaaayiciqui mihicanicibadi? Miiro fafucuvaviro amiihafeenevi uujoho templojafaño casivoooboro jibeguehicahi. Jaaruuboco du uco magaaayichicatihi. ⁵⁶ Jaarunofaño jaafa tolli icano johono Caatinihaamefaño Moocaani iimaaminaa acaatiniuno imiyaavequi, nooboro.

Jaasumiro ijibogominaa diiboco ejeevesuumoro famooro gaaciniuhi.

Jesu Fagominaa Imegavi Icauhi.

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Jaamo Jesuco isisiumoro sacerdotemi aivojibo Caifas onoo imefeenevi satyuihi. Tahii caatiniminaa, bu judiomi quillahuto icamo iigaiciniuhigo. ⁵⁸ Jaanaa Pedro ifutuuihi sacerdotemi aivojibo goohasivi: ¿Naa milli fine moonijimo? nooboro tehesinoti ifiniciuboro ufuubo. Jaabo policiami cojivi casivutuuihi.

⁵⁹ Jaanaaca sacerdotemi aivojito, bu judiomi quillahuto, bu paryi imiyafagominaa icamo guinehicauihi Jesuhallivi sicamañoooco ijibogonoti diiboco igaicaausuqui. ⁶⁰ Jaarunofaño tonoogayijehalliti gaicaujitirumo guiraamo saatoho diibohallivi sicamañoooco jibeguehicaurunaaca. Jaanofeenevi miimisiici gaseuhi diibohallivi sicamañoooco ijibuguumisi: ⁶¹ Jaani neehicahi: Uujoho Moocaani templojaco finisuji. Jaaboro siino boojati mifucuci, safucu idiinotiro eetaveji, nooboro, noomisiro.

⁶² Jaaneguiiha sacerdotemi aivojiĩbo agañiivuboro Jesuco nuuhi: ¿Aivo ajashuno diimusutihi? ¿Milli nacu jino jito dihallivi neehi? nooboro.

⁶³ Jaarunofaño Jesu diiboco iimusutihi. Jaaneguiiha diibo isacerdotemi aivojiĩbo Jesuco nuuhi: Moocaani momofenedi miyaanocoro mihaico dinoo, ¿naa miya iijoho Cristo Moocaani Achi idiicaabo? nooboro.

⁶⁴ Jaaneguiiha Jesu diiboco nuuhi: Jĩhi, uujoho diibo, iijoho toono onoobadi. Tolliro bu amiihaico jino neehi: Ufucu mahatyimeji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuboo sihidi ejeevaabo Moocaani miyanaagonovi giciniiboco, bu niqueje aimuufafeenedi asaaboco icano, nooboro.

⁶⁵ Jaaneri sacerdotemi aivojiĩbo igaachehuco gallicuuihi sihidi isifiratuuboro. Jaaboro nuubo: Jaani iijiri Moocaaniditi aivo imitino iimaahi. ¿Collihi bu sino sita onoonoco mehesujirahi? Amiihairyo muguubucuuihi imitino ihiimaanoco. ⁶⁶ ¿Nacu milli amiihaidi? nooboro.

Jaaneguiiha diito nuuhi: Tolli ihiimaamaño guijevejiibo, ⁶⁷ noomoro Jesuco ihimefaño ijiirebamaaiumoro ganiiciumo. Jaanoti bu saatoho diiboco ihimefaño agabejeniumoro nuuhi: ⁶⁸ Iijoho Cristo idiicaabo ene gaajaci. ¿Naa miijoho ico gabacuuihi? noomoro.

Pedro: Uujoho Jesuco Gaajatihi, Nuuhi.

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Jaanaaca Pedro jahisi goohasifaño giciniunaaca sacerdotemi aivojiĩbo jeevivominaago asaagoro diiboco nuuhi: Iijoho bu tolliro Jesu Galileaooboma idiicahicaabo, noogoro.

⁷⁰ Jaarunofaño Pedro tuunamaaiuhi: Uujoho gaajatihi jinejetihacho toono diimaahi, nooboro.

⁷¹ Jaanaaca Pedro toonoti fuucuuboco saafigo aatyimeugoro tooneri iicaumoco nuuhi: Jaani bu tolliro oono Jesu Nazareoboma iguehicaabo, noogoro.

⁷² Jaarunaaca Pedro tuunamaaiuhi Moocaani momofañodi: Miyanotiro uujoho diiboco gaajatihi, nooboro.

⁷³ Jaanobuunati bu sino tooneri iicaumo Pedrojaa asaamoro diiboco nuuhi: Miyaano jahi, iijoho diitoobo, mee oono dihiimaa diito iimaabadi jeevahi, noomoro.

⁷⁴ Jaaneguiiha diibo nuuhi: Moocaani momofañodi neehi: Miyanotiro, uujoho diiboco gaajatihi. Jaanoti jilli onoobo abañihachiĩji jaafa uco Moocaani guijenih, nooboro.

Jaasumiro catava ojiuhi. ⁷⁵ Jaanoco uguubuuboro Pedro esafutuuihi Jesu diiboco: Catava oojitinaacaro uco mifooi safo idiino tuunamaaiji, unuunoco. Jaaneguiiha Pedro toonoti ufuuboro aivono taauihi.

Pilato Imefeenevi Jesuco Satyehi.

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 Jaanaaca eseseveudi paryi famooro sacerdotemi aivojito, judiomi quilahuto icano sabadiro iimaacasiuhi Jesuco igaicauqui. ² Jaamoro diiboco sisisiniiboco asatyumoro toojiinĩjeo aivojiĩbo Poncio Pilato onooboco aciuihi.

Juda Iguijeveuno.

(Hch 1.16-19)

³ Jaanaaca Juda, miyaminaa usefaño Jesuco aaciuboco guijevefaño ificuunoco aatyimeuboro sihidi idaasuvuui. Jaaboro treintadijeva iicaunoco inihibamico uumisuuhi sacerdotemi aivojitoco, bu judiomi quillahutoco icano jilli nooboro: ⁴ Uujoho imitico icihí aivo imiiboco guijevefaño aacimaño, nooboro.

Jaaneguiiha diito iimusuuhi: ¿Jaano millí miihaidi? Toono diino, noomoro.

⁵ Jaaneguiiha Juda inihibamico templojafaño gavaracuui. Jaadi ufuuboro gaibairi icodaaheti uduujecafutuuboro lluhivuui.

⁶ Jaadi sacerdotemi aivojito inihibamico iicumoro nuuhi: Jino nihibamico Moocaaniguiiha ificunicinofaño mificujitihí tiijoho jaada iicacumaño, noomoro.

⁷ Jaadi ihiimaacasiumoro tooneri nifaqui guirihilluno nicuminaafi faguico naajeumo, tomañovi siijiinijeoteheje ooomomoco icihicaqui. ⁸ Jaamaño tomaño jisumihachuta: Tiijohomaño, noocinihi. ⁹ Jilli miyaavuuno Moocaani iimaaminaafi Jeremia acaatiniuno: Iciumo treintadijeva inihibamico Israel cuumiminaa diibo jaadaco ificuunoco. ¹⁰ Jaaneri nifaqui guirihilluno nicuminaafi faguico naajeumo, oono uco Aivojiiho atajiiabadi, nooboro.

Jesu Pilato Imefeenevi Icahi.

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Jaadi Jesuco aivojiiho Pilato imegavi iifutusuumo. Jaaboco dilluubo: ¿Naa iijoho oono judiomi Aivojiiho idiicaabo? nooboro.

Jaaneguiiha Jesu iimusuuhi: Jiihi, tolli icano toono iijoho onoobadi, nooboro.

¹² Jaanaaca sacerdotemi aivojito, judiomi quillahuto icamo diibohallivi imitino iijibeguehicaunoco Jesu ajashuno iimusuutihí.

¹³ Jaaneguiiha Pilato diiboco nuuhi: ¿Naa guubutihí oono dihallivi imitino ihi-imaanoco? nooboro.

¹⁴ Jaarunofaño bu Jesu diiboco ajashuno iimusuutihí. Jaaneri diibo Pilato sihidi echeyteuboro eesamaaiujirunoco gaajautihí.

Jesuco Igujeniqui Ificuuno.

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Jaasumi miiro aivojiiho Pilato omooninicibadi civojaminaafiti saafiico sinaayujibuui miyaminaa idilluuboco. ¹⁶ Jaanaa icaubo saafi civojafaño Barraba onoobo sihidi ejeevaabo iimitiibo. ¹⁷ Jaanaa paryi miyaminaa igaiciniumoco Pilato dilluui: ¿Cajaanico mihimeguehi, amiihai, uujoho isinaayunoco, Barrabaco, nacu oono Jesu Cristo onooboco? nooboro.

¹⁸ Tolli nuubo jilli Jesuco iijiiheveumoro diibo usefaño aaciunoco agaajaciuboro.

¹⁹ Jaabo Pilato ihaivoji icagahalliri giciniunaaca diibojaago mogai saatohoco gal-luui jilli noogoro: Milli moonidineheje diibo iimino miyaminaafico, fone fucu ñihicuno tigahi diibo Jesuditi, noogoro.

²⁰ Jaarunofaño sacerdotemi aivojito, bu judiomi quillahuto icamo miyaminaaco fajjiniuhi Barrabaco dihiinusu. Jaanoti: Jesuco guijeni, monoo, noomoro.

²¹ Jaanaaca bu siino miyaminaaco Pilato dilluui: ¿Diitisiití cajaanico isinaayunoco mihimeguehi? nooboro.

Jaaneguiiha nuumo: Barrabaco, noomoro.

²² Jaaneguiiha siino Pilato diitoco dilluuhi: ¿Jaanaa milli mooniji oono imomo Jesucristo iicaaboco? nooboro.

Jaaneguiiha paryi famooro iimusuuhi: ¡Imohobujehallivi tetecu! noomoro.

²³ Jaanegui Pilato diitoco nuuhi: ¿Nacu jineje imitinoco mooniibo? nooboro.

Jaarunofaño diito siino coovadiivuuhi: ¡Imohobujehallivi tetecu! noomoro.

²⁴ Jaanegui Pilatoco diito sihidi ejenaauumoro janaaniviciviro aivo añaaivuunoco aatyimeuboro, tajiibaubo nifaihuco isivaqui. Jaafaihufañño ihuseneque nitamaaiubo diito imefeenevi, jilli nooboro: Uujoho jaani iimiibo guijevañodi icatíhi. Jilli toono amiihai iimaa, nooboro Pilato.

²⁵ Jaarunaaca famooro iimusuuhi: Miihai, bu paryi moseeme icamohallivi jaafa minifotono, noomoro.

²⁶ Jaaneguiiha Pilato Barrabaco isinaayusuuboro Jesuco aamisuuhi. Jaadi diitoco aciubo diiboco itetecuqui.

²⁷ Jaaneguiiha ihamocasiminaa Jesuco satyuuhi diibo Pilato iijajaago. Jaamoro igaiyiiciumo paryi amocasiminaaco Jesuhallivi. ²⁸ Jaamoro diiboco igaachehuco ujujuyaacuomoro sichehuco jiihacuumo gachicohai deecano tifaibadi itifai iicachehuco. ²⁹ Jaamoro bu iinigaihallivi javucaruumo januutuno aafeneque chaahimigati eheetavuumoro, bu jaamoro gaayicisuumo imiyanaagohusefaño imeico icano. Jaadi diiboguiino ememuiivomoro diiboco dejecuhicaui: ¡Imicani iijoho judiomi Aivojiiibo! noomoro.

³⁰ Jaadi bu ihimeico agaayicimoro tohiri diiboco iinigaiti gafucuhicaumo. ³¹ Jaadi diiboco jilli omoonihicaudi jujuyaacuumo diiboco tifaibia icacheuco ijiihacuuchehuco. Jaamoro imiyachehuco jiihacuumo. Jaadi ivi satyucuumo diiboco itetecuqui.

Jesuco Etetecuno.

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Jaamo Jesuco itetecuqui ufuumo atyimeuhi Cirene cuumioobo Simon onoboco. Jaamoro diiboco tajiibaui Jesu imohobujeque isatyequi.

³³ Jaadi iifutuumo nigaijaaibai onoomañovi; jaanoti hebreomi iijiri Golgota onobai. ³⁴ Jaabaihallivi Jesuco isuurumo vino aivo faafañooco. Jaarunoco inisucuuruhiigoti adutiubo.

³⁵ Jaaboco etetecuumoro ihamocasiminaa suerteque eetavuui Jesu gachehuhallivi: ¿Cajaani fine tochehuma icaji? noomoro.* ³⁶ Jaamoro ifitino casiicamaaiumo diiboco ootomomo. ³⁷ Jaamoro iijibogoco ihimohobujeti iinigaihallivi caatiniumo: JAANI JESU JUDIOMI AIVOJHBO, onoono.

³⁸ Tolliro bu diibo uufocovi tetecuumo miimisiici nanivaminaatisico, saafiico imiyanaagonovi, bu saafiico inaninaagonovi icano. ³⁹ Jaanaaca toonodi afatyomo diiboco ihiiibamoro ihuseneque gavaracuumoro iibajirubadi iicano iinigaicoro garya garya moonihicaumo, ⁴⁰ jilli noomoro: ¿Naa iijoho oono templojaco acallajaruuboro siino dojicuviro mifucuci, safucu idiinoti boojati edeetavejiruubo? ¡Eneecata iiro

*27:35 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jilli miyaavuuno Moocaani iimaaminaafi acaatiniumo: Tagachehuco ifocasimo suerteque eheetavomoro, nooboro.

difiico taajasu! ¡Bu miyaano Moocaani Achi idiicahachiiji, toono caamoti niito! noomoro.

⁴¹ Jaabadiro bu sacerdotemi aivojito, bu caatiniminaa, bu fariseomi, bu judiomi quillahuto icamo diiboco edejecumo neehicaui: ⁴² Sitaaco taajasuubo. ¿Jaaruubo cono bu inoro ifiico taajasuubova? Eneecata miyaano Israel Aivojiiibo iicahachiiji, toono ihmohoti iniitequi maatyimemere diiboco mimiyaaveguequi. ⁴³ Miuro Moocaaniviro ifiico sefaabo. Eneecata jaafa jaabo asaaboro diiboco taajasuvahi iimogohachiiji. Jaadi jari magaajaji miyaano Moocaani Achi iicanoco, noomoro.

⁴⁴ Jaabadiro bu nanivaminaatisico diibo uufocovi etetecuumisi diiboco iibahicaui.

Jesu Iguijevene.

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Jaadi ivi paryi jiiinje civono minifutuui gadiciibati. Jaano seseeteuhi imonohalliti nihiba icaaberi. ⁴⁶ Jaasumiro Jesu hebreo iijiri sefano gaihivuui: Eli, Eli, ¿lama sabactani? nooboro. Moocaani, Moocaani, ¿collihi uco deevesuhi? eneejiruno.

⁴⁷ Jaanoco saatoho tooneri iicaumo uguubuumoro nuuhi: Memeeeci johono Moocaani iimaaminaafi Eliaco cuhuvaabo, noomoro.

⁴⁸ Jaasumiro diitoti saafi ijinafatyuuboro icijeuhi faasihi iicanoco. Jaaboro toosihico vino aivo quigañoño matyusuui. Jaaboro toosihico imei nijequevi ifi-cuuboro Jesu iijifaño cabuyaacuui ihaduui, nooboro.

⁴⁹ Jaarunaa saatoho diiboco nuuhi: Moonidino, jaafa Elia saahi diiboco ataajasuvaabo mahatyimequi, noomoro.

⁵⁰ Jaanaaca siino Jesu sefano agaihivuuboro chuumucuui. ⁵¹ Jaano ticovovi temploja ofoboociniuchehu gaachehujetuno feemene iicano gallivuui feenedi caamoti sano guinovi. Bu jiiinje sefano maryibauhi. Jaaneri guisihacino dujavanamaaiuhi.

⁵² Bu tolliro cihojino faayicicafutuui. Jaaneri Moocanico imiyaavuguumo igui-jevecinimo ajashutimo siino buheeteui. ⁵³ Jaamo Jesu siino ubuheeteunobuunati iciihojinofaño ihiinumoro iimicuui Jerusale cuumifaño fuui. Jaamoco tahi sihidi miyaminaa diitoco aatyimeumoro gaajauhi.

⁵⁴ Jaanoti bu ihamocasiminaa aivojiiibo ihamocasiminaama Jesuco utuumuumo jiiinje amaryibaunoco, bu sanehejeque icano aatyimeumoro sihidiro igutuui. Jaamoro nuuhi: Miyanotiro, jahi jaani Moocaani Achi, noomoro.

⁵⁵ Jaabadiro bu sihidi icaumo gaigoomi tehesinotiro iifiniciumo Galileati Jesu dojicuti asaaumo diiboco jeecevomoro. ⁵⁶ Jaamofeeneri icaugo Maria Magdalena onogo, bu Jacoobo, Jose icamisi seeji Maria onogo; Zebedeo seemenemisi seeji icamife.

Jesuco Iciuno.

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Jaanaaca mihijicuudi saaubo sihidi inihibamima iicaubo Jose onoobo Arimatea cuumioobo, Jesu ononoco imiyaaveguehicaubo. ⁵⁸ Jaabo Pilatojaago ufuuboro Jesu ifiico diiboco dillujuui. Jaaneguiha Pilato tajiibauhi diiboco ihaciqui. ⁵⁹ Jaadi Jesu ifiico Jose iicuboro mihinivatino gaachehuri mibociui. ⁶⁰ Jaaboro iciihoji bohoji guisigajifaño eheetavusuhojifaño jiihacuui. Jaaboro tohojico guisibatyi-

gabari amaniniuboro fuuhi. ⁶¹ Jaanaaca tohoji ticovo icaumife Maria Magdalena onooگو, bu saafigo Maria icamife giciniuhi sinaagobaiti tohojico ihiiñiciumife.

Jesu Ciihoji Imega Amocasiminaa Teemehi.

⁶² Jaano sesevedi, Pascua jiiibaimoguiha iimibaivuunobuunati, sacerdotemi aivojito, bu fariseomi icamo fuuhi Pilatoma ihiiamaaqi. ⁶³ Jaamoro diiboco numo: Aivojiiبو, mehasafetehi oono tobañifiiboba ubuheesusumi: Ochoomodi mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, unuunoco. ⁶⁴ Jaaneguiiha tajiiba iciihojico cuhufono imooniqui mifucuci safucu idiino ticovovi ijiiibogominaa fucu asaamoro ichuumuhuco ananimoro: Siino buheetecuubo, noomoro miyaminaaco jiiibeguedimo. Jaanoti tolli omoonihachiiji tobañi aivo iticoniono janaaniciivi jeevajirahi, noomoro.

⁶⁵ Jaaneguiiha Pilato diitoco nuuhi: Ajaatyو toomominaaco mihicimoro amiihairyo diitoma aivo imino mucuhufusuto, nooboro.

⁶⁶ Jaaneguiiha ufuumorotohojico cuhufutusuuhi. Jaamoro bu igaajataaco ficuumo tohojico ofoboociuba iguiisibahallivi. Jaamoro tohojihallivi itoomominaaco ficuumo.

Jesu Siino Ubuheeteuno.

28 Jaanaaca judio jaguisifucu sabado icafucu afatyuno sesevedi fucugayiro Maria Magdalena onooگو, bu saafigo Maria icamife fuuhi iciihojico emeeci-tuumife. ² Jaanaaca sefano jiiinije maryibauhi Moocaani toomominaafi niquejefañoti iniiituuneri. Jaaboro tohoji imegavi agaseuboro tohoji guisibaco buhigovi iiciuboro tobahallivi casiiivuui. ³ Jaabohalli aricuuihisi anamebano aricubadi, bu igaachehu seseene seseuehi cuugaihallibadi. ⁴ Jaaboco amocasiminaa tohojico utuumuumo aatyimeumoro sihidiro igutuumoro iñihicuri uchuumucumobadi minifutuui. ⁵ Jaaboro Moocaani toomominaafi diitifeque nuuhi: Mihiguetejirahana uujoho gaajahi amiiife Jesu etetecufatehiniiboco miguiinonoco. ⁶ Jineeri chahacuubo siino buheetecuubo unuubadi. Eneecau bu jino diiboco ificuhinamañoo memeeceva. ⁷ Jaaneguiiha goovano mofoomifere ijiiibogominaaco mijiiibogoto jilli noomifere: Guijefefañoti siino buheetecuubo. Jaaboro amiihai imega siigucuubo Galileavi. Tahigo diiboco mahatyimeji. Jinooco amiiifeque neequi saahi, nooboro.

⁸ Jaaneguiiha diitife toonoti fuucuui. Goovano sihidi igutuumifere, bu imo imo icano fuuhi. Jaamifere diitife Jesu jiiibogominaaco jiiibugutuui. ⁹ Jaamifevi Jesu ajafeveuboro diitifeque dilluui. Jaaneguiiha diibojaago ufuumifere itihaiñoco ihiiibicimifere diiboco imuui. ¹⁰ Jaaneguiiha diibo diitifeque nuuhi: Mihiguetedino. Mofoomifere tañahabomico mijiiibogoto Galileavi ifeequi tahigo uco atyimejimo, nooboro.

Amocasiminaa Jilli Jiiibuguuih.

¹¹ Jaanaaca diitife ufuunobuunati tohojico utuumuomotu saatoho amocasiminaa cuumifaño ufuumorotohojico jiiibuguuih paryi aatyimeunoco. ¹² Jaaneguiiha diito sacerdotemi aivojito judiomi quillahutojaago ufuumorotohojico diitoma iimaajeui. Jaamoro sihidi nihibamico ihamocasiminaaco jaaduumo. ¹³ Jilli diitoco noomoro: Miyaminaaco monoo: Miihai fucufeene miciganaaca ijiiibogominaa asaamoro ichuumuhuco ananimoro satyehi, noomoro. ¹⁴ Jaanoco aivojiiبو uguubu-

uboro amīhaijaago isifiratohachijji mīhai diiboma mihiimaaji amīhaihi aivojito judiomi quiallivi. Jaamo ¿m̄lli icatimo mihicahi? noomoro.

¹⁵ Jaaneguiha ihamocasiminaa inihibamico agaayiciumoro diito unuubadi mooniuihi. Jaabadi judiomi j̄ibeguehicahi jisumihachuta.

Jesu Ij̄ibogominaaco Ataj̄ibano.

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23; Hch 1.8)

¹⁶ Jaaneguiha ij̄ibogominaa fahuseeci motihaiti si aivojito judiomi quiaafi idii-murucu fuuhi Galileajaago Jesu diitoco unuubaijaagovi. ¹⁷ Jahigo Jesuco aatyimeu-moro diiboco imuumo. Jaarunaa saatoho miyaadi miyaavuguutihi. ¹⁸ Jaadi Jesu asauboro diitoco nuuhi: Uujoho gaayicuuhi paryi aivoji iijico niqejefaño, j̄i-inijehallivi icano. ¹⁹ Jaaneguiha paryi faajiinijero mofoomoro tajiibogominaati meheetavo. Jaamoco miniti Mooaani momofenedi, bu Illi momofenedi, bu Igaija momofenedi icano. ²⁰ Jaamoro diitoco mij̄ibogo amīhaico paryi uujoho ij̄ibeguehicanoco imino imooniqui. Jaamoro imino magaaja uujoho amīhaima fahiijivaro icaji j̄iinije ifinijinovi, bu janaanici icajinovi, nooboro.

SAN MARCOS

Jua Nitiminaafi Sicaihigovi Jībēgēuhi.

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-18; Jn 1.19-28)

1 Jilli ticovauno Jesucristo Moocaani Achi jībogoco. ² Miiro jilli Moocaani iimaa jībogominaafi Isaia caatinicuuhi, Moocaani unuunoco:

Dihime galluuhi tajiībogominaafico, dihime jiihaico iimibachuqui, nooboro.

³ Jaanaa guubuvusuuno sicaihigoti ocoovadiiciniuno: Mihimibachu Mohaivo-jiiibo jiihaico sano ticovoro meheetavo, onoonoco, Isaia caatiniuhi.

⁴ Jilli saaubo Jua sicaihigovi miyaminaaco nitiiboro. Jaabo neehicaui: Minitisuquimaje jaamoro amiihai eedeehifiico mejeevesu, amiihai imiti ibuuqui, nooboro.

⁵ Jaanegui Judeao jinijeoto, bu Jerusale cuumioto icamo feehicaui diiboco uguubunicitomo. Jaamoco iimitico ijībēgēuhicauno bujinagoti diitoco Jua nitihicaui Jorda onoohifaño.

⁶ Jaabo Jua gaachehuhicaui camello ijeene eetavotau. Jaanoti iniivigai meeheu jilli asi meehe. Jaabo chahacamicoro duuhicaui, bu bajio iimicoro nejeecuhicaubo icano. ⁷ Jaabo jībēgēuhicaui jilli nooboro: Taabuunati saajiibo tajanaanici sihidi imityaabo diibobadi uujoho jeevatihii. Jaamaño diiboguiino idijiiivooboro itihaipaaaje duujeque sinaayujitirahi. ⁸ Uujohonaha, amiihaico miyaano nifaihuri nitihii. Jaanoti diibo amiihaico Moocaani Gajari nitiji, nooboro.

Jesuco Initiuno.

(Mt 3.13-4.11; Lc 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Jaasumivi Jesu fuuhi Nazare cuumiti Galilea jiniijeri iicacuumiti. Jaaboco Jua nitiiuhi Jorda onoohifaño. ¹⁰ Jaabo Jesu iteehifañoti ihiinuubo atyimeuhi niqueje afaayicafutuunoco. Jaanofeenedi nimiihubadi jeevaabo Moocaani Gaija ihallivi niitovauhi. ¹¹ Jaanaa guubuvusuuno niquejefañoti unuuno: Hijojo agaijiiibo taseemene, iiri sihidi imo imo icahi, unuuno. ¹² Jaasumiro Moocaani Gaija diiboco satyuuhi sicaihigovi miyaminaa achahauhigovi. ¹³ Jaabo Jesu tahigo icauhi sanihiba, siino fahuseeci icano fucuva asimifeeneri. Jaaboco Satanas nisuuhi. Jaanobuunati Moocaani toomoninaa asaamoro diiboco jeevivehicaui.

Jesu Idudicamaajeque Ticonihii.

(Mt 4.12-22; Lc 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Jaanobuunati Juaco civojafaño ificuunotiro Jesu Galileavi fuuhi jībogooboro taajasu jībogoco Moocaani aivoji iijico. ¹⁵ Jaabo jilli neehicaui: Tusumi mihicacuui, jino Moocaani aivoji fiitvucuui. Jaaneguiha amiihai imitico mejeevesucu. Jaamoro mimiyaavogo jino imino mataajajino jībogoco, nooboro. ¹⁶ Jaabo Galilea muuajinidi igooboro ufuuhigo atyimeubo Simon, inahabo Andre icamisi fiiciminaatisi iicaumaño muuaifaño isinicuhuri sinihicaumisico. ¹⁷ Jaamisico Jesu nuuhi: Tadyojicuti masaa, amiiisico miyaminaa fiiciminaatisiti eetavequi, nooboro.

¹⁸ Jaanegui tusumiro isinicuhunoco ejeevesumisiro diibo dojicuti fuumisi.

¹⁹ Jaadi toonoti janaanivivi afatyuubo Jacoobo, bu inahabo Jua icamisi Sevedeo achimisico tolliro imeenegafaño isinicuhuco amaahuniumisico atyimeteuhi.

²⁰ Jaamisico bu tolliro coovaubo. Jaanegui caanico idudicamaajeminaama imeenegafaño ejeevesuumisiro Jesuma fuuhi.

Saafi Iimitino Ijima Icaubo.

(Lc 4.31-37)

²¹ Jaadi Capernau cuumivi ifutuudi, judiomi jaguisisumi Jesu sinagogajafaño ufuuboro jiiibeguehicauhi. ²² Jaaneri miyaminaa sihidi eetyehicauhi diibo jiiibegueri diitoco aivojiiibo iicanicibadi ijiiibeguehicauneri, caatiniminaa ijiiibogonicibadi iicatineri.

²³ Jaanaaca tooja sinagogajafaño iimitino ijima icaubo icauhi. Jaabo gaihivu-
uhi: ²⁴ Iijoho Moocaani seemene idiimiibo, uujoho ico gaajahi. ¿Jaabo jinejeque diimeguehi ijoho miihaima Jesu Nazareoobo idiicaabo? ¿Naa mihaico finisuqui asaabo? nooboro.

²⁵ Jaanegui Jesu diibo iimitino ijico ihiiibauboro nuuhi: Lliivi diica. Jaaboro diiboti diino, nooboro.

²⁶ Jaanegui ihiji diiboco baavi agaaniiboro ifiico vivi vivi iminiyuuboro sefano agaihivuuboro diiboti iinuui. ²⁷ Jaaneri famooro miyaminaa sihidi eetyeuihi. Jaamoro dillucasihicauhi: ¿Jineje jino bohono jiiibogo? Jaani iiji aivo sefahi aivo ijimi iicarumoco atajiiibanoco: Jii, noomo, noomoro noocasihicauhi.

²⁸ Jaanoco Jesuti ijiiibocasiuno paryi Galilea jiiinjeri goovano gaajacafutuuhi.

Jesu Buheesuhi Simon Pedro Baaboco.

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Jaadi sinagogajati iinuudi Jesu fuuhi Jacoobo, Jua icamisima Simon, bu inahabo Andre icamisi ijafaño. ³⁰ Jaanaa Simon baabo sinafeteri sihidi guihuvauhi. Jaanoco Jesuco jiiibuguumo diigo iguihuvaunoco. ³¹ Jaanegui Jesu diigojaa ufuuboro ihuseti diigoco agaayiciuboro gañiiyiciuhi. Jaasumiro diigoco iguihuva bucuuhi. Jaadi diitoco jeevivehicaugo.

Jesu Ajashutimo Iguihuvamoco Buheesuui.

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Jaadi iijicuuvi nihiba jabaavucuunaaca sivahicaumo diibojaa paryi iguihuva-
moco, bu emeimivatomejeque icano. ³³ Jaanaa paryi miyaminaa asauneri guhugavi gahafuui. ³⁴ Jaamoco Jesu buheesuhicauhi siomoneri, bu siomoneri icano iguihu-
vaumehejeque. Jaabadiro bu emeimivatomoco imeimico buhi gañiihicaubo. Jaamo imeimi iimaajirumo iimaahicauthi diiboco agaajahicaumaño.

Jesu Galileavi Jiiibeguehi.

(Lc 4.42-44)

³⁵ Cuujetaviro Jesu agaaniivuuboro fuuhi tuucuumiti sicaihiigovi Moocaanima ihimaaqui. ³⁶ Jaaboco Simon, inahaboniminaa icano guinutuui. ³⁷ Jaamo diiboco aatyimeudi nuuhi: Famoro miyaminaa ico guineri icahi, noomoro.

³⁸ Jaanegui Jesu iimusuhi: Masiigo siicumijaago ifiiticuumijaago tahi tolliro jiiibeguequi taajasubogoco. Toonegui uujoho saauhi, nooboro.

³⁹ Jaadi Jesu paryi Galilea jiiinjeri sinagogajafaño jiiibogooboro feehicauhi ijimico gavaracuuboro.

Jesu Foojohoma Iicaaboco Buheesuhi.

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Jaanaa foojohoma iicaubo Jesujaa saauhi. Jaaboro iguiino ememuiivuuboro nuuhi: Idiimogohachi uco buheesu, nooboro.

⁴¹ Jaanegui Jesu diiboco iidaasuguuboro ihuseri dudiiciuhi: Imeguehi, buheetecu, nooboro.

⁴² Jaasumiro diiboco ifoojoho ubuuneri buheetecuubo. ⁴³ Jaadi Jesu diiboco afaguuboro galluuih jilli nooboro: ⁴⁴ Miishaiñoobaco diibeguedino. Jilli ofooboro sacerdotegue dihifusuto. Bu jaaboro ico iimibachuno jeeçivoco asimico ficuuto Moise atajiibaubadi toono jibogobadi iicanoco. Jaanoco miyaminaa aatyimemere igaaajaku iijoho ubuheecunoco, nooboro.

⁴⁵ Jaarunaa ufuuboro sihidi miyaminaaco jibogooboro feehicauhi diiboco Jesu ubuheesuunoco. Jaamaño Jesu foovono cuuminofañoði igucutiibo, jilli buhigueejere miyaminaa achahahiguejere iicaaboro feehicauhi. Jaarunaa fahigovati saahicaumo diiboco emeeçivamo.

Jesu Buheesuhi Idiino Isifañiiboco.

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 Toonobuunati siino Jesu Capernau cuumivi fuuhi goovajisutinoti. Jaanoco guubuumo iijafaño iicaunoco. ² Jaanegui miyaminaa diibojaago ufuumo gahafuui guhugamaryo gatyuuci. Jaamoco iimaaco jibeguehicaubo. ³ Jaanaa igueene-mejedimo diibojaa sivauhi ihiihimoro idiino isifañiiboco. ⁴ Jaarumo miyaminaa aghaficiniuneri Jesuvi ifutuutimo. Jaanegui caamoti tooja niibahucuco afaayiciunoro Jesujaago diiboco nitusuumo icigaiijema. ⁵ Jaanoco diito Jesuco imiyaavuguunoco agaajaciiboro Jesu nuuhi iguihuvaaboco: Guihi, dihimiti ico imibachucafutucuuih, nooboro.

⁶ Jaarunaa saatoho caatiniminaa onoomo igicinimañoti ijeebiifañodi esamaaiuhi: ⁷ ¿Collihi jaani jilli imiticani iimaahi? ¿Miijoho nacu imitico buusujirahi? Idiiboro naha Moocaani, noomoro.

⁸⁻⁹ Jaanoco Jesu agaajaciuboro nuuhi: ¿Collihi tolli amiihai jeebiifañodi mehesamaaihi? Tihicani jana iguihuvaaboco: Dihimiti imibachucafutucuuih, onono; gañiivoobo dicigaiijema fuucu, onono. ¹⁰ Jaamo magaajahi jiihalli uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo imiti imibachu mityama iicanoco, nooboro, ¹¹ idiino isifañiuboco nuubo: Ico neehi: Gañiivo, jaaboro dicigaiijeque diiciibo fuucu diijaago, nooboro.

¹² Jaasumiro diibo agañiivuuboro icigaiijeque iiciuboro fuucuuih iifinici-mofeenedi. Jaaneri paryi miyaminaa sihidi eetyeuih. Jaamoro Moocaanico imehicaumo: Mahatyimetatitih aivo jilli iicanoco, noomoro.

Jesu Coovahi Levico.

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Jaanobuunati siino Jesu fuuhi muuaijinivi. Jaabojaa sihidi miyaminaa saahicauhi. Jaamoco jibeguehicaubo. ¹⁴ Jaamañoti janaanici afatyuhigo atyimeubo Levico Alfeo achi impuestoco ajaadusuhicajafaño giciniuboco. Jaaboco: Uuma difoo, nuubo.

Jaanegui Levi agaŋiivooboro diiboma fuuhi.

¹⁵ Jaanobuunati Jesu Levi ijafaño ijibogominaama amachuubo giciniunaaca sihidi impuesto jaadusuminaa, bu iimitifimo icano gaseuhi. Jaamo sano diiboma machuhicauhi. Diibo dojicuti sihidi ufuumo icano. ¹⁶ Jaanaa fariseo caatiniminaa iicamo Jesuma diito amachunoco aatyimeumoro ijibogominaaco nuuhi: ¿Milli jaabo amiŋhai jibogominaafi, impuesto jaadusuminaama, bu saatoho iimitiminaa icano acasiivooboro machuhi, aduhi icano? noomoro.

¹⁷ Jaanoco Jesu uguubuoboro diitoco nuuhi: Ubuheefiimo taabuminaafico imogatatihi. Jaanoti iguihuvamo taabuminaafico imeguefihi. Jaabadiro uujoho: Imino icahi, onoomoco cuhuvaquii saahinitihi. Iimifitimeguiiha saahi iimiti ifico ijeevesuquii, nooboro.

Jesuco Dilluumo Machutimo Aigafinohallivi.

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Jaanaaca Jua jibogominaa, bu fariseomi jibogominaa icamo machutimo aigahicauhi. Jaanaa saatoho asaumoro Jesuco dilluvauhi: ¿Naa, collihi jana fariseomi, Jua icamo jibogominaa aaganaa dita aigatihi? noomoro.

¹⁹ Jaanegui Jesu ooviciuboro iimusuhi: ¿Nacu gaigooco ataabavaaboro ijibaimojaago ucuuhuvamo idaasuri aigajirahi diitoma diibo iicanohachuta? Miŋro diitoma diibo iicanohachuta aigajitirumo. ²⁰ Jaanoti naha icajinehiica jari uco tajibogominaati udumitiicino. Jaadi jari idaasuno iicaneri aigajimo.

²¹ ¿Miŋro miŋjoho eedechehuco bobaryuri maahunitatihi? Jaanoti imaahuniruva bobaryu tochehuco gallicujirahi. Jaaneri tohoji janaanicro guiraatejirahi. ²² Jaabadiro bu, ¿miŋjoho bohaivofaihuco eedejutafaño ficutatihi? Jaanoti ificuruva tofaihu tujutaco ejerucarunoro fatyejirahi. Jaanegui bofaihuco bujutafaño mificutahi, nooboro.†

Ijibogominaa Trigo Noovataco Icihi Jaguisifucusumi.

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Jaanaa judiomi jaguisisumi Jesu basutafañodi igooboro feehicauhi. Jaanaa ijibogominaa toono basuta noovataco icimoro feehicauhi. ²⁴ Jaanegui fariseomi diiboco nuuhi: Meeci ¿collihi dijibogominaa olli moonihi jaguisifucusumi momoonitatinoco? noomoro.

²⁵⁻²⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Jaana nacu magaaajatihi amiŋhai, johono David, bu diiboma iicaumo icano ucuujivaachusumi diitoco ajeba aivusuneguiiha omooninoco? Miŋro Moocaani iija tabernaculojafaño David ufuuboro Moocaani jeecono maahunoco machuui miŋjoho amachutatirunoco, Aviata onoobero sacerdotemi aivojibo iicaujibo icaunaaca. Jaaboro bu diiboma iicaumoco aciubo saatohero sacerdotemi amachufirunoco, nooboro.

²⁷ Jaadi bu siino Jesu nuuhi: Miŋro jaguisifucu miyaminaadi eetavocafutuuihi. Jaanoti miyaminaa jaguisifucudi eetavocafutuutihi. ²⁸ Jaamaño uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo jaguisifucu aivojibo, nooboro.

---

†2:22 Jilli Jesu nuuhi eedeeljibogoco mejeevesumoro bohono jibogocoro meheetavequii.

Saafi Ihuse Ifiigatyuubo.

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 Jaadi siino Jesu sinagogajafaño fuuhi jahi icaubo saafi ihuse ifiigatyuubo. ² Jaaboco ifinimomoro feehicaumo: ¿Naa jeedi jaguisisumi buheesujiibo? noomoro ifurumo diibohallivi ijibeguequi. ³ Jaanoma iicaubo Jesu ihuse ifiigatyuubo nuuhi: ¡Gañiivo! ¡Jaaboro feenevi dulleve! nooboro.

⁴ Jaadi diitoco Jesu dilluuhi: ¿Jinejeque jaguisisumi moonisunicimo iiminoco, nacu iimitinoco? ¿Magaicaaunoco, nacu mubuheesunoco? nooboro. Jaarunaa diito iimusuutih. ⁵ Jaanegui diito jeebiino cuhuferi iidaasuvuuboro, sifirano ihuufococo emeciuboro ihuse ifiigatyuuboco nuubo: ¡Dihuseque fallirihicaru! nooboro. Jaanegui diibo fallirihicaruhi. Jaasumiro diibo use dojicuviro imituuhi. ⁶ Jaasumiro toonoti ifariseomi ufuumoro Herodianomima fitacucasiuhi Jesuco igaicaauqui.

Muuaijinivi Miyaminaa Icauno.

⁷⁻⁸ Jaanaa Jesu ijibogominaama muuaijinivi fuuhi. Jaamoco sihidi miyaminaa bucasiuhi Galileaoto, Judeaoto, Jerusalemoto, Idumeaoto, bu Jorda oonegueehioto, bu Tiro, Sidon icano jininooto icamo diibo sihidi ejeevanoonoco omoonihicaunoco uguubumoro. ⁹ Jaanegui ijibogominaaco nuubo: Uco miyaminaa ijene eñeñerujiruneguiiha momeenegaco mihimibaicini, nooboro. ¹⁰ Jaabo Jesu miyaminaaco ubuheesuhicaunegui sihidi iguihuvanoma iicadimo diiboco idudhiciqui ijene ñeñeruhicauhi. ¹¹ Jaabadiro bu ijimi diiboco aatyimemere diibo imega baavi aquetehicauhi. Jaamoro gaihivehicaumo: Ijoho Moocaani Achi, noomoro.

¹² Jaarumoco faguehicaubo: Uco satohoco magaaasudino, nooboro.

Jesu Icihi Minisuminaati Fahuseeci Motihaiti Miimisiici Idiino.

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Jaanobuunati Jesu ifabaivi fuuhi. Jahigo iimuguudimoco coovaubo. Jaanegui diibojaa saaumo. ¹⁴ Jaamoco fahuseeci motihaiti miimisiici idiimoco iciubo diiboma iicaqui, bu diitoco igalluuqui jibogoco ijibeguequi icano. ¹⁵ Jaamoco iijico aciubo ijimico igañihicaqui. ¹⁶ Jaamo jinoodimou fahuseeci motihaiti miimisiici idiimo iicaumo; Simon icaruuboco Pedroti omomoniubo. ¹⁷ Jacoobo Zebedeo achi, bu Jua Jacoobo nahabo icano. Jaamisico momoniubo Boaneegemisi, siseememisi enejirunoco. ¹⁸ Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Tomas, bu Alfeo achi Jacoobo, Tadeo, Simon cananista, bu ¹⁹ Juda Iscariote diiboco aaciujibo igaicaauqui icamoma saabo jaaha.

Blasfemia.

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Jaanaa siino sihidi miyaminaa diibojaa igaivehicauhi. Jaaneri Jesu ijibogominaama ajashuno jinejebaco machuhicutihi. ²¹ Jaanoco Jesu yoto uguubumoro saauhi diiboco icivamo, jilli jeegavoobo enehicauneguiiha.

---

³3:15 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: bu iguihuvamoco ibusuuhicaqui, onoonoco.

²² Jaabadiro bu caatiniminaa Jerusaleti asaamo neehicauhi: Beelzebuma icaabo ijimi aivojiboma. Jaamaño diibo mitya ijiri ijimico buhi gavaracuhicaabo, noomoro.

²³ Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro siinovi ooviciboro neehicauhi: ¿Milli jaabo Satanas bu ifiicoro buhi gañijirahi? ²⁴ Mihiro saafi aivojifaño minooci udugaavonoro sanomiro imoonicasiruva sanomiro finisucasijirahi. Jaamaño tohaivoji guenene icajitirahi. ²⁵ Jaabadiro bu sajaotoro sanomiro imoonicasiruva guenene icajitirumo. ²⁶ Jaabadiro Satanas inoro ifimaryo imoonicasiruva, ¿milli bu guenene icajiruubo? Inoro ifiico finisujiruubo.

²⁷ Jaabadiro ¿mijoho esefaabo ijafaño ofoomoro inehijeque icijitirahi abajaaboco sisitimoro? Jarihiicanaa abajaaboco isisidi icijirumo.

²⁸ Miyanotiro jino amiihaico neehi: Miyaminaaco paryiicino imitino ihiimaaruno buusucafeteji. ²⁹ Jaanoti Moocaani Gajati imitino ihiimaaboco toono aivo buusuracujitih iufucuro. Jilli tohimitinoma iicacujibo, nooboro.

³⁰ Jilli diitoco nuubo, diiboco ijima icaabo, enehicaunoma iicaubo.

Jesu Nahabomi, Seeji Icamo.

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Jaanobuunati Jesujaa seeji, inahabomi icamo asaamoro jahisitiro diiboco cuuhvasuuhi. ³² Jaanegui Jesuhallidi emecuciniuno diiboco nuuhi: Diiseeji, dinahabomi icamo ico jahisiti cuuhvahi, noomoro.

³³ Jaanegui Jesu nuuhi: ¿Mijoho gaharubi? ¿Mijoho tañahabomi? nooboro ³⁴ ihallidi emecuciniunoco emeciuboro diitoco nuuhi: Jino tajojiri iicamo gaharubimi, tañahabomi icano. ³⁵ Jarihiicanaha jino Moocaani ijico omoonimo tañahabomi, gaharubimi, tañagomi icano iicajimo, nooboro.

Basuminaafivi Ohoovicino.

(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)

4 Jaadi siino Jesu miyaminaaco jibeguehicauhi muuaijinivi. Jaabojaago sihididi miyaminaa igaivuui. Jaanoma iicaubo meenegafaño ijicafutuuboro diitoti tehesijisuno ufuuboro casivutuui. Jaanoti diito injinivi jiniigaibaahohalliviro icaui. ² Jaaboro diitoco sihididi siinovi ooviciboro jibeguehicauhi ³ jilli nooboro: Jinoco muguubu: Basuminaafi fuuhi abasutuubo. ⁴ Jaabo abasuuno samañoono jiihaifaño acutuui. Jaanoco joomi asaamoro machujeui. ⁵ Jaanoti samañoono acutuui guisihallivi miyaadi jini achahaumañovi. Jaanoro goovano iinucuuno ijinije miyaadi efeemeutimaño. ⁶ Jaaruno nihiba aachiciuneri aryivucuuno, chuumucuuno icano abacocoovautimaño. ⁷ Jaanoti samañoogahaije aifuuhi jariimihoonofeenevi. Jaano toono ihallivi ujusiuno toono ihiinuurunoco macanisuuhi. Jaamaño noovautino. ⁸ Jaanoti samañoono acutuui imino jinijevi. Jaano ihiinuunoro jusicuuno. Jaanoro imino noovacuuno saheeje treintadigaiva noovacuuhi, bu saheeje sesentadigaiva noovacuuhi, bu saheeje ciendigaiva noovacuuhi icano.

⁹ Jaaboro neehicaubo dinohojima idiicaabo jinoco guubu, nooboro. ¹⁰ Jaanobuunati inoro iicacuudi jibogominaama iicaumo diiboco dilluui: ¿Milli toono eneejiruno? noomoro.

¹¹ Jaanegui nuubo: Amiihaico naha uujoho imino gaajasuhicahi Moocaani aivoji agajaratinoco. Jaanoti buhi iicamoco jilli siinovi ooviciboro neehicahi. ¹² Jaamo

emeecirumo atyimetimo iicaqui, bu guubucurumo guubutimo iicaqui. Miïro uguubumoro iimitico jeevesujirumo. Jaamoco bu iimiti buusucafetejirahi, nooboro.

¹³ Jaadi bu ijiiibogominaaco nuubo: ¿Nacu amiihai magaajatihi jino jilli ohoovicinoco? ¿Jaana milli magaajaji paryi toonoco? ¹⁴ Miïro basuminaafi, oono Moocaani ijico ijiiibogoobo abasuubo. ¹⁵ Miïro jino jiihaifaño aacotono onono; miïro saatoho jeebiifa abasucuurunoco ijiiibugucuurunoco Satanas asaaboro ijeebiifañoti dumiiticiuui. ¹⁶ Jaabadiro bu oono guisihallivi abasuuno onono; miïro saatoho uguubusumiro imo imo gaayicifimo. ¹⁷ Jaaruno imino abacocoovatimaño gueneene icatatino nisuhifiivi agasesumi uhuuchuvomoro toonoco jeevesufimo. ¹⁸ Jaanoti sano jariimihoonofeenevi aacutuuno tobogoco gaayicicuurumo ¹⁹ jije busumije jaagoviro ijeebiino nihi nihi iicamaño, bu iimitinocoro iimogomaño icano sanooro toono diito jeebiifaño agahafonoguiinodi toono miyaaji icarujico fiivusutimo. Jaamaño noovasutimo. ²⁰ Jaanoti jino imino jiinijevi abasuuno onono; oono miyanotiro agaayicimoro imino omoonimofaño fiivono jaanoro noovacuuno saatohofaño treintadino, saatohofaño sesentadino, bu saatohofaño ciendino icano.

Ciijigaimecuvi Ohoovicino; Toovono Icaruno Buhugaaveji.

(Lc 8.16-18)

²¹ Jaadi bu nuubo: Ciijigaimecuco minifutusumoro baavi guirihilluguiino, bu cigaiijeguino icano mificutatihii. ¿Ivinaaca minifutusumoro caamovi mificutahi foovono ihifuvusuqui, eti? ²² Jaabadi miïro chahano afatanicinino atyimeratino iicajino. Bu tolliro chahano agaajaratino gaajacafototino iicajino. ²³ Jaanegui jinooco amiihai nohojima mihicaamo muguubu, nooboro.

²⁴ Jaadi bu diitoco neehicaubo: Imino magaaja jino muguubunoco. Miïro oono amiihai mohoovicihicaneriro ufucu amiihaico Moocaani ooviciji. Jaaboro oono uguubumoco janaanici acijiiibo. ²⁵ Tolliro bu iicanoma iicaaboco siino janaanici acijiiibo. Jaanoti chahanoma iicaaboco miidino icarunoco dumiiticijiiibo, nooboro.

Basutagai Ujusinovi Ohoovicino.

²⁶ Jaadi bu tolliro neehicaubo: Jiibadi Moocaani aivoji jeevahi; miyaminaafi jiinjefaño siino toogaico abasuuboro cigatoobo, ²⁷ bu sesevede aganiivooboro icaabo cuujehachuta, fuchachuta icano sifucu, sifucu icano fatyehi. Jaanaa toogai milli acho ihiinogairo jusihi diibo gaajacitinaaca. ²⁸ Jiinije toohoco fiivusuhi iticoni ifahooco. Jaadi idecanoco. Bu jaadi ifagaiño ifallahifaño gahafonicihi. ²⁹ Jaano ifagaiño ujusicuudi icinicicuumo niisugari ihicifucu agasesusumi.

Mostaza Tooivi Ohoovicino.

(Mt 13.31-32, 34; Lc 13.18-19)

³⁰ Jaadi bu neehicaubo: ¿Jinejebadi Moocaani aivoji jeevahi? ¿Jinejevi fine mohooviciji? ³¹ Fine mostaza noovata tooico jiinjefaño mabasuniciyibadi jeevano. Miïro tooyi aivo jiinijehalliri iicano noovata ajashuyigaiyi. ³² Jaaruo abasucafutucuudi jusifihii guiraaho tyigaba. Jaahoro coohafeene lliicuvafihii. Jaaho aafeneguiino joomi iicuvajirahi. ³³ Jilli nooboro Jesu jiiibeguehicaui miyabogoco siinovi ooviciiiboro diito agaajajidinoro. ³⁴ Ticovono nootiibo, jilli siinovi ooviciiiboro neehicaubo. Jaanoti naha ijiiibogominaaco ijeevadi paryi imino jiiibeguehicaubo.

³⁵ Jaanaa mihijicuudi ijibogominaaco nuubo: Masii onago muuaivi mafatyequi, nooboro.^a

³⁶ Jaadi imiyaminaaco agalluudi Jesumaryo fuumo meenegari. Jaamoma bu sagaaje diito dojicuti fuuhi. ³⁷ Jaanaa sefano guibuhuba diitoco feene muuaivi iciuhi. Jaano sihidi tyuucai iicauneri diito meenegafaño nifaihu gahafehicauhi. ³⁸ Jaanaa Jesu dojicuogavi iinigai jeebutahaallivi cigahicauhi. Jaaboco aaicusumoro nuuhi: Mojiibogominaafi, ¿naa diimeguehi miguijeveneque? noomoro.

³⁹ Jaanegui Jesu aaicuuboro guibuhubaco ibauhi. Jaadi bu muuaico nuubo: ¡Lliivicu toonoviro siicuto! nuubo. Jaanegui iguibuhuba lliivicuuihi. Jaanoro paryi imino siicutuuno. ⁴⁰ Jaadi ijibogominaaco nuubo: ¿Collihi sihidi mihiguetei? ¿Nacu Moocanico mimiyaavogotih? nooboro.

⁴¹ Jaaneri sihidi diito igutumoro noocasihicauhi: ¿Miijoho fine jaani jino guibuhubamaryo, muuaimaryo icano diiboco: Jii, onoono? noomoro.

Gadarenomioobo.

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 Jaadi fuumo onagoo muuaivi Gadarenomi jiniijejaago. ² Jaabo Jesu imeene-gafañoti iinuubaacaro cihojinojaa iicahicauhigoti emeimivatuubo diibojaa saauhi. ³ Jaabo cihojino iicahigo iicaaboro feehicauhi. Jaaboco miihaiñooba jigaiñehineri duujenicutihi. ⁴ Fiiva foova ihuseneque, itihaiñoco icano jigaiñehineri sisicuurumo. Jaarunoco ihusenehonoco dubaiciubo, bu itihaiñonoco ididaheje mooniubo icano. Jaaboco miihaiñooba guinonicutihi. ⁵ Jaabo cuujehachuta, fucuhachuta icano ifagajineri cihojinohallidi coovadiiciniiboro feehicauhi. Jaabo inoro ihallico guisibaneri tujaacuuboro feehicauhi. ⁶ Jaabo Jesuco tehesinotiro aatyimeuboro diibojaago ijinafatyuboro iguiino memuiivutuuihi. ⁷ Jaaboro sefano nuuhi: ¿Jinejeque diimeguehi ijoho Jesu caamovohigo iicaabo Moocaani Achi? Moocaanifañodi ico neehi: Idaasuno uco moonidino, nooboro.

⁸ Jilli nuubo imegaviro Jesu diiboco: Diinucu idiimitino iji, eneehicauneguiiha.

⁹ Jaanegui Jesu diiboco dilluuihi: ¿Jineje dimomo? nuubo.

Jaanegui iimusuubo: Cuumi tamomo miguiraaneguiiha, nooboro.

¹⁰ Jaaboro Jesuco jenaauhicauhi: Mihaico jiiicumiti buhi galluudino, nooboro.

¹¹ Jaanaa ifagaji fiitino sihidi faafaimi amachumo icauhi. ¹² Jaanegui paryi famooro ihijimi Jesuco nuuhi: Mihaico jaatyo faafaimijaa gallu diitofaño mefeequi, noomoro.

¹³ Jaanegui Jesu nuuhi: Jii, tahi mofoo, nooboro. Jaanegui tohidicu ijimi diibo Gadarenominaafiti ihiinoomoro ifaafaimifaño fuuhi dos mildimofaño. Jaamo ifagajiti imuuaifaño aafuumoro macaniuhi.

¹⁴ Jaanoti diitoco eteemehicamo agaaumoro ifaacuumifaño, bu buhigueeje iica-jajefaño icano jibogomoro fuuhi. Jaanegui asaaumoro meecivaumo jineje fine onoomaño. ¹⁵ Jaamo Jesujaa asaumo atyimeuhi meimi cuumima iicaubo giciniibo gaachehufaño jiciniiboco, bu imino iicacuuboco icano. Jaaboco aatyimeumoro sihidi iguiumo. ¹⁶ Jaamoco toonoco aatyimeumo jibuguuuihi ihijimima iicauboco omoonunoco, bu ifaafaimico omoonunoco icano. ¹⁷ Jaanegui Jesuco ijiinijeti gal-luumo: Fuucu, noomoro.

^a4:35 Mt 8.23-27; Lc 8.22-25

¹⁸ Jaanoma iicaubo Jesu meenegafaño ifeequi jicafutuuboco ihijimima iicaubo neehicauhi: ĩma saahi, nooboro.

¹⁹ Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: Chahano diijajaagoro fuucu. Jaaboro diyotoco diibogo guiraano Aivojiibo Moocaani ico ĩdaasugooboro ubuheesunoco, nooboro.

²⁰ Jaanegui ufuuboro paryi Decapoli cuumineri jĳibogooboro feehicauhi Jesu diiboco ubuheesunoco. Jaaneri paryi miyaminaa jabafiitehicauhi.

²¹ Jaadi siino Jesu meenegari onagoo muuaivi fatyuuhi. Jahigo sihidi miyaminaa iicojivi igaivuuhi muuaijiniri icaubo cojivi.^b ²² Jaanaa sinagogaja aivojiibo Jairo onoobo, diibojaa saauhi. Jaabo Jesuco aatyimeuboro iguiino ememuiivutuuboro nuuhi: ²³ Aicigai aivo niinovacuui goova foobo diigoco dudĳicito ubuheeteguere iicaui, nooboro.

²⁴ Jaanegui diiboma ufuuboco miyaminaa sihidi ubucasiumo ijene ñeñejeruhicauhi. ²⁵ Jaamofenedi saafigo gaigo tiijeheri fahuseeci motihaiti mificabaci idiino iicaucuugo. ²⁶ Jaago fiivaamo taabuminaa ataaburunofaño buheetigofaño viro feehicaugo. Paryi inihibamico ajaaduhicauhigo finisucuugo. ²⁷ Jaago Jesuti ijiibocasinoco uguubuugoro miyaminaafeenedi asaagoro ibujinaagoti igaachehuco dudĳicivauhi. ²⁸ Jilli igaachehuco ududĳicineriro buheeeji, noogoro esamaaihicaumaño. ²⁹ Jaasumiro itĳijoho diigoco fiigatyuuhi. Jaanoti gaajaciugo ubuheetecunoco. ³⁰ Jaasumiro Jesu gaajaciui ififañoti imitya mihiinobadi iicaunoco.

Jaanegui imiyaminaajaagovi ĩmeveuboro diitoco nuuhi: ĳMiĳjoho tagaachehuco dudĳicĳi? nooboro.

³¹ Jaarunaa ijiibogominaa diiboco nuuhi: Miyaminaa oono ico ĳĳimatajerunoco daatyimehi. Jaanegui ĳmilli: ĳMiĳjoho uco dudĳicĳi? neehi? noomoro.

³² Jaarunaa Jesu fahĳgovaco ĳfinicĳihicauhi ihatyimequi: ĳMiĳjoho fine dudĳicĳi? onoomaño. ³³ Jaanegui diigo sihidi vivi vivi iigutuugoro ubuheeteunoco agaajaciugoro diibojaa saauhi. Jaagoro iguiino ememuiivuuugoro paryi imino jĳibuguugo.

³⁴ Jaanegui diigoco nuubo: Ñiba ico dimiyaavogo buheesuhi. Jaaneguiha sajeebĳi fuucu, diguihuvati buheetecuui, nooboro.

³⁵ Jilli iimaubaacaro sinagogaja aivojiibo iijati saatoho jilli noomoro saauhi: Daicigai guĳevecuui. Fine Mojiibogominaafico acasivusuno, noomoro.

³⁶ Jaanoco Jesu uguubuuboro isinagogaja aivojiiboco nuuhi: Dĳugetejirahana, jilli miyaavogo, nooboro fuubo.

³⁷ Jaaboro miĳhaiñooba diiboma ufuunoco imuguutiibo idiimomaryo Pedro, Jacoobo, Jua Jacoobo nahabo icamomaryo fuubo. ³⁸ Jaamo isinagogaja aivojiibo iijavi ĳifutuui atyimeui gañuhusuno omoonunoco, miyaminaa ataacasiunoco, agaibacasiunoco icano. ³⁹ Jaanegui Jesu ĳicafutuuboro diitoco nuuhi: ĳJinejeri guiraacani gañuhusuno misiramaaihi? ĳCollĳi mataacasihi? Guĳivetigo. Jilli cigago bagocaja, nooboro.

⁴⁰ Jaarunaa diiboco dejecuhicaumo. Jaaneguiha Jesu paryicino famoocoro jahisivi ĳiĳinusuboro caani, seeji ĳicamisicoro satyuubo, bu diiboma asaumo ĳicamomaryo fuubo tobagocaja iicauhigo. ⁴¹ Jaaboro diigoco ihuseti agaayicuboro hebreo ĳĳĳri nuuhi: Talita, cumi. nooboro. Jilli, bagocaja, ico neehi: Gañiivo, eneejiruno.

⁴² Jaasumiro tobagocaja agañiivuuugoro igucuui. Jaago tusumi fahuseeci motihaiti mificabaci idiino ficabava icacuui. Jaaneri miyaminaa sihidi igutuui.

^b5:21 Mt 9.18-26; Lc 8.40-56

⁴³ Jaamoco Jesu imino faguuhi: Miico mijiiibeguedino, nooboro. Jaaboro tajiibaubo: Tobagocajaco mamachusu, nooboro.

Jesu Nazarevi Icahi.

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 Jaadi Jesu toonoti ufuuboro ijiinijejaagovi siino uumiubo. Jaaboma ijiibogominaa fuuhi. ² Jaadi judiomi jaguisifucu iicacuudi ticovaubo ijiibogooobo sinagoga-jafaño. Jaanoco sihidi miyaminaa uguubumo sihidi ajabafituumoro neehicauhi: ¿Cuucati fine gaajaabo paryi jinehejeque? ¿Milli fine diibo igaajaco gaayiciuhi? Mee jino agaajaratinehejeque mooniibo, noomoro. ³ Miïro du jaani imohobujene dudica-maajeminaafi Maria achi, Jacoobo, Jose, Juda, Simon icamo nahabo, tolliro bu jino inagomi mihaifeeneri icahi, noomoro diiboti sifiratehicaumo.

⁴ Jaaneguiha Jesu diitoco nuuhi: Moocaani iimaaminaafico fahigovaoto bociguefih. Jaanoti ijiinijeoto, iyoto, iijaoto icano bocigotatihi, nooboro.

⁵ Jaanoma iicaubo imityaco eetavuutiibo, miidimocoro iguihuvaumoti buheesuubo ihuseque ihalli ificuuneri. ⁶ Jaamo imiyaavuguutineri sihidi eetyehicaubo. Jaanobuunati Jesu ifiiti cuumijeri feehicauhi jiiibogooboro. ⁷ Jaadi coovaubo ijiibogominaaco fahuseeci motihaiti miimisiici idiimoco.^c Jaaboro diitoco galluubo miimisiicisaajeri. Jaaboro iimitino ijimico buhi igavaracuqui mityaco aaciuboro ⁸ diitoco nuubo: Jinejebaco masatyedino. Jiihaivi idiinocoro queseico masaty. Jaanoti lleegucubaco, duviricubaco, nihibamibaco icano masatyedino amiihai niivigai meehevi. ⁹ Bu saapaajequere tihaijaajeque mijicafoto, bu michehuci mijicafetedino saachehumaryo mofoo. ¹⁰ Jaamo coojaavihacho mihifotojafaño mihica, siijafaño, bu siijafaño icatino. Jari tomañoti mofoodi toojati mihiino. ¹¹ Jaanoti comañovi acho amiihaico agaayicitihachijji, uguubutihachijji icano toonoti mihiinomor amiihai tihaijaajeguino jiiinico toonovi matatacu jei diito iimitico ijiibequequi, nooboro.

¹² Jaanegui ufuumor miyaminaaco jiiibogomoro feehicauhi iimitico ijeevesuqui. ¹³ Bu tolliro sihidi buhi gañihicaumo iimitino ijimico, bu iguihuvamoco diiribari ejeesumoro buheesuhicaumo icano. ¹⁴ Jaanaaca toojiinijeo aivojiiibo Herode^f guubuuhi Jesuditi fahigovadi ijiibocasihunoco. Jaanoco saatoho neehicauhi: Diiboro Jua Nitiminaafi siino ubuheetebe. Jaamaño sihidi mityama icaabo, noomoro.

¹⁵ Jaanoti saatoho neehicauhi: Jaani Moocaani iimaaminaafi Elia, noomoro. Jaanoti saatoho neehicauhi: Jaani siicije Moocaani iimaaminaa iicaubadi iicaabo, noomoro.

¹⁶ Jaanoco Herode uguubuuboro nuuhi: Diiboro Jua, uujoho iinigaico iquiticisuubo dojiucuviro siino ubuheetebe, nooboro.

¹⁷ Miïro Herodia noojiri Herode atajiibauneguiha Juaco isisimoro civojaniumo. Herode inahabo Felipe taaba Herodiaco iciubo. ¹⁸ Jaanegui Jua Herodeque: Imitino dinahabo taabama idiicano, neehicauhi.

¹⁹ Jaanoma iicago Herodia Juaco ijiihegueguere gaicaausuhicaujirahi. ²⁰ Jaarunaa Herode Jua jeebii iticovonoco, iiminoco icano gaajahicauhi. Jaanoti iigotooboro di-

^f6:14 (Mt 12.1-12; Lc 9.7-9) Herode Imityaabo onoobo Jesu ifiivuumo iicaubo chuumucuuhi. Tusumi diibo seemene Herode Antipa onoobo icauhi.

^c6:7 Mt 12.5-15; Lc 9.1-6

iboco milli moonihicautihi. Diibo onoonoco gaajatiruubo jilli imino guubunichi-caubo. ²¹ Jaana Herodia diiboco agaicaausuujifucuvi ifutuuihi. Miïro Herode ifiivu ficabavi ifutufucu iicauneguiiha jiiibaimoco eetavuuihi. Jaaboro imiyaminaaco cuuhuvaubo ihamocasiminaa aivojitoco, bu Galilea jiinije bocifimoco, bu tajiibaminaaco icano diitoma imachuqui. ²² Jaanaa Herodia aicigai ufuugoro diito imefeenevi gaasetuuihi. Jaanoco Herode, bu diiboma iicaumo icano imuguuihi. Jaaneguiiha ihaivojiiïbo Herode tobagocajaco nuuhi: Idiimogonoco uco dillu ico aciqui. ²³ Miyanotiro Moocaani momofeenedi ico neehi: Paryi uco idillunoco ico aciji, paryi tabusumije icarunotifeenedi, nooboro.

²⁴ Jaanegui ufuugoro seejico nuutugo: ¿Jinejeque dilluji? noogoro.

Jaanegui seeji nuuhi: Jua Nitiminaafi nigaico dillu, noogoro.

²⁵ Jaanegui tobagocaja ihaivojiiïbojaa goovanogayi ufuugoro diiboco nuutuhi: Jisumiro imeguehi butajefaño Jua Nitiminaafi nigaico uco adaacinoco, noogoro.

²⁶ Jaaneri Herode sihidi idaasuvuuihi. Jaarunaa diigoco Moocaani momofeenedi unuucuneguiiha, bu diiboma iicaumo uguubuucuneguiiha icano diigoco unuunoco bañisugutiïbo. ²⁷ Jaanegui Iherode tsumiro amocasiminaafico atajiïbauboro galluuihi Jua Nitiminaafi nigaico isivaqui. ²⁸ Jaanegui ihamocasiminaafi ufuuboro civojafaño icaubo nigaico iquiticiuboro butajefa sivaauubo. Jaayico tobagocajaco aciubo, bu jaayico diigo seejico acituuihi icano.

²⁹ Jaanoco Jua jiiïbogominaa uguubuumoro saauhi. Jaamoro diibo ifiico iicijeu-moro ciïhojifaño ficuuihi.

Jesu Machusuhi Sahuse Mildimoco, Aivo Ajashutimoco.

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Jaadi Jesujaa iminisuminaa iigaivuumoro diiboco jiiïbeguehicauihi paryi omooniuono ijiïbuguno iicanoco. ³¹ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Masii majaguisitequi sihigo sicaiihigovi, nooboro. Miïro diitojaa sihidi miyaminaa asaamo, ofoomo icano feehicauihi. Jaaneri amachujiru situba chahahicauihi. ³² Jaanegui Jesu ijiïbogominaamaryo meenegari sihigo sicaiihigovi fuuuihi. ³³ Jaarunaa guiraamo ufuunoco atyimeuuihi. Jaamoro Jesumi iicaunoco agaajaciumoro faacuumivaoto isidi diito dojicuti jinoociniuhi. Jaamo ihimegaro tomañovi ifutuumo. ³⁴ Jaanaa Jesu imeenegafañoti iinuubo sihidi miyaminaaco atyimeuuihi. Jaanoma iicaubo diitoco sihidi idaasuguuihi ovejami itoomominaafima achahamobadi iicauneguiiha. Jaaboro fanoovaco sihidi diitoco jiiïbeguehicauihi. ³⁵ Jaanaa iijicuunegui ijiïbogominaa asaamoro diiboco nuuhi: Mihijicuuihi. Jaanomaryo bu jimañovi miïhaiñooba ijano chahahi. ³⁶ Jaaneguiiha gallucu miyaminaaco ifiiticuumijaago, bu ifiitijajejaago icano ofoomoro machutati inaaajequi. Miïro imachutama chahamo, noomoro.

³⁷ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiihairyo diitoco mamachus, nooboro.

Jaanegui dilluumo: ¿Jaamo jino dosciento denarioro maahunoco manaajeteji paryi diitoco mamachusuihi? noomoro.

³⁸ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Minoodino nacu amiihaima maahuno icahi? Ene, memecito, nooboro.

Jaanegui emeecejumoro nuumo: Sahuse icava, bu miimisiici taavaabomisi icano, noomoro.

³⁹ Jaanegui famoocoro tajiïbaubo saatocho simañovi, saatocho simañovi icano icasicamaaiqui ñaavahuhallivi. ⁴⁰ Jaanegui casicamaaiumo ciendimova saaje, cin-

cuentadimova saaje icano. ⁴¹ Jaadi Jesu gaayiuihi ihusefaño sahusedino imaahuno iicaunoco, bu itaavaabomisico icano. Jaaboro niqeejeque emeeciiboro toonohalivi Moocaanima iimaaubo. Jaadi tohicajeque iibacuuboro ijiibogominaaco aciubo miyaminaama ihifequi. Jaadi bu itaavaabomisico tolliro iifuumo paryi famoomaryo. ⁴² Jaanoco amachuumoro paryi tuvaumo. ⁴³ Jaano atyuuvoco ananiumo jiiibaiño gahafusuuihi fahuseeci motihaiti miibaici idiino, bu itaavaabomisi atyuuvo icanoco. ⁴⁴ Jaanoco amachuumo cinco mildimou gaifiimi.

Muuihallidi Jesu Igonu.

(Mt 14.22-33; Jn 6.15-21)

⁴⁵ Jaadi Jesu ijiibogominaaco galluuihi ihimega imeenegari onagoo muuaivi Bet-saida cuumijaagovi ifatyequi miyaminaaco diibo ifitacuunohachuta. ⁴⁶ Jaadi ditoco ifitacuuboro ifagajijaago fuubo Moocaanima ihiiamaqui. ⁴⁷ Jaanaa civucuhi ijiibogominaa imeenegari ufuumo feene muuairi icacuuihi. Jaanoti diibo inoro tahi isi icauhi. ⁴⁸ Jaabo atyimeuhi diitoco sefano buhudurumoco guibuhuba sihigoviro ebecasuhicaunoco. Jaanaa diibo jari cuujetavi diitojaago saauhi nifaihuhallidi igooboro. Jaabo diitoco fatyuujirahi. ⁴⁹⁻⁵⁰ Jaabo nifaihuhallidi asaanoco paryi famooro aatyimeumoro gaibacasiuhi: Fine iji, noomoro igutuuihi.

Jaarunaa diitoco nuubo: ¡Mequehecu! ¡Mihiguetejirahana! Uujoho, nooboro di-itojaa jicafutuubo imeenegafaño.

⁵¹ Jaasumiro iguibuhuba siicutuuihi. Jaaneri diito sihidiro eetyeuihi. ⁵² Jilli bu gaajacurumo esiciniutihi maahunoco iguiraaatusuunoco, jilli diitoco ijeebiino ucuhufunuutumaño.

Genesarevi Iguihuvamoco Jesu Buheesuhi.

(Mt 14.34-36)

⁵³ Jaamo imuaaico oonegueehivi afatyuudi iifutumoro cañavutuuihi Genesarecuumi nagueehivi. ⁵⁴ Jaamo imeenegafañoti iinuumaacaro Jesuco miyaminaa gaajacuihi. ⁵⁵ Jaamoro faacuumivariro jinoociniumo. Jaamoro ticovaumo iguihuvamoco cigaiijeneri acañimo Jesu tahi icahi onoohigo. ⁵⁶ Jaabo fahigovadi ofoohigo imiidicumijeri, iguiraacuumijeri, bu buhi iicajajeri icano ofoohigo goohasinofaño iguihuvamoco ificumoro Jesuco neehicauhi: Jilli digaachehujinibaco dudiicisu, noomoro. Jaamo paryi diibo gaachehujinibaco ududiicimo buheethicauhi.

Miyaminaaco Imihininino.

(Mt 15.1-9)

7 Jaanaa Jerusaleti asaaumo fariseomi, bu caatiniminaaoto icamo Jesujaa igaivuuihi. ² Jaamo atyimeuhi Jesu jiiibogominaa mihiniva usejeri nitamaaitimo amachuunoco. ³ Miïro jaamo fariseomi, bu paryi judiomi icamo siicijeminaa jeevamaajequere isivamoro iticoni iminehihiica initamaaitisumi machutatimo. ⁴ Jaamo bu naajete asijaagoti asaamo iticoni initamaaitisumihiiica machutatimo. Miïro jilli siicijeminaa jeevamaajequere sivamo, oono adutahilluno, bu guirihilluno, bu aaricuhilluneje icano nitinejequere moonimo. ⁵ Jaamaño fariseomi, bu caatiniminaa icamo Jesuco dilluuihi: ¿Collihi dijiibogominaa amiyato jeevamaajebadi moonitimo mihiniva usejeri machuhi? noomoro.

⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyaanoco jahi amiñhaiti Isaia caatiníuhi amiñhai bañisumínaa mihicamoco. Jilli caatiníubo:

Jiicuumi uco jilli ticovono iijíriro bocíguehicahi. Jaarumo jeebíno uudití tehesino icahi. ⁷ Jilli iigaivomoro uco imehicarahi. Jaarunaa uuri bañisuquimaaimo. Jilli amiñhai jiiibogono, ticovo miyamínaa jiiibogonoro. Jaarunoco Moocaani tajiibaji, meneehicahi, nooboro.

⁸ Miíro amiñhai Moocaani tajiibajico mejeevesumoro miyamínaa iijicoro magayicíhi. Oono guirihilluno, adutahilluno icano nitinehejequere aivo guiraano meheetavehicahi, nuubo Jesu.

⁹ Jaaboro bu nuubo: Jilli toono amiñhai jeevamaajequere misivamoro Moocaani tajiibaco uufocoví mejeevesuhi. ¹⁰ Miíro Moise nuuhi: Gaiji diicaanico, diiseejico icano. Jaanotí caanico, seejico icano imitino onoboco miyanotíro guívevesu, nooboro. ¹¹ Jaanotí amiñhai monoonicíhi miyamínaaco: Amiñhai caanimíco monootahi: Ico amusujitíhi, paryí uuma iicano Corban, noomoro Moocaanico ijibaicuuno eneejiruno. ¹² Jilli amiñhai monoomañó caanico, seejico icano mahamusuhicatíhi. ¹³ Jaamañó amiñhai Moocaani iijico majabatusuhi amiñhai jeevamaajequere sifiití, sifiití icano mafatyusumañó. Jaamo jiiibadije iicanehejequere guiraano aivo meheetavehicahi, nooboro.

¹⁴ Jaaboro siino Jesu miyamínaaco ocoovauboro nuuhi: Famooro uco muguubuníci. Jaamoro magaja:^d ¹⁵ Chahano aivo isití miyamínaafaño ofoonoro diitoco imihinínijiruno. Jaanotí naha ijeebíifañotí asaano miyamínaaco mihiníníhi. ¹⁶ Jinoco amiñhai nohojima mihicamo muguubu, nooboro.^s

¹⁷ Jaadi imiyamínaaco ejeevesuuboro jaahé fuubo. Jaaboco ijiibogomínaa toonotí dilluhi. ¹⁸ Jaanegui diitoco nuubo: ¿Nacu bu tollíro amiñhai, amiñhai esiciníbama machahahi? ¿Nacu magaajatíhi? Miíro oono paryí isití miyamínaafaño ofoono diitoco mihinínitíhi ¹⁹ ihesamaajefaño ofootimañó. Miíro jilli iibafañodí ofoonoro miyamínaafañotí iionícíhi. Jilli neehicaubo, paryí machuta mihinívatihi eneejirunoco. ²⁰ Jaanotí naha: Miyamínaa jeebíifañotí ihinono miyamínaaco mihiníníhi. ²¹ Miíro miyamínaa jeebíifañotí saanícino iimitinooono esamaajene, ajevaneheje, nanivaneheje, gaicaauneje, ²² sifí taabama, bu sífigo tajema icaneheje, sitanoco imogoneheje, paryí imitíneheje, bañífirano, fanoova imití imoyíicíneheje, sícamañó jiiibocasíneheje, iino allitíro jiiheveneheje, quehe quehe icaneheje, ihesiciníbama achahaneheje icano. ²³ Jaano paryí jino imití ijeebíifañotí asaano miyamínaaco mihinínícíhi, nooboro.

²⁴ Jaadi toonotí Jesu fuuhi Tíro cuumíjeví.^{**} Jahi saja iijafaño jicafutuubo: Miñhaínooba uco gaajacídino, nooboro. Jaarunaa tahi díibo ícaunoco gaajaciumo.

²⁵ Bu tollíro saafígo gaigo ille emeimíovatuugo Jesutí guubuuhí. Jaaneguí díibojaa ufuugoro díiboguíino memuívutuugo. ²⁶ Jaago síicuumíogoo griegomíogoo, sírofenícía icano jíiníjemínaagoo. Jaago Jesujaa asaagoro díiboco dílluvauhí íllefañotí ihíjico íinusuíqui. ²⁷ Jaarunaa Jesu díígoco nuuhi: Jaafahíica íseeme ítíconí amachu-

---

§7:16 Sahaamefaño ficuutimo: Jinoco amiñhai nohojima mihicamo muguubu, onoonoco.

**7:24 Sahaamefaño janaaníci jilli ficuumo: Tíro, Sídon cuumíjeneví, onoonoco.

moro tuvahi imijitiruno iseme machutaaco mudumitiicimoro jicumico mahacino, nooboro.

²⁸ Jaanegui diigo nuuhi: Jihi, miyaano tolli Aivojiibo. Jaarunaaca iseme suuvico guiinoti jicumi machufihi, noogoro.

²⁹ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Jii, miyaanoco neehi. Fuucu, daicigaiti ihiji iinu-cuuhi, nooboro.

³⁰ Jaanegui ufuugo iijavi iifutuudi atyimeteugo illeque icigaijefaño icagoco diigoti ihiji ihiinucunobuuna.

Jesu Buheesuhi Ihiimaatiiboco.

³¹ Jaadi siino Jesu Tiro cuumijeti uhuumiubo Sidon jinijefeenedi fatyuuhi, bu Decapoli cuuminofeenedi icano. Jaabo asaabo gaseuhi Galilea muuaijinivi. ³² Jahi diibojaa sivaumo inohojino uguubutiibo llaallabano ihiimaaboco. Jaamoro Jesuco dilluumo ihuseque diibohalli ificucui. ³³ Jaanegui Jesu ijeevadi diiboco asatyuuboro inohojinoco ihusegaiñeri guryiiniuhi. Jaadi ijiirebamaaiuboro inejebaco dudiciuhi. ³⁴ Jaaboro niquejeque emeciuboro sefano ajaguisiuboro hebreo iijiri: Efeta, nuuhi: Faayacafoto, eneejiruno.

³⁵ Jaasumiro diiboco inohojino faayacafutuuhi, bu inejeba imitauno sinafutuuhi icano. Jaaneri imino iimaacuubo. ³⁶ Jaaboro Jesu diitoco faguuhi: Miñhaiñoobaco mijibeguedino, nooboro. Jaarunaaca afaguurunofaño janaaniviciviro jibogomoro feehicaumo. ³⁷ Jaaneri sihidi ajabafiituumoro neehicaumo: Paryi fanoovaco imino mooniibo, uguubutimejeque guubusuubo, ihiimaatimejeque iimaasuubo icano, noomoro.

Jesu Siino Sihidi Miyaminaaco Machusuhi.

(Mt 15.32-39)

8 Jaasumi sihidi miyaminaa siino igaivuuhi. Jaarumo imachutama chahauhi. Jaanegui Jesu ijiibogominaaco ocoovauboro nuuhi: ² Idaasuguehi jito miyaminaaco mifucuci, safucu idiino jino uuma icacuumo. Jaamaño amachujiruno imachuta chahacuhi. ³ Jaamo machutimoco ijaanojaago galluuruva jiihaivi ajebari nacatejirumo. Miuro diitoti saatohe tehesinoti saahinihi, nooboro.

⁴ Jaanegui ijiibogominaa diiboco nuuhi: ¿Milli bu mamachusujirahi jino miñhaiñooba iijano achahigo mihicamo? noomoro.

⁵ Jaanegui Jesu diitoco dilluuhi: ¿Nacu minoodino amiñhai maahuno icahi? nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Sahuse juugahuseti mihicaci idiino, noomoro.

⁶ Jaanegui tajiibaubo miyaminaa baavi icasiicamaaiqui. Jaaboro imaahunoco ihusefaño agaayiciuboro Moocanima tohicaejhallivi iimaauubo. Jaadi tohicajeque iquisicuuboro ijiibogominaaco aciubo. Jaanoco diito imiyaminaama ifuuhi. ⁷ Jaabadiro bu miidino taavati iicaumoco Jesu tolliro Moocanima ihiimaaboro diitoco aciuhi imiyaminaama ihifequi. ⁸ Jaanoco famooro amachuumo sihidi tuvauhi. Jaadi ihatyuuvoco naniumo gahafusuuhi sahuse juugahuseti miibaici idiino. ⁹ Jaanoco amachuumo cuatro mildimo janaanici iicaumo. Jaadi jari diitoco Jesu galluuhi. ¹⁰ Jaadi ijiibogominaama meenegafaño ijicafutuumoro fuuhi Damanuta jinijevi.

Fariseomi Niquejeo Jiibogoco Dilluhi.

(Mt 16.1-4)

¹¹ Jaana fariseomi asaamoro Jesuma iimaacasihicauhi. Jaamoro jilli ifurumo inisumo diiboco dilluui: Eneecata niquejeo mityaco mihaico dihifusu, noomoro.

¹² Jaanegui Jesu ijeebiifañodi sefano ajaguisiuboro nuuhi: ¿Collihi jisumio miyaminaa niquejeo mityaco dilluhi? Miyanotiro, amihaico neehi: Jimiyaminaaco niquejeo mitya ifusurajitih, nooboro ¹³ diito ifariseomico ejevesuuboro siino meenegafa ijicafutuuboro onagoo muuavi ijiibogominaama fatyuubo.

Fariseomi Juurisutaguiiji.

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Jaamo jabajeeveuhi machutaaco satyuutimo. Sahicagayiro imaahuhica diitoma imeenegafaño icauhi. ¹⁵ Jahi diitoco Jesu nuuhi: Magaihuini icigusuno mihica fariseomi, Herode icamo juurisutaguiijinoti, nooboro.

¹⁶ Jaaneri ijiibogominaa sanomiro noocasihicauhi: Fine añiminaa maahunoco misivatineguiiha olli noobo, noomoro.

¹⁷ Onocasinoco Jesu agaajaciuboro diitoco nuuhi: ¿Collihi maahunoma machahanoco monoocasihi? ¿Nacu aivo magaajatih, mehesicinicuutih? Cuhufocani amihi jeebiino fine. ¹⁸ Amihi aallinoma mihicarumo mahatyimetih, monohojivarumo muguubutih. Jaana mehesicinitih sahusedino maahunoco cinco mildimoma ifuusumi. ¹⁹ ¿Nacu minoodiibaiva ihatyuuvoco mananiuhi? nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Fahuseeci motihaiti miibaici idiino, noomoro.

²⁰ Jaadi bu nuubo: Jaana sahuse juugahuseti miibaicico cuatro mildimoma ifuusumi. ¿Nacu minoodiibaivaco mananiumo magahafusuuhi? nooboro.

Jaanegui iimusumo: Sahuse juugahuseti miibaici idiino, noomoro.

²¹ Jaanegui diitoco nuubo: Jaanoco jaana mehesicinitih, nooboro.

Jesu Betsaidavi Aatyimetiiboco Buheesuhi.

²² Jaanobuunati Betsaidavi ifutuumo. Jahi Jesujaa aatyimetiiboco sivaumo: Diiboco dudici, noomoro.

²³ Jaanegui Jesu diiboco ihuseti agaayiciuboro tuucuumigayiti buhigovi satyuuhi. Jaaboro ihaalliicico ijiireri amaisuuboro ihuseque ihallivi ficuui. Jaaboro diiboco dilluui: ¿Naa, miivigayi daatyimehi? nooboro.

²⁴ Jaanegui diibo emeciuboro nuuhi: Miyaminaaco imohonobadi jeevamoco atyimehi. Jaarumo iguehi, nooboro.

²⁵ Jaanegui Jesu siino ihuseque ihaallihallivi ficuui. Jaadi siino emeciuhigo ivi diiboco ihaalli imitucuui. Foovono paryi imino atyimecuubo. ²⁶ Jaadi Jesu diiboco ijjajaa agalluuboro imino faguui: Cuumijaa feedino, nooboro.

Pedro Jiibeguehi: Diibo Cristo Asaujiibo Jesu Iicanoco.

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Jaanobuunati Jesu ijiibogominaama fuuhi Cesarea de Filipo cuuminojaago jahi jiiaivi dilluubo ijiibogominaaco: ¿Nacu uuditi, milli miyaminaa neehicamo? nooboro.

²⁸ Jaanegui nuumo: Jua Nitimīnaafi, saatoho neehicahi. Jaanoti saatoho: Elia, neehicahi. Jaanoti saatoho: Cajaanihacho fine siicijeototi Moocaani iimaaminaafi iicaabo, neehicahi, noomoro.

²⁹ Jaanegui diitoco dilluubo: ¿Jaana amiīhai, miijoho uujoho iicanoco meneehicahi? nooboro.

Jaanegui diiboco Pedro iimusuhi: Ijoho Cristo, nooboro.

³⁰ Jaarunaa Jesu diitoco faguuhi: Miīhaiñoobaco miijībēguedino, nooboro.

Jesu Iguijevejinoco Jiibeguehi.

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Jaadi ticoniubo diitoco ijībūguubo. Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo guiraa-jino idaasuno iicano. Quillahuto ijiti sacerdotemi aivojitoti, caatinimīnaa icamo guiraano uco jiiheveji. Jaamoro uco gaicaausujimo. Jaaruubo uujoho mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, nooboro. ³² Jilli diitoco foovono nuubo. Jaanegui Pedro buhigovi ijeevadi Jesuco asatyuuboro ticoniurahi iibaabo. ³³ Jaarunaa Jesu acaje-beveuboro ijībogomīnaaco emeeciuboro Pedroco iibauhi: ¡Uuti buhigovi minifoto ijoho Satanas idiicaabo! Jilli dihesamaaje Moocaani esamaajebadi jeevatihi. Jilli miyaminaa esamaajebadiro jeevahi, nooboro. ³⁴ Jesu ijībogomīnaa, bu miyaminaa icamoco ocoovauboro nuuhi: Cajaanihacho tadyojicuti asaanoco idiimogoobo difiico guinodi ficu. Jaaboro ifiico idaasuno omoonisujinoco iguitiibo tadyojicuti disaa.†† ³⁵ Miīro ifiico agaijībo ifiico mitasuji. Jaanoti taajiguiinodi, bu tajiibogo ijiguiinodi icano ifiico imitasuubo, ifiico taajasuji. ³⁶ ¿Nacu milliti imijiruno miyaminaafi paryi jiinije busumijeque gaayiciruubo ijeebiico imitasuruva? ³⁷ ¿Nacu minoodino fine jaadujiruubo ijeebiico itaajasuqui? ³⁸ Jaabadi cajaanihachcho uuti, tajiibogojiti icano jisumio miyaminaa jino Moocaani jeevesuminaafeenevi unucufeeveti, bu tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo nucufeveji johono Guihirubi aivojiri itoomomīnaama asaadi, nooboro neehicauhi.

9 Jaadi bu neehicaubo: Miyanotiro, amiīhaico neehi: Jineeri jino iicamoti saatoho guijevajitihī Moocaani aivoji imityama asaanoco aatyimetinohachuta, nooboro.

Jesu Siibadi Iminifotooboro Moocaani Aivojico Ififusuno.

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Jaanobuunati sajaguisi nijequeti Pedro, Jacoobo, Jua iicamomaryo Jesu fuuhi caamovo bai nijequevi. Jahi diito imefeene siibadi minifutuubo. ³ Igaachehu aricuno minifutuuhi seseene nitimīnaati cajaaniyoba aivo tolli eseseetesujitirubadi. ⁴ Jaabovi Elia, Moise icamisi jafeveuhi. Jaamisi diiboma iimaahicauhi. ⁵ Jaanegui Pedro Jesuco nuuhi: Mojiibogomīnaafi, Imicani jineeri mihicano. Masiī migaaci, saga icano nijeganoco minijeganiqui iidi saga, Moisedi saga, Eliadi saga icano, nooboro. ⁶ Jaaneri diito ijībogomīnaa sihidi igutumoro milli eneejiruno achahauneguiiha Pedro tolli nuuhi.

⁷ Jaasumiro aimuufai ihallivi iniituuno diitoco fabaacuui. Jaanaa ihaimuufafañoti guubuvusuuno: Jaani taseemene agaijībo. Jaabo onoonoco imino mugubunici, unuuno.

††**8:34** Sahaamefaño noono: Jaaboro diguijeve imohobujeque diciibo tadyojicuti disaa.

⁸ Jaanegui emeciurumo miñhaiñoobaco atyimecuutíhi idiibocoro Jesuco atyimeumo.

⁹ Jaadi tobai nijequeti iniituudi Jesu diitoco nuuhi: Miñhaiñoobaco mijíibe-guedino mahatyimeneque jari uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo iguijevebe siino ubuheetenehachutahiica, nooboro.

¹⁰ Jaanegui miico jiiibugutimo, jilli sanomiro dillucasihicauhi: ¿Jineje fine oono guijevefeeneti siino ubuheetejino onono? noomoro. ¹¹ Jaamoro Jesuco dilluumo: ¿Milliti jaana caatiniminaa: Elia iticoni saaji, neehicahi? noomoro.

¹² Jaanegui Jesu nuuhi: Jíihi, miyaano Elia iticoni saaji. Jaaboro paryi fanoovaaco imibachujibo. ¿Milli nacu Caatinihaamefaño uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubediti noono? Miuro idaasuno icajiibo, jiihevecafetejiibo icano noono. ¹³ Miuro jino amiihaico neehi: Miyaano Elia saahinicuui. Jaaruuboco iimogobadi mooniumo diiboti Caatinihaamefaño: Jilli icajiibo unuucubadi, nooboro.

Jesu Buheesuhi Sicafefi Íjima Icauboco.

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Jaadi ifutuumo saatocho ijiibogominaa iicauhigo. Jaamo atyimeuhi sihidi miyaminaa diito uufequeri iicaunoco, tolliro bu caatiniminaa icauhi diitoma ejenaucasimo. ¹⁵ Jaanaa Jesuco miyaminaa aatyimeumoro sihidi jabafituuhi. Jaamoro diibojaa jinociniuhi idillutuumo. ¹⁶ Jaamoco dilluubo: ¿Jinejeque diitoma mejenaucasíhi? nooboro.

¹⁷ Jaanegui diitofeeneti saafi iimusuuhi: Jiiibogominaafi, dijaa taseemeneque si-vahi iimitino íjima iicaabo, diiboco iimaasuhicatíhi. ¹⁸ Jilli fahiijivaro diiboco agaayiciiboro baavi gaññhicahi. Jaaboro diiboco iijiti jivaasecuco iinusuuboro igaiñooco ojissuhicaabo. Jaadi diiboco sifañisuhicaabo. Jaanegui dijiibogominaaco tajiibacurahi ihijico diiboti buhi igaññiqui. Jaarumo fiivototíhi agaññinoco, nooboro.

¹⁹ Jaanegui Jesu nuuhi: Íi, jeedi fine amiihai miyaavogoma machahano miyaminaa mihicamo. ¿Mihachuta fine, amiihaima icaji? ¿Mihachuta fine, amiihaico jaabiciji? Ene juugavi siva tosicafefico, nooboro.

²⁰ Jaanegui diibojaa sivaumo. Jaarunaa ihiji Jesuco aatyimeuboro tosicafefico vivi vivi miniyíubo. Jaaneri baavi cavinamaaiboro acutuubo iijiti jivaasecunoco gaññiboro. ²¹ Jaanegui Jesu caanico dilluui: ¿Mihachuta jilli icacuubo? nooboro.

Jaanegui caani nuuhi: Seemenetiro. ²² Fiiva foova ihiji diiboco ciijigaifaño, nifaihufañño icano gaññisuhicahi, ifuruubo diiboco igaicaauqui. Jaanegui miñhaico didaasugoobo millihacho miñhaidi mooni, nooboro.

²³ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Eti naha imiyaavogohachijí. Imiyaavogobedi fanoova sihidi jeevatíhi, nooboro.

²⁴ Jaanegui diibo gaihivuui: ¡Jíihi, miyaaveguehi! Uco daamusu janaanici miyaaveguequi, nooboro.

²⁵ Jaanaa Jesu miyaminaa sihidi iigaivuunoco aatyimeuboro tohimiti íjico íbauhi jilli nooboro: Idiimaasutino íji, uguubusutino íji, íco uujoho tajiibahi dihiino diiboti. Jaaboro siino diibofañño dícafutucuudino, nooboro.

²⁶ Jaanegui ihiji agaihivuuboro diiboco siino vivi vivi miniyíuhi. Jaadi diiboti iinuubo miguijevecubadi diiboco omoonihiniuboro. Jaanoco guiraamo saatocho: Guijevecuubo, neehicauhi. ²⁷ Jaarunaa Jesu ihuseti agaayiciuboro diiboco gaññiyiciuhi. Jaaneri diibo julleeveuhi.

²⁸ Jaadi Jesu ijafa ijicafutuuhigo ijibogominaa ijeevadi diiboco dilluui: ¿Milliti jana mihai magañititi tohimiti ijico? noomoro.

²⁹ Jaanegui diitoco nuubo: Toyomo ijimi ticovono iinotatihi. Jilli Moocaanima mihiimaaneriro iinefimo, nooboro.††

Siino Jesu Igujevejinoco Jiibeguehi.

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Jaadi toonoti ufuumo Galileafañodi fatyuuhi. Jaamoco mihihañooba agaa-jacinoco Jesu imuguutitih, ³¹ ijibogominaaco ijibugumaño. Jaabo neehicauhi: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo miyaminaa usefaño acicafeteji. Jaaboco uco guijenijimo. Jaaruuboco uco iguijenicuruubo mifucuci, safucu icano nijequeti sino buheeteji, nooboro. ³² Jilli diitoco ijibugurunoco gaajahicautimo, bu idilluqui omoonirumo iguihicaui.

¿Cajaani Fine Imiyaabo?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Jaadi Capernau cuumivi ifutuui jaahe iicacudi Jesu ijibogominaaco dilluui: ¿Jinejeque jana jiihaivi amiihai ihiimaacasimoro masaahicahi? nooboro.

³⁴ Jaarunaa diito iimusutitih: ¿Cajaaniji fine aivo miihaiti imiyaabo? noomoro jiihaivi ihiimaacasiumaño.

³⁵ Jaanegui Jesu acasiivuuboro fahuseeci motihaiti miimisiici idiino iicau-moco ocoovaaboro nuuhi: Cajaanihacho amiihaiti imiyaaboti iicagoobo, famoogu-iinovi iminifotooboro famocoro ijeeceivequi, ³⁶ nooboro seemeneque iiciuboro di-itofeenevi ficuui. Jaaboro toseeque ihiibiciuboro diitoco nuuhi: ³⁷ Cajaanihacho tamomoco imiyaavogomaño jibadi seemeneque agaayicimo uco gaayicih. Jaamo bu uco agalluuboco tolliro gaayicih, nuubo ijibogominaaco.

Mominaafi Iicatiibo Mojaagodi Iicaabo.

(Lc 9.49-50)

³⁸ Jaanaa diiboco Jua nuuhi: Mojiibogominaafi, meeci, saafiico mihai mahatyimehi dimemeri iimitino ijimico buhi agavaracuuboco. Jaaruuboco mihai mihiibahi, miihaima iigotineguiha, nooboro.

³⁹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mihiibajirahana. Miiro saafi tamomofañodi nique-jeo mityaco eheetavoo bo goovano uuditit imitino iimaajitibehiica. ⁴⁰ Miiro mo-jaagodi iicaabo mominaafi iicatiibo. ⁴¹ Jaanoti cajaatyohacho amiihaico Cristooto mihicaneguiha nifaihuco aacimo miyanotiro toono jaadaco gaayiciji.

Imitifaño Agañisujiruno Ñihicu.

(Mt 18.6-9; Lc 12.1-2)

⁴² Jaanoti cajaatyohacho jito seeme uco jino imino imiyaavogomoti saseeque imitifaño agañisumoco aivo imijiruno guisibatyigabari icodaaheti mudujenimoro muuifaño magañiino. ⁴³ Jaanegui dihuse ico imitifaño agañisuhachi quiticibo buhi gañi. Miiro imijiruno sahusemaryo diicaabo niquejefaño ofoono. Jaanoti im-

---

††9:29 Sahaamefaño noono: Jilli machutimo mahaigomoro Moocaanima mihi-imaaneriro iinefimo, nooboro.

ijitirumo fahuseecima diicaabo ciijigaifaño ofoono tahi ufucuro iciijigai ajabaave-jitihigo, ⁴⁴ bu jiihoho icarumo echeemejitihigo icano. ⁴⁵ Jaanoti bu ditihai ico imitifaño agaaniisuhachi quiticii bo gañii. Miïro imijiruno satihaimaryo diicaabo niquejefaño ofoono. Jaanoti fatihaicima idiicaabo ciijigaifaño gañicafetejirahi. ⁴⁶ Tahigo jiihoho icarumo echeemejitihigo, iciijigai ufucuro ajabaavejitihigo icano. ⁴⁷ Jaanoti bu dihaalli ico imitifaño agaaniisuhachi buhudaruubo gañii. ⁴⁸ Imijiruno Moocaani aivojifaño sahiimaryo diicaabo ofoono. Jaanoti faayicimaryo diicaabo ciijigaifaño gañicafetejirahi. ⁴⁸ Tahi jiihoho icarumo echeemejitihigo, iciijigai ufucuro ajabaave-jitihigo icano.

⁴⁹ Jaabadi miïro paryi famooro ciijigairi imuhunicafetejimo. ⁵⁰ Imiruno imuhu jaaruno iimo afatyucuudi, ¿jinejeri dojicuviro mihimutusujirahi? Jaanogui amiihai imoma mihica. Jaamoro fahigova sabadiro sajeebii mihicacasi, nooboro.

Jesu Judea Jiinjiri, Bu Perea Jiinjiri Icano Iguehi.

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 Jaadi Jesu Capernauti ihiinuudi fuubo Judea jiinjivi Jorda onegueehi icano jiinjivi. Jahi siino miyaminaa diibojaa igaivuuhi. Jaamoco jiiibeguehicaubo iicahicaubadi.

Jesu Jiiibeguehi Gaigoomico Ejeevesufinoditi.

(Rm 7.1-3; 1 Co 7.10-16)

² Jaanaa fariseomiti saatoho Jesujaa asaaumoro diiboco dilluvauhi iifurumo diiboco igaayiciqui: ¿Naa fine imijiruno aiji mogaico ejeevesuno? noomoro.

³ Jaaneguiiha diitoco nuubo: ¿Milli nacu Moise amiihaico tajiibauhi? nooboro.

⁴ Jaanegui nuumo: Miïro Moise tajiibauhi jeevesuhaameque mahacimoro amiihai taabaco mejeevesuhica, nooboro, nuumo.

⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miïro amiihaico Moise tolli tajiibauhi amiihai cuhufojeebiico aatyimeuboro. ⁶ Jaanoti iticoni Moocaani paryi fanoovaco ifivusuusumi gaifi, gaigo icano fiivusuubo. ⁷ Jilli iicamaño gaifi caanico, seejico icano jeevesunicih mogaima iminifetequi. ⁸ Jaamisi saafiibadiro icanicicuuhi. Jaamaño miimisiici icacutino saafiirucu. ⁹ Jilli iicamaño Moocaani agataacucunoco miyaminaa mudugaacucudino, nooboro.

¹⁰ Jaadi jaahe iicacuudi ijiibogominaa siino diiboco toonoditi dilluui. ¹¹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mogaico ejeevesuuboro sifigoco iicii bo iticoniogohallivi ajeva imitico icih. ¹² Jaabadiro bu gaigo aijico ejeevesugoro sifiico atajevago tolliro ajeva imitico icih, nooboro.

Jesu Seemeque Imino Onoono.

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Jaanaa seemeque sivaumo Jesujaago diitoco idudiiiciqui. Jaarunaaca ijiibogominaa toseejeque isivaumoco iibahicauhi. ¹⁴ Jaanoco Jesu aatyimeuboro sifiratuuhi. Jaaboro diitoco nuubo: Jaafa tajaa seeme saahi fine mihiibano. Miïro

⁴⁴9:47 Jino jilli imitico deetavedino eneejiruno.

⁵⁰9:49 Sahaamefaño noono: Jaabadi miïro paryi famooro ciijigairi imibachucafetefihi.

Moocaani aivoji diito seemebadi iicamono. ¹⁵ Miyanotiro amihaico neehi: Jino seemene iicabadi Moocaani aivojico agaayicitiibo ufucu feejitih Moocaani aivojifaño, nooboro.

¹⁶ Jaaboro toseejeque ihibiciboro ihallivi ihuseque ficuhicaubo. Jaaboro diitoco imino nooboro Moocaanima iimaauhi.

Sihidi Inihibamima Icaabo Jesuma Imaahi.

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Jaamañoti Jesu fuuhi. Jaanaa saafi miyaminaafi iticovodi ijinafatyuuboro iguino ememuiivuuboro diiboco dilluui: Idiimiibo Jiibogominaafi, ¿jinejeque fine, uujoho moonijirahi ifinijitino fiivoma icaqui? nooboro.

¹⁸ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Milliti uco idiimiibo neehi? ¿Miijoho, nacu, iimiibo? Idiiboro saafi Moocaani iimiibo. ¹⁹ ¿Nacu gaajahi Moocaani tajiibajico? Sifigoti taabavadino, guijenidino, nanivadino, sitaaditi sicamañooco diibeguedino, bañisudino, diicaanimisico gaiji, nooboro.

²⁰ Jaanegui diibo nuuhi: Jiibogominaafi, seemenetiro paryi toonoco uujoho imino mooninichi, nooboro.

²¹ Jaanegui Jesu emeeciuboro diiboco gaijiuhi. Jaaboro nuubo: Sanurucu aivo dihimega iicano; paryi dinehejeque naajete. Jaaboro iidaasumoco daaci. Jaadi jari niquejefaño sihidi nihibamivaji. Jaaboro tadyojicuti disaa, nooboro.*

²² Jilli diiboco unueneri sihidi idaasuvuuboro, idaasuno fuubo sihidi inihibamima iicaubo. Jaabo inihibamico gaijiuhi.

²³ Jaanegui Jesu ihuufococo emeeciuboro ijibogominaaco nuuhi: ¡Aivo sihidi jeevano inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono! nooboro.

²⁴ Jaaneri ijibogominaa sihidiro jabafituuhi. Jaarunaa Jesu siino diitoco nuuhi: ¡Taseeme, tihicani Moocaani aivojifaño ofoono!† ²⁵ Miiro sihidi jeevajituruno camello januutupaajeri afatyono. Jaano janaanici aivo sihidi jeevano inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono, nooboro.

²⁶ Jaaneri imi janaanici ajabafituumoro dillucasihicaumo: ¿Jana cajaaty fine taajajirahi? noomoro.

²⁷ Jaanegui Jesu diitoco emeeciuboro nuuhi: Miyaminaadi aivo sihidi jeevano. Jaanoti Moocaanidi sihidi jeevatino. Miiro diibedi jineje itihinoba chahahi, nooboro.

²⁸ Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Miiro miikai paryi mubusumijeque mejevesuhinimoro iima mihiguehi, nooboro.

²⁹⁻³⁰ Jaanegui Jesu iimusuuhi: Miyanotiro amihaico neehi, cajaatyohacho iijaco, inahabomico, inagomico, seejico, caanico, iseemeque, ijiinijeque icano taguiinodi, bu tahalliti taajasujiibogoguiinodi icano ejeevesumo gaayiciji jino jiiji-inijehallivi ciendifova janaanici iijanoco, inahabomihaiico, inagomihaiico, seejico, seemeque, jiinijeque icano idaasuno omooninofeeneti, bu jaadi ufucu asaajino niquejevi ifinijitino fiivoma icajimo icano. ³¹ Jaanoti guiraamo jisumi sihidi ejee-

***10:21** Sahaamefaño noono: Diguijeve imohobujeque diiciibo tadyojicuti disaa.

†**10:24** Sahaamefaño noono: ¡Tihicani sihidi inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono!

vamo iicarumo guinovi minifeteji. Jaanoti guiraamo jisumi guinovi iicarumo tusumi sihidi ejeevamoti minifeteji, nooboro.[‡]

Jesu Igujevejinoco Siino Jiibeguehi.

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Jaanaa jiihairi icacuumo Jerusalejaagovi ufuumo. Jaanaaca Jesu ijiibogominaaco imegavi siiguehicauhi. Jaamo diito sihidi jabafiituumo. Jaarunaa saatoho diibo dojicuti ofoomo igutuumo. Jaanoma iicaubo Jesu siino diitoco fahuseeci motihaiti miimisiici idiino iicaumoco ijeevadi ocoovauboro ticovauhi ijiibuguubo diibo idasuno iicaujinoco. ³³ Jilli nooboro: Memeeci, jino Jerusalejaago mefeehi. Jahigo uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo sacerdotemi aivojito usefaño, caatiniminaa usefaño icano acicafeteji. Jaamo uco gujivefaño ohoovicimoro sihigootoco acijimo. ³⁴ Jaaboco uco diito dejecumoro aamijimo, jiirebamaajimo icano. Jaadi uco guijenijimo. Jaaruubo uujoho mifucuci, safucu icanobuunati gujivefañoti siino buheeteji, nooboro.

³⁵ Jaanaa Zebedeo achimisi Jacoobo, Jua icamisi Jesujaa asaumisiro diiboco nuuhi: Mojiibogominaafi, mihimeguehi ico midillunoco misico adaacinoco, noomisiro.^e

³⁶ Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: ¿Milli amiisico uujoho omooninoco mihimeguehi? nooboro.

³⁷ Jaanegui nuumisi: Mihimeguehi misico dihaivojifaño acasiacunoco saafiico dinaninaagonovi, saafiico dimiyanaagonovi icano, noomisiro.

³⁸ Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: Jilli aivo amiisi toono magaajatinoco midilluhi. ¿Nacu amiilai uujoho idasuno iicajihilluti mahadujirahi? ¿Bu idasuno iicajifaihuri uujoho initicafotofaihuri miniticafetejirahi? nooboro.^f

³⁹ Jaanegui: Jihi, nuumisi.

Jaarunaa Jesu diitisico nuuhi: Miyaano fine uujoho aaduhilluonoti mahaduji, bu uujoho initicafetejibadi miniticafeteji icano. ⁴⁰ Jaanoti naha oono tañaninaagonovi, bu tamiyanaagonovi icano macasiivejinoco uujoho acijitirahi. Jaanoti jaatyo idiimeguiharo iimibachucininoco diito gaayiciji, nooboro.

⁴¹ Jaanoco saatoho ijiibogominaa uguubumoro Jacoobomisijaago sifiratuuhi. ⁴² Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro nuuhi: Amiihairyo magaajacuuhi jiinijeminaa aivojito ijiinijeque atajiibafinoco. Jaamofeeneri, bu iicamo imityafimo imityari miyaminaaco guinonifihi. ⁴³ Jaabadi amiihaifaño tolli icajitino. Jaanoti amiihaifañoti sihidi ejeevaaboti iicaqui, jilli saatoho jeecebominaafiti minifoto. ⁴⁴ Jaanoti bu cajaanihacho amiihaifañoti imiyaaboti iicagoobo paryi amiihai jeevivominaafiti minifeteji. ⁴⁵ Jaabadi miiro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo, uco ijeecivequi saautihi. Jilli uujoho ejeecivooboro miyaminaahallivi tafiiico acinofeenedi guiraamoco taajasuqui saauhi, nooboro.

[‡]10:31 Griego ijiri noono: Jisumi oono ajashutino imegavi iicamo ufucu dojicuvu minifeteji. Jaanoti jisumi dojicuvu iicamo tusumi imegavi icaji.

^f10:38 Jilli eneejiruno: ¿Nacu amiisi uujoho idasuno iicajibadi mihicajirahi?

^e10:35 Mt 22.20-28

Jesu Bartimeoco Atyimesuhi.

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jaanobuunati ifutuumo Jerico cuumivi. Jaacuumiti Jesu ijibogominaa, bu sihidi miyaminaa icamoma tuucuumiti fuunaaca Bartimeo onoo ajashuno aatyimeutiibo Timeo achi jiihaijiniri giciniuhi nihibamico idilluubo. ⁴⁷ Jaanaa Jesu Nazareoobo asaanoco agaajaciuboro ticovaubo sefano ocoovadiicuubo: ¡Jesu David Iyaachi, uco didaasugo! nooboro.

⁴⁸ Jaanoma iicamo saatoho diiboco: Illiivequi, noomoro iibauhi.

Jaarunofaño janaaniviro coovadiivehicaubo: ¡David Iyaachi, uco jeedi didaasugo! nooboro.

⁴⁹ Jaanegui Jesu uguciiuuboro: Diiboco mocoova, nuuhi.

Jaanegui diiboco ocoovaumo nuuhi: Imo imo diica. Jaaboro goova gañiivo ico coovaabo, noomoro.

⁵⁰ Jaanegui ijeebutachehuco aganicaruuboro sefano ujulleveuboro Jesujaago fuuhi. ⁵¹ Jaaboco Jesu dilluui: ¿Milli ico omooninoco diimeguehi? nooboro.

Jaanegui aatyimeutiibo diiboco nuuhi: Jiiibogominaafi, aatyimeneque imeguehi, nooboro.

⁵² Jaanegui Jesu nuuhi: Jii, fuucu taca buheetecuui imiyaavogomaño, nooboro. Jaasumiro diibo imino atyimecuuhi. Jaaboro Jesu dojicuti jiihairi fuubo.

Jesu Jerusale Cuumifaño Jicafetehi.

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 ¹⁻² Jaadi Jerusale fiitino ifutuumo Betfaje cuumi, bu Betania cuumi icano jinivi Olivohono iicagaji ticovovi. Jaamañoti Jesu ijibogominaatisiti mimiisicico galluui: Mofoo, oono moticovo iicacuumijaago. Jahi mahatyimeji burrogayi duujeciniiboco miihaiñooba diiberihi iigotiiboco. Jaaboco misinaayumisiro juu misiva. ³ Jaanoti miihaiñooba amiisico: ¿Collihi misinihi? onoochachi, monoo: Mohaivojiiibo eneeneguiiha. Jaaruuboco goovajino uhuumisuno monoo, nooboro.

⁴ Jaanegui ufuumisi atyimeteuhi burrogayico guhugajinivi jahisivi jiihaifaño duujeciniiboco. Jaamisiro diiboco sinaayumisi. ⁵ Jaarunaa saatoho tooneri iicaumo diitisico nuuhi: ¿Jinejeque toono momoonihi? ¿Collihi muburroco misinihi? noomoro.

⁶ Jaanegui diitisi diitoco Jesu unubadi nuuhi. Jaanoma iicamo satyusuumo. ⁷ Jaaboco Jesujaa ifutusuudi igaachehunoco diibohallivi ificuudi Jesu ihalli casiivuui. ⁸ Jaanaaca bu sihidi saatoho igaachehuneri jiihaico jeebuhicaui. Jaanoti saathosa imoho jaainoco iquitimoro jiihaifa tafusuhicaui.

⁹ Jaanaaca imegavi ofoomo, bu dojicuti asaamo icamo sahaguehicaui: ¡Hosana! Imicani Mohaivojiiibo memeri asaabo. ¹⁰ Imicani aivoji asaano; mootadi siicijeobo David aivojibadi asaano. ¡Tolliro niquejefa Hosana Moocaanico masahago! noomoro.

¹¹ Jaabo Jesu tuucuumifaño ufuuboro Moocaani ijafaño jicafutuubo. Jaadi fanoovaco fahigovavi emecihicaudi fuucuubo paryi ijibogominaama Betaniavi mihijicuneguiiha.

¹² Jaano sesevedí Betaniati ufuuhi Jesuco ajeba aivuuhi.^f ¹³ Jaanaa tehesinoti atyimeubo higueraho sihidi aamevahoco. Jaanegui meecituubo: Fine inoo-vatama icano, onoomaño. Jaarunaa chahauno, jilli boti aamenereu noovautiho noovafisumi iicautilaño. ¹⁴ Jaanoma iicaubo Jesu toohoco nuuhi: Miíhaiñooba jee dinoovataco ufucuro gueenejitíhi, nooboro. Jaanoco ijíibogomínaa guubuuihi.

Jesu Templojaco Imibachuui.

(Mt 21.12-16; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Jaanoti ufuumo Jerusalevi ifutuuihi. Jaadi Jesu Moocaani iijafaño ufuuboro toojafaño naajeteque eheetavuumo isivi gavaracuubo. Jaabadiro bu nihibamico uhuumisuhicaumo mesanoco baavi gavaracuubo, bu tolliro nimíihumico anaajehicaumo icaganoco mooniubo icano. ¹⁶ Jaaboro imuguutiibo miíhaiñooba sinoco toojafañodi acañiunoco. ¹⁷ Jaadi jilli nooboro diitoco jiiibeguehicauihi: Miíro Caatinihaamefaño noono: Taaja Moocaanima iimaajareji paryi faacuumivadiro, noonoro. Jaarujaco amiíhai nanivaminaa iijatiro miminiyuihi, nooboro.

¹⁸ Jaanoco sacerdotemi aivojito, bu caatinimínaa icamo uguubumoro diiboco toonohalliti igaicauqui ituma ifehicauihi: ¿Naa fine, milliti momooniji? noomoro. Jaarumo diiboco iguihicauihi paryi miyaminaa diibo ijíibegueneri ajabafiitehicaunoma iicaumo. ¹⁹ Jaadi mihiijicuneguiiha Jesu tuucuumiti fuucuuihi.

Higueraho Ochoomono.

(Mt 21.20-22)

²⁰ Jaano sesevedí siino fucuro tomañodi afatyumo atyimeuhi tohigueraho ibaconomaryo uchuumucunoco. ²¹ Jaanoco Pedro esafutuuboro Jesuco nuuhi: Meeci mojjíibogomínaafi, mee oono higuerahoco ijoho afajahiniho chuumucuihi, nooboro.

²² Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Moocaanico mimiyaavogo. ²³ Miyanotiro amiíhaico neehi: Cajaatyohacho jigajico: Jinooti eedeenenere muuaifaño difoo, onoomoro agalluhachijíi tolli icajino. Jaamo ijeebiífañodi guucibatímo jino onoobadi iicajinoco imiyaavogohachijíi onoobadi icajino. ²⁴ Jaanegui amiíhaico neehi: Paryi Moocaanico midillunoco, magaayiciji, noomoro midilluhachijíi amiíhaidi tolli icajino. ²⁵ Jaamo bu Moocaanima mihiimaasumi cajaatyomahachcho imitino mihicahachijíi diitoma mihimibachucasihachijíi niquejefaño iicaabo amiíhai Caani amiíhai imitico buusuji. ²⁶ Jaanoti mihimibachucasitihachijíi amiíhai Caani niquejefaño iicaabo amiíhai imitico buusujitíhi, nooboro.[§]

²⁷ Jaadi uumiumo Jerusalevi ifutuuihi.⁸ Jaadi Jesu templojafañodi igooboro feehicaunaaca sacerdotemi aivojito, bu caatinimínaa, bu tomaño quillahuto icamo diibojaa asaumoro ²⁸ diiboco dilluvauhi: ¿Jineje mitya ijíiri ijoho jinehejeque jilli moonihicahi? ¿Miíjoho ico tomityaco jilli mooniqui aacineri? noomoro.

²⁹ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Uujoho bu tolliro amiíhaico dilluji. Jaanoco uco mihiimusuhachijíi, amiíhaico neeji comityari uujoho jino omooninoco. ³⁰ ¿Nacu Jua nitíhiijíi cuucatiojü? ¿Niquejejaagotiojü, nacu miyaminaajaagotiojü? mihiimusu, nooboro.

---

§11:26 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

^f11:12 Mt 22.18-19   §11:27 Mt 22.23-27; Lc 22.1-8

³¹ Jaanegui sanomiro noocasihicauhi: Niquejeoji munuuruva du mihaico: ¿Jaanoco bu collihi mimiyaavogotih? neejiruubo. ³² Jaanoti bu miyaminaajaagotioji munuuruva, imijitiruno noomoro, noocasiumo miyaminaaco iguiumoro. Miho paryi famooro miyaminaa Juaco miyaano Moocaani iimaaminaafi iicaunoco agaajauneguiha. ³³ Jaamoro: Magaajatih, nuumo Jesuco.

Jaanoma iicaabo bu Jesu diitoco iimusuhi: Jaano jeevari bu uujoho amihaiico jilliti moonihi eneejiruno, nooboro.

Iimitino Dudicamaajeminaavi Ohoovicino.

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 Jaadi Jesu ticoniuihi siinovi ooviciboro ijiibuguubo: Saafi miyaminaafi baacuco ifaguifano abasuuboro toonocohallidi mecuniuhi, bu ifafaihuco iicjinoco eetavuubo, bu tolliro tofaguifeenetit torrehaco eetavuubo tohaci ni-jequeti toonoco iteemequi icano. Jaaboro dudicamaajeminaaco tofaguico utu-umusuuhinuboro sihi tehesino fuubo.

² Jaano ibaacu onoovacudi iicojiminaafico galluubo diito tofagui dudicamaajeminaajaago: Tamañoco diicito, nooboro. ³ Jaaruuboco diito agaayiciumoro ahaamihi-caudi botiboco dojicuviro galluumo. ⁴ Jaaneguiiha bu sifiico galluubo. Jaaruuboco tolliro iinigaiti agafucuhicaumoro diiboco aivonoono enehicaumoro botiboco galluui. ⁵ Jaaneguiiha bu sifiico galluubo. Jaaruuboco gaicaaumo. Jaaneguiiha bu guiraamo saatohoco galluubo. Jaarumoti saatohoco aamiumo, jaanoti saatohoco gaisiraiciumo icano.

⁶ Jaanobuuna saafiurucu illi aatyuvuuno guiraano agaijubo. Jaaboco niinoonoro galluubo achico: Fine bocigujimo, nooboro.

⁷⁻⁸ Jaarunaa diito noocasiuhi: Jaani duhu imi toonoco agaayicijiibo. Masii miguijeniqui. Jaadiji mihai toono abajatoti mihicaji, noomoro diiboco agaayiciumoro guijeniumo. Jaamoro diiboco toonoti buhigovi ganiiumo, nooboro ⁹ diitoco Jesu dil-luui: ¿Fine milli tofagui abajaabo diitoco moonijirahi? Miho asaaboro diito dudicamaajeminaaco ifinisuuboro ifaguico sidudicamaajeminaaco acijirahi. ¹⁰ ¿Nacu memecitihica Caatinihaamefano jilli onoonoco?

Guisiri iijanoco eetavonicimo imi guisibaco itihisumoro ganihi. Jaarunofano saafi agaajaabo tobaco dojicuviro icihitoba iminoco agaajamaño. Jaaboro aivo imimaño ficuubo. ¹¹ Jinooco Aivojiibo Moocaani eetavehi. Jaano aivo mihaidi sihidi jeevari, noono Caatinihaamefano, nooboro.

¹² Jaanoma iicamo Jesuco igaayiciqui mooniumo diitoco eneejirunoco siinovi ooviciboro onoonoco agaajaciumoro. Jaarumo miyaminaaco iguiumoro diiboco ejeevesuumoro fuucuumo.

¹³ Jaanobuunati Jesujaa galluumo fariseomioto, Herodianomioto iicamoco ifurumo diiboco millihacho onoonoti igaayiciqui.^h ¹⁴ Jaamo asaumoro diiboco nuuhi: Jiibogominaafi, ijoho miyaminaa onoonoco jeecivotiibo miyaabo idiicanoco mihai magaajahi, bu paryi miyaminaa sabadiro desicinifinoco magaajahi icano. Jaamaño Moocaani jihaico miyanotiro diibeguehicahi. ¿Naa iidi imino Cesar ajaadusunoco majaaduno? ¿Nacu majaadujitihit? noomoro.

^h12:13 Mt 22.15-22; Lc 22.20-26

¹⁵ Jaarunaa ibañifiira jeebiico agaajaciuboro diitoco nuubo: ¿Collihi uco mini-suhi? Ene sajeeti nihibajeti misiva meeciqui, nooboro.

¹⁶ Jaanegui diibojaa sivaumo. Jaajeque emeciuboro diitoco nuuhi: ¿Nacu miijoho imene jino, bu jino imomono icano? nooboro.

Jaanegui diito: Cesarno, nuuhi.

¹⁷ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Cesarnoco Cesarco mahaci. Jaanoti Moocaaninoco Moocaanico mahaci, nooboro. Jaaneri sihidiro eetyehicaumo.

¹⁸ Jaanaaca diibojaa saatoho saduceomi iguijevécumo siino buheetejitíhi onoonícimo asaamuro diiboco dilluvauhi.ⁱ ¹⁹ Jiibogominaafi, Moise miihaidi jilli caatiniuhi: Saafi nahabo mogai seemevatigo cojiti iguijevéhachijíhi inahabo ifibaijigoco iiciiboro inahabobuuna eseemevase caani momofaño icaji, nooboro Moise.

²⁰ Miíro saatohoti sano nahabomiro icauhi sahuse juugahuseti miimisiici idiímo. Jaamoti saafi taabavauhi. Jaaruubo seemevatíiboro guijeveuhi. ²¹ Jaanegui saafi inahabo ifibaijigoco iciuhi. Jaaruubo tolliro seemevatíiboro guijeveuhi. Jaanegui-íha bu allívioobo. Jaaruubo bu tolliro icauhi. ²² Jaamo famooro tolli diigoma icauhi. Jaarumoti saafiiba seemevautíhi. Jaano nijequeti bu tolliro diigo guijeveuhi. ²³ Jaamo buheetesumi siino ubuheetedi, ¿cajaani taabaji? fine famooro diigoco ataabavacuumaño, noomoro.

²⁴ Jaaneguiíha Jesu diitoco iimusuhi: Jilli amíihai mitíhiivehi Caatinihaamefaño onoonoco, bu Moocaani gaaja iicanoco magaajatimaño. ²⁵ Miíro guijevete siino ubuheetedi gaifiimi, gaigoomi icamo taabavacasícujitíhi níquejefaño iicamo toomominaabadiro icacuujimo. ²⁶ ¿Nacu toono guijeveminaa ubuheetejinoti Moise aamefaño, onoonoco amíihai memecitíhiica? ¿Milli nacu Moocaani diiboma iimaauhi imoho ijigaunofeeneti? Miíro nuubo: Uujoho Abraham, Isaac, Jacob icamo Aivojiiibo, nooboro. ²⁷ Jaamaño Moocaani guijeve aivojiiibo icatino. Moocaani ubuheeme Aivojiiiboro. Jaamaño aivo amíihai jilliro guiraano mitíhiivehi, nooboro.

Aivo Imiya Tajiiba.

(Mt 22.34-40; Lc 10.25-28)

²⁸ Jaanaaca saafi caatiniminaafi gaseuhi diitoma ihiimaacasinoco uguubuuboro. Jaabo Jesu imino diitoco iimusunoma iicaubo diiboco dilluubo: ¿Cono aivo tajiibatí aivo obocino? nooboro.

²⁹ Jaanegui Jesu diiboco iimusuhi: Imiya tajiiba jino; muguubu Israel idiiboro saafiíro Mohaivojiiibo Moocaani. ³⁰ Jaabo Moocaani Dhaivojiiiboco gaiji paryi dijeebiiMaryo, paryi difiimaryo, paryi dihesamaajemaryo, bu paryi disefamaryo icano. Jino aivo imiya tajiibaji. ³¹ Jaano alliviono bu aivo tobadíro jeevahi jino; sitaaco gaiji difiico agaijibadiro, onoono. Chahano satajiiba aivo jino janaaníci iicano, nooboro.

³² Jaanoma iicaubo icaatiniminaafi diiboco iimusuhi: Jiíhi jiibogominaafi, miyaanoco aivono neehi, saafiíro Moocaani iicanoco, chahaabo sifi diibo janaaníci iicaabo. ³³ Jaaboco magaijino paryi mojeebiiMaryo, mohesamaajemaryo, mosefamaryo, mofibadiro sitaaco magaijino icano aivo imino. Jaabadíro asimico agaicaaumoro jeevionoco ifajícíci ví ifícuunicino tolli imino. Jaarunaa Moocaanico, bu sitaaco icano magaijino imino fanoo janaaníci ví, nooboro.

ⁱ12:18 Mt 22.23-33; Lc 22.27-40

³⁴ Jaanegui imino iimusuunoco Jesu aatyimeuboro diiboco nuuhi: Jii, tehesitihii ijjohe Moocaani aivojiti, nooboro. Jaanotiro mihihañooba siino diiboma dilla-maacuutihii igutumaño.

¿Miijoho Iyaachi Fine Cristo?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jaanaa Jesu Moocaani iijafaño iijibogoobo neehicauhi: ¿Milli jaamo caatiniminaa Cristoco David iyaachi neehicahi? ³⁶ Miuro David icaruubo Moocaani Gaijafenedi ihiimaasumi nuuhi:

Mohaivojiiho Moocaani Tahaivojiiho Cristoco nuuhi: Tamiyanaagonovi casiiivo, diminaaco ditihaiguino uujoho ificuunohachuta, nooboro.

³⁷ ¿Milli jaabo Cristo David iyaachi icajirahi, David bu icaruubo diiboco: Aivojiiho, unuuno icanaaca? nooboro.

Jaanoco sihidi miyaminaa iicaumo imono guubunichicauhi.

³⁸ Jaabo Jesu diitoco iijibogoobo neehicauhi: Icigusuno mihica caatiniminaati, oono caamovonoono gaachehunoma iigomoco, goohasinofeenevi aivo imino idillunoco iimoyiicifimoti.^j ³⁹ Bu jaamo sinagogajafa ufuusumi aivo iimiya icaganocoro ujuvicamaaifimoti, bu machusumi iimimañejeviro iicafimoti. ⁴⁰ Bu fibaijito gaigoomi iijanoco udumitiicimoro ifurumo, toonoco utuvuusumo caamovono Moocaanima iimaanicimo sitaaco ibañiqui. Jaamaño guiraaajino aivo ciijigaifaño ijaadaco agaayicino, nooboro.

⁴¹ Jaanobuunati safoono Jesu Moocaani iijafaño nihibamico ijicuhicauno imega igicinimañoti iifinichicauhi miyaminaa tobafa nihibamico ijicumoco. Jaamo saatoho sihidi inihibamima iicameheje guiraano jicuhicauhi. ⁴² Jaanaa saafigo idaa-suno fibaijigo agaseugoro tobafa mijeegayicico jiihacuvauhi miidino ijaada iicajecico. ⁴³ Jaanoco Jesu aatyimeuboro iijibogominaaco ocoovauboro nuuhi: Miyanotiro amihaico neehi: Ajaamo idaa-suno fibaijigo paryi famoova nihibamico tobafa ijicumoco janaanicivi aivo ficuui. ⁴⁴ Miuro paryi aacimo diitoma ucuujivaachutinoti acihii. Jaanoti diigo ihidaasuti paryi acigo tooneri amachujirunoco, nooboro.

Jesu Neehi Temploja Ifinisucafetejinoco.

(Mt 24.1-28; Lc 21.5-24)

13 Jaabo Jesu Moocaani iija templo onoojafañoti inuuboco saafi iijibogominaaafi nuuhi: Meeci mojiibogominaaafi, bañifira guisibano bañifira iijanotyigaba, nooboro.

² Jaarunaa Jesu diiboco iimusuuhi: Mahatyimehi jino iijanotyigabajeque. Jaaruno toonovi iguisibano siibahallivi, siibahallivi icano atyuuvotino paryi sahi callajaavejino, nooboro.

³⁻⁴ Jaadi fuumo Olivohono icagajijaago tooja Moocaani iija oonegueehivi. Jaanaaca Jesu giciniuboco Jacoobo, Jua, Andre icamo toovono dilluui: Mihimeguehi mihaico idiibogonoco cusu ijjohe onoono iicaji. ¿Milliti magaajaciji paryi toneheje iticovanoco? noomoro.

⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Esicinino mihica mihihañooba amihaico bañidino.

⁶ Guiraaajimo tamemeri asaano: Uujoho Cristo, noomoro.

⁷ Jaabadiro bu minaano jiiibogonoti muguubusumi, imucugai ñihicunejeti muguubusumi icano mihiguetejirahana, tolli icajino. Jaaruno toono inijequeevacuujino icatino. ⁸ Miïro siijiinijeoto siijiinijeotoma moonicasiji, sihaivoji sihaivojima moonicasiji. Jaasumi fahigovavi jiiinije maryibaji, ajebano iicaji icano. Jino idasu iicajino iticovano.

⁹ Jaasumi amiihai ifiico magaihuini amiihaico aivojito iigaivomoco acijimo. Jaamo amiihai uco mimiyaavogomo tajiibaminaa aivojiteje imefeenevi masatyocafeteji. Jaamo uuti diitoco mijiibeguehi. ¹⁰ Miïro jiiinije ifinicuujino imegavi taajasujiiibogo paryi faajiinjeriro jiiibogocafeteji. ¹¹ Jaasumi amiihaico aivojitoco ihaciqui diitojaa asatyusumi: ¿Milli fine meneje? noomoro mehesamaajirahana. Tolli iicacuudi Moocaani amiihai jeebiifaño ificuunocoro monoo. Amiihairyo mihiimaano icajitino jilli Moocaani Gaija amiihaifañoti iimaaji. ¹² Jaasu inahaboro inahaboco igaicauqui aciji. Jaabadiro bu caaniro isemenequeje isemere caanijaagovi iminifotomoro caanico acijimo sita igaicauqui icano. ¹³ Jaasumi faaboho amiihaico jiiheveji tamomohalliti. Jaarunaa tolli icarunofa ejenaaubo taajaji.

¹⁴ Miïro Moocaani iimaajiiibogominaafi caatiniuhi: Johono imitino iidicunoco omooniiiboro ifinisufinoti jaano templojafaño iicamaño iimimañeri iicacutinoco mahatyimecuudi, aameque mihiiifinicihicamo magaaja. Jaadi Judeao jiiinjeri mihihacamo ifagajinojaa magaacini.

¹⁵ Jaanoti bu tusumi saatoho iija niibahucuri mihicahachiiji miniitomoro fañovi mijicafetedino siinobaco mihiciqui. ¹⁶ Jaanoti bu buhi faguifaño mihicamo amiihai gaachehuco mihiciqui jaahevi muhuumidino. ¹⁷ Jaanoti, ayi, fine idaasucani icajimo gaigoomi tusumi oovato iicamo, bu imifañoti aduseejema iicamo icano. ¿Milli bu gaajirumo? ¹⁸ Jaanegui Moocaanico midillu jaamo iimitifucuje siicurasumi gaatimo mihicahi. ¹⁹ Tusumiji sihidi aivo idaasuno mihicaji fucuje icaji jiiinijeque Moocaani ifiivusuunotiro aatyimeratifucuje. Jaarunobuunati siino ufucu atyimeracuujitih. ²⁰ Jaafucujeque Mohaivojiiibo ibaaretusiruva tusumi iicajimoti miihaiñooba taajajitirahi. Jaaruubo tufucujeque baaretusujiiibo itaadimo diibo iiciumo toono idasunoti itaajaqui.

²¹ Jaanoti amiihaico saatoho: Memeece jaani Cristo, memeece jaadi Cristo, onohachiiji: Miyaano meneedino. ²² Jilli jihovoto saaji Cristo ifibadi iminifotomoro, bu Moocaani iimaajiiibogominaabadi icamo. Jaamo sihidi ejeevanoonoco eetavejimo niqueje mitya iijinobadi iicanehejeque iifurumo miyaminaaco ibañiqui, bu Moocaanita iicacuurumoco ijishitihachiiji bañijimo. ²³ Jaanegui amiihai mityano mihimibaicinicu amiihaico jino uujoho imegaviro jiiibugucuuhi, nooboro.

Jesu Miyaminaafibadi Ifiivuubo Siino Asajino.

(Mt 24.29-44; Lc 21.25-33)

²⁴⁻²⁵ Jaasumi toono iidaasufucujebuunati nihiba jabaaveji, bu fucuo nihiba achicicujitih, bu meeciri niquejefañoti aifeje, paryi niquejefaño iicano mitya maryibaji icano. ²⁶ Jaadi jarihiica mahatyimeji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo aimuufafeenedi sihidi mityama, tahaivojima icano asanoco. ²⁷ Jaaboro uuujoho tatyoomominaaco atajiiibamo tañanitamoco igaiyicijimo fahigovati jiiinijejini-baaciti, niquejejinibaaciti icano.

²⁸ Jaanegui oono higuerahotiro magaaja miïro igacano afaivunusumiro ihaamene ruutunicih. Jaanoti ficaba ifiiticunoco magaaanichih. ²⁹ Jaabadi amiihai magaaja

paryi fanooro jino uujoho onoono iicanoco mahatyimecudi mehesicinicu jiiinje ifiniijino ifiiticunoco. ³⁰ Miyanotiro jino amiihaico neehi, paryi jineheje icaji miyaminaa toonoco aatyimejimo guujevetimaacaro. ³¹ Niqueje, bu jiiinje icano fatyeji. Jaanoti jino uujoho onoono sicamañovi fatyejitihi.

³² Jaaruno tufucu ihoovo iicanoco miihaiñooba gaajatihi. Moocaani toomominaa niquejefa iicarumo, bu uujoho Moocaani Seemene icaruubo gaajatihi icano idiiboro Moocaani tufucuco gaajahi, nooboro.

³³ Jaanegui amiihai mihimibaicinicu toomomoro magaajatihi ihoovofucu cusumihacho iicajinoco. ³⁴ Saafi tehesino ifeequi iicajiminaaco idudicamaajeque aaciiboro iguhugaco ofoonobuuna saafiico utuumusuuboro, diibo iicanicibadi uujoho feejihiica. ³⁵ Jaanegui mihimibaicinicu magaajatihi aivojiiibo cusumihacho agasejinoco ijicuuviabahacho, fucufeenevabahacho, catava ojiiberibachacho, fucurobahacho. ³⁶ Jaanegui mihimocisu amiihaico imimañobati asaaboro micigamoco atyimevadiibo. ³⁷ Jino amiihaico onoonoco famoocoro neehi mihimibaicinicu, nooboro.

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

14 Jaanaaca mifucucirucu Pascuaco eheetavuujiino iicauno, bu ijicutaama achahano maahuno jiiibaimoco eheetavuujiino icano. Jaanaa sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo guinehicauihi millihacho ifurumo sicamañoo abañimoro toonohalliti Jesuco igaicauqui. ² Jaarumo neehicauihi: Jiiibaimofa momoonijitihi miyaminaa ñaavotimo iicaqui, noomoro.

Betaniavi Jesuco Facicifaihuri Jeesuugo.

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jaanaaca Jesu Betaniari foojohoma Simon iicaubo ijafa icauhi. Jaabo imachuqui acasiivuubo icaunaaca saafigo gaigo gaseuhi alabastro eetavotapaajefaño facicifaihu nardo onoofaihu gatyuuci sihidi ijaada icanoma. Jaagoro toopaajeque agasucuugoro ifacicifaihuco Jesu nigaihallivi tucaruugo. ⁴ Jaaneri saatoho tomañeri iicaumo isifiratumoro noocasiuhi: ¿Collihi oono facicifaihu bañamaaiquifetehi? ⁵ Tofaihuco trescientos denario janaanicivi manaajemere iidaasufiimoco mahacitanoco, noomoro diigojaa sifiratumo.

⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jaafa icago. ¿Collihi macasivusuhi? Imino uudi moonigo. ⁷ Idaasufiimo fahiijivaro amiihaima icaji. Jaamoco mihimugusumi imino momooni. Jaanoti uujoho amiihaima fahiijivaro icajitihi. ⁸ Ajaamo idiigoro imino uco moonihi tafiico afacicisugo cihojifaño iciicafetejino imegavi. ⁹ Miyanotiro amiihaico neehi: Cuucahacho fahigova jino taajasujibogoco faajiinjieri ijiiibogohigo tolliro jino diigo omoonino jiiibogocafeteji, toonoti diigoco ihesafetehicaui, nooboro.

Juda Jesuco Naajeguehi.

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Jaanaaca Juda Iscariote onoo, ijiiibogominaa fahuseeci motihaiti miimisiici idiiimoobo fuuhi sacerdotemi aivojitoco emecitoobo diitoma ihiimaaboro Jesuco diito usefaño ihaciqui. ¹¹ Jaanoco diito uguubuumoro sihidi imo imo minifutuuhi. Jaamoro nihibamico diiboco aciguumo. Jaanoma iicaabo aivo Ijuda Jesuco diito usefaño ihaciqui moonihicaui.

Aivojiîbo Niinoono Amachuuno.

(Mt 26.17-30; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-25)

¹² Jaanaaca ijuurisutama achahano maahuno jiîbaimo ticovacuuih, bu Pascua ovejaco agaicaauhicausumi icano. Jaanegui Jesuco ijiîbogominaa dilluuih: ¿Conoovi diimeguehi Pascua machutaaco meheetavonoco. Jaabo machuhi? noomoro.

¹³ Jaanegui ijiîbogominaati miimisiicico agalluuboro nuubo: Cuumifaño mofoo. Jahi mahatyimeji gaifi iciñuuri nifaihuco asatyoooboco. Diiboma mofoo. ¹⁴ Jaabo ijicafotojaoboco monoo: Mohaivojiîbo jilli neehi: ¿Comecufañ tajiibo-gominaama Pascua machutaaco machuji? noobo, monoo. ¹⁵ Jaadi amiihaico iifusujiibo guiraamecu caamovohi icamecu imibachucinicumecuco. Jahi Pascua machutaaco meheetavo miihaidi, nooboro.

¹⁶ Jaanegui ijiîbogominaatisi ufuumisi tuucuumivi ifutuuih. Jaamisi atyimeteuhi Jesu unuubadi iicanoco. Jaamisiro tomañovi I Pascua machutaaco eetavucuumisi.

¹⁷ Jaadi jarihiica ijicuuvi Jesu ijiîbogominaama fahuseeci motihaiti miimisiici idiîmoma gasevauhi. ¹⁸ Jaamo amachumo giciniumaaca Jesu diitoco nuuhi: Miyantiro amiihaico neehi: Jino amiihai uuma mamachumooti saafi uco aciji igaicaaqui, nooboro.

¹⁹ Jaaneri sihidi iidaasuvuumoro diiboco saafiiri dilluhicahicaumo: ¿Uujoho icatino, eti? noomoro.

²⁰ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Jino amiihai fahuseeci motihaiti miimisiici idiîno mihicamoti saafi uuma butajefañ maahuco efeeyacuubo diibeji. ²¹ Jaaruno jilli Caatinihaamefaño uuti onoobadi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo feehe. Jaarunofañ idaasucani iicajiibo uco aaciibo. Aivo iimijiruno diibedi fiivutiîbo iicauruva, nooboro.

²² Jaamo machuumaaca Jesu imaahuco agaayiciuboro Moocaanico graciao aciuih. Jaadi iquisiciuboro diitoco aciubo: Ifaaji, mamachu. Jino tafi, taahucu icanoco, nooboro.

²³ Jaadi adutahilluco gaayiciubo. Jaanoco tolliro graciao aaciuboro ifuuih.

²⁴ Jaanoco famooro aaduudi nuubo: Jino tatyijoho, jino bohono iimaaco imiyacarunoro ajashutinohallivi aganiicafotono. ²⁵ Miyantiro amiihaico neehi: Siino aducujitih jino vinofaihuti jari bofaihuti Moocaani aivoji iicadihivi aduji, nooboro.

Jesu Neehi Pedro Diiboco Utuunamaaijinoco.

(Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Jaadi Moocaani masinoco amasivaumoro fuucuumo Olivohono iicagaji noohigo. ²⁷ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: Paryi amiihai uco mejeevesuji. ** Miiro Caatinihaamefaño noono: Itoomominaafico gaicaaunjimo. Jaaneri ihovejami fahigova gavaranaamaaji, noonoro. ²⁸ Jaaruubo siino ubuheetenebuunati amiihai imega Galileavi feeji, nuubo Jesu.

²⁹ Jaanegui diiboco Pedro nuuhi: Famooro ico jeevesurumaaca uujoho ico jeevesujitih, nooboro.

** 14:27 Sahaamefaño janaanicivi jilli ficuumo; Jifucu, onoonoco.

³⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miyantiro ico neehi: Jaafañiino fucu mifooçi catava ojitiibaacaro mifooçi, safo icano uco agaajaruubo uco tuunamaaji, nooboro.^{††}

³¹ Jaarunaa jenaauhicaubo: Jaafa iima iguijehachijji guijeveji. Jaaruubo ico tuunamaajitihhi, nooboro.

Jaabadiro bu famooro neehicauhi.

Jesu Getsemani Onoomañovi Moocanima Iimaahi.

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46; Heb 5.7-8)

³² Jaadi gaseumo Getsemani onoomañovi. Jahi Jesu ijibogominaaco nuuhi: Jinovhi migicini uujoho Moocanima ihiimaatonohachutahica, nooboro.

³³ Jaabo Pedro, Jacoobo, Jua icamocoro satyuubo. Jaadi ticovaubo sihidi iidaasuvuuboro ataafirruhifico. ³⁴⁻³⁵ Jaaboro diitoco nuubo: Tajeebii sihidi uco idaa-suhi miguijevejbadi esicinihi. Jinooviro mifitafotomoro mihica cigatimo mubuhe, nooboro Jesu janaanivivi ufuuboro jiiinjehallivi ajavuvuuboro Moocanico dilluubo toono idaa-suno iicaujineri idaa-suno icatiibo iicaqui. ³⁶ Jaabo Moocanima iimaabo jilli neehicauhi: Guihi, fanoova iidi sihidi jeevatihhi. Jaanegui jino idaa-suno iicajinoti uco taajasu.^{‡‡} Jaaruno uujoho iimogobadi icatino, jaafa ijoho idiimogobadi icano, nooboro.

³⁷ Jaadi ijibogominaajaa asaaubo cigaumoco aatyimevauboro Pedroco nuuhi: ¿Simon, nacu cigahi? ¿Jilli sano nihiba oovo ticovovi aivo buheetihhi? ³⁸ Moocanima mihiimaamoro mubuhe Satanasi amiihaico inisunofaño jaamo aacototimo mi-hicahi. Miyaano amiihai jeebii imino iicanoco imogorahi. Jaarunofaño amiihai allio ifi niinovahi, nooboro.

³⁹ Jaadi siino fuubo dojicuviro Moocanima iimaatuubo siino tolliro nooboro. ⁴⁰ Jaadi siino asaaubo tolliro cigaumoco atyimevauhi, sano cigararo ihaalliino iicacuumaño. Jaanoco iimusujirumo esicinihicautimo. ⁴¹ Jaadi siino asaaboro diitoco nuubo: Ivi jisumi micigacu, majaguisicu. Jino gasecuuno uujoho Miyami-naafibadi Ifiivuubo imitiminana usefaño aacifafetjino. ⁴² Jaaneguiiha magañiivomoro masiigucu, mee oono uco aacivaabo fiiticuui, nooboro.

Jesuco Isisimoro Satyomo.

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴³ Jesu iimaubaacaro Juda gaseuhi diito fahuseeci motihaiti miimisiici icamo iicahicaurumoobo iicaabo. Jaaboma sihidi saauomo miyaminaa niisuganoma, cud-aahenema icano. Jaamo sacerdotemi aivojito, caatiniminaa, quillahuto icamo diitoco agalluumo. ⁴⁴ Jaabo diibo aciminaafi iicaabo Juda diitoco imino jiiibuguuhi diito igajaquui: Oono uujoho diibo iicaaboco ininiiciboro dilluji. Jaaboco cuhufono misisimoro masaty, nooboro.

⁴⁵ Jaadi agaseuboro: ¿Naa diicahi, Jiiibogominaafi? nooboro Jesuco niniiiciuhi.

⁴⁶ Jaasumiro Jesuco gaayiciumo isatyequi.

⁴⁷ Jaanegui tomañeri iicaumoti saafi iniisugaco iguiiyicuboro sacerdotemi aivo-jiiibo jeevivominaafi nijimeehuco buiyaacuui. ⁴⁸ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi:

^{††}14:30 Sahaamefaño ficuutimo: mifooçi ojitiibaacaro, onoonoco.

^{‡‡}14:36 Griego ijijiri: Jihidaasuhilluco uutii buhigovi denesu, noono.

¿Milli jaamo amiíhai tatyicovodi masaahi niisuganoma, cudaahenema icano nani-vaminaafico magaaayiciqui mihicanicibadi? ⁴⁹ Miíro fafucuvaaciviro amiíhaifeenevi Moocaani iijafaño icahicahi jībogooboro. Jaaruboco du magaaayicihicatihi. Jaarunofaño jaafa tolli icano johono Caatinihaamefaño onono inijequeevaqui, nooboro.

⁵⁰ Jaasumiro iijībogominaa diiboco ejeevesuumoro famooro gaaciniuhi.

Sicafefi Agaabo.

⁵¹ Jaanaaca saafi sicafefi Jesu dojicuti fuuhi gaachehubaryuro miniciniibo. Jaaboco gaayiciumo. ⁵² Jaarunaaca igaachehuco ejeevesuhiniuboro sicaibo gaabo.

Jesu Fagominaa Imegavi Icauhi.

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

⁵³ Jaamoro Jesuco satyuumo sacerdotemi aivojībo imiyaabo imegavi. Jahi paryi sacerdotemi aivojito, quillahuto, caatiniminaa icamo igaicamaaiuhi. ⁵⁴ Jaanaaca Pedro tehesinoti iifiniciuboro ufuubo sacerdotemi miya aivojībo goohasifeeneri casiiuuhi sacerdote toomominaama ciijigaiti efeemeubo.

⁵⁵ Jaanaa sacerdotemi aivojito, paryi fagominaa icamo guiinehicaurahi sica-mañoooco Jesuhallivi ibañiqui diiboco toonohalliti iguijenisuqui. Jaarumo atyime-hicautihi. ⁵⁶ Fiivaamo sicamañoooco diibohallivi neehicaurumo. Jaarumo sabadiro neehicautihi. ⁵⁷ Jaanaaca saatoho agañiivuumoro diibohallivi sicamañoooco bañiuihi: ⁵⁸ Miíhai muguubuhi jilli diibo onoonoco: Uujoho jiija temploja gaifiimi usetio eetavotajaco acallajaniiboro mifucuci, safucu idiinotiro boojati boobaniji useri eheetavoratijaco onoonoco, noomoro.

⁵⁹ Jaarunofaño diito jībogo sabadiro iicatimaño miyaavehicautihi.

⁶⁰ Jaanegui isacerdotemi aivojībo famoofeeneti agañiivuumoro Jesuco dillu-uhi: ¿Ajashuno aivo diimusutihi? ¿Jinejeque nacu jino iiti dihallivi iijībocasimo? nooboro.

⁶¹ Jaarunofa Jesu iimusutiibo. Jilli lliivi moonicinihicauhi.

Jaanegui bu sino isacerdotemi aivojībo dilluuhi: ¿Naa miyaano ijoho Cristo Moocaani Momiyaabo Achi idiicaabo? nooboro.

⁶² Jaaneguiha Jesu diiboco nuuhi: Jiíhi, uujoho diibo. Eneecau bu jaamo jinnooti mohimegavi mahatyimeji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuumo sihidi ejeevaabo Moocaani miyanaagueneri giciniiboco, bu ufucu niqeje aimuufaifeenedi asaaboco icano, nooboro.

⁶³ Jaanoma iicaabo isacerdotemi aivojībo igaachehuco gallicuuihi sihidi isifiiratuuboro. Jaaboro nuubo: ¿Collihiica bu sita diibohalli onoonoco mihimoyiicicuujirahi? ⁶⁴ Mee, amiíhairyo muguubucuuihi Moocaniditi aivo imitino ihiiimaanoco; ¿Naa milli amiíhaidi? nooboro.

Jaanegui famooro: Diiboco guijevejiibo, noomoro fañusuuhi.

⁶⁵ Jaasumiro saatoho ticovauhi diiboco iijirebamaaimoro ihimeque afabaacumoro ganiicihicaumo. Eneecata miya ijoho Moocaani jībogominaafi idiicahachiiji gaajaci: ¿Naa miijoho ico ganiicíhi? noomoro. Jaabadiro bu toomominaa diiboco aamihicauhi.

Pedro Jesuco Tuunamaaiuhi.

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Jaanaa Pedro guino goohasiri icahicaunaa isacerdotemi aivojiiho jeecivomi-naago agaseugoro ⁶⁷ ciijjigaijiniri efeemeebe iicauboco aatyimeugoro diiboco guenene ihiihfinicihicaugoro nuugo: Ijoho bu tolliro Jesu Nazareoboma idiguehicaabo, noogoro.

⁶⁸ Jaarunaa Pedro tuunamaaiuhi: Diiboco uujoho gaajatihi, bu ¿jinejetihacho fine toono uco neehi? nooboro iinehiniubo jahisiti ijicafetefi uuga imegavi. Jaanaacaro catava ojicuuihi. ⁶⁹ Jaanobuunati bu siino diigo diiboco emeeeciugoro tomañeri iicaumoco neehicauihi: Jaani diitooobo, noogoro.

⁷⁰ Jaarunaa bu diibo siino tuunamaaiuhi.

Jaanobuunati bu tomañeri iicaumo siino Pedroco nuuhi: Miyaano ijoho diitotiobo Galileaobo idiicamaño, noomoro.[¶]

⁷¹ Jaanegui Pedro ticovauhi iibacasiiboro ihiiimaauho Moocaani momofañodi ooviciihoro: Gaajatihi uujoho diiboco diiboti toono mihiimaaboco, nooboro.

⁷² Jaasumiro catava alliniuhi mifooci ojubo. Jaanoti jari Pedro Jesu diiboco catava mifooci ojitiibaacaro siino mifooci, safo idiino uco tuunamaaiji unuunoco esafutuuboro taacuubo tsumiro.

Jesu Pilato Imega

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

15 Jaanaaca eseseveudi siino sacerdotemi aivojito, quillahuto, caatiniminaa icamo igaivuuihi paryi fagominaama iimaacasiqui. Jaamoro Jesuco sisiciniiboco asatyumoro Pilatoco acituumo. ² Jaaboco Pilato dilluuihi: ¿Naa ijoho judiomi Aivojiiho? nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Jiihi, ijoho toono onoobadi, nooboro.

³ Jaanaa sacerdotemi aivojito sihidi diibohallivi iimitinoono jiiibeguehicauihi.

⁴ Jaanegui siino Pilato diiboco dilluuihi: ¿Ajashuno aivo diimusutihi? Eneecau, meeci minoodino jino dihallivi ijiibocasinoco, nooboro.

⁵ Jaarunofaño Jesu ajashuno iimusutineri Pilato sihidiro eetyehicauihi.

Jesuco Guijevefaño Ificuuno.

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

⁶ Jaabo Pilato jiiibaimosumi civojaminaati saafiico miyaminaa idilluuboco sinaayuhicauihi. ⁷ Jaanaa Barraba onoobo civojafa icauhi sano ihaivojitohalliti saatohoma omoonicasihigo miyaminaaco agaicaaunohalliti icivojaniubo. ⁸ Jaanaa imiyaminaa asaamoro Pilatoco dilluvauhi fafoova jiiibaimosumi omoonihicaubadi imooniqui. ⁹ Jaanegui Pilato diitoco iimusuuhi: ¿Naa mihimeguehi judiomi Aivojiihoco amiihaidi isinaayunoco? nooboro.

¹⁰ Jilli sacerdotemi aivojito diiboco ataaquivomoro aaciunoco Pilato agaajauboro diitoco tolli nuubo. ¹¹ Jaarunaa isacerdotemi aivojito miyaminaaco fajjiniuhi: Barrabacoro midillu diibocoro isinaayuqui, noomoro.

[¶]14:70 Sahaamefaño janaanici jilli ficuuno: Diitobadi idiimaño, onoonoco.

¹² Jaanegui Pilato diitoco siino dilluuhi: ¿Jana milli judiomi Aivojiĩbo amiĩhai meneehicaaboco mooniji? nooboro.

¹³ Jaanegui diito ocoovadiivuumoro Pilatoco iimusuuhi: ¡Guijeve imohobujehallivi tetecu! noomoro.

¹⁴ Jaanegui Pilato nuuhi: ¿Nacu jineje iimitinoco mooniĩbo? nooboro.

Jaarunaa diito siino janaanicĩviro coovadiivuuhi: ¡Guijeve imohobujehallivi tetecu! noomoro.

¹⁵ Jaanoma iicaubo Pilato miyaminaama imino iicanoco iimuguuboro Barrabaco sinaayusuubo. Jaaboro Jesuco niivigai meeheri ahaamisuhicaudi ihamocasiminaaco aciubo diiboco itetecuqui.

¹⁶ Jaasumiro diiboco ihamocasiminaa satyuuhi aivojiĩbo iijafa poetorio onoono-fañovi. Jaamoro paryi ihamocasiminaaco iigaiyĩciumoro gachicohai deecano tifaibadi itifai iicachehuco jiĩhacuumo. ¹⁷ Jaamoro ijanuutunoma iicanoco aafeneque chaahimigati eheetavumoro diiboco javucaruumo. ¹⁸ Jaamoro ticovaumo sahagomoro: ¡Imino diica judiomi Aivojiĩbo! ¹⁹ noomoro diiboco imeiri iinigaiti gafucuhicaumo jiĩrebamaaimoro iguino ememuĩvomoro diiboco mihimobadi dejecujicaumo. ²⁰ Jaamoro jilli diiboco edejecuhicaunobuunati diiboco ijiĩhacuchehuco ujujuyaacuumoro jari imiya gaachehuco ijiĩhacuumoro diiboco satyucuumo itetecuqui.

Jesuco Etetecuubo Guijevehi.

(Mt 27.32-56; Lc 23.26-49; Jn 19.17-30)

²¹ Jaanaa Simon Cirene cuumioobo Alejandro, bu Rufo icamisi caani buhigoti isiti asaabo tomañodi fatyuuboco ocoovaumoro Jesu guijeve imohobujeque satyusuumo.

²² Jaamoro Jesuco satyuumo Golgota onoomañovi, nigaipaajebai eneejiruno.

²³ Jahigo diiboco isuurumo facicifaihuma vinoco ificumoro. Jaarunoco Jesu adutiuhi. ²⁴ Jaadi diiboco etetecucuudi ihamocasiminaa diibo gaachehunoco sanomiro iticovoocivi ifocasiuhi suerteque abañamaaiumoro: ¿Naa cajaan cochehuco satyeji? noomoro.

²⁵ Jaasu baagotirehiica nihiba icauberi diiboco tetecuumo iguijeve imohovi.

²⁶ Jaamoro toonohalliti diiboco omoonunoco iguijeve imohovi inigaihalliti acaatiniumoro ficuumo: JAANĨ JUDIOMĨ AIVOJHBO, onoonoco. ²⁷ Jaabo uufocovi bu tolliro miimisĩci nanivaminaatisico tetecuumo saafico imiyanaagonovi, sifico inaninaagonovi icano. ²⁸ Jilli Caatinihaamefaño onoocinino nijequevauhi; iimitifimofeenedi oovocafutuubo, onoocinino.^{§§}

²⁹ Jaanaa tomañodi afatyumo Jesuco ihiĩbamoro ihuseneque gavaracuumoro iiba-jirubadi iicano inigainocoro garya, garya omoonihicauumoro neehicauhi: Ajaanivahaduhu oono templojaco acallajaruuboro siino dojicuviro mifucuci, safucu idĩnoti boojati edeetavejiruubo. ³⁰ Eneecata iiro difiico taajasu, toono diguijeve imohoti iniitoobo, noomoro.

³¹⁻³² Jaabadiro bu sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo edejecumo noocasihicauhi: Sitaaco naha atajasuhicaabo, ¿cono bu jaabo jisumi ificoro taajasunoova. Miyaano ij̃joho Cristo Israel Aivojiĩbo idiicahachij̃i jisu diguijeve imohoti ni-

---

§§15:28 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

ito, maatyimemere ico mimiyaaveguequi, noomoro. Jaabadiro bu diiboma etetecucinimisi diiboco gubuubusuhicauhi.

³³ Jaanaa gadiiiba paryi jiinjije civono iijiuihi. Jaano jari sano iijicuuvi imohonohalliti nihiba icaabovi seseveuhi. ³⁴ Jaasumi toonoti nihiba icauberi Jesu hebreo iijiri gaihivuuhi: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? nooboro. Moocaani, Moocaani, ¿collihi uco deevesuhi? eneejiruno.

³⁵ Jaanoco tomañeri saatoho iicaumo uguubumoro nuuhi: Muguubu, onoo Eliaco cuhuvaabo, noomoro.

³⁶ Jaanegui diitoti saafi ijinafatyuboro icijeuhi faasihi iicanoco iimitino aivofaihufañño ichimayaacuuboro imei nijequevi ificuuboro Jesu iijifañño cateejeruuihi. Ene, jaafa Elia saahi diiboco iniitusuvaabo mahatyimequi, nooboro.

³⁷ Jaarunaa Jesu sefanotyigaba agaihivuuboro chuumucuuihi. ³⁸ Jaasumiro Moocaani iija temploja ofobociniu chehu gaachehujetuno feemene iicano gallivuuihi sanoodinociro nijequeti sano baavi. ³⁹ Jaanaa ihamocasiminaa aivojiiho Jesu imega julleeciniunaa uchuumuunoco aatyimeuboro: Miyantiro jahi jaani Moocaani Achi, nuubo.

⁴⁰ Jaabadiro bu tomañeri gaigoomi iicaumo tehesinotiro iifinichicauhi. Jaamofeeneri icaumo Maria Magdalena onoo, bu Salome, bu saafigo Maria icamo. Jaago Maria Jose bu iguihoobo Jacoobo icamisi seeji. ⁴¹ Jaamo igaigoomi Galileari iicahicausumi Jesuco jeecivomoro diibo dojicuti efeehicaumo. Jaabadiro bu sihidi tomañeri saafigova icauhi Jerusalevi diiboma sano ufuumo.

Jesuco Iciiuno.

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jaanaa mihijicuunaa imibaivofucusumi judiomi jaguisifucu imegavi iicaunegui Jose Arimatea cuumioobo fagominaati imiyaabo iicaubo Moocaani aivojico tolliro etemehicaubo asauboro iguitiibo Pilatojaa ufuuboro Jesu ifiico dillutuuihi. ⁴⁴ Jaaneri Pilato sihidi Jesu uchuumucuneri eetyeuboro amocasiminaa aivojiihoco coovauhi idilluqui: ¿Naa miya chuumucuubo? onoomañño.

⁴⁵ Jaanoco diibo ihaivojiiho iijiibuguunegui jari Joseque Jesu ifiico Pilato acisuuihi. ⁴⁶ Jaanaa Jose imino gaachehuco anaajeuboro Jesu ifiico iniitusuuboro tochehuri mibociuhi. Jaaboro guisigajifañño seedicinihojifañño iciuboro iguhugaco guisibatyi-gabari fabaacuuihi. ⁴⁷ Jaanoco Maria Magdalena onoo, bu Maria Jose seeji icamife atyimeuhi iciunoco.

Jesu Siino Ubuheeteuno.

(Mt 28.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 Jaano judiomi jaguisifucu sabado iicafucu afatyuno sesevedi Maria Magdalena onoo, bu Salome, bu Maria Jacoobo seeji icamo facicifaihunoco anaajeumoro fuuhi Jesu ifiico ijeesutequi. ² Jaamoro fucugayiro jaguisi afatyuno sesevedi tohojivi ifutuumo nihiba iinucuuberi. ³ ¿Miihoho miihaima iguisibaco tohoji imegati faayiciji? noocasimoro.

⁴ Meecirumaaca tobatyigaba iicahicaumañeri icacutihi. ⁵ Jaadi tohojifa ijicafutuumo atyimeuhi sicafefi sesechehu caamovochehufa jiiiciniibo imiyanaagueneri giciniiboco. Jaaneri sihidi igutuumo. ⁶ Jaarunaa diitoco nuubo: Mihiguetejarahana, amiihai Jesu Nazareoobo etetecufatehiniiboco miguiinehi. Buheetecuubo cha-

hacuubo jineeri. Eneecau, memeeeci jino diiboco ificuhinimañooco. ⁷ Jaanegui mo-foomoro ijiiibogominaa, Pedro iicamoco mijiiibogoto amiihai imegavi Galileavi fuu-cuubo tahi diiboco mahatyimeji amiihaico unuubadi, nooboro.

⁸ Jaaneri sihidi iigutuumoroto tohojiti gaaumo jiterere. Jaamoro ajashuno miihaiñoobaco jiiibuguutimo sihidi iiguiumaño.

Jesu Maria Magdalena Onoogovi Jafevehi.*

(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

⁹ Jaanaa fucuro miihai jaguisifucu iicauno sesevededi ubuheeteubo ticoniuhi Maria Magdalena onoogovi ajafeveubo diigoti sahuse juugahuseti miimisiici idiimoco ijimico agavaracuugovi. ¹⁰ Jaago ufuugoro diiboma iicahicaumo ihidaasuri taajeheri iicamoco jiiibugutuuhi. ¹¹ Jaano Jesu ubuheeeuno diiboco diigo aatyimeuno iicanoco guubucuurumo miyaavuguutihu.

Jesu Jafeveuhi Ijiiibogominaati Miimisiicivi.

(Lc 24.13-35)

¹² Jaanobuunati bu siino Jesu siibadi jafeveuhi diitoti miimisiici sihi buhigo ufu-umisivi. ¹³ Jaanegui uhuumiumisiro saatoho ijiiibogominaaco jiiibugutuumisi. Jaarumisico tolliro miyaavuguutimo.

Jesu Ijiiibogominaaco Minisuhi.

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23; Hch 1.8)

¹⁴ Jaanobuunati Jesu siino jafeveuhi ijiiibogominaa fahuseeci motihaiti saafi icamo machumovi. Jaabo diitoco icuhufojeebiihalliti buheetecuuboco aatyimeumo ijiiibuguunoco imiyaavuguutinohalliti iibaubo. ¹⁵ Jaaboro diitoco nuubo: Faa-jiinijeriro mofoo. Jaamoro jino taajasubogoco fanoo miyaminaaco mijiiibogo. ¹⁶ Jaanoco imiyaavogooboro initsuquimaalbo taajaji. Jaanoti imiyaavogotiiibo taajajitihu. ¹⁷ Jaamo uco imiyaavogomoma jino toono gaajatabadi iicano icaji; tamemeri buhi ijimico gavaracujimo, bojiijeri iimaajimo, ¹⁸ ihusenefa jiini-momico gaayicijimo, namitaco aadurumo milli icajitihu. Jaabadiro iguihuva-mohallivi ihuseque ificuuneri buheehicajimo icano, nooboro.

Jesu Niquejefañoo Feehi.

(Lc 24.50-53; Hch 1.9-11)

¹⁹ Aivojiiibo Jesu jilli ijiiibogominaama ihiimaahicauno nijequeti gañiivuubo niquejefañoo. Jaaboro Moocaani miyanaagonovi casiivutuubo. ²⁰ Jaanegui diito ufu-umoro taajasubogoco faajiinijeri jiiibogomoro fuuhi. Jaamoco diiboro Ihaivo-jiibo ahaamusuuboro tobogoco miyacaruhicaui niqueje mitya iiji sihidi ejeevanoco omoonihicaunofenedi.

---

*16:8 Sahaamefaño 9-20 versiculonoco ficucuutimo. Jimañoviro ifotono.

SAN LUCAS

Luca Teofilodi Caatinihi.

1 Fiivaamo miyaminaa caatiniujirahi tanooti nijequevi, mofeenevi iicauno jiihogoco. ² Jaanoco imino aatyimeumo mihaico jiibuguuhi tanooti nijequevi. Jaamo bu tolliro tobogoti iijiibugumoco amusuuhi. ³ Jaanoco uujoho imino dilluhicahi. Jaano uudi iiminegui imino caatinihi tanooti nijequevi iidi agaijiiho Teofilodi. ⁴ Jaabo imino gaajahi, ico miyabogoti iijiibuguehicanoco.

Moocaani Toomominaafi Jiiibeguehi Jua Nitiminaafi Ifiivejinoco.

⁵ Jaanaa Herode[†] Judeavi aivojiihoboti icauhi. Jaasumi tolliro icaubo sacerdote Zacaria onoo, Abia onoojoagodi iicaubo. Jaabo taaba Elizabe onoo Aaron iyaachimihai cuumiminaago. ⁶ Jaamisi sabadiro Moocaani imefeenevi imihusene icahicaumisi. Jaamisi imino icahicaumisi Moocaani atajiihaboro unuubadi. Jaamaño mihaañooba diitisico milli neehicautihi. ⁷ Jaarumisi iseemema chahauhi mogai Elizabe achiba iicaumaño, aivo bu famisicro amiyatisi iicacuumaño icano.

⁸ Safoono icacuuno Moocaani sacerdotemi Zacariamioto Moocaanico ejeecivefifucu iicauno. ⁹ Moocaani jeevivominaa jeevamaaje iicanicibadi omoonijifucu Zacariavi ifutucuuhi templojafa ofooboro Aivojiiho Moocaani imefeenevi aimoguiijico ijigasiqui. ¹⁰ Jaanoco ijigasunohachuta paryi miyaminaa jahisi icauhi Moocaanima ihiimaamo. ¹¹ Jaanaa Moocaani toomominaafi Zacariavi jafeveuhi fañoovavi aimoguiijinoco ijigasufino cojivi momiyanaagonovi. ¹² Jaaboco Zacaria aatyimeuboro guucibauhi sihidi iigutuuboro. ¹³ Jaaboco Moocaani toomominaafi nuuhi: Zacaria, diiguetedino, Moocaani guubucuhi diiboma idiimaahicanoco. Tolliro diitaaba Elizabe seemeneque iciji. Jaaseeque Juati momoniji. ¹⁴ Jaaneri sihidi imo imo diicaji. Tolliro bu saatoho sihidi imo imo icaji diibo ifiiveneri. ¹⁵ Jaabo diseemene Moocaani imefeene sihidiro jeevajiibo. Jaabo fanoova aivo-faihunoco adujitiiho. Jaabofa Moocaani Gaija gahaficiniji seeji jeebiifaño icaabomaryo. ¹⁶ Jaabo Israel cuumiminaaco sihidi uumisujiiho dojicuviro Ihaivojiiho Moocaanijaagovi. ¹⁷ Jaabo Jua feeji Mohaivojiiho Jesu asaajino imegavi. Jaabo icaji Moocaani iimaaminaafi Elia imityama icaubadi. Jaaneri caanimico iseemema sajeebii ificucui, bu tolliro iicajiiisufiimoco: Jii, onoonoco igaajasuqui. Jilli imibachujiiho miyaminaaco Mohaivojiihoco igaayiciqui, nooboro.

¹⁸ Jaanegui Zacaria diiboco dilluui: ¿Milli jaanoco uujoho imino gaajahi? Uujoho amiyaaburucu, atyaba amiyagurucu icano, nooboro.

¹⁹ Jaanegui diiboco Moocaani toomominaafi nuuhi: Uujoho Gabriel Moocaani atajiihaboro omoonifiibo. Jaabo uco galluui ico jiiibeguequi jino imino jiihogoco. ²⁰ Jaabo jino ico onoonoco miyaavogotiiho idiicamaño dihiimaa ico buuji. Jaaneri iimaatiiho diicaji guenene toosee ifiivotinohachuta. Jilli nijequeevajino tusumi, nooboro.

²¹ Jaanohachuta miyaminaa iicaahicauhi jahisi Zacariaco ootomomo, esamaahicauhi toojafañoti diibo goovano iinutineguiha. ²² Jaaruubo tahigoti ihiinuudi

---

[†]1:5 Jaabo Herode Imityaabo onoo.

iimaacuutiibo. Jaanoti gaajaciumo toojafaño Zacaria gajjaco aatyimeunoco. Jaabo ihiimaajirubadi iicano ihuseriro jiiibeguehicaubo ihiimaacuutimaño.

²³ Jaadi templojafaño Zacaria Moocaanico ejeecivuujiufucu afatyunobuunati fuucuubo ijafaño. ²⁴ Jaanobuunati mogai Elizabe oovago iicacunegui sihi ijati fuucutigo sahuse nihibavahachuta toono esamaajeriro iicacuugo: ²⁵ Jisumi fi miyaminaa uco achiba nuucutihi Aivojiiibo Moocaani jilli uudi omoonimaño, noogoro.

Moocaani Toomominaafi Jiiibeguehi Jesu Ifiivejinoco.

²⁶ Jaano Zacariama ihiimaunobuunati sahuse juugahuseti sanihiba icano nigaciti Moocaani siino galluuhi itoomominaafi Gabrielque Galilea jiinije cuumi Nazare onocuumivi, ²⁷ gaifiiquehi agaajatigo bagocaja Maria onogoco imeecitequi. Jaago Jose onobo David iyaachimihai cuumiminaafico itajevaqui icacuugo. ²⁸ Jaago-jaagovi Moocaani toomominaafi ijicafutuuboro diigoco nuuhi: ¿Naa diicahi ico Moocaani agaijigo? Jaabo Aivojiiibo Moocaani iima icahi. Moocaani famoogaigoomi allinoocivi ico imino moonihi, nooboro.

²⁹ Jaaboco Maria aatyimeugoro sihidi eetyeugo diibo unuuneri. Jaagoro iinoro neehicaugo: ¿Collihi fine olli uco idilluuboro noobo? noogoro.

³⁰ Jaanegui Moocaani toomominaafi diigoco nuuhi: Maria, diiguetejarahana, Moocaani ico agaijinoco daatyimecuhi. ³¹ Jisumi doovaji. Jaago gaifiico seemevaji. Jaaboco Jesuti momoniji. ³² Jaabo sihidi jeevaji. Jaabo caamovohi iicaabo Moocaani Achi noociniji. Jaaboco Moocaani ficuji aivojiiiboti iheedebe Davidco iicaubadi. ³³ Jaabo israelmi cuumico tajiibaji. Jaano ufucuro finijitihhi, nooboro.

³⁴ Jaaneguiha diiboco Maria dilluuhi: ¿Milli jaano icajirahi uujehehiicaduhu taje-
vatihhi? noogoro.

³⁵ Jaanegui Moocaani toomominaafi diigoco iimusuuhi: Moocaani Gaija dihal-
livi niiteji. Jaaneri caamovohi iicaabo Moocaani mitya ico mibaacuji aimu-
faibadi. Jaamaño iiti seemene ifiivosee ijeevadi Moocaanidi ficucafeteji. Jaamaño
Moocaani Seemene, diiboco neejimo. ³⁶ Jaabadiro bu ditehesino nago Elizabe gaifi-
ico seemevaji amiyago icacuurugo. Jaagoco achiba eneehicarugo sahuse juugahuseti
sanihiba idiino icacuui oovago. ³⁷ Moocaanidi chahano jineje itihino, nooboro.

³⁸ Jaanegui Maria nuuhi: Uujoho Mohaivojiiibo Moocaani jijovogo. Uco onoobadi
jaafa Moocaani uco moonihi, noogoro.

Jaanotiro Moocaani toomominaafi fuucuui.

Maria Elizabeque Baatehi.

³⁹ Jaanobuunati Maria fuuhi goovano Judea gajihalli iicaucuumijaago. ⁴⁰ Jaago
Maria Zacaria ijafa ijicafutuugoro Elizabeque dillutuui. ⁴¹ Jaanoco Elizabe ugu-
ubuusumiro ijeebiifaño iseemene maryibauhi. Jaasumiro diigo ififaño Moocaani
Gaija gahafuui. ⁴² Jaanegui sefano nuugo: Moocaani ico guiraano imino moonihi,
famoova gaigoomihallinoocivi tolliro diseemeneque imino mooniibo. ⁴³ ¿Milli jaago
sihidi ijeevatigoco Tahaivojiiibo seeji uco baavahi? ⁴⁴ Uco idillunoco uguubusumiro
taseemene iimooboro tajeebiifaño maryibahi. ⁴⁵ Imicani ijoho diicahi imiyaavogo-
maño. Jaamaño Aivojiiibo eneehinibadi iima icajino, noogoro.

⁴⁶ Jaanegui Maria nuuhi: Tajeebiima Moocaanico imehi. ⁴⁷ Tolliro imo imo icahi
Moocaani Tatyaaajasuminaafivi, ⁴⁸ Moocaani uujoho iidaasugo ijijovogoco agaa-
jacuuneri; Jaamaño jisumitiro paryicino miyaminaa fahiijivaro iicamo uco:

Imino iicago, neeji, ⁴⁹ Moocaani sihidi ejeevaabo uudi sihidi jeevanoco omooni-maño. Jaabo Moocaani momo iimiibo. ⁵⁰ Jaaboco famooro agaijimoco fahiiji-varo idasugoobo. ⁵¹ Sihidi jeevanoco mooniibo. Guinoniibo ifiicoro: Mityahi, noomoro iicamoco. ⁵² Imityafiirumoco guinovi niitusuubo. Jaaboro ijeebiino siicuno iicamoco sihidi ejeevamoti ficuubo. ⁵³ Machuta achahaneri ajebari iicahicamoco sihidi sinehejeri gahafusuubo. Jaanoti sihidi inihibamivamoco sicaihusejema galluubo. ⁵⁴ Ijeecivominaafi Israel cuumico amusuubo. Jabajeevetiibo diitoco iidaasugonoco. ⁵⁵ Mootadi Abrahamco iseemema fahiijivareji unuucubadi, noogoro.

⁵⁶ Jaadi Maria guenenene icauhi Elizabema minihibaci, sanihiba icano. Jaanobuunati jari uumiugo iijajaago.

Jua Nitiminaafi Fiivuuhi.

⁵⁷ Jaanobuunati icacuuno Elizabe eseemevajino. Jaago gaifiico seemevauhi. ⁵⁸ Jaanegui ifiitino iicaumo, itehesino nagomi icamo fuuhi diigoma imo imo iicaqui Moocaani diigoco agaijiunoma iicaumo. ⁵⁹ Jaanobuunati fuumo sahuse juugahuseti mifucuci, safucu icano nigaciti toosee meehe nigacico iquiticiqui. Jaamoro iquiticinobuunati momoniujirahi caani Zacaria momoco. ⁶⁰ Jaarunaa seeji nuuhi: Chahano, jaafa Jua imomo, noogoro.

⁶¹ Jaanegui diigoco nuumo: ¿Collihica? Diyototi chahamo saatoho tolli imomo iicamo, noomoro.

⁶² Jaanegui caanico dilluumo uguubutineguiihahica ihuseneri caani omomoninoco igaajaqui. ⁶³ Jaanegui caani imohobujeque idilluuboro caatiniuhi: Jua imomo, onoonoco. Jaaneri famooro eetyeui. ⁶⁴ Jaasumiro ivi Zacariaco jari siino iiji jafeveuhi. Jaaneri ihiimauboro ticovaubo Moocaanico iimuubo. ⁶⁵ Jaaneri paryi icojineri iicaumo sihidi jabafiituuhi. Jaanoco paryi Judea jiinije gajineri jibocasiumo. ⁶⁶ Jaanoco paryi uguubuumo esamaaihicaui. Jaamoro sanomiro dillucasihicaui: ¿Milli fine jusijisee? noomoro Aivojiibo Moocaani miyanotiro tooseeque imino omooniuneri.

Zacaria Masi.

⁶⁷ Caani Zacaria Moocaani Gaija ififaño gahaficiniibo iimaauhi Moocaani diibo jeebiifaño ificuunoco nuuhi:

⁶⁸ Jaafa imociniibo israelmi Aivojiibo Moocaani. Miñhai diibo cuumiminaa mi-hicamojaa asaaboro miñhaico taajasuubo. ⁶⁹ Miñhaico aciibo sihidi jeevaabo Motaajasuminaafico ijeecivominaafi David iyaachimihafañoti. ⁷⁰ Tolli nuubo iimimo ihiimaaminaafeenedi siicijetiro: ⁷¹ Miñhaico mominaafañoti, ataajasujinoco, bu paryi miñhaico iñiheguemeti icano, ⁷² tollirovaha bu moheedetemihaihivico: iidaasugueji, nooboro imino unuunoco abajajeevetinoco. ⁷³ Jilli mootadi Abrahamco miyanotiro Moocaani nuuhi: ⁷⁴ Miñhaico mominaati ataajasujinoco, diiboco mejeecivequi ñihicugotimo, ⁷⁵ imino ijeevadi mofino diibedi icaqui jiijehallivi miñhicanohachuta. ⁷⁶ Jaanoti iijoho, taseemene, Moocaani caamovohigo iicaabo iimaaminaafi, noociniji. Jaamaño feeji Mohaivojiibo imega iñihhaico iimibachuuboro, ⁷⁷ iicumiminaa igaajaqui mataajajinoco, mo-himitico ubuusujinoco icano. ⁷⁸ Jaabo Moocaani igaijifañodi iidaasugoboro miñhaico acihi Cristoco. Diibo asaajifucuco meteemehi, imitifucu niija iicafucu

nihibaco motoomonicibadi. ⁷⁹ Jaabo seseenque sivaji civohigo iicamedi, guijeve civoguiino iicamedi icano. Tolliro bu mohigoco siigueji sajeebii icano jiihairi, nooboro.

⁸⁰ Jaanaa iseemene jusihicauhi. Jaabadiro bu Moocaani iimogobadi ijeebii sefatonoro feehicauhi. Jaanobuunati sicaihigovi icahicaubo. Jaadi jari Israel cuumiminaavi ifiico jafeniubo.

Jesu Fiivuuhi.

(Mt 1.18-25)

2 Tusumi aivojiiho Augusto onoobo tajiibauhi paryi jiniije miyaminaaco iheevequi. ² Jilli ohoovonoco ticoniuno, iticoni Cirenio onoobo Siria aivojiihoboti icaunaaca. ³ Jaanegui famooro fuuhi icuumijejaago tahi imomonoco icaatiniqui. ⁴ Jaanegui Jose fuuhi Galilea jiniijeti Nazare cuumiri iicaumañoti Judea jiniijevi Belen cuumijaagovi, tuucuumivi David ifiivuuhi, Jose diibo iyaachimihai cumioobo iicaumaño. ⁵ Jaanegui fuubo Belen cuumijaago imomoco acaatinisutumisi Mariama, diigoco ataabavaujigo oovago icacuugoma. ⁶ Jaamisi Belen cumiri icaunaaca Maria iseemevaqui aivucuuhi. ⁷ Jaago iticonioseque seemevauhi. Jaagoro gaachehubaryuneri iimibociugoro faiji iibañeri ejeebunohallivi tooseeque siucaruuhi miyaminaa icigafija diitisivi ifutucutimaño.

Toomominaa.

⁸ Jaanaa Belen cuumiti sihigovi icahicaumo fiitijisuno joomi toomominaa fucuhachuta cigatimo icahicauhi ihovejamico ootomomo. ⁹ Jaamovi imimañobati Moocaani toomominaafi jafeveuhi. Jaasumiro Aivojiiho Moocaani imi diitohalidi aricuno achiciuhi. Jaaneri sihidi iguiumo. ¹⁰ Jaarunaa Moocaani toomominaafi diitoco nuuhi: Mihiguidino, amiihaidi imibogoco sivahi. Jaaneri famooro imo imo icaji. ¹¹ Jaachijji fiivoobo amiihaidi David cuumivi Taajasuminaafi Aivojiiho Cristo. ¹² Jaano gaajabadi iicanoco mahatyimeji seemeneque gaachehubaryuneri minicinisee faiji iibañeri ejeebunohalliri siuciniseeque, nooboro.

¹³ Jaasumiro sihidi saatoho Moocaani toomominaa niquejeeto diibo cojivi jafeveuhi. Jaamo Moocaanico iimomo neehicauhi:

¹⁴ ¡Imicani Moocaani caamovohigo iicaaboco mihimo! Jaanoti jiniijehallivi gaifimi diibo onoobadi imino icamo sajeebii icajino, noomoro.

¹⁵ Jaamoro niquejefaña ufuucuunobuunati ijoomi toomominaa sanomiro nooca-siuhi: Masiigo Belenjaago jino iicanoco memeecequi Aivojiiho itoomominaafeenedi mihaico ijiihobogonoco, ¹⁶ noomoro goovano ufuumo atyimeteuhi Jose, Maria, bu seemene faijiihuri ejeebunohallivi siuciniseema icamisico. ¹⁷ Jaanoco aatyimeumoro jiihuguu Moocaani toomominaafi diitoco tooseeti ijiihuguunoco. ¹⁸ Jaanoco paryi uguubuuno diito eneeneri eetyehicauhi. ¹⁹ Jaarunoco lliivi Maria ijeebiiñaodi guubunicihicauhi toonoco esamaaigoro. ²⁰ Jaanoti ijoomi toomominaa dojicuviro uumicuuhi. Moocaanico agaijimoro, imehicauhi uguubuunoti aatyimeunoma icamo, diitoco ijiihuguubadi icauneguiha.

Jesuco Templojafaño Hifusumisi.

²¹ Jaanobuunati sahuse juugahuseti mifucuci, safucu icanoti toosee meehe nigacico quiticisuumisi. Jaamisiro tooseeque momoniumisi Jesuti Moocaani toomomi-naafi Maria oovautigocoro unuumomoco.

²² Jaanobuunati Moise tajiiba onoobadi ifiico iimibachufucuva iifiniudi tooseeque satyuumisi Jerusale cuumijaago Aivojiiho Moocaanidiro ificuuqui.

²³ Jilli mooniumisi Moocaani tajiiba jilli noonoro acaatinicininiguiiha: Paryi gaifiimi iticoni ifiivomo Moocaanidi ijeevadi ficucafeteji, eneeneguiiha.

²⁴ Jaaneguiiha fuumisi Moocaani tajiiba onoobadi, iicanoco jeequivo asimico ficuumisi: Namuduucumisi iicahachiiji, nimiihumisi iicahachiiji onoobadi iicanoco.

²⁵ Jaasumivi icahicaubo Jerusalevi Simeon onoobo imihusene miyaminaafi. Jaabo Moocaanico ejeecivoobo teemehicauhi Israel cuumiminaa atajajinoco. ²⁶ Jaabo Simeonma Moocaani Gaija icahicauhi. Jaabo diiboco jiihbuguui: Moocaani agallu-ubo Cristo ifiivooboco aatyimetinohachuta iguijevejitinoco. ²⁷ Jaabo templojafaño fuuhi Moocaani Gaija noojiiri. Jaanaa Jesuco caanimisi satyuuhi templojafaño tajiiba onoobadi imooniqui. ²⁸ Jaaseeque Simeon ihiibiciuboro Moocaanico imuuihi jilli nooboro:

²⁹ Aivojiiho, ivi sajeebii jaafa chuumucuui. Daatyimesucuui uujoho di-jeecivominaafico unuonoco: ³⁰ tahaalliiri imino atyimecuuihi taajasuminaafico

³¹ paryiicino miyaminaa imefeenevi ificuboco. ³² Diibo sesehachici. Jaabo israelmi iicatirumoco achicijiiho, iicumiminaa israelmico cahacisusujiiho, nooboro.

³³ Jilli tooseeti eneeneri caanimisi Jose, Maria icamisi sihidi jabafitehicauhi.

³⁴ Jaadi Simeon caanimisico imino unuuboro, seeji Mariaco nuuhi: Meeci jiisee seemene icahi diibofeenedi Israel cuumiminaati sanoodimo aafomo finiji. Jaanoti saatoho taajaji. Jaabo jiihbugobadi iicaabo. Jaaboco sihidi saatoho jiihegvejimo.

³⁵ Jilli gaajacafetejino paryi famoova ijeebiinofaño esamaaino. Jaanotiji iidi paryi toono aamigari dijeebiico miquticibadi jeevajino, nooboro.

³⁶ Jaanaa bu tolliro tomañeri icaugo saafigo gaigo Moocaani onoonoco ihiimaahicaugo Ana onoogo; Famuel onoobo Aser cuumioobo aicigai. Jaago aivo amiyaguru-cuu aivo bobagocaja iicausumi atajevaugo sahuse juugahuseti mificabaci idiinoro aijima icaugo. ³⁷ Jaanoti jisumi ochenta y cuatrodino ficabava icacuugo fibaijigoti. Jaago templojafañoti iinehicautigo cuujehachuta, fucuhachuta icano Moocaanico jeecivehicaugo machuco aagagoro Moocaanima iimaahicaugo. ³⁸ Jaago tahi iicaumojaagovi gataavugo. Jaagoro Moocaanico iticoni iimuudi ticovaugo Jesuditi ijiihbuguugo paryi famooro Jerusale miyaminaa atajajinoco eteemehicaumoco.

Josemi Nazarevi Dojicuviro Uhuumiuno.

³⁹ Jaadi aivojiiho Moocaani tajiiba onoobadi omoonihicaunoco iimivuuno nigaciti uumicuumo dojicuviro Galilea jiiinjevi iicumini Nazare cuumijaago. ⁴⁰ Jaanaa toosee ujusisee quehecutosere feehicauhi janaanici gaajaseere. Jaaseeque sihidi Moocaani imino moonihicauhi.

Jesu Templojafaño Icauhi.

⁴¹ Jaanobuunati caanimisi fanooficaba ticovovi Jerusalejaa feehicauhi Pascua jiiibaimofiiri. ⁴² Jaanaa Jesu fahuseeci motihaiti mificabaci iicacuudi famooro Jerusalejaa fuuhi fahiijivaro tojiiibaimojaa ofoonicibadi. ⁴³ Jaanaa tobaimo ifinicu-unobuunati uumicuumaaca Jesu Jerusaleviro fitafutuuhi seejimisi gaajaciutinaaca. ⁴⁴ Fine miyaminaafeenedi saabo, noomisiro safucuhachuta saaumisi. Jaadi guinurumisi iyotofañodi, agaajamehejefañodi icano. ⁴⁵ Jaaruumisi aatyimeutineguiiha dojicuviro Jerusalejaa uumiumisi, tahi diiboco iguininuuumisi.

⁴⁶ Jaamisi mifucuci, safucu icano nijequeti jari atyimeumisi templojafaño, Moise tajiiba gaajaminaafeeneri giciniba icauboco. Jaaboco diitoco uguubuniciiboro dil-luhicaubo. ⁴⁷ Bu diito diiboco idillunoco gaajano iimusuhicauneri sihidiro jabafitehicauhi, sihidi diibo agaajaneguiiha. ⁴⁸ Jaaboco caanimisi aatyimeumisiro sihidi guucibauhi. Jaanegui seeji nuuhi: Besha, ¿collihi misico jilli moonihi? Diicaani, uujoho icano gaihuinimisiro ico miguiinehicaui.

⁴⁹ Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: ¿Collihi uco miguiinehi? ¿Nacu magaaajatihi Guihirubi ijafaño iicajinoco? nooboro.

⁵⁰ Jaarunoco gaajautimisi diitisico diibo unuunoco.

⁵¹ Jaadi diitisima fuubo Nazare cuumijaago. Jaabo diitisima imino icahicauhi. Jaarunoco seeji lliivi ijeebiiñaño ficuhicauhi. ⁵² Jaanaa Jesu jusiiboro feehicauhi ifiiti, ihesamaajeti icano. Jaaboco Moocaani, tolliro bu paryi miyaminaa icano gaijiihicauhi.

Jua Nitiminaafi Jiiibeguehi Sicaihigoti.

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 Jaanaa Tiberio onoobo fahuseeci satihai icano ficabava aivojiiiboti icacuunaaca, Poncio Pilato Judea aivojiiiboti icauhi. Jaanoti Herode onoobo³ Galilea aivojiiiboti icauhi. Tolliro inahabo Felipe Iturea, Traconite onoojiinije aivojiiiboti icauhi. Jaanoti Lisania onoobo Abilinia jiiinije aivojiiiboti icauhi. ² Jaanoti Anas onoobo, Caifas onoobo icamisi sacerdotemi aivojitisi aivo imiyamisi icauhi. Jaasumi Zacaria achi Juaco Moocaani ijiiibogoco aciuih sicaihigovi. ³ Jaabo Jua fahigovadi fuuhi Jordan onoojiiinidi miyaminaaco: Minitisuquimaje. Jaamoro amiihai eedeehifico mejeevesucu amiihai imitico ibusuquui, nooboro. ⁴ Jilli icauno Moocaani iimaaminaafi Isaia tolli nooboro acaatiniuno:

Saafi miyaminaafi ico guubuvusuhi sicaihigojaagoti: Mihimibachu Aivojiiibo jiihaico; ticovoji meheetavo. ⁵ Ifagajinoco sanoticovoro magahafusu. Paryi ifabaino, ifagajino icano sanoticovoro moonicafeteji. Jiihaiño ciryu ciryu iicajiije ticuvusucafeteji. Iimitijije imibachucafeteji. ⁶ Jaanoco paryi jiiinijeminaa atyimeji taajasuco Moocaani aacinoco, noonoro.

⁷ Jaabo Jua, miyaminaa diibojaa ifiico initisuquui asaamoco neehicauhi: ¡Amiihai jiiinimomibadi mihicano miyaminaa! ¿Miijoho amiihaico jiiibeguehi iñihicuno ifiitivonoti magaaqui? ⁸ Jaanegui imino mihica, amiihaiti, amiihai eedeehifico mejeevesuno, foovono ihifuvusuquui. Jaamoro monoocasidino: Miihai Abraham

³3:1 Herode Imityaabo onoobo Jesu ifiivuumisi iicaubo chuuumucuui. Jaaneguiiha tusumi diibo seemene Herode Antipa onoobo icauhi.

iyaachimihai, noomoro. Amiihaico neehi: Jiba guuisiba icarubati Moocaani fiivusuji-rahi Abraham iyaachimiti. ⁹ Jigaaje imibaicinuuhi imohonoco iquitiqui. Jaamaño iimitinoco onoovaho quiticafeteji cijjigaifaño ijigasucafetequi. Jaabadiro iimitimo cijjigaifaño jigasucafeteji, nooboro.

¹⁰ Jaanegui miyaminaa diiboco dilluuhi: ¿Milli jana momoonijirahi? noomoro.

¹¹ Jaanegui Jua diitoco iimusuuhi: Gaachehunoma miijaaci caamoojama mihi-caabo sajaati mahaci icaamoojama achahaaboco. Jaabadiro machutaama mihicamo iinoma achahaaboma mihifocasi, nooboro.

¹² Jaabadiro Impuesto jaadusuminaati saatoho saauhi initsuquimaivaumo. Jaamo Juaco dilluuhi: Jiibogominaafi, ¿milli jana miihai momooniji? noomoro.

¹³ Jaanegui Jua diitoco nuuhi: Tajiibafaño onoonobadi majaadusu. Jaanoti toono janaanici miyaminaaco majaadusudino, nooboro.

¹⁴ Jaabadiro saatoho amocasiminaa diiboco dilluuhi: ¿Jaanaa miihai milli momooniji? noomoro.

Jaanegui diitoco iimusubo: Imitino momoonimoro, sicamañohalliti saatohohallivi mihiimaamoro icano. Sitaanoco ajashuno mudumitiicidino. Jilli amiihai dudicamaaje jaadamaryo imo imo mihica, nooboro.

¹⁵ Jaanaa miyaminaa esamaaihicauhi siicujeebiije teemehicauhi: Fine Jua diiburucu Cristo, noomoro. ¹⁶ Jaarunaa Jua famoocoro nuuhi: Uujoho miyaano amiihaico nifaihuri nitih. Jaanoti saajiibo saafi Moocaani Gaijari, cijjigairi icano initijiibo. Diibo tajanaanici sihidi mityahi diibobadi uujoho jeevatih. Jaamaño conovaha bu diibo tihaiipaaje duujeque sinaayujirunova. ¹⁷ Ihusefaño ibusuba icacuuhi trigo ñaava toogaiño meehunoco ibusuqui ijeevadi itoogaiñoti. Jaano ifagaañooco ficujiibo ijafaño. Jaanoti iimeehunoco ifinijitino cijjigaifaño jigasujiibo, nooboro.

¹⁸ Jiibadi, bu siibadije icano fajiiniiboro Jua miyaminaaco jiibeguehicauhi iimino jiibogoco. ¹⁹ Tolliro aivojiibo Herode onooboco iibaubo Herodia onoogo inahabo Felipe taabaco udumitiicunohalliti, tolliro sihidi iminootino omoonihicaunohalliti icano. ²⁰ Jaarunoco Herode guubutiibo janaanici imitino mooniubo. Juaco civojafaño ficuubo.

Jesuco Initiuno.

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Jaano imega paryi miyaminaaco Jua inithicausumi, tolliro bu Jesu nitsuquimaaiuhi. Jaabo iteehifañoti ihiinuuboro Moocaanima ihiimaunaaca niqueje faayacafutuuhi. ²² Jaanofenedi Moocaani Gaija foovono niituuhi diibohallivi nimiihubadi jeevaabo. Jaanaa guubuvusuuno niquejefañoti unuuno: Hijoho Agaijiibo Taseemene, firi sihidi imo imo icahi, unuuno.

Jesu Eedeetemihaiti Jiibogono.

(Mt 1.1-17)

²³ Jaadi Jesu saafi, siino fahuseeci icano ficabava iicacuudi idudicamaajeque ticoniubo. Jaabo Jose seemeneu tolli esicinihicaurumo. Jaabo Jose Eli seemeneu. ²⁴ Jaabo caani Matat onoobo Levi seemeneu. Jaabo Levi caaniu Melqui. Jaabo caaniu Janai. Jaabo caaniu Jose. ²⁵ Jaabo caaniu Matatias. Jaabo caaniu Amos. Jaabo caaniu Nahum. Jaabo caaniu Esli. Jaabo caaniu Nagai. ²⁶ Jaabo caaniu Maat. Jaabo caaniu Matatias. Jaabo caaniu Semei. Jaabo caaniu Jose. Jaabo caaniu Juda.

²⁷ Jaabo caaniu Joana. Jaabo caaniu Resa. Jaabo caaniu Zorobabel. Jaabo caaniu Salatiel. Jaabo caaniu Neri. ²⁸ Jaabo caaniu Melqui. Jaabo caaniu Adi. Jaabo caaniu Cosam. Jaabo caaniu Elmodam. Jaabo caaniu Er. ²⁹ Jaabo caaniu Josue. Jaabo caaniu Eliezer. Jaabo caaniu Jorim. Jaabo caaniu Matat. ³⁰ Jaabo caaniu Levi. Jaabo caaniu Simeon. Jaabo caaniu Juda. Jaabo caaniu Jose. Jaabo caaniu Jonan. Jaabo caaniu Eliaquim. ³¹ Jaabo caaniu Melea. Jaabo caaniu Mainan. Jaabo caaniu Matata. Jaabo caaniu Natan. ³² Jaabo caaniu David. Jaabo caaniu Isai. Jaabo caaniu Obed. Jaabo caaniu Boos. Jaabo caaniu Salmon. Jaabo caaniu Naaso. ³³ Jaabo caaniu Aminadab. Jaabo caaniu Aram. Jaabo caaniu Esrom. Jaabo caaniu Fares. Jaabo caaniu Juda. ³⁴ Jaabo caaniu Jacob. Jaabo caaniu Isaac. Jaabo caaniu Abraham. Jaabo caaniu Tare. Jaabo caaniu Nacor. ³⁵ Jaabo caaniu Serug. Jaabo caaniu Ragau. Jaabo caaniu Peleg. Jaabo caaniu Heber. Jaabo caaniu Salo. ³⁶ Jaabo caaniu Cainan. Jaabo caaniu Arfaxad. Jaabo caaniu Sem. Jaabo caaniu Noe. Jaabo caaniu Lamec. ³⁷ Jaabo caaniu Matusale. Jaabo caaniu Enoc. Jaabo caaniu Jared. Jaabo caaniu Mahalaleel. Jaabo caaniu Cainan. ³⁸ Jaabo caaniu Enos. Jaabo caaniu Set. Jaabo caaniu Adan. Jaabo Adan Mooçaani seemeneu, diiboco Mooçaani eheetavumaño.

Jesuco İjji İnisuuno.

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

4 Jaadi Mooçaani Gaija Jesu ififaño gahaficiniibo Jordan onoohifañoti uumi-
uhi. Jaaboco Mooçaani Gaija sicaihiğovi satyuuhi. ² Jahi icaubo sanihiba, si-
ino fahuseeci icano fucuva, jinejebaco amachutiiboco İjji nisuuhi. Jaadi jari diiboco
ajeba aivuuhi. ³ Jaanegui İhijji diiboco nuuhi: Miyaano Mooçaani Achi idiicahachijji
jiba guisibaco dinoo, maahuti ifiivetequi, nooboro.

⁴ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Caatinihaamefaño noono: Miyaminaafi sano
maahu sefariro icajitihı, tolliro bu Mooçaani İjji sefari icajıibo, noono, nooboro.

⁵ Jaadi İhijji diiboco satyuuhi caamovogaji nıjequevi. Jaaboro diiboco İifusu-
ubo goovanogayi paryi jıinıje miyaminaa cuuminoco. ⁶ Jaaboro diiboco İhijji nu-
uhi: İco uujoho aciji paryi jino mityaco. Jaabo tuucuumijeque tajiıbahi uujoho
gaayiciuhi paryi jinoco. Jaanoco uujoho aciji uujoho iimogomoco. ⁷ Jaanegui taagui-
ino ememuıvooboro uco idiimooboro edecivohachijji paryi diinejeji, nooboro.

⁸ Jaarunaa Jesu diiboco iimusuuhi: Uuti buhiğovi diica Satanas, Caatinihaame-
faño jilli noono: Aivojıibo Mooçaanicoro diimo. Jaaboro saaficoro diiboco deecivo,
noono, nooboro.

⁹ Jaadi siino İhijji diiboco satyuuhi Jerusale cuumijaago. Jaaboro temploja ni-
ibahucuvi caamo diiboco asatyuuboro nuuhi: Miyaano Mooçaani Seemene idiica-
hachijji juugati daacoto baavi, ¹⁰ miıro Caatinihaamefaño noono:

Mooçaani itoomominaaco tajiıbaji İco iteemequi. ¹¹ İco İhusenehallıvi gaıııyicijimo.

Jaabo guisıba sefavi nanıgaıvatııbo diicahi, nooboro.

¹² Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Tolliro bu Caatinihaame neehi: Dihavojııbo
Mooçaanico nisujirahana, noono, nooboro.

¹³ Jaarunaa İhijji diiboco siino İnisujiruno achahacuunegui diiboti buhiğovi mini-
futuubo guenenehachuta.

Jesu Idudicamaajeque Ticonihi Galileavi.

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Jaadi Jesu uumiuhi Galileavi Moocaani Gaija mitya ififaño gatyuuci icaabo. Jaaboti paryi toojiinijeminaa jiiibocasihicauhi. ¹⁵ Jaabo paryi tuucuumije sinagogajanafoño jiiibogoboro feehicauhi. Jaaboco famooro imehicauhi.

Jesu Nazarevi Icahi.

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Jaanegui Jesu Nazare cuumijaa fuuhi tuucuumivi ifiivuuhi. Jaaboro judiomi jaguisifucu sinagogajafaño jicafutuubo, ijeevamaje iicanicibadi. Jaaboro julleveubo Caatinihaameque ihimaasuqui. ¹⁷ Jaaboco Moocaani iimaaminaafi Isaia aameque aciumo. Jaahaameque faayiciubo jilli noonoco atyimeuhi:

¹⁸ Aivojiiibo Gaija tahallivi icahi. Uco ijeevadi ficuuhi iimino jiiibogoco iidaasufimoco aciqui. Uco galluubo ijeebiino iidaasufimoco buheesuqui, civojafa iicamoco taajasubogoco jiiibeguequi, aatyimetimo aallinoco faayiqui, iidaasuno omoonimoco taajasuqui, ¹⁹ Aivojiiibo imino omoonijisumico jiiibeguequi, onoonoco.

²⁰ Jaaboro Jesu toohaameque afabaacuuboro sinagogaja amusuminaafico aaciuboro casiiuuhi. Paryi toojafaño iicaumo imino diiboco iifinichicauhi.

²¹ Jaadi ticoniubo onoobo: Jifucu icacuuno amiihai imefeenevi Caatinihaamefaño jilli onoono, nooboro.

²² Jaanaa paryi famooro Jesuditi iimino iimaahicauhi. Jaamoro jabafiituuhi oviino iimaaco diitoco enehicauneri. Jaamoro noocasihicauhi: ¿Nacu jaani Jose achi icatino? noomoro.

²³ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Fine amiihai uco meneji onoonicibadi: Taabumi-naafi idiicaabo tahi iiro difiico buheesu, noomoro. Jaamoro uco meneji: Capernauvi omooninoco muguubuubadi jino dimiya jiiinijevi mooni, meneji,

²⁴ nooboro cuhubacafutuubo ihimaaubo: Miyanotiro amiihaico neehi, chahaabo aivo Moocaani iimaaminaafi ijiinijevi imino agaayicafotoobo. ²⁵ Miyaano, aivo si-

hidi fibajito gaigoomi icaurahi Israel cuumivi; Moocaani iimaaminaafi Elia onoobo iicausumi aigootino mifcabaci, saficaba, sificabatifeenedi icano ticovovi. Jaaneri toojiinijevi sihidi ajeba icauhi. ²⁶ Jaarumo Israel cuumi fibajitojaa Moocaani Eli-

aco galluutihi, saafigoro Sarepta cuumi Sidon cuumi fiitino iicaucuumiri iicaugojaa galluubo. ²⁷ Jaabadiro bu sihidi icaumo Israel jiiinijevi fojohori iguihuvaumo Moocaani iimaaminaafi Eliseo iicausumi. Jaarumoti saafiiba buheesurautihi iidiiboro Naaman onoobo Siria jiiinijeobo buheesucafutuuhi, nooboro.

²⁸ Jilli unuunoco uguubuumoro paryi sinagogajafaño iicaumo sihidi sifiratuuhi.

²⁹ Jaamo agañiivuumoro Jesuco tuucuumiti buhigovi gañiuihi. Jaamoro diiboco satyuumo ifagaji njequevi togaji njequeti diiboco igañiqui togajihallivi tuucuumi iicaugajifaño. ³⁰ Jaarunaa Jesu diitofeenedi afatyuboro fuucuuhi.

Saafi Iimitino Ijima Iicaubo.

(Mr 1.21-28)

³¹ Jaaboro Jesu fuuhi Capernaui Galilea jiinije cuumivi. Jahi jiiibeguehicaubo miyaminaaco jaguisifucusumi. ³² Jaaneri eetyehicaumo diitoco mityano aivojiiibo iijibadi icaneri iijiiibeguehicauneri.

³³ Jaanaa sinagogajafaño icaubo saafi iimitino ijima iicaubo. Jaabo gaihivuuhi: ³⁴ Miihaico suufeni. ¿Collihi miihaijaa saahi ijoho Jesu Nazareoobo? ¿Jaabo saahi miihaico finisuqui? Ico uujoho gaajahi. Ijoho idiimiibo Moocaani, nooboro.

³⁵ Jaanegui diiboco Jesu iibauhi: ¡Lliivi diica! ¡Jaaboro diiboco deevesu! nooboro. Jaanegui ihiji imiyaminaafico baavi gañiiuhi diito imefeenevi. Jaaruubo diiboco milli moonitiibo diiboti iinuuhi.

³⁶ Jaaneri famooro iigutumoro fahigova noocasihicauhi: ¿Coyomo iimaajino? Jaani aivo mityano aivojiiibo iijiri tajiibahi ijimico. Jaaneri diito iinehicahi, noomoro.

³⁷ Jaanoco Jesuditi jiiibocasicuumo fahigovadihallidi iicaucuumijeri.

Jesu Buheesuhi Simon Pedro Baaboco.

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jaadi Jesu sinagogajafañoti ihinuudi fuubo Simon Pedro ijafaño. Jaanaa Simon Pedro baabo sihidi guihuvauhi sinafeteri. Jaaneguiha Jesuma iimaauomo diigohallivi. ³⁹ Jaanegui Jesu diigojaagovi idijiiivuuboro iguihuvaco iibaubo. Jaaneri iguihuva diigoti bucuuhi. Jaasumiro agañiiivuugoro diitoco jeecivehicaugo.

Jesu Ajashutimo Iguihuvamoco Buheesuhi.

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Jaanaa mihijicuudi fanoova guihuvari iguihuvamoco Jesujaa sivahicaumo. Jaamohallivi ihuseque ificuuneri buheehicaumo. ⁴¹ Jaamo paryi iguihuvamoti, tolliro saatohofañoti imitino ijimi ihinomoro gaibaciniimoro neehicauhi: Ijoho Moocaani Achi, noomoro.

Jaarumoco Jesu ihiiibauboro iimaasuhicautihi, diibo Cristo iicanoco diito ihijimi agaajahicauneguiha.

Jesu Galileavi Jiiibeguehi.

(Mr 1.35-39)

⁴² Jaanaa meseseveecuudi Jesu fuuhi tuucuumiti buhigovi. Jaaruuboco miyaminaa iguinuumo diibovi ifutuuhi. Jaamoro diiboco gaijijurumo footiibo iicaqui. ⁴³ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Tolliro bu siicumijeque aciji Moocaani aivoji jiiibogoco, toonegui uco galluubo, nooboro.

⁴⁴ Jilli iguehicaubo Jesu Galilea sinagogajanofaño jiiibogooboro.

Sihidi Ejeevano Fiici.

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

5 Safoono Jesu icahicauhi Genesare muuajjiniri. Jaanaa miyaminaa sihidi gaseuhi. Jaamo diiboco ijene jimatajeruhicauhi Moocaani jiiibogoco uguubunoco iimugumaño. ² Jaanaa Jesu atyimeuhi migaaci meenegaacico jiini-

gaibaahojiniri icanoco. Jaanaa togaje abajato fiicimīnaa ihiinumoro isinicuhunoco niñhicaui. ³ Jaanegui Jesu sagafa jicafutuui Simon meenega iicaugafaño. Jaaboro tajiibaubo tehesijisuno imeenegaco ijñiti iminiyuqui. Jaadi Jesu ifagafaño acasiivuuđi ticoniubo ijñibuguubo tahigoti. ⁴ Jaabo ihiimaanoco iimivuuđi Simonco nuubo: Dimeenegaco satyo janaanici amachimañovi. Jaaboro disinicuhunoco gaññi. Jaabo taavaco ñiichi, nooboro.

⁵ Jaanegui Simon nuuhi: Jiibogominaafi, miñhai fucuhachuta dudicamaaimoro miñhacuurumo ajashuno miñhicitih. Jaarunaa ijoho eneenegui gaññiji tasinicuhunoco, nooboro saatohoma ⁶ gaññumo. Jaabo sihidi taavaco baasuui. Jaaneri isinicuuhu gallicamaaiui. ⁷ Jaanegui saatoho igataavominaa sigafaño iicaumoco coovaumo ditoco ihamusuvaqui. Jaanegui asaumoro fagaacicoro gahafusuui taavari. Jaaneri togaaci niituirahi. ⁸ Jaanoco Simon Pedro aatyimeuboro Jesuguiino memuiivuuhi. Jaaboro ñiiboco nuuhi: Aivojñibo, uuti buhi difoo, uujoho imitiminaafi, nooboro ⁹ sihidi taavaco iñiuneri sihidi ajabafiivutuumaño. Bu tolliro famooro igutuui. ¹⁰ Tolliro bu Zebedeo seeme igutuui Jacoobo onoobo, bu Jua icamisi Simon gataavominaatisi.

Jaarunaa Jesu Simonco nuuhi: Diiguetejirahana. Jisumitiro miyaminaa fiicimīnaafiti ñiicaji, nooboro.

¹¹ Jaadi imeeneneque isi asatyuuđi fanoocoro ejeevesuumoro fuucuumo Jesu dojicuti.

Jesu Foojohoma Icaaboco Buheesuhi.

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Jaanaa Jesu tuucuumijeri icaunaaca saafi gaseuhi foojohoma iicaubo. Jaabo Jesuco aatyimeuboro memuiivuuubo, jiniñejaagoviñi ñiñiciniiboro ñiiboco nuuhi: Aivojñibo, idiimogohachijñi uco buheesu, nooboro.

¹³ Jaanegui Jesu ihuseri ñiiboco ududicuboro nuuhi: Imeguehi. Buheetecu, nooboro.

Jilli unuusumiro ifoojoho ñiiboti buuhi. ¹⁴ Jaaboro Jesu tajiibaui miñhaiñoobaco jñibogotiibo icaqui. Jaaboco nuubo: Difoo. Jaaboro sacerdotejaa ñiñico ñiñifusuto. Jaaboro toono ico iimibachuno jaadabadi iicano asigayiti satyoobo Moocanico decivoto Moise atajiibaunobadi iicanoco. Jaanoco miyaminaa aatyimemere igaañi ubuheecunoco, nooboro.

¹⁵ Jaanaa Jesuti iñiibocasiuno janaaniciñi feehicauhi. Jaabojaa sihidi miyaminaa igaivehicauhi ñiiboco uguubunicivamoco iguihuvanoti ibuheesuqui. ¹⁶ Jaarunaa Jesu miyaminaa achahahi ofooboro Moocanima iimaahicauhi.

Jesu Buheesuhi Idiño Isifaññiboco.

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Safoono Jesu miyaminaaco jñibeguehicauhi. Jaanaa ñiibo fiitino giciniumo saatoho fariseomio, caatiniminaa icamo Galilea, Judea, Jerusale icacuumijeti asaaciniumo. Jaamofeenevi Moocaani mitya ifusucafetehicauhi iguihuvamoco ubuheesunofeenedi. ¹⁸ Jaanaa gaseumo saatoho gafiimi idiño isifaññiboco cigaiñeri ihiibimoro fañoojavi iññihacumoro Jesu imefeene ifaduqui moonihicaurumo. ¹⁹ Jaarumo ijicafetequi imoonicuurui sihidi miyaminaama eteteciniunegui caamo ufuumoro iniñbahucuco afaayiciumoro iguihuvauboco icigaiñjema caamoti

niitusuumo miyaminaa uufocodi. Jaamoro Jesu imefeenevi faduumo. ²⁰ Jaano diito miyaavogoco Jesu aatyimeuboro iguihuvauboco nuubo: Miyaminaafi, dihimiti ico buusucafutucuuhi, nooboro.

²¹ Jaanoco uguubuomoro fariseomi, caatiniminaa icamo ticovauhi esamaaiumo: ¿Miihoho jaani jilli onooboro Moocaanico ihiimaari imitino omooniiho? ¿Miihoho imitico buusujitirahi? Saafiuro Moocaani imitico buusujirahi, noomoro.

²² Jilli noomoro esamaaiunoco Jesu agaajaciuboro nuuhi: ¿Collihi amiikaii tolli mehesamaaihi? ²³ Fameediro itihiiurunoco dihimiti imibachucafutucuuhi neehi, tolliro bu gañiivoobo, diigo onono. ²⁴ Jaaneguiiha amiikaico gaajasuji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo jiniijehallivi imiti imibachu mityama iicanoco, nooboro.

Jaadi nuubo idiino isifaniuboco: Ico neehi, gañiivo. Jaaboro dicigaijeque diiciibo, fuucu diijajaago, nooboro.

²⁵ Jaasumiro idiino isifaniuboco gañiivuui diito imefeenevi. Jaaboro icigaijeque toonohallivi isiucinihicaunoco iiciuboro fuucuubo iijajaago Moocaanico imooboro. ²⁶ Jaaneri famooro ajabafituumoro Moocaanico imehicaumo. Jaamoro sihidi iigutumoro nuumo: Jaachijji mahatyimehi aivo ajabafiiranoco, noomoro.

Jesu Levico Coovahi.

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Jaanobuunati Jesu fuuhi impuesto jaadusuminaafi Levi onoobojaga, ajaadusuhicaumañeri giciniiba icauboco nuutuubo: Tadyojicuti disaa, nooboro.

²⁸ Jaanegui Levi fuuhi Jesuma paryi fanoocoro toonovi ejeevesuuboro.

²⁹ Jaanegui toonobuunati Levi Jesudi eetavuui iijafaño guiraajibaimoco. Jaanaa sihidi saatoho impuesto jaadusuminaa imachuqui giciniiniciniuhi diitoma, bu sihidi saatoho miyaminaa icano. ³⁰ Jaanoma iicamo fariseomi, caatiniminaa icamo Jesu jiiibogominaaditi imitino iimaauhi: ¿Collihi amiikaii mamachuhi, mahaduhi icano impuesto jaadusuminaama, bu saatoho imiti miyaminaa icamoma? noomoro.

³¹ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Imimo iguihuvatimo taabuminaafico imogotatihi. Jaanoti iguihuvamoro imoyiicifihi taabuminaafico. ³² Jaabadiro uujoho imino icahi onoomoco cuuhuvaqui saahinitihi. Iimifitimegui saahi iimiti ifiico ijeevesuqui, nooboro.

Jesuco Dilluumo Machutimo Aigafinohallivi.

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Jaanegui diito Jesuco dilluui: ¿Collihi jana Jua jiiibogominaa, fariseomi jiiibogominaa icamo machutimo aagamoro sihidi Moocaanima iimaahicamo? ¿Jana militi dita machuhicahi, aduhicahi icano? noomoro.

³⁴ Jaanegui Jesu ooviciuboro iimusuuhi: Taabava jiiibaimovi oovichihi. ¿Nacu amiikaii taabava jiiibaimojaa mucuuhvamoco machusutimo mahaigasujirahi tojaabo icanaaca? Tobadi tajiibogominaama icahi. ³⁵ Jaanoti icajinehiica diitediti uco udumitiiijino. Jaadi jari iidaasuno iicaneri aigajimo, nooboro.

³⁶ Jaaboro diitoco bohono Moocaani jiiibogoco ijiiibeguequi jilli ohooviciuboro nuubo: Miihaiñooba aivo bochehu gaachehuti quiticitatihi eedechehuco imaahuniqui. Jaanoti tolli imooniruva bochehu icaruno eedechehubadi icacujiruno. Jaanomaryo bobaryu eedechehufañoti imijitirahi. ³⁷ Jaabadiro bofaihu aivofaihuco asimi meehe eetavota eedejutfañoti mificutatatihi. Jaanoti tolli

moomoniruva tofaihu tujutaco ejerucaruneri fatyejirahi. Jaaneri tofaihu, tujuta icano gañihcafetejirahi.³⁸ anegui bofaihuco bojutafaño mificutahi. Jaano fanoociro imino ficucafetefihi.[†] ³⁹ Siino nuubehiica: Eedeefaihuco aivofaihuco aadumo, bofaihuco imogatatihi: Eedeefaihu aivofaihu imihi, noomoro.[§]

Jiibogominaa Icihi Arrozbadi Ejeevano Trigo Onoonoco Jaguisifucusumi.

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 Safoono Jesu jaguisifucusumi basutaanofeenedi igooboro feehicauhi. Jaanaa ijiiibogominaa trigo noovataco icimoro feehicauhi. Jaamoro ifagaanooco ihuseneri iquichecimoro ifagaanooco machuhicauhi. ² Jaanegui saatoho fariseomioto diitoco dilluuihi: ¿Collihi amiihai mududicamaaihi jaguisifucusumi momoonitatinoco? noomoro.

³ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: ¿Jana amiihai magaaajatihiica aamefa onoonoco, safoono David diiboma iicaumo ajebama icamoma omooniuonoco? ⁴ Miïro Moocaani ijafaño ufuuboro jeeçivo maahunoco iicuboro machuubo, jaaboro bu tolliro aciubo diiboma iicaumoco icano. Toono Moocaanico ejeecivucuuno maahunoco idiimoro sacerdotemi machujirahi, nooboro.

⁵ Jaadi bu tolliro nuubo: Jaguisifucucu mityano mehesicinihi. Miyaano tolliru. Jaaruno janaanici uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo mityahi, nooboro.

Ihuse Ifiigatyuubo.

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Jaadi sifoo jaguisifucusumi Jesu sinagogajafaño ufuuboro ticovauhi miyaminaaco ijiiibogoobo. Jaanaa icaubo saafi miyaminaafi imiyanaagohuse ifiigatyuubo. ⁷ Jaanaa caatiniminaa, fariseomi icamo iifinichicauhi Jesuco: ¿Naa jaguisifucusumi buheesujiibo? noomoro siibadi iicanohalliti diibohallivi ihiimaaqui.

⁸ Jaamo tolli eesamaaiunoco agaajaciuboro ihuse ifiigatyuuboco nuubo: Gañivoobo joono diitofeenevi dulleeve, nooboro. Jaanegui diibo agaaniivuuboro feenevi julleveuhi. ⁹ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: Ene amiihaico dilluji: ¿Jinejeque Moise tajiibauhi jaguisifucusumi momooniqui iiminoco, nacu iimitinoco? ¿Mubuheesunoco, nacu miguijeninoco? nooboro.

¹⁰ Jesu ihuufocori iicaumoco fahigovaco emeeciuboro nuubo ihuse ifiigatyuboco: Dihuseque fallirihicaru, nooboro.

Jaanegui diibo afallirihicaruuneri diibo use imituuhi. ¹¹ Jaaneri saatoho sihidi si-firatuuhi. Jaamoro sanomi dillucasihicauhi: ¿Milli fine momoonijirahi? noomoro Jesuditi.

Jesu Icihi Minisuminaati Fahuseeci Motihaiti Miimisiici Idiïno.

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Jaasumi Jesu fuuhi ifabaijaago Moocaanima ihiimaaqui. Jaabo icauhi fucuhachuta cigatiibo Moocaanima ihiimaaboro. ¹³ Jaanaa meseseveudi coovaubo ijiiibogominaaco. Jaamoti iciubo fahuseeci motihaiti miimisiici idiïmoco. Jaamoco

[†]5:38 Jilli Jesu nuuhi eedeejiiibogoco mejeevesumoro bohono jiiibogocoro meheetaveji.

[§]5:39 Jilli nuubo eedeehifiico mihimogomoro bohono ifico mihimegvejitinoco.

momoniubo minisuminaati. ¹⁴ Jaamo momono jino Simon icaruuboco Pedroti omomoniubo, Andre onoobo Simon nahabo, Jacobo, Jua, Felipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Tomas, bu Jacobo Alfeo onoobo achi, bu Simon onoobo cananistamioobo, ¹⁶ Jacobo achi Juda, bu sajuda Iscariote onoobo Jesuco aaciujjiibo icamo.

Jesu Sihidi Miyaminaaco Jiibeguehi.

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Jaamoma Jesu togaji nigaciti iniituuboro nametije iicaumaño ijiiibogominaama fitafutuumo, tolliro bu sihidi fahigovao miyaminaa icauhi, Judea jiinijeo miyaminaa, Jerusale miyaminaa, Tiro, Sidon icano muuaijinioto icamo. Jinoodimo gaseuhi Jesu ijico uguubunicivaumo, bu diitoco iguihuvanoti ibuheesiqui icano asaumo. ¹⁸ Iimitino ijima iicaumo tolliro buheesucafetehicauhi. ¹⁹ Jilli famoova Jesuco idudiiciqui moonihicauhi famoovaaco imityari ubuheesuhicauneguiiha.

Imo Imo Mihicano, Idaasuno Mihicano Icano.

(Mt 5.1-12)

²⁰ Jaanoma iicaabo Jesu ijiiibogominaaco nuuhi: Imicani amiihai Moocanico mihimogomo mihidaasufimaño. Jaamaño amiihai Moocaani aivojifaño mihicaji.

²¹ Imicani amiihai jisumi Moocanico magaajanoco aivo mihimogomo. Jaanegui ufucu imo imo mihicaji.

Imicani amiihai jisumi mataacasimo. Jaarumo ufucu imo imo mihicaneri mejejebacasiji.

²² Imicani amiihai mihicahi miyaminaa amiihaico ijiihevesumi, buhi amiihaico agañisumi, amiihaiditi imitino ihiimaasumi, amiihai momoco iimitinobadi ijiihevesumi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo momoco imiyaavogonohalliti.

²³ Jaasumi mihimibaivomoro imo imo mihicacu guiraano amiihai jaadama niquejefaño mihicajineguiiha. Tolliro tuucuumijeo eedeetemihai Moocaani iimaaminaaco idaasuno moonihicauhi.

²⁴ Jaanoti idaasucani amiihai mihicaji sihidi minihibamivamo, amiihai imino imo imo jisumiro mihicacuumo.

²⁵ Idaasucani amiihai jisumi mutuvacinimo, ufucu sihidi mahajebavajimo.

Idaasucani amiihai jisumi mejejebacasimo, ufucu idaasuri mataacasijimo.

²⁶ Idaasucani amiihaiji, amiihaiti famooro miyaminaa iminoono ihiimaasumi. Bu tolliro diito eedeetemihai imiti jiibogominaaditi: Imimo, noomoro iimaahicauhi.

Mominaaco Magaijino.

(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ Jaanoti amiihai uco muguubunicimoco neehi: Amiihai minaaco magaiji. Imino momooni amiihaico ijiiheguemeque. ²⁸ Imino monoo amiihaico imitino onoomoco. Moocanima mihiimaa amiihaico imitino onoomohallivi. ²⁹ Jaanoti saatoho amiihaico, amiihai ime saanaago imeti agabavacuhachijji tolliro saanaago imeque mahaci tolliro bu igabacuqui. Jaanoti saatoho amiihai caamoojaco udumitiihachijji, bu tolliro amiihai sacoco mahaci isatyequi. ³⁰ Jilli daaci cajaatyohacho ico siinoco idillumoco. Jaanoti bu sita diinoco iicicuunoco dihiimaasucudino. ³¹ Amiihaico sita imino omooninoco mihimogobadi, sitaaco imino momooni.

³² Jaanoti amihaico agaijimocoro bu magaijihachijji, ¿coyomo imi fine toono? Jilli famoova tolli moonifihi, iimifiitimo bu tolliro moonifihi icano. ³³ Jaanoti bu amihaico imino omoonimocoro, imino momoonihachijji, ¿coyomo imi fine toono? Tolliro bu iimifiitimo tolli moonifihi. ³⁴ Jaanoti: Diitoti siinoco iciqui, noomoro siinoco mahacihachijji, ¿coyomo imi fine toono? Tolliro bu iimifiitimo iimitimoco siinoco acifihi; Diitoti siinoco mihiciqui, noomoro. ³⁵ Jaanoti amihai, amihai minaaco magaiji, sinehejeque diitoco mahaci: Diitoti siinoco toono jaada mihiciqui, nootimo. Jaachijji guiraajino amihaico niquejefano ajaaduno. Jaamo Moocaani caamovohi iicaabo seemeti mihicahi. Jaabo diibo tolliro imino mooniibo famocoro, bu aacinohallivi cahacisutimo iicahicarumoco, iimitimeheje icarumoco icano. ³⁶ Jaanegui amihai sitaaco mihidaasugo amihai tahe Moocaani iicabadi.

Amihai Sitaaditi Imitino Mehescinimoro Mihiimaadino.

(Mt 7.1-5)

³⁷ Sitaaditi imitino mehescinimoro mihiimaadino, jaachijji Moocaani amihaico tolliro neejitih. Sitaaco iimitico meneedino, jaachijji Moocaani amihai imitico neejitih. Sifiima mihibacasinoco imino mihimibachucasi amihai imitico Moocaani ibusuqui. ³⁸ Sitaaco siinoco mahaci. Jaaneguiha amihaico bu Moocaani tolli aciji; illeegucufano imino ooviciboro, imino gatyuuci kuhufono cabiiciboro tetecuboro. Jaanoti amihai sitaaco mohoovobadiro Moocaani amihaico eeveji, ³⁹ nooboro Jesu jilli oovicuhi: ¿Nacu ihaalliima achahaaboco bu sifi ihaalliima achahaabo siiguejirahi? ¿Nacu famisiciro ifapaajefano aquetetejitirahi? ⁴⁰ Jaabadiro cajaanoy miyaminaa iijibogominaafi janaanici jeevatatih. Jari iijibogonoco iimivucuudi iijibogominaafibadi jeevajirahi.

⁴¹ ¿Milli jaabo dinahabo aalliifano iicano beevagayicoro adaatyimeebe, dihaalliifano cutuucidino iicanoco daatyimetih? ⁴² ¿Milli jaabo dinahaboco neejirahi: Tañahabo, ene ico dihaalliifano iicano beevagayico iciqui, neejirahi dihaalliifano cutuucidino iicanoco daatyimetii? Tajeebi imih, nooboro sitaaco abañifiibo, iticoni dihaalliifano iicatuucico diici. Jaadi jari imino daatyimeji dinahabo aalliifano iicano beevagayico. Jaadi diiboco adaamusuubo gañijji.

Imohoco Inoovatiro Magaajatahi.

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Chahaho imoho iimiho iimitinoco onoovaho. Jaabadiro chahaho iimitiho iiminoco onoovaho. ⁴⁴ Jaamaño inoovatiro siyomo imohonoco magaajatahi. Jariimiho añaajebaco noovajitirahi. Tolliro sisimicohai baacuhico noovajitirahi. ⁴⁵ Jaabadi iimihuseebe iiminocoro neefih miyaano ijeebiifano iicamaño. Jaabadiro iimitiibo imitino iimaanicihi, ijeebiifano imitino iicamaño. Jaamaño iijiri ihi-imaano ijeebiifano agahaficinoti saahi.

Iija Tano Eetavovi Oovicino.

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Collih amihai uco: Aivojii, Aivojii, monoomoro uujoho onoonoco meheetavehicatih? ⁴⁷ Amihaico neeji: ¿Jinejebadi fine jeevaabo tajaago asaaboro uco uguubuuboro uujoho atajiiibanoco eheetavoobo? ⁴⁸ Fine saafi miyaminaafi iijaco eheetavuubobadi iticoni seediubo faicuvano. Jaadi tanooco nicuubo guisibanohal-

livi. Jaanobuunati tehi amachituuno inifaihu sefano toojaco icihiniurahi. Jaaruno toojaco maryibasutihi, guisibanohallivi cuhufono tano inicuciniumaño. ⁴⁹ Jaanoti uco guubucuruubo uujoho atajiiibarunoco omoonitiibo jilli jeevahi; ticovono ijaco jiinigaibaahohallivi cahajino ificuubobadi jeevahi. Jaaja tehi amachituuneri inifaihu toojaco sefano iicihiniuneri tooja acutuui. Jaaneri tooja paryi imivocafutuuihifiniija.

Jesu Buheesuhi Romanomi Amocasiminaa Aivojiiibo Cojiminaafico.

(Mt 8.5-13)

7 Jaadi Jesu miyaminaama ihiimaahicaunobuunati fuucuubo Capernau cuumivi. ² Jahi icaubo aivojiiibo romanomioobo. Jaabo icojiminaafico sihidi agaijiubo guihuvauhi. Jaabo niinovacuui. ³ Jaabo ihaivojiiibo Jesuti ihiimaunoco uguububoro judiomifeeneti iquillahutoco galluubo Jesuco ijiiibeguetequi asaaboro diibo jeecivominaafico ibuheesuvaqui. ⁴ Jaamo Jesujaa ufuumoro ticovauhi diiboco onoomo: Romano aivojiiiboco daamusu, aivo imihuseebe ⁵ muucuumico aivo gaijiiibo. Jaaboro miihaidi sinagogajaco eetavusuhiniibo, noomoro.

⁶ Jaanegui Jesu diitoma fuuhi. Jaamo fiitivucunaa romano aivojiiibo saatoho inahaboniminaaco galluuih Jesuco ineetequi: Hjojho Aivojiiibo, jaafa icacuuno sihidi jeevahi jaabo iijafaño asaajiruno. ⁷ Cono bu uuro dijaago ico iicitoobo foonova. Jaaneguiiha saatiiboro tahigotiro dinoo. Jaaneri tacojiminaafi buheejii. ⁸ Uujoho bu icaruubo aivojito tajiibaguiino icahi. Jaabadiro bu amocasiminaahallivi uujoho aivojiiiboti icahi. Jaamoti saatohoco: Difoo, unuusumi foonicimo. Jaamoti saatohoco: Disaa, unuusumi saanicimo, tolliro tacojiminaafico: Siinoco deetavo, unuusumi eetavoniciibo, nooboro.

⁹ Jaanoco Jesu uguububoro sihidi jabafituuih. Jaaboro diibo dojicuti sihidi asaumoco emeciuboro nuubo: Miyanotiro aivo Israel cuumiminaa icarumofaño atyimetihii jaani janaanici miyaavogoco, nooboro.

¹⁰ Jaamo ihaivojiiibo agalluumo iijajaa dojicuviro uhuumiumo atyimeuhi icojiminaafi ubuheetecunoco.

Jesu Buheesuhi Fibaijigo Achico.

¹¹ Jaanobuunati Jesu fuuhi Nain onoocuumijaago. Jaaboma feehicaumo ijiiibogominaa, sihidi miyaminaa icamo. ¹² Jaabo tuucuumiti ifiitivuubo atyimeuhi chuumuhuco icitequi asatyumoco fibaijigo seemene idiiboro iicaubo iguijiveuboco. Jaagoma sihidi tuucuumio miyaminaa fuuhi. ¹³ Jaagoco Jesu aatyimeuboro idaa-suguuih. Jaaboro diigoco nuubo: ¹⁴ Taajirahana, nooboro ichuumuhujaa ufuuboro tuuhuco dudiiicituubo. Jaasumiro tuuhuco ihiibiumo julleecamaaiuhi. Jaanegui Jesu ichuumuhuco nuuhi: Sicafeffi, ico neehi: ¡Gañiivo! nooboro.

¹⁵ Jaasumiro uchuumucuubo agañiivuuboro casiivuuih. Jaaboro iimaacuubo. Jaaboco Jesu siino seejico aciuih. ¹⁶ Jaanoco aatyimeumo sihidiro iguiumoro Moocaanico imehicauih: Sihidi jeevaabo aivo Moocaani iimaaminaafi miihaiivi jafevehi, noomoro. Bu neehicauih: Moocaani saahi iicumico itaajasuqui, noomoro.

¹⁷ Jaanoco guubuumo paryi Judea jiinijeri ihallidi iicaucuumineri Jesu omooniiunoco.

Jua Nitiminaafi Agalluumo.

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Jaamo Juama iicahicaumo diiboco paryi jiiibugucuuhi Jesuditi. Jaanegui diitoti miimisiiciti ocoovauboro, ¹⁹ Jesujaa galluubo idillutequi: ¿Naa miyaano ijoho oono Cristo asaajiibo? ¿Jaanoti diibo iicatihachiiji sifiico iteemequi? ²⁰ Jaanegui Jua agalluumo Jesujaa ufuumoro nuuhi: Jua Nitiminaafi miihaico galluuhi ico midilluqui: ¿Naa miyaano ijoho oono Cristo asaajiibo? ¿Nacu sifiico meteemeji? noomoro.

²¹ Jaamo diito diibovi iifutuunaaca Jesu buheesuhi sihidi miyaminaaco iguihuvanoti, iimitino ijimiti icano, tolliro aatyimetimehejeque ihaallinoco imitusuhicaubo. ²² Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Mofoo. Jaamoro Jua Nitiminaafico mijiiibogo mahatyimeneque, muguubunoco icano. Mijiiibogo milli aatyimetimo atyimeneque, iigotimo iguehi, ifoojohoma iicamo buheesucafetehi, inohojino uguubutimo guubucuuhi, iguijeveme siino buheesucafetehi. Jaanoti iidaasufiimoco taajasujiiibogoco jiiibeguehi. ²³ Imicani icajiibo uuvi iimitinoco aatyimetiiboro imiyaavogoobo, nooboro.

²⁴ Jaadi Jua Nitiminaafi agalluumo ufuunobuunati Jesu miyaminaaco Jua Nitiminaafiditi nuuhi: ¿Jinejeque amiihai memeeeciyeuhi sicaiihigovi? ¿Saafi noofaijicuco guibuhuba ejebehininobadi iicatiiiboco, eti? ²⁵ ¿Nacu, jinejeque memeeeciyeuhi? ¿Saafi miyaminaafi iminoono gaachehunofaño jiiiciniuboco? Jilli icautino. Amiihairyo magaajahi iminoonofaño ijiiiciniimo aivojito iijanofaño icanicahi sinehejeri imo imo iicamo. ²⁶ Jaanoti ¿jinejeque nacu memeeeciyeuhi? ¿Nacu Moocaani iimaaminaafico? Jiihi, miyaano, saafi janaanici Moocaani iimaaminaa janaanici ejeevaabo. ²⁷ Diibo Jua, diiboco tahimega agalluujinoco Caatinihaamefaño jilli onooobo:

Uujoho tajiibogominaafico, dihimegavi galluuhi, dihimega jiihaico iimibachuqui.

²⁸ Amiihaico neehi: Paryiicino miyaminaafeeneti chahamo Moocaani iimaaminaa Jua Nitiminaafi janaanici iicamo: Jaarunofaño jisumiti sihidi ejeevatiibo Moocaani aivojifaño Jua janaanici sihidi jeevahi, nooboro.

²⁹ Jaanoco paryi miyaminaa impuesto jaadusuminaa icamo Jua nitico agaayiciumo miyaavuguuhi Moocaani tajiiba miyaano iicaunoco. ³⁰ Jaarunaa fariseomi, caatiniminaa icamo Jua nitico agaayiciutimo tihisuuhi Moocaani iimuguuboro diitedi omoonijirunoco. ³¹ Jaanoma iicaubo Aivojiiibo Jesu nuuhi: ¿Jinejevi fine jisumio miyaminaaco ooviciji? ¿Jinejebadi fine jeevamo? ³² Jiihi, jilli fine ooviciji oono seeme goohasinovi acasiivomo abañamaaimoro igataavominaaco ocoovadiinamaainicimobadi jeevamo: Amiihaidi siruuco miguisicuurahi. Jaarunaa mihimogotihii magaaseneque, noomo. Jaanegui iidaasujiijeque taca mamasivaqui, noomo. Jaarunaa mihimogotihii, noomo. ³³ Jaabadi iicano Jua Nitiminaafi saauhi machutiiboro aigafiibo, aivofaihuco adutiibo icano. Jaaboco amiihai iimitino ijima iicaabo meneehicauhi. ³⁴ Jaanobuunati saahi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo amachuubo, aaduubo icano. Jaaboco amiihai uco meneehicahi machufiifiibo, adufiifiibo impuesto jaadusuminaa, imitiminaa icamo gataavominaafi uco meneehicahi. ³⁵ Jaarunaa Moocaani gaaja miyaano iicano gaajaciacafetehi diiboco agaajamofañodi, nuubo.

Jesu Icahi Fariseomioobo Simon Iijafaño.

³⁶ Jaanaa saafi fariseomioobo Jesuco coovauhi diiboma imachuqui. Jaanegui Jesu jaahe ufuuboro imachuqui casiivuuhi. ³⁷ Jaanaa saafigo gaigo tuucuumiogo imitino iicahicaugo Jesu Simon fariseomioobo iijajaa amachutuunoco agaajaciugoro saaugo, alabastro paaje gatyuuci diiriba imono facicisucinifaihuma. ³⁸ Jaago taagoro Jesu tihai kojivi iminifutuugoro ticoniugo Jesu tihaiñooco ihaallii tofaihuneri ejeesugo. Jaagoro imeebaiguiri ifilluugoro totihaijeque niniicihicaugo. Jaadi ifacici-faihuco toonohallivi tucaruugo. ³⁹ Jaanoco, Jesuco ucuuhuvaubo ifariseomioobo aatyimeuboro esamaaiuhi: Jaani miya, Moocaani iimaaminaafi icaruva gaajajirubobo miijoho diiboco coyomo miyaminaago ududiicinoco miiro diigo imitino iicafino gaigo, nooboro ijeebiifañodi.

⁴⁰ Jaanegui Jesu ifariseomiooboco nuuhi: Simon eneecau ico siinoco neequi, nooboro.

Jaanegui ifariseomioobo iimusuuhi: Dinoo, jiihogominaafi, nooboro.

⁴¹ Jaanegui Jesu nuuhi: Miimisiicico saafi nihibamico aaciunoco debehicauihi. Saafi debeuhi sahuse boogava ticovovi. Jaanoti saafi debeuhi cincuentadi aameva iicano. ⁴² Jaarunoco diiboco ajaaduutinoma iicaubo famisicicoro ideudaco jeevesucuuihi. Ene uco dinoo; ¿Naa cajaan fine diitisiti janaanici diiboco gajijihi? nooboro.

⁴³ Jaanegui Simon diiboco iimusuuhi: Fine janaanici guiraano edeburuubo, nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jiihi, jahi, ⁴⁴ nooboro diigoco emeeciuboro Simonco nuuhi: ¿Naa daatyimehi jaamoco? Uujoho diijafa saarahi. Jaaruuboco nifaihuti daacitihitatyihaiho nitiqui. Jaanoti jaamo gaigo uco tatyihaiho ihaallii tofaihuri nitihitatyihaiho ininiicigo. ⁴⁵ Uco niniicitihitatyihaiho agasetitiro suufenitihitatyihaiho ininiicigo. ⁴⁶ Uco deesutihitatyihaiho taañigaico. Jaanoti diigo diiriba facicinoco tatyihaiho jeesuhi. ⁴⁷ Jaanegui ico neehi: Sihidi iimitico ubuusucuuneguiha uco sihidi agaijinofoenedi gaajacafotono. Jaanoti saafico ajashunoco uujoho ubuusubo ajashuno uco gajijihi, nooboro.

⁴⁸ Jaadi diigoco nuubo: Dihimitico ico buusucuuihi, nooboro.

⁴⁹ Jaanaa saatohoco diiboma ucuuhuvaumo igiciniumañoti ticovauhi onocasi-umo: ¿Miijoho fine jaani imiti icarunoco ubuusubo? noomoro.

⁵⁰ Jaarunaa Jesu diigoco nuuhi: Taajasucafutucuuihi imiyaavogomaño, sajeebii fuucu, nooboro.

Jesuco Aamusuhicaumo Gaigoomi.

8 Jaanobuunati Jesu faacuumivari feehicauihi jiihogooboro acihicauihi Moocaani aivoji iijico. Jaaboma icahicaumo motihaiti miimisiicidimo iminisuminaa. ² Tolliro bu saatoho gaigoomi diiboma gataavehicauihi diibo, diitoco iimitino ijimiti, iguhuvati icano ubuheesuhicaumo. Jaamofeeneri icaugo Maria Magdalena onoogo. Jaagoti sahuse juugahuseti miimisiici icano iimitino ijimi ihiinuugo; ³ tolliro Chuzo Herode kojiminaafi taaba Juana onoogo, bu Susana onoogo icano, bu sihidi saatoho diitoco amusuhicaumo inehejema iicaumeheje.

Basuminaafivi Ohoovicino.

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Jaasumi sihidi miyaminaa faacuuvivati saahicauhi Jesuco emeecivamo. Jaamo sihidi iigaivuumoma iimaahicaubo siinovi ooviciboro nuuhi: ⁵ Saafi basuminaafi fuuhi abasutuubo itoogaiñoco. Jaabo basuuboro ufuuno samañoono acutuuhi jiihaifaño. Jaanoco quicuhicaumo, bu jaanoco joomi asaamoro machuuhi. ⁶ Jaanoti samañoono acutuuhi guisihallivi. Jaano ihiinuuruno chuumuuihama iutimaño. ⁷ Jaanoti samañoono aifuuhi jariimihoonofeenevi. Jaaruno toonoma sano ihiinurunoco ijariimi macanisuuhi toonohallivi ujusiuneri. ⁸ Jaanoti samañoono aifuuhi iimino jinijevi. Jaano ifivuuno sihidi noovauhi ciendigaiva ticovovi.

Jilli nooboro Jesu sefano nuuhi: Amiihai nohojima mihicahachiji muguubu, nooboro.

Jesu Jiibuguuhi Milliti Tolli Ohooviciunoco.

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Jaanogui diiboco ijibogominaa dilluuhi: ¿Milli eneejirunoco tolli dohoovicichi? noomoro.

¹⁰ Jaanogui Jesu diitoco nuuhi: Amiihaico imino Moocaani aivoji agaajaratinoco gaajasuhicahi. Jaanoti sitaaco siinovi ooviciboro uujoho neehicahi. Jaamo emeecirumo aatyimetimobadi iicaqui. Bu oovicichi jaamo uguubucuurumo guubuti-mobadi iicaqui.

Jesu Jiibuguuhi Jilli Eneejirunoco Ohooviciunoco.

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Jilli eneejiruno toono: Itoogaiño Moocaani iiji, eneejiruno. ¹² Jiihaifaño ahaacotono onono: Saatoho uguubucuurunoco Satanas asaaboro ijeebiifañoti icichi imiyaavogomoro atajajiruneguiiha, eneejiruno. ¹³ Jaanoti guisihallivi aacutuuno onono: Saatoho imo imo gaayicirumo imino abacocoovatimaño jihachutaro imiyaavogomo. Jaamoco iji inisusumi ejeevesumoro dojicuviro minifotomo, eneejiruno. ¹⁴ Jaanoti jariimihoonofeenevi aacutuuno onono guubucuurumo guenene icatino toonoco macanisuno sinehejejaagoro ijeebii iicamaño nihibami imiguiharo, jiiijeminaa iimogono jaagoviro ijeebii iicamaño noovasutimo, eneejiruno. ¹⁵ Jaanoti iimino jinijevi aacutuuno onono imino jeebii iicamaño imino uguubunicimoro miyaaveguehi Moocaani iijico. Jaamo imino ofoomo imino noovasuhi, eneejiruno.

Ciijigai Mecuvi Ohoovicino.

(Mr 4.21-25)

¹⁶ ¿Miiijoho ciijigai mecucu inifutusumoro siineri fabaacutatihii, cigaiijeguino ficutatihii icano? Caamo mificutatihii toojaco aachicinofoño ijicafotomo ihatyimequi. ¹⁷ Jaabadi chahano otoovono iifuvusutino icano, jisumi agaajaratino ufucu paryi fanooro foovono gaajacafeteji.

¹⁸ Jaanogui imino muguubu: Diito Moocaani iijico agaayicimoco siino janaanici aciji. Jaanoti toonoco imiyaavogotiiboti dumiiciji: Uuma icano, unuurunoco.

Jesu Nahabomi, Seeji Icamo.

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Jaanaaca saaumo Jesu nahabomi, seeji icamo diibo iicauhigo ifeequi. Jaarumo diibovi ifutuutihi sihidi miyaminaa iicaumaño. ²⁰ Jaanegui saatoho Jesuco jiiibuguhu: Diiseeji, dinahabomi icamo jahisi icahi. Jaamo dijaa saajirahi, noomoro.

²¹ Jaanegui diitoco nuubo: Moocaani ijico uguubumoro omoonimo, diito naha gaharubi, tañahabomi icano, nooboro.

Jesu Lliicaruhi Guibuhuba, Tyuucai Icanoco.

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Safoono Jesu ijiiibogominaama jicafutuuhi muuaifaño iicauga meenegafaño. Jaaboro diitoco nuubo: Masiigo onagoojinivi, nooboro.

²³ Jaanegui fuumaaca Jesu imeenegafaño cigauhi. Jaanaa fuumoco guibuhuba sefano iciuhi. Jaaneri imeenegafa sihidi nifaihu gahafuui. Jaaneri imeenega niituruahi. ²⁴ Jaanegui Jesuco aacisuumoro nuumo: ¡Mojiiibogominaafi, Mojjiiibogominaafi, miniituuuuhi! noomoro.

Jaanegui Jesu aaicuuboro guibuhuba, tyuucai icanoco iibauhi. Jaasumiro illiivunoro paryi siicutuuno. ²⁵ Jaanegui ijiiibogominaaco nuuhi: ¿Milli jana amiihai miyaavogo icahi? nuubo Jesu.

Jaarunaa diito iigutumoro jabafiituuhi. Jaamoro dillucasiuhi sanomiro: ¿Miiijoho fine jaani? Guibuhuba, nifaihu icarunoco atajiiibano diiboco: Jii, neehi, noomoro.

Gadarenomioobo Ijimima Icaubo.

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Jaanofeenevi iifutuumo gadarenomi jiiinjevi Galilea jiiinje cojivi. ²⁷ Jaabo Jesu imeenegati isi iinuubaaca diibojaa saubo tuucuumioobo, siicijetiro ififaño ijimima icaubo. Jaabo gaachehufaño icacuutiibo, jaaha icacuutiibo ciijohino iicahigo iicaaboro feehicaubo. ²⁸ Jaabo Jesuco aatyimeuboro diiboguiino memuiivubu gaibaciniiboro, sefano nuuhi: ¿Collihi tajaa saahi, ijoho Jesu Moocaani caamovohi iicaabo Achi? Ico Moocaanifañodi neehi: Idaasuno uco moonidino, nooboro.

²⁹ Jilli nuubo Jesu ihijico: Diiboti dihiino, nooboro, atajiiibahicauneguiiha. Fiiva foova ihiji diiboco gaayicihicauhi. Jaaneguiiha miyaminaa diiboco agaayicimoro jigaiñehiri sisiuhi ihusene, itihaiño icanoco sama iicaqui. Jaarunoco udubaiciuboro ihiji diiboco gaasuhicauhi sihiguehejevi. ³⁰ Jaaboco Jesu dilluui: ¿Miiijoho dimomo? nooboro.

Jaanegui iimusuubo: Cuumi tamomo, nooboro.

Jilli nuubo diibofaño sihidi iimitino ijimi ijicafutuumaño. Jaamo ihijimi Jesuco dilluui; ³¹ Moocaani eheetavuuhoji ijimico igañiiiqui iguiraaohjifaño diitoco gañiitiibo iicaqui. ³² Jaanaa sihidi faafaimi icauhi ifagajivi amachuumo. Jaanegui ihijimi Jesuco dilluui ifaafaimifaño ijicafetequi. Jaanegui: Jii, nuubo. ³³ Jaasumiro diiboti ihiiinumoro ifaafaimifaño jicafutuumo. Jaaneri paryi ifaafaimi ifagajiti imuuaifaño aafuumoro paryi macaniumo.

³⁴ Jaanoco ifaafaimi toomominaa aatyimeumoro iigutumoro goovano fuumo ifaacuumifaño buhi icameheje icamoco jiiibogomoro. ³⁵ Jaanegui miyaminaa fu-

uhi: ¿Milli iicano? noomoro emeecituumo. Jaamo Jesu iicauhigo iifutuumo ijimima iicauboco atyimeuhi ihijimima chahacuuboco. Jaabo Jesu cojivi giciniubo imichehufañõ jiiiciniibo imino icacuuboco. Jaaneri sihidi miyaminaa iguiuhi. ³⁶ Jaanoco aatyimeumo diitoco jiiibuguuhi, milli ijimima iicauboco ubuheesuunoco. ³⁷ Jaanoma iicaumo gadarenominaa ticovauhi Jesuco agalluumo iijiniyeti ifeequi diibo tolli omooniuoti sihidi iiguumoro. Jaanegui Jesu meenegafañõ jicafutu- uhi ifeequi. ³⁸ Jaarunaa ihijimi diiboti ihiinuubo Jesuco dilluuhi diiboma ifeequi. Jaarunaa Jesu diiboco tajiibauhi ifitafetequi. ³⁹ Jaaboro nuubo: Diijajaa duhumi. Jaaboro paryi diibogo Moocaani ico omooninoco, nooboro.

Jaanegui paryi tuucuumiri jiiibogooboro fuuhi Jesu diiboco omooniuunoco.

Jairo Aicigai, Bu Saafigo Jesu Gaachehuco Ududiiciugo Icano.

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Jaanaa Jesu onagoo muuavi iifutuuboco miyaminaa imo imo gaayiciuhi, paryi diiboco eteemehicaumañõ. ⁴¹ Jaanaa gaseubo Jairo onoobo sinagogaja aivo- jiiibo. Jaabo Jesuguino ajavuvuuboro imino diiboco nuuhi Jesu diibo iijajaa ifee- qui. ⁴² Idiigoro ille fahuseeci motihaiti mificabaci idiino icacuurugo iguijevecu- ujineguiiha. Jaanegui Jesu ufuuboma sihidi miyaminaa ufuumo diiboco ijene jimatajeruhicauhi.

⁴³ Jaamofeenevi icaugo saafigo fahuseeci motihaiti mificabaci ticovovi icacuugo tiijeheri. ^{**} Jaarugo buheehicautihi. ⁴⁴ Jaago Jesu bujinagoti asaagoro igaachehu- jimibaco dudiiiciugo. Jaasumiro diigoco itiiijoho lliiviuhi.

⁴⁵ Jaanegui Jesu nuuhi: ¿Miiijoho uco dudiiicihi? nooboro.

Jaarunoco famooro: Chahano, eneehicauneguiiha, Pedro inahabomi icamo nuuhi: Mojjiiibogominaafi, miyaminaa ico fahigovati jimatajerunoco; ¿milli jaabo dilluhi: ¿Miiijoho uco dudiiicihi? nooboro.

⁴⁶ Jaarunaa Jesu nuuhi: Saatoho uco dudiiicihi gaajacihii tamityari saatoho ubuheeteneque, nooboro.

⁴⁷ Diigo omooniuunoco agaajaciuneguiiha sihidi vivivivi iigutuugoro saauhi. Jaagoro iguiino ememuiivuugoro miyaminaa imefeenevi jiiibuguugo milliti ududiiciunoco, jaasumiro ubuheenoco icano. ⁴⁸ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Gaha, buheesucafutucuuhi imiyaavogomañõ. Sajeebi fuucu, nooboro.

⁴⁹ Jesu ihiimaanaaca Jairo sinagogaja aivojiiibo iijati saafi asaaboro Jairoco noovauhi: Daicigai guijevecuuhi; Jiiibogominaafico dihiimaasucudino, nooboro.

⁵⁰ Jaanoco Jesu uguubuuboro Jairoco nuuhi: Diiguuetedino. Jilli miyaavogo, daici- gai buheejii, nooboro.

⁵¹ Toojavi iifutuudi miihaiñoobaco fañõ satyutiibo idiimoro Pedro, Jacoobo, Jua, diigo caanimisi icamomaryo fañõ fuubo. ⁵² Jaanaa fañoojavi saatoho taacasimoro iimaafivehicauhi diigo iguijeveuneri. Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Mataajirahana, guijevetigo. Jilli cigago, nooboro.

⁵³ Jaarunaa diiboco dejecuumo iguijevecuunoco agaajaumoro. ⁵⁴ Jaanegui Jesu diigoco ihuseti agaayiciuboro sefano nuuhi: Bagocaja, gañiivo, nooboro.

** 8:43 Sahaamefañõ janaanici jilli ficuumo: Jaanegui taabuminaaco paryi inehejeri jaaduhicaurugo, onoonoco.

⁵⁵ Jaasumiro diigo ubuheeteugoro gañiivuuhi. Jaanegui Jesu tajiibauhi digoco ihobajaaqui. ⁵⁶ Jaaneri caanimisi sihidi jabafiituuhi. Jaarunaa Jesu nuuhi: Miñhaiñoobaco mahatyimeneque mijjibeguedino, nooboro.

Jesu Galluui Fahuseeci Motihaiti Miimisiici Idiimo Ijibogominaaco.

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

9 Jaanobuunati Jesu fahuseeci motihaiti miimisiici idiimo ijibogominaaco igaiyiciuhi. Jaaboro imitya, bu iiji icanoco aciubo fanoohimiti ijimihallivi ditoco buhi igavaracuqui, tolliro guihuvaco ibuheesuqui icano. ² Galluubo diitoco Moocaani aivoji jibogoco ijibeguequi, iguihuvamoco ibuheesuqui icano. ³ Jaaboro diitoco nuubo: Jinehejebaco masatyedino mofoomo qeseibaco, lleegucubaco, duriricubaco, nihibamibaco icano. Caamoojaco miijaaci masatyedino. Sajaamaryo mofoo. ⁴ Coojaavhacho mihifotofafañoro mihica, siijafaño, bu siijafaño icatino. Jari tomañoti mofoodi toojati mihiino. ⁵ Jaanoti amihhaico agaayicitimañoti mihi-inomoro amihai tihapaajeguiino jiinico diitojaa matatacu diitohallivi toono jibogobadi iicaqui, nooboro.

⁶ Jaanegui ijibogominaa fuuhi fahigovadi taajasujibogoco jibogomoro, iguihuvamoco buheesumoro icano.

Herode Esamaaje Mitauhi.

⁷ Jaasumi aivojiiibo Herode guubuui Jesu omoonihicaunoco. Jaaneri sihidi eesamaaihicauhigo iinigai mitauhi. Saatoho neehicauhi: Jua Nitiminaafi siino buheetehi, noomoro. ⁸ Jaanoti saatoho neehicauhi: Moocaani iimaaminaafi Elia jafevehi, noomoro. Jaanoti saatoho neehicauhi: Siicijeototi Moocaani iimaaminaafi buheetehi, noomoro. ⁹ Jaarunaa Herode nuuhi: Uujoho du quiticisuuhi Jua nigaico. Jaanegui jana, ¿mijjoho jaani diibediti ijibocasinoco uguubuubo? nooboro Herode atyimeguchicauhi Jesuco.

Jesu Machusuhi Cinco Mildimoco.

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Jaamo iminimuminaa uhuumiumo Jesuco jibuguuhi imino moonimoro efeehicaunoco. Jaanegui diitoco satyuubo buhigovi Betsaida cuumi fiitino. ¹¹ Jaanoco miyaminaa agaajaciumoro diito dojicuti fuuhi. Jaamoco Jesu agaayiciuboro Moocaani aivoji iijico jibeguehicaui, tolliro iguihuvamoco buheesuhicaubo.

¹² Jaanaa mihijicuudi Jesujaago saaumo fahuseeci motihaiti miimisiicidimo iminimuminaa. Jaamoro diiboco nuumo: Miyaminaaco galluucu ijaguisitequi, jaamoro imachuqui iijano iicahigo jimañovi jinejeba chahahi, noomoro.

¹³ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Amihairyo diitoco mamachus, nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Miñhaima chahano, idiinoro sahuse maahugayino, bu miimisiici taavaabomisigayici, ¿milli fine mofoomoro machutaati manaajeteji paryi jito miyaminaadi? noomoro.

¹⁴ Jaamo igaiifiimiroo cinco mildimo icauhi. Jaanoti gaigoomi, bu seeme icano oovarautihi. Jaanegui Jesu ijibogominaaco nuuhi: Monoo icasiicamaaiqui cincuentadimova saaje, nooboro.

¹⁵ Jaanegui tolli oomooniuneri famooro casiicamaaiuhi. ¹⁶ Jaadi Jesu sahuse imahugayino, itaavaabomisi icanoco agaayiciuboro niquejejaagoco emeciuboro

toonohallivi Moocaanima iimaaubo. Jaadi iquisicuuboro ijibogominaaco aciubo miyaminaaco diito ihaciqui. ¹⁷ Jaanoco paryi famooro amachuumo utuvaumoro imono icauhi. Jaadi ihatyuuvoco ananiumo gahafusuuhi jiiibainoco fahuseeci motihaiti miibaici idiinoco.

Pedro Neehi Jesu Diibo Cristo Asaaujiibo Iicanoco.

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Safoono Jesu Moocaanima iinoro ihiimaahicaudi ijibogominaaco dilluubo: ¿Nacu miijohova uujoho iicanoco neehicamo miyaminaa? nooboro.

¹⁹ Jaanogui iimusuumo: Saatohe neehicahi: Jua Nitiminaafi. Jaanoti saatohe: Elia neehicahi. Jaanoti saatohe: Cajaanihacho fine siicijeototi Moocaani iimaaminaafi ubuheetebe, neehicahi, noomoro.

²⁰ Jaarunaa siino dilluubo: Jaana amiihai, ¿miijoho uujoho iicanoco meneehicahi? nooboro.

Jaanogui Pedro diiboco nuuhi: Hjóho Cristo Moocaani agalluubo, nooboro.

Jesu Iguijevejinoco Jibeguehi.

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Jaarunaa Jesu diitoco imino faguuhi mihiainoobaco jibogotimo iicaqui, nuubo. ²² Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo sihidi idaasuno icaji quillahuto, sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo uco jiiheveji. Jaamoro gaicaausujimo. Jaaruubo mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, nooboro.

²³ Jaanobuunati famoocoro nuubo: Cajaanihacho tadyojicuti asaagoobo difi gajico ajabajevebere tadyojicuti fafucuvaaciviro isaaqui ifiico idaasuno omoonisujinoco iguitiibo. ²⁴ Jaanoti ifiico agaijiibo, ifiico mitasuji. Jaanoti taaguiinodi ifiico imitasuubo ifiico taajasuji. ²⁵ Miiro saafi miyaminaafi paryi jiiniije busumijeque gaayiciruubo. Jaaruubo ijeebiico imitasuuboro ifinisuruva, ¿nacu milliti imijiruno? ²⁶ Jaabadi cajaanohacho uuti, tajiibogojiti icano unucufeebeti, tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo nucufeveji guihirubi aivojiri, itoomominaama aivojibobadi asaadi. ²⁷ Miyantiro amiihaico neehi: Jino mihicamoti icamo saatohe Moocaani aivojico aatymetinohachuta guijvetimo iicano, nooboro.

Jesu Moocaani Aivojico Ifusuno.

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Jaanobuunati sajaguisi nijequeti Jesu fuuhi ifagajjaago Moocaanima ihiimaauqui Pedro, bu Jacoobo, bu Jua icamoma. ²⁹ Jaabo Jesu Moocaanima iimaanaa ihime siibadi minifutuuhi igaachehu sisese minifutuuhi aricuno. ³⁰ Jaabovi jafeveumisi miimisiici gaifiimisi Moise, Elia icamisi diiboma iimaamisiro. ³¹ Jaamisi icauhi imino aricunofeeneri. Jaamisi iimaahicauhi Jesu Jerusalevi iguijevejinoco. ³² Jaanaa Pedro inahabomisima sihidi cigara aivuurunaa cigatimo icahicauhi. Jaamo atyimeuhi Jesu, bu icojiri iicaumisi icamo imico. ³³ Jaamisi diitisi Jesuti fuucuunaaca Pedro diiboco nuuhi: Mojiibogominaafi, Imicani jimaño mihicano. Masi minijeganiqui migaaci, saga icano nijeganoti; iidi saga, Moisedi saga, Eliadi saga icano, nuubo Pedro. Jilli onoonoco esicinitiibo iimaauhi.

³⁴ Jaabo ihimaanaa diitoco aimuufai mibaacuuhi. Jaaneri sihidi igutuumo ihaimuufafaño iicauneri. ³⁵ Jaanaa guubuumo ihaimuufafañoti unuunoco: Jaani taseemene agaijiiho. Diibo onoonoco muguubunici.

³⁶ Tolle unuunobuunati Jesu iinoro icacuuboco atyimeumo. Jaarunoco diito miico jiihogotimo lliivi icaumo.

Jesu Buheesuhi Sicafehi Ijima Iicauboco.

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Jaano sesevede Jesu Pedromima togajiti niituunaaca sihidi miyaminaa Jesujaa saauhi. ³⁸ Jaamofeeneti saafi Jesuco sefano nuuhi: Jiihogominaafi, taseemeneque meeci, idiiboro uudi iicauboco. ³⁹ Jaaboco iji agaayiciboro gaibasuhicahi, chuumusuhicahi, iijiri jivaasecuco iinusuhicahi idasuno omooniboro suufenihicatiibo. ⁴⁰ Dijiihogominaaco nuucuurahi buhi iganiiqui. Jaaruuboco inisurunofaño iinotiibo, nooboro.

⁴¹ Jaanegui Jesu nuuhi: Hi jeedi fine imiyaavogotino miyaminaa jito iimitimo, ¿mihachuta fine amiihaico jaabiciboro icaji? nooboro diiboco: Juugavi daachico siva, nuuhi.

⁴² Jaanegui isivaabo Jesuvi fiitivuunaaca ihiji diiboco jiiinjehallivi aganiiiboro diiboco chuumusuubo. Jaarunaa Jesu ihijico iibauhi. Jaaboro isicafefico ubuheesuuboro caanico aciubo. ⁴³ Jaaneri famooro jabafiituuhi Moocaani sihidi ejeevauneri.

Siino Jesu Igujivejinoco Jiibeguehi.

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Jaanaa famooro Jesu omooniiuneri eetyeunaaca nuubo jiihogominaaco: ⁴⁴ Jinooco imino muguubu. Jaamoro majabajeevedino: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo miyaminaa usefaño acicafeteji, nooboro.

⁴⁵ Jaarunoco jiihogominaa gaajahicautihi diitoco unuunoco diitedi toovono iicaumaño. Jaanoco diitoco jiiibeguequi idillujirumo ñihicuguehicauhi.

¿Cajaanii Fine Imiyaabeji? Onoocasino.

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Jaamoro jiihogominaa jenaaucasihicauhi cajaanii fine diitoti imiyaaboti iicaqui. ⁴⁷ Jaanoco Jesu gaajaciuhi diito tolli eesamaaiunoco. Jaaboro seemeneque iiciuboro iicojivi ficuubo. ⁴⁸ Jaaboro diitoco nuubo: Taafenedi jiiisee seemeneque agaayicimo, uco gaayicahi. Jaamo uco agaayicimo, tolliro gaayicahi uco agalluuboco. Jaanoti paryi amiihaifeeneti sihidi ejeevatiibo, diibo janaanici jeevahi.

Mominaafi Iicatiibo Mojaagodi Iicaabo.

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Jaanegui Jua Jesuco nuuhi: Mojjiihogominaafi, miihai mahatyimehi saafiico dimomofañodi ijico aganiiiboco. Jaaruuboco miihiibahi miihaima iigotineguiiha, nooboro.

⁵⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miihiibajirahana. Mominaafi iicatiibo mojaagodi iicaabo, nooboro.

Jesu ĩbahi Jacobo, Bu Jua Icamisico.

⁵¹ Jesu niquejefaño ufuucujino ifiiticuudi quehecuno iminifutuuboro Jerusale-
jaagovi fuubo. ⁵² Jaaboro ihimega jĳibogominaaco galluubo. Jaamo fuuhi Samaria
jĳinijeo cuumijaago diibo imega ĩfetejimañoco iimibachuqui. ⁵³ Jaarunaa samar-
itanomi imuguutihĳi diiboco toonovi agaayiciuno Jerusalevi ufuunoco agaajau-
moro. ⁵⁴ Jaanoco Jacobo, bu Jua icamisi aatyimeumisiro Jesuco nuuhi: Aivojĳiibo,
¿diimeguehi niquejefañoti diitohallivi cĳijigaico magalluunoco diitoco ifinisuqui?
noomisiro.††

⁵⁵ Jaarunaa Jesu diitisico emeciuboro diitisico ĳibauhi.‡‡

⁵⁶ Jaadi fuumo siicumijaago.

Jesuma Ufuujirumo.

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Jaamo jĳihairi fuunaa saafi Jesuco nuuhi: Aivojĳiibo, ĳima feejirahi fahigova
ĳĳjoho ofoohigo, nooboro.

⁵⁸ Jaanegui Jesu diiboco iimusuhi: Bajihimi ihojinoma icahi, tolliro joomi ihi-
icunoma icahi. Jaanoti uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo tañigaico conoovi isiu-
carujirumaño chahahi, nooboro.

⁵⁹ Jaadi Jesu saafiico nuuhi: Tadyojĳicuti disaa, nooboro.

Jaarunaa diibo nuuhi: Jaafahiica iticoni guhirubi iguijevedihivi icĳidihica,
nooboro.

⁶⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jaafa tahi diito ifinĳitino fiivoma iicatimo igu-
ijevelemeque cĳĳi. Jaanoti ĳĳjoho difoo. Jaaboro Moocaani aivojĳi jĳibogoco dĳibogo,
nooboro.

⁶¹ Jaanaa bu sifi nuuhi: Aivojĳiibo, ĳima feejirahi. Jaafahi iticoni taajaminaaco fi-
tacuvahi, nooboro.

⁶² Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: Miĳjoho siinojaa ofoomo dojĳicujaagoco esamaai-
tatihi imĳĳitiruno Moocaani aivojĳidi, nooboro.

Jesu Galluui Setentadimoco.

10 Jaanobuunati tolliro siino Aivojĳiibo Jesu icĳiui setentadimoco. Jaaboro
ihimega galluubo miimisiici saaje faacuumivari diibo ufuujihiguehejedi.
² Jilli nooboro: Miyaano sihidiro basuta onoovano naamucuui. Jaarunaa toono
dudicamaajeminaa ajashuhi. Jaabadiro sihidi miyaminaa teemehi Moocaanico
agaayicĳinoco. Jaanegui Moocaanico midillu, dudicamaajeminaaco igalluui di-
itojaago. ³ Jaanegui amiĳhai mofoo; Mehescini, amiĳhaico galluui oveja seeme
jĳicumifeenedi ofoonicibadi. ⁴ Lleeucubaco masatyedino. Nihibamibaco, thai-
paaje siipaajebaco masatyedino. Miĳhaiñobaco jĳihaivi midillumo mehecafetedino. ⁵ Iti-
conĳi majaanavejaotoco midillu, jilli: Sajeebi mihica jĳĳjaaoto, noomoro. ⁶ Jaajaoto
sajeebiima iicafimo iicahachĳĳi: Amiĳhai sajeebi, noomoro midilluno diitoma icaji.

††9:54 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Elia Moocaani iimaaminaafi
omooniubadi, onoonoco.

‡‡9:55 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Amiĳhai magaajatihi coyomo gaijama
amiĳhai mihicanoco. Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo saautihi miyaminaa ifiinoco
finisuqui. Diitoco taajasuqui sauhi, nooboro, onoonoco.

Jaanoti achahahachiiji amiihaijaagoviuro uumijino. ⁷ Saajafañoro mihicamoro machu, mahadu icano diito amiihaico aacinehejeque. Jilli dudidamaajeminaafi ijaadaco gaayicifihi. Ijaneri sijjati, sijjati icano mefeedito. ⁸ Cuucuumivihacho amiihaico imino agaayicimañovi mihicamoro mamachu amiihaico aacinehejeque. ⁹ Jaamañeri iicamo iguihuvamoco mubuheesu. Jaamoro monoo: Moocaani aivoji amiihaiti fiiticuuihi, noomoro. ¹⁰ Jaanoti cuucuumivihacho mihifotomoco agaayiciti-mañovi jahisi mihiinomoro monoo: ¹¹ Amiihai cuumio jiini motihaipaajeguiino jivonoco matatacuhi amiihai mihimitimo jiiibogobadi icano. Jaarunaa magaaja Moocaani aivoji amiihaiti ifiiticurunoco. ¹² Amiihaico neehi: Moocaani niinoono ajaadufucu iicasumi, tuucuumi janaanici idaasuno iicaji Sodoma cuumioto iicajino janaanici.

Uguubutino Miyaminaa.

(Mt 11.20-24)

¹³ ¡Idaasucaniji ijoho Corazin cuumi! ¡Idaasucaniji ijoho Betsaida cuumi! icano. Iivi iicabadi aatyimeratatinoco Tiro cuumivi, Sidon cuumivi icano mooniruva siicije iimiti ifiico ejevesumoro, iifusujirumo idaasuvono gaachehuco ijicamaaimoro, baiguiijiri ejeemere icano. ¹⁴ Jaanoti amiihai, Moocaani niinoono ajaadufucu, janaanici idaasuno iimitinoco magaayiciji Tiro, Sidon icaucuumijeoto janaanici. ¹⁵ Jaanoti ijoho Capernaú cuumi: Fine uujoho niquejefaño gañiiyicicafeteji, neehi. Jaarunaa guiinovi gañiiicafeteji guijeveminaa iicahigo, nooboro ijiiibogominaaco nuubo: ¹⁶ Amiihaico uguubumo, uco guubuhi. Jaanoti amiihaico agaayicitimo, uco gaayicitihi. Uco agaayicitimo tolliro uco agalluuboco gaayicitihi.

Jiiibogominaa Setentadimo Uhuumiuno.

¹⁷ Jaamo setentadimo ufuumo imo imo uumiuhi noomoro: Aivojiibo iimitino ijimi icarumomaryo miihaico mityagomo dimomofeenedi, noomoro.

¹⁸ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jiihi, iifinicinaaca Satanás niquejefañoti aquetehi sisi anamebanicibadi. ¹⁹ Uujoho amiihaico mityaco acihi jiinimomi, juuvemi icamohallivi miqicuqui. Tolliro paryi iji mityaco miguiinoniqui jaarumo milli icatimo mihicaqui. ²⁰ Jaaruneri imo imo mihicadino. Iidiinoro amiihai momo niquejefaño iicacuuneri imo imo mihica, nooboro.

Jesu Imo Imo Icahi.

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Jaasumiro Jesu sihidi imo imo minifutuuihi Moocaani Gajjari. Jaaboro Moocaanico nuubo: Guihi, imino ijoho niqueje Aivojiibo, jiinijeo Aivojiibo idicaabo. Jinooco agaajafimoti, eesicininoti icano afataniiboro seemebadi iicamoco dihiifusuhi. Jiihi Guihi, ijoho tolli idiimogobadi.

²² Guihirubi uco paryi fanoovaco acihi. Miijoho gaajatihi Illico. Iidiiboro Caani gaajahi. Jaabadiro miijoho gaajatihi Caanico. Iidiiboro Illi gaajahi. Jaaboco Illi miyaminaaco gaajasujirahi, ²³ nooboro ijiiibogominaaco emeeciuboro diitocoro nuubo: Imicani icamo amiihai mahatyimeneque aatyimeme. ²⁴ Amiihaico neehi: Ajashutimo Moocaani iimaaminaa, bu aivojito icamo atyimeguehicauihino amiihai mahatyimeneque. Jaarumo atyimeutihi. Guubuguehicaumo jino amiihai muguubunoco. Jaarunoco guubuutimo.

Iimihusebe Samaritanoobovi Ohoovicino.

²⁵ Jaanaaca saafi Moise tajiiba jii bogominaafi agaanii vuuboro fuuhi Jesuma ihi-imaatuubo. Jaabo iifuruubo diiboco inisuubo dilluuhi: Jii bogominaafi, ¿milli fine moonijirahi ifinijitino fiivoma icaqui? nooboro.

²⁶ Jaanaaca Jesu nuuhi: ¿Milli naa nacu Moise tajiibaco caatiniuhi? ¿Milli nacu meecihicahi? nooboro.

²⁷ Jaanegui diibo iimusuuhi: Aivojii bo Moocaanico gaiji paryi diifiima, dijeebiima, disefama, dihesamaajema icano: Tolliro gaiji difitino iicamoco difibadiro, nooboro.

²⁸ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jiihi, imino neehi tolli omoonihachiiji ifinijitino fiivoma diicaji, nuubo.

²⁹ Jaarunaa diibo, Jesuco idilluunoco agaihuiniuboro siino nuubo: ¿Mii johu nacu tafitino iicamo? nooboro.

³⁰ Jaanegui Jesu ooviciiboro nuuhi: Safoono saafi miyaminaafi fuuhi Jerusaleti Jericojaago ofoocinjiri. Jaaboco nanivaminaa ahaamiumoro inehejeque iciumo paryi igaachehunoma. Jaamoro niinovacuuboco ejeevesuumoro fuumo. ³¹ Jaanaaca saafi sacerdotemioobo toojiri saauhi. Jaaruubo tehesinotiro emeeciuboro fatyuuhi. ³² Jaanobuunati tolliro levimioobo toojiri saauhi. Jaaboco tolliro tehesinotiro emeeciuboro fatyuubo. ³³ Jaanaa tolliro Samaria jii nijeoobo toojiri ufuubo diiboco emeeciuboro idaasuvuuhi. ³⁴ Jaaboro diibojaa ufuuboro itujaavonoco taabuubo diiribari, vinofaihuri icano. Jaaboro toonoco isisiuboro iburrohallivi ificuuboro satyuubo icigatonicjafaño. Jaaboro diiboco toojafaño tuumuubo. ³⁵ Jaano seseeevdi isamaritano ufuucuudi toojaooboco aciubo mijeece nihibajeecico. Jaaboro diiboco nuubo: Imino jaanico toomo. Janaanici dinihibamico diibohallivi agaanii hachiiji uujoho ico jaaduji siino asaadi, nooboro. ³⁶ Jilli ooviciiboro Jesu Moise tajiiba jii bogominaafico dilluuhi: ¿Nanivaminaafi ahaamiuboco diitoti cajaan fine idi ifitinominaafi iicanicibadi aamusuubo? nooboro.

³⁷ Jaanegui nuubo: Eti bu diiboco idaasuguubo, nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Foobo iijoho tolliro didaasugo, nooboro.

Jesu Icahi Martami Iijafaño.

³⁸ Jaabo Jesu efehicaubo saacuumivi ifutuuhi. Jaaboco Marta onoogo iijafaño gaayiciuhi. ³⁹ Jaago Marta inagama icauhi Maria onoogoma. Jaago Maria Jesuguiino acasiivuugoro guubunicihicaugo Jesu onoonoco. ⁴⁰ Jaarunaa Marta sihidi sinehejeque omooninehejeriro icahicauhi. Jaagoro Jesujaago asaagoro diiboco nuuhi: Aivojii bo, ¿nacu daatyimetihii uuro dudicamaainaca tañago ticovono iicanoco? Tajiiba diigoco uco ihamusuqui, noogoro.

⁴¹ Jaarunaa Jesu diigoco nuuhi: Marta, Marta, sineheje dudicamaajejaagoviro idicamaño dijeebi ico mitahi. ⁴² Jaarunaa icano sanooro imiyaano. Jaanoco Maria imiyaanoco gaayicihii mii johu diigoti udumitiicijitino, nooboro.

Jesu Jilli Jiibuguuhi Moocaanima Mihiimaaqi.

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 Safoono Jesu Moocaanima iimaauhi samañovi. Jaanoco iimivuudi saafi ijiibogominaafi nuuhi: Aivojiĩbo, mĩhaico dĩbogo Moocaanima mihiimaaqi Jua ijiibogominaaco ijiibuguubadi, nooboro.

² Jaanegui Jesu nuuhi:

Moocaanima mihiimaajisumi jilli meneehica: Moocaani niquejefaño idiicaabo, jaafa dimomo imino ijeevadi ficucafetehi. Jaafa dihaivoji saahi.[¶] ³ Mĩhaico daaci machutaati fafucuvaaciviro. ⁴ Jaaboro mĩhaico mohimitico buusu, oono bu mĩhai, mĩhaico imitino omoonimoco toonoco mihimibachubadi. Jaaboro mĩhaico iji inisunofaño gañisudino, nooboro.^{§§}

⁵ Jaaboro ijiibogominaaco nuubo: Jilli mohooviciqui; Amĩhaiti saafi inahaboniminaafima icahi: Jaabo fucufeenevi iijajaa ofooboro neetehi: Tañahabo uco daaci mihicaci, sahica icano maahunoti. ⁶ Saafi tañahabo sihigoti gasehi taajajaago. Jaaruuboco aacjiruno achahaneguiiha, nooboro. ⁷ Jaanoco diibova jilli iimusuuhi fañoojati: Llĩvi diica; kuhufono guhuga fabaacinihi, taseemema micigacuuihi. ¿Milli bu ico agañiivooboro acjirahi? nooboro. ⁸ Jaanegui amĩhaico neehi: Inahabo iicaneguiiha agañiivonoco imogotiruubo. Jaaruubo jilli agañiivooboro paryi idillunoco diiboco acjiĩbo siino dillutĩbo iicaqui. ⁹ Jaanegui amĩhaico neehi: Midiluhachiĩji amĩhaico Moocaani aciji. Bu tolliro miguiinohachiĩji mahatyimeji. Bu iguhugati mocoova amĩhaico ifaayiciqui. ¹⁰ Idilluubo gaayicifihi. Bu tolliro iguiinoobo atyimefihi. Jaabadiro guhugati ocoovaaboco faayicifiimo.

¹¹ ¿Nacu cajaanu, caani isemene maahuco idillusumi fine guisibaco acjirahi? ¿Nacu bu taavaaboco idillusumi fine jiĩnimoco acjirahi? ¹² ¿Nacu bu iiyinoco idillusumi fine juuvehuco acjiruubo? ¹³ Jaamo amĩhai mihimitirumo, iiminoco amĩhai seemeque mahacjirahi. Jaanegui Moocaani niquejefaño iicaabo Igaijaco aciji diiboco idillumoco, nooboro.

Jesuco Ijima Icaabo Noomo.

(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

¹⁴ Safoono Jesu iimitino ijico gañĩuui saafi miyaminaafico iimaasutĩbo iicauboco. Jaabo ihiji ihinuunobuunati imiyaminaafi iimaacuuihi. Jaaneri sihidi miyaminaa jabafituuihi. ¹⁵ Jaarunaa saatoho nuuhi: Jaani iimitino ijimico gavaracuhicahi, ijimi aivojiĩbo Beelzebu onoobo mityari, noomoro.

¹⁶ Jaanoti saatoho Jesuco inisumo dilluhicauhi sihidi ejeevano niquejeonoco. ¹⁷ Jaarunaa diito esamaajeque agaajaciuboro diitoco nuuhi: Saafi aivojiĩbo miyaminaa ijeevadi saaje udugaacamaaimoro sanomiro imonicasiruva diibo aivoji finijirahi. Tolliro saajaaoto sanomiro igaicaucasiruva finijirumo. ¹⁸ Sabadiro Satanas iyotomaryo imoonicasiruva, ¿milli bu imitya gueneene icajirahi? Jilli neehi, ijimi aivojiĩbo Beelzebu mityari buhi uujoho ijimico agañĩno uco meneeneguiiha. ¹⁹ Jaanegui uujoho Beelzebu mityari agañĩhachiĩji, ¿nacu mĩjoho mityari amĩhai

[¶]11:2 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jaafa dijeebĩ onoobadi eetavocafetehi, jiĩnijehallivi, oono niquejefaño iicabadi, onoonoco.

^{§§}11:4 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: paryi iimitinoti mĩhaico taajasu, onoonoco.

jībogominaa ijimico buhi gañihicahi? Jaamaño diito amihaico gaajasuhi amihai sicamañoco mihiimaanoco. ²⁰ Uujoho idiiboro Moocaani mityari ijimico buhi gañihicahi. Jaanoti magaaja amihaivi Moocaani aivoji agasecuunoco.

²¹ Saafi miyaminaa sefano añijnoma ijaco ootoombo iicasumi inehje imino icahi. ²² Jaarunaa sifi janaanici esefaabo asaaboro diiboco iguiinoniboro ihañijnoco dumitiichi toonovi equehecutehicanoco. Jaadi inehjeque hiciiboro sitaama ifehi.

²³ Jaabadi tajaagodi iicatiibo taminaafi, bu tajaagovi iigaiyiiciitibo jilliro fahigovavi gavaracusuhi.

Iimitino Iji Dojicuviro Siino Uhuuminicino.

(Mt 12.43-45)

²⁴ Iimitino iji miyaminaafiti ihiinoobo fonicichi, ifigaimañehjededi ijaguisiqui guinooboro. Jaaruubo aatyimecuutisumi esamaahiniciibo: Dojicuviro uumiji taaja-jaago toojati asaahinihigovi, noobo. ²⁵ Jaabo siino uhuumiibo atyimehi miyaminaafi jeebiico iija imino imibachucinija imino iguijaacinibadi icaaboco. ²⁶ Jaanegui ofoobo siino icitefiibo sahuse juugahuseti miimisiici idiino aivo diibo janaanici iimitino ijimico. Jaamo paryi imiyaminaafi jeebiifaño ijicafotomoro icafihi. Jaaneri imiyaminaafi iticoni imitino iicauno janaanici aivo imitino minifetefihi.

Miyanotiro Imo Imo Mihicano.

²⁷ Jilli Jesu nuunaaca saafigo gaigo miyaminaafeeneti sefano nuuhi: ¡Imicani icago ico eseemevaugoro ico ifiivusuugo! noogoro.

²⁸ Jaaneguiiha Jesu nuuhi: ¡Imi janaanici imino Moocaani onoonoco uguubumoro omoonimo! nooboro.

Iimitino Miyaminaa Sihidi Ejeevano Ifusuco Dilluhi.

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Jaanaa sihidi Jesujaago miyaminaa igaivomoro saahicauhi. Jaanegui ticoniubo ihiimaabo. Jisumio miyaminaa aivo imitih. Jaamoro dillumo sihidi ejeevano ifusuco. Jaaruno ifusurajitih; idiinoro Moocaani iimaaminaafi Jonas ifusuta iicaubadireji. ³⁰ Jaabo Jonas Ninive cuumi miyaminaadi ifusubadi iicaubadi tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo jisumio miyaminaadi ifusubadi icaji. ³¹ Ufucu Moocaani, niinoono ajaadufucu jisumio miyaminaaco Saba onocuumi jiniijeo aivojigo agañivogoro diitoco janaanici guinoniji, diigo aivo tehesirunoti Salomon gaajaco iguubuqui asaumaño. Jaarunaa jino amihhafeeneri Salomon janaanici uujoho iicaabo icahi. ³² Jaabadiro Ninive cuumiminaa niino jaadufucu agañivomoro jisumio miyaminaaco guinoniji. Miñiro Ninive cuumiminaa imitico jeevesuhi Jonas diitoco Moocaani unuunoco ijibugusumi. Jaabadiro jino Jonas janaanici uujoho iicaabo jino amihhafeeneri icahi, nooboro.

Mofi Imitino, Bu Imino Icano.

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ ¿Miñjoho ciijigai mecuco inifutusumoro otoovohigo ficutatih, guirihilluguiino? Caamo mificutahi fañoovavi ijicafotomo iseseque ihatyimequi. ³⁴ Miñro saafi ihaalli iimitiibo imino icajitirahi. Jaabadiro saafi ijeebi iimitiibo imihusetih. Jaabo imitinoguino icaji. Jaanoti Moocaani ijeebiico iimibachuhachijji imihusetiibo.

Moocaani iimogobadi icacujiibo. ³⁵ Jaanegui deesicini: Uujoho imihuseebe, unuuruuno dijeebiifano iimitino icadino. ³⁶ Jaanoti paryi dififano imino, imitino aivo achahahachiji, paryi difi imino ifuvusujino cijigaimecu ico ifoovori aachicinibadi, nooboro.

Jesu Fariseomi, Caatiniminaa Icamoco Hibauhi.

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jaabo Jesu ihiimaanoco iimivuudi, saafi fariseomioobo Jesuco coovauhi ijajaago imachutequi. Jaanegui Jesu ufuuboro casiivuui imachuqui. ³⁸ Jaarunaa ifariseomioobo jabafituuhi Jesu diito tajiiba onoobadi ihuseque nitamaaitiibo amachuunoti. ³⁹ Jaarunaa Aivojiiho Jesu nuuhi: Amiihai fariseomi minitihi guirihilluno, butajene icano allicoro. Jaanoti amiihai, amiihai jeebiifano gahaficinini imitino momoonimoro mananivahicanehejeri. ⁴⁰ ¡Gaajaticanimo! ¿Jana nacu magaa-jatihi allionoco eheetavuubo tolliro faanonoco eheetavuunoco? ⁴¹ Jaanegui amiihai jeebiifano iicanoti iidaasufiimedi mahaci. Jaadi jari paryi amiihai ifi imiteji.

⁴² ¡Iidaasucaniji amiihai fariseomi mihicano! Amiihai Moocaanidi fahuseeciti sahaame mahacih menta aameti, ruda aameti, paryi basuta mamachufinehejeti icano. Jaarumo sitaaco imino momoonitihi Moocaanico magaijitihi. Jinooco jeevesutimo fanoocicoro momoonijirahi.

⁴³ ¡Iidaasucaniji amiihai fariseomi mihicano! Sinagogajafano mufuusumi imiyaano icaganocoro mihimoyicifihi. Tolliro jiihaiñofano imino amiihaico idillunoco mihimoyicifimo.

⁴⁴ ¡Iidaasucaniji amiihai caatiniminaa, fariseomi icamo: Mojeebii imihi, noomoro sitaaco mabañifimo! Ciihoji toovono iicahojibadi mihicamo. Jaahojihallidi miyaminaa toojico gaajatimo toojihallidi iigonicibadi mihicamo, nooboro.

⁴⁵ Jaanegui caatiniminaati saafi iimusuuhi: Jiihogominaafi, miihaico eneejiruno tolli nehi, nooboro.

⁴⁶ Jaaneguiha Jesu nuuhi: ¡Iidaasucani amiihai caatiniminaa mihicaji! Amiihai sitaaco bocinoco mifiisesuhicahi miihaiñooba ajaabicitinoco. Jaamoro amiihai jilli usegai sagaibari mududicihicatihi.

⁴⁷ ¡Iidaasucaniji amiihai mihicaji! Moocaani iimaaminaa ciihojinohallico misumsumoro mihimibachunoco meheetavehicahi amiihai eedeetemihairyo agaicaaumo ciihojinoco. ⁴⁸ Jaamo tolli momoonimo amiihahalliviro mijiiibeguehi amiihai eedeetemihai omoonionofanodi mihicanoco; Miiro diito gaicaauhi. Jaamo ciihojinoco amiihai meheetavehicahi.

⁴⁹ Jaanegui Moocaani igaaafeenedi nehi: Galluuji Moocaani iimaaminaa, Moocaani minisuminaa icamoco. Jaamoti saatohoco gaicaaujimo, saatohoco idaa-suno moonijimo.

⁵⁰ Jaamo jisumio miyaminaaco Moocaani ihiimaaminaa tiijoho jaadaco iciji jinije ifiivuunoti jisumivi iicaumoco diito agaisiraicummo tiijoho jaadaco, ⁵¹ Abel tiijohoti iticoniibo Zacariaco Moocaani iijafano, Moocaanico ijeecivequi asimico agaicaaufimañoti iimimecu situvi agaicaaubo tiijohovi nijequeenijiibo. Jaanegui amiihaico nehi: Jisumio miyaminaaco Moocaani ihiimaaminaaco agaisiraicummo jaadaco iciji.

⁵² ¡Idaasucani amiíhai mihicaji caatinimínaa! Tuhugari ofoomoro agaajajiruno llaveque mafaatanimoro mijicafototihi, bu ijicafetejirumoco mijicafutususitihi, nooboro.

⁵³ Jilli Jesu diitoco unuunoma iicamo fariseomi, caatinimínaa icamo sihidi di-ibojaa isifiiratumoro ticovauhi fanoovaco idillumo. ⁵⁴ Ifurumo diiboco siibadi onoonohalliti aivojito imega diibohallivi imitino ijíibeguequi.

Uujoho Imihusehi, Noomoro Abañifimohallivi Ijibogono.

12 Jaanaa aivo sihidi miyamínaa iigaivuumo ijene quicucasihicauhi. Jaanaa Jesu iticoni ijíibogomínaaco nuuhi: Mehesicini fariseomi juurisutaguiiji: Imihusehi, noomoro abañifinoti. ² Aivo chahano afatanicinino, atyimeratino iicano. Jaabadiro chahano otoocono, gaajaratino iicano. ³ Jaamaño amiíhai fucu civohi munuuruno cuuje seseehigo guubuvusuji. Jaabadiro toocono mecfuño guhugaco mafabaacumoro jaabañogayi mihiimaaruno, coovano noocafeteji iija nijequeti.

¿Miico Fine Mihiguijirahi?

(Mt 10.28-31)

⁴ Tañahabomi, amiíhaico neehi: Mihiguijarahana oono miyamínaa ifico agaicaa-ufimoco. Jaarunobuunati milli miínoco moonicujitirumo. ⁵ Jaanoti naha idiibocoro mihigui iguijeninobuunati tolliro ijeebíico chíjigaifano agañíjiruubo mityama iicaaboco. Diibocoro mihigui.

⁶ Miíro sahusedimo joomico mijeegayíiciriro manaajenicíhi. Diito iicarumoti Moocaani jabajevetíhi. ⁷ Miíro paryi amiíhai nigai ijeene paryi oovocinicuuihí sajehesari. Jaanegui mihiguijarahana, miíro amiíhai sihidi joomi guiraarumo janaanici magaijicafeteji.

Miyamínaafeenevi Jesucristoco: Miyaabo, Onoomo.

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Amiíhaico neehi: Miyamínaa imefeenevi uco: Miyaabo, onoomoco, uujoho Miyamínaafibadi Ifiivuubo tolliro Moocaani toomomínaa imefeenevi: Miyaabo, neeji. ⁹ Jaanoti uco utuunamaaimoco tolliro uujoho Miyamínaafibadi Ifiivuubo tunamaaji Moocaani toomomínaa imefeenevi.

¹⁰ Tolliro cajaanoyhacho uujoho Miyamínaafibadi Ifiivuubediti imitino ihiimaaruno diitoco buusucafetejirahi. Jaanoti Moocaani Gaijaditi imitino ihiimaamoco toono aivo buusurajitíhi jiijehallivi, bu ufucu niquejevi icano.

¹¹ Amiíhaico sinagogajafano fagomínaa aivojito icanojaago asatyusumi; ¿Milli fine iimusuji? ¿Milli fine neeji? noomoro gaihuíba mihicadino. ¹² Tollí mihicasumi Moocaani Gaija jibegueji milli mihiimusujinoco, nooboro.

Sihidi Nihibamíma Icaubo.

¹³ Jaanaa saafi miyamínaafeenetí Jesuco nuuhi: Jíibogomínaafi, tañahaboco dinoo guhirubihívi nehejete uco feenedi ihaciqui, nooboro.

¹⁴ Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: ¿Nacu miíjoho uco amiíhailhallivi ficuuihí fagomínaati nihibamí dugaacumínaafiti? nooboro.

¹⁵ Siino nuubo: Amiíhai ifiico magaihuíni. Jaamoro sihidi sinehejeque mihi-moyíicidino; Miyamínaafi ifi sihidi sinehejema iicanoti saatíhi, nooboro. ¹⁶ Diitoco

jilli ooviciubo: Icaubo saafi sihidi sinehejema iicaubo. Jaabo ijiinijeque abasuuno sihidi noovauhi. ¹⁷ Jaanoco aatyimeuboro esamaaiubo: ¿Milli fine mooniji? Chahano aivo tabasuta noovaco ificujiruno, ¹⁸ nooboro esamaaihicaubo. Jaadi nuubo: Gaajacuui omoonijinoco. Tamachutanoco ificuhicajaanoco agavaracuuboro siino coojano eetaveji. Jaaboro tojaajefaño paryi tabasuta noovataco ficuji paryi tañeheje icanoco. ¹⁹ Jaaboro tajeebiico neeji: Tajeebi, sihidi sinehejema diicahi ajashutino ficabano ticovovi. Jaanegui daguisi, machu, daadu. Jaanoro imo imo diica, nooboro. ²⁰ Jaarunaa diiboco Moocaani nuuhi: Hijohe agaajatino miyaminaafi, jaachijio fucuro guijeveji. Jaanobuuna, ¿miidiji fine toono paryi ificuuno? nuubo Moocaani. ²¹ Jilli icafiibo miyaminaafi sihidi sinehejeque ifiguiharo ititibanii. Jaaruubo Moocaani imefeenevi idasuubo.

Moocaani Isemeque Teemefihi.

(Mt 6.25-34)

²² Jaadi Jesu ijiibogominaaco nuuhi: Amiihaico neehi, gaihuiba mihicadino: ¿Jinejeque mamachuji, guijevetimo mihicaqui? ¿Jinejeque mijicafeteji? noomoro gaachehuti mehesamaaidino. ²³ Mofi machuta, gaachehu icano janaanici jaaducafeteji. ²⁴ Memeeeci uuhimico abasumoro icitatirumo imachuta iijanoma chaharumo. Jaarumoco Moocaani machutaaco acifihi. Jaamo diito joomi janaanici amiikai majaaducafeteji. ²⁵ ¿Nacu cajaanoty fine gaihuiba iicaneri ifiico janaanici medio metro ticovovi caamuvutusujirahi? ²⁶ Jino tihitirunoco momoonijitirumo. ¿Collihi sinehejeque mehesamaaimoro gaihuiba mihicahicahi?

²⁷ Eneecau oono deecanoco mihiihinici, dudicamaaitiruno jaadahunoco eetatitiruno imino ujusinoco. Jaanoti aivojiiho Salomon aivo sihidi jeevano iminonoma icauruubo toono deecanobadi jeevautihi. ²⁸ Jaabo Moocaani ñavahu icarunoco imino gaachehuco mijiihacubadi omooniiho safucu jahisi icano sifucu ciijigaiifaño mijigasufirunoco. Jaanegui amiihai miyaminaa ajashuno mimiyaavogomo, ¿collihi mimiyaavogotihii? Jaabo ñavahu janaanici amiihaico imino jicujiiho? ²⁹ Jaanegui ¿jinejeque mamachuji? ¿Jinejeque mahaduji? noomoro gaihuiba mihicadino. ³⁰ Miiro imiyaavogotimo idiihoro jiiinijeonehejequere guinefihi. Jaanoti amiihai Caani niquejefaño iicaabo.* Jaabo gaajacuui amiihai paryi tonehejeri mucuujiivaachunoco. ³¹ Jaanegui iticoni Moocaani aivojico miguiino. Jaadi jari paryi tonehejeque bu magaayiciji.

Mubusumijema Niquejefaño Mihicano.

(Mt 6.19-21)

³² Mihiguijarahana amiihai agaijimo amiihai mahajashurahi. Jaarumoco Moocaani ihaivojico aacinoco imeguehi. ³³ Amiihai nehejeque manajemere iidaasumoco mahaci; jilli meheetavo unuucujitino lleegucuco niquejefaño ifinijitnonehejeque mificu tahi nanivaminaa achahahigo amiihai nehejeque deeira ifinisutihigo. ³⁴ Miiro amiihai busumijeene iicahigovi tolliro amiihai jeebii icajirahi.

---

* 12:30 Moocaani

Mihimibaivomoro Mihicacu.

³⁵ Mihimibaivomoro mihica amiñhai ciñjigai mecunoco minifutusumoro. ³⁶ Ihaivojiĩbo ataabatoobo agasebeque iguhugati ocoovasumiro ifaayiciqui iicojimiñaafi ootomonicibadi. ³⁷ Imicani icajimo ihaivojiĩbo jeecivominaa diiboco toomomovi agasesumi. Miyantiro amiñhaico neehi: Ihaivojiĩboro iimibaivooboro diitoco casiñhacuji, jaaboro imachutaaco diitoma iñfejĩbo imachuqui. ³⁸ Jaamovi diibo fucufeenevi, cuujetavi icano toomomovi agasehachiĩji imicani icajimo tolli icano jeecivominaa. ³⁹ Jinooco magaaña iija abajaabo tusumi nanivaminaafi asaanoco igaajaruva cigatĩbo teemejiruubo. Jaaboro iijaco faayicisujitiruubo diibo nehejeque nanitĩbo iicaqui. ⁴⁰ Jaaneguiha amiñhai mihimibaivomoro motoomo mehesiciniñaaca uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo siino saaji, nooboro.

Imino Jeecivominaafi, Iimitino Jeecivominaafi Icano.

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Jaanegui diiboco Pedro dilluui: ¿Aivojiĩbo, jino odoovicino miñhaidiro nacu fameediro? nooboro.

⁴² Jaanegui Aivojiĩbo nuuhi: Cajaanihacho ihaivojiĩbo cojimiñaafi imino iicaabo agaajaaboco iijaminaaco ootomooboro machutaaco ihaciqui ificuubo. ⁴³ Imicani icajiĩbo ihaivojiĩbo agasesumi imino moonĩboco aatyimevasumi. ⁴⁴ Miyantiro amiñhaico neehi: Diiboco ihaivojiĩbo paryi inehējehallivi aivojiĩboti ficuji. ⁴⁵ Jaanoti imitino ijeebiñña esamaaiboro: Fine tahaivojiĩbo goovajitino agasene, nooboro saatoho ihaivojiĩbo jeecivominaaco idasuno omooniĩboro, ticovono amachuuboro, aaduuboro iguiricavoobo. ⁴⁶ Jaanaa diibo gaajatinaaca cufucuhacho ihaivojiĩbo gaseji. Jaaboro diiboco sihidiro ahaamĩboro ficujĩbo saatoho iimitimoco omoonibadi iicaqui. ⁴⁷ Jaanoti ihaivojiĩbo atajiĩbanoco gaajacuruubo iimibaivooboro omoonitĩbo sihidiro aamicafeteji guiraano. ⁴⁸ Jaanoti saafi gaajatĩbo imitinoco omoonihachiĩji miidino aamicafeteji. Mĩro Moocaniti guiraano agaayicinĩboco, bu guiraajino idilluno. Jaabadiro guiraano ificusuuboco, bu guiraajino idilluno.

Jesu Dugaacusuminaafi.

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Uujoho saahi jiinijehallivi ciñjigaico inifutusuvaabo; ¡Imeguehi jisumiro iji-gacuunoco! ⁵⁰ Nitisubadi idasufañodihica nisucafeteji. ¡Guiraacani idasuno icahi toono afatytinohachuta! ⁵¹ ¿Nacu fine amiñhai uco: Jiinijehallivi sajeebĩ icaco sivaabo, noomoro mehesicinihi? Jaarunaa amiñhaico: Chahano, neehi. Jilli uujoho miyaminaaco dugaacusuhi. ⁵² Jaamañña jisumitiro sahusedimo sajaaoto iicamo dugaaveji miimisĩci, saafi icamo miimisĩcihallivi; bu miimisĩci, dugaaveji miimisĩci, saafi icamohallivi. ⁵³ Caani illima moonicasiji, bu illi caanima moonicasiji icano. Tolliro seeji illehallivi, bu ille seejihallivi icano, tolliro iyaaja ibaabohallivi, bu ibaabohallivi iyaaja dugaaveji icano, nooboro.

Ificabavanoco Magaajacino.

(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴Tolliro bu Jesu miyaminaaco nuuhi: Jimañovi Jerusalevi oestejaagoti nijaba asaasumi mahaigueji meneefihi. Jaabadi icafiino. ⁵⁵Jaanoti surjaagoti guibuhuba asaasumi ficabavajino monoonicihi. Jaabadi icafiino. ⁵⁶¡Bañiifiraminaa! Niquejeguino iicanoco, jiiñehallivi iicanoco icano magaajarumo. ¿Collihiica magaaajatihi amiihai mihicanoco?

Diminaafima Sajeebii Minifoto.

(Mt 5.25-26)

⁵⁷¿Collihiica amiihairyo mihimibachutihi? ⁵⁸Saafi iijoho idiihegueebe dihallivi aivojitoco ijiiibogotooboma ufuusumi jiihaivi diiboma imino diimaa. Jaamisiro siino mihimitocasi ico dugaacuminaafijaa satyediibo. Jaabo dugaacuminaafi ico sisiminaafico acijirahi. Jaabo isisiminaafi ico civojafaño jiihacujirahi. ⁵⁹Jaanegui ico neehi: Tahigoti dihiinejitirahi niinojegayico adaadutinohachuta.

Amiihai Imitico Mejeevesutihachijji Famooro Mifiniji.

13 Tusumi saatoho Jesujaa asaamoro diiboco jiibuguumo Pilato Galilea gaifiimico agaisiraiciuboro Moocaanico ijeecivequi asimico agaisiraiciumo tiijohoma diito tiijohoco acahiiseniunoco. ²Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Jito Galilea gaifiimi famoova janaanici fine iimitimaño jilli icamo, noomoro fine mehesamaaihi? ³Amiihaico chahano neehi: Tolliro amiihai, amiihai imitico mejeevesutihachijji paryi mifiniji. ⁴¿Nacu fine amiihai joono Siloe torrehaci dieciochodimohallivi Jerusalevi aacutuuneri iguijeveumoti: Fine tahi icamo janaanici imitimo, noomoro mehesamaaihi? ⁵Amiihaico chahano neehi: Tolliro amiihai, amiihai imitico mejeevesutihachijji paryi mifiniji, nooboro.

Higuera Onooho Imohovi Ohoovicino.

⁶Jaaboro Jesu jilli ohooviciuboro nuuhi: Saafi miyaminaafi ibasutaho Higuerahoma icauhi. Jaahoco meecituubo fine noovacuho nooboro. Jaarunaa noovautiho. ⁷Jaanegui ibasuta toomominaafico nuubo: Meeeci mificabaci, saficaba icano sanohallivi meecivahicarahi. Jaaruubo inoovaco atyimetatihi. Jaanegui, diillucu; ¿Collihi bu toonovi onoovatihu icajirahi? nooboro. ⁸Jaarunaa toono toomominaafi diiboco iimusuuhi: Aivojiiho, jaafahi jificaba icaho; ijiinijeque seediibo tanusuji. ⁹Jaadi fine jari noovajiho. Jaanoti onoovacutihachijji jei diillu, nooboro.

Jesu Jaguisisumi Iyoobai Iimitigoco Buheesuhi.

¹⁰Safoono jaguisifucu Jesu sinagogajafaño jiiibeguehicaui. ¹¹Jaanaa tahi icaugo saafigo gaigo dieciocho ficabano ticovovi iguihuvaugo, iimitino iji omoonuuneri iyoobai fañoviro tejeeveuhi. Jaaneri sanoticovoro jullevecutigo. ¹²Jaagoco Jesu aatyimeuboro ocoovauboro nuuhi: Gaigo, diguihuvati buheetecu, nooboro ¹³ihuseneque diigohallivi ficuubo. Jaasumiro diigo sanoticovoro ujulleveugoro ticovauhi Moocaanico iimogo.

¹⁴Jaarunaa sinagogaja aivojiiho Jesu jaguisisumi diigoco ubuheesuunoma iicaubo sihidi isifiiratuuboro miyaminaaco nuuhi: Sahuse juugahuseti safucu icano

icahi mududicamaaiqui. Jaasumi masaa amihaico ibuheesuqui jaguisisumi icatino, nooboro.

¹⁵ Jaanegui Aivojii^{bo} Jesu diiboco iimusuhi: Bañiiraminaa, jaguisisumi icarunaaca amiikai joomico misiniimoro masatyefihi nifaihuti mihisuutomo. ¹⁶ ¿Jaanegui jaamo Abraham iyaaicigaico Satanas guihuvari dieciochodino ficabava ticovovi isisihinigoco, jaguisifucuvi iicanegui nacu misinaayujitirahi? nooboro.

¹⁷ Jilli Jesu unueneri, paryi diiboco ijiiheveumo nucufevuui. Jaarunaa saatoho miyaminaa imo imo icauhi, Jesu sihidi jeevanoco omooninoco aatyimeumoro.

Mostaza Tooivi Ohoovicino.

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jaaboro Jesu nuuhi: ¿Jinejebadi fine jeevano Moocaani aivoji? ¿Jinejevi fine ooviciji? ¹⁹ Fine mostaza noovatabadi jeevano. Jaano tooico miyaminaafi abasuno ujusinoro guiraaho imohoti minifetehi. Jaahohaafenevi joomi agahafomo ihicunoco eetavehi.

Juurisutaguiijivi[†] Ohoovicino.

(Mt 13.33)

²⁰ Jaadi nuubo Jesu: ¿Jinejevi oovicijirahi fine Moocaani aivojico? ²¹ Fine juurisutaguiijico gaigo itacufaño minooci, sano icano ohoovogoro ificuuno paryi iitacuco adicichi, nooboro.

Ijene Jiihai Aamiji.

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jaabo Jesu Jerusale cuumijaago ofoobo jiihaivi afatyocuumijevi jii^{bo}gooboro feehicauhi. ²³ Jaanaa saafi diiboco dilluui: Aivojii^{bo}, ¿naa miidimoro taajaji? nooboro.

Jaanegui nuubo: ²⁴ Miguino jaamo ijene jiihai aamijiro[‡] mijicafetehi. Jaanegui amihaico neehi: Sihidi miyaminaa imegueji ijicafotonoco. Jaarumo jicafetejitih. ²⁵ Iija abajaabo aganiivooboro iguhugaco afabaacunobuuna amiikai jahisi mihicamo, mocoovaji: Aivojii^{bo}, mihaico faayici, noomoro. Jaarunaa diibo amihaico iimusuji: ¿Mii^{bo}joho amiikai? Amihaico uujoho gaajatih, nooboro. ²⁶ Jaanegui amiikai miticovaji diiboco monoomo: Iima miikai mamachuhicauhi, mahaduhicauhi icano tolliro ijoho muucuumijefaño diibeguehicaui, noomoro. ²⁷ Jaarunaa amihaico neejii^{bo}: Amihaico nuucuui, amihaico uujoho gaajatih uuditi buhigovi miminifoto amiikai iimitinoco momoonifino miyaminaa. ²⁸ Jaamo tahigo mataacasimoro amiikai igaiñooco mohojisuji. Abraham, Isaac, Jacob, paryi Moocaani iimaaminaa icamo Moocaani aivojifaño icamoco maatyimemere amihaico diitoti buhigovi agaiñicuumo mihicajimo. ²⁹ Jaanaa tolliro fahigovati miyaminaa saaji Moocaani aivojifaño acasiivomoro imachuqui. ³⁰ Jaasumi miyaminaa jisumi gui-

---

[†]13:19 Levaduraguiijivi Ohoovicino.

[‡]13:24 Griego iijiri: aajashuno guhuga, noono.

inovi iicarumoti tusumi saatoho sihidi ejeevamoti minifeteji. Jaanoti jisumi sihidi jeevano iicarumoti saatoho tusumi guinovi minifeteji, nooboro.[¶]

Jesu Jerusale Cuumihallivi Taahi.

(Mt 23.37-39)

³¹ Jaafucu fariseomi asaaumoro Jesuco nuuhi: Jinooti sihi fuucu Herode imeguehi ico agaicaaunoco, noomoro.

³² Jaanegui Jesu iimusuuhi: Mofoo, jaamoro toonaamuhuco monoo: Jaachiiji, civohogo icano imitino ijimico buhi gavaracuji, iguihuvamoco buheesuji icano. Jaabo civohogo sesevede imiveji. ³³ Jaaruubo ofoohigo feeji jaachiiji, bu civohogo, bu sesevede icano. Milliti bu Moocaani iimaaminaafi Jerusaleti buhigovi guijevejirahi.

³⁴ Jerusale cuumi, Jerusale cuumi, amiihai Moocaani iimaaminaaco magaisiraicifiihi, tolliro Moocaani amiihaijaago jiihogominaaco agalluumoco guuisibaneri mahaamifiicahi. Jaanoti uujoho imeguehicahi fahiijivaro tuucuumi seemeque tajaagovi iigaiyiicinoco oono catava iseemeque ijjecuguiino ificunicibadi. Jaarunoco amiihai mihimeguehicatihi. ³⁵ Eneecau bu magaaaja amiihai iijano jihovonodi fiiveteji. Jino amiihaico neehi: Uco siino mahatyimecuujitiihari johono uco: Imicani Aivojiiho momofenedi asaabo, meneejifucu agasetinohachuta, nooboro.

Jesu Iciiidiihallivi Nifaihu Agahafuuboco Buheesuhi.

14 Safoono jaguisisumi Jesu fariseomi aivojiiho iijafaño fuuhi imachuqui. Jaaboco saatoho fariseomi iifinichicauhi. ² Jaanaa Jesu imega iciidiihallivi nifaihu agahafuuneri iguihuvaubo icauhi. ³ Jaanegui Jesu fariseomi, Moise tajiiba jiihogominaa icamoco dilluui: ¿Fine jaguisisumi mubuheesujirahi iguihuvaaboco, nacu mubuheesujitirahi? nooboro.

⁴ Jaarunaa diito iimusuutiihi. Jaanegui iguihuvaaboco iiciuboro buheesuhi. Jaaboro diiboco agalluuboro ⁵ ifariseomico nuuhi: ¿Cajaaty fine amiihaiti amiihai jooi ifapaajefaño aacotooboco mihicijitirahi jaguisifucu iicaneguiiha? nooboro.

⁶ Jaarunoco milli iimusuutimo.

Taabava JiiBaimojaago Ucuuhuvamo.

⁷ Jaanaa Jesu iifinicinaaca ucuuhuvaumo asaaumo imiyamañejeviro casiicamaaihcuihi.

Jaanegui Jesu oovicifeenedi diitoco faguuhi: ⁸ Saafi ico taabava jiiBaimojaago ucuuhuvsumi imiyamañovi casiivedino, fine gasejiruubo sifi dijanaanici iicaabo.

⁹ Jaanegui amiisico ucuuhuvaabo asaaboro ico neejirahi: Jahigovi diica tomañovi jaani icasiiivequi, nooboro. Jaanegui iijoho unucufeebere diito allibavi feejirahi.

¹⁰ Tolli icatino, ico ucuuhuvsumi ofoobo allibavi casiivo. Jaachiiji fañojaoobo asaaboro ico neeji: Tañahabo, jahi imiyagahallivi casiivoto, nooboro. Jilliti jari imiyaamo amachumofeneri diicaji, nooboro. ¹¹ Jaabadi uujoho mityahi onoobo

---

[¶]13:30 Griego iijiri noono: jisumi dojicuvi iicarumoti tusumi saatoho imegavi minifeteji. Jaanoti jisumi imegavi iicarumoti saatoho tusumi dojicuvi minifeteji.

guiniovi ficucafeteji. Jaanoti miyaabo icaruubo mityahi onootiibo miyaaboti ficucafeteji, nooboro.

¹² Jaadi bu fañoojaooboco nuubo: Jiibaimofaño machutaaco edeetavusumi digataavominaacoro, dinahabomico, diyotoco, difiitino iica inihibamivamoco icano cuuhuvadino, tolliro bu diito ico coovajirahi. Jaamaño diitoco ocoovano jaadaco diicicuujirahi. ¹³ Tolli icatino; jiibaimoco edeetavusumi iidaasufiimoco, ifiino imitimehejeque, iigotimehejeque, aatyimetimehejeque icamocoro cuuhuva. ¹⁴ Jaadi jari imo imo diicaji ico diito jaadujitirahi. Jaaruno jaadaco gaayiciji ufucu jari iimifiimo siino ubuheetesumi, nooboro.

Iguiraano Jiibaimovi Ohoovicino.

¹⁵ Jilli Jesu unuunoco saafi igiciniumañoti Jesuco nuuhi: Imicani icajiibo Moocaani aivojifaño machutaaco amachuubo, nooboro.

¹⁶ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Safoono saafi eetavuui machuta jiibaimoco. Jaaboro tajiibauhi sihidi miyaminaaco icuuhuvaqui. ¹⁷ Jaanaa amachucuujiino iicacuunegui iicojiminaafico galluubo, ucuuhuvaumoco ijiibeguetequi: Masaacu paryi fanooro icacuui mamachuqui, nooboro. ¹⁸ Jaarunaa famooro ticovauhi onoomo; saafi nuuhi: Jaachiijiro jiinijeque naajejehi. Jaanoco meeciteji. Jaanegui ico neehi: Feejitihhi, nooboro. ¹⁹ Jaanoti bu saafi nuuhi: Jaachiijiro fahuseecidimo bueymico naajejehi. Jaamoco nisuteji. Jaanegui ico neehi: Feejitihhi, nooboro. ²⁰ Jaanoti bu saafi nuuhi: Jaachiijiro atyabaco icijehi. Jaanegui ico neehi: Feejitihhi, nooboro. ²¹ Jaanegui ijeecivominaafi uhuumiuboro ihaivojiiiboco jiibogovauhi paryiicino. Jaaneri ihaivojiiibo isifiiratuuboro, ijeecivominaafico nuubo: Goovano difoo cuumi jiihaiñeri. Jaaboro siva iidaasufiimoco, ifiino iimitimehejeque, iigotimehejeque, aatyimetimehejeque icano, nooboro. ²² Jaanobuunati ijeecivominaafi nuuhi: Aivojiiibo, onoobadi moonicuui. Jaarunofaño icanehiica saatoho iicajirumañeje, nooboro. ²³ Jaanegui ihaivojiiibo diiboco nuuhi: Siino difoo. Jaaboro buhigueeje jiihaiñoñaño iicamehejeque diicito taaja igahafequi. ²⁴ Miyantiro amiihaico neehi: Iticoni ucuuhubarumo tamachutaati ajashuno itiivejitihhi, nooboro.

Cristo Dojicuti Ofoomo Jilli Icaji.

²⁵ Jaanaa Jesu dojicuti sihidi miyaminaa feehicauhi. Jaanegui dojicuviro diitojaa imeveuboro nuuhi: ²⁶ Saafi tadyojicuti asanoco iimogoobo caanico, seejico, mogaico, iseemeque, inahabomico, inagomico, bu ifi icarunoco icano ijiihevetiibo tadyojicuti saajitihhi. ²⁷ Tolliro tamomohalliti ifiico iguijenisunoco iimogotiibo tadyojicuti saajitihhi. ²⁸ ¿Nacu amiihaiti saafi torrehacico eetavonoco iimogoobo iticoni tohaci ajaaducafotonoco gaajajiruubo? Diiboma imino ifetejidino iicaruva eetavejiruubo. ²⁹ Jaanoti ihimahacinocoro iticoniibo inihibami achahaneguiiha ijeevesuruva tohacijeque aatyimeme diiboco dejecujirahi: ³⁰ Diibo jino ticonihinirahi eetavonoco. Jaaruubo imivehinitihhi, noomoro. ³¹ Jaabadiro saafi aivojiiibo siijiinije aivojiiiboma omoonicasijisumi imiyaminaa diez mildimoma iicaabo. ¿Nacu fine veinte mildimoma diibojaa asaaboco guinonijirahi? ³² Jaarunaa diiboco sahigotiro iguinonijirunoco agaajaaboro tehesiibaacaro diibojaa jiibogoco galluujiiruubo iimitocasiqui. ³³ Jaabadi cajaanihacho amiihaiti paryi iinoco ejeevesutiibo tadyojicuti saajitihhi.

Imuhu Iimo Afatyusumi.

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴Imuhu imihi. Jaarunaa iimo afatyusumi, ¿milli bu siino imitejiruno? ³⁵Jilli magañitacuuhi jiinjeguiiha imitino, bu abonoguiiha imitino icano. Amiihai nohojima mihicamo muguubu, nooboro.

Oveja Imitanovi Ohoovicino.

(Mt 18.10-14)

15 Jaanaaca paryi impuesto jaadusuminaa, paryi imitiminaa icamo saahicauhi diiboco iguubuniciqui. ²Jaanomaa iicamo fariseomi, caatiniminaa icamo diibediti imitino neehicauhi: Jaani iimitimehejequere agaayiciiboro diitoma machuubo, noomoro.

³Jaanequi Jesu diitoco jilli ooviciuhi: ⁴¿Nacu miijoho fine amiihaiti ciendino ovejamima iicaabo saafi diitoti imitaruva noventa y nuevedimoco sihigo iimimañovi ificuhiniiboro feejitirahi iguinootoobo aatyimetinohachuta? ⁵Jaaboco aatyimeebere imo imo ijijebaihallivi ficuunicihi. ⁶Jaabo ijajaago agaseebere inahabomico, ifiitinominaaco icano ocoovaaboro neehi: Uuma imo imo mihica tahoveja imitahiniiboco atyimecuuhi, nooboro. ⁷Amiihaico neehi: Tobadiro niquejefañoo iicamo aivo imo imo icanicichi saafi iimitiibo iimitico ejeevesuuboro iicasumi. Jaanoti noventa y nuevedimo iimitima achahamo iicamaño jinejeque bu jeevesujirumo. Jaanequi diito janaanicivi imo imo iicano saafi iimitico ejeevesucusumi.

Nihibajevi Imitajevi Ohoovicino.

⁸¿Nacu cajaamo gaigo fahuseecijeva inihibami iicanoti saje imitaruva cuugahuco iniigoro guijaagoro, iminogayi guinejitirahi aatyimetinohachuta? ⁹Jaajeque aatyimecuudi inagomi, ifiitinominaa icamoco ocoovagoro neehi: Uuma imo imo mihica; atyimecuuhi tañihibaje imitahinijeque, noogoro. ¹⁰Amiihaico neehi: Tolliro Moocaani toomominaa sihidi imo imo icanicichi, saafi iimitiibo iimitico ejeevesusumi, nooboro.

Inihibamico Sicamañovi Agañiifiibovi Ohoovicino.

¹¹Tolliro bu Jesu nuuhi: Saafi miimisiici iseemene misima icauhi. ¹²Jaanaa iguihoobo caanico nuuhi: Guihi, jisumiro uco daaci dinehejeti ufucu uudi iicajirunoco, nooboro. Jaanequi caani diitisima inehijeque diitisima dugaacuui. ¹³Jaanoobuunati iguihoobo inehijeque anaajeuboro inihibamico allacaruuhi. Jaaboro toonoma tehesino siijiinijevi fuuhi. Jahigo paryi inihibamico iimitinovi gañiubo. ¹⁴Jaanaaca diibo inihibamico agañiicuunobuunati toojiinijevi sihidi ajeba icauhi. Jaaneri diibo ticovauhi sihidi ajebari iicaabo. ¹⁵Jaanomaa iicaabo ducicamaajeque guinutuubo toojiinijeominaafiijaago. Jaabo diibo ifaafaimico tuumusuuhi. ¹⁶Jaabo ifaafaimi machuta imitinoti imachuqui moonihicaurahi. Jaarunaa miihaiñooba diiboco toonoti acihicautihi. ¹⁷Jaanoti esafutuubo: Guihirubi ijafaño sihidi idudicamaajeminaa machuta sihidi atyuuvonicinaaca, uujoho jimañovi ajebari nacatehi. ¹⁸Dojicuviro uumiji guihirubi ijajaago. Jaaboro diiboco neeji: Guihi, Moocaanihallivi, dihallivi icano imitino moonihicahi. ¹⁹Jaanequi uujoho iimitimaño dis-

eemenebadi icacuutíhi. Jilli didudicamaajebebadíro uco deesticinícu, nooboro ²⁰ dojícuvíro uumicuubo caani iijajaago.

Jaaboco tehesinotíro caani aatyímeuboro idasuvuui. Jaaboro diibojaago ijinafatyuboro diiboco ihíibícuuboro níniícuubo. ²¹ Jaaneguí diibo caanico nuuhi: Guíhi, Moocanihallívi, díhallívi icano imítino mooníhi. Ujoho ímitímaño uco deemenebadi icacuutíhi, nooboro. ²² Jaarunaa caani nuuhi íjeecívomínaaco: Goovano íimíchehuco míhícmoro díiboco míjiihacu. Jaamoro usegaívícuti íhusefa mífícu, tíhaípaajeti díiboco míjiihacu icano. ²³ Jaamoro nívígai íicavaaboco míhíctomoro magáicaau, muduumoro jíibaimoco meheetavequí. ²⁴ Jaani taseemene uchuumucubo síno ubuheetjírubadí íicaneguíiha, ímitahíníiboco síno mahatyímeneguíiha, nooboro jíibaimoco eetavuumo.

²⁵ Jaanaaca íhamíyaabo síhi ífaguífaño ícauhi. Jaabo jaáhe asaáubo guubuíhi agaaseme amasívanoco. ²⁶ Jaaneguí saafíiti ícojímínaafíco ocoovauboro dílluubo: ¿Millí íicano oono? nooboro. ²⁷ Jaaneguí íimusúubo: Dínahabo gasehí. Jaaneguí dícaani nívígai íicavaaboco gaícaausuíhi millí ícatííbo ímíno agaseneguíiha, nooboro. ²⁸ Jaarunaa díibo íhamíyaabo síhídí ísífiratuuboro jaáhe fuugutííbo. Jaaneguí caani asaáuboro díiboco noovauuíhi jaáhe ísaaquí. ²⁹ Jaaboro caanico nuubo: Ííro gaajahí síhídí fícabano ííma dúdicamaahícahí díjícó gañíitííbo. Jaaruuboco safóoba díniívímítí saafígáyíiba daacítatíhi, tagataávómínaama jíibaimoobaco eheetavejírúnaaca. ³⁰ Jaanotí jaaní daachí díníhíbámíco íímítino gaígoómíma agañííboro agaseebedí naha díniívígái íicavaaboco gaícaauhí, nooboro. ³¹ Jaaneguí caaní nuuhi: Beshá, íjohó fahííjívaró uuma díicanícíhí. Jaamáño parýí tañeheje díino. ³² Jaanotí ímíno jísumí jíibaimoco meheetavómoro ímo ímo míhícano, dínahabo uchuumucubo síno ubuheetjírubadí íicaneguíiha, ímitahíníiboco mahatyímeneguíiha, nooboro.

Iíja Toomómínaafí Íímítííboví Ohóovícíno.

16 Jaadí tollíro Jesú nuuhi íjiiíbogómínaaco: Ícaubo saafí síhídí níhíbámíma íicáubo, guubuíhi ííja toomómínaafí díibo nehejeque sícamáñóví agañíhícaunoco. ² Jaaneguí íhaívojííbo ocoovauboro díiboco nuuhi: ¿Millí íicanoco íídítí guubuíhi? nooboro dídidicamaajetí parýí uco dííibogo. Jísú tadyudícamaajemínaafítí díicacuujítíhi, nooboro. ³ Jaaneguí ííja toomómínaafí esamáahícauhí: ¿Millí fíne ícají jísumí tahaívojííbo tadyudícamaajetí uco agañíídí? Sefatíhi jíiníjeque eseedíjírúubo núcuífequíhí sítaaco níhíbámíco ídíllunoco. ⁴ Jaaruubo gaajacuuhí jíllí saatóhoco aamusunotí díito uco ííjafaño tadyudícamaajema achahasumí agaayícíjínoco, nooboro ⁵ coovaubo saafíírí parýí saatóho íhaívojííbo edebeumoco. Jaaboro saafííco dílluubo: ¿Mínoodíno íjohó tahaívojííbo debéhí? nooboro. ⁶ Jaaneguí díibo íimusúuhi: Debéhí cíendíno ílluva tyígabaje dííríbanoco, nooboro. Jaaneguí ííja toomómínaafí nuuhi: Jíno dídebehaamene, goovano casíívoobo bohónotí deetavo cíncuentadíno oono aametí, nooboro. ⁷ Jaabadíro sífííco dílluubo: ¿Jána mínoodíno íjohó tahaívojííbo debéhí? nooboro. Jaaneguí díibo nuuhi: Trígoco cíendíno tícovo tíyíva, nooboro. Jaaneguí nuubo: Jíno dídebehaame, bohaametí deetavo ochentadíno tícovo tíyívaró, nooboro. ⁸ Jaanoco íhaívojííbo agaaacíudí nuuhi: Taaja toomómínaafí gaajaabo aívono ífúuruubo, sítaama ímíno íícaquí omóonínoco. Jíiníjeo míyamínaa gaajahí jíiníjeonehejeque, míyaavogómínaa janaanící.

⁹ Jaanegui amihaico neehi: Jino iimitino jiinijeonehejeri gataavominaati mihiici jiinijeoneheje ifiniidi amihaico diito ufucu niquejefaño ifinijitino iijanofaño igaayiciqui.

¹⁰ Miidirunoma imino omoonibo, tolliro iguiraanoma imino moonihi. Jaanoti ajashurunoma imitino omoonibo, iguiraanoma tolliro imitino moonihi. ¹¹ Jaamaño jino iimitino jiinijeonehejeri imitino momoonimoco, ¿miijoho bu amihaico imiyaanehejeque acijirahi? ¹² Jaanoti sitaano icarunoco imitino momoonihicamoco, ¿miijoho bu amihaico acijirahi amihaifotiro iicaqui?

¹³ Chahaabo jeevivominaafi miimisiici aivojitisico ejeecevoobo, saafiico ijihhegeebere, saafiico gaijjiruubo. Saafiima imino iicaaboro saafiditi imitino esamaajiruubo. Jaabadiro Moocaani, bu nihibami icanoco sano mejeecevejitirahi, nooboro.

¹⁴ Jaanoco fariseomi nihibamima imoyiiciminaa iicamaño jilli unuunoco paryi uguubuumoro Jesuco dejecuumo.

¹⁵ Jaanegui Jesu diito nuuhi: Amiihai miyaminaa imefeenevi iminobadi mihiichi. Jaarunaa Moocaani amiihai jeebiico gaajahi; miyaminaa sihidi jeevahibadi eesicininoco Moocaani jiiheguehi.

Moise Tajiiba, Moocaani Aivoji Icano.

¹⁶ Siicijeti Moise tajiiba, Moocaani iimaaminaa icano icahicauhi, Jua ifiivutino-hachuta. Toonotiro iimi Moocaani aivoji iiji jiiibogocafetehi. Jaamofenedi famooro sefacinihi ijicafetequi.

¹⁷ Tihino niqueje, bu jiinije icano ifinino. Jaano janaanici jeevano tajiibati sasitugayi afatyejiruno.

Jesu Jiibeguehi Gaigoco Ejeevesunoditi.

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12; Tolliro meeci Rm 7.1-3; 1Co 7.10-16)

¹⁸ Saafi miyaminaafi mogaico ejeevesuuboro sifigoco iiciibo iimitinoco eetavehi. Jaabadiro ejeevesucinigoco iiciibo iimitinoco eetavehi.

Sihidi Nihibamima Icaabo, Lazaro Icano.

¹⁹ Safoono icaubo saafi sihidi inihibamima iicaubo. Jaabo iminoono gaachehuno-faño jicamaaihucauhi ovosiinoono. Jaaboro fafucuvaaciviro jiibaimoco sihidi ovosiinoono. Jaanaa tolliro icaubo saafi ²⁰ iidaasuubo sihidi icinisinoma icaabo baavi gicinihucaubo inihibamima iicaabo guhugavi. ²¹ Jaabomaje tuvaveguehi-caurahi inihibamima iicaabo machuta usuuvineri. Jaaboco jicumi asaamoro itu-jaavonoco nejeechicauhi. ²² Jaanofeene iguijeveubomajeque ciiumo. Jaaboco Moocaani toomominaa satyuuhi icojivi. Jaanaa tolliro bu inihibamima iicaubo guijevuehi. Jaaboco ciiumo. ²³ Jaabo inihibamima iicaubo idaasuno icahicauhi iguijeveme iicafihigo. Jaabo tahigoti caamoco emeeciubo atyimeuhi Abrahamco Lazaro iicojiri icaaboma. ²⁴ Jaanegui coovadiivuubo: Guihi Abraham, uco didaasugo. Jaaboro Lazaroco tajiiba ofooboro ihusegai nijequeque nifaihufaño amatyusuuboro tañejeba nijequeque isiicusuvaqui. Jino ciijigaifaño sihidi idaasuno icahi, nooboro. ²⁵ Jaarunaa diiboco Abraham nuuhi: Taseemene, desafoto jiinijehalliri idicahinisumi imino diicahinihi. Jaanoti Lazaro idaasuno icauhi. Jaaruubo jisumi juuga jacusucinihi. Jaanoti ijoho idaasuno diicahi. ²⁶ Jaanomaryo bu amiihai miihaiti

sicaisitu oonaagonovi mihicahi. Jaamaño juugati tahi efeejirumo. ¿Milli bu feejirahi tahigotioto? ¿Milli bu juugavi fatyejirahi? nooboro. ²⁷ Jaanegui inihibamima iicaubo nuuhi: Jaaneguiiha taca Guihi Abraham, ico neehi: Jaabo Lazaroco galluuhi guihirubi iijajaago, ²⁸ ofooboro sahusedimo tañahabomico ijibeguetequi. Jaanoti juuga jino idaasumañovi tolliro saadimo, nooboro. ²⁹ Jaaruuboco Abraham nuuhi: Diitoma icano Moise acaatiniuhaamene, Moocaani iimaaminaa acaatiniuhaamene. Jaanoco iguubuqui, nooboro. ³⁰ Jaanegui inihibamima iicaubo nuuhi: Jihi, guihi Abraham, jaarunaa saatoho iguijevecuumoti diitoco ijibogoturuva iimitico jeevesujirumo, nooboro. ³¹ Jaarunaa Abraham diiboco nuuhi: Moise, Moocaani iimaaminaa icamoco uguubutihachijji, tolliro bu saatoho iguijevecuumoti ifuuruva guubujitirumo, nooboro.

Iimitinofaño Agañisujiruno Ñihicu.

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 Jaadi Jesu nuuhi ijibogominaaco: Icamo iimitino, miyaminaaco imitinofaño agañisuno. Jaarunaa idaasucani icajiibo sitaaco imitinofaño agañisuubo. ² Imijiruno diiboco guisibatyigabari icodaaheti muduujenimoro muuaifaño magañino. Jaano janaanici idaasuno icajiruubo seemeneque imitinofaño agañisuubo.

³ Mehesicini amiñhai nahabo amiñhaico imitino omoonihachijji diiboco mihñiba. Jaabo iimitico ejeevesuhachijji diiboma mihimibachucasi. ⁴ Safucuro sahuse juugahuseti mifoooci icano imitino omooniboro, bu tonoodifovaro dijaa asaaboro siino tolli icacuujiñhi onoochachijji, imino diiboma mihimibachucasi, nooboro.

Miyaavogo Mitya.

⁵ Jaanegui iminisuminaa Aivojñibo Jesuco nuuhi: Miñhaico daamusu janaanici mimiyaaveguequi, noomoro.

⁶ Jaanegui Aivojñibo Jesu diitoco nuuhi: Amiñhai miyaavogo mostaza noovata toogaidino iicahachijji jiho sicomor onoochoco meneejirahi: Jinooti gaijuuvoho muuaifeenevi dulleevete munuuruva, amiñhaico tooho: Jii, neejirahi.

Jeecivominaafi Omoonifino.

⁷ Amiñhaiti cajaanihacho ijeevivominaafima iicaruva ududicamañhaabo faguifañoti agasebeque: ¿Nacu saacu, casivoobo, machucu, meneejirahi? ⁸ Cha, tolli icatino. Fine meneejirahi: Tamachutaaco deetavoobo uco dihaivojñiboco decivo machuqui, aduqui icano. Jaadi jari ijohochachuji, daaduji icano, meneejirahi. ⁹ ¿Nacu dijeecivominaafico atajñibanoco eetavonohallivi graciao daacijirahi? Tolli icatino. ¹⁰ Tolliro amiñhai Moocaani atajñibanoco mihimivucuudi monoo: Jilli miñhai miñhifono jeecivominaa jilli atajñibanocoro meheetavomaño, nooboro.

Jesu Buheesuhi Fahuseecidimoco Foojohoma Icamoco.

¹¹ Jesu Jerusalejaago ufuubo fatyuuhi Samaria jiiñije, Galilea jiiñije icanofeenedi.

¹² Jaabo toojiiñijeocuumi saacuumivi ifutuubojaago saamo fahuseeci gaiñimi foojohoma iicaumo. Jaarumo diiboti tehesino ujulleecamaaivaumoro sefano nuumo:

¹³ Jesu jiiñibogominaafi, miñhaico didaasugo, noomoro.

¹⁴ Jaamoco Jesu aatyimeuboro nuubo: Mofoomoro sacerdotemico mihifusuto, nooboro.

Jaanegui ufuumoti jiihaivi ifoojoho buuhi. ¹⁵ Jaanegui saafi ubuheecuunoma iicaubo dojicuviro uumiubo Moocaanico imooboro sefano. ¹⁶ Jaaboro Jesuguiino ememuiivuuboro jiiinjehallivi javuvuubo graciaco ihaciqui. Jaabou Samaria jiiinjeeoobo.

¹⁷ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Nacu famooro fahuseecidimo mubuheetihi? ¿Cuca nacu saatohe nuevedimo? ¹⁸ ¿Jaani idiiboro siicumioobo uumihi Moocaanico imequi? nooboro. ¹⁹ Ifoojohoma iicauboco nuubo: Gañiivoobo, fuucu; imiyaavogomaño buheetecuuhi, nooboro.

Milli Fine Moocaani Aivoji Gaseji.

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Jaanaa fariseomi Jesuco dilluui: ¿Cusumi Moocaani aivoji gaseji? noomoro.

Jaanegui diibo iimusuuhi: Moocaani aivoji agasene siinoco mahatyimenicinobadi jeevatino. ²¹ Juu icacuuno, jahi icacuuno noorajitino, Moocaani aivoji amiihafeeneri icacuui, nooboro. ²² Ijiiibogominaaco nuubo: Ufucu amiihai mihimegueji mahatyimeneque Miyaminaafibadi Ifiivuubo fucuti. Jaarumo mahatyimejitihii. ²³ Jaasumi amiihaico saatohe neeji: Juu icacuuno, jahi icacuuno, noomoro. Diito dojicuti mefeedinoo. ²⁴ Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaajino jilli jeevaji: Oono sisi niquejeguiinodi saanaagojete siinaagojevi anamebanicibadi. ²⁵ Jaaruubo iticoni sihidi idaasuno icaji, jisumiomiyaminaa uco jiiheveji icano. ²⁶ Miiro johono Noe iicausumi iicaubadi icajino uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaajino imega. ²⁷ Miiro miyaminaa machuhicaumo, aduhicaumo, taabavahicaumo, iseemeque tajenihicaumo icano. Jaanaaca Noemi imeenegafaño jicafutuui. Jaanaaca sihidi niija aaguuneri paryi saatohe guijeveuhi. ²⁸ Jaabadiro bu Lot onoobo iicausumi icauno machuhicaumo, aduhicaumo, naajecasihicaumo, basuhicaumo, iijanoco eetavehicaumo icano. ²⁹ Jaanaaca Lot Sodoma cuumiti ufuunobuunati niquejefañoti aifuuno cijigaima guisibano ijigauno. Jaaneri paryi tuucuumi miyaminaa guijeveuhi. ³⁰ Tollireji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo ajafeveedi.

³¹ Tusumi saatohe iijahalliri mihicahachiiji miniitomoro iijafañoti amiihai nehejeque mihicitedino. Jaanoti saatohe buhigo mihicahachiiji amiihai iijajaago muhumidino. ³² Lot taabati mehesafoto. ³³ Miiro ifico idaasuno omooninoti ataaasugooobo ifico mitasuji. Jaanoti ifico Moocaanijaagodi imitasuubo ifico taajasuji.

³⁴ Amiihaico neehi: Tufucu miitooi saabafaño cigaji. Jaamisiti saafi imiyaavogotiibo satyocafeteji diiboco sihidi jeevano idaasuno imooniqui. Jaanoti saafi imiyaavogooobo coovovacafeteji. ³⁵ Bu miimifeeci gaigoomife sano garyihañiji. Jaamifeti saafigo imiyaaveguehicatigo icicafeteji diigoco sihidi jeevano idaasuno imooniqui. Jaanoti saafigo imiyaaveguehicago jeevesucafeteji. ³⁶ Bu miimisiici buhigo icaji. Jaamisiti saafi icicafeteji. Jaanoti saafi jeevesucafeteji, nooboro.[§]

³⁷ Jaanoco uguubuumoro diiboco dilluumo: ¿Aivojiibo, conoovi fine tolli icajino? noomoro.

---

§17:36 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

Jaanegui diibo nuuhi: Tuucita iicahigo añimi igaivefihi, nooboro. Jaabadi niino jaadusufucusumi imiyaavogotimoco idaasuno ifeteji.

Iimitino Fagominaafivi Ohoovicino.

18 Jesu ooviciuhi Moocaanima ihiimaamo quehecuno iicaqui. ² Diitoco nuubo: Saacuumivi icaubo saafi fagominaafi Moocaanico iñihicuguutiibo. Tolliro miihaiñoobaco gaijihicautiibo. ³ Jaacuumivi tolliro fibaijigo icauhi. Jaago saicino diibojaa feehicauhi iminaafima imitino iicahicaunoco diigoma iimibachuqui. ⁴ Saicino diibo diigo unuurunoco: Jii, neehicautiibo. Jaanofeene esafutuuboro nuubo: Moocaanico ñihicugotihi, miihaiñoobaco gaijitihi icano. ⁵ Jaarunaa jaamo fibaijigo asaagoro gañuhusuno uco moonihicahi. Jaanegui diigohalliti icaji siino saicino saacuutigo iicaqui tajeebiico uco niiji niiji moonidigo, nooboro.

⁶ Jaanoco Aivojiibo Jesu nuuhi: Jilli nuubo iimitino fagominaafi. ⁷ ¿Nacu jaabadi Moocaani iicimo diibovi iidaasuvomo fucuhachuta, cuujehachuta icano idilluruva diitohalliti Moocaani icajitiruubo? ¿Nacu fine diitoco tuumusujiruubo? ⁸ Amiihaico neehi: Tuumusutiibo diitoco goovano amusujiruubo ¿Nacu fine uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo siino jiinijeveji asaadi fine miyaavogoco atyimeji? nooboro.

Fariseomioobo, Impuesto Jaadusuminaafi Icanovi Ohoovicino.

⁹ Saatoho: Miikai aivo miyaamo, noomoro sitaaco itiiisuhicaunoma iicaubo jilli ohooviciuboro nuubo: ¹⁰ Safoono miimisiici gaiifiimisi templojafaño fuuhi Moocaanima iimaaqui. Saafiu fariseomioobo. Jaanotiu saafi impuesto jaadusuminaafi. ¹¹ Jaanaaca ifariseomioobo julleeciniiboro Moocaanima ihiimaaubo jilli neehicauhi: Moocaani ico imehi saatoho iicabadi uujoho nanivaminaafi icatihi, sitaaco imitino moonitatihi, gaigoomima icatatihi, jaani impuesto jaadusuminaafibadi icatihi, ¹² sa-jaguisivi mifoochi machutiibo icafihi, uujoho paryi agaananoti fahuseciti sano ico acifihi, nuuruubo, nooboro.

¹³ Jaanoti jilli impuesto jaadusuminaafi tehesino icahicauhi caamo niquejejaagoco meecitiibo, jilli iciidii ticovoco aamihicaubo nooboro: Moocaani uujoho imitinaafi uco didaasugo, nooboro.

¹⁴ Jaanoti amiihaico neehi: Jaani impuesto jaadusuminaafi iijajaa fuuhi ijeebii imicuubo. Jaanoti fariseomiooboco Moocaani gaayiciutihi. Jilli iicamaño: Uujoho sihidi jeevahi, onoono guinovi ficucafeteji. Jaanoti: Sihidi jeevahi, onootiiboco sihidi jeevasujiibo, nooboro.

Jesu Seemeque Imino Onoono.

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Tolliro bu seemegayimico Jesujaa sivahicaumo diitoco idudiiciqui. Jaanoco ijiibogominaa aatyimeumoro isivaumoco iibahicaumo. ¹⁶ Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro nuuhi: Jaafa tajaa seeme saahi: Mefeedino, meneejirahana. Diitobadi iicamedi Moocaani aivoji icahi. ¹⁷ Miyantiro amiihaico neehi: Moocaani aivojiico seemene iicabadi agaayicitiibo, tahi ufucu feejitihi, nooboro.

Sihidi Inihibamima Icaabo Jesuma Iimaahi.

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Jaanaa saafi aivojiĩbo Jesuco dilluuhi: Idiimiibo Jĩbogominaafi, ¿milli fine mooniji ifinijitino fiivoma icaqui? nooboro.

¹⁹ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Milliti: Jaabo uco iimiibo, neehi? Idiiboro saafi-ro iimiibo Moocaani. ²⁰ ¿Nacu gaajahi Moocaani tajĩbaco? Sifigoti taabavadino, guijenidino, nanivadino, sitaaditi sicamañoco dĩbeguedino, diicaani, diiseeji icamisico gaiji, nooboro.

²¹ Jaanegui diibo nuuhi: Seemenetiro uujohe paryi tolli moonifihi, nooboro.

²² Jaanoco uguubuuboro diiboco Jesu nuuhi: Icanehiica sano dihimega; Foobo dinehejeque paryi naajete. Jaaboro inihibamico idaasumoco daaci. Jaadi jari niquejefañó sihidi dinehejema diicaji. Jaaboro tadyojicuti disaa, nooboro.

²³ Jilli diiboco unuuneri sihidi idaasuvuubo sihidi inihibamima iicaumaño. ²⁴ Di-ibo iidaasuvuunoco Jesu aatyimeuboro nuuhi: Aivo jeedi tihiĩno sihidi inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono. ²⁵ Tihijitiruno camello januuu ojiri afatyono. Jaanoti sihidi jeevano sihidi inihibamima iicaabo Moocaani aivojifaño ofoono.

²⁶ Jaanoco uguubuumo nuuhi: ¿Jaanegui cajaanoty fine taajajirahi? noomoro.

²⁷ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyaminaadi itihiĩno Moocanidi tihitihi, nooboro.

²⁸ Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Aivojiĩbo mĩhai paryi monehejeque mejevesumoro iima mĩhiguehi, nooboro.

²⁹ Jaanegui Jesu nuuhi: Miyanoti amĩhaico neehi: Cajaanotyohacho iijaco, caanimico, inahabomico, mogaico, iseemeque icano ³⁰ Moocaani aivojiguiinodi ejevesumo jiĩjehallivi janaanici gaayiciji. Tolliro ufucu niquejefañó ifinijitino fiivoma icajimo, nooboro.

Siino Jesu Iguivejejinoco Jĩbeguehi.

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Jaadi Jesu fahuseeci siino mĩmisiici icano icamoco ijĩbogominaaco ijeevadi ocoovauboro nuuhi: Jisumi Jerusalejaago mefeehi paryi Moocaani iimaaminaa uu-joho Miyaminaafibadi Ifiivuubediti acaatiniunobadi iicaqui. ³² Jaaboco uco sihigo miyaminaaco acijimo. Jaamoro uco dejecujimo imitino onoomoro jiĩrebamaaijimo, ³³ ahaamimoro, guijenijimo. Jaaruubo mifucuci, safucu icanobuunati guivefeenetii siino buheeteji, nooboro.

³⁴ Jaarunoco diito ajashuno gaajautihi jinejeti unuunoco diitedi toovono iicaumaño.

Jesu Jerico Cuumiri Icaabo Aatyimetiĩboco Buheesuhi.

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Jaanaa Jesu Jerico cuumiti fiiticuunaa saafi aatyimetiĩbo jiĩhaijiniri giciniuhi nĩhibamico idilluubo. ³⁶ Jaanaa sihidi miyaminaa ofoomoco uguubuuboro dillu-ubo: ¿Milli iicano? nooboro. ³⁷ Jaanegui nuumo: Jesu Nazareoobo feehi, noomoro. ³⁸ Jaanegui sefano coovadiivuubo: ¡David Iyaachi, Jesu, uco didaasugo! nooboro.

³⁹ Jaarunaa imegavi ufuumo diiboco iibauhi illiĩvequi, noomoro. Jaarunaa janaaniciiviro coovadiivuubo: ¡David Iyaachi, uco didaasugo! nooboro.

⁴⁰ Jaanegui Jesu ujulleveuboro tajiibauhi diiboco ihicitequi. Jaanegui iicijeuboco Jesu nuuhi: ⁴¹ ¿Milli ico omooninoco diimeguehi? nooboro.

Jaanegui aatyimeutiibo nuuhi: Aivojiiibo, aatyimeneque imeguehi, nooboro.

⁴² Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¡Jii, daatyime! Imiyaavogomaño buheesucafetehi, nooboro.

⁴³ Jaasumiro diibo atyimeuhi. Jaaboro Jesu dojicuti fuubo Moocanico imooboro. Jaanoco aatyimeumo paryi miyaminaa Moocanico imehicaui.

Zaqueo.

19 Jaadi Jesu Jerico cuumifeenedi fuuhi. ² Jaacuumifaño icaubo Zaqueo onoobo impuesto jaadusuminaa aivojiiibo. ³ Jaabo Zaqueo Jesuco imuguuhi aatyimeneque. Jaaruubo atyimehicautihi baareebegayi iicamaño, sihidi miyaminaa iicauneri icano. ⁴ Jaanoma iicaubo imegavi ijinafatyuuboro imoho sicomor onohori caamo fuubo Jesu afatyujino fiitino iicauheri toohoti diiboco ihatyimequi. ⁵ Jaanaa Jesu toonodi afatyuubo caamoco emeeciuboro diiboco nuuhi: Zaqueo, goovano tahi-goti niito jaachiji diijafaño ifeteji, nooboro.

⁶ Jaanegui Zaqueo goovano iniituuboro imo imo Jesuco gaayiciubo. ⁷ Jaanoco paryi aatyimeumoro imitino neehicaumo: Imitiminaafi ijafaño Jesu ifetehi, noomoro. ⁸ Jaanegui Zaqueo ujulleveuboro Jesuco nuuhi: Meeci Aivojiiibo, tañehe-jeti feenedi iidaasufiimoco aciji. Jaanoti saatehediti abañiiboro ananihichachijiji, igueenemehejedino ticovovi janaanici aciji, nooboro.

⁹ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jijjaavi jaachiji taajasu gasehi jaani tolliro Abraham iyaachi iicamaño. ¹⁰ Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo saahi imitahinimoco iguiinooboro taajasuqui, nooboro.

Fahuseecidino Nihibajenevi Ohoovicino.

¹¹ Jaamo miyaminaa Jesu jilli onoonoco guubunicihicaumo. Jaanegui jilli oovicuubo Jerusaleti ifiiticuuneguiha. Jaanaa diito esamaahicaui: Fine jisumiro Moocani aivoji gaseji, noomoro. ¹² Jaanegui diitoco nuubo: Safoono icaubo saafi gaifi iyotobadi obocifiibo. Jaabo fuuhi tehesino siijinijevi tahi diiboco aivojiiiboti ificuudi dojicuviro ihuumiqui, aivojiiiboti iicaqui. ¹³ Jaabo ifuucuquiro fahuseecidimoco ijeeceviminaaco coovaubo. Jaaboro diitoco aciubo nihibajene sihidi ijaada iicanoco. Jaamoco nuubo: Naajeteque meheetavo jino nihibamiri ofoobo agasenehachuta, nooboro. ¹⁴ Jaaruuboco ijiinije miyaminaa jiiheguehicaui. Jaamoro diibo dojicuti saatohoma jiihogoco galluumo: Mihimogotihii diibo mo-haivojiiiboti iicanoco, noomoro. ¹⁵ Jaarunaaca diiboco aivojiiiboti ficuumo. Jaadi di-ibo siino ijiinijevi uumiubo. Jaadi cuhuvaubo ijeeceviminaaco nihibamico aaci-umoco minoodino agaanaacuunoco igaajaqui. ¹⁶ Jaanegui iticonioobo asaaboro di-iboco nuuhi: Aivojiiibo, dinihibami fahuseecidino janaanici gaanacuui, nooboro. ¹⁷ Jaanegui ihaivojiiibo diiboco nuuhi: Aivo imino, ijoho aivo iimino jeeceviminaafi ajashurunohallivi imino omoonimaño ico fahuseeci cuumivahallivi aivojiiiboti fi-cuji, nooboro. ¹⁸ Jaanaa saafi asaaboro nuuhi: Aivojiiibo, dinihibami sahusedino janaanici gaanahi, nooboro. ¹⁹ Jaaboco tolliro iimusuubo: Ijoho sahuse cuumi-vahallivi aivojiiiboti diicaji, nooboro. ²⁰ Jaanaa sifi asaaboro nuuhi: Aivojiiibo, jino dinihibami filluchehufaño ificuhinino; ²¹ Ico ñihicuguehi sihidi edeevanegui-iha. Jaabo ijoho ificutimañoti diicichi abasutirumañoti inoovataco diicichi, nooboro.

²² Jaanegui ihaivojiĩbo diiboco nuuhi: Imitino jeecivominaafi dihiimaatiro ico mooniji, iiro gaajacuui uujoho sihidi ejeevaaboro ificuutimañoti iicinoco abasutimañoti onoovasunoco. ²³ Jaanegui, ¿collihi jana tañihibamico bancojafaño ficuuhinitihi uujoho uhuumiibo tañihibami agaananoco fanooro agaayicijirunaaca? nooboro. ²⁴ Icojiri iicaumoco nuubo: Diibediti inihibamico mudumitiici. Jaamoro fahuseecidinoma iicaaboco mahaci, nooboro. ²⁵ Jaarunaa diito diiboco nuuhi: Aivojiĩbo, diiboma fahuseecidino icacuuno, noomoro. ²⁶ Jaarunaaca ihaivojiĩbo diitoco nuuhi: Amiihaico neehi: Iicanoma iicaaboco siino janaanici aciji. Jaanoti iinoma achahaaboti paryi iicarunogayico dumitiiciji. ²⁷ Jaanoti uujoho aivojiĩboti iicanoco iimeguehinitimo taminaaco juuga misivamoro tahimefeenevi magaisiraici, nooboro.

Jesu Jerusale Cuumifaño Jicafetehi.

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Jilli unuunobuunati Jesu fuuhi Jerusale cuumijaago. ²⁹ Jaabo Betfaje, Betania icano cuuminoti fiiticuunaaca tolliro Olivohono iicagaji fiitino icacuudi miimisiici ijiĩbogominaatisiti agalluuboro nuuhi: ³⁰ Mofoo joono ifiiticuumijaago. Jaamisi tuucuumivi mihifotomisi mahatyimeji burrogayi duujeciniiboco miihaiñooba diiberi iigotiiboco. Jaaboco misinaayumisiro misiva. ³¹ Amiiisico cayaatyohacho: ¿Collihi momoonihi? onoohachiiji, monoo: Mohaivojiĩbo eneeneguiiha, noomisiro.

³² Jaanegui diitisi ufuumisi atyimeteuhi paryi Jesu unuubadi. ³³ Jaamisi iburrogayico siniumisico abajato nuuhi: ¿Collihi moburroco misinihi? noomoro.

³⁴ Jaanegui diitisi nuuhi: Mohaivojiĩbo eneeneguiiha, noomisiro.

³⁵ Jaadi diiboco Jesujaago asatyuudi igaachehunoco iburrohallivi ificumoro Jesuco diibohallivi casihacuumo. ³⁶ Jesu diiberi ofoobo imega igaachehunoco jeebumoro feehicaumo jiihaifaño. ³⁷ Jaabo Olivohono iicagajiri guiino niitunaaca, paryiicino miyaavogominaa diibo dojicuti ufuumo ticovauhi sefano onoomo Moocaanico iimomo sihidi ejeevanoco aatyimeunoma iicamo ³⁸ neehicaumo: ¡Imicani Aivojiĩbo, Mohaivojiĩbo memeri asaabo! ¡Niquejefaño sajeebii! ¡Moocaanico mihimo! noomoro.

³⁹ Jaanegui saatoho fariseomi diitofaño iicaumo nuuhi: Jiĩbogominaafi, didojicuti asaamoco diiba, noomoro.

⁴⁰ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiihaico neehi diito illiivuruva guisibano coovadiinamaajirahi, nooboro.

⁴¹ Jaabo Jerusale ifiiticuunoco aatyimeuboro tuucuumihallivi taabo: ⁴² Hijohe jaachiiji difucuvi ico sajeebiico acijirunoco gaajaruva sajeebii diicajirahi. Jaaruno iidi otoovomaño daatyimetih. ⁴³ Safucu iidi idasufucu gaseji diminaa dihallidi emecuvejifucu dihallidi emecuvomoro fahigovati ico mooniji, ⁴⁴ ico jiĩnijehallivi agañimoro dimiyaminaaco gaisiraicijimo. Jaamoro sababa dihallivi guisibaco jeevesujitimo, Moocaani ico abaavafucuco agaajacitimaño, nooboro.

Jesu Templojaco Imibachuui.

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jaaboro Jesu templojafaño ufuuboro ticovaubo toojafaño anaajemeque isivi agañiubo. ⁴⁶ Jaaboro diitoco nuubo: Caatinihaamefaño jilli noono: Taaja Moocaanima iimaajareji, noono. Jaarujaco amiihai nanivaminaa iijatiro miminiyuhi, nooboro.

⁴⁷ Jaabo Jesu fafucuvaaciviro miyaminaaco templojafaño jiiibogooboro icahicauhi. Jaarunaa sacerdotemi aivojito, caatiniminaa, tuucuumi aivojito icamo diiboco iguijeniqui ituma ifehicauhi. ⁴⁸ Jaarumo toonohalliti omoonijirunoco atyimehicautimo paryi miyaminaa diibo onoonoco uguubunicimo iicaumaño.

Jesu Mitya Iiji.

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

20 Safoono Jesu templojafaño icaubo miyaminaaco taajasubogoco ijiiibogoobo. Jaanaa gaseumo sacerdotemi aivojito, caatiniminaa, quillahuto icamo. ² Jaamoro diiboco dilluumo: Miihaico diibogo, ¿miijoho iijiti jilli moonihi; miijoho ico eneeneguiiha? noomoro.

³ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Uujoho tolliro amiihaico dilluji, uco mihiimusu: ⁴ ¿Nacu, miijoho Juaco tajiibauhi miyaminaaco iniqui? ¿Moocaani, nacu miyaminaa? nooboro.

⁵ Jaarunaa diito sanomiro noocasihicauhi: ¿Milli fine meneeji? Moocaani tajiibari munuuruva du: ¿Collihi jaanoco mimiyaavogotih? miihaico neejiruubo. ⁶ Jaanoti miyaminaa tajiibari munuuruva, miihaico paryi miyaminaa guisibaneri gaicaaujirahi, miyanotiro Jua Moocaanifañodi ihiiimaahicaunoco imiyaavogomoro.

⁷ Jaamoro nuumo: Magaajatih. ¿Miijohohacho fine Juaco miyaminaaco inijinoco tajiibauhi? noomoro.

⁸ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jii, tolliro amiihaico uujoho neejitih miijoho tajiibari omooninoco, nooboro.

Iimitino Dudicamaajeminaavi Ohoovicino.

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Jaadi Jesu miyaminaama ihiiamauboro jilli oovicuhi: Saafi miyaminaafi baacuco sihidi basuui. Jaaboro dudicamaajeminaaco toonoco utuumusuuboro. Sihi tehesino fuubo tahi gueneene iicaqui. ¹⁰ Jaano ibaacu onoovacuudi iicojiminaafico galluubo diitojaago imañoonoti diibojaago diito igalluuqui. Jaaruuboco diito ahaamihicaumoro botiiboco dojicuviro diibojaa galluumo. ¹¹ Jaanegui toono abajaabo sifico galluui. Jaaboco tolliro idicuno, unuumoro aamiumo. Jaamoro botiiboco dojicuviro galluumo. ¹² Jaanegui siino bu sifiti galluubo. Jaaruuboco itihivasuumoro buhigovi gañiiumo.

¹³ Jaanegui jari ihabajaabo nuuhi: ¿Milli fine mooniji? Agaijiibo taseemeneque galluuji. Jaaboco aatyimemere fine bociguejimo, nooboro. ¹⁴ Jaaboco aatyimeumoro noocasiumo: Jaani duhu imi toonoco agaayicijiibo. Masii miguijeniqui. Jaadi jari miihai toono abajatoti mihicaji, noomoro. ¹⁵ Jaamoro tomanoti sihigovi asatyumoro diiboco guijeniumo, nooboro Jesu diitoco dilluui: ¿Jaamoco milli fine tofagui abajaabo diitoco fine mooniji? ¹⁶ Asaboro diito dudicamaajeminaaco ifinisuumoro toonoco sidudicamaajeminaaco acijiibo, nooboro.

Jaanoco uguubuumoro nuumo: ¡Chaha, Moocaani tolli moonidino! noomoro.

¹⁷ Jaanegui diitoco Jesu emeciuboro nuuhi: ¿Nacu, milli eneejiruno jino Caatinihaamefano icahi? Jilli du noono:

Guisiri iijanoco eetavonicimo imiguiisibaco itihisuumoro gañihi. Jaarunofano saafi agaajaabo tobacco dojicuviro icih toba iminoco agaajamaño. Jaaboro aivo imi-maño ficuubo, noono Caatinihaamefano.

¹⁸ Jaabahallivi aacotomo gafaryunamaaaji ididaaheje. Jaanoti cajaatyohallivi toba aacotohachijji diitoco quicheyicijjiiba, nooboro. Jilli nuubo Jesu diiboco imiyaavogotimoco ufucu omoonijinoco.

Impuestoditi Ihiimaano.

(Mt 22.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹ Jaasumiro Jesuco sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo gaayiciujirahi diitoti onoobo siinovi ohooviciiboro eneehicaunoco agaajaumoro. Jaarumo miyaminaati iguiuhi. ²⁰ Jaamoro saatohoti galluumo iimimobadi asaamoro diibo siibadi onoonoco uguubuumoro diiboco asatyomoro aivojiibo usefaño ihacitequi. ²¹ Toonegui diito diiboco jilli dilluuhi: Jiibogominaafi, miihai magaajahi ijoho miyaanoco imino onoboro, miyaanoco idiibeguehicanoco; paryi miyaminaaco sabadiro edeesiciniiboro Moocaani jiihaiti imino diibeguehi. ²² Mihaico dinoo: ¿Naa Cesar impuestoco ajaadusunoco majaaduji? ¿Nacu, majaadujitih? noomoro.

²³ Jaarunaa diito diibohallivi imitino ihiimaanoco agaajaciuboro diitoco nuuhi: ¿Collih uco mabañih? ²⁴ Eneecata uco saje nihibajeti mihifusu. ¿Nacu miijoho ime jana jino, jino imomo acaatinicinino icano?

Jaanegui diito nuuhi: Aivojiibo Cesarno, noomoro.

²⁵ Jaanegui diitoco nuubo: Cesarno iicanoco Cesarco mahaci. Jaanoti Moocaaninoco Moocaanico mahaci, nooboro.

²⁶ Jaamaño diiboco inisuurumo iciutimo milli miyaminaafeenevi unuutimaño. Jaamoro sihidi jabafituumo diitoco tolli iimusuuneri. Jaamoro lliivi icacuumo.

Siino Mubuheetejinoti Idilluuno.

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Jaanobuunati saatoho saduceomi iguijevecuumo siino buheetejitih onoonicimo Jesujaago asaamoro diiboco nuumo: ²⁸ Jiibogominaafi, Moise miihaidi caatiniuhi: Saafi nahabo mogai seemevatigo cojiti iiguijevehachijji, inahabo ifibaijigoco iiciboro diigoma iseemevaqui inahaboco ibuunaniqui, nooboro. ²⁹ Safoono icaumo sahuse juugahuseti miimisiici icamo saafi seemere. Jaamoti ihamiyaabo iticoni taabavauhi. Jaaruubo guijeveuhi seemevatiiboro. ³⁰ Jaanegui saafi inahabo ifibaijigoco iciuhi. Jaaruubo tolliro seemevatiiboro guijeveuhi. ³¹ Jaanegui jaano allivioobo diigoco iciurahi. Jaabadiro famooro diigoma icauhi. Jaarumoti saafiiba seemevatimoro paryi guijeveumo. ³² Jaanobuunati bu tolliro diigo guijeveuhi. ³³ Jaamoti buheetefucu, ¿cajaani taabaji fine? Famooro diigoco ataabavacuumoti, noomoro.

³⁴ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jino jiinjehallivi miyaminaa taabavacasihi.

³⁵ Jaanoti ufucu ubuheetemere siijiinjehivi Moocaani eneeneri iimihusemaño ifotomoto tahi taabavajitih, iseemeque tajenijitimo icano. ³⁶ Siino tahigo iguijevecuumo ubuheetejinotaño Moocaani toomominaabadiro icacujimo siino ubuheetecumaño Moocaani seemerucujui icamo. ³⁷ Moise tolliro mihaico gaajasuhi iguijevecuumo ubuheetejinoco Caatinihaamefaño imohogayi ijigahicaumañovi. Jaamañovi noono: Aivojiibo Moocaani Abraham, Isaac, Jacob icamo Aivojiibo. ³⁸ Jaabo Moocaani iguijevecuumo aivojiibo icatino ubuheeme Aivojiibo. Jaabo Moocaanidi paryi diito buheeme, nooboro.

³⁹ Jaanegui saatoho caatiniminaati diiboco nuumo: Imino neehi, jiiibogominaafi,
⁴⁰ noomoro siino diiboco dillucuutimo.

¿Miiijoho Iyaachi Fine Cristo?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: ¿Milli jaamo Cristoco David iyaachi neehicahi?
⁴² Miiro David icaruubo Salmohaamefaño nuuhi:
 Mohaivojiiibo Moocaani Tahaivojiiibo Cristoco nuuhi: Tamiyanaagonovi casiivo,
⁴³ diminaaco ditihaguini uujoho ificuunohachuta, nuubo.
⁴⁴ ¿Milli jaabo Cristo David iyaachi icajirahi, David bu icaruubo diiboco: Aivojiiibo,
 unuuno icanaaca? nooboro.

Jesu Caatiniminaaditi Neehi.

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Jaanaaca famooro miyaminaa guubuniciunaaca Jesu ijiiibogominaaco nuuhi:
⁴⁶ Mehesicini, caatiniminaati caamovonoono gaachehunoma iigonoco iimoyiicifi-
 imoti. Bu tolliro imoyiicifimo naajetehasinovi diitoco iminoco sinagogajafaño ufu-
 usumi imiya icaganocoro ujuvicamaafimo machujafaño iimimañejequere juvi-
 camaafimo. ⁴⁷ Tolliro fibaijito iijanoco udumitiicifimo. Jaamo iifurumo guenene
 Moocaanima iimaafimo utuvuusumo sitaaco ibañiqui. Jaamo guiraajino ciiijigaifaño
 ijaadaco agaayicino, nooboro.

Fibaijigo Aacino.

(Mr 12.41-44)

21 Jaanaa Jesu templojafaño atyimeuhi sihidi inihibamima iicameheje
 Moocaanico aacimo ificufiinofaño ificuhicaunoco. ² Jaabo atyimeuhi tolliro
 idaasuno fibaijigo mijeegayiiico ificuunoco. ³ Jaanegui Jesu nuuhi: Miyanotiro
 amiihaico neehi: Jaamo idaasuno fibaijigo paryi famoova janaanici acihi. ⁴ Jaanoti
 paryi diito, diitedi sihidi aatyuvucuunoti acihi. Jaanoti diigo ihidaasuti iicanoco
 paryi acigo tooneri amachujirunoco, nooboro.

Jesu Temploja Finisucafeteji, Neehi.

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Jaanaa saatoho templojati iimaahicauhi iminoono guisibano eheetavocininti,
 tolliro fañoojaco Moocaanico ejeecivomo iminoono iimibachuhicaunoti icano.
 Jaanegui Jesu nuuhi: ⁶ Ufucu icajino paryi jino amiihai mihiiifinico ifinisujino,
 sababa guisiba siibahallivi covovacafetjino, nooboro.

Ifinijino Jiiibogo.

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Jaanegui diiboco dilluumo: Jiiibogominaafi, ¿cusumi fine tolli icajino? ¿Milliti
 fine magaaajaji toono iticovacuuunoco? noomoro.

⁸ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mehesicini, amiihaico sita bañidino, guiraajimo
 tamemeri asaano: Uujoho Cristo, tusumi mihicacuuhi, noomoro. Jaarumo dojicuti
 mefeedino. ⁹ Jaamo miinaati, sanomiromo omoonicasinoti icano muguubusumi mi-
 higuetejirahana; iticoni jilli icajino. Jaaruno ifinicuujino icatino, ¹⁰ nooboro cuhuba-

cafutuubo ihiimaaubo: Siijiinijeoto, siijiinijeotoma moonicasiji. Siijiinijeo aivoji, siijiinije aivojima moonicasiji. ¹¹ Jaasumi sihidi sefano jiinije maryibaji, ajeba icaji, sihidi fahigovavi guihuvano icaji, niquejefano ñihicunoonoco mahatyimeji sihidi jeevanoonoco.

¹² Jaano jilli iicajino imega iticoni amiihaico agaayicimoro idaasuno moonijimo amiihaico satyejimo sinagogajanofano imitino imooniqui amiihaico icivojaanimoro aivojito imegavi satyejimo tamomohalliti. ¹³ Jaamo imefeenevi tamomoco mijiiibegueji. ¹⁴ Jaanegui jilli momooni, imegaviro: ¿Milli fine iimusuji? noomoro mehesamaaidino. ¹⁵ Tusumi jari amiihaico uujoho gaaja imaaco aciji. Jaaneri amiihai minaa amiihai iijico jenaaujitihi amiihaico guinonijitimo. ¹⁶ Jaarunaa amiihaico, amiihai caanimi, amiihai nahabomi, amiihai yoto, amiihai gataavominaa icamo amiihaico aivojitojaago satyeji. Jaamoco amiihaiti saatothoco gaisiraicisujimo. ¹⁷ Paryi jiinijeminaa amiihaico jiiheveji tamomohalliti. ¹⁸ Jaarumo milli mihiicajitihi. ¹⁹ Tolti icarunofa quehecuno mihiicahachijii ifinijitino fiivoma mihiicaji.

²⁰ Jerusale cuumihallidi minaa emecucininoco mahatyimecuudi magaajacu tuucuumi ifinicuujinoco. ²¹ Jaasumi Judea jiinijeri mihiicamo ifagajinojaa magaa. Jaanoti Jerusale cuumiri mihiicamo tuucuumiti buhigovi mofoo. Jaanoti tuucuumiti buhigovi mihiicamo tuucuumijaa masaadino, ²² Caatinihaamefano idaasujino onoobadi tusumi icajino idaasufucuno. ²³ Idaasucani icajimo tusumi gaigoomi oovato iicamo, mifañotioseejema iicamo icano jiinijehallivi sihidi idaasu iicajimaño jiinije miyaminaaco ñihicuno ahaamijineri. ²⁴ Jaanoti saatotho amocasifano guijeveji. Jaanoti saatothoco fahigova jiinijenevi icivojaanimoro satyejimo, tolliro Jerusale cuumico siijiinije miyaminaa jiinijehallidi quicu quicu icaji diitoco Moocaani ejevesunohachutahiica.

Jesu Miyaminaafibadi Ifiivuubo Siino Asaajino.

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Jaadi niquejeguiinodi jiiibogo icaji cuujeo nihibavi, fucuo nihibavi, meecirivi icano; jiinijehallivi paryi jiinijeminaaco ihesamaaje mitaji sihidi igotocinijimo muuai ñihicuno ojineri, ityuucai ñihicuno ojineri icano. ²⁶ Jaamo miyaminaa jiinijehallivi iicajinoco eesamaaimoro iñihicuri choomocinijimo, niquejeomitya icaruno maryibaji. ²⁷ Jaadi jari mahatyimeji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo aimuufaifeededi mityama, aivojima icano asaanoco. ²⁸ Jineheje jilli iicacuudi caamoco memecicu mataajasucafutucuujineguiiha, ²⁹ nooboro jilli ooviciubo: Memecihiguerahoco tolliro paryi imohonoco; ³⁰ bohono ahaamevanoco mahatyimesumi, amiihairyo magaajafihicaba ifiiticunoco. ³¹ Jaabadiro jino onoonoco mahatyimecuudi magaajacu Moocaani aivoji ifiiticunoco.

³² Miyanotiro amiihaico neehi: Paryi jino iicanoco tusumioto aatyimeme guijevejitihica, ³³ niqueje, jiinije icano finijirahi. Jaanoti taaji sicamañovi fatyejitihic.

³⁴ Jaanegui mehesicini, iimitinofenedi amiihai jeebii kuhufetedino, guirihi-cavono jiinije busumije imoyiici icano guinodi tufucu amiihaivi mehesicinitinaa gasedino, ³⁵ amiihaihallivi tacuraba gaajaciratino aacotonicibadi. Jilli tufucu gaseji fahigova jiinijehalliri iicamohallivi. ³⁶ Jaanegui mihimibaicinicu. Jaamoro fahiijivaro Moocaanima mihiimaa, paryi jino iicajinoti mataajaji. Jaamo uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo imefeenevi mihiifeteji, nooboro.

³⁷ Jaabo Jesu cuuje templojafaño jiiibeguehicaubo. Jaanoti mihijicuudi Olivohono iicagajijaago ofooboro tahi icahicaubo. ³⁸ Jaanaa miyaminaa fucugayiro templojafaño gasehicauhi diiboco iguubuniciqui.

Jesuco Iguijeniqui Omoonino.

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 Jaanaaca ijicutama achahano maahunoco amachufino Pascua jiiibaimo fiiticuunaaca, ² sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo moonihicauhi: ¿Milliti fine magaaauji? noomoro Jesuco igaicaauqui. Jaarumo miyaminaaco iguihicauhi.

³ Jaanaa Satanas jicafutuuhi Juda Iscariote jeebiifaño Jesu minisuminaa fahuseeci motihaiti miimisici icamoobofaño. ⁴ Jaaboro sacerdotemi aivojito, temploja aivojito icamojaago ufuuboro diitoma iimaatuubo Jesuco diitoco ihaciqui. ⁵ Jaaneri imo imo iicaumoro diibo Judaco nihibamico aciguumo. ⁶ Jaanegui: Jii, unuuboro ticovaubo iguiinuubo, ¿milli fine diiboco diitoco aciji, miyaminaa chahanaaca? nooboro.

Aivojiiho Niinoono Amachuuno.

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Jaanaa ijuurisutama achahano maahunoco amachufino jiiibaimo icacuui Pascua ovejaco agaicaaujifucu. ⁸ Jaanaa Jesu galluui Pedro, Jua icamisico: Pascua machutaaco mohime mihimibachuto, nooboro.

⁹ Jaanegui diitisi dilluui: ¿Conoovi diimeguehi mihimibachunoco? noomisiro.

¹⁰ Jaanegui Jesu iimusuuhi: Cuumivi mihifotoodi saafiico mahatyimeji iciñuuri nifaihuco asatyoboco. Jaabo dojicuti mofoo ijafaño. ¹¹ Jaamisiro toojao aivojiiiboco monoo: Mohaivojiiho jilli neehi: ¿Comecufañ tajiibogominaama Pascua machutaaco machuji? noobo, noomisiro. ¹² Jaadi amiisico iifusujiiho iguiraamecu, caamovohi icamecu, imibachucinicumecuco. Jaamecufañ meheetavo mamachuqui, nooboro.

¹³ Jaanegui ufuumisi paryi Jesu unuubadi icanoco aatyimeumisiro toonovi Pascua machutaaco eetavuui.

¹⁴ Jaanaa amachucuujidi Jesu iminisuminaama casiivuui imachuqui. ¹⁵ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: Guiraacani imeguehi, amiihaima Pascua machutaaco amachunoco iguijevecuujino imega. ¹⁶ Amiihaico neehi: Siino Pascua jiiibaimo machuco machucuujitih. Jari siino Moocaani aivojifaño meheetavoodi, ¹⁷ nooboro ihadutahilluco agaayiciuboro Moocaanima iimaaubo. Jaadi nuubo: Jinooco mihicimoro mihifocasi ¹⁸ amiihaico neehi: Jisumitiro siino aducujitih baacufaihuco Moocaani aivoji agasetinohachuta, nooboro.

¹⁹ Jaadi imaahuco agaayiciuboro Moocaanima iimaaubo. Jaadi iquisicuuboro diitoco aciubo jilli nooboro: Jino tafi amiihaihallivi aacifafetejino jilli momooni. Jaamo uco jabajeevetimo mihicahi, nooboro.

²⁰ Jaanaa amachuunobuunati tolliro ihadutahilluco agaayiciuboro nuuhi: Jihillu bohono iiji iicajinoco tatyiijeheri eetavono tatyiijoho amiihaihallivi agañiicafotono.**

** 22:20 Sahaamefaño samañoviro ficuumo. Versiculo 19 nijeque, bu versiculo 20 iicanoco ficuutimo.

²¹ Jaarunaa jino amiñhahiti uco aaciiñiibo igaicaauqui tajoñiri icahi. ²² Jaarunaa uu-joho Miyaminaafibadi Ifiivuubo uuditi unuucuubadi feehi. Jaarunaa idaasucani iica-jiiibo uco aaciiño, nooboro.

²³ Jaanegui ticovaumo idillucasiumo: ¿Cajaanani fine aaciiñiibo? noomoro.

¿Cajaanani Fine Imiyaabo? Noocasiumo.

²⁴ Jaanaa iñiibogominaa noocasihicaui: ¿Cajaanani miñhahiti imiyaabo? noomoro.

²⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Siicumijeoto judiomi iicatimo aivojito idaasugotimo sefano tajiñbanicahi. Jaamo diito aivojitoco imihusefiimo, noonicimo. ²⁶ Jaanoti amiñhai tolli mihicajitahi. Jaanoti siibadiro amiñhai mihicaji, amiñhaifañoti imiyaaboti iicaqui jilli saatoho jeecivominaafiti miminifeteji. Jaabadiro atajiñbaabo jeecivominaafiti minifeteji. ²⁷ ¿Nacu, miñjoho imiyaabo, acasiivooboro amachufiibo, nacu ejeecivefiibo? ¿Eti acasiivefiibo? Jaarunaa uujoho amiñhaifeeneri icahi jeecivominaafibadi.

²⁸ Amiñhai uuma mihicafihhi uco inisunehejefañodi. ²⁹ Jaanegui uujoho amiñhaico aivojico aciji uco guhirubi aacihiniñbadi. ³⁰ Jaamo mamachuhi, mahaduhi icano uuma jahigo tahaivojifaño. Jaamoro aivojiiibo icagafaño macasiivomoro matañiñbahi Israel cuumino fahuseeci motihahiti miicumiiici icanohallivi, nooboro.

Jesu Neehi Pedro Diiboco Utuunamaaiñinoco.

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Jaaboro nuubo Aivojiiibo: Simon, Simon, mehesicini jino Satanas amiñhaico idillunoco siinoco agañunicibadi idaasuno amiñhaico igañucuqui. ³² Jaarunofaño uu-joho Moocanima dihallivi iimaahi dimiyaavogo iiti finitino iicaqui. Jaabo iñjoho siino imiyaavogodi dinahabomico quehecutusu, nooboro.

³³ Jaanegui Simon diiboco nuuhi: Aivojiiibo imibaicinicuuihi iima civojafaño feequi, iima guijevequi icano, nooboro.

³⁴ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Pedro ico neehi: Jisumiro catava ojitiñbaacaro mifooçi, safo icano uco tuunamaaiji; uco gaajaruubo, nooboro.

Idaasuno Iicajino.

³⁵ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: Amiñhaico dureecuma, niñibamima, lleegucuma, tiñhaipaajema icano masatyedino, nooboro agalluusumi: ¿Nacu fanoova amiñhahiti cuñjivaachuuihi? nooboro.

Jaanegui diito: Chahano, nuuhi.

³⁶ Jaanegui diitoco nuubo: Jaanoti jisumi tolli icatino dureecuma, niñibami lleegucuma icano mihicaabo masaty. Jaanoti aamigama machahaabo amiñhai caamoojaco manaajemere aamigati mihici. ³⁷ Amiñhaico neehi: Uuti Caatinihaamefaño jilli onono icaji: Iimitimofeenevi ficucafeteejiibo, onono, paryi uuditi onono tolli icaji, nooboro.

³⁸ Jaanegui diito nuuhi: Aivojiiibo, miigaacima mihicahi, noomoro.

Jaanegui diibo nuuhi: Toonovirucu, nooboro.

Getsemani Onoomañovi Jesu Moocanima Iimaahi.

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42; Tolliro meeci Heb 5.7-8)

³⁹ Jaadi Jesu toonoti fuuhi Olivohono iicagajjaago iicanicibadi. Jaaboma ijiibogominaa fuuhi. ⁴⁰ Jaamo tomañovi ifutuudi diitoco nuubo: Moocanima mihiimaa, iji inisunofaño mahaquetedino, nooboro.

⁴¹ Jaadi Jesu diitoti sihigovi fuuhi guisibaco maganicarunohachuta. Jaaboro memuiivuubo Moocanima ihiimaaqui. ⁴² Jilli nooboro: Guihi, idiimogohachijji jino idasuno iicajinoti uco taajasu.†† Jaaruno uujoho iimogobadi icatino, jaafa ijoho idiimogobadiro icano, nooboro.

⁴³ Jaanaaca diibojaago Moocaani toomominaafi niqejefañoti saauhi diiboco isefatusuqui.‡‡ ⁴⁴ Jaabo sihidiro iidaasuvooboro Moocanima quehecuno iimaahicaubo. Jaanaaca ituga jiniijehallivi aqetehicauhi tiijoho ocooyinobadi.

⁴⁵ Jaabo Moocanima ihiimaanoti agañiivuuboro ijiibogominaajaago fuuhi. Jaamo ihidaasuri cigacuumoco atyimeteubo. ⁴⁶ Jaanegui diitoco nuubo: ¿Collihi micigahi? Magañiivomoro Moocanima mihiimaa iji inisunofaño mahaquetedino, nooboro.

Jesuco Isisimoro Satyomo.

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesu ihiimaanaacaro sihidi miyaminaa gaseuhi. Jaamoco siiguubo Juda onoobo Jesu jiiibogominaati fahuseeci motihaiti miimisiicidimo iicahicaurumoobo. Jaabo Jesujaago fiitivuuhi diiboco ininiiciqui. ⁴⁸ Jaaboco Jesu nuuhi: ¿Juda, tolli ininiiciboro Miyaminaafibadi Ifiivuuboco daacih? nooboro.

⁴⁹ Jaabo Jesuma iicaumo tolli iicanoco aatyimeumoro Jesuco dilluui: ¿Aivojiiibo, aamiganeri diitoco momooniji? noomoro.

⁵⁰ Jaamoti saafi sacerdotemi jeecivominaafico omoonuubo buiyaacuuihimi yanaago nijimeehuco. ⁵¹ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Musuufenicu jaafa icacuumo, nooboro sacerdote jeecivominaafi nijimeehuco ududiciuneri buheesuubo. ⁵² Jaaboro sacerdotemi aivojito, temploja aivojito, quillahuto icamo igaiyiiciqui asaumoco nuubo: Taticovodi amiihai masaahi aamiganoma, cudaahenema icano nanivaminaafico mihicanicibadi. ⁵³ Amiihaifeeneri fahiijivaro templojafaño icahicarahi. Jaaruuboco uco magaayichicatih. Jaarunaa jisumi amiihai imitiminaa tolli momoonicih jino icivono mityaguino, nooboro.

Pedro Jesuco Tuunamaaiuhi.

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Jaasumiro Jesuco agaayicumoro satyumo sacerdotemi aivojiiibo iijajaago. Jaabo dojicuti Pedro tehesinoti iifiniciiboro feehicauhi. ⁵⁵ Jaamoro ihaivojiiibo iija goohasifeenevi ciijigaico eebasuumoro casiicamaaiumo. Jaamofeenevi tolliro Pedro casiivuui. ⁵⁶ Jaaboco jeecivominaago ciijigaijinivi giciniiboco guenenene ihiifiniciugoro nuuhi: Jaani tolliro diiboma iicahicaabo, noogoro.

††22:42 Griego iijiri: jihidaasuhilluco uuti buhigovi denesu, noono.

‡‡22:43 Sahaamefaño toversiculonoco ficuutimo.

⁵⁷ Jaarunaa Pedro utuunamaaibo nuuhi: Gaigo, uujoho diiboco gaajatihi, nooboro.

⁵⁸ Jaanobuunati tolliro saafi diiboco aatyimeuboro diiboco nuuhi: Iijoho tolliro diitoobo, nooboro.

Jaarunaa Pedro diiboco nuuhi: Chahano, uujoho diitoobo icatihi, nooboro.

⁵⁹ Jaadi sano nihiba oovobuunati saafi diiboco jenaauhi jilli nooboro: Jaani miyaano diiboma iicahicahiniibo Galileaoo iicamaño, nooboro.

⁶⁰ Jaanegui Pedro nuuhi: Chahano, uujoho gaajatihi iijoho toono onoonoco, nooboro.

Jaasumiro Pedro ihiimaanaaca catava ojiuhi. ⁶¹ Jaanegui Aivojiiho Jesu Pedro-jaagovi iminifutuuboro diiboco meeciubo. Jaaneri Pedro esafutuuhi Aivojiiho Jesu diiboco: Jaachiji catava ojitinaacaro mifooi, safo icano uco tuunamaaji, nooboro unuunoco. ⁶² Jaaboro Pedro ufuuboro sihidi aivono tauuhi.

Jesuco Edejecuno.

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Jaanaa Jesuco utuumuumo diiboco edejecuumoro aamiuhi. ⁶⁴ Ihaalliinoco gaachehubaryuri isiyaacuumoro ihimeque gabacuhicauhi: Gaajaci. ¿Naa miijoho ico aamihi? noomoro ⁶⁵ famaño vaje diiboco iibahicaumo.

Jesu Fagominaa Imegavi Icauhi.

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Jaanaa eseseveudi igaivuumo judiomi quillahuto, sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo. Jaamoro Jesuco satyuumo fagominaa imegavi. Jaamoro Jesuco dilluumo: ⁶⁷ Miihaico dinoo, ¿naa miya iijoho Cristo? noomoro.

Jaanegui diitoco iimusuubo: ¿Amiihaico jiihi, nuuruva nacu mimiyaavegue-jitirahi? ⁶⁸ ¿Jaanoti amiihaico nuuruva nacu uuma mihiimaanoco mihimegue-jitirahi, uco misinaayujitirahi icano? ⁶⁹ Jisumitiro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivu-ubo gicinihi Moocaani imityaabo miyanaagonovi, nooboro.

⁷⁰ Jaanegui diiboco famooro dilluumo: Jaanegui, ¿iijoho Moocaani Seemene? noomoro.

Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jiihi, amiihai monoobadi, nooboro.

⁷¹ Jaanegui diito nuuhi: ¿Collihi bu sita onoonoco mihimeguejirahi? Miihairyo muguubucuuhi iijiri onoonoco, noomoro.

Jesu Pilato Imega.

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 Jaamo famooro agaaniivuumoro Jesuco satyuumo Pilato imegavi. ² Jaamoro ticovaumo diibohallivi ihiimaamo: Jaanico miilai mahatyimehi, muucumico ñaaisuuboco. Jaaboro neehicaabo: Cesarco impuestoco majaadudino uujoho Aivojiiho Cristo icahi, neehicaabo, noomoro neehicaumo.

³ Jaanegui Pilato diiboco dilluui: ¿Naava iijoho judiomi Aivojiiho? nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco iimusuhi: Jiihi, iijoho toono onobadi, nooboro.

[¶]22:68 Sahaamefano: uco misinaayujitirahi, onoco ficuutimo.

⁴ Jaanegui sacerdotemi aivojito, miyaminaa icamoco Pilato nuuhi: Jaanivi iimitinoco aivo atyimetihí, nooboro.

⁵ Jaarunaa diito janaanici nuuhi: Paryi Judea jiinije miyaminaaco ñaaisuhicaabo ijíibegueri Galileavi iticonihiniíbo, juu icacuuihí, noomoro.

Jesu Herode Imega.^{§§}

⁶ Jaanoco Pilato uguubuuboro dilluuihí: ¿Nacu diibo Galileaooobo? nooboro. ⁷ Jaanegui diiboco: Jíihí, unuunegui Jesuco galluubo Galilea aivojiiíbo Herodejaago tusumi Jerusale cuumivi agaseubojaa. ⁸ Jaabo Herode Jesuco aatyimeuboro imo imo minifutuuihí siicijetiro Jesuditi ihimaanoco guubuhicaubo. Jaaboro diiboco imeguehicaubo aatyimeneque sihidi ejeevanoco Jesu omooninoco ihatyimequi. ⁹ Jaaboro Jesuco sihidi dilluhicaubo. Jaarunaa Jesu diiboco iimusuutihi. ¹⁰ Tolliro tomañeri icaumo sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo diiboco iguijenisuqui mityano iimaahicauihí. ¹¹ Jaanegui Herode ihamocasiminaama diiboco: Jilli mihíifoobo, noomoro imitino mooniumo. Jaamoro diiboco edejecumo aivojiiíbo gaachehubadi iimichehufañó jíihacuumo. Jaaboco dojicuviro Herode Pilatojaago galluuihí. Jaasumiti jari Herode Pilatoma imitocasiuihí. ¹² Jaanoti iticoni jíihevecasihicaumisi.

Jesuco Igaicauqui Unuucuuno.

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Jaanegui sacerdotemi aivojito, tuucuumi aivojito, miyaminaa icamoco Pilato igaiyíiciuihí. ¹⁴ Jaaboro diitoco nuuhi: Amíihai jaanico tajaa misivahinihi: Miyaminaaco ñaaisuubo, noomoro. Jaaboco imino dillucuurahi amíihai imefeenevi. Amíihairyo magaajacuuihí diibediti: Imitiíbo, noomoro monoonoco aatyimetinoco. ¹⁵ Jaabadiro bu Herode iimitinobaaco aatyimetiíbo siino tajaa sivasuuhi magaaja milliti bu miguijenijirahi. ¹⁶ Jilli ahaamíiboro diiboco sinaayuji, nooboro.

¹⁷ Jaabo Pilato jíibaimosumi saafi civojaminaafiti sinaayujirahi miyaminaaco imono iicasuqui.* ¹⁸ Jaarunaa famooro sano sefano neehicauihí: ¡Diiboco guijeni! ¡Barrabacoro sinaayu! noomoro.

¹⁹ Jaabo Barrabaco civojaaniumo tuucuumi miyaminaaco aivojitohallivi añaaisuuneguiiha, tolliro bu saatohoco agaicaauneguiiha icano. ²⁰ Jaarunaa Pilato Jesuco isinaayunoco iimuguuboro siino miyaminaama iimaauruubo. ²¹ Jaarunaa diito janaanici sefano nuumo: ¡mohobujehallivi tetecu! ¡Tetecu! noomoro.

²² Jaarunaa siino Pilato diitoco nuuhi: ¿Nacu, jineje iimitinoco mooniiíbo? Diibovi atyimetihí iimitinoco toonohalliti agaicaaujirunoco. Jilli ahaamíiboro diiboco sinaayuji, nooboro.

²³ Jaarunaa diito jenaauhi idillumo sefano noomoro: Imohobujehallivi itetecuqui diito sacerdotemi aivojito iicamo sihidi ocoovadiinamaaiumaño diito iiji diibohallivi fatyuumo. ²⁴ Jaanegui Pilato nuuhi: Diito onobadi imooniqui. ²⁵ Jaaboro sinaayusuubo civojaminaafico diito idilluuboco añaaaisuunoti, agaicaaunoti icano icivojaaniuboco. Jaaboro Jesuco diito usefaño jeevesuubo diito iimuguubadi imooniqui.

---

§§23:5 Herode Antipa onoboo. Meeci Lc 3.1

*23:17 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

Jesuco Etetecuuno.

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Jaamoro Jesuco itetecuqui satyuumo. Jaanaaca saafi Cirene cuumioobo Simon onoobo buhigoti asauboco agaayicumoro iguijeve imohobujeque iibisuumo Jesu dojicuti isatyequi.

²⁷ Jaabo dojicuti sihidi miyaminaa feehicauhi. Jaamofenedi sihidi gaigoomi taamoro gaibacasimoro feehicauhi diibo idaasuri. ²⁸ Jaamoco Jesu emeeciuboro diitoco nuuhi: Jerusale gaigoomi, uuri mataajirahana. Amiihaihalliviro mataa, amiihai seemehallivi icano ²⁹ufucu gasejifucu: Imicani icamo achibami, esemevatatino jeebiino, iisutino mifaano icano, meneejifucu. ³⁰ Jaasumi miyaminaa ticovaji onoomo: Ifagajino mohallivi daacoto, ifabaino mohallivi fabaavo, noomoro. ³¹ Jaamo imihuseemeque jilli omoonino idaasurahi. Jaarunofaño fine imitinoco eheetavomoco janaanici idaasuno mooniji, nooboro[†]

³² Jaamo bu, tolliro satyuumo miimisiici nanivaminaatisico Jesuma sano igaicauqui. ³³ Jaamo ifutuuhi nigaiipaajebai onoomaño. Jaamoro tomaño. Jesuco tetecuuno. Tolliro nanivaminaatisico imiyanaagonovi saafi, inaninaagonovi saafi icano tetecuuno. ³⁴ Jaanaa Jesu nuuhi: Guihi, diitohallivi jino omoonino jaadabadi iicanoco ficuudino, jilli gaajatimo omoonimaño, nooboro.

Jaanaaca amocasiminaa Jesu gaachehuhallivi suerteque eetavuumo: ¿Naa miijoho iciji? onoomaño. Jaadi ifocasiumo. ³⁵ Jaanaa miyaminaa diiboco ihaivojijitoma ihiiifinimoro dejecuhicauhi: Sitaaco taajasuubo; Eneecata jisumi jaafa iinoro taajaabo miyaano Cristo Moocaani iiciubo iicahachijji, noomoro.

³⁶ Tolliro amocasiminaa edejecumoro diibovi ifiitivomoro idicuno vinoco diiboco isuurahi. ³⁷ Jaamoro diiboco neehicaumo: Miyaano ijoho judiomi Aivojijibo idiicahachijji, iiro difiico taajasu, noomoro.

³⁸ Jaabo nigaihallivi ficuumo acaatiniumoro[‡] JAANI JUDIOMI AIVOJHBO, onoonoco.

³⁹ Jaanaa saafi nanivaminaafi saanaagonovi etetecuciniubo Jesuco iibahicauhi: Miyaano ijoho Cristo idiicahachijji iiro difiico taajasu, tolliro bu misico taajasu, nooboro.

⁴⁰ Jaarunaa saafi diiboco iibauhi: ¿Aivo ijoho Moocanico nihicugotihhi, tobadiro ico omooninoco gaajatiibo? ⁴¹ Misico naha jino miyaanohalliti jilli moonimo, miyaano imitino momooniuno jaadaco mihicichi. Jaanoti diibo aivo imitino moonitiruubo, nooboro.

⁴² Jaadi Jesuco nuubo: Jesu, dihaivojivi idiifotoodi uco desafoto, nooboro.

⁴³ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miyanotiro ico neehi: Jaachijiro ijoho uuma diicaji imimaño. Moocanico imiyaavogomo ofoomaño, nooboro.

[†]23:31 Griego iijiri: imoho buheeruhoco jilli omoonino. Jaanegui fine millijiru uchuumucuhoco, noono.

[‡]23:38 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: griego iijiri, latin iijiri, hebreo iijiri icano, onoonoco.

Jesu Igujeveuno.

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Jaanaaca gadiciiba mihicacuuhi. Jaarunaa paryi jiniije civono minifutu- uhi; jaano jari imohonohalliti nihiba icaaberi seseeteuhi. ⁴⁵ Jaano icivutuusumi nihiba jabaavuuhi. Jaanaaca temploja ofoboociniuchehu gaachehubaryu tyigaba feenedi gallivuuhi. ⁴⁶ Jaanaaca Jesu gaihivuuhi: Guihi, dihusefaño tagaijaco gaayici, nooboro chuumucuuho.

⁴⁷ Jaanoco romanomi amocasiminaa aivojiibo tonehejeque aatyimeuboro Moocaanico imuubo: Miyaano jahi jaani imihuseebe, nooboro.

⁴⁸ Jaanoco bu tolliro miyaminaa aatyimeumoro fuuhi iciidigameehuco aamimoro, sihidi idaasuneguiiha. ⁴⁹ Jaanoti paryi Jesu gataavominaa, tolliro gaigoomi Galileati diibo dojicuti asaamo icamo icauhi tehesinoti tonehejeque ihiiifiniciumo.

Jesuco Iciuno.

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Jaanaa icaubo saafi iimihuseebe imitino iicatatiibo Jose Arimatea cuumioobo onooobo Judea jiniijeri iicacuumi. Jaabo judiomi fagominaatioobou. ⁵¹ Jaabo Jose Moocaani aivoji asaajinoco teemehicaubo. Jaamaño paryi fagominaa omooniiuno- faño icautiibo. ⁵² Jaaboro Pilatojaago ufuuboro diiboco Jesu ifiico dilluubo. ⁵³ Jaadi Jesu ifiico ihimohoti iniiitusuuboro gaachehuri iimibociuboro cihoji guisigajifaño eseediuhojifaño ciubo bohoci miihaiñooba iciirautihojifaño. ⁵⁴ Jaano sifucuti jaguisi iicacuujineguiiha tufucuri imibaivucuumo.

⁵⁵ Jaanaaca Jesuma Galileati asaamo ufuumoro Jesuco iciiunoco meecituuhi. Jaamo imino atyimeuhi diibo ifi aacaumañoco. ⁵⁶ Jaamo iijanojaa ufuumoro facici- faihuno, bu facici diiribano icanoco iimibaivuumo.

Jaamoro jaguisifucu jaguisiumo Moise tajiiba onoobadi.

Jesu Siino Ubuheeteuno.

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

24 Jaanaa ajaguisiuno sifucuti gaigoomi civonotiro fuuhi Jesu cihojijaago ifacicinoco iimibachuunoma¹ ² Jaamo ifutuumo atyimeuhi toojico afabaacu- uba iguiisiba sihigovi icacuubaco. ³ Jaamoro toojifaño ufuumo Aivojiibo Jesu ifi- ico atyimecuutih. ⁴ Jaaneri iigutuumoro: ¿Milli momooniji? noocasiumo. Jaamo atyimeuhi miimisiici gaifiimisi diito cojivi julleecinimisico aricunoono gaachehuno- faño jicucuucinimisico. ⁵ Jaamisiti iigutuumoro guinovi jiniijehallivi javuca- maaiumo. Jaamoco diitisi nuuhi: ¿Collihi amiihai ubuheetecuuboco iguijeveme iicamañoco miguiinehi? ⁶ Jineeri chahacuubo, buheetecuubo. Mehesafoto Galileari iicausumi amiihaico unuunoco: ⁷ Miyaminaafibadi Ifiivuuho acicafeteji imiti miyaminaa usefaño. Jaaboco imohovi tetecujimo. Jaaruubo mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, unuunoco, noomisiro.

⁸ Jaanegui tofigueje esafutuuh. ⁹ Jaamo icihojijaagoti uhuumi- moro paryi toonoti jiihogovauhi Jesu minisuminaaco fahuseeci motihaiti saafi idi-

---

¹24:1 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jaamoma tolliro saatoho gaigoomi fuuhi, onoonoco.

moco, tolliro paryi saatohoto icano. ¹⁰ Jaanoco Jesu minisuminaaco jiiibuguumo Maria Magdalena onooogo, bu Juana, bu Maria Jacoobo seeji, bu saafigueje icamo. ¹¹ Jaarunoco Jesu minisuminaa: Jilli fine jeegavomo, noomoro miyaavugutimo.

¹² Jaarunaa Pedro fuuhi ijinafatyuuboro Jesu ciijojijaago. Jaaboro idijiiivuuboro toojifañoco emeeciubo atyimeuhi tochehuri iminiuchehu uufocori acaunoco. Jaaneri ajabafiiuuboro uumiubo dojicuviro ijajaago.

Emaus Onoocuumi Jiihajaago.

(Mr 16.12-13)

¹³ Jaanaa tufucu diitoti miimisiici fuuhi Emaus onoocuumijaago; Jerusaleti once kilometrohachuta iicacuumijaago. ¹⁴ Jaamisi ufuumisi paryi tooneri iimaamisiro feehicauhi. ¹⁵ Jaamisiro ihimaamisiro dillucasihicauhi. Jaanaaca diiboro Jesu diitisijaa asaaboro diitisima fuuhi. ¹⁶ Jaaboco atyimecuurumisi gaajahicautihi Jesu iicanoco. ¹⁷ Jaanegui Jesu diitisico dilluui: ¿Jinejeque midillucasihicahi jiihairi mofoomisi? ¿Collihi idasuno mihicahi? nooboro.

¹⁸ Jaanegui diitisiti Cleofas onooobo iimusuuhi: Paryi miyaminaa gaajahi Jerusalevi jisumiro iicahinino. Jaanoti ijoho idiiiboro tuucuumiri diicaruubo gaajatihi.

¹⁹ Jaanegui diitisico nuubo: ¿Nacu milli icahinino? nooboro.

Jaanegui diiboco nuumisi: Eti bu Jesu Nazareoboco omoonihininoco; Jaabuu Moocaani iimaaminaafi, paryi miyaminaa imefeenevi, bu Moocaani imefeenevi ihimaanoti, bu paryi omoonihicahinoti icano sihidi ejeevahiniiboco. ²⁰ Jaaboco sacerdotemi aivojito, mohavojito icamo diiboco agaayicininimoro acihinini: Imino diibo iguijevone, noomoro tetcusuumo. ²¹ Jaanoti miihai meteemehicaurahi Israel jiiinjeminaaco itaajasuqui. Jaarunaa paryi tolli omooninobuunati jino mifucuci, safucu icano mihicacuuhi. ²² Jaarunaaca miihaiti saatoho gaigoomi fucuro diibo ciijojico emeecieme miihaico igutusuhi, ²³ toojifaño diibo ifiico aatyimetineguiiha miihaico jiiibogovahi Moocaani toomominaaco aatyimeme diitoco: Jesu buheehi, onoonoco miihaico ijiiibegueneri. ²⁴ Jaaneguiiha miihaiti saatoho toojico emeecieme gaigoomi onobadi icanoco atyimehi. Jaarumo Jesuco atyimetihii, noomisiro.

²⁵ Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: ¡Gaajaticanimisi, fine amiisi goovaticani mimiyaaveguehi Moocaani iimaaminaa unuunoco! ²⁶ ¿Nacu iticoni jinehejeri idasuno icajitiruubo Cristo ihaivojifaño efeejino imega? nooboro. ²⁷ Ticoniubo paryi Caatinihaamefaño diibediti ononehejeque diitisico ijiiibogoobo Moise aameneti iticoniubo paryi Moocaani iimaaminaa aamenevi imivusuubo.

²⁸ Jaamo tuucuumivi iifutucuneguiiha Jesu sanoticovoro fatyuujiirahi. ²⁹ Jaarunaa diitisi diiboco fiitihicauhi: Misima jinooviro fitafoto mihijicuuihii civucuuno, noomisiro.

Jaaneguiiha Jesu fitafutuuihii diitisima iicaqui. ³⁰ Jaadi imachuqui diitisima acasiivuuboro imaahuco agaayiciuboro toonohallivi Moocaanima iimaauubo. Jaadi iquisicuuboro diitisico aciubo. ³¹ Jaasumi jari diitisico ihaalliino imino faayacafutuuihii. Jaadi jari diiboco gaajaciumisi. Jaarunaa diitisi imefeenevi cuucachacho minifutuubo. ³² Jaanegui diitisi noocasiuhi: ¿Eti miyaano mojeebiino imono icahicahinini jiihairi masaasumi Caatinihaamefaño ononehejeque misico jiiibogooboro asaahicacuumi? noomisiro. ³³ Siino gueneene icatimisiro uumicumisi Jerusalejaago. Jaamisi atyimeuhi Jesu minisuminaa fahuseeci, siino saafi icamo saatoho igataavomi-

naama igaicinimoco. ³⁴ Jaamo diitisico nuuhi: Miyaano Aivojiĩbo siino buheetecu-
uhi. Jaaboco Simon atyimecuuhi, noomoro.

³⁵ Jaanegui diitisi diitoco jiĩbuguui jiĩhaivi diitisima iicaunoco, diitisima
maahunoco iquisicuhinisiimi diiboco agaajacihininoco icano.

Jesu Ijiĩbogominaavi Jafeveuhi.

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23; Hch 1.6-9)

³⁶ Jaamo tonehejeri ihiimaahicaunaaca Jesu diitofeenevi ujulleeveuboro diitoco
dilluui: Sajeebĩ mihica, nooboro.

³⁷ Jaaneri sihidi iigutuumoro esamaaiuhi: Fine ijico mahatyimehi, noomoro.

³⁸ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: ¿Collihi mihiguetehi? ¿Collihi uco amiĩhai jeebĩ-
fañoti mimiyaavogotih? ³⁹ Eneecau tahuseneque, tatyihaiñoco icano memeeeci, uu-
joho diiboro. Uco mududiĩcimoro, memeeeci; iji ihuucuma, ibacima icano chahahi
jino uujoho iicaaboco mahatyimebadi, nooboro ⁴⁰ diitoco ihusene, itihaiñoco icanoco
ifusuubo. ⁴¹ Jaarunaa diito imo imo iicaumoro ajabafiituumoro imiyaavuguutimoco
Jesu nuuhi: ¿Naa machutaama mihicahi? nooboro.

⁴² Jaanegui diiboco taavaabo gaaruhaico aciumo^s ⁴³ Jaanoco agaayiciuboro diito
imefeenevi duubo. ⁴⁴ Jaaboro diitoco nuubo: Jilli iicajinoco amiĩhaima iicausumi
amiĩhaico nuuhi: Uuditi Moise aamefaño, Moocaani iimaaminaa aamenefaño, Salmo
aamefaño icano onoono icaji, nuuhi.

⁴⁵ Jaaboro diitoco Caatinihaamefaño onoonoco gaajasuubo. ⁴⁶ Jaaboro diitoco nu-
ubo: Jilli noonoro caatinicinino, Cristo guijeveji. Jaaruubo mifucuci, safucu icanoti
siino buheetejĩbo. ⁴⁷ Jaabo momofeenedi fahigova jiinĩje miyaminaaco mijiĩbegueji
Jerusaleti miticonimo amiĩhai eedeheimitihifiico mejeevesucu amiĩhai imitico ibu-
usuqui. ⁴⁸ Jaamo amiĩhai maatyimemere jinooco mijiĩbeguejimo. ⁴⁹ Jaamo magaaja,
uujoho amiĩhaihallivi galluuji Guihirubi unuunoco. Jaanegui jiicumiti buhigovi
mefeedino niquejefañoti mitya asaanoco magaayicitinohachuta, nooboro.

Jesu Niquejefaño Ofoono.

(Mr 16.19-20; Hch 1.9-11)

⁵⁰ Jaaboro Jesu diitoco tuucuumiti sihigovi satyuubo Betania cuumi fiitino.
Jaaboro diitohallivi ihuseque aganĩiyiciubo diitoco imino nuubo. ⁵¹ Jaasumiro di-
itoti caamovi diiboco satyuumo niquejefaño. ⁵² Jaaboco diito iimumoro Jerusale
cuumijaago imo imo uumiumo. ⁵³ Jaamoro templojafaño icahicaumo Moocaanico
imomoro. Fine.

---

^s24:42 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: iimihu gaami icanoco, onoonoco.

SAN JUAN

Moocaani Iimaa Cristo. Jaabofeenedi Miyaminaaco Fiivusuuhi.

1 Iticoni paryi fanoova fiivuutinaaca Moocaani Iimaa icacuui. Jaabo toono Iimaa Moocaanima icauhi Cristo. Jaabo bu diibo Moocaani. ²Miïro iticoni diibo Moocaanima icauhi. ³Diibofeenedi Moocaani paryi fanoovaaco eetavuui; miïro chahano aivo diibofeenedi eheetavuutino iicano^k ⁴Diiboma icano fiivo. Jaano toono fiivo miyaminaadi aachicinino iicauno. ⁵Jaano cironofaŋoti achichi. Jaanoco icivo jabacarutíhi.

⁶Miïro icaubo saafi Moocaani agalluubo Jua onoobo. ⁷Jaabo saauhi diibo aachiciibo iicaubediti ijiibeguequi. Jaabo ijiibogonofeenedi miyaminaa imiyaaveguequi. ⁸Jaabo diibo Jua aachiciibo icatino. Jilli aachiciibo iicaabo jiiibogominaafti iicaqui agalluubo. ⁹Jaanoti jino imiya achici, miyaminaaco aachiciníibo, jino jiiinjehallivi gasefivucuui.

¹⁰Miïro jaabo johono Iimaa iicaabo jino jiiinjehalliri icacuui. Jaabofeenedi Moocaani jiiinjeque eheetavehinirunofaño jiiinjeminaa diiboco gaajautihi. ¹¹Miïro ijiinijeve saaruubo. Jaaruuboco miyaminaa diiboco gaayiciutihi. ¹²Jaarunofaño saatoho diiboco agaayicimoro miyaaveguehi. Jaamoco ficuubo Moocaani seemeti iicaqui. ¹³Jaano miyaminaati saatihi miyaminaati ifiivomo icatino, bu gaifi iimoyicinoti icatino jilli Moocaanitiro diibo seemetiro minifutucuumo.

¹⁴Jaabo johono Iimaa iicahiniibo miyaminaafi ifiiti iminiyuuboro mofeneri icauhi, miyaanoma, igaijima icano. Jaabo imico miïhai mahatyi-meuhi, diibo idiiboro Moocaani Seemene iicaabo imico. ¹⁵Miïro diibediti Jua ijiibuguubo nuuhi: Jaani diibo diiboti uujoho unuubo taabuunati asaabo tajanaanici iicaabo, uu-joho chahaunaacaro iicacuumaño, nooboro. ¹⁶Miïro jaaboti paryi miïhai diiboma sihidi iicanoti magaayicíhi diibo imino aacinoco siino dojicuti, siino dojicuti icano. ¹⁷Miïro Moisefeenedi Moocaani tajiiba saauhi. Jaanoti gaiji, miyaano icano Jesucristofeenedi saahi. ¹⁸Miïro miïhaiñooba Moocaanico atyimetíhi, idiiboro Illi Caanifaño iicaabo, diibo miïhaico Caanico gaajasuhi.

Jua Nitiminaafi Jesucristoti Jiibeguehi.

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹Jaanaa Jerusale cuumiri iicaumo judiomi sacerdotemico, levitamico icano gal-luui Juajaago diiboco: ¿Miïjoho iijoho? noomoro idilluqui. ²⁰Jaamoco diibo imino jiibuguui: Uujoho Cristo icatihi, nooboro.

²¹Jaanegui siino diiboco dilluumo: ¿Jaanaa miïjoho iijoho? ¿Nacu Moocaani iimaaminaafi, Elia? noomoro.

Jaanegui Jua nuuhi: Chahano uujoho diibo icatihi, nooboro.

Jaanegui diiboco nuumo: ¿Nacu iijoho oono Moocaani iimaaminaafi asaajiibo? noomoro.

Jaanegui nuubo: Chahano, nooboro.

^k1:3 Heb 1.2; Col 1.16-17

²² Jaanegui diiboco nuumo: Jaanaa miijoho ijoho miilhaico diibogo, oono miilhaico agalluumoco mijjibeguequi milli difiiti ijoho neehi, noomoro.

²³ Jaanegui Jua diitoco nuuhi: Uujoho sicaihigovi ocoovadiiciniibo: Aivojjiibedi jiihaico sanoticovoro mihimibachu, onoobo Moocaani iimaaminaafi Isaia unuubadi, nooboro.

²⁴ Jaamo diito Juama ihiimaatumou fariseomi agalluumo. ²⁵ Jaamo diiboco nuuhi: Jaabogahabu Cristo idiicatiibo, bu Elia idiicatiibo, bu johono Moocaani iimaaminaafi idiicatiibo icano, ¿collihi jana nitihicahi? noomoro.

²⁶ Jaanegui Jua diitoco nuuhi: Uujoho nifaihuro nitih. Jaanoti amiihafeeneri iicaabo saafi amiihai magajatiibo. ²⁷ Jaabo taabuunati asaabo tajanaanicivi iicaabo, diibovi uujoho ifototihi. Jaamaño diibo tihaijaa duujeque sinaayujitirahi, nooboro.

²⁸ Paryi jino jilli icauhi Betabara onoomañovi, Jordan onoochi onegueehivi Jua initihicauhigo.

Jesu Guijevfeenedi Mohimiti Buusucafetehi.

²⁹ Jaano sifucuti Jua, Jesu diibojaa asaaboco aatyimeuboro nuuhi: Memeeeci jaani Moocaani Cordero, iguijevfeenedi jiinjeminaa imitico ubuusujiiibo. ³⁰ Johono uujoho diiboti ihiimaabo: Taabuunati saajiibo tajanaanicivi iicaabo uujoho chaunaacaro iicacuumaño. ³¹ Uujoho icaruubo diiboco gaajahinitih. Jaanoti naha uujoho nifaihuro nitiiiboro saahi Israel cuumiminaa diiboco igaajaqui, nooboro.

³² Jaadi bu siino nuubo: Uujoho atyimehi Moocaani Gaijaco nimiihubadi jeevaabo diibohallivi niquejefañoti iniitooboro iicanoco. ³³ Jaaruuboco uujoho gaajahicatih miijoho diibo iicanoco; jilli naha uco nifaihuro nitiqui agalluubo nuuhi: Tagaija cajaanihallivihacho iniitooboro iicaabo diibo tagajari initijiiibo, nooboro nuuhi.

³⁴ Jaaboco atyimecuuhi. Jaamaño uujoho jiiibeguehi diibo miyaano Moocaani Achi iicanoco, nooboro.

Iticonioto Jesu Jiiibogominaa.

³⁵ Jaano sesevede siino Jua tomañeri icauhi miimisiici ijiiibogominaatisima.

³⁶ Jaabo Jesu afatyunoco aatyimeuboro nuuhi: Memeeeci ajaani Moocaani Cordero, nooboro.

³⁷ Jaanoco Jua jiiibogominaatisi uguubuumisiro Jesu dojicuti fuuhi. ³⁸ Jaanegui Jesu dojicuco emeeeciuboro, diibo dojicuti ufuunoco aatyimeuboro diitisico nuuhi: ¿Jinejeque miguiinehi? nooboro.

Jaanegui nuumisi: ¿Jiiibogominaafi, cuuca diicafih? noomisiro.

³⁹ Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: Juu masaa. Jaamisiro memeeeci, nooboro.

Jaanegui ufuumisi atyimeuhi diibo iicahicauhigoco. Jaamisiro mihijicuuneguiiha tufucu diiboma icaumisi.

⁴⁰ Jaamisi diitisi Juati uguubuumisiro Jesuma ufuumisiti saafi momo Andre, Simon Pedro nahabo. ⁴¹ Jaabo Andre jinejeque moonitiiiboro inahabo Simonco iguiintuuboro diiboco nuuhi: Meeci mahatyimecuuhi Mesia Cristo onooboco, nooboro. Mesia, Moocaaniti asaabo ihaivojjiisucuqui, eneejiruno.

⁴² Jaaboro Andre Simonco satyuuhi Jesu iicauhigo. Jaaboco Jesu aatyimeuboro nuuhi: Hjóho Simon Jona achi, jaaruubo jisumitiro dimemeji Cefa, nooboro. Jaaruna Cefa onono jilli momoro, Pedro eneejiruno.

Jesu Coovahi Felipe Natanae Icamisico.

⁴³ Jaano sesevedí Jesu imuguuhi Galilea jiiñjeví ufuunoco. Jaabo Felipeque aatyimeuboro diiboco nuuhi: Tadyojicuti disaa, nooboro.

⁴⁴ Jaabo Felipe Betsaida cuumioobou. Jaacuumiri tolliro Andre, Pedro icamisi icahicauhi. ⁴⁵ Jaabo Felipe Natanaeque iicijeuboro nuuhi: Miihai mahatyimecuuhi, diibediti Moise itajiiba aamefaño acaatiniuboco. Tolliro Moocaani iimaaminaa diibediti acaatiniuboco. Jaabo Jesu, Jose Nazareoobo achi, nooboro.

⁴⁶ Jaanegui Natanae nuuhi: ¿Nacu Nazare cuumiti iimino saajirahi? nooboro.

Jaanegui Felipe diiboco nuuhi: Eneecau maha memecitequi, nooboro.

⁴⁷ Jaanaa Jesu Natanae asaunoco aatyimeuboro nuuhi: Jaadi juuga saabo miya israelminaafi abañifitatiibo, nooboro.

⁴⁸ Jaanegui Natanae diiboco dilluuhi: ¿Milliti uco gaajahi? nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miiro ico uujoho atyimehi Felipe ico coovatinaacaro higuerahoguino diicaaboco, nooboro.

⁴⁹ Jaanegui Natanae diiboco nuuhi: Jiibogominaafi ijohu Moocaani Achi, ijohu israelmi aivojiibo, nooboro.

⁵⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Jilli ijohu uco miyaaveguehi, ico higuerahoguino diicaaboco atyimehi eneeneguiiharo? Imi jino janaanici icanehejeque daatyimeji, nooboro.

⁵¹ Tolliro bu Jesu nuuhi: Miyanotiro amiihaico neehi: Mahatyimeji niqueje faayicininoti Moocaani toomominaa uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubohallivi inicitocinimoro bu caamovi focinimoco, nooboro.

Cana Onoocuumi Jiibaimo.

2 Jaanobuunati mifucuci, safucu icano taabava jiibaimo icauhi Cana cuumivi Galilea jiiñjeví. Jahi Jesu seeji diitofaño icauhi. ² Jahi tolliro Jesuco ijiiibogominaama cuuhuvaumo tobaimovi. ³ Jaanaa diito aduta vino ifinicuunegui Jesuco seeji nuuhi: Vino finicuuhi, noogoro.

⁴ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: ¿Gaha, collihi jaanoco uco neehi? Toonovihi ifototihi, nooboro.

⁵ Jaarunaa diigo nuuhi diito jeecivominaaco: Paryi diibo amiihaico onoonoco mooni, noogoro.

⁶ Jaanaa tomañeri icauno sahuse juugahuseti sañu icano iciñuuno. Tuñuujefaño judiomi iicanicibadi ifiinoco iimibachuqui nifaihunoco ificuhicañuñu. Jaano sañu-faño fine iifetehicauno ochenta o cien litrodino nifaihu. ⁷ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: Paryi jino iciñuunoco nifaihuneri magahafusu, nooboro. Jaanegui diito tuñuujequé jiti jiti gahafusuhi. ⁸ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: Fine ivi jisumi miiidino mihiicimoro mahacito ijiiibaimo toomominaafico, nooboro.

Jaanegui tolli mooniumo. ⁹ Jaafaihuco ijiiibaimo toomominaafi nisuuhi vinoti minifutucufaihuco. Jaanoco gaajautiibo cuucati iiciunoco; idiimoro diito ijeecivominaa toonoco gaajauhi diito inifaihuco iiciumaño. Jaanegui ijiiibaimo toomominaafi tobaimo abajaaboco ocoovauboro nuuhi: ¹⁰ Iticoni famoova iimi vinoco ifefihi. Jaanoco ijiiibaimo guiraano aaducuunobuunati iimijiisutinoco ifefimo. Jaanoti ijohu aivo iiminoco ficuuhi jihachuta, nooboro.

¹¹ Jino aivo iticoni Jesu sihidi ejeevanoco omooniuo Cana cuumivi Galilea jiini-jevi, imityaco ifusuubo. Jaaneri ijiibogominaa diiboco miyaavuguuhi.

¹² Jaanobuunati seeji, inahabomi, ijiibogominaa icamoma fuubo Capernau cuumi-jaagovi jahi icaamo fiiva fucuva.

Jesu Templojaco Imibachuuhi.

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Jaanaaca judiomi jiiibaimo Pascua ifiiticuuneguiiha Jesu Jerusale cuumi-jaagovi fuuhi. ¹⁴ Jahi atyimeubo templojafaño bueymico, ovejamico, nimiihumico icano anaajemeque. Tolliro miyaminaama nihibamico acafaryuuacumo gicini-moco atyimeubo. ¹⁵ Jaanoco aatyimeuboro Jesu gaabaico gaciitati eheetavuuboro tooneri diitoco isi gañiubo, ihovejami, ibueymi icamoma. Tolliro nihibamico acafaryuuacuhicaumo nihibamico baavi fufucuubo, jaaboro imesanoco gavaracuubo icano. ¹⁶ Jaaboro bu nimiihumico anaajeumoco nuubo: ¡Toonoco jinoti buhigovi miici! ¡Guihirubi iijaco naajetajati meheetavedino! nooboro.

¹⁷ Jaanoti ijiibogominaa esafutuuhi Caatinihaamefaño: Diijaco agaijino uco finisuihi, onoonoco.

¹⁸ Jaanegui judiomi diiboco dilluuihi: Eneecata mihaico siibadi iicanoco dihfusu toonoti magaajaqui: Jii, olli iicaneguiiha jahi olli mooniibo meneequi, noomoro.

¹⁹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jiija templojaco paryi magavaracu, jaajaco siino uujoho mifucuci, safucu icanoti siino boobaniji, nooboro.

²⁰ Jaanegui judiomi diiboco nuuhi: Cuarenta y seisdino ficabava nijequeti jiijaaco eetavuumo. ¿Jaajaco milli iijoho mifucuci, safucu icanoti deetavejirahi? noomoro.

²¹ Jaarunaa Jesu ifiicoro unuuruubo: Temploja, nuuhi. ²² Jaamaño Jesu iguijeve-unofeeneti ubuheeteusumi ijiibogominaa tolli diibo unuunoco esafutuuhi. Jaamoro Caatinihaame onoonoco, bu Jesu iijico icano diitoco ijiibuguunoco miyaavuguumo.

Jesu Famoovaaco Gaajahi.

²³ Pascua jiiibaimosumi Jesu Jerusaleri iicausumi, sihidi miyaminaa diiboco miyaaveguehicauihi sihidi ejeevanoco omooninoco aatyimemere. ²⁴ Jaarumovi Jesu jeevamaaihicauihi famoovaaco agaajahicaumaño. ²⁵ Mihihañooba diiboco jiiibeguehicauihi: Diito jilli jeevahi, noomoro miyaminaaco diiboro agaajahicaumaño ijeebihaño iicanoco icano.

Nicodemo Onoobo.

3 Icaubo saafi fariseomioobo Nicodemo onoobo judiomi aivojitoobo. ² Jaabo Jesu sujaago fucu asaaboro diiboco nuuhi: Jiiibogominaafi, mihiha magaajahi ico Moocaani mihaico diibeguequi agalluunoco. Chahamo miijoho sihidi ejeevanoco iijoho omoonibadi iicanoco omoonimo Moocaani diiboma iicatiruva, nooboro.

³ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miyanotiro ico neehi, siino dojicuviro ifiivotiibo Moocaani aivojifaño feejitihhi, nooboro.

⁴ Jaanegui diiboco Nicodemo dilluuihi: ¿Milli jaabo miyaminaafi ujusicuubo siino dojicuviro fiivejirahi? ¿Milli jaabo siino seeji jeebihaño ijicafotooboro siino fiivejirahi? nooboro.

⁵ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miyanotiro ico neehi; nifaihuri, Moocaani Gaijari icano ifiivotiibo Moocaani aivojifaño feejitihhi. ⁶ Miyaminaafiditi ifiivoobo miyami-

naafi. Jaanoti Moocaani Gaijati ifiivomo Moocaani Gaijama icahi. Toono eneejiruno Moocaani seemeti iicamo. ⁷ Daabafiitedino siino fiivo ico onoonoti. ⁸ Miïro guibuhuba iimogohigoti asaanoco ijoho guubufihi. Jaaruubo gaajatïhi conooti asaanoro conoovi iifotonoco. Jaabadi jeevamo paryi Moocaani Gaijari ifiivomo, milli ifiivonoco milli miyaminaa gaajajirahi, nooboro.

⁹ Jaanegui Nicodemo siino dilluui: ¿Milli fine jino? nooboro.

¹⁰ Jaanegui Jesu nuuhi: ¿Hijoho aivo sihidi edeevaabo israelminaa jïibogomi-naafi idiicarubo, nacu jinoco gaajatïhi? ¹¹ Miyanotiro ico neehi: Mïihai mihiimaahi magajaanoco. Jaamo mïihai mijïibeguehi mahatyimeneque. Jaarunoco amiïhai mimiyaaveguehicatïhi mïihai monoonoco. ¹² Jiinijeono icarunoco onoonoco uco mimiyaaveguehicatïhi. Jaanequi: ¿Fine millijiru niquejeonoco jïibuguruva?

¹³ Mïihaiñooba niquejefaño footïhi idiïboro tahigoti iniitehiniïbo: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivubo niquejefaño iicaabo. ¹⁴ Miïro Moise sicaihigovi jiinimoco caamovi agaïiïyiciubadi; tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivubo caamovi guijeve imohobujehallivi gaïiïyicicafeteji. ¹⁵ Jaaboco paryi imiyaavogomo ifinijitino fiivoma icacuui**

Moocaani Jiinije Miyaminaaco Agaijino.

¹⁶ Miïro Moocaani sihidi jiinije miyaminaaco agaijïiboro idiïboro iicaabo Illico aciui. Jaaboco paryi imiyaavogomo mitajitïhi. Jaamo ifinijitino fiivoma icaji. ¹⁷ Miïro Moocaani jïijehallivi Illico galluutïhi jiinije miyaminaaco ciïjigaifaño igaïïisuqui. Jilli galluubo diibofeenedi jiinije miyaminaa itaajaqui. ¹⁸ Jaabo Moocaani Achico imiyaavogomo ciïjigaifaño ifetejitïhi. Jaanoti imiyaavogotïmo ciïjigaifaño ifeequi icacuui idiïboro Moocaani Achi iicaaboco imiyaavogotïmaño. ¹⁹ Jaamo imiyaavogotïmo ciïjigaifaño ifeequi icacuui. Miïro jiinijehallivi aachicinïbo asaaboco imogotïmo icivonocoro imuguumo imiticoro omoonihicaumaño. ²⁰ Miïro famooro iimitinoco omoonimo aachicinoco jïiheguehi. Jaamaño aachicininojaagovi fiitivotïmo, iimitinoco omoonino foovoïivotino iicaqui. ²¹ Jaanoti miyaanoco iimogomo aachicinijaagovi fiitivehi diito omooninofaño Moocaani iicano igaajacafetequi.

Jua Siino Jesuditi Onoono.

²² Jaanobuunati Jesu fuuhi jïibogominaama Judea jiinijevi. Jaabo toonovi guenenene icaubo miyaminaaco initiubo. ²³ Jaabadïro Jua nitihicaui Enonvi Salim cuumi fiitino, tomañovi sihidi nifaihu iicaumaño. Jaabojaa miyaminaa ofoomoco nitihicaubo. ²⁴ Jilli icaumo Jua icivojaanirautisumi.

²⁵ Jaanaaca Jua jïibogominaa jenaaucasiuhi judiomima ifiino imibachuhallivi. ²⁶ Jaamoro Juaco nuutuumo: Mojjïibogominaafi, meeci iima oono Jorda oonegueehi iicaubo icahi diiboti mïihaico idiïbuguubo. Jaabojaa go sihidi miyaminaa ofoomoco nitihicaabo, noomoro.

²⁷ Jaanegui Jua diitoco nuuhi: Cajaatyobama chahajiruno gaaja Moocaani diitoco ihacitïruva. ²⁸ Miïro amiïhairyo uco muguubuhinicuui: Uujoho Cristo icatïhi jilli diibo imega uco agalluubo, nooboro eneehininoco. ²⁹ Miïro taabava jïibaimofaño mogaima iicaabo aiji. Jaabo cojiri iicaabo jilli igataavominaafi. Jaabo diibo

---

**3:15 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: finitimo icaji, onoonoco.

ihimaanoco uguubuuboro imo imo icanicibo. Jaabadi jisumi uujoho sihidi imo imo icahi. ³⁰ Jaabo diibo jisumitiro janaanivivi bocitoobaaca uujoho jilli guinoviro minifeteji, nooboro.

Caamoti Asaabo.

³¹ Caamoti asaabo fanoohalliviro icahi. Jaanoti jiinjeeoobo jilli jiinjeminaafi. Jaabo jiinjenehejequere iimaanivivi. Jaanoti niquejefañoti asaabo famoohalliviro icahi. ³² Jaabo aatyimeneti, uguubunoti icano iimaahi. Jaaruubo onoonoco miihaiñooba miyaaveguehicitahi. ³³ Jaanoti saatoho diibo onoonoco imiyaavogomo: Moocaani Miyaabo iicanoco jibeguehi. ³⁴ Moocaani agalluubo Moocaani iijico jibeguehi. Jaaboco Moocaani Igaijaco finitino acihi. ³⁵ Moocaani Illico gaijihi. Jaabo usefaño Moocaani paryi fanoooco ficuui. ³⁶ Jaamaño Moocaani Achico imiyaavogomo ifinijitino fiivoma icacuui. Jaanoti Moocaani Achico imiyaavogotimo fiivoma chahaji. Jilli ñihicuno Moocaani omoonijinofañooro icacuui.

Jesu Samariaogoma Iimaahi.

4 Jaanaa fariseomi guubuui Jua janaanici Jesu ijjibogominaama iicaabo initihicaunoco. ² Jaarunofaño Jesu nitihicautihi idimoro ijjibogominaa nitihicauhi. ³ Jaanoco Jesu uguubuuboro Judeati fuuhi Galileajaago siino ihuumiqui.

⁴ Jaabo imuguui Samaria jiinjefeenedi ufuunoco. ⁵ Jaabo ufuubo ifutuui Sicar onoooumi Samaria jiinje cuumivi Jacob illi Joseque ijiinjeque aaciumaño fiitino. ⁶ Jaamañeri icauno nifaihuhoji Jacob oji onoohoji. Jaanaa Jesu asaabo, iniinovatucuunegi tohoji cojivi casiivuubo, fine gadiciiba nihiba icacuuberi. ⁷⁻⁸ Jaanaa ijjibogominaa tuucuumijaago fuuhi machutaaco anaajeteumo. Jaanaa tuucuumiti saafigo gaigo saauhi toojiti inifaihuvavaugo. Jaagoco Jesu nuuhi: Uco nifaihuti daaci, nooboro. ⁹ Jaanegui diiboco samariaogo nuuhi: ¿Milli jaabo ijoho judio idicaabo, uujoho samariaogo iicagoco nifaihuco dilluui? noogoro. Jilli nuugo judiomi samaritanomima iimogocasihicautimaño.

¹⁰ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Ijoho Moocaani aacinoco gaajaruva, bu miijoho jino ico nifaihuco idillunoco gaajaruva; ijoho uco dilluruva ico uujoho buheenifaihuco acijirahi, nooboro.

¹¹ Jaanegui diigo nuuhi: ¿Aivojibo, nacu jinejeri jaabo inifaihuco diicijirahi aivo faicuvahoji? ¿Conooti jaabo toono buheenifaihuco diicijirahi? ¹² Miiro jino moheedebe Jacob miihaidi jihojico ficuui, diibo iseeme, paryi ijoomi icano toojiti aaduhicauhojico. ¿Nacu jaabo ijoho diibo janaanici deevahi? noogoro.

¹³ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Paryi jihoji nifaihuti aadumoco siino adufira aiveji. ¹⁴ Jaanoti uujoho aacino nifaihuco aadumoco siino ufucuro adufira aivucujitihhi. Uujoho aacino nifaihu diitofañoti finitino niivaji ifinijitino fiivoco ihaciqui, nooboro.

¹⁵ Jaanegui diigo diiboco nuuhi: Aivojibo, uco tofaihuti daaci uco adufira aivotino iicaqui, bu siino jihojijaago nifaihufiiri saatigo icaqui, noogoro.

¹⁶ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Difo jaagoro ditajeque coovato. Jaadi siino disaa, nooboro.

¹⁷ Jaanegui diiboco iimusuugo: Uujoho tajevatihhi, noogoro.

Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Miyaanoco neehi, tajevatihii onoogo. ¹⁸ Miïro sahusedimoma diicacuui, jisumi bu diiboma idiicaabo ditaje icatiïbo. Jaanoco miyaanoco neehi, nooboro.

¹⁹ Jaanoco uguubuugoro diiboco nuugo: Aivojiiïbo iijoho baacho Moocaani iimaaminaafi. ²⁰ Miïro moheedeete samaritanomi Moocaanico jigajihallivi imeji-ibuui. Jaarunaa amiihai judiomi Jerusalevi Moocaani imomaño meneehicahi, noogoro.

²¹ Jaanegui Jesu nuuhi: Gaigo, uco miyaavogo, safucu icajino amiihai Moocaanico mihimono. Tusumi jigajijaago footimo, bu Jerusale cuumijaago footimo icano. ²² Miïro amiihai samaritanomi magaajatiïboco mihimehi. Jaanoti miihai magaa-jaaboco mihimefihii; Miïro judiomiti taajasu saahi. ²³ Jaanoti safucu iicajino, jaano jino tusumi mihicacuui, miyanotiro Moocaanico iimomo imeji igajari, miyaaneri icano. Miïro tolli iimomoco Moocaani imeguehi. ²⁴ Moocaani Gaija jaamaño diiboco iimomo igajari, miyaaneri icano iimequi, nooboro.

²⁵ Jaanegui diigo nuuhi: Uuro gaajahi Mesia, Cristo onoobo, asaajinoco. Jaabo asaadi miihaico paryi fanoocoro jiiïbeguejiiïbo, noogoro.

²⁶ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Uujoho diibo iïma ihiimaabo, nooboro.

²⁷ Jaanaa ijiiïbogominaa gaseuhi. Jaamo jabafiiuuhi. Jesu gaigooma ihiimaauneri. Jaarumo diiboco dilluutihii. ¿Jinejeque dilluui? ¿Jinejeque mihiimaacasihii? nutitimo. ²⁸ Jaanegui diigo ihicicũuco ejeevesuhiniugoro fuuhi ifaacuumijaago. Jaagoro miyaminaaco jiiïbugutuui.

²⁹ Eneecauhu masaamoro memeeceiva saafi gaifi, paryi omoonihicanoco uco onooboco. ¿Naa fine diibo Cristo icatiïbo? noogoro.

³⁰ Jaanegui diito tuucuumiti asaamoro fuuhi diibojaago. ³¹ Jaanaaca ijiiïbogominaa diiboco neehicauhi: Mojiïbogominaafi, machu, noomoro.

³² Jaarunaa diitoco nuubo: Tamachuta icahi uujoho amachujino amiihaima magaa-jatino, nooboro.

³³ Jaanegui ijiiïbogominaa dillucasiuhi sanomiro: ¿Fine miijoho diibedi machutaaco sivahi? noomoro.

³⁴ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Uudi tamachutabadi oono uco agalluubo onoobadi eetavono, idudicamaajeque iimivono. ³⁵ Miïro amiihai meneehi: Icanehi-ica minihibaci, minihibaci idiino basuta ujusijino, noomoro. Jaarunofaño amiihaico uujoho neehi: Memeecei basutaaco, oono paryi tifaicuui ihicicafetequi. ³⁶ Miïro basutaaco ududicamaaibo ijaadaco gaayicifihii. Jaabo basuta noovaco ananinicibadi miyaminaaco nanihi ifinijitino fiivoma iicaqui. Jaaneri abasuubo, bu toonoco iicibiïbo icano sano imo imo iicaqui. ³⁷ Jinoovi aivo miyaano, jilli onoonicino: Saafi abasunoco sifi icinichi, onoono. ³⁸ Jaanegui uujoho amiihaico tajiïbahi mihiciqui amiihai mabasuhinitinoco; sita abasuhininoco amiihai mequeheeevehi idudicamaajeque, nooboro.

³⁹ Jaaboco sihidi Samaria jiinije cuumiminaa miyaavuguuui diigo ijiiïbuguunoti paryi uujoho omoonihicano uco noobo unuunoti. ⁴⁰ Jaanegui samaritanomi diibo-jaa asaamoro diiboco fiituihi diitoma iicaqui. Jaanegui Jesu mifucuci toonovi diitoma icauhi. ⁴¹ Jaamoro diiboco sihidi miyaavuguumo ihiimaaco uguubu-umoro. ⁴² Jaamoro diigoco nuumo: Jisumi iijoho eneeneriro mimiyaavogocuuutihii: Miihairyo muguubucuui. Jaamoro magaajacuui miyaanoro diibo Cristo jiinijeminaa taajasuminaafi icanoco, noomoro.

Jesu Buheesuhi Aivojiibo Seemeneque.

⁴³Toonoti mifucuci iicaunoti fuubo Galilea jiiinijejaagovi. ⁴⁴Jaabo Jesu iinoro nuuhi: Moocaani iimaaminaafi ijiinijevi bocigoratihi, nooboro. ⁴⁵Jaadi Galileavi agaseuboco tomañoto imino gaayiciuhi. Diito tolliro bu fuumo Jerusalevi Pascua jiiibaimojaago. Jaamo atyimeuhi tahi tobaimovi Jesu fanoovaco omooninoco.

⁴⁶Jaadi Jesu siino saauhi Cana cuumijaagovi Galilea jiiinijevi toonovi nifaihuco aivofaihuti iminiiyumañovi. Jaanaa Capernaui icaubo saafi aivojiibo. Jaabo seemene guihuvauhi. ⁴⁷Jaabo guubuuhhi Jesu Judeati Galileavi agaseunoco. Jaanegui diibojaa ufuuboro diiboco nuubo iijajaa ofooboro iseemeneque ibuheesuqui aivo iniinovacuuneguiiha. ⁴⁸Jaanegui Jesu nuuhi: Boti siibadi iicanehejeque omooninoco mahatyimetihachijji mimiyaaveguejitihhi, nooboro.

⁴⁹Jaarunofaño diibo Jesuco nuuhi: Aivojiibo goovano masiigo taseemene guijevetinaacaro, nooboro.

⁵⁰Jaanegui Jesu nuuhi: Fuucu, diseemene buheecuhi, nooboro. Jaanegui diibo Jesu unuunoco imiyaavuguuboro fuucuuhi. ⁵¹Jaabo iijati fiiticuuboco idudicamajeminaa asaumoro jiiibogovauhi: Diseemene buheecuhi, noomoro. ⁵²Jaanegui diitoco dilluubo: ¿Conooti nihiba iicaaberi buheehiniibo? nooboro. Jaanegui diiboco nuumo: Iiji dijiiveeberi iguihuva diiboco buuhinihi, noomoro. ⁵³Jaanoti caani gaajauhi toonoti nihiba iicaaberi Jesu diiboco: Diseemene buheehi, eneehininoco. Jaanoma iicaubo paryi iyotoma Jesuco miyaavuguuhi.

⁵⁴Jino Jesu sihidi ejeevanoco Galileavi iticoni omooninoco alliniuhi Judeati Galileavi siino uhuumiusumi.

Jesu Buheesuhi Igotiiboco.

5 Toonobuunati judiomi eetavuuhhi jiiibaimoco. Jaanegui Jesu fuuhi Jerusalevi. ²Jahigo Jerusalevi ovejami guhuga onoohuga fiitino icano jicooba nicutaaba hebreomi iijiri Betesda onooba. Jaabaati icano sahusedino iguhugano. ³Jaahugaje goohasinovi sihidi iguihuvafiimo icahicauhi aatyimetimo, idiino iimitimo, ifiino isifaññneri iigotimeheje icamo. Jaamo teemehicauhi toba nifaihu amaryibanoco. ⁴Miuro tobajaago Moocaani toomominaafi niitehicauhi safohosa jaaboro inifaihuco maryicuvahicauhi. Jaasumiro tobafaño imegaviro aacotoobo buheehicauhi, jilli fanoova guihuva^{††} ⁵Jaamañeri icaubo saafi treinta y ochodino ficabano ticovovi iguihuvacuubo. ⁶Jaabo siuciniuboco Jesu aatyimeuboro gaajaciuhi aivo guenene iicacuunoco. Jaaboro diiboco nuubo: ¿Diimeguehi ubuheeneque? nooboro.

⁷Jaanegui diibo iimusuuhi: Aivojiibo, miijoho bu uco tobafaño jiihacujirahi toba amaryibasumi fahiijivaro tobafaño feequi mooninaacaro sita tahimegaro feehicahi, nooboro.

⁸Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Gañiivo jaaboro dicigaijeque diiciibo fuucu, nooboro.

⁹Jaasumiro diibo buheeteuhi. Jaaboro icigaijeque iiciuboro igucuubo. Jaafucuu judiomi jaguisifucuu. ¹⁰Jaanegui judiomi Jesu ubuheesuuboco nuuhi: Jaachiiji jino jaguisifucu. Jaanegui dicigaijeque satyejitihhi, noomoro.

---

^{††}5:4 Sahaamefaño toonoono versiculonoco ficuutimo.

¹¹ Jaanegui diibo iimusuuhi: Miiro uco ubuheesuubo diiboro uco neehi: Dicigaiijeque diiiciibo fuucu, nooboro.

¹² Jaanegui dilluumo: ¿Miiijoho diibo ico dicigaiijeque diiiciibo diigo onoobo? noomoro.

¹³ Jaarunofaño diibo gaajautihi diiboco ubuheesuuboco. Tomañeri sihidi miyaminaa iicaumo cojiti Jesu sihigovi ufucumaño. ¹⁴ Jaanobuunati Jesu diiboco siino templojafaño aatyimeuboro nuuhi: Meeci, jisumi jino iijoho ubuheecunoco; siino imitino diicacuujirahana janaanici icano siino dijaa saadino, nooboro.

¹⁵ Jaanegui diibo ufuuboro judiomico jiiibugutuubo Jesujaahi diiboco ubuheesuunoco. ¹⁶ Jaanoma iicaumo judiomi Jesuco imitino moonihicauhi, diibo jaguisifucuvi tolli omoonihicaumaño. ¹⁷ Jaanegui Jesu nuuhi: Guihirubi, jisumihachuta dudicamaahi. Jaano ticovovi bu uujoho dudicamaahi, nooboro.

¹⁸ Jaanoma iicamo judiomi janaanici imeguehicauhi diiboco agaicaaunoco. Miiro toono jaguisifucucoro diitobadi teemehicautiibo, tolliro bu Moocaañico: Guihirubi, nooboro ifiico Moocaañibadi moonihicaubo icano.

Moocaañi Achi Mitya Iiji.

¹⁹ Jaanegui diitoco nuubo: Miyanotiro, miyanotiro amiihaico neehi: Uujoho Moocaañi Seemene iinoro ijeebiitiro moonitihi. Miiro Caani omooninoco aatyimeebere, bu tolliro Illi moonihi. ²⁰ Miiro Moocaañi Illico agaijimaño fanoova mooninoco diiboco ifusui. Miiro imi janaanici ejeevanoco iifusuiiibehiica. Jaaneri amiihai majabafiiteji. ²¹ Moocaañi uchuumucuumoco ubuheetesuuboro fiivoco aacibadiro bu Illi iimogomoco fiivoco aciji. ²² Miiro Moocaañi miihaiñoobaco iimitico nootih. Jaaruubo paryi toono imibachu mityaco Illi usefaño jeevesuubo, imitico iimibachuqui; ²³ Toonoti famooro Illico ibociguequi Caanico iicabadiro. Jaanoti Illico obocigotimo, tolliro bu Caanico bocigotih diiboco agalluuboco.

²⁴ Miyanotiro, miyanotiro amiihaico neehi: Uco agalluhiniiboco imiyaavogomoro uujoho onoonoco uguubuumo ifinijitino fiivoma icacuui. Jaamo ciijigaifaño fuucuujiitih; Jilliro guijevoti fiivofañoñi fatyucuubo. ²⁵ Miyanotiro, miyanotiro neehi: Ufucu icajino, jaano jino tusumi mihicacuui; iimitifaño miguijevécubadihica iicamo Moocaañi Achi iijico uguubujino. Jaanoco uguubumo fiivoma icaji. ²⁶ Moocaañi mitya icahi fiivoco aacijino. Jaabo Illico mityaco aciibo tolliro Illi sitaaco fiivoco ihaciqui. ²⁷ Tolliro bu mitya iijico aciibo miyaminaafañoti iimitino, iimino icanoco idugaacuqui, uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo iicamaño. ²⁸ Jinoti meheetyedino: Ufucu icajinehiica tusumi paryiicino ciijojinofaño iicamo ihiimaaco uguubujino. ²⁹ Jaamo iiminoco omooniumo siino buheeteji fiivoma iicaqui. Jaanoti iimitinoco omooniumo buheeteji ciijigaifaño ifeequi.

Cristoti Ijiiibogono.

³⁰ Miiro uujoho aivo, uuro tajeebiitiro moonijitirahi. Jaamaño uujoho iimitinoco dugaacui uco atajiiibabadi. Jaano uujoho udugaacuno miyaano tajeebiiti uuro iimogonoco omoonitimaño. Jilli Guihirubi uco agalluhiniibo iimogonocoro moonihi. ³¹ Uujoho uuro tafiitiro jiiibuguruva tajiibogo saatehedi ibocima chahajirahi. ³² Jaanoti sifi uuditi jiiibeguehi. Jaamaño uujoho gaajahi uuditi diibo onoono miyaano iicanoco. ³³ Miiro amiihai saatohoco magalluuhi Juajaago diiboco idillutequi. Jaanoco diibo miyaanoco nuuhi. ³⁴ Jaarunofaño uujoho gaayicitih miyaminaafi

ijibogonoco. Jaarunoco uujoho jilli Juati amihaico neehi. Jaamo uco mimiyaavogomoro mataajaji. ³⁵ Miiro Jua ciijigaimecu ijiganoro aachicibadi jeevauhi. Jaabo aachiciniunofaño amiikai jihachutagayiro imo imo mihicauhi. ³⁶ Jaaruno toono Jua ijibuguuno janaanicivi uujoho onoono jeevahi. Miiro Moocaani uco agalluubo atajibaunoco omoonino. Toonoro tahallivi jibeguehi miyaano uco Moocaani agalluunoco. ³⁷ Tolliro bu Guihirubi uco agalluubo uuti jibeguehi. Jaaruuboco amiikai safooba mahatimetatihi, bu ihiimaaco safooba muguubutatihii cano. ³⁸ Tolliro bu diibo iiji amiikaifañoo chahahi; Diibo agalluuhiniiboco amiikai mimiyaavogotimaño. ³⁹ Miiro Caatinihaameque imino amiikai mihiiifinichicahi fiivo ifico toohaamefaño mahatymeneque mihimogomoro. Jaano miiro toohaame uuditi ijibuguruhaame. ⁴⁰ Jaarumo taja masaanoco mihimogotihii fiivoma mihicajiruneguiha.

⁴¹ Uujoho miyaminaa cahacisuco gaayicitihi. ⁴² Jaabadiro uujoho gaajahi amiikai Moocaanico magajitinoco. ⁴³ Miiro uujoho Guihirubi memeri saahinihi; Jaaruuboco uco magaayicitihi. Jaanoti sifi jilli ijeebiitiro asaaboco naha amiikai magaayicijirahi. ⁴⁴ ¿Milli jaamo mimiyaaveguejirahi sanomiro fahigovavi miyaminaa imihicacoro magaayicicasimo? Jaamaño toonoguiinodi idiiboro iicaabo Moocaaniti asaano imihicaco miguiinotihii. ⁴⁵ Jaanegui uuditi mehesamaaidino: Caani imefeenevi mihaico imitino neejiiibo, noomoro. Icaabo amiikai imitico eneejiibo Moise. Jaabo tajibafenedi mataajibadi mehesicinirahi. ⁴⁶ Miiro Moiseque mimiyaavuguruva uco tolliro mimiyaaveguejirahi. Miiro diibo uuti caatiniuhi. ⁴⁷ Jaabo acaatiniunoco mimiyaavogotimo, ¿milli bu taajico mimiyaaveguejirahi?

Cinco Mildimoco Amachusuno.

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 Toonobuunati Jesu fuuhi Galilea muuai onegueehivi. Jaaba momoro bu Tiberia onoomuui. ² Jaabo dojicuti sihidi miyaminaa feehicauhi sihidi ejeevanoco omooniiiboro iguihuvamoco ubuheesunoco aatyimehicauneguiha. ³ Jaanegui Jesu ifabaihallivi ufuuboro ijibogominaama casiivuubo. ⁴ Jaasumi fiiticuuno judiomi jibaimo Pascua iicaujino. ⁵ Jaanaa Jesu emeeiubo atyimeuhi sihidi miyaminaa idojicuti asaunoco. Jaanegui Felipeque nuubo: ¿Cuucati fine machutaaco manaajejirahi jito imachuqui? nooboro.

⁶ Jilli Felipeque nuubo jilli diiboco inisuubo, ¿milli fine neejiiibo? onoomaño jilli omoonijinoco imino agaajacuuboro. ⁷ Jaanegui Felipe nuuhi: Fine doscientos denario ticovovi manaajejirahi, machutaaco. Jaaruno famooviro ajashuno iifetejitirahi, nooboro.

⁸ Jaanegui ijibogominaati saafi Andre Simon Pedro nahabo Jesuco nuuhi: ⁹ Ji-neeri icase sase sahusedino sebada maahuno, bu miimisiici tavaabomisi icanoma iicase. ¿Milli jaano tonoodino jinoodimo miyaminaavi ifetejirahi? nooboro.

¹⁰ Jaanegui Jesu nuuhi: Diitoco monoo icasiicamaaiqui, nooboro. Jaamañeri sihidi ñaavahu icauhi. Jaanohallivi casiicamaaiumo cinco mildino gaifiimi. ¹¹ Jaadi Jesu imaahunoco iiciuboro Moocaanico graciaco aciuboro, toonoco ijibogominaaco aciubo. Jaanoco diito imiyaminaama ifuuhi giciniuumoma. Tolliro bu itaavaco iifuumo iimuguudineheje. ¹² Jaanoco amachuumo utuvacuudi Jesu nuuhi, ijibogominaaco: Paryi manaani ihatyuuvoco gañicafototino iicaqui, nooboro.

¹³ Jaanoco ananiumo gahafusuuhi, jiiibaifañoo fahuseeci, siino miibaici icanoco sahusedino sebada maahuno iicaunoti aatyuvuunoco. ¹⁴ Jaano Jesu sihidi ejeevano

iifusuco eheetavuunoco aatyimeumoro diito nuuhi: Miyaanoro jahi jaani Moocaani iimaaminaafi jiinjehallivi asaaujiibo, noomoro.

¹⁵ Jaamoro Jesuco iiciumoro satyuuujirumo aivojiiiboti iheetavequi. Jaanoco agaa-jaciuboro iinoro fuubo siino ifabaijaagovi.

Jesu Nifaiuhallidi Iguehi.

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Jaanaa mihiiijicuudi ijiiibogominaa muuaijaago fuuhi. ¹⁷ Jaamoro meenegafaño ijicamaaiumoro fuumo onegueehi Capernaujaagovi. Jaanaa civucuuno. Jaarunaa Jesu diitojaa gaseutihi. ¹⁸ Jaanaa imuaaifa ticovauno sihidi guibuhuba asaano.

¹⁹ Jaamo ufuumo sahuse juugahuseti sano idiino kilometronohachuta icacuumaaca Jesu saauhi nifaiuhallidi igooboro. Jaaboco aatyimeumoro sihidi igutuumo. ²⁰ Jaarunaa diitoco nuubo: Uujoho; mihiguetejirahana, nooboro.

²¹ Jaanegui diito diiboco imo imo imeenegafaño gaayiciuhi. Jaadi goovano iifutuumo ufuuhigo.

Miyaminaa Jesuco Guiinehi.

²² Jaano sesevedi toonegueehivi miyaminaa ifitafutuumo gaajauhi sagaaro meenega iicaunoco. Jaagafaño Jesu ijiiibogominaama footinaaca diito iinoro fuumo.

²³ Jaanaa bu sagahaje gaseuhi Tiberia cuumiti asaano, jaagahaje cañavuuhi Jesu graciaco aaciunobuunati maahunoco amachuuno fiitino. ²⁴ Jaamañovi Jesu, ijiiibogominaa icano achahaunoco miyaminaa aatyimeumoro toono imeenenefaño ijicamaaiumoro fuumo Capernaujaago Jesuco guinomoro.

Jesu Fiivoco Aacineguiiha Diiboco Fiivo Maahuti Momonimo.

²⁵ Jaaboco onogoo muuaivi aatyimeumoro nuumo: Jiibogominaafi, ¿cusumi gasehinihi? noomoro.

²⁶ Jaanegui Jesu diitoco iimusuhi: Miyanotiro, miyanotiro amiihaico neehi: Jilli mamachuhinimo mutuvahinineguiiha uco miguinehi. Jilli sihidi ejeevanoco eheetavehininoco mimiyaaveneguiiha icatino. ²⁷ Jaanegui ifinino machutaguiiha mududicamaaidino, ifinijitino fiivoco aacino machutaguiiharo mududicamaaje. Toonoco uujoho Miyaminaafibadi Ifivuubo amiihaico aacijino. Toonoti uujoho Moocaaniti asanoco miyaminaa igaajaqui, bu uuvi Moocaani igaajataco ificucuno icano, nooboro.

²⁸ Jaanegui diiboco dilluumo: ¿Milli jaanegui momooniji Moocaani iijico meheetavequi? noomoro.

²⁹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Moocaani imeguehi, diibo uco agalluuboco amiihai mimiyaavogonoco, nooboro.

³⁰ Jaanegui diiboco nuumo: ¿Eneecata sihidi ejeevanoco miihaico diihifusu maatyimemere ico mimiyaaveguequi? ³¹ Miiro moheedeetemihai machuuhi mana onoonoco sicaihigovi iicausumi, oono Caatinihaamefaño: Niquejeo maahunoco machusuubo, onoobadi, noomoro.

³² Jaanegui Jesu iimusuhi: Miyanotiro, miyanotiro amiihaico neehi: Moise amiihaico niqueje maahuco acitihii, Guihirubi amiihaico jino miya maahu niqueje maahuco acihi. ³³ Jaano jino Moocaani maahu diibo niquejefañoti iniitoobo jiinjeminaaco fiivoco aaciibo, nooboro.

³⁴ Jaanegui nuumo: Aivojiĩbo, fahiĩjivaro miĩhaico toono maahuco daaciĩica, noomoro.

³⁵ Jaanegui Jesu nuuhi: Uujoho fiivo maahu; tajaa asaamo ajebavacuujitihi, uco imiyaavogomoco ufucuro adufira aivucuujitihi icano. ³⁶ Miĩro amiĩhaico uujoho eneehinicuubadi: Uco mahatyimecuurumo uco mimiyaaveguehicitahi. ³⁷ Miĩro paryi fanooro Guihirubi uco aacino tajaa saaji, tolliro bu tajaa asaamoco uujoho buhi gañiĩjitihi. ³⁸ Uujoho niquejefañoti niitehinitihi uuro iimogonoco mooniqui icatino, jilli uco agalluuhiinĩbo iimogobadi mooniqui saahinihi. ³⁹ Jaano jino Guihirubi uco agalluuhiinĩbo iimogono; Paryi diibo uco aacimoco saatohobaco jeevesutĩibo paryi famoocoro ufucu niinofucusimi buheetesuji. ⁴⁰ Jaano jino uco agalluuhiinĩbo iimogono; Paryi famooro miyaminaa Moocaani Seemeneque aatyimemere imiyaavogomo ifinijitino fiivoma iicaqui. Jaamoco uujoho niinofucusimi buheetesuji, nooboro.

⁴¹ Jaanegui judiomi ticovauhi diiboco edejecuumo. Uujoho fiivo maahu niquejefañoti iniituubo, unuuneguiĩha ⁴² neehicauhi: ¿Nacu jaani Jesu Jose achi icatĩibo? ¿Miĩro caani, seeji icamoco miĩhai magajahi? ¿Milli jaabo: Uujoho niquejefañoti niitehi, neehicahi? noomoro.

⁴³ Jaanegui Jesu nuuhi: Musuufeni toono amiĩhai dejecufiraco. ⁴⁴ Miĩhaiñooba tajaa saajitirahi Guihirubi uco agalluuhiinĩbo tajaa isivatiruva. Jaamoco uujoho buheetesuji ufucu niinofucu. ⁴⁵ Miĩro, Moocaani iimaaminaa aamefaño jilli noono: Moocaani famoocoro jiĩbegueji, noonoro. Jaabadi famooro Moocaanico uguubumoro diiboti agaajamo tajaa saahi.

⁴⁶ Miĩhaiñooba Moocaanico atyimetihi idiiboro uujoho Moocaaniti asaaubo Moocaanico atyimehi. ⁴⁷ Miyantiro, miyantiro amiĩhaico neehi: Uco imiyaavogomo ifinijitino fiivoma icaji. ⁴⁸ Uujoho fiivo maahu. ⁴⁹ Miĩro amiĩhai eedeete manaaaco sicaihĩgovi amachuurumo chuumuui. ⁵⁰ Jaanoti naha jino niquejefañoti iniĩtono maahu. Jaanoti amachumo guijevetimo iicaqui. ⁵¹ Uujoho diiburucu jino fiivo maahu iicaabo niquejefañoti iniitehinĩbo. Jaamo uco agaayicimo ifinijitino fiivoma icaji. Jaano maahuco uujoho aacino taahucu. Jaanoco uujoho jiĩnijeminaahallivi aacijino, nooboro.

⁵² Jaanegui judiomi ticovauhi sanomiro iimaacasiumo: ¿Milli jaabo jaani miĩhaico duusujirahi ihuucuco? noomoro.

⁵³ Jaanegui Jesu nuuhi: Miyantiro, miyantiro amiĩhaico neehi: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo uucuco muduutihachiĩji, bu itiĩjohoco mahadutihachiĩji icano fiivoma mihicajitihi. ⁵⁴ Jaanoti taahucuco amachuubo, tatyiĩjohoco aaduubo icano ifinijitino fiivoma icaji. Jaaboco uujoho niinofucu buheetesuji. ⁵⁵ Jaano tafi miya machuta, tatyiĩjoho miya adufaihu icano. ⁵⁶ Jaamo tafiico amachumo, tatyiĩjohoco aadumo icano uuma icahi. Jaamoma bu uujoho tolliro icahi. ⁵⁷ Miĩro Moocaani uco agalluubo ifiima icahi, jaaberi uujoho icahi icano. Jaabadiro uco amachuubo uuri icaji. ⁵⁸ Jino niquejeti iniituuno maahu; amiĩhai caanimihai manaaco amachumo iguijeveubadi iicano icatino. Jaanoti jihicati amachumo ifinijitino fiivoma icaji, nooboro.

⁵⁹ Jilli nuubo Jesu Capernau cuumi sinagogajafaño ijiĩbuguubo.

Jesu Iimaa Fiivoco Acihi.

⁶⁰ Jaanoco sihidi saatoho ijiiibogominaa uguubuumororo nuuhi: Aivo jiihiimaa sihidi jeevahi. ¿Miiijoho fine gaayicijirahi? noomoro.

⁶¹ Jaanoco Jesu ijiiibogominaa onocasiunoco agaajaciuboro nuubo: ¿Jaano nacu amiihaico imitino moonihi? ⁶² ¿Millijiru fine imi, uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuboco caamo iticoni iicauhigo ofooboco mahatyimeruva? ⁶³ Miiro Moocaani Gaija miinoco fiivoco acihi. Jaanoti muuhucu jilli jihovono. Jaanoti naha jino uujoho ihi-imaanoo amiihai jeebiico ifinijitino fiivoco aacijino.

⁶⁴ Jaarunofaño icamo amiihaiti saatoho imiyaavogotimo, nooboro. Miiro Jesu imegaviro gaajacuui imiyaaveguejitimoco, bu diiboco igaicauqui aaciujiboco icano. ⁶⁵ Jaamaño nuubo: Toonegui amiihaico neehinihi: Miihaiñooba tajaa saajitirahi Guihirubi tajaa isivatiruva, nooboro.

⁶⁶ Jaasumitiro sihidi saatoho diibo dojicuti efeehicaumo diibediti udugaavuumoro diiboma fuucutimo. ⁶⁷ Jaanogui Jesu saatoho ijiiibogominaa fahuseeci motihaiti miimisiici icano iicaumoco nuubo: ¿Nacu bu amiihai tolliro diitobadiro mefejeji? nooboro.

⁶⁸ Jaanogui Simon Pedro diiboco iimusuuhi: ¿Aivojiiibo, miijaago bu miihai mefeje-jirahi? Miiro iima icano ifinijitino fiivo iimaa. ⁶⁹ Miiro miihai mimiyaaveguehnicuui. Jaamoro magaajahi iijoho Cristo Moocaani iicaabo Seemene idiicanoco, nooboro.

⁷⁰ Jaanogui Jesu diitoco nuuhi: Amiihai docedimoco uujoho icihinihi. Jaamo amiihaifañoti iicaabo saafi iji iicaabo, nooboro.

⁷¹ Jilli nuubo Juda Iscariote Simon achiditi. Jaabo Juda docedimoobo iicaubo Jesucristoco iguijeniqui aaciujiiibo.

Jesuco Inahabomi Miyaaveguehicautihi.

7 Jaanobuunati Jesu Galilea jiiinijeri igooboro feehicaui. Jaaboro Judea jiiinijevi ofoonoco imeguehicautiibo judiomi diiboco tahi agaicaauguuneguiiha. ² Jaanaa fiiticuuno tabernaculojano jiiibaimo iicaujino; tusumi judiomi nijeganofañooro icanicimo. ³ Jaaneguiiha Jesuco inahabomi nuuhi: Jinooti difo Judeavi. Tahi iicamo didojicuti ofoonicimo edeetavonoco ihatyimequi. ⁴ Miiro miihaiñooba miyaminaaco ifiico igaajasuqui omoonimo toovono moonitathi, tolli bu omooniiibo famoo imefeeneviro moonihica, noomoro.

⁵ Jilli nuumo inahabomi icarumo diiboco imiyaaveguehicautiimaño. ⁶ Jaanogui Jesu diitoco nuuhi: Tufucuviiica uujoho iifototiihiica. Jaanoti amiihaidi naha fafucuvoro imihi. ⁷ Miiro amiihaico jiiinjeminaa jiiheguetihi. Jaanoti uco jiihegueme diito imitico onoonohalliti. ⁸ Amiihairyo tobaimojaago mofoo. Jaanoti uujoho tobaimovi footihiica tahoovofucuviiica uujoho ifototiihi, nooboro. ⁹ Diitoco tolli unuuboro fitafutuubo Galileavi.

Jesu Fuuhi Nijegano Jiiibaimovi.

¹⁰ Jaadi inahabomi tobaimojaa ufuunobuunati, Jesu tolliro bu fuuhi. Jaaruboo foovono fuutiibo, toovonoro fuubo saatohoba diiboco aatyimeujiruneguiiha.

¹¹ Jaaboco judiomi tobaimoguiino iguiinomoro neehicaui: ¿Cuuca fine iicaabo? noomoro.

¹² Jaabediti sihidi miyaminaa miribacasihicauhi. Saatoho neehicauhi: Aivo imihusebe, noomoro. Jaanoti saatoho neehicauhi: Imitiibo miyaminaaco bañihicaabo, noomoro.

¹³ Jaarumo miñhaiñooba foovono diibediti iimaahicautihi judiomi ñihicuti.

¹⁴ Jaanaa iñibaimo feeneveunaaca Jesu templojafaño jicafutuuhi. Jaaboro tico-vaubo iñibuguubo. ¹⁵ Jaaneri judiomi sihidi eheetyemere neehicauhi: ¿Milli jaabo sihidi fanoovaco gaajahi aamenefaño icautiruubo? noomoro.

¹⁶ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Uujoho tajeebiitiro jiiibogotihi uco agalluhiniibo jiiibogoco uujoho jiiibeguehi. ¹⁷ Cajaatyohacho Moocaani iimogonocoro omoonigomo, gaajaji Moocaani jiiibogoco iñibogonoco nacu tajeebiitiro uujoho onono iicanoco. ¹⁸ Jaanoti ijeebiitiro ihiimaabo diiboco miyaminaa obocigonoco imeguefihi. Jaanoti diiboco agalluhiniiboco obocigoobo, miyaanoco iimaahi. Jaabo-faño bañifiira chahahi.

¹⁹ Miñro amiñhaico Moise tajiibaco aciuihi. Jaarunoco amiñhaiti saatohoba imino moonitihi. ¿Collihi jaamo uco magacaaujirahi? nooboro.

²⁰ Jaanegui miyaminaa iimusuuhi: Iñjoho iñjima diicahi. ¿Miñjoho nacu ico gaicaaujirahi? noomoro.

²¹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Sanoocoro jaguisifucusumi omoonihineri famooro meheetyehinihi. ²² Miñro Moise amiñhaico tajiibauhi amiñhai meehe nigaci quiticico. Jaarunoco diibo ticoniutihi omoonuubo, amiñhai eedeetemihai toonoco ticoniuihi eheetavuumo. Jaanoco amiñhai jaguisifucusumi meheetavonicihi. ²³ Jaano Moise tajiiba gañicafototino iicaqui momoonimoro jaguisifucusumi gaifi seemene meeheque miquiticinichi. ¿Jaamo collihi tajaa misifiiratehi jaguisifucusumi saafi miyaminaafico faabohocoro ubuheesuhininohalliti? ²⁴ Imino meecitimoro saatohoditi mihiimaadino. Jari imino magaajaadi mihiima, nooboro.

¿Naa Fine Jaani Cristo?

²⁵ Jaanaa saatoho Jerusalem iicahicaumo nuuhi: ¿Nacu jaanico iguijeniqui iguinehicaabo icatiibo? ²⁶ Memeeeci ono famoofeeneviro iimaaruuboco miñhaiñooba milli moonitihi: ¿Naa fine jisumi aivojito gaajacuuhi diibo Cristo iicanoco? ²⁷ Jaanoti miñhai magaajahi tahigoti diibo asaahigoco. Jaanoti Cristo asaadi miñhaiñooba gaajajitihi cuucati diibo asaanoco, noomoro.

²⁸ Jaanegui Jesu templojafaño iñibugumañoti sefano nuubo: Uco naha amiñhai magaajahi tahigoti asaahigoco. Jaaruubo uujoho tajeebiitiro saatih. Jaabo uco agalluhiniibo miyaabo iicaaboco amiñhai magaajatih. ²⁹ Jaanoti uujoho diiboco gaajahi diiboti asaahinimaño. Miñro diibo uco galluhinihi, nooboro.

³⁰ Jaanegui diito diiboco gaayiciujirahi diiboco icivojaaniqui. Jaarunofaño miñhaiñooba diiboco gaayiciutihi ihoovofucuvi iifutuutimaño. ³¹ Jaarunofaño sihidi diitoti saatoho diiboco miyaavuguuhi. Jaamoro nuuhi: ¿Nacu Cristo asaadi jaani sihidi ejeevanoco eheetavehicano janaanici eetavejiruubo fine? noomoro.

Fariseomi Sisiminaaco Galluui Jesuco Igaayiciqui.

³² Jaanoco fariseomi guubuui miyaminaa toonoti miribacasiunoco. Jaanegui-iha sacerdotemi aivojito, fariseomi icamo sisiminaaco galluui Jesuco igayiciqui.

³³ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Gueenenehiica amiñhaima icaji. Jaadi dojicuviro

feěji uco agalluubojaa. ³⁴ Jaaboco miguiinejirahi. Jaarumo uco mahatyimejitihii uujoho iicahigo amiikai mihifetejitimaño uco mahatyimejitihii.

³⁵ Jaanegui judiomi sanomi ro noocasiuhi: ¿Cuuca fine jaabo ofooboco mahatyimejitihii? ¿Nacu fine griegomifeenevi judiomi agavaracinimojaago feejiibo griegomico ijiibeguequi? ³⁶ ¿Milli fine eneejirunoco oono miikaico noobo: Uco miguiinejirahi. Jaarumo uco mahatyimejitihii uujoho iicahigo mihifetejitimaño, noobo? noomoro.

Moocaani Gaija Fiivo Muuai Nifaihubadi Icaabo.

³⁷ Jaanaa niinofucu imiya jiiibaimofucu Jesu agaaniivuuboro sefano nuuhi: Saa-toho adufirari mihicahachiiji tajaan masaamoro, mahaduva. ³⁸ Uco imiyaavogoobo, Caatinihaamefaño onobadi: Dijeebiifañoti fiivo muuai nifaihu cuuji, nooboro.

³⁹ Jilli Jesu nuuhi: Diiboco imiyaavogomo Igaijaco agaayicijinoco. Tusumihiica Moocaani Gaija niituutihica Jesu niquejefaño ufuutimañehiica.

Miyaminaa Dugaavocasiuhi.

⁴⁰ Jilli Jesu unuunoco diitofeeneti saatoho uguubuumoro nuuhi: Miyaanoro jahi jaani Moocaani iimaaminaafi asaajiibo, noomoro.

⁴¹ Jaanoti saatoho neehicauhi: Jaani Cristo, noomoro. Jaanoti saatoho neehicauhi: ¿Nacu Galileati Cristo saajirahi? ⁴² Miuro Caatinihaamefaño noono: Cristo saaji, Aivojiibo David yotofañoti tolliro Belen allio cuumijefañoti David iicauhigoti saaji-ibo, noono, noomoro.

⁴³ Jaamoro miyaminaa fahigova dugaavocasiuhi Jesuhalliti. ⁴⁴ Jaanegui di-itoti saatoho diiboco igaayiciqui mooniurahi. Jaarumo saatohoba milli diiboco mooniutihii.

Aivojito Jesuco Miyaavogotihii.

⁴⁵ Jaanaa isisiminaa tahigoti siino saauhi. Jaamoco sacerdotemi aivojito fariseomi icamo nuuhi: ¿Collihii jana jaaboco misivatihii? noomoro.

⁴⁶ Jaanegui isisiminaa iimusuuhi: ¡Aivo chahamo saatohoba diibobadi ihiimaamo! noomoro.

⁴⁷ Jaanegui fariseomi diitoco nuuhi: ¿Tolliro bu nacu amiikai diibo abañinoco mimiyaaveguehi? ⁴⁸ ¿Nacu amiikahidi saatoho aivojitoti, fariseomiti icano miyaaveguehi? Imiyaavogotimo duhu. ⁴⁹ Jaanoti jito miyaminaa tajiibaco agaajatimo jilli ciijigaifaño efeejimo, noomoro.

⁵⁰ Jaanegui diitoobo saafi Nicodemo onoboo safoono Jesuco fucu emeeciyeubo, nuuhi: ⁵¹ ¿Nacu miikai tajiiba saafi miyaminaafico: Iimiti, neejirahi, iticoni diibo omooninoco gaajacitimoro? nooboro.

⁵² Jaanegui diiboco nuumo: ¿Nacu bu ijoho Galileaoo? Eneecau, imino Caatinihaameque dihiifinici Galileati Moocaani iimaaminaa saatatihii, noomoro ⁵³ ijeevadi sahaje iijanojaa foociniumo.

Gaifiimima Iicafifigo.

8 Jaanoti Jesu fuuhi Olivohono iicagajijaago. ² Jaano sesevedi fucuro Jesu siino templojafaño saauhi. Jaabojaa sihidi miyaminaa saauhi. Jaamoco acasiivuuboro ticovaubo ijiibuguubo. ³ Jaanaa fariseomi, caatiniminaa icamo diibojaa si-

vauhi gaigooco gaifiimima iicafihicaugoco. Jaagoco diitofeenevi ificumoro ⁴ nuumo: Aivojiībo Jesu, jaamo aiji icanaaca, sifiima faguifaño icagoco mahatyimehi. ⁵ Mīiro Moise itajiībafaño jilli mīihaico neehi: Tolle iicagoco guisiri mahaamimoro magaīcaau, nooboro. ¿Jana ijoho millī neehi? noomoro.

⁶ Jilli nuumo diiboco inisuumo, iifurumo toonohalliti diiboco icivojaaniqui. Jaanegui Jesu jiīnijehallivi idijiīvuuboro ticovaubo ihusegairi jiīnijeque acaatiniubo. ⁷ Jaarunaa suufenitimo diiboco idilluhicaunegui, agānīvuuboro diitoco nuuhi: Eneecata amiīhaiti saatoho imitima machahamo miticoni diigoco guisibari mahaamimo, ⁸ nooboro siino idijiīvuuboro ijiīnijeque caatinihicaui. ⁹ Jilli unuunoco uguubuumoro tolliro diito iimitima icaunoco jeebīifañodi agaajuumoro ihamiyatoti ticovaumo safiisari ofociniamo. Jaanaa Jesu diigo icanoro covovacafutuuihī tomañovi. ¹⁰ Jaadi Jesu agānīvuudi mīihaīnoobaco atyimecuutībo, idiīgoro diigo toonovi ifitafutuugoco aatyimeuboro nuubo: Gaigo, ¿cuuca icamo dihallivi imitino ihiimaahicamo? ¿Mīiro saatohoba ico millī moonitihi? nooboro.

¹¹ Jaanegui nuugo: Aivojiībo, saatohoba millī uco moonitihi, noogoro.

Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Uujoho bu icaruubo millī ico moonitihi. Fuucu. Jaagoro siino imitino diicacuujirahana, nooboro.

Jesu Miyaminaa Jeebīinoco Achicinībo.

¹² Jaadi siino Jesu ihiimauboro miyaminaaco nuubo: Uujoho jiīnijeminaa jeebīico achicinībo, tadyojicuti asaabo civohi icajitihī. Jaano ifinijitino fiivoco aacino foovoma icajiībo.

¹³ Jaanegui fariseomi diiboco nuuhi: Ijoho difiitiro dībeguehichi. Jaano dijiībogo ibocima chahahi, noomoro.

¹⁴ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Jaaruno uujoho tahalliviro ijiībuguruno tajībogo ibocima icahi, uujoho asaahinīhigoco, ofoohigoco icano agaajamaño. Jaanoti amiīhai magaajatihi uujoho tahigoti asaahinīhigoco, ofoohigoco icano.

¹⁵ Jaamo amiīhai miyaminaa imitico meneehi jiīnijeminaa tajībafenedi. Jaanoti uujoho mīihaīnoobaco dugaacutihi. ¹⁶ Jaanoti dugaacuruva, uujoho udugaacuno miyaanejiru, saafiuro uujoho icatihi, Guihirubi uco agalluuhinīboma mihicamaño. ¹⁷ Mīiro amiīhai tajība aamefaño noocinino: Miimisiīci ijiībogono ibocima icahi, noonoro. ¹⁸ Mīiro uujoho tafitiro jiībeguehi, tolliro bu Guihirubi uco agalluuhinībo uutī jiībeguehi icano, nooboro.

¹⁹ Jaanegui diiboco nuumo: ¿Cuuca nacu diicaani icahicahi? noomoro.

Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Uco amiīhai magaajatihi, bu tolliro Guihirubico magaajatihi icano. Jaanoti uco magaajaruva tolliro Guihirubico magaajajirahi, nooboro.

²⁰ Jilli Jesu nuuhi templojafaño ijiībuguubo nihibamico ijicuhicauno cojivi. Jaaruboco mīihaīnooba gaayiciutihi, ihoovovi iifutuutimaño.

²¹ Uujoho feeji. Jaaboco miguiinurumo uco aatyimetimoro amiīhai imitimaryo miguijeveji. Uujoho ofoohigo amiīhai mefeetitihī, nuubo.

²² Jaanegui judiomī nuuhi: ¿Nacu fine iinoro ifiico guijenijiībo. Jaamaño: Uujoho ofoohi mefeetitihī, noobo, noomoro.

²³ Jaanegui Jesu nuuhi: Amiīhai baato. Jaanoti uujoho caamoobo. Amiīhai jiījeminaa. Jaanoti uujoho jiījeminaafi icatihi. ²⁴ Jaamaño amiīhaico: Amiīhai im-

itimaryo miguijeveji, neehi. Miïro uco mimiyaavogotihachiiji amiïhai imitimaryo miguijeveji, nooboro.

²⁵ Jaanegui dilluumo: ¿Miïjoho nacu ijoho? noomoro.

Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Siicijetiro amiïhaico neehicacuui. ²⁶ Sihidi icano amiïhaico eneejino, amiïhaiti udugaacujino icano. Jaarunofaño uco agalluubo miyaanocoro neefihi. Jaabo uujoho diiboti uguubuunoco jiiijeminaaco jiiibeguehicali, nooboro.

²⁷ Jaarunoco diito gaajahicautihi Moocaaniditi ihiimaahicaunoco. ²⁸ Jaadi nuubo: Jari caamovi Miyaminaafibadi Ifiivuboco guijeve imohobujehallivi magañi-iyicidi magaajaji, uujoho diiboro iicanoco. Tolliro bu tajeebiitiro uujoho omoonihicatinoco magaajaji, bu tolliro Guihirubi uco ijiiibeguehicanocoro omoonihicanoco icano. ²⁹ Uco agalluuhiniibo uuma icahi. Jaabo Guihirubi uco jeevesutihi, diibo iimogonocoro omoonihicamaño, nooboro.

³⁰ Jilli Jesu unuunoti saatocho sihidi diiboco miyaavuguuihi.

Moocaani Seeme, Bu Imitino Jijovoto Icamohallivi Jesu Iimaano.

³¹ Jaanegui judiomi diiboco imiyaavuguudimoco Jesu nuuhi: Taajico jeevesutimo mihicahachiiji miyaano tajiibogominaa mihicaji. ³² Jaachiiji magaajaji miyaanoco. Jaano miyaano amiïhaico imitifañoti sinaayuji, nooboro.

³³ Jaanegui diito nuuhi: Miïhai Abraham iyaachimihai mihicamo sita jijovoto mihicatatihi. ¿Milliti jaabo miïhaico ijoho misinaayucafeteji neehi? noomoro.

³⁴ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyantiro, miyanotiro amiïhaico neehi: Paryi famooro imitico omoonimo, imiti jijovoto. ³⁵ Jaamaño jijovooboti iicaabo ihaivojiiibo seemefañodi icatatihi. Jaanoti iseemene diitofañodi icanicahi. ³⁶ Jaamaño uujoho Moocaani Seemene amiïhaico isinaayuhachiiji miyanotiro jijovoto mihicacujitihi. ³⁷ Uujoho gaajarahi amiïhai Abraham iyaachimihai mihicanoco. Jaarumo uco magaicaauguehicali, uujoho onoonoco muguubutimoro. ³⁸ Uujoho iimaahicali Guihirubi uco ijiiibogobadi. Jaanoti amiïhai momoonihicali amiïhaico amiïhai caani ijiiibogobadi, nooboro.

Diito Caani, Iji.

³⁹ Jaanegui diito nuuhi: Miïhai caani Abraham, noomoro.

Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyaano amiïhai caani Abraham iicaruva diibo omoonibadi momoonijirahi. ⁴⁰ ¿Collihi jaamo uco magaicaaujirahi? Tolti iicanoco Abraham safooba mooniutihi. Miïro amiïhaico miyaanoco jiiibeguehicali Moocaani uco unuubadi. ⁴¹ Jaanoti amiïhai, amiïhai caani omooninibadi momoonihicali, nooboro.

Jaanegui nuumo: Miïhai ajeva seeme mihicatatihi, saafiïro miïhai caani Moocaani, noomoro.

⁴² Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiïhai caani Moocaani iicaruva uco magaijijirahi. Uujoho diibojaagoti saahinihi, tajeebiitiro uujoho saahiniitihi diibo uco agalluuhininegui saahinihi. ⁴³ ¿Collihi jaamo taajico muguubuhicatatihi? ¿Collihi tajiibogoco mihimeguehicatatihi muguubunoco? ⁴⁴ Amiïhai caani Iji. Jaabo onoobadi momooninoco mihimeguehicali. Miïro diibo siicijetiro imoyiicibo miyaminaaco agaicaaunoco, imoyiicitatiibo miyaanofaño iicanoco. Jaaboma miyaano chahahi, jihovoobo iicamaño sicamañooco iimaabo, bañifiira caani iicamaño bañifiibo.

⁴⁵ Jaanoti uujoho miyaanoco unuurunoco uco mimiyaaveguehicitahi. ⁴⁶ ¿Nacu miijoho amiihaiti saatoho ifusujirahi tafifa sanogayiba imiti iicanoco? Jaabo miyaanoco onoonoco; ¿Collihi uco mimiyaaveguehicitahi? ⁴⁷ Moocaanitahe iicaabo, Moocaani iijico guubunicihi. Jaanoti amiihai Moocaanita mihicatimaño Moocaani iijico muguubugotihi, nooboro.

Cristo Sahiijitiro Iicacuubo.

⁴⁸ Jaanegui judiomi iimusuuhi: Aivo miyaano ijoho samariaoobo idiicanoco ico monoono. Jaabo ijima diicahi, noomoro.

⁴⁹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Uujoho ijima icatihi, uujoho Guihirubico bociguehi. Jaaruuboco uco amiihai mobocigotihi. ⁵⁰ Jaaruubo uujoho tafi bocigoco guinotihi, iicaabo saafi uco obocigonoco iguiinooboro udugaacuubo. ⁵¹ Miyantiro, miyanotiro amihaico neehi: Taajico imimiyaavogomo ifinijitino guijevafaño feejitahi, nooboro.

⁵² Jaanegui diiboco judiomi iimusuuhi: Jisu aivo imino magaajacuuhi ijima idiicanoco. Miiro Abraham, bu paryi Moocaani iimaaminaa icamo paryi guijeveuhi. ¿Milli jaabo ijoho neehi: Taajico uguubumo guijevetimo icaji? nooboro. ⁵³ ¿Nacu ijoho mootadi Abraham janaanici deevahi? Jaaruubo du guijeveuhi, bu paryi Moocaani iimaaminaa icaurumo guijeveuhi. ¿Jaanoti miijoho ijoho idiicaabo guijevetiibo diicaji? noomoro.

⁵⁴ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Uujoho tafiicoro bocigoruva, uuro obocigono jaaducafetejitirahi. Guihirubi uco bociguehi diiboco amiihai Moocaani monoobo. ⁵⁵ Jaaruuboco amiihai magaajatihi. Jaanoti uujoho naha gaajahi. Jaanoti: Uujoho diiboco gaajatihi, nuuruva amihaibadi bañifijirahi. Miyantiro uujoho diiboco agaajamaño diibo iijico moonihi. ⁵⁶ Miiro Abraham amiihai tyadi imo imo icauhi uco aatyimegueuboro. Jaabo uujoho asaajinoco agaajacuuboro imo imo icaubo, nooboro.

⁵⁷ Jaanegui judiomi diiboco nuuhi: ¿Milli jaabo cincuentadino ficabano diicatiibo, Abrahamco daatyimeuhi? noomoro.

⁵⁸ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyantiro, miyanotiro amihaico neehi: Abraham chahaunaacaro uujoho icacuuhi, nooboro.

⁵⁹ Jaanegui guisibanoco iciumo diiboco ihaamiqi. Jaarunaa Jesu templojafaño afataniivuuboro diitofenedi ihiinehiniuboro fuuhi.

Jesu Buheesuhi Ifiivuunotiro Ihaalliino Isicautiiboco.

9 Jaanaa Jesu afatyuubo atyimeuhi ifiivuunotiro aatyimeutiiboco. ² Jaabediti iijibogominaa Jesuco dilluuhi: ¿Mojibogominaafi, miijoho imitico omooniumaño, jaani atyimetiiho fiivuuhi, caanimisi nacu diibo? noomoro.

³ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Caanimisi, diibo icano imitico omooniumaño icatino. Jilli Moocaani mitya diibovi ihifusucafetequi ifiivuuno. ⁴ Miiro cuuje iicanohachuta uco agalluuhiniibo dudicamaajeque eetavehi. Jaanoti mihijicuudi mihihainooba dudicamaaitacuutatahi. ⁵ Miiro jino jiniijehalliri iicanohachuta uujoho jinijeminaaco achicinihi, ⁶ nooboro jiniijehallivi iijireuboro toonoco jiniima illiheeniuboro ijiiniri aatyimeutiibo aalliinoco nicuubo. ⁷ Jaaboro diiboco nuubo: Foobo Galluuba jicooba nifaihuri nitito, nooboro. Jaaba jicooba momo hebreo iijiri Siloe. Jaanegui initamaaijeuboro tahigoti atyimecuubo saauhi. ⁸ Jaanegui ifi-

itinominaa iticoni atyimetiĩbo iicahicaunoco agaajaumo nuuhi: ¿Nacu jaani oono acasiivooboro nihibamico idilluhicaubo icatiĩbo? noomoro.

⁹ Jaanoti saatoho: Jiihi, diibo, neehicauhi. Jaanoti saatoho: Sifi diibobadi ejeevaabo, neehicauhi. Jaarunofaño diibo neehicauhi: Uujoho diiboro, nooboro.

¹⁰ Jaanegui diiboco nuumo: ¿Milli jaano ico dihaalliino faayacafetehi? noomoro.

¹¹ Jaanegui diitoco iimusuubo: Jesu onoo bo jiinico ijirema eetavooboro uco tahaalliinoco nicuhi. Jaaboro uco noobo: Foobo Siloe jicoobafaño nitito, eneengui ofooboro nitijehinihi. Jaaneri tahaalliino uco faayacafetehinihi, nooboro.

¹² Jaanegui nuumo: ¿Cuuca jaabo icahi? noomoro.

Jaarunaa diibo: Co, gaajatih, nuuhi.

Fariseomi Dilluui Diiboco.

¹³ Jaadi diibo aatyimehicautiiboco satyuumo fariseomi imegavi. ¹⁴ Jaanaaca diiboco Jesu jiinibari ihaalliinoco ataabuuboro ubuheetesuufucuu jaguisifucuu.

¹⁵ Jaaboco siino fariseomi dilluui: ¿Milli ico dihaalliino faayacafetehinihi? noomoro.

Jaanegui nuubo: Jiinibari uco tahaalliinoco nicuhiniibo. Jaanoco initamaainineri atyimehi, nooboro.

¹⁶ Jaanegui fariseomiti saatoho nuuhi: Diibo Moocaaniti saatihi. Jaamaño jaguisifucuo imino toomotiibo, noomoro.

Jaanoti saatoho neehicauhi: Imitiminaafi iicaruva jino sihidi ejeevano mityaco eetavejitiruubo, noomoro. Jaamaño diito sanoodimo dugaacamaaiuhi.

¹⁷ Jaamoro siino aalliivautiiboco nuumo: Jaanoti ijoho, ¿milli neehi dihaalliinoco afaayicihiniibediti? noomoro.

Jaanegui nuubo: Eti, Moocaani iimaaminaafi, nooboro.

¹⁸ Jaarunaa judiomi miyaavuguutihi diibo ihaalliinoco afaayiciunoco icano. Jaamoro caanimisico cuhuvaumo igaajaqui. ¹⁹ Jaadi diitisico dilluumo: ¿Naa jaani amiisi seemene aalliivatiibo ifiivuubo meneehicaabo? ¿Milli bu jaabo oono ihaalliinoma icahi? noomoro.

²⁰ Jaanegui caanimisi nuuhi: Jiihi, magaajahi diibo moseemene aalliivatiibo ifiivuunoco. ²¹ Jaaruno magaajatih fine millihacho tahi atyimeebe, bu tolliro magaajatih miijohohacho fine diiboco ubuheesuhininoco. Tahi diiboco midillu, diibo amiyaaburucu; tahi millihacho amihaico jibeguejiibo, noomisiro.

²² Jilli caanimisi nuuhi, judiomico iiguumisiro, judiomi cajaanitohacho, Jesuco: Cristo, onoomoco sinagogajafañoti magañiji, noomoro ifitacucasiuno nihicuti.

²³ Jilliti caanimisi: Amiyaaburucu tahi diiboco midillu, nuuhi.

²⁴ Jaanegui siino coovaumo ihaalliinoma achahauboco. Jaamoro diiboco nuumo: Moocanicoro dihimo. Jaanoti diibo imitiminaafi iicanoco mihai magaajahi, noomoro.

²⁵ Jaanegui diibo iimusuhi: Co, tahi fine imitiminaafi uujoho gaajatih. Idiinoco gaajahi uujoho aatyimeutiruubo jisumi aatyimeneque, nooboro.

²⁶ Jaanegui siino diiboco dilluumo: ¿Milli dihaalliinoco omoonihinineri daatyimehi? noomoro.

²⁷ Jaanegui nuubo: Amihaico jibugucurah. Jaarunoco mimiyaavogotimoro bu ¿collihi siino muguubujirahi? ¿Nacu bu mihai tolliro diibo jibogominaati mihicajirahi? nooboro.

²⁸ Jaanegui diiboco iibaumoro nuumo: Iijohonaa diibo jiiibogominaafi. Jaanoti miikai Moise jiiibogominaa. ²⁹ Miikai magaajahi Moocaani Moisema ihiiamaunoco. Jaanoti magaajatihi diibo cuucatiobo iicanoco, noomoro.

³⁰ Jaanegui diibo iimusuuhi: Toono aivo uudi sihidi jeevahi, cuucatiobohacho diibo iicanoco magaajatino. Jaabo uco tahaallinoco atyimesuubo. ³¹ Miuro miikai magajahi imitiminaaco Moocaani uguubunicitinoco. Jaanoti diibogaagodi iicamoro, diibo iimogobadi omoonimoco icano guubuniciibo. ³² Siicijetiro guuburatatino saatohoba ifiivonotiro aatyimetiiboco atyimesumo onoonoco. ³³ Jaani Moocaaniti isaatiruva milliba moonijitiruubo, nooboro.

³⁴ Jaanegui diiboco nuumo: ¿Iijoho aivo sihidi imitima ifiivuubo, miikaico diibe-guejira? noomoro diiboco gañiiumo sinagogajati.

Jesuco Imiyaavogotimo Aatyimetiibobadi Jeevahi.

³⁵ Jaanoco Jesu guubuhi diiboco agañiiunoco. Jaaboco atyimeuboro nuubo: ¿Iijoho miyaaveguehi Moocaani Achico? nooboro.

³⁶ Jaanegui diibo iimusuuhi: Aivojiiibo, uco diibogo miijoho diibo miyaaveguequi, nooboro.

³⁷ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Iiro daatyimecuuhi. Jino uujoho diibo iima ihimaabo, nooboro.

³⁸ Jaanegui diibo Jesu imega ememuiivuuboro nuuhi: Miyaaveguehi, aivojiiibo, nooboro.

³⁹ Jaanegui Jesu nuuhi: Uujoho jiijehallivi saahinihi dugaacuguiiha, atyimetimo ihatyimequi. Jaanoti atyimeme, atyimecuutimo iicaqui, nooboro.

⁴⁰ Jaanegui saatofo fariseomi diiboma iicaumo jilli diibo unuunoco uguubuumoro diiboco dilluumo: ¿Nacu bu miikai tolliro mahatyimetimo? noomoro.

⁴¹ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Amiikai aalliiino ihifuvusutiruva amiikai imitima machahajirahi. Jaanoti: Mahatyimehi, monoomaño amiikai imitima mihicahi, nooboro.

Ovejami Mecuvi Ohoovicino.

(Heb 12.20; 1 Pe 5.4)

10 Miyanotiro amiikaico neehi: Ovejami mecufañño iguhugari jicafototiiboro sinaagonodiro ofoobo nanivaminaafi. ² Jaanoti tomecufañño iguhugari ijicafotoobo naha diito toomominaafi. ³ Jaabedi iguhuga toomominaafi iguhugaco faayicifihii. Jaahugari ijicafotooboco ihovejami ihiiimaatiro gaajacifihii. Jaamoco iticovocivi imomono icahi. Jaabo diitoco imemeri ocoovaaboro jahisivi iinusufiibo. ⁴ Jaadi jahisivi famoocoro ihiiinusuboro ihime fooniciibo. Jaabo dojicuti ihovejami foonicivi diibo iimaaco agaajamoro. ⁵ Jaanoti agaajatiibo dojicuti footatimo. Jilli ro gaafimo diibediti diibo iimaaco agaajatimaño, nooboro.

⁶ Jilli Jesu oovicuuboro diitoco nuuhi. Jaarunoco diito gaajaciuutihii millii eneejirunoco unuunoco.

Jesu Iimino Toomominaafi.

⁷ Jaadi bu Jesu siino diitoco nuuhi: Miyanotiro, miyanotiro amiikaico neehi: Uujoho ovejami guhuga. ⁸ Iticoni tahimegavi asaumo paryi nanivaminaa. Jaamo iimaaco ovejami gaajautihii. ⁹ Uujoho guhuga, tafañodi ijicafotoobo taajaji. Jaabo

oveja iicanicibadi tomecufaño ijicafotooboro siino ihiinoobo ñaavahuco aatyimenicibadi icaji.

¹⁰ Jaanoti nanivaminaafi saanicihi inaniquiro, igaicauquiro, ifinisuquiro icano. Jaanoti uujoho saahinihi fiivoma mihicaqui, sihidi janaanici toonoma mihi-caqui. ¹¹ Uujoho miya toomominaafi; Miïro miya toomominaafi iicaabo ihovejamihallivi ifiico acinichi. ¹² Jaanoti ijaadaguiiharo ootomoobo jicu diitojaago asaanoco aatyimeebere ihovejamico ejeevesuhiniïboro iicojiti gaanicihi ita iicati-maño. Jaanobuuna ijicu asaaboro diitoco buhigovi gavaracunicihi. ¹³ Jaabo diibo diitoco jeevesunicihi jilli ijaadaguiiharo ududicamaamaño. Jaamaño diitoco jeecevotatiïbo.

¹⁴ Jaanoti uujoho iimino toomominaafi. Jaamaño taatyaco gaajahi. Jaabadiro bu diito uco gaajahi taatyaa iicamaño. ¹⁵ Uco bu oono Guihirubi agaajabadi, jaaboco bu uujoho gaajahi icano. Jaamaño tahovejamihallivi uujoho tafico acihi. ¹⁶ Tolliro bu saatoho tahovejami icahi jimecuoto iicatimo. Jaamoco tolliro sivaji. Jaamo tahi-imaaco guubuji. Jaamo samooro icaji. Jaamo toomominaafi saafiïro icaqui, ¹⁷ uco Guihirubi gaijïhi, tafico diitohallivi aaciïboro, siino ubuheetejimaño. ¹⁸ Miïjoho uco guijeniijitirahi, jilli uuro iimogobabadi tafico aciji. Jaabo iguijeveruubo siino dojicuviro buheeteji mityama iicamaño. Jilli mooniqui Guihirubi uco tajïbauhi, nooboro.

¹⁹ Jilli unuuneri judiomi siino dugaavocasiuhi. ²⁰ Jaaboti sihidi saatoho neehicauhi: Ijïma icaabo jilli jeejavucuubo. ¿Collïhi jaaboco muguubunicihi? noomoro.

²¹ Jaarunaa saatoho neehicauhi: Ijïma iicaabo jilli iimaatatïhi. ¿Nacu iji ihaallïno aatyimetimoco atyimesujirahi? noomoro.

Jesuco Judiomi Gaayicigotïhi.

²² Jaanaa Jerusalevi eetavuumo jïbaimoco templojaco Moocaanico ijeecivehicaqui ificuuno jïbaimoco jïniijadiïhivi. ²³ Jaasumi Jesu templojahallidi, Salomon goohasino onoohasijeri igooboro feehicauhi. ²⁴ Jaabohallidi judiomi emecuvovau-moro diiboco nuuhi: ¿Mihachuta jaabo miïhaico, esamaaisuuboro diicaji? Miyaano iïjoho Cristo idiicahachijï miïhaico foovono diïbugucu, noomoro.

²⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amïïhaico neehicacuurahi. Jaarunoco mimiyaaveguehicatïhi; Miïro Guihirubi atajïbabadi uujoho omoonino toono foovono uutï jïbeguehi. ²⁶ Jaarunoco amïïhai mimiyaavogotïhi, tahovejamioto mihicatïmaño, amïïhaico eneehincubadi. ²⁷ Miïro tahovejami uco tahiimaati gaajahi. Jaabadiro bu diitoco uujoho gaajahi. Jaamaño tadyojicutï foonicimo. ²⁸ Jaamoco uujoho ifinijitino fiivoco acihi. Jaamo ufucuro guijevejitïhi. Jaamoco miïhaiïnooba tahusefañoti dumitiicijitïhi. ²⁹ Guihirubi uco diitoco aciubo famoohallinoociviro sihidi ejeevamaño. Jaamoco bu cajaanotyoba Guihirubi usefañoti dumitiicijitirahi. ³⁰ Jaamisï uujoho, Guihirubi icano mihicahi. Jaarumisï saafiïro mihicahi, nooboro.

³¹ Jaanegui judiomi siino guisibanoco iciuhi diiboco ihaamiqui. ³² Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miïro sihidi iminehejeque amïïhai imefeenevi eetavehicahi Guihirubi mityari. Jaamo, ¿conohallitï uco magaicaujirahi? nooboro.

³³ Jaanegui judiomi diiboco iimusuuhi: Imino omoonihicanohallitï ico momoonigotïhi; Moocaaniditï imitïno diimaahi miyaminaafi idiicaabo: Uujoho Moocaanibadi jeevahi, onoonohallitï, noomoro.

³⁴ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Caatinihaamefaño Moocaani jilli neehi: Amiihai Moocaanibadi mejeevamo, nooboro. ³⁵ Miïro jaanoco famooro amiihai magaajahi, Caatinihaamefaño onono gañicafototino icafinoco. Jaamaño miïro Moocaani iijico agaayiciumoco Moocaani nuuhi: Amiihai Moocaanibadi mejeevamo, nooboro. ³⁶ Jaabadi Moocaani ijeevadi iiciuboro agalluubediti: ¿Milli Moocaaniditi imitino iimaabo, meneejirahi, Moocaani Seemene uujoho, ononoditi? ³⁷ Jaabo Moocaani omooninoco uujoho omoonitihachiiji uco mimiyaaveguedino. ³⁸ Jaanoti omoonitihachiiji uco mimiyaavogotirumo toonoco mimiyaavogo. Jaanoco mag-aajamoro mimiyaavogo misi Moocaanima saafiïro mihicanoco, nooboro.

³⁹ Jaanoma iicaumo diiboco siino gaayiciujirumo. Jaarunofaño diito usefañoti Jesu taajauhi.

⁴⁰ Jaaboro siino fuubo Jordan onegueehivi iticoni Jua tomañovi initihicauhigo. Jaaboro tahi icahicaubo. ⁴¹ Jaabojaa sihidi miyaminaa asaamoro, neerumo toonoco mimiyaavogo. Jaanoco magaajamoro mimiyaavogo misi Moocaanima saafihicauhi: Miyaano Jua sihidi ejeevanoco moonihicautihi. Jaanoti diibediti Jua enehicaubadi paryi aivo miyaano, noomoro ⁴² sihidi saatoho tomañoto Jesuco miyaavuguuhi.

Lazaro Iguijeveuno.

11 Jaanaa saafi Betania cuumioobo guihuvauhi, Lazaro onoo. Jaacuumiri icahicaumife Maria, bu inago Marta icamife. ² Jaanaaca diigo Maria nahabo Lazaro onoo guihuvauhi. Jaago diigo Maria Aivojiiïbo Jesuco facicifaihuri ejeesu-ugoro itihaiñoco imeebaiguri ifilluhicaugo. ³ Jaamife Jesujaago jiiïbogoco galluuhi: Aivojiiïbo, ijoho agaijihicaabo guihuvahi, noomifere.

⁴ Jaanoco Jesu uguubuuboro nuuhi: Toono guihuva guijeve icatino; jilli Moocaani mitya toonofenedi ihifusucafetequi iicano, bu uujoho Moocaani Seemene toonofenedi imityaco igaajasuqui icano, nooboro. ⁵ Jaabo Jesu Lazaromico gajihicauhi. ⁶ Jaano Lazaro iguihuvauñoco Jesu guubucuruubo, mifucuci siino tomañoviro icauhi. ⁷ Jaanobuunati jiiïbogominaaco nuubo: Masiïgo siino Judea jinijejaagovi, nooboro.

⁸ Jaanegui diiboco diito nuuhi: Jiiïbogominaafi, tahigo du ico judiomi gaicaauhiniirahi. ¿Jahigo bu siino feeji? noomoro.

⁹ Jaanegui diitoco Jesu nuuhi: ¿Nacu safucu, nihiba oovo fahuseeci motihaiti minooici icano icatihu? Cuuje mihigomo mananigaivatatihi nihiba foovono aachicini-maño. ¹⁰ Jaanoti fucu iigoobo nanigaivafihi, fucu eseseetimaño, nooboro.

¹¹ Jaanobuunati diitoco nuubo: Mogataavominaafi Lazaro icigaabo aacotihica. Jaanegui feeji acusutequi, nooboro.

¹² Jaanegui ijiiïbogominaa diiboco nuuhi: Aivojiiïbo, icigahicadi bu jei aiquejiiïbo, noomoro.

¹³ Tolli Jesu diitoco nuuhi: Lazaro guijevecuuihunuujirunoco tolli nuubo. Jaanoco diito esiciniuhi: Miya cigacoro fine noobo, noomoro. ¹⁴ Jaadi jari Jesu diitoco foovono nuuhi: Lazaro guijevecuuihunu. ¹⁵ Jaano amiihaidi aivo imino uujoho tahi iicatino. Jaaneguiha masiïgo diibojaago. Jaamo amiihai mimiyaaveguehi. Jaaneri uujoho imo imo icahi, nooboro.

¹⁶ Jaanegui Tomas onoo, gaatyaba enehicaubo, inahabomi Jesu jiiïbogominaaco nuuhi: Masiïgo, tolliro bu miïhai Jesuma miguijevequi, nooboro.

Jesu Buheetebe, Fiivoobo Icano.

¹⁷ Jaanaa Jesu gaseuhi Lazaroco iciiuno mifucuci, mifucuci icanobuunati. ¹⁸ Jaano Betania cuumi icauhi Jerusaleti minooi, siinotifeenedi icano kilometronohachuta. ¹⁹ Jahigo sihidi judiomi Martamifejaago fuuhi inahabo iguijeveunoti diitifeque ija-cusuqui. ²⁰ Jaanaa Marta Jesu asaanoco uguubuugoro fuuhi diiboco acabacutuugo. Jaanoti Maria jaahere fitafutuui. ²¹ Jaagoro Marta diiboco nuuhi: Aivojiiibo, jineeri diicahiniruva tagaifiibo guijevehinijitirahi. ²² Jaarugo uujoho gaajahi Moocanico paryi idillunoco ico aacjinoco, noogoro.

²³ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Dinahabo siino buheeteji, nooboro.

²⁴ Jaanegui Marta nuuhi: Jiihi, uuro gaajahi ufucu siino buheetefucuvi siino ubuheetejinoco, noogoro.

²⁵ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Uujoho buheetesuubo, uujoho fiivoobo; uco imiyaavogomo chuumucuurumo buheeeji. ²⁶ Jino paryi iicamo uco imiyaavogomo, ifinijitino guijevefaño icajitih, nooboro diigoco nuubo: ¿Naa miyaaveguehi jinoooc? nooboro.

²⁷ Jaanegui nuugo: Jiihi, Aivojiiibo, uujoho miyaaveguehi ijoho Cristo Moocaani Achi jiiinijehallivi asaaguubo idiicanoco, noogoro.

Jesu Lazaro Ciihojihallivi Taauhi.

²⁸ Jilli unuugoro Marta fuuhi Maria inagoco toovono unuutuugo: Jiiibogominaafi gasecuuhi. Jaabo ico coovahi, noogoro.

²⁹ Jaanoco Maria uguubuugoro goovano agaaniiuuugoro Jesujaago fuuhi. ³⁰ Jaanaa Jesu tuucuumifañehi ifutuutihiiica Marta diiboco aatyimeumañoviro fitafutuubo. ³¹ Jaanoco judiomi diitifeque ijacusuqui asaaumo iijafaño iicaumo atyimeuhi Maria goovano agaaniiuuugoro ufuunoco. Jaamoro nuumo: Iciihojijaago foogo tahi itaatequi, noomoro idojicuti fuuhi.

³² Jaanaa Maria Jesuvi ifutuugoro diiboguiino ememuiiuugoro diiboco nuuhi: Aivojiiibo, jineeri diicahiniruva tagaifiibo guijevejitirahi, noogoro.

³³ Jaanoco Jesu diigo taagoro asaanoco, bu tolliro judiomi diigoco anahaboniumo taamoro asaanoco icano aatyimeuboro sihidi idaasuvuubo. Jaaneri diiboco ijeebii niji niji isinafutuuneguiiha, ³⁴ diitoco dilluubo: ¿Conoovi miciihinihi? nooboro.

Jaanegui nuumo: Aivojiiibo, saabo juuga meeciva, noomoro.

³⁵ Jaaneri Jesu taauhi. ³⁶ Jaanoco aatyimeumoro judiomi nuuhi: Memeeeci sihidi fine diiboco gajjihicaubo, noomoro.

³⁷ Jaanoti saatoho nuuhi: ¿Jaani aatyimeutiiboco atyimesuubo, jineeri iicahiniruva Lazaroco iguijevete fine buheesuhinijitiruubo? noomoro.

Lazaroco Ubuheetesuuno.

³⁸ Jaanaa Jesu siino aivo iidaasuvuuboro iciihoji imegavi fiitivuui. Jahoji ifaagajiguiinojaagovi esediumoro guisibari ihimegaco afabaacihiigo. ³⁹ Jaaboro Jesu nuuhi: Iguisibaco buhigovi magañii, nooboro.

Jaarunaa Marta diiboivi nago nuuhi: Aivojiiibo, aivo fine usucuuno mifucuci, mifucuci icano icacuuno, noogoro.

⁴⁰ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: ¿Nacu ico nootihi: Imiyaavogohachiiji Moocaani mityaco daatyimeji ico duhu neehi? nooboro.

⁴¹ Jaanegui iciihoji imegati iguiisibaco gañiiimo. Jaadi Jesu niquejeque emeciuboro nuuhi: Guihi, ico graciaco acihi uco uguubuneguiiha. ⁴² Jaarunofaño gaajacuui fahiijivaro uco uguubuhicanoco. Jaarunofaño jito miyaminaa iicamedi neehi; uco ijoho agalluuhininoco imiyaaveguequi, nooboro sefano nuubo: ⁴³ ¡Lazaro, isivi dihiino! nooboro.

⁴⁴ Jaasumiro ichuumuhu iinuui, itihaiño, ihusene icano miniciniibo. Tolliro bu ihime ijeevadiobaryuri miniciniibo. Jaadi Jesu diitoco nuuhi: Diiboco misinaayu ifeequi, nooboro.

Jesuco Iguijeniqui Iimaacasiuno.

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Jaanoco judiomi Mariamifema asaaumo aatyimeumoro diiboco sihidi miyaavuguumo. ⁴⁶ Jaarunaa sanoodimo fariseomijaago ufuumoro diitoco jiibuguumo Jesu omooninoco. ⁴⁷ Jaanegui fariseomi, sacerdotemi aivojito icamo fagominaaco iigaiyiciumoro nuuhi: ¿Milli fine momoonijirahi? Aivo sihidi ejeevanoonoco moonihicaabo. ⁴⁸ Miuro diiboco milli momoonitihachiiji famooro diiboco miyaavegueji. Jaachiiji romanomi asaamoro Moocaani ijaco finisuvajimo, bu tolliro moojiinije miyaminaaco finisujimo icano, noomoro.

⁴⁹ Jaanegui Caifas diitoobo tusumi sacerdotemi aivojiiiboti iicaubo diitoco nuuhi: Amiihai aivo magaatatihi. ⁵⁰ ¿Nacu mehesiciniitih saafiuro famoohalliviro iguijevejirunoco faacuumiminaaro mifinijirumohallivi? nooboro.

⁵¹ Ijeebiitiro tolli nuutiibo; tusumi sacerdotemi aivojiiiboti iicaumaño Moocaani diibo jeebiifaño eesaayunoco nuubo. Jesu tuucuumiminaahallivi iguijeveujinoco imegaviro jiibuguubo. ⁵² Jilli tuucuumiminaahalliviro icautino, tolliro bu Moocaani seeme fahigova iicamoco iigaiyiciiqui. ⁵³ Jaamaño tusumitiro esafutuumo Jesuco iguijeniuujinoco.

⁵⁴ Jilliti Jesu foovono igucuutihi judiomifeenedi jilliro toonoti fuucuubo sicaihigovi toonoti fiitino iicaucuumi Efrain onocuumijaagovi. Jahi ijiibogominaama fitafutuubo.

⁵⁵ Jaanaa fiiticuuno Pascua judiomi jiiibaimo iicaujino. Jaacuumiti sihidi saatoho Jerusalevi fuuhi imegaviro ijeevamaje iicanicibadi ifiinoco iimibachuqui. ⁵⁶ Jaanaa Jesuco guinehicaumo. Jaamoro templojafaño icamo noocasihicauhi: ¿Milli mehesicinihi, fine saajiibo? ¿Nacu fine jino jiiibaimovi saajitiibo? noomoro.

⁵⁷ Jaanaa fariseomi, sacerdotemi aivojito icamo miyaminaaco tajiibauhi. Saatohoti Jesuco mahatyimehachiiji mihaico mijiiibogo, magaayicimoro diiboco micivojaaniciqui, noomoro.

Betaniavi Jesuco Facicifaihuri Jeesuugo.

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

12 Jaanaaca Pascua jiiibaimoco eheetavuujino sahuse juugahuseti safucu icano icaunaaca Jesu fuuhi Betaniavi tuucuumivi Lazaro iguijeveuboco ubuheesuubo iicauhigo. ² Jahi diibedi eetavuumo machutaaco. Jaanoco Marta ifehicauhi. Jaanoti Lazaro amachumofeeneri icahicauhi Jesuma. ³ Jaanaaca Maria sivauhi sano libra ticovovi nardo onoono facicifaihuco aivo iimino guiraano ijaada iicanoco.

Jaagoro tofaihuri Jesu tihaiñoco ejeesuugoro imeebaiguiri filluhicauhi. Jaaneri tooja gahafuuhi ifacifaihu usuri. ⁴ Jaanegui jiiibogominaati saafi nuuhi Juda Iscariote Simon achi Jesuco aaciujiiho: ⁵ ¿Collihi jana jino facifaihuco trescientos denariori anaajemere iidaasufiimoco acitimo bañamaahi? nooboro.

⁶ Jilli nuubo iidaasufiimoco agaijumaño icatino. Jilli nanivaminaafi iicaumaño. Jaaboco diito inihibami lleegucuco utuumusuunoti nanihicaubo. ⁷ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jaafa tolli moonigo, tacihoji imegavi uco jilli moonigo. ⁸ Miïro amiihaifeenevi fahiijivaro iidaasufiimo icaji. Jaanoti uujoho amiihaima fahiijivaro icajitihî, nooboro.

Lazaroco Iguijeniqui Ihiimaano.

⁹ Jaanaa ajashutimo judiomi guubuui Jesu Betaniari iicaunoco. Jaamoro tahi fuumo. Jaaruno Jesuguiiharo icatino, tolliro bu Lazaroco Jesu ubuheetesuuboco ihatyimequi. ¹⁰ Jaamoro sacerdotemi aivojito Lazarohallivi iimaacasiuhi, tolliro bu diiboco igaicauqui. ¹¹ Diiboti sihidi saatoho judiomi Jesuco imiyaavuguumoro udugaacamaaiunoma iicaumo.

Jerusale Cuumifaño Jesu Ijicafotono.

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Jaanaa sihidi miyaminaa Pascua jiiibaimovi Jerusalevi fuuhi. Jaamo, jaano sesevedî guubuumo Jesu tuucuumivi agaseujinoco. ¹³ Jaamoro imohono jaainoco iquitiumoro diiboco cabaacutuumo sahogomoro: ¡Hosana! ¡Jaafa imocafo-toobo! Imicani Moocaani memeri asaabo; Israel miyaminaa aivojiiho, noomoro. ¹⁴ Jaanaa Jesu burroco aatyimeuboro diibohallivi casiivuubo. Caatinihaamefaño onoobadi: ¹⁵ Diiguetejirahana Sion cuumi; Meeci oono dihaivojiiho burrogayihalliri giciniiboro saahi, noonoro onoobadi. ¹⁶ Jaarunoco jiiibogominaa gaajautihî; jari Jesu niquejefaño ufuunobuunati gaajaciumo Caatinihaamefaño onoociniubadi omooninoti. ¹⁷ Jaanaa Jesu Lazaroco ubuheetesunoco atyimeumo jiiibeguehicaui Jesu omoonuboro ubuheetesunoco. ¹⁸ Jaanoma icamo miyaminaa Jesu asauboco cabaacutuui sihidi ejeevano mityaco omooninoco uguubuumoro. ¹⁹ Jaanoma iicamo fariseomi noocasiuhi: Mahatyimecuihî fine jino miïhairyo milliba momoonitino. Memeeçi paryi miyaminaa diibo dojicuti ofoonoco, noomoro.

Griegomi Jesuco Guinehi.

²⁰ Jaanaaca Jerusalevi Pascua jiiibaimovi Moocaanico iimequi ufuumofeeneri, bu icaumo saatoho griegomioto. ²¹ Jaamo Felipejaago asaamoro diiboco nuuhi: Aivojiiho, miïhai mihimeguehi Jesuco mahatyimeneque, noomoro. Jaabo Felipeu Bet-saida cuumioobo Galilea jiiinijeri iicaucuumioobo.

²² Jaanegui Felipe ufuuboro Andrequê jiiibugutuui. Jaadi famisiciro ufumisiro Jesuco jiiibugutuui. ²³ Jaanegui Jesu nuuhi: Tufucu mihicacuui, uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo sihidi jeevanofaño iicajifucu. ²⁴ Miyantiro, miyanotiro amiihaico neehi: Trigo noovatayi jiiinijehallivi aacotoyiro jiiinjefaño ofooyi chuumucuyibadi icahi. Jaaruyi ihiinoyiro janaanici guiraano noovafihî. Jaanoti abasuratiyi sayiïro icafihî. ¿Milli bu guiraatejiruyi? ²⁵ Jaabadi ifiico agaijiiho ifiico mitasujî. Jaanoti jiiijehallivi ifiico agaijitiïho ifinijitino fiivoguiiha ficuui. ²⁶ Cajaatyohacho

tadyojicuti asaagomo uco ijeecevequi. Jaamo uco ejeecivomo uujoho icahigo tolliro icajimo, bu jaamo cajaanoyhacho uco ejeecivomoco Guihirubi bocigusuji.

Jesu Iguijevejinoco Jiibeguehi.

²⁷ Jisumi uco tajeebi gaihuiba icahi. ¿Jaanoco milli fine uujoho neeji? ¿Fine Guihi uco jilli iicajinoti taajasu, neeji? Eti du, tooneguiiha uujoho saahinihi. ²⁸ Jaanegui Guihi dimomoco cahacisu, nuubo. Jaasumiro niquejefañoti guubuvusuuno: Cahacisucuuhi, bu siino cahacisujihica, unuuno.

²⁹ Jaanaa iicojiri miyaminaa iicaumo niquejefañoti unuunoco uguubuumoro: Sisi iimaahi, neehicauhi. Jaanoti saatocho: Moocaani toomominaafi iimaahi, neehicauhi.

³⁰ Jaanegui Jesu nuuhi: Uuguiiha jino niquejefañoti Moocaani iimaatihi, amiihaiguiiha ihiimaano. ³¹ Jisumi jino jiinijehallivi imiti jaadaco acicafeteji, bu jisumi jino Iji jiije aivojiiho icahicaabo buhi gañicafeteji. ³² Jaabo uujoho guijeve imohobujehallivi jiinijehalliti agañiivoodi, paryi famoocoro tajaagovi sivaji, nooboro.

³³ Jilli neehicaubo coguijeveri fine iguijevejinoco diitoco agaajasuubo. ³⁴ Jaanegui imiyaminaa iimusuuhi: Mihiro miilai muguubuhicahi tajiibahaamefaño: Cristo asaadi guijeveñiho icaji, onoonoco. Jaano icanaaca, ¿milli jaabo ijoho neehicahi: Miyaminaafibadi Ifiivuubo guijeve imohobujehallivi gañiivocisucafeteji, neehicahi? ¿Nacu, miijoho diibo Miyaminaafibadi Ifiivuubo? noomoro.

³⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiihai feeneriica gueenejisuno icajino seseene aachicinino. Jaanegui mihigo amiihaifeeneri jino seseene aachicinino iicanohachuta, amiihaihallivi civono iijitinaacaro. Jaanoti civohi ijgomo gaajatihi ihimega ofoohigoco. ³⁶ Jaanegui amiihaifeeneri sese iicanohachuta seseque mimiyaavogo. Jaamo seseene aachicinino miyaminaa miicahi, nooboro. Jilli Jesu ihiimaahicaudi ufuuboro diitediti fataniivutuui.

Judiomi Imiyaavogotino.

³⁷ Diitofeenevi Jesu ajashutino sihidi ejevanehejeque eetavehicacuurunaaca diiboco miyaaveguehicautimo. ³⁸ Moocaani iimaaminaafi Isaia unuuno imiyaavequi iicaumaño. Mihiro noonoo:

Aivojiiho, ¿miijoho nacu mojiibogoco miyaaveguehi? ¿Miico fine Moocaani imityaco ifusui? noonoro.

³⁹ Jilliti miyaaveguehicautimo. Jaaboro bu Isaia caatiniuhi:

⁴⁰ Diito aallinoco Moocaani jabaiyitusuui; tolliro ijeebiinoco kuhufutusuubo ihaallineri atyimetimo iicaqui, tolliro bu ijeebiiri esicinitimo iicaqui. Jaamoro tajaa asaamoco uujoho buheesudino.

⁴¹ Jilli nooboro Isaia Jesuditi iimaauhi Jesu aivojico aatyimeuboro.

⁴² Jaarunofaño sanoodimo ihaivojito Jesuco miyaavuguui. Jaarumo foovono neehicautihi fariseomi ñihicuti diitoco sinagogajati gañitimo iicaqui. ⁴³ Miyaminaa diitoco obocigomocoro imuguumo Moocaani obocigonoco imogotimo iicaumaño.

Jesu Iiji Miyaminaaco Dugaacusuji.

⁴⁴ Jaanaa Jesu sefano nuuhi: Uco imiyaavogomo, ucoro miyaavogotihi tolliro uco agalluuboco miyaaveguehi. ⁴⁵ Tolliro bu uco atyimeme uco agalluuboco atyimehi.

⁴⁶ Uujoho seseene aachiciniho jiinijehallivi saahinihi uco imiyaavogomo civohi

icatimo iicaqui. ⁴⁷ Jaanoti taajico guubucuurumo imiyaavogotimoco uujoho: Di-ito imitico, neejitih. Uujoho jiinjehallivi saahinitih jiinije miyaminaaco cijjigaifaño gañisuqui, jilli taajasuqui saahinihi. ⁴⁸ Jaanoti uco iimogotimoro taajico imiyaavogotimoco uujoho eneehicano, diitoco ufucu niinofucu cijjigaifaño gañisuji. ⁴⁹ Uujoho tajeebiitiro iimaahicatih Guihirubi uco agalluhiniibo atajjibahinibadi iimaahicahi, jiiibeguehicahi icano. ⁵⁰ Jaabo uujoho gaajahi Guihirubi tajiiba ifinijitino fiivoco aacino. Jaamaño uujoho iimaahicahi Guihirubi unuubadi, nooboro.

Jesu Ijiiibogominaa Tihaiñoco Nitih.

13 Jaanaa safucurucu icauno ihimega Pascua jiiibaimo iicaujino. Jaanaa Jesu gaajacuuhi, jiijehalliti Caanijaagovi ufuujino oovovi iifutucuunoco. Jaabo ita jiinjehalliri iicamoco gajihicaubo. Jaaboro iifusuubo diitoco sihidi agajjino finitino iicajinoco.

² Jaamo niinoono amachuumo icaunaaca iji Juda Iscariote Simon achi eesamaaje-faño jiihacucuuhi Jesuco aaciujinoco. ³ Jaanaa Jesu Caani diiboco fanoovaco ihusefaño aaciunoco agaajauboro, bu tolliro Moocaaniti asaaunoco, bu siino diibojaago ufuujinoco icano agaajauboro. ⁴ Amachuumañoti agañiivuboro igaachehuco jujuuvuubo. Jaaboro ifillubaryuri ifeenebeque isiyaavuuboro ⁵ nifaihuco butajefaño ificuuboro ijiiibogominaa tihaiñoco nitihicaubo. Jaaboro ifillubaryuri isiyiciniuneri filluhicaubo.

⁶ Jaanaa Simon Pedrovi iifutuubo. Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Aivojiiibo, ¿milli jaabo ijjohe uco tatyihaiñoco nitiji? nooboro.

⁷ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jino uujoho omooninoco jisumihiica ijjohe gaajatih. Jaaruubehi ufucu gaajaji, nooboro.

⁸ Jaarunaa Pedro diiboco nuuhi: Chahano, ufucuro tatyihaiñoco ijjohe uco nitijitih, nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Ico inititihachijji tajaagodi diicajitih, nooboro.

⁹ Jaanegui Simon Pedro nuuhi: Aivojiiibo, tatyihaiñocorota nitidino, tollirota bu tahusene, tañigai icanoco niti, nooboro.

¹⁰ Jaanegui diiboco Jesu nuuhi: Ejeecuubo siino faabohoro jetatih itihaiñocoro nitifih imihinivatimaño. Jaabadi amiihai mimihinivatih. Jaarumo famooro icatino, nooboro.

¹¹ Tolli nuubo diiboco aaciujiiiboco agaajaumaño, famooro mimihinivatih, nuubo.

¹² Jaadi diito tihaiñoco Jesu initihicaudi siino igaachehuco ijicafutuuboro casiivuubo. Jaaboro diitoco nuubo: ¿Magaajahi jino uujoho amiihaico omooninoco?

¹³ Miiro amiihai uco meneehicahi jiiibogominaafi, aivojiiibo icano. Eti, miyaanoco meneehicahi, uujoho diibo iicamaño. ¹⁴ Jaaruubo amiihai tihaiñoco initibadi, bu amiihai sanoomiro amiihai tihaiñoco fahigovavi miniticasihicaji. ¹⁵ Miiro amiihaico jiiibeguehicacuui. Jaamo uujoho omoonihicabadi momoonihicahi. ¹⁶ Miyanotiro, miyanotiro amiihaico neehi: Chahaabo saafi jeecivominaafi ihaivojiiibo janaanicivi iicaabo. Tolliro bu chahaabo siinojaa agalluubo diiboco agalluubo janaanici iicaabo.

¹⁷ Jinoco magaajamoro jilli momoonihachijji miyanotiro imino mihicaji.

¹⁸ Fameeditiro amiihaiditi iimaatih. Uuro gaajahi amiihaico uujoho iicihini-moco. Jaarunofaño, jaafa tolli icano, Caatinihaamefaño onono imiyaavequi. Uuma sano amachuhicaruubo: Taminaafiti minifetehi, onono. ¹⁹ Jaanegui amiihaico

imegaviro jino neehi. Jaamo tolli iicacuudi magaaamoro mimiyaaveguehi uujoho diiboro iicaabo, iicanoco. ²⁰ Miyanotiro, miyanotiro amihaico neehi: Uujoho agaluuboco agaayicimo, uco bu tolliro gaayiciji. Jaamo uco agaayicimo, tolliro bu uco agalluuhiniiboco gaayiciji, nooboro.

Jesu Jiibeguehi Juda Diiboco Aacijinoco.

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Jilli Jesu unuuboro gaajaciuhi ifi ijeebiifano gaihuiba iicaunoco. Jaaboro foovono nuubo: Miyanotiro, miyanotiro amihaico neehi: Amiihaiti saafi uco aciji, nooboro.

²² Jaanegui ijiibogominaa fahigova meecasiuhi: ¿Cajaaniti fine noobo? noomoro. ²³ Jaanaa saafiico ijiibogominaati Jesu agaijihicaubo diibovi fitociniuhi. ²⁴ Jaaboco Simon Pedro ihaalliri tajiibauhi Jesuco idilluqui cajaaniditi Jesu tolli unuunoco igaajaqui. ²⁵ Jaanegui diibo Jesuvi fañogayi ifiitivuuboro diiboco dilluubo: ¿Aivojiibo, cajaaniti diibo? nooboro.

²⁶ Jaanegui nuubo: Toovotino uujoho diiboco maahuco amatyusuuboro aciji, nooboro imaahuco amatyusuuboro aciubo Juda Iscariote Simon achico. ²⁷ Jaanoco Juda amachuusumiro Satanas iji diibo jeebiifano jicafutuuhi. Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Omoonijinoco jisumiro moonicu, nooboro.

²⁸ Jaarunoco diito amachuumo gaajaciutihi milliti diibo tolli unuunoco. ²⁹ Jaanoti saatoho esamaaihcauhi. Juda inihibami lleegucuma iicaunegui diiboco baacho, noobo: Naajecu jisumiro jiibaimovi mucuujiivaachujirunoco. Jaanoti iidaasufiimoco siinoti ihaciqui noobo baacho, noomoro. ³⁰ Jaabo Juda amachuuboro tahigoti iinuuruubaaca mihijicuuhi.

Bohono Tajiiba.

³¹ Jaabo Juda ufuunobuunati Jesu nuuhi: Jisumi jari uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo cahacisucafeteji. Jaabofenedi Moocaani boci cahacisucafeteji. ³² Jaabo uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo Moocaani bocico ifusumaño Moocaani, bu ifusujilli bocico. Jaanoco jisumiro ifusucuujiibo. ³³ Taseeme amiihaima uujoho gueenene icacuujitihi: Uco miguiinejirahi. Judiomico eneehinibadi. Tolliro bu amiihaico neehi: Uujoho ofoohigo amiihai mefeejitihi. ³⁴ Jaanegui amiihaico bohono tajiibaco uujoho acihi. Fahigova magaijicasi. Amiihaico uujoho agaijibadi fahigova magaijicasi. ³⁵ Jaamo fahigova magaijicasihachiji miyaminaa gaajaji miyaano amiihai tajiibogominaa mihicanoco, nooboro.

Jesu Neehi Pedro Diiboco Utuunamaajinoco.

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Jaanegui Simon Pedro diiboco nuuhi: ¿Aivojiibo, cuuca feeji? nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco iimusuhi: Uujoho jisu ofoobo dojicuti ijoho feejitihini, ufucu jari tadyojicuti feeji, nooboro.

³⁷ Jaanegui diiboco Pedro nuuhi: ¿Aivojiibo, milliti jaabo jisumi didojicuti feejitirahi? Dihallivi uujoho tafiico aacinoco imeguehi, nooboro.

³⁸ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Nacu difiico ijoho tahallivi daacijirahi? Miyanotiro ico neehi: Jaafañiino catava ojitinaacaro, uco agaajaraubo uco ijoho tuunamaajini mifooci, safo idiino, nooboro.

Jesu Moocaanijaa Ofoono Jiïhai.

14 Amiihai jeebiifañodi mihiguetedino. Moocaanico mimiyaavogo, bu tolliro uco mimiyaavogo. ² Guihirubi iijafaño mihicajimañeheje sihidi icahi; tolli iicatiruva amiihaico uujoho neejitirahi. Jaanegui feehee amiihai imega amiihai mihicajimañehejeque imibachuqui. ³ Jaabo jino ofoobo amiihai mihicajimañehejeque iimibachuudi siino saaji; amiihaico iicivaabo. Jaamo uujoho iicahigo amiihai tolliro mihicaji. ⁴ Amiihairyo magaajacuui uujoho ofoohigoco, tolliro bu tahi ofoono jiïhaico magaajahi icano, nooboro.

⁵ Jaanegui diiboco Tomas nuuhi: Aivojiiibo, magaajatihii ijoho efeejiigoco; ¿Milli fine magaajajirahi toono jiïhaico? nooboro.

⁶ Jaanegui Jesu nuuhi: Uujoho toono Jiïhai, bu uujoho Miyaano, bu uujoho Fiivo icano. Idiinoro tafeenedi Moocaanivi mihifetjirahi. ⁷ Uco magaajahachiiji bu tolliro Guihirubico magaajahi. Jaaboco jisumitiro magaajacuui mahatyimecumaño.

⁸ Jaanegui Felipe diiboco nuuhi: Aivojiiibo, miihaicota dihifusu: Moocaanico maatyimemere siino dillucuuimo mihicaqui, nooboro.

⁹ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Siicijetiro amiihaima icahicacuui. ¿Jaaruuboco nacu ijoho Felipe uco gaajatihica? Miiro uco aatyimeme bu Guihirubico atyimehi. ¿Milli jaabo uco: Moocaanico dihifusu, neehi? ¹⁰ ¿Nacu mimiyaavogotihii uujoho Guihirubifaño iicanoco, bu Guihirubi tafaño iicanoco icano? Miiro amiihaico uujoho eneehicano, jilli tajeebiitiro eneehicano icatino. Guihirubi tafaño iicaabo dudicamaajeque moonihicahi. ¹¹ Uco mimiyaavogo, uujoho Guihirubifaño, diibo tafaño icano iicanoco. Jaabadiro bu siibadi omoonihicanoti uco mimiyaavogo. ¹² Miyanotiro, miyanotiro amiihaico neehi: Uco imiyaavogoobo bu tolliro mooniji uujoho omoonihicanoco. Jaabo imi janaanici moonijiibo uujoho jimaño icacutiibo Guihirubijaago efeejimaño. ¹³ Jaamo amiihai paryi tamemeri Moocaanico midillunoco uujoho aciji uujoho Illifañodi Moocaani sihidi ejeevanoco miyaminaa igaajaqui. ¹⁴ Jaamo siinoco tamemeri midillunoco uujoho aciji, nooboro.

Jesu Moocaani Gaijaco Agalluujinoco Jiïbeguehi.

¹⁵ Uco magaijihachiiji tatyajiiibaco imino momooni. ¹⁶ Jaadi uujoho Guihirubico dilluji amiihaijaago Igaija, miya Gaija iicaaboco igalluquui, amiihaico ijacusuqui. Jaabo amiihaima fahiijivaro icaji. ¹⁷ Jaaruuboco jiinijeminaa gaayicijitirahi diiboco aatyimetimoro agaajatimaño. Jaanoti amiihai diiboco magaajacuui amiihaima diibo iicamaño. Jaabo amiihaifaño fahiijivaro icajiibo. ¹⁸ Amiihaico jeevesujitihii jijovonoti mihicaqui; siino saaji amiihaijaago. ¹⁹ Fiiticuuno miyaminaa uco aatyimecuujitino: Jaanoti amiihai uco mahatyimeji. Uujoho ubuheemaño, jaabadiro bu amiihai mihicaji. ²⁰ Jaasumi amiihai magaajaji uujoho Guihirubifaño iicanoco. Jaabadiro bu amiihai tafaño mihicaji bu, uujoho amiihaifaño icaji icano. ²¹ Jaanoti tatyajiiibaco imiyaavogooboro imino omooniiibo, uco agaijiiibo. Jaabo uco agaijiiiboco Guihirubi gaijiji, tolliro bu uujoho gaijiji icano, uujoho diitoma iicanoco igaajaqui.

²² Jaanegui saafi Juda onoboo, jaarunaa Juda Iscariote iicatiibo nuuhi: ¿Aivojiiibo, milli jaabo miihaicoro difiico agaajasuuboro jiinijeminaaco difiico gaajasuujitihii? nooboro.

²³ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Uco agaijiibo taajico moonihi. Jaaboco Guihirubi gaijihi. Jaabojaago masaamisiro diiboma sano mihicaji. ²⁴ Jaanoti uco agaijiitibo, taajico moonitih. Jaano jino uujoho amiihaico ijiiibeguehicabogo tabogoro icatino Guihirubi uco agalluuhiniibobogo.

²⁵ Jaanoco jilli amiihaico jiiibeguehicali, jino amiihaima iicanohachuta. ²⁶ Jaarunaa tafañodi Moocaani Igaijaco agalluubo amiihaico fanoovaco jiiibegueji, tolliro paryi amiihaico uujoho eenehicanoco esaayujiibo icano.

²⁷ Miiro jino amiihaico fitacuhi sajeebii mihicaqui. Tasajeebii ifiico amiihaico acihi. Jaaruno jiiinjeminaa isajeebiico aacibadi uujoho acijitih. Amiihai jeebiifañodi gaihuiba mihicadino, bu mihiguidino icano. ²⁸ Amiihairyo magaajacuuhi amiihaico eenehininoco: Uujoho feeji. Jaaboro amiihaijaago siino saaji, nooboro eenehininoco. Miyaano uco magaijiruva imo imo mihicajirahi Guihirubijaa ofoonoco magaajamoro. Miiro Guihirubi tajanaanicivi sihidi jeevahi. ²⁹ Jaanoco amiihaico imegaviro neehi, tolli iicacuudi jaamo mimiyaaveguehi.

³⁰ Gueenene amiihaima iimaacuujitih, jiije aivojiibo iji asaacumaño. Jaaruubo tahallivi mityama chahahi. ³¹ Uco Guihirubi atajiiibaubadi jino uujoho moonihi, jiiinjeminaa igaajaqui uujoho Guihirubico agaijinoco, nooboro diitoco: Magañiivucu, jinooti mufuucuqui, nuubo.

Ifahaafe Ifahoovi Icanicibadi Miihai Mihicahi Jesufañodi.

15 Uujoho imiyacohai, añiminaa baacu coohaibadi iicaabo. Jaacohai abajaabobadi iicaabo Guihirubi. ² Miiro baacu coohai aafene iimitihaafejeque iquitimoro agavaracunicibadi, tolliro uco gaayicicurumo imitino iicamoro taajico iguiraausutimoco Guihirubi gavaracuji. Jaanoti iguiraausumoco tooco aafene onooa aafejeque imibachunicibadi Guihirubi imibachuji janaanici siino iguiraausuuqui. ³ Jaanoti amiihai mimihiñivaficuutih amiihaico ijiiibeguehicacuunofañodi. ⁴ Jaanegui uuviro mihica uujoho amiihaivi icaqui icano. Miiro oono basuta aafe ifahooti ihiinocinitahaafe iinoro noovajitirahi. Jaabadiro bu amiihai mihicaji uuti mihicatihachijji.

⁵ Miiro uujoho ifacohai. Jaanoti amiihai ifahaafene; uuma iicaabo, bu uujoho diiboma iicaabo icano sihidi noovasuhi. Jaanoti uuti ijeevadi mihicahachijji aivo milliba momoonijitirahi. ⁶ Jaabo uuti icatiibo buhi gañiicafeteji iimitihaafejeque iquitimoro buhi agañiinicibadi. Jaano ifiigatyonoco ananimoro cijjigaifaño agaño nifetefihi.

⁷ Jaanoti uuti mihicahachijji taaji amiihaima icaji. Jaachijji paryi mihimogonoco midillu amiihaico aciqui. ⁸ Miiro amiihai sihidi monoovasuhachijji Moocaani cahacisucafeteji. Jaachijji amiihai miyaanoro tajiiibogominaa mihicahi. ⁹ Guihirubi uco agaijibadiro, bu amiihaico uujoho gaijihi. Jaanegui amiihaico agaijinofaño mihica. ¹⁰ Tatyajibaco imino momoonihachijji amiihaico agaijinofaño mihicaji; Uujoho Guihirubi tajiiibaco imino omoonimaño diibo uco agaijinofaño iicabadi.

¹¹ Jilli amiihaico neehi, tahimohica amiihaima iicaqui. Jaaneri jaamo imo imo mihicahi. ¹² Jaano jino amiihaico uujoho atajiiibano: Fahigova magaijicasi, amiihaico uujoho agaijibadi. ¹³ Janaanici aivo gaijima mihicano; miino gataavominaafihallivi mofiico mahacino. ¹⁴ Jaabadi amiihai tañahabomi mihicaji, uujoho amiihaico atajiiibanoco momoonihachijji. ¹⁵ Amiihaico tajeecivominaa nuucuujitih, miiro jeecivominaafi gaajatatih ihaivojiibo omooninoco. Jaaneguiha jino amiihaico

tañahabomi neehi; paryi Guihirubiti agaajahininoco amihaico agaajasumaño. ¹⁶ Amiihai uco mihiciutihi. Jaanoti uujoho amihaico iciuhi. Jaaboro amihaico ficuuhi, toonoco mofoomoro sihidi miguiraatusuqui. Jaanoco suufenitimo mihica; Jaamo tamomofeenedi Moocaanico siinoco midillunoco amihaico ihaciqui. ¹⁷ Jino amihaico atajibano: Fahigova magajicasi.

Jiinijeminaa Amiihaico Jiiheveji.

¹⁸ Jiinijeminaa amihaico ijiihevehachijii magaaja, amiihai imegaro uco ijiiheveneque. ¹⁹ Amiihai jiinijeminaa mihicaruva amihaico jiinijeminaa gaijijirahi. Jaanoti uujoho jiinijeminaafeeneti amihaico iciuhi. Jaamaño jiinijeminaa amihaico jiihevehi, jiinijeminaa mihicacuutimaño. ²⁰ Mehesafoto amihaico eneehininoco, miiro jeecivominaafi ihaivojiiibo janaanicivi jeevatatihi. Uco icaruno ijiiheveme, imi amihaico jiiheveji. Amiihaico ijiihegüehicanoco imino momoonihachijii, tolliro bu amiihaiño ficucafeteji. ²¹ Jilli tahalliti amihaico moonijimo, uco agalluuboco agaajatimaño.

²² Uujoho saahinitiruva, bu diitoco jiihegüehicatiruva icano iimitico gaajajitirumo. Jaanoti jisumi milliba eneejiruno chahacuhi iimitico agaajasucumaño. ²³ Miiro uco ijiihegueme, bu tolliro Guihirubico jiiheguuhi. ²⁴ Uujoho diitofeenevi mihihañooba eheetavotinoco sihidi ejeevanoco eetavehicatiruva iimitima chahajirumo. Jaanoti toono sihidi ejeevanoco atyimehacuurumo uco jiihevehi, bu Guihirubico jiiheveme icano. ²⁵ Jaaruno ticovono icatino jilli diito tajiiba aamefaño onoono imiyaavequi iicano: Sicamañohalliti uco jiiheveme, onoono.

²⁶ Jaarunaa Jacusuminaafico uujoho Guihirubifañodi agalluubo miyaano Gaija asaadi, diibo uuti iimaaji. ²⁷ Jaasumi tolliro amiihai uuditi mijiihegüejii, iticonitiro uuma mihicahicamaño.

16 Jilli amihaico neehi jinejeba amihaico dugaacusutino iicaqui. ² Amiihaico gañijimo sinagogajanofañoti. Tolliro bu icajino cajaanoyhacho amiihaiti iguijenimo esamaajii: Jilli omoonineri Moocaanidi fine imino moonihi, noomoro omoonimo. ³ Jilli moonijimo Guihirubico agaajatimaño, uco agaajatimaño icano. ⁴ Jaanoco jilli amihaico neehi. Jaamo tolli iicacuudi magaajahi uujoho toonoco amihaico eneehnicuunoco.

Moocaani Gaija Eheetavono.

Jilli iticoni amihaico nuutihi, amiihaima icamaño. ⁵ Jaaruubo jisumi fuucujii uco agalluubojaa. Jaaboco amiihaiti saatohoba midillujitiihi: ¿Cuuca feeji? noomoro. ⁶ Jaarunaa iticoni tolli amihaico unuuneri mihidaasuvuuhi. ⁷ Jaarunaa miyaanoco amihaico neehi: Aivo amiihaidi imino uujoho ofoono. Jaanoti footiruva Jacusuminaafi amiihaijaa saajitirahi. Jaanoti ofooboro amiihaijaa galluuji. ⁸ Jaadi diibo asaadi jiinijeminaaco gaajasujiiibo imitiminaa iicanoco, bu tolliro iticovono jiihai iicanoco, bu diitoco Moocaani udugaacujinoco icano. ⁹ Jaabo: Diito imitiminaa iicanoco, neeji uco diito imiyaavogotimaño. ¹⁰ Tolliro bu gaajasujiiibo iticovono jiihai iicanoco, uujoho Guihirubi iicahigo ofoomaño. Jaaboco amiihai siino uco mahatyimecujitiihi. ¹¹ Tolliro bu gaajasujiiibo Moocaani udugaacujinoco, diibo jiiije aivojiiibo iicaabo ijico ciijigaifaño iganiiqui ificucumaño icano.

¹² Sihidi amihaico eneejiruno icarahi. Jaarunoco jisumi amiihai magaajajitirahi. ¹³ Jaanoti miyaano Gaija asaadi amihaico miyanotiro jiihegüejiiibo. Jaaruno

ijeebiitiro jiiibeguejitiibo Moocaani onoonoco jiiibeguejiibo, tolliro bu amiihaico gaajasujiibo ufucu iicajinehejeque icano. ¹⁴Diibo uco bocigusuji taaño iicanoti agaayiciiboro amiihaico gaajasujiibo. ¹⁵Guihirubima iicano paryi taaño. Jaamaño uujoho neehi: Moocaani Gaija taaño iicanoti agaayiciiboro amiihaico gaajasujiibo, nooboro.

Idaasuno Mihicarumo Imo Imo Miminifeteji.

¹⁶Goovacujino amiihai uco siino atyimecutimo mihicano. Jaarunobuunati goovajiiisutinoti siino uco mahatyimeji Guihirubijaago efeejimaño, nooboro.

¹⁷Jaaneguiiha ijiibogominaati saatoho noocasiuhi: ¿Milli fine eneejirunoco miihaico noobo: Goovacujino uco atyimecutimo mihicano, siino bu goovajiiisutinoti siino uco mahatyimeji Guihirubijaa efeejimaño? onoono ¹⁸neehicaumo: ¿Milli eneejiruno goovajiiisujitino, bu goovajiiisujino onoono? Magaajatih ihiimaanoco, noomoro.

¹⁹Jaanoco Jesu diiboco diito idillujirunoco agaajaciuboro diitoco nuubo: Sanomiro midillucasih, uujoho goovajiiisujino uco atyimecuutimo mihicano, bu toonobuunati goovajiiisutinoti siino uco mahatyimeji onoonoti. ²⁰Miyanotiro, miyanotiro amiihaico neehi: Mataacasimoro idaasuno mihicaji. Jaaneri jiije miyaminnaa imo imo icaji. Jaaruno amiihai idaasu imo icati minifeteji. ²¹Mihiro gaigo eseevajasumi idaasuno minifotogo ihaivofucuvi iifotomaño. Jaarugo eseevacaunobuunati ihaivoco esicinicuutatigo jiiinijehallivi sisee seemene ifiiveneri imo imo iicamaño. ²²Jaabadi amiihai jisumi mihidaasuvehi. Jaarunaaca amiihai siino uco mahatyimeneri amiihai jeebiino sihidi imo imo minifeteji. Jaano imo icaco miihaiñooba amiihaiditi udumitiicijitino.

²³Jaasumi uco siino midillucujitih. Miyanotiro amiihaico neehi: Guihirubi amiihaico aciji fanoovaco tamomofenedi midillunoco. ²⁴Jisumihiica amiihai jinejebaco midillutihiica tamomofenedi: Midillu. Jaamo magaayicih. Jaamo sihidi imo imo mihicahi.

Jesu Jiiinijeque Guinoniuhi.

²⁵Jilli amiihaico neehi siinovi ooviciiiboro. Jaarunofaño tufucu gaseji siino amiihaico siinovi ooviciiiboro ijiibugucujitino. Jilli foovonoro amiihaico Guihirubiti ijiibugucujino. ²⁶Jaasumi amiihaihallivi Moocaanico uujoho dilluji amiihaico nootih: ²⁷Guihirubiro amiihaico gaijih, uco amiihai magaijimaño, tolliro bu uujoho Moocaaniti asaahininoco mimiyaavogomaño icano. ²⁸Uujoho Guihirubiti ihiinehiiiboro jiiijehallivi saahinihi. Jaaruubo siino jiiinijeque ejeevesuuboro dojicuviro Guihirubijaago fuucuj, nooboro.

²⁹Jaanegui ijiibogominaa diiboco nuuhi: Jisumi naha foovono diimaahi siinovi oovicitiibo. ³⁰Jisumi naha jari magajacuui ijoho fanoovaco agaajanoco. Jaamaño miihaiñooba ico dillucujitirahi, bu miihai imino magajacuui ijoho Moocaaniti asaahininoco, noomoro.

³¹Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: ¿Jaanegui nacu jari jisu mimiyaaveguehi? ³²Tufucu jino gasecuj; fine tusu mihicacuui, jino amiihai fahigovavi safiisa amiihai naagonovi magavaranamaajino tacojiti uco mejeevesumoro. Jaaruubo uujoho uuro icajitih Guihirubi uuma icaji. ³³Jilli amiihaico neehicahi. Jaamo

uuvi sajeebii mihicahi. Jiinjehallivi sihidi idaasuma mihicaji. Jaarunofaño ucoro mehesicini, uujoho jiinjijeque guinonicuui, nooboro.

Jesu Ijibogominaahallivi Moocaanima Iimaahi.

17 Jilli Jesu unuunobuunati, niquejeque emeciuboro, nuuhi: Guihihi, tusumi mihicacuui; Daachico cahacisu, tolliro bu Daachi ico icahacisuqui. ² Hijo Daachico diijico daacih paryi miyaminaahallivi. Jaamo paryi ijoho uco adaacimoco ifinijitino fiivoco aciqui. ³ Jaano jino ifinijitino fiivo, idiiboro ijoho miyaabo Moocaani idiicanoco agaajano, bu tolliro Jesucristoco ijoho agalluuhiniiboco agaajano icano.

⁴ Uujoho ico jiinjehallivi bocigusuhi; imivucuui uco atajibahininoco omoonihicaabo. ⁵ Jaaneguiha, Guihi, uco dicojivi bocigusu jiinije fiivutinaacaro dicojivi uco obocigusuubadi.

⁶ Jiinjeminaati idiiciboro uco adacimoco dimomoco gaajasucuui. Dita icahinimoco uco daacihinihi. Jaamo imino diijico ficuhi. ⁷ Jisumi gaajacuumo paryi uco adaacihininoco iiti asaanoco. ⁸ Diijico uco adaacihininoco diitoco acihicacuui. Jaanoco agaayicimoro gaajacuumo miyaanoro uujoho iiti asaahininoco. Jaamoro miyaavogomo miyaanoro ijoho uco agalluuhininoco.

⁹ Jaamohallivi ico dilluhi, Famoohalliviro jiinjeminaahallivi ico dillutih, dita icamoco uco adaacihininomohalliviro dilluhi. ¹⁰ Mihiro paryi taaño icano diino, tolliro bu diino icano taaño icano. Jaamofañodi uujoho cahacisucafetehi.

¹¹ Jaaruubo uujoho jiinjehallivi icacuujitih. Jaanoti diito jiinjehalliri icaji. Jaanoti uujoho dijaa feeji. Jaanegui, Guihi, ijoho idiimiibo, uco adaacihinimoco dimityari toomo, saafiibadiro diito iicaqui iima misi saafiuro mihicabadi. ¹² Uujoho jiinjehalliri icahinisumi diitoco teemehicahinihi dimityari uco adaacihinimoco imino teemehinihi. Jaamaño saafiiba diitoti mitatih; idiiboro johono imitacuubo Caatinihaamefaño onono imiyaavequi.

¹³ Jaaruubo jisumi dijaago fuucuui. Jilli neehi jino jiinjehalliri iicanohachutahica tahimohicari diito tolliro imo imo iicaqui. ¹⁴ Mihiro diijico uujoho diitoco acicuui. Jaarumoco jiinjeminaa diitoco gaayicitih jiinijeoto iicatimaño, uujoho bu jiinjeminaafi iicatimaño icano. ¹⁵ Jaanegui diitoco jiinjehalliti diiciqui ico dillutih. Diitoco ijiti dihiifiniciquiro ico dilluhi. ¹⁶ Jaamo diito jiinjeminaa icacuutimo uujoho jiinjeminaafi iicatibadiro. ¹⁷ Jaamoco iguiharo ijeevadi ficu miyaanofenedi, diijibogo aivo miyaano. ¹⁸ Hijo uco jiinjeminaafeenevi agalluuhinibadiro, bu uujoho diitoco jiinjeminaafeenevi galluui. ¹⁹ Jaamaño uujoho diitofañodi uuro tafifico iidiro ijeevadi ficuui. Tolliro bu diito iidiro ijeevadi ificucafetequi miyaanofenedi.

²⁰ Diitohalliviro ico dillutih, tolliro bu diito jibogofenedi uco imiyaaveguejimo-hallivi ico dilluhi, ²¹ sano famooro saafiibadiro misima iicaqui; Guihi, ijoho uuma, bu uujoho iima icano mihicabadi iicaqui, jiinjeminaa imiyaaveguequi ijoho uco agalluuhininoco. ²² Diitoco acicuui, uco adaacihininoco bociyomonoco, sanobadiro iicaqui iima misi sanooro mihicabadi icano. ²³ Uujoho diitofaño, ijoho tafaño icano mihicaqui diito sanobadiro iminifetequi. Jaanofañodi jiinjeminaa igajaqui ijoho uco agalluuhininoco, bu diitoco agaijinoco, bu uco agaijinoco icano igajaqui.

²⁴ Guihi, imeguehi uco adaacihininimo uujoho icahigo tolliro icano uco bocico adaacihininoco ihatyimequi, jiinije fiivutinaacaro uco ijoho agaijumaño. ²⁵ Guihi, miyaano, ico jiinjeminaa agaajatimo. Jaanoti uujoho ico gaajahi, tolliro bu jito

gaajacuui ijoho uco agalluuhininoco. ²⁶ Jaamoco gaajasuhicacuui dimomoco. Jaarunoco janaanicihiica gaajasuji ijoho uco agaijino diitofaño iicaqui, bu uujoho diitoma icaqui icano.

Jesuco Agaayicino.

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 Jilli unuuboro Jesu ijibogominaama fuuhi Cedro onoohigayi onegueehi iicaubajigayi tuhiguiino diitoma fuubo. ² Tolliro bu Juda diiboco aaciujiiibo tomaño gaajauhi fahijivaro Jesu tobajijaago ijibogominaama efeehicaumaño. ³ Jaanegui amocasiminaa, temploja toomominaa icamoco fariseomi, sacerdotemi aivojito icamo agalluumoco Juda iiciuboro satyuui. Jaamo fuuhi ihaamiganoma, iniisuganoma, cuгахuneru, ciijigaimecuneri icano. ⁴ Jaanoco Jesu paryi gaajacuui diiboco omoonijinoco. Jaaboro imegaviro diitoco nuubo: ¿Miico amiihai migui-inehi? nooboro.

⁵ Jaanegui diiboco iimusuumo: Jesu Nazareoboco, noomoro.

Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Eti du uujoho diibo, nooboro. Jaamofaño icaubo Juda Jesuco igaayiciqui diitoco isiiguubo. ⁶ Jaamoco Jesu: Uujoho diibo, unuuneri diito ibujinaagoviro aifuumo jiniijehallivi. ⁷ Jaadi Jesu siino diitoco dilluui: ¿Miico miguiinehi? nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Jesu Nazareoboco, noomoro.

⁸ Jaanegui Jesu nuuhi: Amiihaico duhu: Uujoho diibo, nuucuui. Uco migui-inohachijji taca jitoco mejeecivedino, nooboro. ⁹ Jilli nuubo: Uco adaacihiniimoti saafiiba mitatihi, unuuno imiyaavequi. ¹⁰ Jaasumiro Pedro iniisugaco ifajutafañoti iguiiyiciuboro saafiico buiyaacuui, jahi saafi Malco onoobo sacerdotemi aivojiiibo jeevivominaafi nijimeehuco quiticisuui imiyanaagomeehuco. ¹¹ Jaanegui Jesu Pedroco nuuhi: Diniisugaco dojicuviro diihacu. ¿Nacu ijoho gaajatihi idaasuno iicaqui uco Guihirubi atajiihanoco? Jaanoco bu, ¿milli jaabo uujoho: Chahano, neejirahi? nooboro.

Jesuco Sacerdotemi Aivojiiibo Imegavi Asatyuno.

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Jaasumiro ihamocasiminaa, diito aivojiiiboma, bu judiomi sisiminaa icamo Jesuco agaayiciumoro sisiuhi. ¹³ Jaamoro ticoniumo Jesuco Anas onoobo Caifas baabojaago asatyumo tusumi Caifas sacerdotemi aivojiiiboti iicaumaño. ¹⁴ Jaabo diibo Caifas judiomico afajiiinubo: Imino saafiro faacuumihalliviro iguijevenc, nooboro unuubo.

Pedro Anas Goohasifaño Icauhi.

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Jaabo dojicuti fuumisi ijibogominaatisi, Simon Pedro, bu saafi icano. Jaabo saafiu sacerdotemi aivojiiiboco agaajacuubo. Jaamaño diibo Jesuma jicafutuui sacerdotemi aivojiiibo goohasifaño. ¹⁶ Jaarunaa Pedro iguhugaviro fitafutuui. Jaanegui diibo sacerdotemi aivojiiiboco agaajaubo ufuuboro iguhuga toomominaagoma ihiiamauboro Pedroco fañovi jiihacuui. ¹⁷ Jaanegui diigo Pedroco nuuhi: ¿Nacu ijoho tolliro diibo jiiibogominaafi idiicaabo? noogoro.

Jaanegui diibo nuuhi: Chahano uujoho diibo icatihi, nooboro.

¹⁸ Jaanaa isiicuneguiiha ciijigaico eebasuumoro feemehicaumo jeecivominaa, sisiminaa icano. Jaamofeeneri tolliro bu Pedro icauhi efeemeubo.

Anas Jesuco Dilluhicauhi.

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Jaanaa sacerdotemi aivojiiibo Jesuco dilluhicauhi iijibogominaaditi, iijibogoti icano.

²⁰ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Uujoho foovono iimaahicahi. Fahiijivaro miyaminaa imefeenevi sinagogajanofaño, templojafaño icano. Fahiijivaro jiiibeguehichahi famooro judiomi iigaivonicijahajefaño uujoho toovono iimaahicatihhi. ²¹ ¿Collihhi jaanoco uco dilluhi? Diitoco dillu, uujoho ihiimaahicanoco uguubuhicamoco. Diito gaajahi uujoho eneehicanoco, nooboro.

²² Jesu jilli diiboco unuunegui, saafi sisiminaafi Jesuco ihimeti gabacuuhi: ¿Nacu tolli iijoho aivo diimusuhi sacerdotemi aivojiiiboco? nooboro.

²³ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Imitino ihiimaahachiiji, eneecata dinoo. ¿Cono nacu imitino onoono? ¿Collihhi jaabo uco daamihi? nooboro.

²⁴ Jaanegui Anas Jesuco sisiciniuboco sacerdotemi aivojiiibo Caifasjaago galluuhi.

Pedro Jesuco Siino Tuunamaaiuhi.

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Jaanaa Pedro julleeciniiboro feemehicauhiica diitoma. Jaaboco nuumo: ¿Nacu iijoho diibo jiiibogominaaobo diicatihhi? noomoro.

Jaanegui Pedro tuunamaaiuhi: Chahano uujoho diitoobo icatihhi, nooboro.

²⁶ Jaanegui sacerdotemi aivojiiibo jeecivominaafi nuuhi: ¿Jaaruno du Olivohono iicagajiguiino ico uujoho diiboma atyimehinihi? nooboro. Miïro Pedro diibo yoobo nijimeehuco Olivohono iicagajiguiino iquiticiubo. ²⁷ Jaarunaa Pedro siino tuunamaaiuhi. Jaasumiro ivi catava ojicuuhi.

Pilato Imefeenevi Jesuco Satyehi.

(Mt 27.1-2, 11-31; Mr 15.1-20; Lc 23.1-25)

²⁸ Jaamoro Jesuco satyuumo Caifas iijati tomañohaivojiiibo iijajaago. Jaanaa sesevecuuno. Jaanegui judiomi toojafaño jicafutuutimo ijeevamaje onobadi imitiri ijeebiico imihininumoro Pascua machuco amachuujitiruneguiiha. ²⁹ Jaanegui aivojiiibo Pilato ihiinuuboro diitoco nuuhi: ¿Jinejehalliti diiboco misivahi? nooboro.

³⁰ Jaanegui iimusuumo: Gaicaauminaafi iicaturuva ico mahacijitirahi, noomoro.

³¹ Jaanegui diitoco nuubo: Amiihairyo masatyomoro amiihai tajiiiba onobadi mooni, nooboro.

Jaanegui judiomi diiboco iimusuuhi: Miïhai judiomi, miïhaiñooobaco milliti magaiicaujitirahi, noomoro.

³² Jilli miyaavuuno, Jesu jilli guijeveji, nooboro eneehicauno. ³³ Jaadi siino Pilato fañojavahi ijicafutuuboro tahi Jesuco ocoovauboro dilluubo: ¿Hijoho naa judiomi Aivojiiibo? nooboro.

³⁴ Jaanegui Jesu iimusuuhi: ¿Dijeebiitiro nacu tolli uco dilluhi? ¿Nacu sita uudititi ico tolli neehi? nooboro.

³⁵ Jaanegui Pilato diiboco nuuhi: ¿Nacu uujoho judiomioobo? Chaha, siicumioobo. Miïro diijiinjeminaaro, sacerdotemi aivojõtoma ico uco acihi. ¿Jinejeque jana moonihi? nooboro.

³⁶ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Jijeono tahaivoji icatihi. Jijeono tahaivoji iicaruva tajeecivominaa tahalliti icajirahi judiomi usefaño uco acitimo iicacui. Jaanoti tahaivoji jijeono icatihi, nooboro.

³⁷ Jaanegui Pilato diiboco nuuhi: ¿Jaaneguihacuva ijoho aivojiibo? nooboro.

Jaaneguiiha Jesu diiboco iimusuhi: ¿Hijoho du eti, uco aivojiibo, neehi? Tooneguiiha uujoho ifiivehiniibo jijehallivi saahinihi miyaanocoro neequi. Jaano miyaano iicanoco paryi agaajamo uujoho onoonoco guubunicihi, nooboro.

³⁸ Jaanegui Pilato diiboco nuuhi: ¿Jineje nacu miyaano? unuuboro siino Pilato judiomijaago saauhi diitoma ihiimaavaubo. Jaaboro diitoco nuubo: Diibovi uujoho iimitinobaco atyimetihi, nooboro. ³⁹ Miïro amiïhai amiïhai jeevamaajefi uujoho Pascua jiiibamosumi saafiiti civojaminaafiti isinaayuno. Jaaneguiiha, ¿naa mi-himeguehi judiomi Aivojiiboco isinaayunoco? nooboro.

⁴⁰ Jaanegui famooro sefano coovadiivuuh: Diiboco sinaayujitih, Barrabacoro sinaayu, noomoro. Jaabo Barraba nanivaminaafiu.

19 Jaanegui Pilato Jesuco iiciuboro aamisuuhi. ² Jaadi amocasiminaa januu-tuno coohaiñooco minihaiti eheetavuumoro iinigaivi diiboco javucaruumo. Jaamoro bu diiboco jiihacuumo aivojiibo gaachehubadi gachicohai deecano tifaibadi itifai iicachehuco. ³ Jaamoro diiboco sahaguehicaumo: ¡Judiomi Aivojiibo Diica! noomoro, diiboco ihimefaño ganiicihicaumo.

⁴ Jaanegui Pilato siino asauboro diitoco nuuhi: Memeeeci, enecau diiboco isivi sivaqui, jaamo magaajahi diibovi iimitinobaco uujoho aatyimetinoco, nooboro.

⁵ Jaanaa Jesu iinovauhi ijanuutuno minihaima, igaachehu tifaiba iicachehuma icano. Jaanegui Pilato nuuhi: ¡Jaani diibo! nooboro.

⁶ Jaaboco sacerdotemi aivojito, bu isisiminaa icamo aatyimeumoro sefano coovadiivuumo: ¡Diiboco imohobujehallivi metetecu! ¡Metetecu! noomoro.

Jaanegui Pilato diitoco nuuhi: Eti tahi masatyomoro metetecu. Jaanoti uujoho diibovi iimitico atyimetihi, nooboro.

⁷ Jaarunofaño judiomi diiboco iimusuuhi: Miïhaima icano tajiiba jaano onoobadi guijevejiibo imooniqui ijeebitiro: Uujoho Moocaani Seemene, neehicaabo, noomoro.

⁸ Jilli diito unuunoco Pilato uguubuuboro janaanici aivo iguiubo. ⁹ Jaaboro siino ijafaño ijacafutuuboro Jesuco dilluubo: ¿Cuucatiobo ijoho? nooboro. Jaarunoco Jesu iimusucuutih.

¹⁰ Jaanegui diiboco Pilato nuuhi: ¿Uco diimusujitirahi? ¿Nacu gaajatih ico etetecusujiruno, isinaayujiruno icano mityama iicanoco? nooboro.

¹¹ Jaanegui diiboco Jesu iimusuuhi: Tahallivi mityabama chahajirahi ico Moocaani ihacitiruva. Jaamaño ico uco aaciibo aivo dijanaanici imitima icahi, nooboro.

¹² Tolli unuunoma iicaabo Pilato diiboco isinaayuqui moonihicauhi. Jaarunaa judiomi sefano neehicauhi: ¡Diiboco isinaayuhachiiji aivojiibo Cesar nahaboniminaafi diicatih! Miïro: Uujoho aivojiibo, onoomo Cesarminaafiti minifetehi, noomoro.

¹³ Jaanegui Pilato diito tolli unuunoco uguubuuboro Jesuco isivi isivauboro casiiuubo ihaivoji icagahallivi. Jaano hebreomi ijiri Gabata, onoono guisibano

nicuta eneejiruno. ¹⁴ Jaasumi Pascua jïibaimo iicaujino fiiticuuih gadicïibarucuu iicauno. Jaaboro Pilato judiomico nuuhi: ¡Jaani amiïhai Aivojïibo! nooboro.

¹⁵ Jaarunofaño diito sefano coovadiivuuih: ¡Jaafa guijeveebe! ¡Jaafa guijeveebe! ¡Tetecu! noomoro.

Jaanegui Pilato nuuhi: ¿Amiïhai Aivojïiboco jaabo tetecuji? nooboro.

Jaarunofaño sacerdotemi aivojito iimusuuhi: Mohaivojïibo Cesar uufocovi sifi mo-haivojïibo chahahi, noomoro.

¹⁶ Jaanegui diito usefaño diiboco jeevesuubo itetecuqui. Jaaboco iiciumoro satyuumo.

Jesuco Etetecuuno.

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Jaadi Jesu fuucuuhi icubuque agafaiyïichiniïboro nigaipaajebai onoomaño. Jaanoti hebreomi iijiri Golgota onoobaïvi. ¹⁸ Jaamaño diiboco tetecuumo, tolliro bu miimisiico tetecuumo icano. Jaamisifeenevi Jesuco ficuumo. ¹⁹ Jaabo Pilato imomoco acaatiniuboro Jesu guijeve imohobujevi ficusuuih: JESU NAZARE-OOBO JUDIOMI AIVOJHBO onoonoco. ²⁰ Jaanoco guiraamo saatoho judiomi toonoco meeciuih. Jesuco etetecumaño tuucuumiti ifiitiumaño. Jaano toono imomo caatiniciniuih hebreo iijiri, griego iijiri, latin onoojiri icano. ²¹ Jaanegui judiomi sacerdotemi aivojito Pilatoco nuuhi: Judiomi Aivojïibo nooboro, caatinidino. Jilli: Judiomi Aivojïibo uujoho, eneehicaabo nooboro, caatini, noomoro.

²² Jaarunofaño diitoco Pilato iimusuuhi: Acaatiniïbadiro icacuujino, nooboro.

²³ Jaamo ihamocasiminaa Jesuco etetecuunobuunati Jesu gaachehuco dugaacuumo sano nahabovacasidino. Jaamoro sanohosa iticovovi ifocasiumo. Tolliro bu icamooja falluuratino sadaahere caamoti guinovi niiciniujaco iiciumoro ²⁴ noocasiumo: Jichehuco masi ifocasitimoro tochehuhallivi suerteque meheetavequi: ¿Naa cajaan tochehuco iciji, noomoro. Jilli mooniumo Caatinihaamefaño onono imiyaavequi: Tagaachehuco ifocasiumo. Jaamoro tacamoojahallivi suerteque eetauvuumo, onono. Jaabadi jilli ihamocasimi mooniuih.

²⁵ Jaanaa Jesuco etetecuuboguiino icahicaugo seeji, bu diigo nago Maria onogo Cleofa taaba, bu Maria Magdalena onogo icano. ²⁶ Jaanaa Jesu seejico aatyimeuboro, bu tolliro aivo agaijihicaubo ijiïbogominaafico ihuufocori icauboco aatyimeuboro seejico nuubo: Gaha, diiburucuji daachibadi iima iicajiibo, nooboro.

²⁷ Jaadi bu tolliro ijiïbogominaafico nuubo: Diigurucuji diiseejibadi iima iicajigo, nooboro. Jaasumitiro diigoco ijiïbogominaafi iijafaño satyuuih.

Jesu Iguijeveuno.

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Toonobuunati Jesu idudicamaajeque iimivucuumoco agaajaciuboro nuuhi: Adujirahi, nooboro Caatinihaamefaño onono imiyaavequi. ²⁹ Jaamañeri guirihillufaño icaufaihu iquigaño aivofaihu iicidufaihu. Jaafaihufaño faatata icanoco amatyusuumoro hisopo onooho usuho. Jaaho aafeque iiciumoro tootaataco toohaafe nijequevi ificumoro diibo iijifaño cabuyaacuumo. ³⁰ Jaanoco Jesu aaduuboro nuuhi: Ivi paryi imivocafutucuumo, nooboro. Jaadi acanuvuuboro guijevecuubo.

Jesu Mecuhuco Ahaamiuno.

³¹ Jaanaa Pascua jībaimo sesevedi iicacuujineguiiha. Tufucu jaguisifucu iicauneguiiha judiomi imuguutihi diito ifiino tubujejeviro iicaunoco. Miīro diito jaguisifucuvi jinejeba aivo eheetavorahicautimaño. Jaanegui Pilatoco dilluumo saatohococo itajībiqui idiinoco agafaryucumoro diitoco toonoti sihigovi ificuuqui. ³² Jaanegui amocasimi asaamoro saafiico idiinoco gafaryucuumo. Jaadi bu tolliro saafiico mooniimo Jesu cojivi etetecuciniumisico. ³³ Jaadi Jesuvi ifutuurumaaca chuumucuuho. Jaanoma iicaumo diibo idiinoco gafaryucutimo.

³⁴ Jaarunaaca diitoti saafi Jesu mecuhuco ihaamigari cafatyicaruuhi. Jaasumiro diibofañoti iinuuno tiijoho, nifaihu icano. ³⁵ Jaanoco aatyimeubo miyaanocoro jībēgēhi. Jaabo gaajahi toono miyaano iicanoco. Jaamo amiīhai tolliro bu mimiyaavegēhi. ³⁶ Jilli icauno Caatinihaamefaño: Dibacino quisicurajitihi, onono imiyaavequi. ³⁷ Jaabadiro bu samañoohaamefaño noono: Cafatyicaruciniiboco mahatyimeji, noonoro.

Jesuco Iciiuno.

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Toonobuunati Jose Arimatea cuumioobo Jesuma efehicauruubo judiomi ñihicuti toovono ufuuboro Pilatoco dilluubo Jesu ifiico ihiciqui. Jaaneguiiha Pilato: Jii, nuuhi. Jaaneguiiha ufuuboro Jesu ifiico icijeubo. ³⁹ Tolliro bu Nicodemo fuuhi iticoni Jesuma fucu ihiimaajeubo. Jaabo guiraano facicifaihuco sivauhi treinta kilo ticovovi. Tofaihuco mirra, aloe iicaneri eetavuui. ⁴⁰ Jaamisiro gaachehubanoco tooneri afacicisumisiro Jesu ifiico miniuhi, judiomi jeevamaaje tolli iciniicibadi. ⁴¹ Jaano diiboco etetecumañeri icauno bajigayi. Jaamañeri bohoji cihoji icauhi miīhaiñoobaco tohojifaño iciiutihoji. ⁴² Jaahojifaño Jesu ifiico ciiumisi tohoji tomañoti ifiitiūmaño judiomi jaguisifucu iticovacuuneguiiha.

Jesu Siino Ubuheeteuno.

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 Jaanaa judiomi jaguisi iicauno sesevedi Maria Magdalena onoogo Jesu cihojijaa fuuhi fucugayiro civonaacaro. Jaago atyimeuhi iciihojico afabaacuuba iguiisiba sihigovi aacaubaco. ² Jaanegui Simon Pedro, bu saafi Jesu agaijihicaubo iijibogominaafi icamisijaa ijinafatyuugoro diitisico nuuhi: Aivojiboco iciihojifañoti cuucahacho satyucuumo. Jaanoco magaatathi, ¿cuucahacho fine ficuumo? noogoro.

³ Jaaneguiiha Pedromisi iciihojijaago ⁴ jinoomisiro fuuhi. Jaanaa saafi Pedro imegaro iciihojivi ifutuui. ⁵ Jaaboro tohojifañoco idijivuuoro emeciubo atyimeuhi iminitaacoro. Jaaruubo tohojifaño fuutihi. ⁶ Jaanobuunati jari Simon Pedro gaseuhi diibo dojicuti. Jaabo tohojifaño ijicafutuubo atyimeuhi iminita tomañero acaaciniunoco. ⁷ Tolliro bu Jesu imeque iminiubaryu imino miniciniubaryu ijeevadi acaaubaryuco atyimeubo. ⁸ Jaanegui bu tolliro saafi jicafutuui tohojifaño, iticoni tohojivi agaseubo. Jaabo toonoco aatyimeuboro miyaavuguui. ⁹ Jaarumisi gaajautimisihica Caatinihaamefaño: Jesu iguijeveebe sino buheeteji, ononoco. ¹⁰ Jaadi Pedromisi siino dojicuviro iijajaago uumicuuhi.

Jesu Maria Magdalena Onoogovi Jafeveuhi.

(Mr 16.9-11)

¹¹ Jaanaa Maria iinoro fitafutuuhi tohoji imega taagoro. Jaago taagoro dijiivuugo tohojifañooco emeeciugo. ¹² Jaago atyimeuhi miimisiici Moocaani toomominaatisico sesecehunofaño icamisi giciniuhi saafi Jesu nigai iicaunaagonovi, jaanoti saafi itihai iicaunaagonovi icano icaumisico.

¹³ Jaamisi diigoco nuuhi: ¿Jinejeri jaago ijoho taahi? noomisiro.

Jaanegui diigo nuuhi: ¿Cuucahacho tahaivojiboco asatyomoro ificuuneri? noogoro ¹⁴ ibujinaagoco emeeciugo Jesuco atyimeuhi. Jaarugo diibo Jesu iicaunoco gaajautihi.

¹⁵ Jaagoco Jesu nuuhi: ¿Jinejeri jaago taahicahi? ¿Miico guinehi? nooboro.

Jaanegui diigo tobajigayi toomominaaficoro eesiciniumaño nuugo: Aivojiboco, ijoho baacho asatyoboro, ¿cuucahacho ficuuhi? Uco diibogo iiciitogoro satyequi, noogoro.

¹⁶ Jaanegui Jesu diigoco dilluuhi: Maria, nooboro.

Jaanegui diigo diiboco emeeciugoro hebreomi iijiri nuuhi: Raboni, noogoro; Jiibogominaafi, eneejiruno.

¹⁷ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Uco dudicidino; uujoho caamo Guihirubijaago footihiica. Jilliro foogo tañahabomico diibogoto: Guihirubi, bu tolliro amiihaiti amiihai Caani iicaabojaago feehi. Taacaani Moocaani iicaabojaago feehi. Jilli noogoro diibogoto, nooboro.

¹⁸ Jaanegui Maria Magdalena onoogo fuuhi ijiibogominaajaago Jesuco aatyimeunoco, bu diibo unuunoco icano diitoco ijiibugutuugo.

Jesu Ijiibogominaavi Jafeveuhi.

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Hch 1.8)

¹⁹ Jaafucuro iijicuuvi ijiibogominaa igaiciniuhi samecufañoro judiomi ñihicuti iguhuganoco kuhufono ofoboociumoro icauhi. Jahi Jesu ijicafutuuboro diitofeenevi ujulleveuboro diitoco dilluubo: Sajeebii mihica, nooboro.

²⁰ Tolli unuuboro diitoco iifusuubo ihuseneque etetecuunopaajeneque, bu imecuhuti ahaamiupaajeque icano. Jaaneri ijiibogominaa imo imo minifutuuhi Ihaivojiboco aatyimeumoro. ²¹ Jaadi siino Jesu diitoco nuuhi: Sajeebiiima mihica; Guihirubi uco agalluubadiro bu uujoho amiihaico galluuhi, ²² nooboro diitohallivi fuunaruubo. Jaaboro nuubo: Magaayici Moocaani Gaijaco, nooboro. ²³ Jaamo cajaanocohacho iimitico mubuusumo iimitima chahacuji. Jaanoti mubuusutimo imiti busuracujitih, nooboro.

Tomas Miyaavogoti.

²⁴ Jaarunaa Tomasco Gaatyaba eneehicaubo diitoma chahauhi Jesu diitovi ajafeveusumi. ²⁵ Jaaboco saatoho ijiibogominaa jiiibuguuhi: Aivojiboco mahatyimehi, noomoro.

Jaarunofaño Tomas diitoco nuuhi: Ihusenefaño diiboco etetecuunopaajeneque aatyimeebere toopaajejefaño tahusegaiñooco ijiihacutinohachuta, bu tolliro imecuhuti diiboco ahaamiupaajejefaño ijiihacutinohachuta miyaavegvejitih, nooboro.

²⁶ Jaanobuunati sahuse juugahuseti mifucuci, safucu icano nigaciti siino ijiiibogominaa igaivuuhi toojafaño. Jaasumi Tomas diitoma icauhi. Jaanaa iguhugano cuhufono foboocinirunaa Jesu ijicafutuuboro diitofeenevi ujulleeveuboro diitoco dilluubo: Sajeebiima amiihai mihica, nooboro.

²⁷ Jaaboro Tomasco nuubo: Ifaaji ivi jisumi dihusegaico jinofaño diihacu. Jaaboro jino tahuseneque meeci, bu juugavi saabo jino tamecuhufaño dihuseque diihacu. Jaaboro mabañihi nootiibo, miyaavogo, nooboro.

²⁸ Jaanegui Tomas diiboco imusuuhi: ¡Tahaivojiiibo Moocaani! nooboro.

²⁹ Jaaboco Jesu nuuhi: Tomas jari uco adaatyimeebere miyaaveguehi. Imino icajino atyimetirumo imiyaavogomo, nooboro.

³⁰ Tolliro bu Jesu sihidi ejeevanoonoco ijiiibogominaa imefeenevi guiraano eetavehicauhi. Jaaruno jihaamefaño paryi caatinicinitino. ³¹ Jaanoti jinoocoro caatiniumo amiihai mimiyaaveguequi Jesu diiburucu Cristo Moocaani Seemene iicanoco. Jaaboco mimiyaavogonofaño diibovi ifinijitino fiivoma mihicahi.

Jesu Jafeveuhi Sietedimo Ijiiibogominaavi.

21 Jaanobuunati siino Jesu ijiiibogominaavi jafeveuhi Tiberia muuaijinivi. Jilli diitovi jafeveubo. ² Jaamo samañeriro icaumo Simon Pedro, bu Tomasco Gaatyaba eneehicaubo, bu Natanae Cana de Galilea onoocuumioobo, bu Sevedeo seemenetisi, bu tolliro sitisi diitootisi icamoco ³ Simon Pedro nuuhi: Uujoho fiiciteji, nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Tolliro miihai iima masaaji, noomoro fuumo meenegari. Jaarumo tufucu saafiiba iciutimo. ⁴ Jaanaa sesevecuunaaca Jesu diitovi jafeveuhi jiiinigaibaahovi. Jaaruuboco ijiiibogominaa gaajaciutiihi diibo iicaunoco.

⁵ Jaabo diitoco nuuhi: ¿Sicafe, naa saafiiba mihicitiihi? nooboro.

Jaanegui: Chahano, nuumo.

⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiihai sinicuuhuco amiihai meenegati momiyanaagonovi magañii. Jaamo mihicichi, nooboro. Jaanegui tahigovi agañiihimo isinicuuhuco guiiyicicuutiihi itaava bociri sihidi ijivusumaño.

⁷ Jaanegui Jesu ijiiibogominaafico agaijihicaubo, Pedroco nuuhi: ¡Mohaivojiiibo jahi! nooboro.

Jaanegui Pedro Jesu jahi iicaunoco uguubuuboro igaachehuco siyaavuubo, igaachehuco ujujuuvumaño. Jaaboro muuaifaño acutuubo. ⁸ Jaanaa sanoodimo ijiiibogominaa isinicuuhuco meenegari guicimoro ijiniijaagovi sivaumo ijiniti cien metrohachutaro iicaumaño. ⁹ Jaamo isivi ihiinuumo atyimeuhi ciijigaihalliri taavaabo gaaruciniibo aacaaboco maahuma.

¹⁰ Jaamoco Jesu nuuhi: Toono taavaco mihicimoti juu misiva, nooboro.

¹¹ Jaanegui Pedro imeenegafaño ufuuboro isinicuuhuco isivi guiiyicuboro sihidi queefimo taavaco ciento cincuenta y tresdimo icaurumoma isinicuuhi gallivuutiihi.

¹² Jaamoco Jesu nuuhi: Masaamoro mamachuva, nooboro.

Jaaruuboco ijiiibogominaati saafiiba dilluutiihi: ¿Miijoho ijijoho? noomoro Ihaivojiiibo iicaunoco agaajaumaño. ¹³ Jaadi Jesu asaaboro itaavaaboco iicuboro diitoco aciubo, bu tolliro imaahuco aciubo icano.

¹⁴ Toonoma mifooi, safo icano icacuuno Jesu ijiiibogominaavi ajafeveuno iguijeveubo siino ubuheeteunobuunati.

Jesu Simon Pedroco Atajiibauno.

¹⁵ Jaamo amachuunobuunati Jesu Simon Pedroco nuuhi: ¿Simon, Jona achi, uco gaijihi jino janaanicivi? nooboro.

Jaanegui Simon Pedro iimusuuhi: Jihi, Aivojiibo, iiro gaajacuui ico agaijinoco, nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jaaneguiha taca oono toomominaafi ihoveja seemeque ojobinicibadi oono uco imiyaavogomoco diibeguehica, nooboro.

¹⁶ Jaadi bu siino diiboco dilluubo: ¿Simon, Jona achi, uco gaijihi? nooboro.

Jaanegui Pedro iimusuuhi: Jihi, Aivojiibo, iiro gaajacuui ico agaijinoco, nooboro.

Jaanegui diiboco nuubo: Taañocota toomo ovejamico ootomonicibadi, nooboro.

¹⁷ Jaadi bu siino diiboco dilluubo: ¿Simon, Jona achi, uco gaijihi? nooboro.

Jaaneri Pedro idasuvuui diiboco mifocci, safo icano: ¿Uco gaijihi? nooboro idillucuneguiha. Jaaboro nuubo: Aivojiibo, iiro paryi gaajacuui ico agaijinoco, nooboro.

Jaanegui Jesu nuuhi: Taañocota diibeguehica ovejamico ojobinicibadi. ¹⁸ Miyanotiro, miyanotiro ico neehi: Sicafehi idiicausumi digaachehuco idicafotooboro idimogohigovi feehicauhi. Jaanoti amiyaabo idiicacuudi dihuseque gañiyciiboco ico sita digaachehuco jiihacuji. Jaamoro ico satyejimo idiimogotiruhigovi, nooboro.

¹⁹ Jilli nuubo Jesu Pedro coyomo gujeveri iguijeveujinoco agaajasuubo neehicauhi. Tooneri Moocaani bocico agaajasuujinoco. Jaadi diiboco nuubo: ¡Tadyojicuti disaa! nooboro.

Ijibogominaafico Agaijihicaubo.

²⁰ Jaanaaca Pedro idojicuco emeciubo atyimeuhi Jesu agaijihicaubo ijibogominaafi idojicuti ufuunoco niinoono amachuusumi diibovi ifituuvuuboro: ¿Aivojiibo, cajaan ico aacijiibo? nooboro idilluubo. ²¹ Jaaboco Pedro aatyimeuboro Jesuco nuuhi: ¿Aivojiibo, jana jaaniji milli? nooboro.

²² Jaanegui Jesu nuuhi: Iimogohachiji icajiibo uujoho siino uhuuminohachuta. ¿Jaaruno iidi milli icatiji? Jaanoti ijoho tadyojicuti disaa, nooboro.

²³ Jilli diiboco unuunoco inahabomi jibocasiuhi: Diibo jibogominaafi fine gujvejitihhi, noomoro. Jaarunofaño Jesu gujvejitihhi nuutihhi. Iimogohachiji siino uhuuminohachuta icajiibo. ¿Jaaruno iidi milli icatiji? nuubo.

²⁴ Jaabo diibo jibogominaafi jinooco jibeguehicahi. Jaaboro caatiniubo. Jaanoco mihihi magajahi diibo ijibogono miyaano iicanoco.

²⁵ Tolliro bu sihidi saneheje Jesu omoonihicauno icarahi. Jaanehejeque sanohosari paryi icatiniuruva uujoho onoono fine paryi jiniijehalliri iicano aamenevi ifetejitiruno.

HECHOS

Jilli Jesu Jiibogominaa Omoonihicauhaame

Moocaani Gaija Asaajino.

1 Agaijiibo Teofilo, iticoni acaatiniuhaamefa caatiniuhi Jesu jiinijehallivi iicauno-hachuta omooniuboro ijibeguehicaunoco. ² Miiro niquejefa ufuucujino imega, iminisuminaaco ocoovauboro Igaijafañodi diitoco imino ijibeguehicaubo. ³ Jaabo Jesu iguijeveunobuunati diitovi siino jafevehicaubo cuarentadi fucuva ticovovi diitoco imino igaajasuqui diibo ubuheeneque. Jaabo diitoco jibeguehicauhi Moocaani aivojiti.

⁴ Jerusaleti mefeedino. Moocaani Gaija asaajinoco motoomo, diibo eneehininoco amiihaico ijibeguehinibadi. ⁵ Miyaano naha Jua nifaihuri nitihicauhi. Jaanoti amiihai goovajino Moocaani Gaijari miniticafofotono, nooboro.

⁶ Jaamo toono Jesuma iicausumi diiboco dilluumo: Mohaivojiiibo, ¿jaanegui jisumi Israel aivojico siino dojicuviro gasesuji? noomoro.

⁷ Jaanegui Jesu diitoco iimusuhi: ¿Collihi magaajajirahi tuseumico idiiboro Moocaani tufucuco omoonijiibo gaajahi? ⁸ Jaanoti Moocaani Gaija amiihaihallivi iniitoodi mityaco magaayiciji. Jaadi uuti mijibegueji Jerusalevi mihicabadiro Judea jiinijevi, Samariavi, paryi jiinijejinibaacidi icano, nooboro.

Jesu Niquejefañ Ofoono.

(Lc 24.49-53)

⁹ Jilli nooboro diito iifinicinaaca caamovi fuucuubo aimuufaifeenedi niquejefañ. Jaaboco atyimecuutimo. ¹⁰ Jaanegui imino iifiniciumo atyimeuhi miimisiici gaifimisi sesechehunofa jiciniumisico. ¹¹ Jaamisi diitoco nuuhi: Galilea gaifimi, ¿collihi niquejeque mihiiifinicih? Diiboro jaani Jesu jino niquejefa mihiiifinicinaaca ofoobo siino saaji jiinijehalliti jino ofoobadiro, noomisiro.

Judabuunavi Matiaco Boobanimo.

¹² Jaanegui dojicuviro Jerusalejaa uumiumo Olivohono icagajiti fiitino jaguisifucuvi judiomi iigonicinohachuta. ¹³ Jaamo jibogominaa dojicuviro tuucuumivi agaseudi fuumo caamovi icamecufañ iicahicauhigo. Jaamofeeneri icaumo Pedro, Jacoobo, Jua, Andre, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Jacoobo Alfeo achi, Simon cananistamioobo, Juda Jacoobo nahabo icamo. ¹⁴ Jaamo diito famooro igaivehicauhi Moocaanima ihiimaaqui Jesu nahabomi, seeji Maria, bu sihidi saatoho gaigoomi icamo.

¹⁵ Jaasumi Pedro diito ciento veintedimofeeneti ujulleeveuboro nuuhi:

¹⁶ Tañahabomi, Moocaani Gaija Caatinihaamefañodi unuucuuno miyaavucuuhi Davidfeenedi Judaditi ihiimaauno: Jesuco miyaminaa usefañ aacjiiibo, unuuno.¹

¹⁷ Jaabo Juda miihaiobou jino ducicamaajefa iicauruubo. ¹⁸ Jaaboco iimitihallivi ajaaduuruuno nihibamiri jiinijeque naajeumo. Jaaruubo Juda ufuuboro iinoro

¹1:16 Mt 22.3-10

caamoti iinigaijaagoti acutuubo. Jaaneri paryi iiba isi aifuuhi. ¹⁹ Jaanoco Jerusale cuumiri iicaumo guubuui toono Juda nihibamiri anaajeumañoco Alcedamati mooniumo tijohojicici eneejirunoco. ²⁰ Jaamaño Salmohaamefaño jilli noono: Jaafa iija sicaijarucu miñhaiñooba toojafa iicacuuti. Jaabadiro simañovi noono: Sifirucu idudicamaajeque gaayiciji, noonoro. ²¹ Jaabadiro mofeeneri icamo saatoho gaifiimi Mohaivojiibo Jesu miñhaima iicausumi, ²² Jua diiboco initiunoti niquejefa ufuunohachuta iicaumoti. Jaanegui cajaanihacho saafi diitoti miñhaijaa iminifetequi Mohaivojiibo ubuheeteunoco ijiibeguequi, nooboro.

²³ Jaanegui miimisiiciti diitoti coovaumo Jose Barsaba Justo onoobo, Matia icamisico. ²⁴ Jaamoro diitishallivi Moocaanima iimaumo, jilli noomoro: Moocaani ijoho famoojeebiico agaajaabo. Miñhaico gaajasu, ¿naa diitisi cajaanico diichi ²⁵ Judabuunavi iicaqui? Jaabo Juda imitinoco omoonuubo inaagonovi fuuhi, noomoro.

²⁶ Jaamoro suerteque agañiuno Matiavi ifutuui. Jaabo tsumiro diito fahuseeci motihaiti saafi iicaumofa minifutuui.

Moocaani Gaija Asaano.

(Jn 7.37-39)

2 Jaanobuunati Pentecostefucu agaseusumi famooro samañoviro igaiciniuhi. ² Jaanaa sefano guibuhubabadi niquejefañoti guubuvusuuno ifajafañovi diito iciniuhigo. ³ Jaasumiro famoovahallivi niituuno ciijigaiguihunobadi jeevano. ⁴ Jaamo Moocaani Gajari paryi gahafuui. Jaamoro sijijeri iimaumo Moocaani Gaija ihiimaasubadi.

⁵ Jaasumi Jerusalevi icaumo judio gaifiimi. Jaamo judio iijico imino imiyaaveg-uehicaumo fahigova jiinjieti agaseumo ⁶ toonoco uguubuumoro sihidi miyaminaa igaivuui. Jaamo sihidiro eetyeui faaboho iijineri ihiimaunoco saafi sifi iijiri, bu saafi sifi iijiri icano ihiimaunoco uguubuumoro. ⁷ Jaaneri eheetyeumoro dillucasi-hicaumo: ⁸ ¿Milli jaamo galileaminaa iicarumo moojineri iimaamoco muguubuui muucuumi iijiri ihiimaanoco? ⁹ Jimañovi icamo Partia miyaminaa, Media jiinjieo miyaminaa, Elam jiinjieo miyaminaa, Mesopotamia jiinjeminnaa, judeaminaa, capadociaminaa, Ponto jiinjeminnaa, Asia jiinjeminnaa, ¹⁰ frigiaminaa, panfiliaminaa, Egipto jiinjeminnaa, Africa cuumino Cirene janaanici iicuumijeminnaa, bu tolliro romaminaa icahi, saatoho judiomi, jaanoti saatoho judiomi jiibogoco agaayicicum-¹¹ uo. ¹¹ Tolliro bu icamo Creta miyaminaa, Arabia miyaminaa icano. Jaarumo paryi faajivari iimaanoco muguubuui Moocaani mityati ihiimaanoco, noomoro.

¹² Famooro jaaneri ajabafituumoro sihidi esamaaimoro dillucasihicauhi: ¿Milli fine jino icano? noomoro.

¹³ Jaarunaa saatoho dejecuhicauhi: Jilli guiriicavomo, noomoro.

Pedro Ihiimauno.

¹⁴ Jaanegui Pedro paryi fahuseeci motihaiti saafi icamoma ujulleveeboro sefano nuuhi: Judea miyaminaa, Jerusale cuumiri mihicamo icano imino uco muguubu. Jaamoro magaaja, nooboro. ¹⁵ Jito miyaminaa guiriicavotimo amñhai monoobadi miñhaiñooba fucuro guiriicavotahi. ¹⁶ Jino Moocaani iimaaminaafi Joel, jilli unuucuumo:

¹⁷ Moocaani neehi: Niinosumi paryi miyaminaahallivi Tagaijaco niitusuji. Moseeme ufucu jilli iicajinoco jiiibegueji. Sicafe atyimeji Moocaani Gaija ifusunoco. Quil-lahuto tigaji. ¹⁸ Tagaijaco niitusuji tusumi tajeecivominaahallivi ufucu iicajinoco iijiiibeguequi. ¹⁹ Caamo niquejefaño ifusuji jabafiiranoco, baavi jiinije-hallivi ifusuji toono jiiibogoco, tiijoho, ciijigai, aimuufaiguilhu icano. ²⁰ Cuujeo nihiba civeteji, fucuo nihiba tiijohobadi minifeteji, Moocaani fucu iñihicufucu imegavi. ²¹ Jaasumi paryi Moocaanico idillumo taajaji.

²² Muguubu jino onoonoco amiñhai Israel gaiñimi: Moocaani Jesu Nazareooboco miyaaboti ifusuhinicuhi amiñhai imefeenevi jabafiirano mityanoco eeatavonofenedi amiñhaico ifusucuunoco magaaajacubadi. ²³ Jaarunofaño diiboco magaaayiciumoro mahaciuhi Moocaani siicijetiro unuucuubadi masatyuumoro magaaicaaui. Jaamoro imoho bujevi metetecusuhi iimitino gaiñimi useri. ²⁴ Jaaruboco Moocaani buheetesuhi guijeve aivoti ataaajasuubo. Jaamaño diiboco guijeve gaayiciutihi. ²⁵ Miuro aivojiiibo David Jesuti iimaaubo nuuhi:

Aivojiiiboco uujoho fahiijivaro atyimehicaui tahimefeene icaaboco. Jaabo tamiyahusenaagonovi icahi jineje uco maryibasutino iicaqui. ²⁶ Jaaneri uco tajeebi imo imo minifeteji. Taajiri imo imo iimaahi. Jaabadiro tafi sajeebi jaguisiji. ²⁷ Jaabo iijoho tajeebiico iguijevehicamo iicahi deevesujitihi. Dihimi jeecivominaafi agaijiiibo ifiico tuucisusujitihi. ²⁸ Uco diibeguehi fiivojaa asatyo-ono jiihaico. Jaaboro uco dihime ificuuneri imo imo miniiyuji, nooboro.

²⁹ Fañi, jaanegui jino amiñhaico foovono neehi: Moheedebe David iguijeveubo ciñhoji jino mofeeneri icahi. ³⁰ Jaabo David Moocaani iimaaminaafiu. Jaabo gaajacuui Moocaani diiboco miyanotiro ufucu saafi Cristo diiyaachi miñhaiti dihaivojifaño acasiivejiiibo unuucuunoco. ³¹ Jaabo siicijetiro mahatyimecubadi gaajacuubo Jesucristo ubuheeteujinoco. Jaamaño nuubo Cristoti: Tajeebiico deevesujitihi iguijevehicamo iicahigo tafiico tuucisusujitihi, nuubo. ³² Jaabo jaani Jesuco Moocaani guijevafañoti buheetesuuhi. Jaanoco paryi miñhai magaaajahi. ³³ Jaaboco Moocaani agañiiyiciuboro imiyanaagonovi ficuui. Jaabo Caaniti Igaijaco gaayiciuhi Caani unuubadi. Jaaboti jino jisumi muguubuno, mahatyimene icano saahi. ³⁴ Jaabo David niquejefa eguejeutihi. Jaaruubo jilli nuuhi:

Moocaani Mohaivojiiibo Cristoco nuuhi: Tamiyanaagonovi casiivo, ³⁵ diminaaco ditihaiquino ificuunohachuta, nooboro.

³⁶ Jaanoco paryi Israel cuumiminaa imino magaaaja, jaani diibo Cristoco amiñhai metetecuboco Moocaani Aivojiiiboti ificuunoco, nooboro.

³⁷ Jilli onoonoco uguubuumoro idaasuvuumo ijeebiifaño. Jaamoro dilluumo Pedroco, bu sajiibogominaaco icano: Fañi, ¿milli jaanegui mihicaji? noomoro.

³⁸ Jaanegui Pedro iimusuuhi: Moocaani imefeenevi amiñhai imitico mejeevesucu. Jaamoro Aivojiiibo Jesucristo momofenedi minitisuquimaaje amiñhai imitico ibusuqui. Jaasumiro Moocaani amiñhaico Igaijaco aciji. ³⁹ Jaano jino iimaamiñhaidi, ufucu icaji amiñhai seemedi icano, tolliro bu fahigova tehesino iicamedi, paryiicino Aivojiiibo Moocaani ocoovagomedi icano, nooboro.

⁴⁰ Jilli sihidi nooboro Pedro diitoco fajiiñiuihi: Mataaja jino miyaminaa iimitimo-fañoti, nooboro.

Jilli Moocaani Iija Fiivuuhi.

⁴¹ Jaamo diibo jii bogoco imiyaavuguumo nitisuquimaaiuhi. Jaasumiro tresmildimo Cristojaagovi minifutuuhi. ⁴² Jaamoco minisuminaa ijii bogobadi imino icahicaumo. Jaamoro sahi igavehicaumo Moocaanima ihiimaamoro panco iquisicuqui.

Cristota Iticoni Jilli Icahicauhi.

⁴³ Jaaneri famooro jabafiitehicauhi minisuminaa mityanehejeque omoonihicauneri. ⁴⁴ Jaamo famooro imiyaavuguudimo sahi icahicauhi. Jaamoro inehijeque ifocasihicauhi. ⁴⁵ Inehijeque anaajemere inihibamico ucuujivaachudino saje ifocasihicaumo. ⁴⁶ Fafucuvaaciviro templojafa igavehicaumo. Jaadi iijanofaño panco iquisicumoro machuhicaumo, sabadiro imo imo ijeebiino iicamoro. ⁴⁷ Moocaanico imehicaumo. Jaamoco miyaminaa gaijihicauhi. Jaamojaagovi Moocaani gataacuhicaubo bohono imiyaavogomoco.

Igotiiboco Iigusuno.

3 Jaanaaca safoono Pedro, Jua icamisi fuuhi templojajaago imohonohalliti nihiba icaaberi Moocaanima ihiimaahicausumi. ² Jaanaa ifiivuunotiro ijgotiiboco asatumoro fafucuvaaciviro temploja guhuga imegavi diiboco ficuhicaumo imomo ovosiihuga iicahuga imegavi toojafaño ofoomoco nihibamico idilluqui. ³ Jaabo Pedromisi toojafaño ofoomisico aatyimeuboro diitisico nihibamico dilluubo. ⁴ Jaaboco diitisi emeciudi Pedro diiboco nuuhi: Misicoro dihiifinici, nooboro.

⁵ Jaanegui diibo diitisoro imino iifiniciuhi: Fine uco nihibamico acijimisi, nooboro.

⁶ Jaarunaa Pedro diiboco nuuhi: Nihibamima chahahi, oroma chahahi. Jaarunaa uuma iicanoco ico aciji Nazareoobo Jesucristo momofeenedi gañiivoobo, diigo, ⁷ nooboro diiboco Pedro imiyahuseti agaayiciuboro caamo gañiiciuhi. Jaasumiro irubuino, itihaiño icano diiboco imituuhi. ⁸ Jaasumiro acasiniivuuboro ujulleveuboro igucuubo. Jaaboro diitisisa toojafa fuubo casiniinamaaiboro Moocaanico imehicaubo. ⁹ Jaaboco famooro miyaminaa atyimeuhi igooboro Moocaanico iimehicauboco. ¹⁰ Jaaneri sihidi ajabafiitomoro sihidi eetyehicaumo famooro diiboco agaajacuumaño ovosiihuga imomo iicahuga imega acasiivooboro nihibamico idilluhicaubo iicaumaño.

Pedro Iimaahi Salomon Portal Onoomañovi.

¹¹ Jaabo Pedromisico jeevesutiibo diitisisa feehicauhi. Jaaneri sihidi miyaminaa eheetyeumoro goovano sihidi gahafuumo Salomon Portalmañovi. ¹² Jaanoco Pedro aatyimeuboro miyaminaaco nuuhi: Israel gaifiimi, ¿collihi misico majabafiihi misiro jaanico momityari mubuheesumisiro mihigusu ivibadi mohiimihijiri mihica ivibadi? ¹³ Tolli icatino diiboro Moocaani, siicije moheedebe Abraham, Isaac, Jacob icamo imiyaavuguubo Moocaani Illi Jesuco janaanici miyaaboti miniiyuubo amiihai magaayicumoro amiihai aivojitoco mahaciuboco. Jaaboco Pilato sinaayujirunaa amiihai mihimugutihi. ¹⁴ Jaabo iimitima icatiibo Iimiiboco mijiiheguemere iimitiibocoro gaicaauminaafico misinaayusuumoro, ¹⁵ fiivoco aaciiboco magacaausuhi. Jaaruuboco Moocaani gujivefañoti buheetesuhi. Jaanoco miihai imino

magaajahi. ¹⁶ Jino iigoobo Jesu momoco imiyaavegueneri buheetebe amiihai mahatyimehacacuubo magaajacuubo Jesuco imiyaavogono diiboco buheesuhi jino amiihai mahatyimebadi.

¹⁷ Jaarunoco fañi, uujoho gaajacuuhi famooro amiihai aivojitoma magaicaauhi esicinitimo. ¹⁸ Moocaani jilli siicije paryi iimaaminaafañodi unuucuuno miyaavucu- uhi Cristo idaasuno iicaujinoco. ¹⁹ Jaanegui amiihai imitico mejeevesucu. Jaamoro Moocaanijaagovi masaa amiihai imiti ibuuqui. Jaadi Aivojiibo amiihaidi galluji buheefucuco ²⁰ Jesuco agalluunofeenedi sahiijitiro amiihaidi Cristo unuucuuboco. ²¹ Jaarunaa Jesucristo gueneene niquejefaño icajiibo Moocaani paryi fanoovaco iim- ibachunohachuta ihiimaaminaa siicije iicaumofeenedi unuucuubadi. ²² Miïro Moise nuuhi: Aivojiibo Moocaani galluuji ihiimaaminaafico uubadi iicaaboti amiihai na- habomifañoti. Jaabo Moocaani agalluujiibo amiihaico paryi onoonoco muguubu. ²³ Jaaboco uguubutidimoco Israel cuumiti udugaacumoro paryi finisuji, nooboro.

²⁴ Miïro famooro Moocaani iimaaminaa Samuel iicaunoti jisumivi iicamo paryi jilli iicajinoco jiibuguui. ²⁵ Amiihai jaamo Moocaani iimaaminaa iyaachimihai mihicamo. Jaamaño mootadi Abrahamco Moocaani unuunofaño amiihai mi- hicahi. Miïro Moocaani Abrahamco nuuhi: Abraham, paryi jiiinjeminaa di- iyaachimihafeenedi imino icaji, nooboro. ²⁶ Miïro jaabo Moocaani Illi Cristoco ubuheetesuuboro iticoni amiihaijaa galluubo amiihaico imino imooniqui. Jaamo amiihai, amiihai imitico mejeevesuhi, nooboro.

Pedromisico Civojaanimo.

4 Pedromisi jilli miyaminaaco jiiibeguehicaunaacaro saamo sacerdotemi tem- ploja toomominaafi aivojiiboma, saduceomima icano. ² Jaamoro sihidi sifiiratu- umo Pedro, Jua icamisi miyaminaaco: Jesu ubuheeteunoti ufucu siino mubuheete- jinoco magaajacuui, noomisiro jiiibeguehicaunoti. ³ Jaamoro diitisico agaayiciu- moro civojafa ficuumo sesevedi iinusiqui mihiijicuuneguiiha. ⁴ Jaamisico ugu- ubuumoti sihidi saatoho miyaavuguui. Jaamo imiyaavoguunoco sano gaifimicoro ihoovo fine cinco mildimo ifutuui.

⁵ Jaano sifucu Jerusalevi igaivuumo judiomì aivojito, iquillahuto, caatiniminaa icamo. ⁶ Jaamoma bu tolliro icaubo Anas sacerdotemi aivojiibo, tolliro bu Caifas, Jua, Alejandro icamo, bu paryi saatoho diibo yoto icano. ⁷ Jaamoro Pedromisico ucuuhuvaumoro ifeenevi ificumoro diitisico dilluumo: ¿Miijoho iijiti, miijoho mo- mofeenedi icano jilli amiisi momoonihi? noomoro.

⁸ Jaanegui Pedro Moocaani Gaija ijeebiifaño iicaabo diitoco nuuhi: Israel cu- umiminaa aivojito, quillahuto icamo ⁹ iigotiiboco fine mubuheesuhininoco misico midilluhi diibo ubuheehininoco magaajaqui. ¹⁰ Jaanoco amiihai imefeenevi mijiibe- gueji paryi Israel miyaminaa igaajaqui. Miïro jaani amiihaifeeneri ujulleeciniibo buheeteuhi Cristo Jesu Nazareoobo momofeenedi amiihai metetecuboco Moocaani guijevafañoti ubuheetesuubofeenedi. ¹¹ Jaabo diibo Jesu guisibaco amiihai iijano eetavominaa mitihisumoro magañiubo aivo iimimañovi iminifutucuubo. ¹² Jaa- maño sififeenedi taaja chahahi; niquejeguiinovì simomo miyaminaafeenevi chahahi tomomofeenedi mataajajimomo, noomisiro.

¹³ Jaamisi igototimisi Moocaaniti ihiimaanoco uguubuumoro, bu aamenefaño icautirumisi sihidi agaajaunoco iicaneri aivojito eheetyeumoro gaajauhi Jesuma iicaunoco. ¹⁴ Jaanomaryo iigotiiboco ubuheesuubo diitisifeeneri julleeciniuhi. Jaa-

maño milli nuutimo. ¹⁵ Jaamoro Pedromisico ifeeneti galluumo diitisi ofoonobuuna iinoro toonoti iimaacasiqui.

¹⁶ Jaamoro noocasihicaumo: ¿Milli jaamisico momooniji? Famooro Jerusale miyaminaa gaajacuhi sihidi ejeevano mityaco diitisi omooninoco. Jaanoco ¿milli bu mutuunamaajirahi? ¹⁷ Jaarunofaño paryi miyaminaafaño tobogo ifetedino masii diitisiso mihiiabaqui. Jisumitiro diibo Jesu momofañodi miyaminaaco mijiiibeguedino. Musuufenitihachiiji amiisico momooniji, noomoro, noocasiumo.

¹⁸ Jaamoro diitisiso ocoovaumoro nuumo: Jisumitiro saatohobaco mijiiibugucudino miyaminaaco diibo Jesu momofañodi, noomoro. ¹⁹ Jaarunaa Pedromisi diitoco iimusuuhi: Eneecata mehesamaaimoro monoo; ¿Naa imijiruna miyaminaa iijico: Jii, monoomoro, Moocaani iijico magañiino? ²⁰ ¿Milli bu jiiibogotimisi mihicajirahi mahatyimeumisiro muguubuunoco? noomisiro.

²¹ Jaanegui aivojito diitisiso sihidi ihiibaumoro ticovono suufeniuhi milliti bu diitisiso moonijirumo paryi miyaminaa Moocaanico imehicauhi diitisi omoonihicaunoti. ²² Jaabo diitisi ubuheesuubo ficabano icauhi miimisiiici ticovovi.

Miyaavogominaa Moocaanico Mityaco Dilluhi.

²³ Pedromisico isinaayuumisi fuuhi inahaboniminaajaago. Jaamisiro diitoco jiiibuguumisi sacerdotemi aivojito, quillahuto icamo diitisiso unuunoco. ²⁴ Jaanoco uguubuumoro sabadiro famooro Moocaanico nuuhi: Moocaani Mohaivojiiibo, ijoho paryi niquejeque, jiiinijeque, muuaico icano fanooco ifiivusuubo. ²⁵ Ijoho Digaijafenedi mootadi dijeecivominaafi Davidfeenedi nuuhi:

¿Collihi cuumiminaa Moocaanijaa cajuruuvehi? ¿Jaamoro miyaminaa sicamañoooco esamaaihi? ²⁶ Jiinijeminaa aivojito gañiivehi, bu cuumiminaa aivojito sahi igaivehi Moocaanihallivi, bu Cristohallivi icano, nuubo David.

²⁷ Jaano miyaano. Miiro Herode,^{††} Puncio Pilato icamisi jiiicumivi igaivuuhi sicuumijeotoma, israelmima icano iimiibo daachi Jesuco ijoho Moocaani ijeevadi ificubohallivi. ²⁸ Jaamo tolli mooniumo ijoho Moocaani edesamaaiuboro: Jilli icajiiibo, nooboro unuucuubadi diiboco mooniumo. ²⁹ Jaaneguiha ijoho Moocaani idiicaabo, jino dijeecivominaaco omoonigonoco meeci. Jaaboro mihaico daamusu igototimo diijico miyaminaaco mijiiibeguequi, bu ³⁰ jaamoro dihuse mityari iguihuvamoco mubuheesuqui, bu iifusuco ajabafiranehejeque momooniqui iimiibo daachi Jesu momofeenedi, noomoro.

³¹ Jilli iimaamoro lliivimaacaro tomaño diito iigaiciniumaño sefano maryibauhi. Jaasumiro paryi famoojeebiifaño Moocaani Gaija gahafuuhi. Jaamoro nucufeguetimo Moocaani jiiibogoco jiiibeguehicaumo.

Iticoni Jilli Cristota Icauhi.

³² Jaasumi sihidi Cristoco imiyaavuguumo jeebiino sabadiro icahicauhi, bu sabadiro ihesamaajene jeevahicauhi icano, bu saatohoneheje iino icaruno fameedirehicaui. ³³ Jaanaa minisuminaa sihidi Moocaani mityari Jesu ubuheeteunoco jiiibeguehicauhi. Jaamo Moocaani imihuseri jinejeti cuujivaachutimo icahicauhi. ³⁴ Diitofeene siinoti ucuujivaachuboba chahahicauhi. Iijanoma ijiinijenema iicadimo anaajemere nihibamico isivamoro minisuminaaco acivahicauhi. ³⁵ Jaanoco ifocasi-

^{††}4:27 Herode Antipa onoobo. Meeci Mc 6.14; Lc 3.1; 23 6.

hicaumo ucuujivaachudineheje. ³⁶ Jaanaaca bu Jose icaruuboco minisuminaa Bernabeti omomoniubo jacusuminaafi eneejiruno Levitaminaafi Chipre onoochugaivi ifiivuubo. ³⁷ Jaabo ijiinijeque anaajeuno nihibamico isivauboro minisuminaaco acivauhi.

Ananiamisi Imiti.

5 ² Jaanaa saafi Anania onoobo, Safira onoogo mogaima ijiinijeque anaajeumisiro samañoooco iiciumisiro samañoonoco minisuminaajaago satyuuhi fanooro iicahivibadi. Jaanoco mogai gaajauhi.

³ Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Anania, ¿collihi Satanas dijeebiifaño jicafetehi Moocaani Gaijaco ibañisuqui? ¿Jaaboro diijiinijeque anaajene nihibamico samañoonoco diiciqui? ⁴ ¿Nacu diije jiinije icahinitihi? Bu jaajeque anaajecuuno, diino inihibami. ¿Collihi dijeebiifaño deesamaaihi tolli omooninoco? Miyaminaaco bañisutihi. Moocaanico bañisuhi, nooboro.

⁵ Unuunoco Anania uguubuuboro baavi aacutuuboro chuumuubo. Jaanoco paryi miyaminaa agaajaumoro sihidi iguimo. ⁶ Jaaboco sicafe iminiumoro satyuuhi iciiqui.

⁷ Jaanobuunati minooci, sano idiino nihiba oovobuunati mogai fuuhi aiji tolli iicaunoco gaajatigo. ⁸ Jaagoco Pedro nuuhi: Uco diibogo, ¿naa miya tonoodineri amiisi jiinijeque manaajehinihi? nooboro.

Jaanegui diigo: Jihi, tonoodineri, nuuhi.

⁹ Jaanegui Pedro nuuhi: ¿Collihi sabadiro mihicamisiro Moocaani Gaijaco minisujirahi? Oono jahisi gasecuumo ditajeque iicijjeme. Jaamo tolliro ico ciiteji, nooboro.

¹⁰ Jaasumiro diigo acutuugoro chuumucuuhi Pedroguiino. Jaamo sicafe faño aga-seumo atyimeuhi diigo chuumucuugoco. Jaagoco asatyumoro itaje cojivi ciijeumo.

¹¹ Jaanoco Moocaani iijaminaa, bu sihidi miyaminaa icano agaajaumoro sihidi iguimo.

Mityaco Omoonino.

¹² Jaamo minisuminaafeenedi sihidi ejevano iifusu ajabafirano moonicafetehicauhi miyaminaafeenevi. Jaamoro igaivehicaumo Salomon Portal onoomañoovi.

¹³ Jaarunaa saatohoba minisuminaavi fiitivehicautihi. Jaarumo famooro miyaminaa diitoco gaijihicauhi. ¹⁴ Jaamo sihidi miyaminaa Moocaanico miyaaveguehicauhi gaifimi, gaigoomi icano. ¹⁵ Jaamoro iguihuvamehejeque jiihaiñojininovi ficuhicaumo cigaijenefaño, siucinitajefaño icano Pedro tomañodi afatyooobi ihallidi afatyeneri ibuheequi. ¹⁶ Jaabadiro uufocoo cuuminooto Jerusalejaa saahicauhi iguihuvamehejeque, emeimivatomehejeque icano isivaumo. Jaamoco paryi buheesuhicaumo.

Pedroco Sacerdotemi Aivojito Jiivevhi.

¹⁷ Jaanoma iicamo sacerdotemi aivojiiboma saduceomioto iicamo diitoco sihidi jiivevuihi. ¹⁸ Jaamoro minisuminaaco agaayicumoro civojafaño ficuumo. ¹⁹ Jaarumoco Moocaani toomominaafi fucu iguhuganoco afaayiuboro diitoco iinusuuhi.

²⁰ Jaaboro diitoco nuubo: Mofoo. Jaamoro Moocaani iijafaño mujulleevetemere miyaminaaco mijiiibogo Cristo fiivoco aacinoco, nooboro.

²¹ Jaanegui sesevedí fucuro templojafaño ufuumoro miyaminaaco jiiibeguehicaumo.

Jaanohachuta sacerdotemi aivojiiibo diiboma iicaumoma, igaiiiciumo fagominaaco, paryi Israel cuumiminaa quillahutoco icamoco. Jaamoro jiiibogominaaco cuuhuvaumo civojafañoti isivaqui. ²² Jaanegui sisiminaa ufuurumo sicajaco emeci-jeumoro ijiiibogoma saauhi. ²³ Civoja cuhufono fabaacinijaco memeci-jehi imegari paryi itoomominaa icarahi icano. Jaadi mafaayicimoro fañoco memecirumo miihaiñoobaco mahatyimetihí, noomoro.

²⁴ Jaaneco sacerdotemi aivojiiibo, temploja toomominaa aivojiiibo, paryiicino sacerdotemi icamo uguubumoro igutuuihi. Jaamoro noocasiumo: ¿Mihachuta fine jino jilli feeji? noomoro.

²⁵ Jaanaaca saafi agaseuboro diitoco noovauhi: Amiihai civojafaño mificuhinimo Moocaani iijafaño icahi miyaminaaco jiiibogomo, nooboro.

²⁶ Jaanegui toomominaa aivojiiibo isisiminaama ufuuboro diitoco sivauhi, milli moonitiibo, miyaminaaco iiguimoro diitohalliti guisiri diitoco ahaamiujirunegui-ia. ²⁷ Jaamoco isivaumoro gasesuumo fagominaa imefeenevi. Jaanoco sacerdotemi aivojiiibo nuuhi: ²⁸ Amiihaico du aivo imino mafaguuihi tomomoti mijiiibeguedino, noomoro. Jaano icanaaca aivo magahafusucuuihi paryi Jerusale cuumico amiihai jiiibegueri. Jaamoro mohallivi majavucarujirahi diibo Jesu tiihohoco agaaniuumoro agaicaaunoco, nooboro.

²⁹ Jaanegui Pedroma famooro iimusuuhi: ¿Milli bu Moocaani iijico magañii-moro miyaminaa iijico: Jii, meneejirahi? noomoro. ³⁰ Miiro mootadi imiyaavugubo Moocaani buheetesuuihi Jesuco amiihai magaicaaumoro imohobujevi metetecuboco. ³¹ Jaaboco Moocaani caamo imiyanaagonovi ficuuihi Aivojiiiboti Taajasumi-naafiti Israel cuumiminaa diibofeenedi iimitico ijeevesuqui. Jaabo diito imitico ibusuqui. ³² Jaano gaajaminaa miihai tolliro Moocaani Gaija gaajaminaafi. Jaaboco Moocaani acihi diiboco imiyaavogomoco.

³³ Unuunoco fagominaa, quillahuto icamo uguubuumoro sihidi diitojaa sifiratumo. Jaamoro diitoco gaicaaujirumo. ³⁴ Jaarunaa diito aivojitofeene icaubo saafi fariseoobo Gamaliel onoobo Moise tajiiba jiiibogominaa aivojiiibo paryi miyaminaa agaijihicaubo. Jaabo diitofeeneti ujulleveuboro iminisuminaaco diitofeeneti buhigovi galluubo jihachutagayi. ³⁵ Jaaboro ihaiivojitoco nuubo: Israel gaifiimi, mehesicini jito gaifimico momoonijnoco. ³⁶ Enecau bu mehesafoto amiihai, miiro safoono Teuda onoobo agaaniivuuboro nuuhi: Uujoho aivo sihidi jeevahi, nooboro. Jaaboma minifutuumo cuatro cientodimova. Jaarumo paryi finiuihi diiboco agaicaaunobuunati imiyaminaa paryi gavarinamaaiuhi. ³⁷ Jaanobuunati miyaminaa momonoco acaatiniusumi bu gaaniivuubo Juda galileaobo. Jaaboma sihidi minifutuumo. Jaaboco agaicaaunobuunati tolliro diibo dojicuti efeehicaumo gavarinamaaiuhi. ³⁸ Jaanegui amiihaico neehi: Diitoco mejeevesu. Jaamoro milli momoonidino. Jino miyaminaa iijicoro omoonino icahachiiji finijino. ³⁹ Jaanoti Moocaani iiji icahachiiji amiihai mifinisujitihí. Mehesicini, Moocaanimaryo momoonicasidino, nooboro.

⁴⁰ Jaanoco famooro miyaavuguuihi. Jaamoro minisuminaaco ucuuhuvaumoro jilli diitoco aamiuhi. Jaamoro siino Jesu momofeenedi mijiiibeguedino, noomoro diitoco suufeniuihi. ⁴¹ Jaamo minisuminaa aivojitofeeneti imo imo iinuuihi Moocaani diitoco agaijiiiboro imitino covamomovaumo Cristo momohalliti. ⁴² Jaamoro fafu-

cuvaaciviro suufenitimo jībogomoro iimaahicaumo Jesucristoti Moocaani iijafaño, bu iijanofaño icano.

Diaconomiti Ficuumo.

(1 Ti 3.8-13)

6 Jaasumi imiyaavogomo sihidi guiraatomoro feehicaui. Jaamoti saatohe griegomi iijiri ihiimaamo judiomi iijiri iimaamoditi isifiratumoro noocasiuhi: Mofibaijitoco imino moonihicatimo amachusumi, noomoro.

² Jaanegui motihaiti miimisiici idiimo minisuminaa iicaumo, paryi miyaavogominaaco iigaiyiciumoro nuuhi: Imijituruno miikai Moocaani iijico mijībogonoco mejevesumoro machutaaco mahacino. ³ Jaaneguiha fañi, amiikaifeenetii iimihusemeti mihici sahuse juugahuseti miimisiici idiino Moocaani Gaija ijeebiifaño agahaficinimoti. Jaamoro toonofa mificu ijeecivequi. ⁴ Jaanoti miikai Moocaanima iimaamoro mijībagueji Moocaani iijico, noomoro.

⁵ Jaanoco paryi iimuguumoro iciumo Esteba onooboco ijeebiifaño miyaavogo, Moocaani Gaija icano agahaficinīboco, bu Felipeque, Procoroco, Nicanoroco, Tiomoooco, Parmenaco, Nicolo antioquiaobo, judiomi iijico agaayiciuboco icano.

⁶ Jaamoco sivaumo minisuminaajaago. Jaamohallivi ihuseneque ificumoro Moocaanima iimaauomo.

⁷ Jaanaa Moocaani iiji janaaniciviro jusinoro feehicaui. Jaaneri Jerusalevi sihidi guiraatehicaumo miyaavogominaa tolliro sihidi judiomiti sacerdotemi Cristoco gaayicihicaui.

Esteba Onooboco Civojanimo.

⁸ Estebafaño sihidi Moocaani mitya icahicaui sihidi imiyaavogomaño Moocaani noojiri sihidi mityanoco miyaminaafeenevi moonihicaubo. ⁹ Jaanaa sinagogaja momo Taajaminaaja onooja. Taajaoto cireneminaa, bu alejandriaminaa, Cilicia jiini-jeminaa, Asia jiini-jeminaa icamo ticovauhi Estebama ejenaucasiumo. ¹⁰ Jaarumo diibovi ifetehicautihi Moocaani Gaija diiboco sihidi gaajaco aacineri ihiimaahicaumaño. ¹¹ Jaanoma iicamo iimitimoco tajiibaumo ibañiqui: Miikai muguubuui Moiseti, Moocaaniti icano imitino ihiimaaboco, noomoro ineequi. ¹² Jiliti Estebahallivi miyaminaaco sifiratusumo quillahutoco, caatiniminaaco icano. Jaamoro asaamoro diiboco agaayiciumoro satyuumo fagominaa imega. ¹³ Jaamoro diibohallivi saatoheco ficuui sicamañooco ibañiqui: Jaani aivo suufenihicatihi Moocaani iija templojati, Moise tajiibati icano iminootino ihiimaabo. ¹⁴ Jaabadirova diibo Jesu Nazareobo toojaco ifinisuboro miikaico Moise atajiibauno mojeevamaajequeva buunanijiiibo onoonoco muguubuui, noomoro.

¹⁵ Jaanegui paryi fagominaa Estebaco emeeciumo atyimeuhi ihimeque Moocaani toomominaafi imebadi jeevahimeque.

Esteba Onoobo Fagominaa Imefeene Iimaahi.

7 Jaanegui sacerdotemi aivojiiibo Estebaco dilluui: ¿Naava miyaano paryi jino diito onoono? nooboro.

² Jaanegui diibo iimusuuhi: Amiikai agaijino nahabomi, bu amiikai caanimikai icamo, uco muguubu. Miiro Moocaani ihaivojima buhugaavuui Mootadi Abrahamvi Mesopotamia jiinjieri iicausumi Haran jiinjjevi fuutibaacaro. ³ Jaabo diiboco

nuuhi: Diijiinijeque deevesu paryi diyotoma. Jaaboro difo ico uujoho ijiiibeguejino jiinijejaagovi, nooboro. ⁴ Jaaneguiiha Abraham fuuhi Caldea jiinijeti. Jaaboro icatuubo Haran jiinijevevi jahi caani chuumuui. Jaadi Moocaani Abrahamco sivauhi jino jiinijevevi jino amiihai jisu mihicajevi. ⁵ Jaaruuboco jinejebati aciutiibo jiinijebaco itihaico ificujirumañobaco. Jaaruubo diiboco aciguuhi iguijevenebuna diseemedi iicaqui, nooboro. Jaarunaa tusumi Abraham iseemenebama chahau-naaca ⁶ Moocaani diiboco nuuhi: Diiyaachimihai sita jiinijehallivi icaji sitafeenevi. Jaamoco jijuvusujimo. Jaamoro imitino moonijimo cuatro cientodi ficabava ticovovi, nooboro. ⁷ Jaaboro bu nuubo Moocaani: Jaaruu jiinijeminaaco uujoho mooniji diitoco ijijuvusu jiinijeque. Jaadi tahigoti asaamoro uco jeeceivejimo jimañovi, nooboro. ⁸ Moocaani iijico aciuhu Abrahamco iimeeheque iquiticiqui Moocaani unuubadi. Jaaneguiiha Abraham Isaaco eseemevasumi iimeeheque quiticiubo juugahuseti mifucuci, safucu icanoti. Jaabadiro bu Isaac mooniui Jacobco eseemevasumi. Jaabadiro Jacob mooniui iseemeque Israel cuumiva motihaiti micuumicidimo iicajimo caanimihaico.

⁹ Jaamo diito Jacob seeme moheedete iicamo inahabo Joseque jiiheveuhi. Jaamoro sitaaco naajeumo. Jaaboco Egipto jiinijevevi satyuumo. Jaaruuboma Moocaani icauhi. ¹⁰ Jaaboro diiboco ihidaasuti ataajasuuboro sihidi diiboco gaajati aciuhu. Jaanoma iicaubo Egipto aivojiiibo diiboco sihidi agaijiuboro Egipto aivojiiiboti ficuuhi, tolliro bu iija aivojiiiboti ficuuhi icano.

¹¹ Jaanobuunati paryi ajeba icauhi Egipto jiinijevevi, Canaan jiinijevevi icano. Jaaneri moheedetemihai idaasuno machutabama chahauhi. ¹² Jaanaa Jacob guubuui Egiptovi machutaaco ucuuhuniuno iicaunoco. Jaaboro iseemeque tahi galluubo moheedetemihai iicaumoco jilliti fuumo tahigo aivo iticoni. ¹³ Jaanohallivi ufuumovi Jose inahabomivi ihimeque imino jafeniui. Jaanoti jari Egipto aivojiiibo gaajauhi Jose yotoco. ¹⁴ Jaanobuunati Jose caanico cuuhuvauhi paryi famooro iyotoma senta y cincodimoma. ¹⁵ Jilliti Jacob icatuuhi Egipto jiinijevevi jahigo guijeveubo. Jahi tolliro moheedete paryi guijeveuhi. ¹⁶ Jaamo bacinoco buunati asatyumoro ciituumo Siquem onoomañovi Abraham Hamor seemeti nihibamiri anaajeuciihojifaño.

¹⁷ Jaanaa Moocaani Abrahamco unuuno ifiitivucuudi Egiptovi Israel cuumi sihidiro ifiivuumo guiraatucuuhi. ¹⁸ Jaasumi Egiptovi bohaivojiiibo icauhi Joseque agaajautiibo. ¹⁹ Jaabo muucuumiotoco abañiuboro idaasuno mooniui moheedeteque atajiibaubo iseemeque ijeevesuqui bohono ifiivomo iguijevequi, nooboro. ²⁰ Jaasumi Moise fiivuuhi. Jaabo Moocaanidi ovosiiuhi. Jaaboco caanimi jaathe tumuuhi minihibaci, sanihiba icanohachuta. ²¹ Jaasumi ejeevesuuboco Egipto aivojiiibo aicigai aatyimeugoro iiciuboco fiivusuui iseemenebadi. ²² Jaamaño Moiseque egiptominaa paryi agaajanoco jiiibuguumo. Jaamaño mityano ihiimaaboro icahicaubo.

²³ Jaabo cuarentadi ficabava iicacuudi imogooboro fuubo iyoto israelminaaco emecitoobo. ²⁴ Jahi jaabo atyimeuhi saafi egiptominaafi Israel cuumiooboco idaasuno omooniuunoco. Jaabohalliti Moise ijaadaco ihiciqui diiboco gaicaauhi. ²⁵ Jaabo esamaahicaui: Tayoto israelminaa fine gaajacuumo uujohofenedi Moocaani diitoco ataajasujinoco, nooboro. Jaarunoco iyoto gaajaciutihi. ²⁶ Jaano seseevedi Moise atyimeuhi samisi Israel cuumiotisi omoonicasiuunoco. Jaamisico faguubo: ¿Collihi jaamisi samisiro mahamocasihi musuufenicasi? nooboro. ²⁷ Jaanegui inahaboco ahaamiubo Moiseque ichimucaruuboro nuuhi: ¿Miijoho ico mohallivi

aivojiiḃoti, fagominaafiti icano ficuuhi? ²⁸ ¿Nacu uco gaicaaujirahi iiji egipcioo agaicaauhiniḃadi? nooboro. ²⁹ Jilli diiboco onoonoco uguubuuboro Moise gaauhi. Jaaboro fuubo Madia jiiḃiḃevi. Jahi miseecico gaifiimisico seemevaubo siicumifeenevi.

³⁰ Jaabovi cuarentadi ficabavabuunati sicaihiḃovi Sinai gaji fiitino Moocaani toomominaafi jafeveuhi ciijigaiguiihu imohogayihallidi jiganofeenedi. ³¹ Jaanoco aatyimeuboro Moise jabafiituuhi. Jaaboro faño imino ihatyimequi ifiitivuubo guubuuhi Moocaani icoco: ³² Uujoho Moocaani, dihedete Abraham, Isaac, Jacob icamo uco ejeecivuubo onoonoco. Jaaneri Moise sihidi veveve igutuuboro meeciutihi. ³³ Jaaboco Moocaani nuuhi: Ditihaipaajeque dujuuvo jino uujoho Moocaani iicamaño imino jiiḃiḃe. ³⁴ Uujoho atyimecuuhi taacuumiminaa idaasuno Egiptovi iicanoco idaasuno acanifonoco guubuucuuhi. Jaanegui niitehi diitoco taaḃasui. Jaanegui difo ico Egiptovi galluuhi, nooboro.

³⁵ Moiseque diito itihisuumoro: ¿Miiḃoho ico aivojiiḃoti, fagominaafiti icamo mohallivi ficuuhi? unuuboco Moocaani galluuhi aivojiiḃoti, taajasuminaafiti, Moocaani toomominaafi imohogayihallidi ciijigaiguiihu jiganoco aatyimeunofeenedi. ³⁶ Jaabo Moise Egiptoti moheedeteque iinusuuhi sihidi ejeevano mityaco Egipto jiiḃiḃevi Tifai Muuaifeenevi omoonuuboro. Tolliro sicaihiḃofeenevi cuarentadi ficabava ticovovi moonuubo. ³⁷ Jaabo diiboro Moise israelmico nuuhi: Moocaani galluuji amiihaidi iimaaminaafico amiihai nahabomifeeneteti uco iicabadi. Jaaboco: Jii, mēneeji, nooboro. ³⁸ Jaabo Moise sicaihiḃofeenevi igaiyiciumofeeneri iicaubo. Sinai gajivi Moocaani toomominaafi diiboma ihiimaaubo moheedeteḃeneri iicaubo. Jaabo fiivo iimaaco miihaidi agaayiciubo.

³⁹ Jaaruuboco moheedete: Miyaano, nootimo Moocaanico imuguutimo. Jaamoro ijeeḃinofañodi imuguumo Egiptovi dojicuviro uuminoco. ⁴⁰ Jaamoro Aaronco nuumo: Mihimeguehi miihaidi diosmico edeetavonoco mohimega isiiguequi. Magaajatihi millihacho Moise miihaico Egipto jiiḃiḃeti isivahiniḃo icahi, ⁴¹ noomoro oroco iicumoro niivigai seemeneti eheetavuumoro asimico gaisiraicumoo ihijinita jeecevoti. Jaamoro diibohallivi imo imo icaumo ihuse eetavotahallivi. ⁴² Jaanoma iicaubo Moocaani diitoti buhiḃovi minifutuuhi. Jaaboro diitoco niquejeo meeciicoro jeecevusuubo. Jilli Moocaani iimaaminaa aamefaño noocinino:

¿Nacu amiihai Israel miyaminaa uco mejeecivequi asimico magaisiraiciuhi cuarentadi ficabava ticovovi sicaihiḃovi? ⁴³ Tolli icatino. Jilli Moloc onooboco dios noomoro, magaayiciuhi. Tolliro Refan onoobo meeciirigaico magaayiciuhi amiihairyo mihijininehejeque mejeecivehicauhi. Jaanoma iicaabo uujoho amiihaico amiihai jiiḃiḃeti sihi tehesino gañiiji Babilonia janaanivi, nooboro.

⁴⁴ Miiro moheedete Egipto jiiḃiḃeti agaaumo Moocaani unuuneguiiha ijiḃiḃejaagovi imevaurumo sicaisituviro icahicaumo iigomoro. ⁴⁵ Jaamañeri Moocaani iijama iicaumo toojafaño tajiḃba guuisiba bujeque ificuhicauja. Jaaja eetavociniuhi Moocaani Moiseque iifusuuboro: Jilli jei deetavo, unuubadi. ⁴⁵ Jaajaco moheedete gaayiciuhi. Jaamoro Josuema ufuusumi satyuumo sita jiiḃiḃeneque udumitiicituusumi juvivuumo. Moocaani diito imegati agaasuumo jiiḃiḃeque. Jilli iicaunaa David fiivuuhi. ⁴⁶ Jaabo David Moocaani imefeenevi imihusene icauhi. Jaabo eedebe Ja-

---

⁴⁵7:44 Toono jiiḃogogayi Exodohaamefaño iicabogocoro jimañovi ficuuhi imino igaajaqui.

cob Moocaanico miyaavuguuhi. Jaaneguiiha David Moocaani iijaco eetavuuji-
 ubo Moocaani toojafaño iicaqui. ⁴⁷ Jaajaco Salomon eetavuui Moocaani iijaco.
⁴⁸ Jaarunaa Moocaani caamovono iicaabo miyaminaa userio eetavotajafaño icatihi.
 Ihiimaaminaafi unuubadi:

⁴⁹ Niqueje tagicinita jiniije tatyihai jaguisisuta. ¿Jineje iijaco uudi meheetaveji?
 noobo Moocaani. ¿Nacu comañovi uujoho jaguisiji? ⁵⁰ ¿Nacu uujoho tahuseri
 paryi fanoovaco eetavehinitih? nooboro.

⁵¹ Jaano icanaaca amiilai aivo jihovoto, amiilai Moocaanico agaajatimobadi,
 kuhufono aivo amiilai jeebii, amiilai nohojino, amiilai aivo Moocaani Gaijaco
 mejenaauhicahi. Amiilai caanimihai iicaubadiro amiilai momoonihicahi. ⁵² ¿Co-
 jiiibogominaafico nacu amiilai edeete idasuno mooniutihi? Diito gaisiraiciuhi siici-
 jetiro diibo Iimiibo asaajinoco jiiibuguumoco. Jaabo jino diibo asaaboco amiilai
 mahacimoro magaaicausuhi. ⁵³ Amiilai Moocaani toomominaafeenedi tajiibaco
 magaayicininirumo miyaano meneehicatih, nooboro.

Esteba Onooboco Guijeniumo.

⁵⁴ Jilli diibo unuunoco uguubuumoro sihidi isifiiratumoro igaiñooco ojisuumo
 Estebajaago. ⁵⁵ Jaarunaa Estebafaño Moocaani Gaija gahaficiniibo caamo nique-
 jeque emeeciubo Moocaani imi aricuco atyimeuhi Jesu Moocaani miyanaagueneri
 julleeciniiboma.

⁵⁶ Jaaboro nuuhi: ¡Memeeci! Niqueje afaayacafotonoco atyimehi Miyami-
 naafibadi Ifiivuubo Moocaani miyanaagonovi icaaboma, nooboro.

⁵⁷ Jaarunaa diito inohojinoco kuhufono afabaacuumoro sefano coovadiivuui.
⁵⁸ Jaamoro diiboco itigabaacuumoro tuucuumiti buhigovi satyuumo. Jaamoro
 saafi sicafefi Saulo onooboco igaachehunoco utuumusumoro diiboco guisibaneri
 aamiumo. ⁵⁹ Jaabo diiboco aamimaaca Moocaanima iimaaubo Esteba: Aivojiiibo
 Jesu, tagajaco gaayici, nooboro.

⁶⁰ Jaadi ememuiivuuboro sefano gaihivuubo: Aivojiiibo, jino imitico diitohallivi
 ficuudino, nooboro guijevecuubo.

Saulo Miyaavogominaaco Bucasihi.

(Ga 1.13-14)

8 Jaamo diiboco agaicaaumofañodi Saulo icauhi. Jaamo tufucuro ticovacuumo
 Cristoco imiyaavogomoco idasuno omooniumo Jerusalevi.

Jaanoti gaaciniumo fahigovavi Judea cuumineri, Samaria cuumineri icano idi-
 moro minisuminaa fitafutuui. ² Jaanaa Estebaco saatoho iimihusene gaifiimi icu-
 moro sihidi taaumo. ³ Jaano ticovo Saulo Cristoco imiyaavogomoco bucasiiboro
 feehicauhi iijanofañodi feehicaubo gaifiimi, gaigoomi icamoco iiciiboro civojafaño
 isatyequi.

Moocaani Iijico Samariavi Jiiibogomo.

⁴ Jaanaa Jerusaleti ofoociniumo Moocaani iijico jiiibogomoro fahigovadi feehi-
 cauhi. ⁵ Felipe Samaria jiniijeri iicacuumivi ufuuboro tuucuumivi Cristoti jiiibegue-
 hicaubo. ⁶ Jaanoco sihidi miyaminaa igaivomoro guubunicihicaumo Felipe ijiibo-
 gonoco, sihidi ejeevano mityaco omooninoco atyimemere icano. ⁷ Bu sihidi ijimima
 iicamoco buheetesuhicaubo. Jaamo ihijimi diitoti iinehicaui gaibacinimoro, bu ifi-

ino isifañineri iigotimehejeque buheesuhicaubo, itihaiño ifillumoco buheesuicaubo icano. ⁸ Jilliti tuucuumio miyaminaa imo imo icahicauhi.

⁹ Jaanaa tolliro tuucuumiri icaubo Simon onoo bo apichuminaafi iticoni ihapichuco omooniboro Samaria miyaminaaco abañihicaubo: Aivo uujoho miyaabo, nooboro. ¹⁰ Jilliti famooro diiboco guubunicihicauhi ihaivojitejemaryo. Jaamoro neehicaumo: Jaani aivo miyaano Moocaani mitya, noomoro.

¹¹ Jaabo ononoco miyaano neehicaumo siicijetiro ihapichuri diitoco abañihicaumaño. ¹² Jaarunaa Moocaani jibogoco Cristoti Felipe diitoco ijibuguegui gaiffimi, gaigoomi icamo imiyaavuguumoro nitsuquimaaiuhi. ¹³ Jaanoma iicaubo Simon imiyaavuguuboro nitsuquimaaiuhi. Jaaboro Felipema gataavuubo sihidi ejevano mityaco, bu ifusunoco icano omoonihicauneri ajabafituuboro.

¹⁴ Jaanoco minisuminaa Jerusaleri iicaumo guubuuih samariaminaa Moocaani jibogoco agaayiciunoco. Jaanegui tahi Pedro, Jua icamisico galluumo. ¹⁵ Jaamisi tahi ifutuudi Moocaanima iimaumisi Samaria miyaminaa Moocaani ijico imiyaavuguumohallivi, Moocaani Gajjaco diito igaayiciqui. ¹⁶ Tsumihiica saatohoba diitoti Moocaani Gajjaco gaayiciuthiica; jilliro nitsuquimaaiumo Aivojibo Jesu momofeenedi. ¹⁷ Jaadi Pedromisi diitohallivi ihuseneque ificuuneri jari Moocaani Gajjaco gaayiciumo.

¹⁸ Jaanoco Simon apichuminaafi minisuminaa miyaminaahallivi ihuseque ificuuneri Moocaani Gajja iniitehicaunoco aatyimeuboro nihibamico aciguubo: ¹⁹ Uco mahaci toono mityaco, tolliro uujoho tahuseque saatohohallivi ificuumo Moocaani Gajjaco igaayicihicaqui, nooboro.

²⁰ Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Paryi dinihibamima ijoho fini; Moocaani aacinoco nihibamiri magaayicichi, neehi fine. ²¹ Iidi jino icatino jinofaño ijoho dicatithi. Moocaani imefeene dijeebi ticovotithi. ²² Toono dihimitico deevesu. Jaaboro Moocaanico dillu toono dijeebiifaño edesamañoco ico buusujirubeheje. ²³ Mihiro uujoho ico ifinichi aivo sihidi dihimiti faafañoñaño idiicanoco, aivo imitifano cuhufono isisicinicuunoco, nooboro.

²⁴ Jaanegui Simon apichuminaafi iimusuuhi: Moocaanima tahallivi mihiimaa. Toono uco monoonofaño idaasuno icadino, nooboro.

²⁵ Jaadi Pedromisi Jesuti, Moocaani ijiti icano ihiimaahicaudi jibeguehicaumisi taajasuhijico Samaria jiinije cuuminovi. Jaadi dojicuviro uumiumisi Jerusalejaago.

Felipe Etiopia Jiinjeminaafima.

²⁶ Jaanobuunati Felipeque Moocaani toominaafi nuuhi: Gañiivoobo, difo gadicibahachuta Jerusaleti sicaihigo Gasa onoomañodi ofocinijiri, nooboro.

²⁷ Jaanegui Felipe agañiivooboro ufuubo atyimeuhi gaigooco agaajatiibo etiopiaoboco; aivojigo tajiibaminaafi Candace onoogo, etiopiaminaa aivojigo, nihibami ficuminaafi Jerusalevi Moocaanima ihiimaaqui ufuubovi. ²⁸ Jaabo dojicuviro ijiniijejaago uhuumiubo ijeejimi meenegafaño giciniiboro ifinichicauhi Moocaani iimaaminaafi Isaia aameque. ²⁹ Jaanaa Moocaani Gajja Felipeque nuuhi: Fiitivo diibovi, nooboro.

³⁰ Jaanegui Felipe diibovi ifiitivuubo Isaia aameque ihiimaasunoco guubuuih. Jaanegui diiboco dilluubo: ¿Naa gaajahi toono idiimaasunoco? nooboro.

³¹ Jaanegui diiboco iimusuuho: ¿Miijoho bu uco jibegueneri gaajajirahi? nooboro Felipeque iicojivi covaubo.

³² Jaano jilli toohaamefaño onoonoco iifiniciiboro feehicaubo, jilli noonoco: Ovejaco igaicauqui iicanicibadi satyuumo; ajashu ovejaco ijeeneque iquitimogui-ino iimaatiibo iicanicibadi diibo iimaautihi. ³³ Diiboco guinonũmo, miyaano iicatineri. Ifiico agaicaaumoro jinijehalliti gañiũmo. ¿Jaabo iyaachimihaiti miijoho jiiibeguejirahi? onoonoco.

³⁴ Jaaboro diibo ihetiopiaobo Felipeque dilluui: Uco diibogo. ¿Miiditi jilli iimaaubo Moocaani iimaaminaafi, ifiitiro nacu sifiiti? nooboro.

³⁵ Jaanegui diibo ihiimaasumañoti Felipe ticoniuih Jesuti diiboco ijiiibuguubo.

³⁶ Jaamisi nifaihu iicaumañodi afatyuhi ihetiopiaobo Felipeque nuuhi: Jimaño nifaihu icahi fine uco nitijitirahi, nooboro.

³⁷ Jaanegui Felipe diiboco nuuhi: Paryi dijeebiimaryo imiyaavogohachiiji, nooboro.

Jaanegui diibo iimusuuhi: Miyaaveguehi Jesucristo Moocaani Achi iicanoco, nooboro.^{§§}

³⁸ Jaanegui imeenegaco jullehacusuubo. Jaadi samisi teehifa iniiuudi Felipe diiboco nitiihi. ³⁹ Jaanaa iteehifañoti ihiinuudi Moocaani Gaija Felipeque satyuuhi. Jaaboco ihetiopiaobo siino atyimecuutiihi jilli imo imo fuucuubo ijiiihairi. ⁴⁰ Jaanaa Felipeque Azoto onoomañovi atyimeumo. Jaabo fuuhi tuucuumijeri taajasubogoco jiiibogooboro Cesareavi iifutuubo.

Jilli Saulo Moocaani Gajari Fiivutuui.

(Hch 22.6-16; 26.9-18)

9 Jaanohachuta Saulo suufenitiibo Jesuco imiyaavogomoco gaicaaugooboro feehicaui. Jaaboro fuubo sacerdotemi aivojiiibojaago. ² Diiboco aameneque acaatiniiboro ihaciqui Damasca sinagogajaminaafico ihaciteque. Jaaboro Jesu jiiibogo iijifañodi iicamoco gaigoomi, gaifiimi icamoco isisiiboro Jerusalevi civojafaño isatyequi. ³ Jaabo ufuubo Damascati fiiticuuruubaaca imimañobati niquejefañoti diiboco achiciuno. ⁴ Jaaneri Saulo baavi aacutuubo guubuuihi niquejefañoti diiboco unuunoco: Saulo, Saulo, ¿collihi uco bucasih? unuunoco.

⁵ Jaanegui Saulo iimusuuhi: ¿Miijoho nacu iijoho aivojiiibo? nooboro.

Jaanegui diiboco iimusuuno: Uujoho diiboro Jesu iijoho uco ubucasiibo.*

⁶ Jaanegui Saulo iimusuuhi: Aivojiiibo, ¿nacu milli iicanoco diimeguehi? nooboro.

Jaanegui diiboco nuuno: Gañiivoobo difo tuucuumijaago tahi ico ijiiibeguequi omoonijnoco, noonoro.

⁷ Jaaneri Sauloma ufuumo sihidi igutuuihi. Tolli onoonoco uguubuumoro jaarumo miihaiñoobaco atyimeutiihi. ⁸ Jaadi Saulo baati agañiivuudi emeeciuruubo atyimecuutiihi. Jaanegui diiboco ihuseti agaayiciumoro Damascjaa satyuumo. ⁹ Jahi icaubo mifucuci, safucu idiino jinejebaco machutiibo, adutiibo, atyimetiiibo icano.

¹⁰ Jaanaa Damascavi icaubo saafi Anania onoobo Cristoco imiyaaveguehicaubo. Jaabovi Jesu buhugaavuui. ¡Anania! nooboro.

Jaanegui diibo iimusuuhi: Juu icahi Aivojiiibo, nooboro.

§§8:37 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

*9:5 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Hiro difiico daivuvusuhi oono Buey ihaba-jaabo imogobadi iicanoco imogotiiboro iinoro fegai nijequeque itivadiivooboro iicanicibadi, nooboro, onoonoco.

¹¹ Jaanegui Aivojiibo diiboco nuuhi: Gañivoobo difo jiihai ticovoji onoojiri. Jaaboro Juda iijafa foobo dillu Saulo tarsoobo Moocaanima ihiimaaboco. ¹² Jaabo gaijafaño Anania onooboco atyimehi asaaboro ihuseque ifihallivi ificuuneri siino aatyimeneque, nooboro.

¹³ Jaanegui Anania nuuhi: Aivojiibo, famoova uco diiboti jiiibeguehicahi paryi Jerusalevi ico imiyaavogomoco imitino omoonihicanoco. ¹⁴ Toonegui saabo juuga sacerdotemi aivojito iijima paryi dimomoco imiyaavogomoco isisiqui, nooboro.

¹⁵ Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: Difo, diiboco uujoho iicicuubo siijiinijeminaaco ihaivojotoco tolliro israelmi icamoco taajico ijiibeguequi. ¹⁶ Jaaboco uujoho gaajasuji tahalliti sihidi idaasuno iicajinoco, nooboro.

¹⁷ Jaanegui Anania ufuuboro Saulo iicauhigo jicafutuubo. Jaaboro ihuseque ihallivi ificuuboro diiboco nuubo: Nahabo Saulo, Aivojiibo Jesu iivi jiihaivi asaahinisu ajafevehiniibo uco dijaa galluui, jaabo siino daatyimehi, jaabo Moocaani Gaijaco gaayicichi icano, nooboro.

¹⁸ Jaasumiro Saulo aalliifañoti aifuuno taavaabo meehebadí jeevano. Jaasumiro Saulo agañivuuboro nitisuquimaaiubo. ¹⁹ Jaadi jari siino amachuudi sefatuubo. Jaadi guenejisuno icaubo Damascavi Cristoco imiyaavogomoma.

Damascavi Saulo Jiiibeguehi.

²⁰ Jaasumitiro Saulo jicafutuhi sinagogajanofaño ijiibogoobo: Jesu Moocaani Achi, nooboro. ²¹ Jaanoco paryi uguubuumo ajabafiitomoroo neehicaui: ¿Nacu jaani icatiibo Jerusalevi Jesu momoco imiyaavogomoco idaasuno omoonihicaubo icatino? Miiro tooneguiiha juu saahiniibo jimañootoco isisiiboro sacerdotemi aivojitojaago isatyequi. noomoro.

²² Jaarunaa Saulo gaajano jiiibeguehicaui Jesucristo iicanoco. Jaabo Damascavi iicamo judiomico ihiimaari mitasuhicaubo.

Saulo Judiomiti Taajahi.

²³ Jaanobuunati goovacuutinoti sanoomiro judiomi iimaacasiuhi Sauloco igaicauqui. ²⁴ Jaamoro fucuhachuta, cuujehachuta icano tuucuumi guhugaco casicuhicaumo diiboco igaicauqui. Jaanoco Saulo gaajaciui. ²⁵ Jaanegui miyaavogominaa jiiibaifaño diiboco ijiihacuumoro fucu tuucuumi mecuhallidi baavi iniiusuneri taajaubo.

²⁶ Jaadi Saulo Jerusalevi iifutuudi tomaño miyaavogominaama igataavequi mooniuruubo. Jaarunaa diiboco ñihicuguumo: Fine miyaavogominaafi icatiibe-hiica, noomoro. ²⁷ Jaarunaa Bernabe diiboco minisuminaajaa saatuui. Jaaboro di-itoco jiiibuguubo Saulo jiihaivi Cristoco aatyimeuboro uguubuunoco, Damascavi Cristoti ñihicugotiibo ijiibeguehicaunoco icano.

²⁸ Jaadi jari Saulo Jerusalevi ifitafutuudi diitoma gataavuubo. ²⁹ Jaabo ñihicugotiibo Jesucristoti iimaahicaubo. Judiomi, griego iijiri ihiimaahicaumoma jennaacasiiboro feehicaubo. Jaanoma iicamo diiboco gaicaauguumo. ³⁰ Jaanoco inahabomi agaajacuumoro Sauloco satyuumo Cesareavi. Jaamañoti diiboco Tarsovi galluumo.

³¹ Jaamaño faacuumivavi miyaavogominaa famooro imino icacuui, judeaoto, galileaoto, samariaoto icamo quehecutomoroo feehicaui Moocaani ñihicufaño icamoro, Moocaani Gaija aamusuneri guiraatomoro feehicaumo.

Enea Onooboco Buheetesuhi.

³² Jaasumi Pedro inahabomico meeciiboro efeehicaubo ifutuuhi Lidavi, tomañeri iicamoco emeecituubo. ³³ Jahi atyimeubo Enea onooboco ifi iniinovaneri sahuse juugahuseti mificabaci, saficaba icano ticovovi igotiibo iicahicauboco. Jaabo ici-gaiijefaño siuciniiboco. ³⁴ Jaaboco Pedro nuuhi: Enea Jesucristo ico buheetesuhi, gañiivoobo dicigaiijeque dimibachu, nooboro.

Jaasumiro Enea gañiivuui. ³⁵ Jaanoco paryi lidaminaa, sarominaa icamo aatyimeumoro iheedehiijico ejeevesuumoro Cristoco miyaavuguumo.

Dorca Iguijevegueque Buheetesuhi.

³⁶ Jaasumi Jope cuumivi icaugo Cristo miyaavogominaago Tabita imomo iicagoco griegomi ijiri Dorca eneehicaugo. Jaago imino miyaminaaco moonihicauihidaasumehejeque sinehejeque acihicaugo. ³⁷ Jaasumi Dorca iguihuvaugo guijeveuhi. Jaagoco imino ejeesuumoro caamo iicamecufañu ficuumo. ³⁸ Jaanaa Jope cuumi, Lida cuumiti fiitiuhi. Jaacuumiri Pedro iicaunoco miyaavogominaa uguubuumoro miimisiicico galluumo diibojaago iijibeguetequi: Jopevi goovano disaa, noomoro.

³⁹ Jaanegui Pedro diitisima fuuhi. Jaabo ifutuudi Dorca ifi icahigovi diiboco satyumo. Jaabohallidi paryi fibaijito gaigoomi meeciiguuhi taamoro igaachehunoco Dorca ubuheesumi diitedi eheetavehicaunoco ifusuhicaumo. ⁴⁰ Jaanegui Pedro paryi famoocoro jahisi iinusuhi. Jaadi ememuiivuuboro Moocanima iimaaubo. Jaaboro diigo chuumuhuco emeeciuboro nuuhi: Tabita gañiivo, nooboro.

Jaasumiro emeeciugo Pedroco aatyimeugoro casiivuui. ⁴¹ Jaanegui ihuseti diigoco agaayiciuboro gañiiviciubo. Jaaboro inahabomi, bu fibaijito icamoco ocovauboro ifusuubo buheecuugoco. ⁴² Jaanoco paryi Jope cuumiminaa uguubuumoro saatoho sihidi Cristoco miyaavuguuhi. ⁴³ Jaadi Pedro tuucuumivi guenene icauhi asimimeehene imibachuminaafi Simon onoobo iijafaño.

Cornelio Onoobo Pedroco Cuuhuvahi.

10 Jaanaa Cesarea cuumiri icaubo Cornelio onoobo italianomi Amocasiminaa onoomo aivojii. ² Jaabo paryi iijaminaama Moocaani nihicufañu icahicaui. Jaabo sihidi nihibamico acihicaubo judiomiguiiha iidaasumoco ihamusuqui. Jaabo saicino Moocanima iimaahicaubo. ³ Jaanaa safucu imohonohalliti nihiba iicaaberi gaijafaño imino atyimeubo Moocaani toomominaafi diibojaa asaunoco. Jaabo diiboco: ¡Cornelio! noovaubo.

⁴ Jaaneri Cornelio sihidi iigutuuboro diiboco ihiiifiniciuboro dilluui: ¿Milli Aivojii? nooboro.

Jaanegui itoomominaafi diiboco nuuhi: Moocanima idiimaahicanoco guubuucubo, judiomi iidaasumoco adaamusuhicanoco gaajacuubo icano. ⁵ Jaanegui gallu Jope cuumivi saatohoti Simon Pedroco ihicitequi. ⁶ Oono Simon onoobo asimimeehene imibachuminaafi iija muuajiniri iicajafaño iicaaboco. Jaabo ico jiiibegueji omoonijinoco, nooboro.

⁷ Jaanegui itoomominaafi diiboma ihiiimaaburo ufuunobuunati Cornelio coovauhi saafi soldaomioboco Moocaani iijiminaafi inahaboniminaafico, bu miimisiici iicojiminaatisima. ⁸ Jaaboro diitoco imino iijiiibuguuboro Jopevi galluubo.

⁹ Jaano sesevedí diito Jopeti fiiticuunaaca Pedro caamovi fuuhi iijahallívi gadicíiba Moocaanima ihiiamaaqú. ¹⁰ Jaaboco síhidi ajeba aivuuNEGUIIHA imachuqui diibedi eheetavuumaaca gajjaco atyímeubo, ¹¹ níqueje afaayacafotonofañoti níituno baavi gaachehubaryutyigababadi jeevano fahígovati duujecinino. ¹² Jaanofañó faaboho asimi icauhi igueenemeheje itihaiño icameheje, faaboho joomi, faaboho jiiinimomi icano. ¹³ Jaanaa Pedro guubuui níquejefañoti diiboco unuunoco: Pedro, ganiivohi diitoti gaicaaubo diidu, noonoco.

¹⁴ Jaanegui Pedro iimusuuhi: Chahano AivojiiBo, uujoho duutathi jihovonoco iídícunoco, nooboro.

¹⁵ Jaanegui siino diiboco nuuno: Moocaani: Imino, noonoco iijoho: ídicuno, needino, noonoro.

¹⁶ Mifocí, safo icano iníitunoro caamo níquejefañó fuucuuno. ¹⁷ Jaano esamaajeri Pedro: ¿Milli fine eneejiruno? nooboro icaunaaca Cornelio agalluumo Simon ijjaco dilluumoro ufuumo iguhugavi ifutuui. ¹⁸ Jaamoro sefano dilluumo: ¿Naa jiijafañó Simon Pedro onoobo icahi? noomoro. ¹⁹ Jaanaa Pedro gajjaco aatyimeuno esamaajeri icauboco Moocaani Gaija nuuhi: Meece johono miimisiici, saafi icamo ico guíinehi. ²⁰ Ganiivo. Jaaboro níitoobo bañimo nootiibo diitoma difo. Uujoho diitoco agalluumo, nooboro.

²¹ Jaanegui Pedro níituuhi baavi Cornelio agalluumoJaago. Jaaboro diitoco nuubo: Uco amiihai miguiinehi. ¿Jaamo jinejefiri masaahi? nooboro.

²² Jaanegui diiboco nuumo: AivojiiBo Cornelio agalluuneguiiha. Imihuseebe Moocaani ñihicufa iicaabo. Jaaboco famooro judiomi agaijiiBo. Jaaboco Moocaani toomominaafi nuuhi: Pedroco cuhuva. Jaabo iijico guubuui, eneeneguiiha masaahi, noomoro.

²³ Jaanegui Pedro diitoco jaahevesuuhi. Jaamo tufucu toono diiboma cigaumo. Jaano sesevedí Pedro diitoma fuuhi. Jaaboma saatoho inahabomi gataavuuhi Joperi iicaumo.

²⁴ Jaano sesevedí iifutuumo Cesareavi Cornelio iyotoma igataavominaaco iigaiyíiciumoma diitoco utuumuhigo. ²⁵ Jaanaa Pedro Cornelio ijjavi iifutuui. Jaaboco Cornelio idilluuboro iguiino memuiivuubo Pedroco iimequi. ²⁶ Jaarunaa Pedro diiboco ganiiyiciuhi: Dulleeve, uujoho tolliro iibadiro miyaminaafi, nooboro.

²⁷ Jaaboma ihiiamaaboro fañoovavi ufuubo atyímeuhi síhidi miyaminaa igaicinimoco. ²⁸ Jaanegui Pedro nuuhi: Amiihairyo magaajahi sacerdotemi neefihi imijitiruno judiomiobo siicuumoCornelio ijjavi iifutuui. Jaaboco Cornelio idilluuboro iguiino memuiivuubo miooboma agataavoboro diibo iijafa ofoono onoonicinoco. Jaarunofañó uco Moocaani jiiibeguehi sitaaco idicumo mihinivamo needino, nooboro. ²⁹ Jaaneguiiha amiihai uco mucuuhuvanoco milli nootiibo saahi. ¿Jaamo jinejeguiiha uco mucuuhuvahi? nooboro.

³⁰ Jaanegui Cornelio iimusuuhi: Igueenemeheje fucuva mihicacuuhi jisumi nihiba icaaberi jaahe machutiibo iijicuui Moocaanima iimaanaaca uuvi jafevehiniibo gaiifi aricuchehufa jiiiciniibo. ³¹ Jaabo uco neehinihi: Cornelio, Moocaani guubuui idiimaanoco gaajacuubo iidaasumoco adaamusuhicanoco. ³² Jaanegui gallu Jope cuumivi saatohoti Simon Pedroco ihicitequi asimeehene imibachuminaafi tolliro Simon onoobo iija muuaijiniiri iicajafa icaaboco. Jaabo asaadi iima iimaajiiBo, nooboro. ³³ Jaanegui galluuhi tusumiro ico ihicitequi. Jaabo imino saahi. Jaanegui

jino famooro Moocaani imefeene mihicahi. Moocaani ico atajjibanoco mihimeguehi muguubunoco, nooboro.

Cornelio Iijafaño Pedro Jiiibeguehi.

³⁴ Jaanegui Pedro ticoniuhi nooboro: Jari jisu gaajahi Moocaani sabadiro miyaminaaco agaijinoco. ³⁵ Sabadiro agaayicinoco fahigova miyaminaati diiboco iñihicogomoro imino iicamoco. ³⁶ Miuro Moocaani iimaauhi Israel cuumiminaaco sajeebii icano jiiibogoco ijiiibuguubo Jesucristofeenedi. Jaabo diibo famoo Aivojiiibo. ³⁷ Amiihairyo imino magaajacuui paryi judiomi jiiinjevi iicaunoco. Miuro Jua jiiibogoooro initihicaunobunati. ³⁸ Galileavi jilli ticovauno Moocaani Jesu Nazareooboco Gaijaco imityama aciubo. Jaaneri feehicaubo imino mooniiboro iimitino ijima iicamoco taajasuuboro feehicaubo. Jilli mooniiboro feehicaubo Moocaani diiboma iicaumaño. ³⁹ Jaanoco miihai magaajahi Jesu Jerusale cuumifaño, paryi Judea jiiinjevi icano omoonihicaunoco. Jaaboco agaicaaumoro imohobujevi tete-cuumo. ⁴⁰ Jaaruuboco Moocaani buheetesuui mifucuci, safucu icanoti. Jaabo miihaivi jafeveuhi. ⁴¹ Jaaruno famooviro jafevetiibo miihaiviro jafeveubo miihaico iticonitiro Moocaani toono gaajaminaati iicumovi. Jaaboma miihai mamachumoro mahaduhicaui iguijeveubo ubuheeteunobunati. ⁴² Jaabo miihaico galluui miyaminaaco mijiiibeguequi Moocaani diiboco iguijevemehallivi, ubuheemehallivi icano Aivojiiiboti ificuunoco mijiiibeguequi icano. ⁴³ Tolliro famooro siicijetiro Moocaani iimaaminaa Jesuti iimaauhi: Paryi diiboco imiyaavogomo diibofeenedi taajaji, noomoro. Jaanoco Pedro nuuhi.

Judiomi Icatirumo Moocaani Gaijaco Gaayicichi.

⁴⁴ Pedro ihiimaanaacaro Moocaani Gaija niituuhi paryi diibo jiiibogoco uguubuniciuumohallivi. ⁴⁵ Jaaneri sihidi jabafiituumo judio miyaavogominaa Pedroma asaumo, tolliro judiomi icatirumoco, Moocaani Igaijaco aaciuneri, ⁴⁶ bu tolliro sijiiijeri ihiimaamoro Moocaanico imehicaumo icanoco uguubuumoro. ⁴⁷ Jaanegui Pedro nuuhi: Jaanegui, ¿miiijoho bu collihi neejirahi nifaihuri nitiratimo iicaqui miihaibadiro bu Moocaani Gaijaco agaayicuumo? nooboro.

⁴⁸ Jaanegui tajiibaubo diito initisuquimaaiqui Jesucristo momofeenedi. Jaadi Pedroco ifiitiunegui diitoma gueenejisuno icaubo.

11 Jaanaa saatoho minisuminaa, inahabomi icamo Judeari iicaumo guubuui tolliro siicumimoto icarumo Moocaani jiiibogoco agaayicuumo. ² Jaanaa Pedro Jerusalevi agaseuboco saatoho judiomi miyaavogominaa itihisuumoro, nuuhi: ³ ¿Collihi judiomi icatimojaago edeeguejeebere diitoma machuhi? noomoro.

⁴ Jaanegui Pedro diitoco jiiibuguui fanootiro nijequevi tahi iicaunoco.

⁵ Jilli nooboro: Uujoho Jope cuumivi iicahinisumi Moocaanima ihiimaahiniibo atyimehinihi gaijafaño gaachehubaryutyigababadi jeevanoco fahigovati duujecinino niquejefañoti tajaa iniitonoco. ⁶ Jaanegui imino atyimequi emeeeciibo atyimehinihi fanoo asimi igueenemeheje itihaiño iicamehejeque, iñihicufimoco, jiiinimomoco, agahafomehejeque icano. ⁷ Jaanaa niquejefañoti uco onoonoco guubuui: Pedro gañiivo. Jaaboro diitoti gaisiraiciibo diidu, onoonoco. ⁸ Jaarunaa uujoho neehinihi: Chahano, Aivojiiibo, uujoho duutathi jihovono iidicunoco, nooboro. ⁹ Jaanegui niquejefañoti siino uco noono: Moocaani iimibachucuumoco iijoho: Idicuno, needino, noonoro. ¹⁰ Jaanoro mifooi, safo icano niituuhi. Jaanoro nique-

jefa siino fuucuuno. ¹¹ Jaanaaca miimisiici, saafi icamo ifutuuhi uujoho iicaujavi uco iicivamo Cesarea cuumiti agalluumo. ¹² Jaanegui Moocaani Gaija uco diitoma galluuhi bañigotiibo difo, nooboro. Jaanegui sahuse juugahuseti saafi icamo uuma fuuhi. Jaamoma saafi ijafa majaaveuhi. ¹³ Jaabo mihaico jiiibeguehi Moocaani toomominaafico aatyimehiniibo ujulleveebere diiboco eneehininoco: Saatohoti Jope cuumivi gallu Simon Pedro onooboco ihicitequi. ¹⁴ Jaabo ico jiiibegueji diijaminaama atajajinoco, nooboro eneehininoco. ¹⁵ Jaanegui uujoho ihiimaabo tico-vahininaacaro Moocaani Gaija diitohallivi niitehinihi iticoni mihihallivi iicaubadi. ¹⁶ Jaanoti uujoho esafetehinihi Jesu unuunoco: Miyaano Jua nifaihuri nitiuhi. Jaanoti amiihai minitacafeteji Moocaani Gaijari, unuunoco. ¹⁷ Mihihai Aivojiiibo Jesucristo mimiyaavugusumi aaciuubadiro diitoco aaciuunoco. Jaanegui uujoho miyaminaafiro, ¿milli Moocaanico jenaaujirahi? nooboro.

¹⁸ Jaanoco Jerusaleri iicaumo inahabomi uguubuumoro lliiviuhi. Jaamoro Moocaanico imuumo: Jaanegui tolliro Moocaani siicumimoto icarumo iheedehefifico ejeevesumoco acihi ifinijitino ifiico, noomoro.

Antioquia Cuumivi Moocaani Iija Iicano.

¹⁹ Esteba onooboco agaicaaunotiro saatoho miyaavogominaaco idaasuno omooninoti sanoodimo gaaciniuhi Feniciavi, Chiprevi, Antioquiavi icano. Jahi jaamo Moocaani iijico jiiibeguehicauhi saatohocoro judiomico sitaaco jiiibogotimo.

²⁰ Jaarunaa saatoho Chipre, Cirene icano miyaavogominaa Antioquia cuumivi iifutuumo judiomi icatirumoco jiiibuguuhi Jesucristo Moocaani Achi jiiibogoco.

²¹ Jaamoma Moocaani mitya icahicauhi. Jaamaño sihidi saatoho iheedehejiico ejeevesuumoro Aivojiiibo Jesuco miyaavuguumo.

²² Jaanoco Jerusaleri iicaja Moocaani iijaminaa uguubuumoro Bernabeque gallu-umo Antioquiavi. ²³ Jaabo Bernabe iifutuubo atyimeuhi Moocaani imihuseri diito imino iicanoco. Jaaneri imo imo iminifutuuboro diitoco fajiniubo sefano ijeebiico omoonimoro Aivojiiibo Jesucristo iijifañoro iicaqui. ²⁴ Jaabo Bernabe imihuseebe Moocaani Gaija ijeebiifa icaabo sihidi miyaavogoobo. Jaamaño sihidi miyaminaaco Jesucristodi icihicaubo.

²⁵ Jaanobuunati Bernabe fuuhi Tarso cuumivi Sauloco iicituubo. Jaaboro Antioquiavi satyuubo. ²⁶ Jahi Cristoco imiyaavuguumoma icaumisi saficaba Antioquiavi sihidi miyaminaaco jiiibogomisiro. Jaamañovi iticoni Antioquiavi momoniumo miyaavogominaaco Cristotati.

²⁷ Jaasumi Moocaani iimaaminaa Jerusaleti fuumo Antioquiavi. ²⁸ Jaanaa diitoti saafi Agabo onoobo inahabomifeenetu ujulleveeuboro Moocaani Gaija diiboco unuunoco nuubo: Fanoo jiinjeyiro aivo sihidi ajeba icaji, nooboro. Jaano icauhi aivojiiibo Claudio onoobo atajiiibusumi. ²⁹ Jaanegui Antioquiari iicau miyaavogominaa esamaaiumoro inahabomi Judeari iicaumoja nihibamico galluumo inehajama iicaudimo aaciunehejeque icano. ³⁰ Tolliro bu Moocaani iija quillahutojaago gallu-umo nihibamico Bernabe, Saulo icamisima.

Cristotaco Idaasuno Moonimo.

12 Jaasumi aivojiĩbo Herode† ticoniuhi Cristotaco idaasuno omoonuubo. ² Jua nahabo Jacooboco aamigari gaicaasuubo. ³ Jaano judiomidi iimiunegui Herode Pedroco sisisuubo Pascua jiĩbaimosumi. ⁴ Jaaboco isisisuuboro civojafaño ficusuubo. Jaaboco igueenemehejedihaiva icamo toomominaa teemehicauhi ifahaiva ticovovi igueenemehejedimova icamo. Jaaboco Pascuabuunati miyaminaa imefeenevi iinusuguubo. ⁵ Jaabo Pedro civojafa icaaboco imino teemehicaumo. Jaarunaa Cristota diibohallivi suufenitimo Moocaanico dilluhicauhi.

Moocaani Pedroco Civojafañoti Iinusuhi.

⁶ Jaanaa Herode Pedroco miyaminaa imega ihiinusuujino iijicuuviofucu Pedro mimiisiici soldaomisifeene cigahicauhi mihici jigaiñehiiciri sisicinĩbo tolliro saatoho icivoja guhuga imegaco teemehicauhi. ⁷ Jaanaa Moocaani toomominaafi icivojafaño jafevevauhi. Jaaneri paryi icivojafaño achiciuhi. Jaadi Moocaani toomominaafi Pedroco imecuhuti ganĩciuhi ihaiquequi. Goovano gañiivo, nooboro.

Jaasumiro Pedroti ijigaiñehi ihuseti acutuuhi.

⁸ Jaaboco Moocaani toomominaafi nuuhi: Diniivigai meeheque cuhufono siyaavoobo ditihaipaajeneque dicamaje, eneenegui Pedro jicamaaiuhi.

Jaadi siino Pedroco nuubo: Simon, diijeebutachehuco gafaiavoobo tadyojicuti disaa, nooboro.

⁹ Jaanegui Pedro idojicuti saauhi: Fine jilli tigahi, nooboro itoomominaafi omoonuunoco. ¹⁰ Jaamisi ticoniuhi afatyumisi imegari iicautoomominaaco. Jaanohallivi iicaumoco icano afatyuudi ifutuumisi jigaiño guhuga jahisivi ifotocinihugavi jaahuga iinoro faayacafutuuhi. Jaaneri ihiinumisiro jiĩhairi fuumisi. Jaanaa itoomominaafi diiboti imimañobati sihi minifutuuhi.

¹¹ Jaadi jari Pedro imino eesafutuuboro nuuhi: Jari gaajacih miyaano iicanoco. Moocaani jahi itoomominaafico galluuhi uco Herode useti, judiomi omoonijirunoti icano itaajasuqui, nooboro.

¹² Jaanoco esamaaiboro Pedro fuuhi Maria, Jua Marco onoobo seeji iijajaago. Jahi sihidi miyaminaa igaiciniuhi Moocaanima ihiimaumo. ¹³ Jaabo ifutuuboro jahisio guhugaco tutucutuubo. Jaanegui bagocaja Rode onoogo iinuuhi: ¿Miĩjoho fine? noogoro emecitogo. ¹⁴ Jaago Pedro ico iicanoco uguubuugoro imo imo iminifutuugoro iguhugaco faayiciutigoro jinfatyuugo ijiĩbogotogo Pedro iguhuga imegavi iicaunoco. ¹⁵ Jaanegui diigoco nuumo: Jilli fine degavehi, noomoro.

Jaarunaa diigo: Miyaano, noogoro jenaauhicauhi.

Jaanegui nuumo: Diibo icatino fine jilli diibo gaija, noomoro.

¹⁶ Jaarunaa Pedro suufenitĩbo iguhugaco tutucuhicauhi. Jaanegui iguhugaco afaayiciumo diiboco aatyimeumoro jabafiituuhi. ¹⁷ Jaanegui Pedro diitoco ihuseri faguuhi llĩvi iicaqui. Jaaboro diitoco jiĩbuguubo Moocaani diiboco civojafañoti ihiinusuunoco. Jaaboro jilli Jacooboco, saatoho monahabomico icano mijiĩbogo, nooboro sihigovi fuubo.

¹⁸ Jaanaa meseseveudi icivoja toomominaa ñaaivocasiuhi: ¿Milli Pedro cuuca icahi? noomoro. ¹⁹ Jaamoco Herode guinusuuhi. Jaarumo aatyimeutinegui diitoco:

---

†12:1 Herode Agripa onoobo. Jaabo Herode Imityaabo onoobo iyaachi.

¿Milli jana taajaabo? nooboro itoomominaaco gaisiraicisuubo. Jaaboro Herode Judeati ufuuboro Cesarea cuumivi icatuubo.

Herode Guijevehi.

²⁰ Jaabo Herode sifiiratuuhi Tiro, Sidon icamo miyaminaajaago. Jaanegui diito sabadiro ihiimaacasiumoro saaumo Herodejaago. Iticoni Herode iija aivojiiBo Blasto onooboco nihibamico jaaduumo diitohallivi ihiimaaqui. Jaabofeedeni Iherodeque dilluumo sajeebii iicaqui diibo jiinijeti machutaaco agaayicihicaunegui-
iha. ²¹ Jaanegui Herode diitoco tufucu jei masaa unuufucu, ihaivoji gaachehuco ijcafutuuboro ihaivoji gicinitafa casiivuubo. Jaaboro diito imefeenevi iimaaubo. ²² Jaaneri miyaminaa coovadiinamaaiuhi: ¡Jino ihiimaabo miyaminaafi icatiibo Moocaaniro! noomoro.

²³ Jaasumiro Moocaani toomominaafi diiboco chuumusuuhi Moocaanico iimuunoco diiboro agaayiciumaño. Jaasumiro guijeveubo jiihoho uduuneri.

²⁴ Jaano ticovo Moocaani iiji guiraatonoro feehicauhi fahigovadi ijiibegueneri.

²⁵ Jaadi Bernabemisi idudicamaajeque imivuudi Jerusaleti dojicuviro uhuumi-
umisi Jua Marco onooboco satyuumisi.

Bernabe, Saulo Icamisi Ticonihi Siicumijaa Ofoomisi.

13 Jaanaa Moocaani iimaaminaa icauhi Antioquiari iicaja Moocaani ijafaño. Jaamou diito jiiBogominaa Bernabe, Simon Civucu onoobo, Lucio cireneobo, Manae onoobo Galilea aivojiiBo Herode[‡] cojivi ifiivuubo, Saulo icamo. ² Jaamo safucu igaivuumo Moocaanima machutimo iimaaqui. Jaamo machutimo Moocaanima ihiimaumaaca Moocaani Gaija nuuhi: Bernabe, Saulo icamisico ijeevadi uudi mudugaacu diitisico toono dudicamaajejaa ucuuhuvaunojaago, noonoro.

³ Jaanegui saatoho jiiBogominaa machutimo Moocaanima ihiimaunobuunati ihuseneque diitishallivi ificumoro diitisico galluumo.

JiiBogominaa Chipre Chugaivi JiiBeguehi.

⁴ Jaamisico Moocaani Gaija agallunegui Bernabe, Sauloma icamisi fuuhi Seleucia cuumivi. Jaamañoti muuairi fuumisi Chipre chugaivi. ⁵ Jaamisi Salamina cuumivi iifutuudi judiomi sinagogajanofaño Moocaani iijico jiiBeguehicaumisi. Jaamisima Jua Marco onoobo fuuhi diitisico ihamusuqui. ⁶ Jaamo tuchugairiro efeehicamo Pafo cuumivi ifutuuhi. Jahi atyimeumo judiomiobo BarJesu onoobo maaimoco. Jaabo bañihicauhi: Uujoho Moocaani iimaaminaafi, nooboro. ⁷ Jaamaaimo Sergio Paulo onoobo aivojiiBo fanoovaco gaajaabo cojiri icahicauhi. Jaabo ihaivojiiBo cuuhuvauhi Bernabe, Saulo icamisico Moocaani iijico iguubuqui. ⁸ Jaarunaa tomaaimo griego iijiri Elimas onoobo diitisico jenaauhicauhi ihaivojiiBo imiyaavugujirunegui-
iha. ⁹ Jaanegui Saulo icaruubo Pablo onoobo Moocaani Gaija ijeebiifaño gahaficiniibo diiboco imino ihiifiniciuboro nuuhi: ¹⁰ ¡Bañiifiraminaafi iji seemene idiicaabo, idiimitiibo miyaano jiiheveminaafi idiicaabo! Iticovoji Moocaani jiihaico, ¿collihi suufenitiibo ciryu ciryu mooniiboro diicahicahi? ¹¹ Jisu ico Moocaani use aamiji dihaallihi ico ijaabavequi. Jaabo nihiba seseequa atyimetiiBo diicahi guenene, nooboro.

[‡]13:1 Herode Antipa onoobo. Mc 6.14; Lc 3.1; Hch 4 22.

Jaasumiro civono diibedi minifutuuno aimuufaibadi. Jaaneri dudiivi icaubo. Jaanegui saatohoco guinuubo ihuseti agaayicimoro diiboco isatyequi. ¹² Jaanoco ihaivojiiho aatyimeuboro miyaavuguhi. Jaaboro Moocaani iijico ijiiibogonoco uguubuuboro eetyehicauhi.

Pablomi Pisidia Jiinjieri Iicano Antioquiavi Ifetehi.

¹³ Jaadi Pablomi ijicamaaimoro Pafu cuumiti ufuumo ifutuuhi Pergevi Panfilia jiinjjevi. Jaamañovi Jua Marco onoobo diitisico ejeevesuuboro uumiuhi dojicuviro Jerusalevi. ¹⁴ Jaanobuunati diitisi Pergeti fatyuuhi Antioquiavi Pisidia jiinjjevi. Jahi judiomi jaguisisumi sinagogajafaño ufuumisiro casiivutuumisii. ¹⁵ Jaadi Moise tajiiba aameneque, bu Moocaani iimaaminaa aameneque icano emeciudi sinagogaja aivojito atajiibaunegui dilluumo: Fañi, fagojiibogoma mihicahachiiji miyaminaadi jisu mihiimaa, noomoro.

¹⁶ Jaanegui Pablo agaaniivuuboro ihuseri faguubo lliivi iicaqui. Jaaboro nuubo: Israel miyaminaa muguubu; amiihai tolliro Moocaani jeecivominaa. ¹⁷ Moocaanico amiihai Israel cuumiminaa mimiyaavogoobo moheedeeteque iciuhi. Jaaboro diitoti ajashuti cuumi eetavuubo siicumifeenevi Egiptori iicausumi. Jaadi toojiinjjeti imityari diitoco iinusuubo. ¹⁸ Jaadi Moocaani miimisiici ticovovi ficabano sicaihigo diitoco jaabiciuhi. ¹⁹ Jaaboro sahuse juugahuseti miicumiiici icano jiinjje miyaminaaco Canaan jiinjjevi ifinisuuuboro moheedeeteque ijiinjjeneneque aciubo. ²⁰ Jaadi cuatro ciento cincuentadi ficabavabuunati diitoco fagominaafeenedi tajiibahicaubo. Jaanobuunati Moocaani iimaaminaafi Samuel iicausumi ²¹ Moocaanico dilluumo aivojiiiboti diitoco ihaciqui diitoco itajiibahicaqui. Jaanegui Moocaani diitoco aciuhi miimisiici ficabanohachuta ticovovi aivojiiiboti Saul onooboco Sis onoobo achico, Benjamin cuumiooboco. ²² Jaadi Moocaani Saulco ihaivojiti gañiiuhi. Jaaboro aivojiiiboti Davidco ficuubo. Jaaboti Moocaani nuuhi: Isai achi Davidco atyimehi: Tajeebi onoobadi iicaaboco uujoho iimogobadi iicajiiiboco, nooboro. ²³ Jaabo David iyaachimihaiobou Jesu, Moocaani Israel cuumiminaaco itaajasuqui ificububo diibo unuubadi. ²⁴ Jaabo Jua Jesu saautinaacaro jiiibeguehicauhi paryi Israel cuumiminaaco: Minitisuquimaaje amiihai eedeehifico mejeevesumoro, nooboro. ²⁵ Jaabo Jua ijiiibogoco imivucuujino fiitino nuubo: Amiihai uco diiborucu, noomoro mehesiciniibo icatihi. Tabuunati saajiibo tajanaaniciivi iicaabo. Jaabovi ifototihii diibobadi sihidii jeevahi. Jaabou, diibo tihaiipaaje duujeque isinaayujiruunova, nooboro.

²⁶ Jaamo amiihai tañahabomi Abraham yoto seeme mihicamo, tolliro amiihaifeene siicumimoto Moocaanico mejeevivomo icano. Amiihaidi iicano jino taajasujiiibogo. ²⁷ Miiro Jerusaleri iicamo paryi ihaivojitoma Jesuco gaajautihi, Moocaani iimaaminaa aameque fahiijivaro jaguisisumi iifnicirumo gaajahicautum. Jaamoro diitoro Jesuco iguijeniguusumi toohaamefaño onoonoco miyaavusuumo. ²⁸ Toonohalliti agaicaaujirunoco diibovi aatyimeutinegui Pilatoco dillumo diiboco igaicauuqui. ²⁹ Jaamoro diiboti aamefaño onoobadi iicacuusumi ihmohobujeti iniiitusuumoro ciiumo. ³⁰ Jaaruuboco Moocaani guijevafañoti buheetesuuhi. ³¹ Jaabo guenene fucuva jafevehicaubo diiboma Galilea jiinjjeti Jerusale cuumivi ufuumovi. Jaamo diito jisumi diiboti miyaminaaco jiiibeguehicaui.

³² Jaamo mihihai amiihaico mijiiibeguehicaui iimino jiiibogoco Moocaani moheedeeteque unuunoco. ³³ Mihihai diito iyaachimihai mihicamedi diibo unuuno

miyaavehi Jesuco ubuheetesuubo Salmo onoohaamefaño capitulo dos onoobadi: ijyoho taseemene jifucu uubadiro idiicaabo, noonoro. ³⁴ Moocaani diiboco ifi tuucitino iicaqui ubuheetesuujinoco jilli nuubo. Jaabo ico uujoho aciji Davidco unuunoco, nooboro. ³⁵ Jaabadiro bu Sisalmovi noono: Agaijiibo dijeecivominaafi ifiico deevesujitihi tuucitino iicaqui, noonoro. ³⁶ Jaabo David isumiotoco imino mooniubo Moocaani onoobadi: Jaabo iguijeveuboco iheedete cojivi ciiumo. Jaabo tuuciuihi. ³⁷ Jaanoti Moocaani ubuheetesuubo tuuciutihi. ³⁸ Jaanegui fañi, magaaja diibo Jesufenedi imiti buusuco amiihaico mijjibogonoco. ³⁹ Miïro Moise tajiibaco omoonirumo taajatimo iicahicamo paryi Jesuco imiyaavogomo diibofañodi taa-jaji. ⁴⁰ Jaanegui imino mehesicini; Moocaani iimaaminaa jilli unuuno amiihaihallivi icadino:

⁴¹ Memeeci amiihai dejecuminaa, majabafitomoromifinicihi uujoho Moocaani iicaabo amiihai mihicasumi sihidi ejeevanoco eetaveji. Jaarunoco saatoho amiihaico ijjibogorunoco miyaano menezitirahi, onono.

⁴² Jaadi Pablomisi inahaboniminaama judiomi sinagogajati ihiinumocomoc judiomi icatimo nuuhi: Sijaguisivi jei mihaico siino mijjibogo, noomoro. ⁴³ Jaadi Pablomisi jahisivi iinuucuumisi dojicuti fuumo sihidi judiomioto, siicumio miyaavogominaa icamo. Jaamoco diitisi fajjinihicauihi: Moocaani imihijjiguiinoro mihica, sefano noomisiro.

⁴⁴ Jaadi sifoo jaguisivi fiiticuujiruno faacuumiro ufuuno Moocaani iijico igu-ubuqui. ⁴⁵ Jaanegui judiomi sihidi miyaminaa ufuunoco aatyimeumoro diitohal- liti Pabloco jiiheveuhi. Jaamoro Pabloco ejenaumoro dejecuhicaumo. ⁴⁶ Jaarunaa Pablomisi igototimisi nuuhi: Iticoni amiihai judiomico Moocaani iijico mijjibegue- jirahi. Jaarunoco magaayicitimoro ifinijitino ifiima mihicagotihi. Jaanegui amiihai cojiti siicumiotojaagoviro mefejeji, noomisiro. ⁴⁷ Jilli nooboro Moocaani mihaico tajiibauhi:

Ico ficuui faajiinjeminaahallivi judiomi icatirumoco gaajasuqui. Amiihaifenedi taajasujjibogoco jiniijejinibaacivi galluuji, nooboro.

⁴⁸ Jaanoco siicumiotomoc uguubuumoro imo imo minifutuuihi. Jaamoro: Moocaani iiji aivo imihi, noomoro miyaavuguumo, paryi fiivo ifiima iicaqui icicuudimo.

⁴⁹ Jilli paryi toojiinijevi Moocaani iiji jiiibogocafutuuihi. ⁵⁰ Jaarunaa judiomi iima- casiuhi Moocaani iija gaigoomi obocifimoma, tuucuumio gaifimi obocifimo icamoma. Jaamoro ticoniuihi Pablomisco ijiihevemere idaasuno omooniumo. Jaamoro diitisiso toojiinijeti ganiiumo. ⁵¹ Jaanoma iicaumisi diitohallivi itihaijaae jiiinico tatacuumisi toono jiiibogobadi iicano. Jaamisiro Iconio cuumijaa fuumisi. ⁵² Jaarunaa Cristotaco ejeevesuumo imo imo icauhi Moocaani Gaija ijeebiinofaño iicaumaño.

Pablomisi Iconio Cuumivi.

14 Jaadi Iconiovi Pablo, Bernabe icamisi judiomi sinagogajafaño fuuhi. Jaamisiro jiiibeguehicauihi. Jaanoco sihidi miyaavuguumo judiomi griegomiotomoc icamo. ² Jaarunaa saatoho judiomi imiyaavuguutimo siicumiotomoc esaayusuuihi inahabomoc ijiihevequi. ³ Jaarunoco igototimisi tuucuumivi guenenene icaumisi Moocaaniti jiiibogomisiro. Jaabo Moocaani iimihuseti ihiimaanoco miyaavugusuhicauihi iifusunoco, sihidi ejeevanehejeque icano omoonihicanofenedi. ⁴ Jaarunaa tuucuumio miyaminaa dugaaciniuhi saatoho

judiomijaagodi, saatoho minisuminaajaagodi icano. ⁵ Jaanoma iicamo judiomi, siicumio to icano aivojitoma jicucasiuhi diitoco idaasuno omoonimoro guisibaneri ihaamiq. ⁶ Jaanoco Pablomisi agaajaciumisiro gaauhi Litra, Derbe icanovi, Licaonia jiinije uufoco cuuminovi icano. ⁷ Jahi tolliro taajasubogoco jiiibeguehicaumisi.

Litra Cuumivi Pabloco Guisibaneri Aamimo.

⁸ Litra cuumivi icaubo saafi ifiivuunotiro igotiibo iicaubo. Jaabo giciniuhi igotiibo itihai iimiutineri. ⁹ Jaabo Pablo iimaanoco imino guubunichicauhi. Jaanegui Pablo diiboco imino emeciubo gaajaciuhi: Uujoho buheeki, nooboro imiyaavuguunoco. ¹⁰ Jaanegui Pablo sefano nuuhi: ¡Sano ticovoro ditihaihallivi dulleve! nooboro. Jaanegui sefano casiniivuubo.

Jaaboro igoboro fuubo. ¹¹ Jaano Pablo omoonuunoco miyaminaa aatyimeumoro sefano coovadiivuumo Licaonia iijiri: ¡Diosmi, miyaminaa ifibadi ifiivotomoro mojaago niitehi! noomoro.

¹² Jaamoro Bernabeque Jupiter neehicaumo. Jaanoti Pabloco Mercurio neehicaumo, diibo jiiibeguehicauneguiiha. ¹³ Jaanegui Jupiter sacerdote Jupiterque iimehicauja cuumi imegari iicaja abajaabo sivauhi niivimico deecaneri imino iimibachuhicauboro. Jaamisico sihidi miyaminaa diitisico iimomoro jeecevujirumo iniivimico agaisiraicumoro. ¹⁴ Jaanoco iminisuminaatisi Bernabemisi agaajaciudi igachehunoco agallicumisiro jicafutuuhi miyaminaafeenedi coovadiicinimisiro: ¹⁵ Amiihai, ¿collihi tolli momoonihi? Amiihaibadiro misi miyaminaatisi, tooneguiiha misi masaahi. Tolli iicaneheje jihovonehejeque mejeevesuqui. Jaamo idiiboro Moocaani iicaabojaago miminifetequi, niquejeque, jiinijeque, muuaiñoco icano paryi faabohoco ifiivusuubojaago. ¹⁶ Siicijenaha Moocaani paryi cuumiminaaco ficuuhi iimogobadi iicaqui. ¹⁷ Jaaruubo fahiijivaro: Uujoho iicanoco igaajaqui, nooboro imino mooniibo, niijabaco aigusuubo, basutaaco noovasuubo, mamachujidinoco aciibo imo imo mihicaqui. ¹⁸ Jilli noomisiro diitoco faguumisi. Jaarunofaño suufeniutirumo iniivimico agaisiraicimo diitisico ijeeceivequi.

¹⁹ Jaanaa gaseumo judiomi Antioquia, Iconio icanoti. Jaamo tomaño miyaminaaco diitisihallivi abañumo miyaavugusuuhi. Jaamoro Pabloco guisibaneri aamiuhi. Jaaboco: Fine guiveecuubo, noomoro tuucuumiti buhigovi iguiiyciumoro gañijeuhi. ²⁰ Jaabohallivi Cristota igaivuuhi. Jaanaa Pablo agañiivuuboro siino tuucuumifaño fuuhi. Jaano sesevedi Bernabema Derbe cuumivi fuumisi.

²¹ Jaacuumivi taajasujibogoco jiiibeguehicaumisi. Jaadi sihidi Cristota iicacudi dojicuviro uumiumisi Litra, Iconio, Antioquia icanovi. ²² Jaacuumijevi Cristota iicaumoco quehecucusuumisi. Jaamisiro fajiihicaumisi quehecuno miyaavogofaño iicaqui. Moocaani aivojifaño mefeemimoco idaasuno moonijimo, noomisiro. ²³ Jaamisiro Moocaani iijanohallivi iquillahutoti ficuumisi. Jaadi machutimo Moocaanima iimaahicaumo Moocaanico imiyaavuguudimohallivi Moocaani iteemequi.

Pablomisi Siino Uumihi Siria Jiinjieri Icano Antioquiavi.

²⁴ Jaanobuunati fatyuumisi Pisidia jiinjefeenedi. Jaamisi ifutuuhi Panfilia jiniijevi. ²⁵ Jaamisiro Perge cuumivi jiiibeguehicaumisi. Jaadi fuumisi Atalia cuumivi. ²⁶ Toonoti ijicafutuuumisiro muuairi fuumisi Antioquiavi iticoni diitisico

Moocaani imihijifañodi idudicamaaiqui ificucuumivi. Jaanoco toono imivucuumisi. ²⁷ Jaamisi Antioquiavi agaseudi igaiyiciumisi paryi Cristotaco. Jaamisiro jiiibeguehicaumisi paryi Moocaani diitisima omoonihicaunoco judiomi icatirumedi Moocaani iguhugaco faayiciuhi diito imiyaaveguequi. ²⁸ Jaamañovi Pablomisi guenene icauhi Cristotama.

Jerusalevi Igaivuumo.

15 Jaasumi saatoho Judeati Antioquiavi ufuumo inahabomico ijiiibogomo ticoniuhi: Mataajaqui iticoni amiihai meeheque miquticiji Moise atajiiibaubadi, noomoro. ² Jaamoma Pablomisi sihidiro idillucasiumisiro jenaaucasihi-cauhi. Jaanofeenevi Pablomisiko ficuumo saatoho icano Jerusalevi ifeequi minisuminaama, Jerusalem iicaja Moocaani iija quillahutoma tobogoco ihimaatequi.

³ Jaamoco Antioquiari iicamo Cristota agalluumo fuuhi. Jaamo fatyuuhi Feni-cia jiiinije, Samaria jiiinije icanofeenedi. Jaamo inahabomico jiiibogomoro feehi-cauhi siicumimoto icarumo iheedehiijico ejeevesuumoro Moocaanico agaayiciu-moco. Jaabogoco uguubuumoro sihidi imo imo icaumo.

⁴ Jaanaa Pablomisi Jerusalevi iifutuumisico paryi Cristota, minisuminaa, iquillahuto icamo imo imo diitisico gaayiciuhi. Jaamoco diitisi jiiibeguehicauhi Moocaani diitoma omoonihicaunoco. ⁵ Jaarunaa saatoho fariseomiototi imiyaavuguumo ujulleveumoro nuuhi: Imijiruno tolliro judiomi iicatirumo imiyaavogomo mee-heneque miquticino. Jaamoro mataajiiibano Moise atajiiibaubadi iicaqui, noomoro.

⁶ Jaanegui igaiivuumo paryi minisuminaa, iquillahuto icamo toonoco ihimaaqui. ⁷ Jaanoco sihidi ejenaaucasihicaunobuunati Pedro agaaniivuuboro diitoco nuuhi: Tañahabomi, amiihairyo magaajacuuhi iticoni uco Moocaani iciuhi amiihaifeenet, taajasujiiibogoco judiomi iicatirumoco jiiibeguequi jaamo imiyaaveguequi. ⁸ Jaabo Moocaani famoo jeebiinocoro agaajaabo ifusuuhi tolliro diito agaayiciunoco Igai-jaco aaciunofeenedi mihaico iicaubadiro. ⁹ Moocaani diitoco mihaifañoti guinov i ficuutihi. Jaamo jeebiinoco niticuubo diiboco imiyaavuguumaño. ¹⁰ Jaamo ¿col-lihi amiihai mimiyaavogotih i Moocaani omooninoco? Jaamoro jito imiyaavogomo-hallivi obocitajiiibaco mificuuhi, moheedeete, mihai icarumo meheetavejitrinoco. ¹¹ Jaanoco diitobadiro mihai mataajajinoco magaajahi Jesucristo imihijifeenedi.

¹² Jaanegui famooro illiivuumoro Bernabemisi ijiiibogonoco guubuniciumo gaa-jataco, ajabafiranehejeque icano diitisifeenedi Moocaani omoonihicaunoco siicu-umiotofeenevi. ¹³ Jaanoco ihimaunobuunati Jacoobo nuuhi: Tañahabomi, uco muguubunici, nooboro. ¹⁴ Simon Pedro mihaico jiiibeguehi, iticoniibo Moocaani judiomi iicatirumoti iyototi iicinoco. ¹⁵ Miiro jilli noono Moocaani iimaaminaa acaatiniuno:

¹⁶ Jinobuunati uumiji. Jaaboro siino gaaniyiciji aacutuuja David iijaco. Aacutuunoco siino iimibachuuboro eetaveji. ¹⁷ Jaano coovoto paryi Moocaanico iguiinequi paryi jiiinjeminnaa tamomoco ijeeceivequi icano. ¹⁸ Jilli noobo Moocaani jinoco agaajasuubo siicijetiro.

¹⁹ Jaanegui uujoho amiihaico neehi: Judiomi iicatimoco gañuhusuno mo-moonidino iheedehiijico ejeevesucuumoro Moocaanijaagoviro iicacuumoco. ²⁰ Im-icuujiino aameque macaatinahaamefaño jilli meneeji: Ijinita jeevivoco deetavu-cuudino, saatohoba atabavatimo buhigueejedi gaigoomima icadino, bu asimico udusuucineri amacanisumehejeque duucuudimo, tiijohoco aducuudimo. Jilli

noomoro ²¹ faacuumivariro icamo siicijetiro Moise tajiibaco ijiibeguehicamo sin-agogajanofaño fahiijiivaro jaguisifucuva ticovocivi, nuubo Jacoobo.

²² Jaanegui minisuminaa, quillahutomihai, paryi Moocaani iijaminaama ihiimaacasiuromo saatohoti ifeeneti iciuhi. Juda icaruuboco Barsaba eneehicaubo, Sila onoobo aivo diitofeeneti imiyaamisi icamisico iciumo Pablo, Bernabe icamisima Antioquiavi igalluuqui. ²³ Jaamoma aameque galluumo: Miihai minisuminaa, quillahuto, paryi monahabomi icamo moojico magalluuhi, monahabomi judiomi iicaturumo Antioquiari, Siria, Cilicia icano jiiinjieri iicamojaago. ²⁴ Miihai mugubuhi jimañoti saatoho ofoomovaha amiihaico ihiimaari gañuhusuno moonihicahi miihai matajiibatimo. Jaamo amiihaico mitasuhicahi: Amiihai meeheque miquitici. Jaamoro Moise atajiibabadi mihica, eneehicamo. ²⁵ Jaanoma mihicamo sabadiro monoomoro moofeeneti saatohoti mihicahi amiihaijaa magalluuqui magaijino nahabomisi Bernabe, Pablo icamisima. ²⁶ Jaamisi ñihicunofeenedi ifiico ficuuhi Jesucristo momohalliti. ²⁷ Jaanegui amiihaijaago magalluuhi Juda, Sila icamisico. Jaamisi amiihaima ihiimaamisiro imino amiihaico jiiibeguejimisi. ²⁸ Jilli Moocaani Gaijadi imino, miihaidi imino icano janaanici siinoco amiihaico matajiibatihai. Jino idiinocoro amiihaico meneehi: ²⁹ Ijinitaco ejeecivucuunoco meheetavucuudino. Jaabadiro udusuucineri amacanisumehejeque muduudino, tiijohoco mahaduudino, saatohoba ataabatimo jahisihijedi gaigoomima icadino. Jilli mihicahachijii imino momooniji. Tahi imino mihica, noomoro.

³⁰ Jaamoco agalluumo fuuhi Antioquiavi. Jaamañootoco iigaiyiciuromo toohaameque aciuhi. ³¹ Jaahaameque inahabomi emeeciuro sihidi imo imo minifutuuhi toohaamefaño diito ajacusunoco aatyimeuro. ³² Jaamisi Juda, Sila icamisi Moocaani iimaaminaatisi icauhi. Jaamañoo inahabomico sihidi iijiri afajiiimisiro diitoco quehecutusuuhi. ³³ Jaanobuunati guenene iicauno nijequeti inahabomi diitoco galluuhi: Sajeebiima mofoo, noomoro dojicuviro diitoco agalluumojaago. ³⁴ Jaarunaa Sila toonoviro fitafutuuhi. ³⁵ Tolliro Pablo, Bernabe icamisi Antioquiavi fitafutuuhi. Jaamo sihidi saatohoma jiiibogomoro icahicauhi Jesucristo jiiibogoco.

Pablo Siino Allinihi Ijiiibogotoobo.

³⁶ Jaanobuunati goovacutinoti Pablo Bernabeque nuuhi: Maha siino faacuumivavi monahabomico memecitequi, ¿naa milli iicamo? nooboro.

³⁷ Jaanegui Bernabe satyujirahi Jua Marco onooboco. ³⁸ Jaarunaa diibo diitico Panfiliavi ejeevesuuboro uumiuhi diitico idudicamaajeque amusutiibo. Jaaneguiiha, Pablo diiboco imuguutihi asatyunoco. ³⁹ Jaanoco sihidi ejenaucasiunoma iicaumisi dugaavocasiuhi. Bernabe Marcoma ijicafutuumisiro Chipre chugaivi fuuhi. ⁴⁰ Jaanoti Pablo Silaco iiciuboma fuuhi Moocaani imihijifañodi inahabomi agalluudi. ⁴¹ Jaamisi fatyuuhi Siria jiiinije, Cilicia jiiinije icanofeenedi inahabomico quehecutusumisiro Cristotaco.

Pablomisima Timoteo Gataavehi.

16 Pablo, Sila icamisi ifutuuhi Derbe, Listra icano cuuminovi. Jahi atyimeumisi miyaavogominaafi Timoteo onooboco miyaavogominaago judiomiogo grie-

¹15:34 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

gooboma iicaugo achico. ² Jaaboti inahabomi Listrari, Iconiori icano iicaumo imino iimaahicauhi. ³ Jaaboco Pablo imuguuhi diitisisa igataavequi. Jaaboro iimeeheque quiticisuhi tahi iicaumo judiomi iimuguujitiruneguiiha famooro diibo caani griegoobo iicaunoco agaajumaño. ⁴ Jaamisi faacuumivafañodi ufuumisi inahabomico jiiibogomisiro feehicauhi Jerusaleri iicaumo minisuminaa, iquillahuto icamo diitisiso unuubadi. ⁵ Jaaneri paryi Cristota quehecumo minifutuuhi miyaavogofaño. Jaaneri Cristota fafucuvaaciviro guiraatomoro feehicauhi.

Pablo Macedonia Jiinijeominaafi Gaijaco Atyimehi.

⁶ Jaanaa Moocaani Gaija jiiibugusuutihi Moocaani iijico Asia jiinijeve. Jaanegui fatyuumo Frigia, Galacia icano jiinijefeedi. ⁷ Jaamo ifutuuhi Misia jiinijejinivi. Jaamañoti esamaaiumo Bitinia jiinijeve ifeequi. Jaarunaa Jesu Gaija imuguutihi. ⁸ Jaanegui Misia jiinijefeedi sanoticovoro afatyumo ifutuuhi Troa micuvi. ⁹ Jaamañovi Pablo fucu gaijafaño atyimeuhi macedoniaminaafi julleeciniboco. Jaabo diiboco neehicauhi: Macedonia jiinijeve disaa. Jaaboro mihaico daamusu, nooboro. ¹⁰ Jaanoco Pablo aatyimeunegui mihimibaivo Macedoniavi mefeequi: Fine Moocaani mihaico coovahi tahi taajasubogoco mijiiibeguequi, munuui.

Pablo Filipo Cuumivi.

¹¹ Jaadi Troa micuti mijicafutumoro sanoticovoro mufuumo mihifutuuhi Samotracia chugaivi. Jaano seseeedi mihifutuuhi Neapolis micuvi. ¹² Toonoti mufuuihi Filipovi Roma cuumi Macedonia jiinijeri iicacuumi imiyacuumivi. Jaamañovi gueenejisuno mihicauhi. ¹³ Jaamo jaguisifucusumi tuucuumiti jahisivi mufuuihi muuajjinivi tomañovi Moocaanima ihiimaanicimañovi macasiivuumoro Moocaani iijico mijiiibuguuhi gaigoomi igaivuumoco. ¹⁴ Jaamotiu saafigo Lidia onoogo Tiatira cuumigo. Jaago iiminoono gaachehunoco tifaihiba iicacheunoco naajehicaugo. Jaago Moocaanico ejeevivehicaugo mijiiibogonoco guubunicihicauhi. Jaago jeebiico Moocaani faayiciuhi Pablo jiiibogonoco imino iguubuniciqui. ¹⁵ Jaago paryi iijaminaama nitisuquimaaiugo. Jaagoro mihaico neehicauhi: Miyaano uujoho Cristotahe iicahachijji taajafa masaamoro mihicava, noogoro mihaico iijavi fiituihi.

¹⁶ Jaanaa safoono Moocaanima ihiimaahicaumañovi mufuumo mahatyimeuhi saafigo bagocajaco. Jaagofañoti gaajaci iji gaajacihicauhi. Jaaneri diigo abajato sihidi nihibamico gaayicihicauhi diigo agaajacinohallivi. ¹⁷ Jaago mihai Pabloma mufuumo dojicuti fuugo coovadiicinigoro: Jito Moocaani caamovohi iicaabo jeevivominaa. Jaamo amiihaico taajasu jiihaico jiiibeguehi, noogoro feehicaugo fahiijivaro.

¹⁸ Jaanofeene Pablo agañuhusuvuuboro dojicuviro diigojaa acafesaavuuboro igaajaci ijico nuubo: Jesucristo momofeenedi ico tajiibahi. Diigofañoti diino, nooboro.

Jaasumiro diigoti ihiji iinuuihi.

¹⁹ Jaanoco diigo abajato atyimeuhi diigofeenedi nihibamico iicahicaurumo iicicujitinoma iicamo Pablomisiko agaayicumoro satyuumo aivojitojaago naajetehasifeenevi. ²⁰ Jaamisico fagominaa imega iifutusuumoro nuumo: Jitisi judiomisi iicamisi muucuumico gañuhusuno ñaaisuvahi ijiibegueneri. ²¹ Jaanoco mihai maagaayicimoro minisugotihii romanomi mihicamaño, noomoro.

²² Jaanoma iicamo sihidi miyaminaa Pablomisijaa sifiiratuuhi. Jaanegui ifagominaa tajiibauhi igaachehunoco ujujuucumoro diitisico imeiñeri ihaamiqúi. ²³ Jaamisico sihidi ahaamihicaumoro civojafaño ficuumo. Jaamoro itoomominaafico tajiibaumo imino iteemequi. ²⁴ Jaanegui itoomominaafi diitisico aivo fañoomecufa iicauhimonobafaño cuhufono jiihacuuihi.

²⁵ Jaafucu fucufeene Pablomisi Moocaanima ihiimaamisiro Cristo masinoco masivahicauhi. Jaanoco sacivojaminaa guubunicihicauhi. ²⁶ Jaanaa imimañobati sefano icivoja nicuta maryibauhi. Jaaneri paryi icivoja guhugano faayanamaaiuhi, bu icivojaminaa sisita ijigaiñehino sinanamaaiuhi icano. ²⁷ Jaanaa itoomominaafi aaicuuboro meeciurunaaca paryi icivoja guhugano faayiciniuhi. Jaanoco itoomominaafi aatyimeuboro ihaamigaco guiyiciuhi ifiico iinoro igaicauqui: Paryi fine icivojaminaa gaacuuihi, nooboro.

²⁸ Jaarunaa Pablo diiboco sefano nuuhi: Milli difiico moonidino. Famooro mihicahi, nooboro.

²⁹ Jaanegui itoomominaafi cuugahuco dilluuihi. Jaaboro goovano jicafutuubo icivojafaño sihidi vivivi iigutuuboro Pablomisiguiino memuiivutuubo. ³⁰ Jaanegui fañoomecuti diitisico ihiinusuuboro nuubo: Aivojítisi, ¿milli uujoho mooniji niquejefaño taajaqui? nooboro.

³¹ Jaanegui diitisi iimusuuhi: Aivojiiho Jesucristoco miyaavogo. Jaabo taajahi paryi diijaotoma, noomisiro.

³² Jaamisiro diiboco paryi iijaotoma jiibuguumisi Moocaani iijico. ³³ Jaafucuro itoomominaafi diitisico ahaamihicauno tujaavonoco nitiubo. Jaadi paryi iijaminaama nitisuquimaaiumo. ³⁴ Jaadi diitisico iijajaago asatyuuboro machusuubo. Jaabo paryi iijaminaama imo imo icauhi Moocaanico imiyaavuguuneri.

³⁵ Jaanaa fucuro ifagominaa sisiminaaco galluuihi icivoja toomominaafijaago diitisico isinaayuqui. ³⁶ Jaanegui itoomominaafi Pablomisico nuuhi: Fagominaa uco tajiibahi amiisico sinaayuqui. Jaanegui sajeebii mihiinucu, nooboro.

³⁷ Jaarunaa Pablo isisiminaaco nuuhi: Misi romanomiotisi mihicamisico miyaminaafeenevi ahaamihicamoro. ¿Misivi iimitinoco aatyimetimoro misico toovono sinaayujirahi? Jaafa iinoro asaamoro misico iinusuvamo, nooboro.

³⁸ Jaanoco isisiminaa ufuumoro ifagominaaco jiibugutuuihi. Jaanoco romanomiotisi diitisi iicaunoco uguubumoro sihidi iguutumo. ³⁹ Jaanegui ufuumoro diitisisa toonoco iimibachujeumoro diitisico iinusuumo. Jaamoro diitisico: ¿Jiicumiti collihi mufuucuutihí? nuumo. ⁴⁰ Jaadi icivojafañoti ihiinuudi Lidia onooگو iijajaa fuumisi. Jaamisiro inahabomico emeecijeudi diitoco equehecutusumisiro tuucuumiti fuumisi.

Tesalonica Cuumivi Ñaavomo.

17 Jaanaa Pablomisi Silama ufuumisi Anfipoli, Apolonia icano cuuminofeenedi afatyumisi Tesalonica cuumivi ifutuuihi judiomi sinagogaja icamañovi. ² Jaajafaño Pablo ijeevamaje iicanicibadi sinagogajafaño feehicauhi mijaguisici, sajaguisi idiino fucuva diitoma iimaahicaubo. ³ Jaabo Caatinihaamefañodi diitoco jiiibeguehicaubo Cristo idaasuno iicauboro iguijeveebe ubuheeteunoco. Jaaboro diitoco neehicaubo: Diibo jaani Jesuco uujoho amihaico jiiibeguehicahi. Jaabo diibo Cristo, nooboro.

⁴ Jaanoco saatoho judiomi imiyaavuguumoro Pablo, Sila icamisijaa minifutuuhi, tolliro sihidi griegomi Moocaanico ejeecivehicaumo miyaavuguuhi, bu sihidi ajashutino obocifino gaigoomi miyaavuguuhi icano. ⁵ Jaanoma iicamo judiomi imiyaavuguutimo ataaquivuumoro iimitino gaifiimico iigaiyiciumoro tuucuumico gañuhusuno ñaaisumo. Jaamoro Jason onoobo iijaco cabociumo Pablo, Sila icamisico agaayicimoro miyaminaaco ihaciqui. ⁶ Jaarumo Pablomisiko aatyimeutinegui toojao abajaabo Jason onooboco satyuumo saatoho inahabomima tuucuumi aivojitojaago. Jaamoro sefano coovadiivuumo Pablomisisidi: Jito faajiini-jequere rugueenimoro efeehicamo juu gasecuuhi. ⁷ Jaamoco Jason iijafaño ficuuhi. Jaamo famooro romano aivojiibo⁸ tajiibaco imino moonitimo: Sifi aivojiibo icahi Jesu neehicamo, noomoro.

⁸ Jaanoco paryi miyaminaa aivojito icamo uguubuumoro sihidi ñaaiivuumo.

⁹ Jaanegui Jason, bu saatoho icamo fagomijaago inihibamico ificumoro iinuui.

Pablomisi Silama Berea Cuumivi.

¹⁰ Jaasumiro inahabomi Pablomisiko fucu Berea cuumivi galluui. Jaadi tahi iifutumisiro judiomi sinagogajafaño fuuhi. ¹¹ Jaamo tomaño judiomi Tesalonica cuumiri iicaumo janaanici imihuseuhi. Jaamaño Moocaani iijico imino agaayiciumoro fafucuvaaciviro Caatinihaamefafaño onoonoco iifinichicauhi: ¿Naa miyaanoco mihaico noomisi? noomoro. ¹² Jaamoro sihidi saatoho diitoti miyaavuguuhi. Tolliro griegomiti sihidi gaigoomi obocifimo miyaavuguuhi, bu sihidi gaifiimi icano. ¹³ Jaanoco Tesalonica judiomi Pablo tolliro Bereavi Moocaani iijico ijiibogonoco uguubuumoro tahi fuuhi. Jaamoro tomaño miyaminaaco ñaaisutuui. ¹⁴ Jaarunaa Bereari iicaumo inahabomi Pabloco goovano galluui muuajinivi ifeequi. Jaanoti Sila, Timoteo icamisi Bereavi fitafutuui. ¹⁵ Jaamo Pabloma ufuumo diiboco satyuuhi Atena cuumivi. Jaamo uhuuumiumoco Pablo nuuhi: Sila, Timoteo icamisico mihiibogo goovano taja isaqui, nooboro.

Pablo Atena Cuumivi Icahi.

¹⁶ Jaabo Pablo Timoteo, Sila icamisico Atenati ootomoobo atyimehicauhi faacuumifañoro ijinita iicanoco. Jaaneri sihidi idasuvehicaubo. ¹⁷ Jaanoma iicaabo judiomi siicumimoto Moocaanico ejeecivehicaumoma sinagogajafaño iimaahicaubo. Jaabadiro fafucuvaaciviro goohasinofaño iicamoma ihiimaaboro feehicaubo. ¹⁸ Jaanoti saatoho gaifiimi epicureo onoono jiiibogoco nisuquimaaihicaumo. Jaanoti saatoho estoico onoono jiiibogoco nisuquimaaihicauhi. Jaamo ticoniui Pabloma ihiimaamo. Jaamoro saatoho neehicauhi: ¿Milli fine mihaico neejiruubo, jaani ihiimaaffiibo? noomoro. Jaanoti saatoho neehicauhi: Fine siomo diosmi jiiibogomi-naafi, neehicauhi Pablo Jesu ubuheeteunoco ijiibeguehicauneguiha. ¹⁹ Jaanoma iicaumo diiboco satyuumo Areopago onobaivi: Mihaico diibogo jino bojiibogoco isivanoco. ²⁰ Magaajatinehejeque mihaico diibeguehicaui, ¿milli iicanehejeque neehicahi? noomoro.

²¹ Jaamo atenaminaa, siicumijeoto icamo jinejebaco moonitimo toono iimaariro icahicaumo bohonoco uguubuuneriro.

---

§17:7 Cesar onoobo.

²² Jaanegui Pablo Aeropagobaivi diitofeeneti ujulleeeuuboro nuuhi: Amiihai atenaminaa diosmi jeecevominaa mihicamo. ²³ Mihiro amiihai diosmico mejeecivehicamañehejedi afatyooobo samañovi atyimehi, jilli noonoro acaatinicininoco: Dios Agaajaratiiboco, onoonoco. Mihiro diiboco gaajatimo mejeecivehicaaboti jino uujoho iimaahicahi.

²⁴ Jaabo diibo Moocaani jinijeque paryi fanoova icanoco eetavuubo. Jaabo jiniije, niqueje icano abajaabo. Jaabo miyaminaa eetavotajafaño icatiibo, miyaminaa jeecevo sefari icatiibo, ²⁵ jinejete cuujivaachutiibo icano. Jaabo miikai famoocoro fiivoco aciibo, guibuhubaco majaguisiqui aciibo, fanoovaco aciibo icano.

²⁶ Jaabo miyaminaaco saafi tiijotiro faacuumiva miyaminaaco fiivusuubo fanoojiinijehalliviro iicaqui. Jaaboro jino paryi mihicajisumije, mihicajimañeje icanoco ohoovooboro ficucuubo. ²⁷ Jaamo Moocaanico miguiinehi dudiivi mahatyimequi famoova cojiti tehesijitiruuboco. ²⁸ Jaabo Moocaanifeenedi mihiguehi, mihicahi. Tolliro amiihai poeta caatiniminaafi: Miikai Moocaani yoto, nooboro, unuubadi. ²⁹ ¿Milli bu Moocaani yoto mihicamo mehesamaajirahi, Moocaani oro eetavota, nihibami eetavota, guisi eetavota icano iicanoco? Jilli gaifiimi: Jilli fine jeevaabo, noomoro ijeebiifañodi esicinimoro eheetavonoco. ³⁰ Siicijenaha miyaminaa gaajatimo iicaunoco Moocaani aatyimetiiibobadi icauhi. Jaanoti jisumi Moocaani paryi fahigova miyaminaaco tajiibahi iimitico ijeevesuqui. ³¹ Jaabo Moocaani oovicicuui miyaminaaco ijaadaco aacijifucuco. Jaafucugui saafiico ificubofeenedi miyaminaaco miyaajiri jaadusujiibo. Jaanoco diibo guijevfeenetu ubuheeteunofañodi Moocaani gaajasucuhi, nooboro.

³² Jaanoco diito miguijevnebuunati siino mubuheetejinoco uguubuumoro saatoho diiboco dejecuui. Jaanoti saatoho nuuhi: Jei cusumihacho siino toonoti muguubuui, noomoro.

³³ Jaanoma iicaabo Pablo diitoco jeevesuhiniuhi. ³⁴ Jaarunaa saatoho imiyaavuguumo diibo dojicuti fuuhi. Jaamofaño icaubo Dionisio Aeropagobaivi efeefimo bociibo iicaubo, bu tolliro saafigo gaigo Damari onoogo, bu saatoho icamo.

18 Jaanobuunati Pablo Atena cuumiti fuuhi Corinto cuumijaago. ² Jahi atyimeubo saafi judiomioobo Aquila onoobo, Ponto jiniijeoboco, bohonor mogaima Pricila onoogoma Italia jiniijeti asaaumisi gaseuhi. Tahigo aivojiibo Claudio onoobo iinusuuhi paryi judiomico Roma jiniijeti ifeequi. Jaamisico Pablo baatuuhi. ³ Jaabo diitisi ududicamaaño yomonocoro bu dudicamaaihucauhi carpa iijano eetavoco. Jaanegui diitisima fitafutuubo sano idudicamaaiqui. ⁴ Jaabo Pablo fajaguisivaviro sinagogajafaño feehicaubo. Jaabo diitoma ihimaaboro judiomi, griegomi icamoco miyaavugusuhicaubo.

⁵ Jaanaa Sila, Timoteo icamisi Macedonia jiniijeti asaaumisi gaseunaa Pablo judiomico iijibogohigoviro icacuui diitoco foovono neehicaubo: Diiburucu Jesucristo amiihai meteemehicaabo, nooboro. ⁶ Jaarunaa diito ticovauhi diiboco iijihveveme idicunoono onoomo. Jaanoma iicaabo Pablo diitojaago igaachehuco gaivirisuubo diitoco ejeevesuno jiiibogobadi iicano. Jaaboro diitoco nuubo: Amiihai tiijoho amiihalliviro icaji, tahallivi icajitino. Jisumitiro judiomi iicatimojaagoviro fuucuui, nooboro sinagogajati iinuubo.

⁷ Jaaboro Justo onoobo Moocaanico ejeecivehicaubo iijajaa fuubo sinagogaja uufequeriro iicaujajaago. ⁸ Jaarunaa Crispo onoobo sinagogaja aivojiibo Jesuco

miyaavuguuhi paryi ijari iicaumo iyotoma. Tolliro bu sihidi Corinto cuumiminaa uguubuumoro miyaavuguumo. Jaamoro nitisuquimaaiuhi. ⁹ Jaanobuunati Jesu, fucu gaijafeenedi Pabloco nuuhi: Diiguetejirahana, suufenitiibo diibogo. ¹⁰ Hima uu-joho icahi, mihaiñooba ico milli moonijitih, jicuumiri sihidi tamiyaminaa iica-maño, nooboro.

¹¹ Jaanoma iicaabo Pablo fitafutuuh Corintovi saficaba, sificabatifeenedi icano Moocaani iijico diitofeenevi jibogoooro.

¹² Jaarunaa Galion onoobo Acaya jinijevi aivojiboti iicaudihivi. Judiomi ijicucasumoro Pabloco satyuumo ihaivojibo itajiiba icagahalliri giciniubojaa. ¹³ Jaamoro diiboco nuumo: Jaani miyaminaaco miyaano nuusuuboro feehicahi Moocaanico siibadiro ijecivequi tajiibafa onootibadi, noomoro.

¹⁴ Jaanegui Pablo iimaacuujirunaa ihaivojibo Galion onoobo judiomico nuuhi: Jaani imitino iicaaboro sitaaco imooniruva amiihai judiomi monoonoco miyaano uujoho guubunicijirahi. ¹⁵ Jilli ticovo iimaano, bu ticovo momonoro, bu jilli amiihai tajiibaro icano iimaanoco: ¿Milli bu uujoho moonijirahi? Tah amiihairyo mihim-ibachucasi imogotih uujoho tonehejeri ihiimaanoco, ¹⁶ nooboro diitoco tomañoti galluubo. ¹⁷ Jaanoma iicamo paryi griegomi, sinagogaja aivojibo Sostene onooboco agaayicumoro aamiumo Galion imefeene. Jaarunoco Galion milli nuutih.

Pablo Siino Uumih Antioquiavi.

¹⁸ Jaanobuunati Pablo toonovi guenene icauhi. Jaadi inahabomico ifitacuuboro Pricila, Aquila icamisima fuumo Cencrea cuumivi. Jahigo iinigaico ciidaubo Moocaani unuunoco ihifutusuqui. Jaadi ijicafutumoro Siria jinijevi muuairi fuumo. ¹⁹ Jaamo Efeso cuumivi ifutuudi Aquilamisico ificuhiniuboro sinagogajajaago fuubo. Jaaboro judiomima iimaahicaubo. ²⁰ Jaaboco inahabomi fiituihi. Jaarunaa diibo imuguutih. ²¹ Jaaboro diitoco ifitacuubo nuuhi: Moocaani iimogohachijiji siino uumiji, nooboro fuucuubo Efesoti. ²² Jaabo Cesarea micuvi ifutuudi Jerusalejaa fuubo Moocaani iijaminaaco idillutuubo. Jaadi Antioquiavi fuubo. ²³ Jaanobuunati guenene nijequeti tuucuumiti fuubo siino dojicuviro. Jaabo Galacia, Frigia icano jiniije cuumeri iicamo Cristotaco quehecutusuuboro feehicauhi.

Apolo Onoobo Efeso Cuumivi Jibeguehi.

²⁴ Jaasumi Efeso cuumivi gaseubo Apolo onoobo judiomioobo Alejandria cuumioobo iicaubo. Jaabo Caatinihaamefaño onoonoco imino agaajauboro jibeguehicauhi. ²⁵ Jaabo imino jibogociniuhi Moocaani jiihaiti. Jaabo imo imo foovono Jesuti jibeguehicauhi Jua niticoro gaajauruubo. ²⁶ Jaabo Apolo sinagogajafaño quehecuno jibeguehicauhi. Jaanoco Pricilamisi uguubuumisiro iija-jaago diiboco asatyumisiro imino jibuguuhi Moocaani jiihaiti. ²⁷ Jaabo Apolo Acaya jinijevi uufuujinegui inahabomi aamusuumoro diibedi aameque caatiniuhi. Tah iicaumo Cristotaco ihaciqui diiboco imino igaayiciqui. Jaabo Acayavi ifutu-udi sihidi amusuhicaubo Moocaani imihijiri imiyaavuguumoco. ²⁸ Jaabo mityano judiomico miyaminaafeenevi taajahicaubo, Caatinihaamefeenedi diiburucu Jesu, Cristo iicanoco diitoco jibogoooro.

Pablo Efeso Cuumivi.

19 Apolo Corinto cuumivi iicaunaaca Pablo ifagajinofeedeni ofoociniijiri fuobo Efesovi. Jahi atyimeubo fiivaamova Cristotaco. ² Jaamoco dilluubo: ¿Amiikai Moocaani Gaijaco magaayiciuhi mimiyaavuguusumi? nooboro.

Jaanegui diito iimusuuhi: Miikai magaatitahi Moocaani Gaijaco magaayicinoco, noomoro.

³ Jaanegui siino Pablo diitoco dilluui: ¿Coyomo nitico jana amiikai magaayiciuhi? nooboro.

Jaanegui iimusuumo: Eti bu Jua initiunoco, noomoro.

⁴ Jaanegui Pablo nuuhi: Jua miyaminaaco nitihicauhi iheedehefifico ejeevesuno jiiibogobadi iicanoco. Jaabo tolliro bu neehicauhi tabuunati asaaboco mimiyaavegeje neehicauhi Jesuditi.

⁵ Jaanoco uguubuumoro nitisuquimaaiuhi Jesucristo momofeedeni. ⁶ Jaadi Pablo ihuseque diitohallivi ificuuneri Moocaani Gaija diitohallivi niituuhi. Jaaneri diito siijjeri iimaamo. Jaamoro Moocaani iijico jiiibeguehicaumo. ⁷ Jaamo paryi fahuseeci motihaiti miimisiicidimou.

⁸ Jaabo Pablo toonovi minihibaci, sanihiba icanohachuta sinagogajafaño feehicauhi niicugotiibo miyaminaaco jiiibeguequi. Jaabo ihiimaaboro miyaminaaco miyaavugusuhicauhi Moocaani aivoji iijico. ⁹ Jaarunaa saatoho mityano ifiico eesiciniimoro miyaavuguutihi. Jaamoro Jesu jiiibogoti miyaminaafeenevi imitino iimaahicauhi. Jaanoma iicaubo diitoti sihigovi fuobo. Jaaboro Cristotaco iiciuboro satyuubo Tiraano onoobo aameneque jiiibequehicajafaño. Jaamoma fafucuvaaciviro iimaahicaubo mificabaci ticovovi. ¹⁰ Jaamaño paryi Asia jiinijeri iicaumo Moocaani iijico guubuuih Jesuti jiiibeguehicaunoco judiomi, bu judiomi icatimeheje icano. ¹¹ Jaabo Pablofeedeni Moocaani sihidi ejeevano mityaco moonihicauhi. ¹² Jaamaño filluchehuno, bu gaachehuno icaruno diibo ifiivi ijivonehejeque asatyeneri iguihuvameheje buheehicauhi, bu iimitino ijimi diitoti iinehicaui icano.

¹³ Jaarunaa saatoho judiomi gaifiimi iiguefifimo: Miikai ijimico maganiifihi, noomoro feehicauhi. Jaamoro Aivojiibo Jesu momoco nisuumo iimitino ijimico iganiiqui.

¹⁴ Jilli moonihicaumo sahuse juugahuseti miimisiici idiimo icamo saafi Esceva onoobo seeme. Jaabo judioobo, sacerdotemi aivojiibou. Jaanofeene safoono ijico nuumo: Ico matajiibahi Pablo jiiibeguehicaabo Jesu momofeedeni saafiiti dihiinequi, noomoro.

¹⁵ Jaarunaa diitoco ihiji iimusuuhi: Jesuco uujoho gaajahi, tolliro Pablo gaaacuui icano. ¿Jaanoti nacu miijoho amiikai? nooboro.

¹⁶ Jaasumiro ihijima iicaubo diitohallivi tigeaifiivuuih. Jaaboro diitoco guinoniubo sefano diitoco ahaamiiboro ijati gaasuubo diitoco utujaacuuboro sicaimhejeque. ¹⁷ Jaanoco paryi Efeso cuumiri iicaumo judiomi, bu judiomi icatimo icano agaajaumoro sihidi iguiuhi. Jaamoro Jesu momoco sihidi imehicaumo.

¹⁸ Tolliro bu sihidi imiyaavugumeheje iticoni imitino icahicaunehejeque jiiibogomoro saahicauhi. ¹⁹ Jaabadiro bu sihidi apichuco ihiimaahicaumo ihapichuno aameneque isivaumoro miyaminaafeenevi jigasuhicauhi ijaada

cincuenta mildino ticovovi nihibami icanoco. ²⁰ Jilli Moocaani iiji guiraatonoro feehicauhi imityafeenedi.

²¹ Jaanobuunati Pablo fuuguuhi siino Macedonia, Acaya icano jiniijejaago. Jaamañoti Jerusalevi fatyuguubo. Jaanobuunati tolliro Roma cuumivi feeji, nuubo. ²² Jaaboro Macedoniavi galluubo Timoteo, Erasto icamisi ihamusuminaatisico. Jaanobuuna diibo Asia jiniijevi ifitafutuubo tomañovi gueneene icauhi.

Efeso Cuumivi Ñaaisumo.

²³ Tusumi sihidi ñaaiumo Jesu jibogoti. ²⁴ Saafi Demetrio onoobo Jesuco iimogotiiboro miyaminaaco fajiniubo Jesujaagodi iicatimo iicaqui. Jaabo nihibamiri etavehicauhi diosa Diana onoogo** iija ijinitagayinoco. Jaaneri sahomonocoro diibobadi ududicamaaimo sihidi nihibamico gaayicihicauhi. ²⁵ Jaamoco paryi sano igaiyiiciuboro nuubo: Amiihairyo magaajahi jidudicamaaje-hallivi sihidi miilai nihibamico magaayicihicanoco. ²⁶ Jaano icanaaca amiihairyo maatyimemere muguubuhicacuui diibo Pablo: Miyaminaa eetavomo diosmi icatimo, nooboro efehicanoco. Jaamaño miyaminaaco: Miyaano, nuuuboro feehicaabo. Jaano jiuuumiviro icatino fahigovaviro jino Asia jiniijeve. ²⁷ Jaamaño mududicamaaje gañicafeteji. Jaabadiro bu sihidi ejeevago diosa Diana jeeivo iija ibocima chahacuuji. Jaadi jilliti diigoco bocigucuujitirumo paryi Asia jiniijeminaa, bu paryi jiniijeminaa icamo ejeevehicarugoco, nooboro.

²⁸ Jaanoco uguubuumoro, sihidi sifiiratuuhi. Jaamoro sefano coovadiivuumo: ¡Imino diica Diana efesiomi aivojigo idiicago! noomoro.

²⁹ Jaaneri faacuumiro añaavuumoro Gayo onoobo, Aristaco onoobo icamisi macedoniaotisi Pablo gataavominaatisico agaayicumoro satyuumo sinehejeque ihimaaqui iigaivojafaño. ³⁰ Jaanegui Pablo diitojaa fuujirahi miyaminaama iimaaqui. Jaarunaa Cristota diiboco galluutihi. ³¹ Jaabadiro bu saatoho Pablo nahabovaminaa Asia jiniije aivojito iicaumo saatohoma jibogoco galluui: Diitofaño feediibo, noomoro. ³² Jaanohachuta iigaivuumo coovadiicinihicauhi saatoho siibadi onono, saatoho siibadi onono icano ñaacinihicaumo. Jaanoco sihidi samañooto gaajautimo jinejefiri fine iigaivuunoco. Jaamoro sicamañehejeque coovadiinamaaihicau. ³³ Jaanegui diitofeeneri iicaumo Alejandro onooboco toonoti imino jibuguumo. Jaamoro judiomi diiboco chimucumoro satyuuhi miyaminaama diitohallivi ihimaaqui. Jaanegui imiyaminaaco ihuseri faguuruubo illiivequi. ³⁴ Jaarunaa Ihalejandro judiomiyooobo iicaunoco agaajaciumoro sefatuumo janaaniviro famooro ocoovadiinamaaiumo, siino minocci nihiba oovo ticovoocivi: ¡Imino diica Diana efesiomi aivojigo idiicago! noomoro.

³⁵ Jaamo illiivuudi tuucuumio aivojito nahaboniminaafi miyaminaaco nuuhi: Efeso miyaminaa, miiro famooro miyaminaa gaajahi jiuuumivi sihidi ejeevago diosa Diana caamoti Mercurio onoobo†† iicahigoti ihiji iniituugoco. Jaago iija abajacuumi Efeso. ³⁶ Jaanoco bu ¿miiijoho tuunamaajirahi? Jaanegui millivucu. Jaamoro imino esamaaitimoro siibadi momoonidino. ³⁷ Miiro jiiitisi gaifiimisico amiihai misivahi amiihai diosa Dianati imitino omoonimisiro idicuno ihimaatimisico. ³⁸ Jaanoti Demetrio, bu diiboma ududicamaaihicamo icano sitahallivi ihimaajihachiji jaafa

** 19:24 Griego ijiri, Artemis onoogo.

†† 19:35 Sahaamefaño ficuumo Jupiter. Jaanoti sihaamefaño imomoco ficuutimo.

fagominaama toneheje imibachujafaño toonoco iimaamo iimibachucasiqui. ³⁹ Jaanoti sinehejeque mihigaivomoro mihiimaajihachijji aivojito atajjibanicibadi iminoro mihigaivomoro mihiimaa. ⁴⁰ Jilli ñaamoro mihicamaño jimañoo jiinije aivojjiibo miihaiditi imitino neejirahi. ¿Jaanoco milli miikai mihiimusujirahi jino mañaañoti? nooboro.

⁴¹ Jilli nooboro diitoco lliicaruubo.

Pablo Macedonia Jiinije, Bu Grecia Jiinije Icanoco Meeciiboro Fuuhi.

20 Jaamo illiivuudi Pablo Cristotaco coovaubo ijiiibeguequi. Jaaboro diitoco ifitacuuboro fuucuubo Macedonia jiinijevi. ² Jaabo paryi Macedonia jiinijeotoco emeciiboro, equehecutusuuboro icano fuuhi. Jaadi ifutuubo Grecia jiinijevi. ³ Jahigo icaubo minihibaci, sanihiba icano. Jaadi meenegari fuujiruubo Siria jiinijevi. Jahigo judiomi diiboco agaicaauguunoco agaajaciuboro dojicuviro Macedoniavi uumiubo siino. ⁴ Jaaboma gataavuumo Sopater onoobero Berea cuumioobo, bu Aristacu, Segundo icamisi Tesalonica cuumiotisi, bu Gayo, Timoteo onoomisi Derbe cuumiotisi, tolliro bu Tiquico, Trofimo onoomisi Asia jiinijeotisi icano. ⁵ Jaamo imegavi ufuumoro ifutuumo Troa micuvi miikai Pablomima mihicaumoco iteeme-tequi. ⁶ Jaadi jari miikai ijicutaama achahano maahunu, jiiibaimobuunati, Filipino cuumiti meenegari mufuui. Jaamo sahuse fucuvati Troa micuvi mihifutuui. Jahigo sajaguisi toono mihicaui.

Pablo Troa Micuco Meecituubo.

⁷ Jaanaa jaguisibuunati Cristota igaivuumo panco iquisicuqui. Jaanaa Pablo ufuucujinegui jiiibogooboro fucuvuubo. ⁸ Jaamo igaiciniuhi caamo mecufaño sihidi cuugahunu aachicinihigo. ⁹ Jaanaa saafi sicafehi Eutico onoobero giciniuhi iventanavi. Jaanaa Pablo guenene ijiiibugumaño sihidi diiboco cigara aivuui. Jaaneri icigaubo tercer pisoti caamoti acutuui. Jaaboco gañiiyicimo chuumucuuboco. ¹⁰ Jaanegui Pablo iniituuboro diiboco ihiihicuihi. Jaaboro nuubo inahaboniminaaco: Mihiguete-dino. Jaani buheebe, nooboro.

¹¹ Jaadi Pablo caamo ufuuboro ipanco iquisicuuboro ifunoco machumo. Jaanobuunati siino ihiiimaaboro seseveubo. Jaadi fuubo. ¹² Jaanaa isicafefico satyuumo buheecuuboco. Jaaneri famooro sihidi imo imo icaui.

Pablo Troa Micuti Mileto Cuumivi Fuuhi.

¹³ Jaanaa miikai imegavi mufuui meenegari Ason cuumivi toonoti Pabloco meteemequi, diibo jiihairi asaajiboco. ¹⁴ Jahi diiboco mahatyimedi Asonti meenegari saano mufuucui. Jaamo Mitilene cuumivi mihifutuui. ¹⁵ Jaano seseveddi Quio cuumi cojidi mafatyuui. Jaano sifucuti Samo micuvi mihifutuumo majaguisihi Trogilio cuumivi. Jaano sifucuti mihifutuui Mileto cuumivi. ¹⁶ Jilli momooniui Pablo guenene Asia jiinijevi icanoco iimuguutimaño Efeso cuumivi footiibo iicaqui goovano Jerusalevi ihifetequi, tahi Pascua jiiibaimoco ifatyequi.

Efesovi Pablo Moocaani Iija Quillahutoco Jiiibeguehi.

¹⁷ Jaabo Mileto cuumiti Pablo cuuhuvauhi Efesojaagovi Moocaani iija quillahutoco. ¹⁸ Jaamo asaumoco Pablo nuuhi: Amiihairyo magaaajahi Asia jiinijevi icausumi iicahacaunoco. ¹⁹ Miiro fahijivaro amiihaifeenevi icahicaui Aivojjiibo

Jesuco jeecivooboro: Uujoho sihidi gaajahi, nootiibo. Jilli icahicauhi sihidi idaa-suno icahicauhi judiomi uco aamigueneri tahaalli tofaihuco filluuboro. ²⁰ Jaarunaa suufenitiibo jiiibeguehicauhi amiihaidi iiminoco miyaminaafeenevi, bu tolliro iijanofaño icano. ²¹ Judiomico, bu tolliro judiomi icatimoco icano ijiiibogooboro neehicauhi: ¡Amiihai eedeehifico mejeevesu Moocaani imefeenevi! ¡Jaamoro Aivojiiibo Jesucristoco mimiyaavogo! nooboro. ²² Jaabo jisumi uujoho Jerusalevi feeji Moocaani Gaija tajiibari, tahigo uco omoonijinoco gaajatiiboro. ²³ Jaarunaa Moocaani Gaija uco faacuumivavi ijiiibogooboro neehicahi: Hijohe Jerusalējaago idaa-suno civojafaño diicaji, nooboro. ²⁴ Jaarunoco uujoho esamaaitihi. Tafiico gaijitihi, idiinocoro imeguehi tajiibari niquejevi ifotonoco, bu tolliro uco Aivojiiibo Jesu imino jiiibogoco atajiibahinino Moocaani imihuseti ijiiibogonoco imivequi icano.

²⁵ Jisumi gaajacuuhi uujoho saatohobati amiihaifeenevi Moocaani aivoji ijico ijiiibogomotu siino uco mahatyimecujitinoco. ²⁶ Jaanegui jisumi uujoho amiihaico neehi: Amiihai imiti jaadaco jisu amiihahalliviro icacujino, tahallivi icacujitino. ²⁷ Jilli amiihaico jiiibeguehicahi paryi Moocaani ijico tuunamaaitiibo. ²⁸ Jaanegui amiihairyo mehesicini. Tolliro imino motomo igavominaaco Moocaani Gaija amiihaico tajiibauhi diitoco meteemequi atajiibaunoco. Aivojiiibo Jesu imiyatiijeheri diitoco ajaaducumoco. ²⁹ Jaanoti bu gaajahi uujoho, ofoonobuunati saatoho amiihaifeenevi gaseji amiihaico ifinisiqui jicu ovejamico ifinisunicibadi. ³⁰ Mihiro amiihaifañoti saatoho agaaniivomoro jiiibeguejimo sicamañehejeque miyaanobadi, toonoguiinodi amiihai mimiyaavogonoco mejeevesuqui. Jaanegui mehesicini, ³¹ majabajeevedino mificabaci, saficaba icano ticovovi paryi amiihaico fafucuvaciviro tahaalli tofaihuco gañiiboro ijiiibeguehicaunoco.

³² Jaanegui jisumi tañahabomi Moocaanima mihica. Diibo imihijii jiiibogoco mehesicini. Jaano toonofeenedi sefano mihicahi, jaano amiihaico Moocaanico ejeecivehicamofeenevi ificucui. ³³ Uujoho saatoho nihibamico, gaachehuco icano imeguehinitihi. ³⁴ Amiihairyo magaajahi tahuseri ududicamaaiboro ucuujivaachunoco iicihicanoco, tolliro bu uuma iicamedi iicihicanoco icano. ³⁵ Mihiro saicino amiihaico jiiibeguehicahi jilli mududicamaaiqui. Jaamoro ucuujivaachuboco tooneri mahamusuqui Aivojiiibo Jesu unuubadi: Imicani icaabo sitaaco aaciibo, toonoco agaayiciibo janaanicivi, unuubadi. Jaanoco mehesicini, nooboro.

³⁶ Jaaboro ememuiivuuboro diitoma Moocaanima iimaaubo. ³⁷ Jaadi famooro Pabloma ihiibicicasumoro taumo, ³⁸ sihidi iidaasuvumoro Pablo diitoco: Ofoodi uco mahatyimecujitihi siino, unuuneri. Jaamoro diiboco ficujeumo meenegafaño.

Pablo Fuuhi Jerusale Cuumivi.

21 Jaamo monahabomico mejeevesuumoro meenegari sanoticovoro mufuuhi Cos onoochugaivi. Jaano sifucuti Roda cuumivi. Jaamañoti Patara cuumivi mihifutuui. ² Patarati Fenicia cuumijaa ufuugaco mahatyimeugari mufuui. ³ Jaamo mafatyuumo mahatyimeuhi Chipre onoochugaico monaninaagonovi iicachugaico. Jaamo mufuui Siria jiiinjevi Tiro cuumijaago sinehejeque ificutuugari. ⁴ Jaamo tahi Cristotaco mahatyimeuhi. Jaamoma toonovi mihicauhi sajuguisi ticovovi. Jaamo diito Pabloco jiiibuguuhi Moocaani Gajari: Jerusalevi feejirahana, noomoro. ⁵ Jaadi tojuguisi ifiniudi mufuumo famooro mogaimima, isemema icano miihaico ficutuumo. Jaamo mihifutuui tuucuumijinivi. Jaamoro jiiinigaibaahohallivi

mememuinamaaiumoro Moocaanima mihiimaauhi. ⁶ Jaamoco mifitacumoro mijjicafutuhi meenegafaño. Jaanoti diito dojicuviro uumiumo ijjanojaago.

⁷ Jaamo Tiro cuumiti mufuumo mihifutuuhi Tolemaida cuumivi. Jahi monahabomi Cristotaco midilluhi. Jaamo diitoma mihicauhi safucu ticovovi. ⁸ Jaano sifucuti mihai Pabloma mufuumoro Cesarea cuumivi, Felipe Cristo iiji jibogominaafi ijafaño mijjicafutuuhi, sahuse juugahuseti miimisiici idinomoobo diaconomiobo ijafaño. ⁹ Jaabo Felipe igueenemehejedimo iseemema icauhi sano gaigoomiro ataajevatimo. Jaafigueje Moocaani diitoco onoonoco iimaahicauhi. ¹⁰ Jaamo mihai toono fiiva fucuva mihicaunaaca, Moocaani iimaaminaafi Agabo onoobo Judea jiniijeti gaseuhi. ¹¹ Jaabo mihaico emeciiboro Pablo niivigai meeheque iciuhi. Jaaboro toomeheri ifiico itihaiño, ihusene icanoco isisiuboro nuuhi: Moocaani Gaija jilli neehi: Jerusalevi judiomi jimeehe abajaabo ofooboco jilli sisiji. Jaamoro siicumiotoco acijimo, nooboro. ¹² Jaanoco muguubumoro Pabloco munuuhi, Jerusalevi ifootiqui. ¹³ Jaarunaa Pablo iimusuuhi: ¿Collihi uuri mataahi, uco mihidaasuvusuqui? Jaarunoco uujoho iguitihi uco isisimoro agaicaaujinoco Aivojibo Jesu momohalliti, nooboro.

¹⁴ Jaanoco gaajacuruubo imuguuhi ofoonoco. Jaanogui milli munuucuuithi. Jiliro: Jii, munuuhi tahi Moocaani Aivojibo jeebii onoobadi diica, noomoro.

¹⁵ Jaanobuunati mihimibaivumoro Jerusalevi mufuuhi. ¹⁶ Jaamoma saatoho Cesarea cuumiri iicaumo Cristota gataavuui. Jaamofaño bu saafi icauhi Chipre onochugaio bo Mnason onoo bo. Jaabo ijafaño mihifutumoro gueneene mihicahicauhi siicijetiro Cristoco imiyaavuguubo iicaubo ijafaño.

Pablo Jacoboco Meeceituuhi.

¹⁷ Jaamo Jerusalevi mihifutuudi monahabomi imo imo mihaico gaayiciuhi. ¹⁸ Jaano sifucuti mihaima Pablo fuuhi Jacoboco memeeceitequi. Jahigo tolliro icaumo famoro quillahuto. ¹⁹ Jaamoco Pablo idilluuboro jibuguhi, paryi Moocaani diibo jibogofenedi judiomi iicaturumofeenevi omooninoco. ²⁰ Jaanoco uguubumoro Moocaanico imuumo. Jaamoro Pabloco nuumo: Fani, imiruno aivono. Jaarunaaca iiro gaajacuuhi judiomi sihidi ajashutimo, imiyaavugucuumo famoro Moise atajibaubadi iicaqui ejenaauhicanoco. ²¹ Jaamoro neehicahi ijohova diibeguehicahi paryi judiomi siicumijeja iicamoco, Moise atajibaunoco mimiyaavegedino. Tolliro bu seeme meeheque miqiticujitih, siino mojeeva-maajebadi momoonicujitih, ijohova neehicahi, noomoro. ²² ¿Milli jaanoco momooniji? Ijoho jinovi agasecuunoco agaajacumoro naavejimo. ²³ Jaanogui jilli mooni: Mihaifaño icamo igueenemehejedimo gaifiimi Moocaanico unuucuumoco omoonijimo. ²⁴ Jaanogui diitoma ofooboro sacerdotemi unubadi amihai ifiinoco mihimibachu. Jaaboro toonoco diitodi daadu. Jaanobuunati inigainoco ciidasujimo. Jaanoti famoro gaajajimo iiditi miyaano iicatinoco ihiimaahicanoco. Jilli ijoho imihusene Moise tajibajico edetavehicanoco gaajajimo. ²⁵ Jaanoti saatoho judiomi iicatimo imiyaaveguemedi, aameneque magalluumoro matajibahi: Ijinitaco ejeecivucuumoco meheetavucuumo. Jaabadiro tijohoco mahaduudino, bu udusuucimoro amacanisumehejeque muduudino, bu saatohoba ataabavatimo jahisi-hijedi gaigoomima icadino icano, noomoro.

Pabloco Templojafaño Agaayicimoro Civojaanimo.

²⁶ Jaanegui Pablo diito igueenemehejedimo iicamoco iicuboro satyuuhi. Jaano sifucuti diitoma ifiinoco iimibachumoro fuumo templojafaño ijibeguequi, ifiinoco iimibachuno imivocafutuujinoco. Jaadi ijeeccionoco ificujinoco.

²⁷ Jaamo sajaguisico imivusutimaacaro judiomi Asia jinijeti agaseumo atyimeuhi Pablo templojafa icaaboco. Jaamoro tuucuumio miyaminaaco añaaisumoro Pabloco gaayiciumo. ²⁸ Jaamo agaibacasimoro nuuhi: Israel miyaminaa, mihaico mahamusu. Jaani fahigovadi feehicahi imitino jibogooboro israelminaahallivi, bu Moise tajibajihallivi icano. Jaaboro jino saatoho griegomico jiija templojafaño si-vaabo toojaco imihiniqui, noomoro.

²⁹ Jilli neehicaumo Efeso cuumioobo Trofimo onooboco Pabloma tuucuumivi aatyimeumoro: Fine diiboma templojafaño foobo, noomoro.

³⁰ Jaanoco famooro tuucuumioto imiyaavugumoro Pablojaa saaumo jinoomoro. Jaadi diiboco agaayicimoro templojati sihigovi sefano satyuumo. Jaamoro goovano fobociumo temploja guhuganoco. ³¹ Jaamoro diiboco gaicaaujirumo. Jaarunaa jibogo gaseuhi amocasiminaa aivojijobaago, famooro Jerusale cuumioto añaaiuno-jibogo. ³² Jaanegui ihaivojibo, ihamocasiminaama, saatoho ihaivojitoco icano igaiyiicubo. Jaamo jinoomoro fuuhi imiyaminaa iicauhigo. Jaamo miyaminaa imiya aivojiboco, bu amocasiminaaco icano aatyimeumoro Pabloco aamicu-utimo. ³³ Jaanegui imiya aivojibo ifiitivuuboro tajibaubo Pabloco civojaminaafiti isisiqui mihiciri jigaiñohiciri. Jaadi dilluubo: ¿Mijoho diibo? ¿Jinejeque moonibo? nooboro. ³⁴ Jaanegui coovadiinamaahicaumo saatoho siibadi onoono, bu saatoho siibadi onoono icano. Jaanoco imiya aivojibo guubutiibo diito iimaau noovodi. Jaanegui diibo galluubo esefano civojano iicauhigo. ³⁵ Jaadi toojafaño ifutuudi goovano cuuhuri, isoldaomi Pabloco ihiibimoro satyui miyaminaa diiboco agaicaaujiruneguiha. ³⁶ Jaamo sihidi miyaminaa idojicuti bucasuhi: ¡Magaicaau! noomoro sefano.

Pablo Miyaminaa Imefeenevi Iimaauhi.

³⁷ Jaabo Pabloco toojafaño ijihacucuneguiha nuubo ihaivojiboco: Imeguehi iima ihiimaanoco, nooboro.

Jaanegui iimusuubo: ¿Nacu ijoho gaajahi griego ijico? ³⁸ ¿Nacu ijoho egipciobo diicatihí? ¿Johono safoono aivojitojaago isifiratuuboro cuatro mildimo gaicaaumi-naaco sicaihigovi asatyuubo diicatihí? nooboro.

³⁹ Jaanegui Pablo nuuhi: Uujoho judiominaafi Tarso cuumi, Cilicia jinijeocuumi obocicuumiobo. Jaanegui uco musuufeni miyaminaama iimaauqui, nooboro.

⁴⁰ Jaanegui ihaivojibo Pabloco iimaasuui. Jaabo cuuhuti ujulleveuboro ihuseri faguubo miyaminaa illivequi. Jaadi illiviudi iimaaubo hebreo ijiri:

22 Caanimi, bu tañahabomi icamo muguubunici amiihafeenevi jino ihi-imaanoco, nooboro.

² Jaanoco uguubumoro hebreo ijiri ihiimaunegui lliiviumo.

Jaanegui Pablo janaanicivi ihiimauboro nuuhi: ³ Uujoho judiomioobo Tarso cuumi Cilicia jinijevi ifiivoobo. Jaaruubo jusihi jino Jerusale cuumivi. Jaabo uco Gamaliel jibeguehicaui imino siicijeminaa tajibajico. Jisumi amiihai Moocanico sefano imino mejeecivobadiro uujoho jeecivehicahi. ⁴ Jaabo uujoho safoono Cristo-

taco ubucasiuboro gaicaauhicauhi, bu isisiiboro satyehicauhi gaifiimi, gaigoomi icamoco civojafaño diitoco ijiihacuqui. ⁵ Jaanoco sacerdotemi aivojiiibo, famooro quillahuto iicamo miyaano iicanoco gaajahi. Jaamo aameneque uuma galluuhi monahabomi judiomidi. Jaanegui uujoho Damasca cuumivi ufuuboro Cristotaco sivaujirahi Jerusalevi idaasuno imooniqui.

Pablo Imiyaavuguunoco Jiiibeguehi.

(Hch 9.1-18; 26.9-18)

⁶ Jaabo uujoho jiihairi fuunaaca gadiciiba Damascati fiticuurunaaca imimañobati niqejefañoti uco sefano achiciuno. ⁷ Jaaneri uujoho baavi aacutuubo guubuui, niqejefañoti uco unuunoco: Saulo, Saulo, ¿collihi uco bucasihi? noonoro. ⁸ Jaanegui iimusuhi: ¿Miiijoho iijoho, aivojiiibo? nooboro. Jaanegui uco iimusuno: Uujoho Jesu Nazareoobo iicaaboco, iijoho bucasihi, noonoro. ⁹ Jaaneri uuma ufuumo sihidi igutuui, tolli ononoco uguubuumoro. Jaarumo miihaiñoobaco atyimeutihi. ¹⁰ Jaanegui uujoho nuuhi: Aivojiiibo, ¿jaanegui milli iicanoco diimeguehi? nooboro. Jaanegui Jesu uco nuuhi: Gañiivo. Jaaboro difo Damasca cumijaago tahi ico idiicajinoco ijiiibeguequi, nooboro. ¹¹ Jaabo uco aachiciuneri tahaalli jaabatuui. Jaanegui tañahaboniminaa uco tahuseti agaayicumoro fetuucumoro satyuui Damascavi ihifutusuqui.

¹² Jaanaa tahi icaubo saafi Anania onoobo sihidi imiyaaveguehicaubo Moise tajiiibajico. Jaabediti judiomidi Damascavi iicamo famooro imino iimaahicaumo. ¹³ Jaabo Anania uco emecivaubo tajaago ujulleveuboro uco nuuhi: Tañahabo Saulo, imino siino daatyime, nooboro. Jaasumiro uujoho diiboco atyimecuui. ¹⁴ Jaanegui Anania uco nuuhi: Motadimi Dios ico ficuhi diibo jeebii iimogobadi iicanoco gaajaqui, bu Imiiboco ihatyimequi, bu diibo iimaaco guubuqui icano. ¹⁵ Jaabo iijoho faabohoco diibegueji paryi adaatyimeebere uguubunoco. ¹⁶ Jaanegui jisu, ¿collihi gañiivoobo nitisuquimaaitihi? Imino miyaavogoobo, Aivojiiibo Jesu memeri dihimiti initicafetequi, nooboro Anania uco nuuhi.

Pablo Judiomi Icatimoco Ijiiibugunoco Jiiibeguehi.

¹⁷ Jaadi Jerusalevi dojicuviro uhuumiudi fuuhi templojafaño Moocanima iimaacui. Jaabo iimaanaaca gaijafañodi Aivojiiiboco atyimeuhi. ¹⁸ Jaabo uco nuuhi: Goova difo Jerusaleti. Uuti iijoho ononoco miyaaveguejitimo, nooboro. ¹⁹ Jaanegui Ihaivojiiiboco nuuhi: Diito paryi gaajahi uujoho sinagogajafaño ofooboro ico imiyaavogomoco civojafaño asatyoooboro ahaamihicaunoco. ²⁰ Jaabadiro Esteba dihiimaaminaafi tiihohoco agañiiusumi uujoho ujulleeciniiiboro diiboco agaicaaumofañodi icauhi, diito gaachehunoco utuumuubo. ²¹ Jaaruuboco Aivojiiibo Jesu uco nuuhi: Difo. Ico galluuji tehesino judiomidi iicatiojaagovi, nooboro.

Pablo Amocasiminaa Aivojiiibo Civojaniji.

²² Jaanoco jihachutaro uguubuniciunoro sefano nuumo: Diiboco magaicaau. Mihimogotii diibo iicanoco, noomoro.

²³ Jaamoro sihidi ocoovadiivumoro igaachehunoco sefano caamovi gavaracuumo, bu baiguiijnoco iicimoro gaificihicaumo caamovi icano. ²⁴ Jaanegui ihamocasiminaa aivojiiibo tajiiibauhi Pabloco civojafaño isatyequi. Jaaboro saatohoco tajiiibaubo Pabloco niivigai meeheri ihaamiqui. Jaaneri ijiiibeguequi collihi diiboti

sihidi miyaminaa añaaïnoco. ²⁵ Jaaboco ihaamiqúi sisiümo. Jaanegui Pablo sahaivojiĩbo ifiitino iicauboco nuuhi: ¿Nacu ijoho niivigai meeheri dahaamijirahi romanomiooboco, iticoni milli iicanoco gaajatĩboro? nooboro.

²⁶ Jaanoco diibo uguubuuboro imiya aivojiĩboco jiĩbugutuubo. Deesicini omoonijinoco. Jaani romanoobo, nooboro.

²⁷ Jaanegui ihaivojiĩbo Pablovi ifiitivuuboro dilluui: ¿Naava miyaano ijoho romanoobo? nooboro.

Jaanegui Pablo: Jiĩhi, nuuhi.

²⁸ Jaanegui ihaivojiĩbo nuuhi: Uujoho sihidi jaaduhinicuui romanoobo icaqui, nooboro.

Jaanegui Pablo nuuhi: Jaanoti uujoho romanoobo sahiijitiro fiivuuhi, nooboro.

²⁹ Jaanegui aamitimoro diibediti sihigovi minifutuümo. Jaanoco ihaivojiĩbo romanooboco isisinoco agaajauboro ñihicugucuui.

Pablo Judiomi Fagominaa Imefeenevi Icaaubo.

³⁰ Jaanoco sifucuti ihamocasiminaa aivojiĩbo imuguuui agaajanoco; milliti Pabloditi judiomi ihiimaahicanoco. Jaanegui sacerdotemi aivojitoco, famooro fagominaaco icano tajĩbaubo iigaivequi. Jaadi Pabloco ijigaiñohinoco isinaayuboro satyui diito imefeenevi.

23 Jaabo Pablo diito judiomi fagominaaco aatyimeuboro nuuhi: Amiĩhai tayoto, uujoho imino icafihi imino tajeebĩco esicinimañovi sajeebĩ Moocaani imefeenevi icahi jisumihachuta, nooboro.

² Jaanegui Anania onoobo sacerdotemi aivojiĩbo tajĩbauhi Pablo cojiri iicaaboco Pabloco ihaamiqúi iijiti. ³ Jaarunaa Pablo iimusuhi: Moocaani ico aamiji. Ijoho miyaminaa imefeenevi imiibobadi difiico omoonihicaaboco. ¿Jaabo nacu toono gicinihi Moocaani tajĩbafañodi tahimitico daatyimequi? Jaamoro bu uco mahaami-suhi Moocaani tajĩba onootibadi, nooboro.

⁴ Jaanegui saatoho nuuhi: ¿Tolli aivo ijoho neehi obocĩbo Moocaani sacerdotediti? noomoro.

⁵ Jaanegui Pablo nuuhi: Tayoto, uujoho gaajatihi diibo jahi obocino sacerdote iicanoco. Mĩro Moocaani Caatinihaamefaño noono: Diicuumi aivojiĩboti imitino diimaajirahana, noonoro, nooboro.

⁶ Jaabo Pablo, diito fagominaati saatoho saduceomi iicaumoco, bu saatoho fariseomi iicaumoco icano agaajauboro sefano nuuhi: Tayoto, uujoho fariseomioobo guihirubimi fariseomi iicaumaño. Jaaruubo uujoho uchuumuümo siino ubuheetejinoco miyaaveguehi. Jaanegui fine uco mocoovahi toonoco uco midilluqui, nooboro.

⁷ Jaanoco uguubuumoro fariseomi, saduceomi iicamo jenaucasiuhi sanoomiro. Jaamoro ijeevadi dugaavocasiumo ifariseomi isaduceomiti. ⁸ Mĩro saduceomi noonichi uchuumucuumo buheetecujitihi, bu Moocaani toomominaa chahahi, bu gaijami chahahi, noonichi. Jaanoti fariseomi fanoocoro miyaavogonichi. ⁹ Jaadi famooro sefano ocoovadiiivunobuunati saatoho caatiniminaa gañiivuuhi fariseomijaagodi iicaumo. Jaamoro nuuhi: Jaani imitino moonitihi. Jaabofañodi baacho gaija iimaahi, Moocaani toomominaafi baacho iimaahi. Jaanegui Moocaanimaryo momoonicasidino, noomoro ¹⁰ sefano jenaucasihicaumo. Jaaneri ihamocasiminaa

aivojiībo ñihicuguuhi Pabloco fahigovati agallicujirunoti. Jaaboro ihamocasimi-naaco tajiibaubo diitofeeneti Pabloco iicimoro civojafaño siino isatyequi.

¹¹ Jaano sifucuti Pablojaa Aivojiībo Jesu asauboro nuuhi: Quehecuto Pablo. Uuditi jino Jerusalefaño idiimaabadi tolliro Roma cuumijaago diimaateji, nooboro.

Pabloco Igaicauqui Afajiīnicasiuno.

¹² Jaanaa sifucuti sanoodimo judiomi iimaacasiuhi Pabloco igaicauqui. Jaamoro imitino unuunofañodi nuumo: Mamachujitihī, mahadujitihī icano diiboco magaicautinohachuta, noomoro. ¹³ Jaamou tolli unuumo cuarentadimou tolli esamaaiumo. ¹⁴ Jaanobuunati sacerdotemi aivojiībojaago, judiomi quillahuto icamojaago ufuumoro diitoco nuumo: Miihai munuucuuhi iimitinofañodi Pabloco magaicautinohachuta mamachujitihī, noomoro. ¹⁵ Jaanegui amiihai fagominaama mofoomoro amocasiminaa aivojiīboco civohogo midilluto diiboco isivaqui amiihai imefeenevi, siino imino diiboco midilluqui, noomoro. Jaabo Pablo gasetiibo imegaro miihai mihimibaivucuui diiboco magaicauqui, noomoro.

¹⁶ Jaanoco Pablo nago achi uguubuuboro icivojafa fuubo Pabloco ijībeguequi. ¹⁷ Jaanegui Pablo saatohoti aivojitoco ocoovauboro nuuhi: Jaanico sicafefico masatyo imiya aivojiībojaago siinoco diiboco ijībeguequi, nooboro.

¹⁸ Jaanegui tosicafefico ihaivojiībojaa asatyuboro nuuhi: Pablo civojafañoti uco galluhi jaani sicafefico dijaago sivaqui icova siinoco ijībeguequi, nooboro.

¹⁹ Jaanegui ihaivojiībo tosicafefico ihuseti agaayiciuboro sihigovi diiboco asatyuboro dilluui: ¿Milli uco neejirahi? nooboro.

²⁰ Jaanegui isicafefi nuuhi: Judiomi esamaaihi ico idilluqui civohogo Pabloco satyequi fagominaa imefeenevi. Jaamo jilli ico neeji: Siino mihimeguehi imino diiboco midillunoco, noomoro. ²¹ Jaarumoco miyaaveguejirahana, sihidi cuarenta janaanicivi icamo teemeji Pabloco. Jaamo imitino onoonofañodiva machujitimo, adujitimo icano Pabloco agaicautinohachuta. Jaamo imibaicinicuumo iijohova: Jiihi, Pabloco galluji, eneejinoco ootomomo, nooboro.

²² Jaanegui ihaivojiībo isicafefico ifitacuuboro nuuhi: Diibeguedino miihaiñoobaco jino uco idiibogonoco, nooboro.

Pabloco Galluumo Felix Onoobojaago.

²³ Jaadi ihaivojiībo coovauhi saatisi aivojitisico. Jaaboro diitisico nuuhi: Mihimibaivusu doscientodimo amocasiminaa baadi efeejimoco, bu setentadimo jeejimiri efeejimoco, bu doscientodimo aamiganoma efeejimoco icano Cesarea cuumivi tufucuro ifeequi, nooboro. ²⁴ Jaamoma ihaivojiībo galluhi Pabloco jeejiri ifeequi. Imino Pablo tahi ihifetequi aivojiībo Felix onoobojaago. ²⁵ Jaaboro diitoma galluubo aameque jilli onoohaameque:

²⁶ Uujoho Claudio Lisio, imino iijico galluui iijoho idiimihusene aivojiībo idicaabo Felixjaago. ²⁷ Jaani Pabloco judiomi icivojanimoro diiboco gaicaujirahi. Jaarunaa romanoobo iicanoco uguubuuboro, soldaomima ofooboro diiboco taajasuhi judiomi useti. ²⁸ Jaadi diiboco judiomi fagominaa imegavi satyehinihi jinejeque diibediti ihiimaanoco gaajaqui. ²⁹ Jaarunaa judiomi tajībajihalliti idilluhicaunoco agaajauboro milli nuutihi: Toonohalliti magaicaujirunoco, micivojaanijirunoco icano uujoho atyimetihī. ³⁰ Jaarunaa diiboco agaicaujinoco uguubuuboro jino gal-

luuhi dijaago. Tolliro bu jito diibediti ihiimaahicamoco dijaa galluuhi tahi dihimefeenevi diibediti ihiimaaqui. Tahi imino diica, nooboro.

³¹ Jaanegui ihamocasiminaaco ihaivojiibo unuubadi fucu satyumo Pabloco Antipatri cuumivi. ³² Jaano sifucuti ihamocasiminaa baadi ufuumo uumiumo dojicuviro icivojajaago. Jaanoti jeejimiri ufuumo Pabloma fuuhi. ³³ Jaamo Cesarea cuumivi ifutuudi aivojiibo Felix onooboco aciumo Pabloco toohaamema. ³⁴ Jaahaameque emeciuboro ihaivojiibo dilluuhi Pabloco: ¿Cuucaobo ijoho? nooboro. Jaadi gaajaubo Cilicia jiinjjeoobo iicanoco. ³⁵ Jaanegui nuubo: Jisumi uco idiibogonoco guubunicitih. Jaanoti jarihiica iiditi ihiimaamo asaadi ijoho onoonoco bu guubuniciji, nooboro Pabloco ficusuubo Herode palaciojafaño, toomominaa diiboco itemequ.

Pablo Aivojiibo Felix Imefeenevi Iimaahi.

24 Jaadi sahuse fucuvabuunati Anania onoobo sacerdotemi aivojiibo ifutuuh. Jaanodimo quillahutoma Cesarea cuumivi. Jaamoma saafi iimaaminaafi Tertulo onoobo saauhi. Jaamo agaseudi aivojiibo imefeenevi ujulleecamaaiumoro Pablohallivi imitino iimaauomo. ² Jaanaa Pabloco agasesuudi Tertulo onoobo ticovauhi ihiimaauo jilli nooboro: Aivojiibo Felixco, imino aivo ijoho aivojiibo mihaico teemehi. Jaamaño aivo sajeebii mihicahi imino mihaico atajibamaño. ³ Jaanoco fanooro aivo imino magaayicahi fahigova ijoho aivojiibo Felix idiimihusebe idicanoco. ⁴ Jaabo uuchuvotiibo diicatiq. imeguehi ajashuno iima ihiimaanoco. ⁵ Mihi jaani Pabloco magajacuhi gañuhusuno isiramaaihicanoco. Jaabo fahigovavi judiomico dugaacusuboro feehicahi, nazarenomi dugaavominaa aivojiibo iicamaño. ⁶ Jaamaño templojaco mihininjiruubo. Jaarunaa mihi diiboco magaayicui diiboco midilluqui motajibaji onoobadi. ⁷ Jaarunaa amocasiminaa aivojiibo Lisio onoobo asauboro sefano dumitiicui mihi. ⁸ Jaabo ihamocasiminaa aivojiibo galluuhi, Pabloditi ihiimaamoco, dihimefeenevi diibediti ihiimaaqui. Jaabo enecau iiro diiboco dillu. Jaabo iiro gaajahi mihi monoono miyaano icanoco, nooboro.

⁹ Jaanoco paryi judiomi: Aivo miyaano, neehicahi. ¹⁰ Jaanegui ihaivojiibo Felix Pabloco tajibauhi ihiimaaqui.

Jaanegui Pablo nuuhi: Aivo imeguehi dihimefeenevi ihiimaanoco. Ico uujoho gaajahi siicijetiro jicuumi aivojiibo idiicanoco. ¹¹ Jaabo enecahicau bu iiro dilluubo gaaja uujoho Jerusalevi Moocaanico imequi asaahiniibo agasehininoti fahuseeci motihaiti mifucuci idiino fucubaroo icanoco. ¹² Jaaruubo uujoho ejenaubo templojafaño, sinagogajafaño, tuucuumifeenevi buhigueje icano naaisuuboro ofoonoco atyimetimo. ¹³ Jaamo jino uuditi iimaano miyaano icatino. ¹⁴ Jaanoti naha miyaano uujoho tadimihai Caani Moocaani iicaaboco jeehivehichi bohono jiihai onoobadi. Jaanoco oono diito dugaacuminaa neehicahi. Jaarunaa jilli uujoho Moocaani iimaaminaa aamenefaño, bu Moocaani tajibano aamenefaño icanoco miyaaveguehi. ¹⁵ Jaabo uujoho tolliro Moocaanico miyaaveguehi diitobadiro. Jaabo teemehi paryi uchuumucumo iimifimo, bu iimitifimo icano ubuheetejinoco. ¹⁶ Jaamaño uujoho quehecuno tajeebico ficuhicahi Moocaani imefeenevi, bu miyaminaa imefeenevi icano imino icaqui.

¹⁷ Jaabo uujoho siicumijeri igooboro efeehicadi taacuumijaago saahinihi judiomico nihibamico aciqui, Moocaanidi jeevoco ficuqui icano. ¹⁸ Jaanoco uujoho

eheetavuubo templojafaño icaunaaca judiomi Asia jiinijeti asaamo uco templojafaño atyimeuhi tafiico iimibachuuboco. Jaaruubo miyaminaama sihidi igaivuutihi, ñaaisuuboro icautihi icano. ¹⁹ ¿Jaamo judiomi Asia jiinijeoto collihi saatihijinoovi dihimefeenevi ihiimaavamo uuditi imitino iicanoco eesicinihachiiji? ²⁰ Jaanoti jito asaamoco dillu ¿Naa milli judiomi fagominaa imefeenevi iicahinisumi uco gaajacihinimo imitino iicanoco? ²¹ Ivi idiinoro uujoho diito imefeenevi iicahinisumi sefano nuuhi: Uujoho uchuumucumo ubuheetejinoco imiyaavogonoco fine magaa-jaquu uco midilluhi jaachiiji, ivi uujoho nuuhi diito imefeenevi iicasumi, nooboro.

²² Jaanoco Felix uguubuuboro milli nuutiibo. Cristota imiyaavogonoco agaa-jauboro nuubo: Jari amocasiminaa aivojiiibo Lisiso asaadi toonoti imino uujoho gaajaji, nooboro.

²³ Jaaboro Felix saafi aivojiiiboco galluui Pabloco palaciojafaño ijiihacuqui. Jaaruubo civojaminaafibadi icautihi. Jaabo toojafa icaunohachuta igataavominaa diiboco meecitehicaui diiboco siinoco ihaciqui.

²⁴ Jaadi goovacutinoti Felix mogai judiomiogo Drusila onoogoma saauhi. Jaaboro Pabloco cuuhuvauhi diibojaa asaaboro Jesucristoco mimiyaavogonoti diiboco ijiiibogonoco iguubuuqui. ²⁵ Jaabo Pablo iticovono ifiiti, bu mofiicoro miguiinoninoti, bu ufucu Moocaani mohimiti jaadufucu icajinoti icano Pablo ijiiibugunoti Felix ihigutuuboro nuuhi: Difo. Ufucu jei, ¿cusumihacho ico siino cuuhuvaji? nuubo.

²⁶ Jaadi Felix esamaaihicaui: Fine Pablo uco nihibamico acijiiibo diiboco sinaayuqui, nooboro Pabloco fiiva foova cuuhuvahicaubo diiboma ihiimaauqui. ²⁷ Jaadi mificabaci afatyuudi Felixco bohobavaubo saafi aivojiiibo Porcio Festo onoobo. Jaanegui Felix judiomima imino iicaqui Pabloco civojafañoro ficuubo iinusutiiboro.

Festo Onoobo Imefeenevi Pablo Icauhi.

25 Jaabo Festo mifucuci, safucu idiino aivojiiiboti icacuudi fuubo Cesareati Jerusalevi. ² Jahigo sacerdotemi aivojito judiomi obocifimo iicamo, Pablohallivi imitino iimaauco. ³ Jaamoro Festoco dillumo Pabloco Jerusalejaagovi ihicitequi, iifurumo Pabloco jiihaivi igaicaausuqui. ⁴ Jaarunaa Festo iimusuhi: Pablo Cesareavi civojafaño icahi. Tolliro uujoho goovano feeji tahigo. ⁵ Jaanegui amiihai aivojito uuma Cesareavi feeji diibediti imitino iicahicanoco ihiimaauqui. Miyaano diibo imitino iicahicahachiiji, nooboro.

⁶ Jaabo Festo Jerusalevi fahuseeci fucuva ticovoviro fine icacuui. Jaadi siino Cesareavi uumiubo. Jaano sifucuti ihaivoji icagahallivi acasiivuuboro Pabloco cuuhuvaubo. ⁷ Jaabo Pablo agaseudi, Jerusaleti asaamo judiomi diibojaa igaivuui. Jaamo iimaacasiuhi siibadijere aivo imitino Pabloditi. Jaarunoco inisuurunofaño miyaano icautinoco. ⁸ Jaanegui Pablo ihallivi iimaauhi: Uujoho judiomiditi, templojaditi, bu romanomi aivojiiibo Cesarditi icano imitino iimaatatihii, nooboro.

⁹ Jaanegui Festo Pabloco dilluhi judiomima imino iicanoco iimuguuboro: ¿Naa dimeguehi Jerusalevi ofoonoco ico uujoho tahi dilluqui? nooboro.

¹⁰ Jaanegui Pablo iimusuhi: Uujoho jinoovi aivojiiibo Cesar onoobo tajiibamañeri icahi imino uco idilluqui iiro imino gaajacui imitino judiomiti ihiimaatinoco. ¹¹ Jaanoti miyaano imitino omoonihachiiji jaafa uco magaicaau. Jaanoti sica-mañooco ihiimaahicahachiiji diito usefaño mihiainooba uco acijitihii. Jaanegui imeguehi romanomi aivojiiibo Cesar onoobo uco idillunoco, nooboro.

¹² Jaanegui toonobuunati Festo ifajjiniminaama ihiimauboro Pabloco nuuhi: Ico romanomi aivojjiibo imefeenevi idillunoco dimeguehi. Jaanegui romanomi aivojjiibojaago ijoho feeji, nooboro.

Pablo Aivojjiibo Agripa Onoobo Imefeenevi Icauhi.

¹³ Jaanobuunati aivojjiibo Agripa onoobo Berenice onoogoma ifutuhi Cesareavi Festoco abaatumisi. ¹⁴ Jaamisi tahi gueene fucuva icauhi. Jaabo Agripa onooboco Festo Pabloditi ijibuguboro nuuhi: Jineeri icaabo saafi Felix civojafaño ificuhiniibo. ¹⁵ Jaabohallivi sacerdotemi aivojito, quillahuto icamo dilluui diiboco imitino imooniqui Jerusalevi uujoho iicahinisumi. Jaamo imuguuhi uujoho diiboco agaicaausujinoco. ¹⁶ Jaanegui uujoho nuuhi: Miikai romanomi mejevamaaitihi ticovono miyaminaafico magaicaunoco. Iticoni diiboco diibohallivi imitino ihiimaano imefeene ifihallivi ihiimaaqui, mificuutinohachuta, nooboro. ¹⁷ Jaanegui diito jimañovi asaahinisumi uujoho gueenene icatiibo sifucuti tatyajiibamañoti cuuhuvauhi diibo Pabloco. ¹⁸ Jaabediti diito iimaano aivo iimitinoco nuutihi uujoho esamaaiubadi icautino. ¹⁹ Idiinocoro diibediti neehicaumo jilli diito iimaa iijitiro, bu tolliro Jesu uchuumuuboco Pablo buheebe enehicaunotiro icano. ²⁰ Jaanoco, uujoho milli fine mooniji, onoomaño Pabloco dilluhi: ¿Naa Jerusalevi diimeguehi ofoonoco, tahi ico idilluqui? nooboro. ²¹ Jaarunaa Pablo imuguuhi aivojjiibo Cesar Augusto onoobo diiboco idillunoco. Jaanegui uujoho diiboco civojafañoro ficuui. ¿Cusumihacho diibo Cesar Augustojaago galluqui? nooboro.

²² Jaanegui Agripa onoobo Festoco nuuhi: Uujoho tolliro diiboco uguubunicinoco imeguehi, nooboro.

Jaanegui Festo ihiimusuboro nuuhi: Civohogoo diiboco jei guubuunici, nooboro.

²³ Jaano sifucuti Agripa, Berenice icamisi atajjibafimañovi aivo sihidi jeevano ifutumisi miyaminaa diitisico iimuunofenedi. Jaamisima saumo amocasiminaa aivojito, bu tuucuumio bocifimo icano. Jaanobuunati Festo Pabloco cuuhuvauhi. ²⁴ Jaaboro Festo nuuhi: Aivojjiibo Agripa, famooro jino miikhaima mihicamo, memeeeci jaanico. Jaaniditi sihidi judiomi Jerusalevi, bu Cesareavi icano uuma iimaahinihi. Jaafa guijeevebe, sefano noomoro. ²⁵ Jaarunaa uudi jinejebaco imitino moonihicatiibo. ¿Milliti bu jaaboco magaicaaujirahi? Jaabo inoro imeguehiniibo aivojjiibo Augusto diiboco idillunoco. Jaanegui diiboco diibojaago galluji. ²⁶ Jaarunaa chahano diibo aivojjiibojaago acaatinijiruno diibohallivi. Jaanegui tahaivojjiibo, Agripa, dihimefeenevi diiboco sivahi. Jaabo ijoho diiboco idilluudi fine diibohallivi iicanoco caatiniji. ²⁷ Miuro uudi imitino civojaminaafico agalluuno aivojjiibojaago milli diibediti icanoco jibogotiibo, nooboro.

Pablo Aivojjiibo Agripa Imefeenevi Iimaauhi.

26 Jaanegui Agripa Pabloco nuuhi: Hiro diimaa, nooboro.

Jaanegui Pablo ihuseque agaaniiyiciuboro ticovauhi jilli iimaaubo: ² Aivojjiibo Agripa aivo imo imo icahi dihimefeenevi tafihallivi ihiimaaboro jibeguequi famooro judiomi uuditi ihiimaahicanoco. ³ Fanoocoro ijoho imino gaajahi paryi judiomi jeevamaajeque, tolliro fanooro mihiimaanicinoco icano. Jaanegui ico dilluhi uco guubuniqui siicuno.

⁴ Miuro famooro judiomi uco seemenetiro gaajauhi. Iticoni taacuumivi iicahicaunoco, bu Jerusalevi iicahicaunoco icano. ⁵ Jaanoco bu diito gaajahi jaafa

jaanoco iimogohachiiji imiidiusumi fariseobadi iicaunoco jiiibogomo. Jaamo miihai fariseomi mihicamo Moocaanico saatoho janaanici aivo imino mejeecivonicihi. ⁶ Jaanegui uujoho miyaaveguehi Moocaani uchuumucumoco siino ubuheetesujinoco. Mohimegaotoco Moocaani unuubadi. Jinohalliti jino uco sivamo ihaamiqiu. ⁷ Jaamaño miiro Israel cuumino fahuseeci motihaiti miicumiiici icano iicamo. Toono imiyaavejinoco ootomomo Moocaanico jeecivehicahi cuujehachuta, fucuhachuta icano. Jaanoco uujoho imiyaavogonohalliti uuditi judiomi jisumi imitino iimaahi. ⁸ Ijoho aivojiiibo Agripa, ¿nacu amiihai judiomi mimiyaavogotih Moocaani uchuumucumoco ubuheetesujinoco?

Pablo Cristotaco Idaasuno Omoonihicaunoco Jiiibugui.

⁹ Miiro uujoho iticoni imino moonihi nooboro Jesu Nazareoobo momohalliti sihidi imitino miyaminaaco moonihicauhi. ¹⁰ Jilli uujoho moonihicauhi Jerusalevi, sacerdotemi aivojito iijiti civojafaño ficuhicauhi sihidi Cristoco imiyaavogomoco. Jaamoco agaicaaumofañodi uujoho icahicauhi. ¹¹ Jaaboro Cristotaco sihidi aamihicauhi paryi sinagogajanofañ, imiyaavogoco jeevesusuqui, nooboro. Bu uujoho aivo sihidi isifiiratooboro diitoco bucasihicauhi fahigova jiiinijenedi.

Pablo Siino Jiiibeguehi Cristoco Agaayiciunoco.

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² Jaabo tooneguiiharo fuuhi Damascavi sacerdotemi aivojito iijico uco aaciumoro agalluuneguiiha. ¹³ Jaabo aivojiiibo Agripa, uujoho jiihairi fuunaaca gadiciiba niquejefañoti uco sefano achiciuno sano uuma ufuumoma, nihiba aachicino janaanici icano sefano namecuno. ¹⁴ Jaaneri famooro baavi mahaifuuhi. Jaanobuunati niquejefañoti guubuui uco hebreo iijiri unuunoco: Saulo, Saulo, ¿collihi uco bucasih? Iiro difiico daivuvusuhi oono Buey ihabajaabo iimogobadi iicanoco imogotiiiboro iinoro fegaí niqueque itivadiivooboro iicanicibadi, unuunoco. ¹⁵ Jaanegui uujoho nuuhi: ¿Miiijoho iijoho, aivojiiibo? nooboro. Jaanegui Aivojiiibo uco nuuhi: Uujoho Jesu. Jaaboco iijoho uco bucasih. ¹⁶ Jisumiro gañiivo. Toonegui iivi uujoho buhugaavehi uco deecivequi fanocoro uuditi adaatyimecunoco, tolliro adaatyimejinoco icano diibeguequi. ¹⁷ Jaabo ico uujoho taajasuji judiomi useti, bu judiomi iicatimo useti icano. Jaamojaago ico galluhi jisumi diito aalliinoco faayici-suqui. ¹⁸ Jaamo imitino icacutimo iicaqui civonoguiinodi igotimo seseehi iicacu- uqui Satanasco ejeevesumoro Moocaanima iicaqui. Jaamo uco imiyaavogomoro agaayicimo imitico buusuji Moocaani iciumofeenevi iicaqui, nooboro.

Pablo Gaijafaño Unuunoco Miyaavuguuhi.

¹⁹ Jaanegui, aivojiiibo Agripa, uujoho niquejeti gaijafaño aatyimeunoco miyaavuguuhi. ²⁰ Jaaboro jiiibeguehicauhi iticoni Damasca cuumivi. Jaadi jiiibeguehicauhi Jerusale cuumivi, bu fahigova Judea jiiinijevi icano, bu tolliro judiomi iicatimoco icano. Jaamo famoocoro jiiibeguehicauhi iimitico ejeevesumoro Moocaanijaagoviro iicaqui. Jaamoro imino iicanoco toonofañodi ihifusuqui. ²¹ Jinohalliti judiomi uco templojafaño agaayiciunoro gaicaaujirahi. ²² Jaarunaa Moocaani uco aamusuneri jisu imino jiiibeguehi paryi miyaminaaco obocifitimoco, obocifimoco icano. Jaanoco tolliro fahiijivaro jiiibeguehicahi siibadi jiiibogotiiibo Moocaani iimaaminaa, bu Moise icamo jilli iicajino unuubadi. ²³ Cristoditi nuumo

Cristo asaadi idaasuno icajiibo. Jaadi chuumucuruubo buheetejiibo, uchuumucumo ubuheetejinoco iticoniibo. Jaanoco jilli jiiibuubo mataajajinoco judiomidi, bu tolliro judiomi iicatimedi icano, nooboro.

Pablo Imuguuhi Agripa Onoobo Cristoco Agaayicinoco.

²⁴ Jilli Pablo unuunegui Festo sefano nuuhi: Pablo fine ijoho jilli deegavehi. Toono sihidi agaajano ico jeegavusuhi, nooboro.

²⁵ Jaanegui Pablo nuuhi: Idiimihuseebe Festo, uujoho jeegavotih. Imino eesamaaiboro miyaanoco neehi. ²⁶ Jaani jino aivojiiibo Agripa iicaabo toonoco imino gaajahi. Jaanegui jino diibo imefeenevi ñihicugotiiboro iimaahi. Jaanoco diibo tolliro gaajahi fanooro toovono iicatinoco. ²⁷ Jaanegui aivojiiibo Agripa ico dilluui: ¿Naa Moocaani iimaaminaa unuunoco miyaaveguehi? Fine miyaaveguehi, nuubo.

²⁸ Jaanegui Agripa Pabloco nuuhi: ¿Milli nacu ajashuno idiimaaneri uco fine miyaavugusuji? nooboro.

²⁹ Jaanegui Pablo nuuhi: Uujoho Moocaanico dilluui, sihidi ihiimaaneri, ajashuno ihiimaaneri icano mimiyaaveguequi. Jaabo iiro icatino, paryi jaachijji jino uco uguubuunicimo, bu tolliro uubadi iicaqui. Jaarumo jilli uubadi jigaiñehiri sisicinitimo iicaqui, nooboro.

³⁰ Jilli Pablo unuunobuunati aivojiiibo Agripa, bu aivojiiibo Festo, bu Berenice, bu famooro toono iicaumo icano agaaniivuumoro ³¹ fuumo sihigovi. Jaamoro toonoti sanoomiro ihiimaacasimoro noocasihicaumo: Jaani imitino moonihicatiiibo. ¿Milliti bu jaaboco magaicaaujirahi? ¿Milliti bu micivojanijirahi? noomoro.

³² Jaanegui Agripa nuuhi Festoco: Fine misinaayujirahi jaanico inoro romano aivojiiibo Cesar uco idillunoco imeguehi, inuutiruva, nooboro.

Pabloco Galluumo Roma Cuumijaago.

27 Jaadi mihaico Italia jiiinjevi igalluquui aciumo Pablo saatoho civojaminaa iicamoco saafi aivojiiibo Julio onooboco. Jaabou Julio ijeevadio amocasiminaa Augusto onoomo amocasiminaa aivojiiibo iicaubo. ² Jaamo Adramitio cuumi meenegari mufuuhi, Asia cuuminoco muuajinjiri iicamicujeque emeeci-tuugari. Tolliro Aristacu onoobo Tesalonica cuumioobo, Macedonia jiiinjeoobo miihaima fuuhi. ³ Jaano sesevede Sidon onoomicuvi mihifutuhi. Jaamañovi Julio Pabloco imino omooniboro galluui inahaboniminaaco imeecitequi diiboco sinehejete ihaciqui. ⁴ Jaadi tomicuti mufuumo Chipre onochugaico mafatyuhi monaninaagueneri iicachugaico sihidi guibuhuba mihaico sihigoviro asatyuneri. ⁵ Jaadi Cilicia jiiinjeque, bu Panfilia jiiinjeque icano mafatyumoro mihifutuui Mira unuucuumivi, Licia jiiinjevi.

⁶ Jahigo amocasiminaa aivojiiibo Alejandria meenegaco atyimeuhi Italia jiiinjevi ufuugaco. Jaaboro mihaico togafaño jicafutusuubo mefeequi. ⁷ Jaadi guiraafucuva mihiguunobuunati sihidi jeevanoti mihifutuui Gnido cuumi onegueehivi. Jaanaa guibuhuba sihidi iicaunegui sihigodi mufuumo Salmon onocuumi onegueehidi, Creta onochugaihaliidi mafatyuhi. ⁸ Jaarunaa sihidi jeevaneri mufuumo mihifutuui Imimicu onoomicuvi Lasea cuumi fiitino.

⁹ Jaamo guenene tahi mihicaumaño ñihicucuuno muuairi mufuujino jiiinija guibuhubama iicacuujino ifiiticumaño. Jaanegui Pablo diitoco afajiiiniboro nuuhi: ¹⁰ Amiihaico gaifiimico neehi: Ñihicuno aivo sihidi jeevaneri mefeeki. Jaaneri

meenega ifiimaaveneri sihidi sineheje gañiicafeteji, jaabadiro saatoho miyaminaa ifiino gañiicafeteji icano, nooboro.

¹¹ Jaarunoco Pabloco ihamocasiminaa aivojiibo miyaavugutihi. Jaaboro imeenega abajaabo, toga ticuvusuminaafi icano unuunocoro miyaavuguuhi. ¹² Jaanaa guiraamo nuuhi: Imitatimicu jiiinjadiihivi. Jaanegui masiigo mufuucuqui jinooti Creta jiiinjivi Fenice micuvi mihifetequi, noomoro. Tomañoti noreste, sureste icahigo iifuvusuhicauneguiha, tomicuvi jiiinjaco mafatyequi.

Sihidi Guibuhuba Muuaifeenevi.

¹³ Jaadi guibuhuba siicuiba surjaagoti iguibunegui: Imino fine mefeeki, noomoro mufuuhi Creta chugai fiitinodi. ¹⁴ Jaanobuunati gueenejisunoti momeenegahallivi sefano guibuhuba saahu, aivo esefano guibuhuba Noreste onoguibuhuba. ¹⁵ Jaano sefano guibuhuba mihaico agaayicinoro iigusuutinegui mejeevesucuuhi. Jaaneri mihaico iguibuhuba sihigoviro satyucuuhi. ¹⁶ Jaamo mafatyuhi ajashuchugai Clauda onochugai bujinaagodi iguibuhuba sefano achahauhigodi. Jaamoro sihidi jeevanoti imiidi meenegaco imino mudujeniuhi iguiraagati. ¹⁷ Jaadi ihajashugaco caamo iguiraagajinibaavi duujeniimo. Jaamoro iguiraagaco sisiumo gaibaineri ifaaga agallivujiruneguiha. Jaamoro muuaifaño jiiingaiibaaho Sirte onoobaahohallivi ifigatyujirunoco iñihicugumoro imeenega gaachehuco niitusuumo guibuhuba sihigoviro diitoco isatyequi. ¹⁸ Jaano sifucuti guibuhuba icauhiica sefano. Jaanegui imeenegafañoonoco gaifificiumo muuaifaño. ¹⁹ Jaano sifucuti bu famooro siino magaiificiuihi togaonehejeque muuaifaño. ²⁰ Jaamo fiiva fucuva mahatyimehicautihi nihibaco meeciri icanoco sihidi guibuhuba iicaumaño. Jaamoro: Mataajajitihini fine, munuuhi.

²¹ Jaamo guenene amachucutinegui Pablo diitofeenevi ujulleveuboro nuuhi: Imino uujoho eneehininoco muguubuhiniruva Creta chugaivi masaajitirahi. Jaarunaa masaamaño idasuno mihicahi monehejeque magaiificihi. ²² Jaarunaa ñihicugotimo quehecuno mihica. Saatohobati miguijevejitihini idigaaro meenega fimaveji. ²³ Jaanoco uujoho gaajacihini Moocaanico ejeecevehicaabofañodi uujoho icamaño. Jaabo itoomominaafico tajaago agalluubo fucu uco neehi: ²⁴ Pablo diguetejirahana, romano aivojiibo imefeenevi dihifeteji. Tolliro difañodi iiri Moocaani taajasuji famooro iima meenegafaño iicamoco, nooboro. ²⁵ Jaanegui quehecuno mihica ñihicugotimo. Uco Moocaani itoomominaafifañodi onoobadi iicajinoco miyaaveguehi. ²⁶ Jaarunaa mihaico sachugaivi gañiijino guibuhuba, nooboro.

²⁷ Jaadi mijaguisicichachuta mihigucuudi Adria muuaivi mihifutuuhi. Jaamañovi sihigovi agaño, sihigovi agaño fuuhi. Jaanaa toga dudicamaajeminaa fucufeenevi gaajacuuihi jiiinjeti ifiitivuunoco. ²⁸ Jaamoro uuvumo imuuai faicuvaco. Jaarunaa treinta y seis metrohachuta inifaihu faicuva icauhi. Jaano janaanici siino uuvumo. Jaarunaa veintisiete metrohachuta inifaihu faicuva icauhi. ²⁹ Jaanegui guisihallivi imeenegaco agañojirunoco iiguuumoro igueenemehejedino obocinoonoco toga dojicuogati udujeniimoro imuuifaño gañiiumo sihi footiga iicaqui. Jaamoro tuuumo isesevequi. ³⁰ Jaamoro toga dudicamaajeminaa togati itaajaqui mooniuihi ihajashugaco togati imuuifaño iiniitusuumoro isivi ifeequi. Jaamoro ibocisutaco niitusumobadi nijequeogati mooniumo abañisumo. ³¹ Jaanegui Pablo ihamocasiminaa aivojiiboco nuuhi: Diito meenegati ofoohachiiji amihihi mataajajitihini, nooboro.

³² Jaanegui ihamocasimīnaa ihajashuga sisitaaco iquitiumoro togaco muuaifaño gaññihuhi.

³³ Jaadi Pablo cuujetavi diitoco nuuhi: Aivo guenene mijaguisici micigacutihi, bu mamachucutihi icano. ³⁴ Jaanegui amīhaico neehi: Mamachuqui. Jaamo mamachumoro mataajahi. Mīro saatohoba milli icacujitihi, nooboro ³⁵ Pablo maahuco agaayiciuboro Moocaanima iimaauhi diito imefeenevi. Jaadi toonoco iquisicuboro machuubo, ³⁶ bu tolliro famooro amachumoro imo imo minifutuuihi. ³⁷ Jaamo mīhai meenegafaño mihicauhi doscientas setenta y seisdimo miyaminaa. ³⁸ Jaadi machuta iicaunoco muuaifaño gaññumo imeenega ijadijetequi.

Meenega Niituhi Muuaifaño.

³⁹ Jaanaa eseseveudi toga dudicamaajeminaa gaajautimo comañoo jiinjerihacho mihicaunoco. Jaadi ifadicaico atyimeumo. Jaamañovi jiinigaibaaho icauhi. Jaanegui: Tomaño macañaveji, nuumo. ⁴⁰ Jaadi imeenega duujeneque quitiumo. Jaaneri ibocisutano muuaifañoro fitanamaaiuhi. Jaasumiro sinaayumo ibuhuduganoco imeenegaco iticivusuqui. Jaamoro imegaogaachehuco guibuhuba naagonovi miniiyumo. Jaaneri fiitivuga jiinigaibaahojagovi. ⁴¹ Jaadi ifutumo samaño fahigovaciti sefano cucuumañovi. Jaaneri jiinigaibaahohallivi nijequeoga fiigatyuhi kuhufono. Jaaneri dojicuoga gatahunamaaiuhi sefano tyuucai icauneri. ⁴² Jaanegui ihamocasimīnaa gaisiraiciujirahi icivojaminaaco isimoro ataajaujiruneguiiha. ⁴³ Jaarunaa diito aivojñibo Pabloco itaajasuqui milli moonisuutihi. Jaaboro iisico agaajamoco iticoni tajiibaubo muuaifaño acasiniivomoro iññija iisiqui. ⁴⁴ Jaadi saatoho agaajatimoco tajiibaubo cubujeneri, bu imeenega udujavanamaaiubujeneri ifeequi. Jaaneri famooro ataajaumoro jiinijevi ifutumo.

Pablo Malta Onoochugaivi Icauhi.

28 Jaamo famooro mataajacuudi tuchugai Malta onoochugai iicanoco magajaciuhi. ² Jaamo toojinijeoto imino mīhaico gaayiciuhi. Jaamoro sihidi niija siicura icaneri mihicahicauneguiiha cijjigaico mīhaidi ebasumo. Jaamoro mīhaico famooco feemesumo. ³ Jaanaa Pablo iciuhi cuuhafene ifiigañoco. Jaaboro cijjigaifaño cabicuubo. Jaanaaca toono aigucuri toonoti jiinimo iinuuhi. Jaaboro Pabloco ihuseti eheedumañoviro guenene feetuciniubo. ⁴ Jaanoco tuchugai miyaminaa atyimeuhi ijinimo Pablo useti efeeuciniunoco. Jaamoro ihimaacasiumoro nuumo: Miyaano jahi jaani gaicaauminaafi. Jaamaño muuaifaño ifiimaavonoti ataajacuruuboco Moocaani imucugai icasujitihi, noomoro.

⁵ Jaaboco Pablo cijjigaifaño ijinimoco efeeaiquiyuuboro milli icautihi. ⁶ Jaarunaa famooro esiciniumo: Fine ujuurineri cheemejiibo, noomoro. Jaarumo guenene ihesicinicuuruhi milli iicacutinegui boobaniumo ihesamaajeque. Jaamoro Pablotti nuumo: Fine diibo saafi dios, noomoro.

⁷ Jaano fiitino tuchugai aivojñibo Publico onoobo faguino icauhi. Jaabo mīhaico imino gaayiciuhi mifucuci, safucu icano ticovovi imino mīhaico ficuubo. ⁸ Jaabo Publico caani iguihuvaubo icigaijefaño icauhi. Jaabo sihidi guihuvari, fatiiciri icano icauhi. Jaanegui Pablo diiboco meecituuhi. Jaaboro Moocaanima ihimaaburo diibohallivi ihuseque ficuubo. Jaaneri tusumiro buheeteubo. ⁹ Jaanobuunati tolliro tuchugairi iicaumo iguihuvamo Pablojaago saauhi diitoco ibuheesuqui. ¹⁰ Jaamoco

ubuheesuunoma iicaumo mihaico imino jeevivuui. Jaadi bohoga meenegafaño mijicafutuudi aciumo mihaico sihidi duvirucuco.

Pablo Ifetehi Roma Cuumivi.

¹¹ Jaanobuunati minihibaci, sanihiba icanoti tuchugaiti meenegari mufuui jini-jaco tuchugaivi afatyugari. Jaagau Alejandria jinije meenega. Jaagahallivi ee-tavociniumo jihovo diosmi Casto onoobo, Polu onoobo icamisi ijimi. ¹² Jaagari mufuumo mihifutuui Siracusa onoomicuvi. Jaamañovi mifucuci, safucu idiino mihicauhi. ¹³ Toonoti mufuui Italiajini fiitino. Jaadi mihifutuhi Regio cuumivi. Jaano sifucuti guibhuba saauhi surjaagoti. Jaano sifucuti mihifutuhi Puteoli cuumivi. ¹⁴ Jaamañovi mahatyimeuhi Cristotaco. Jaamo mihaico gajjuhi di-itoma mihicaqui sajuguisi ticovovi. Jaadi mufuui Roma cuumivi. ¹⁵ Jaanoco Romari iicaumo Cristota gaajacuui mihai tahi mufuunoco. Jaamoro saaumo mihaico ootomovaumo. Jaamovi macabivuui jiihaivi, Apio naajehasi Tres Tabernas onoomañovi. Jaamoco Pablo aatyimeuboro Moocaanico imuui. Jaaboro que-hecutuubo. ¹⁶ Jaadi Romavi mihifutuudi ihamocasiminaa aivojibo icivojaminaaco aciui Roma civojaminaa toomominaa aivojiboco. Jaanoti Pabloco ijeevadi ficu-umo saafi amocasiminaafima diiboco iteemequi.

Pablo Romavi Jjibogono.

¹⁷ Jaabo Pablo mifucuci, safucu idiino iicauno njequeti cuuhuvaobo Romari iicaumo judiomi aivojitoco. Jaamo igaiuumoco Pablo nuui: Tañahabomi, uujoho judiomiditi milli iimaatih, tolliro motadimi jeevamaajediti milli iimaatirahi icano. Jaarunaaca Jerusalevi uco romano civojafaño ficuumo. ¹⁸ Jaadi uco idilluumo uuvi imitico atyimeutih: Jaamoro ¿milliti bu magacaaujirahi? onoomoro uco sinaayujiruumo. ¹⁹ Jaarunaa judiomi sihidi uuditi imitino ihiimaaneguiiha uujoho imuguhi Roma aivojibo uco idillunoco. Jaaruubo uujoho taacuumiminaahallivi, ¿milli nootih? ²⁰ Jaanegui amihai cuuhuvahi amihai aatyimeebere iimaahui. Jaano israelmi imiyaavogobadi uujoho imiyaavogomaño uco jino mahatyimehi jigaiñeri sisiciniiboco, nooboro.

²¹ Jaanegui nuumo: Mihai aamebaco magaayicithi Judea jinijeti iiditi iimaanoco. Tolliro saatohoba monahabomi judiomi tahigoti agaserumo imitino idi-icanoco mihaico jibogotih. ²² Jaanegui mihimeguehi ijoho edesamaañoco mag-aajanoco. Toono bohono ijiti fahigovavi imitino ihiimaahicanoti muguubuhicanoti, noomoro.

²³ Jaanegui safucuco uuvumo. Jaafucu sihidi miyaminaa gasuui Pablo iicaujafaño. Jaamoco fucurotiro Moocaani aivoji ijiti jibogooobo suufeniui ijicuvu. Jaabo Moise tajiibafañodi, bu Moocaani iimaaminaa aameneañodi Jesuditi jibeguehicaubo diitoco imiyaavugusuqui. ²⁴ Jaanoco saatoho miyaavugui, jaarunaa saatoho miyaavugutih icano. ²⁵ Jaamaño sabadiro ihesamaaje iicautimaño Pabloditi fuumo. Jaanegui diitoco Pablo nuui: Imino jahi motadimico Moocaani Gaija nuui ihiimaaminaafi Isaiafeenedi. Jilli nooboro:

²⁶ Foobo tomiyaminaaco dinoo: Amihai fine muguubuui. Jaarunoco magaajajithi. Fine bu mahatyimeji. Jaarunoco mehesicinijithi. ²⁷ Amihai jeebi cuhufono iminifotomaño, imitino muguubumo. Amihai aallino mihicinihi. Jaaneri amihai aallineri aatyimetimo mihicaji. Bu amihai nohojiri guubutimo mi-

hicaqui. Bu jaamo amiïhai jeebiiri gaajatimo mihicaqui. Jaamo tajaago masaamoco uujoho ubuheesujiruneguiiha, nooboro. nuubo.

²⁸ Jaanegui amiïhai magaaja, jisumitiro Moocaani taajasu jii bogoco judiomi iicatimediro iicacuujinoco. Jaanoco diito imino guubuji, nooboro.

²⁹ Jilli Pablo unuunoco uguubumoro toonoti fuumo sanoomiro jenaucasimoro.‡

³⁰ Jaanobuuna Pablo icauhi mificabaci ticovovi sita iijaco iicanohachuta jaaduboro. Jahi diiboco imeecitomoco imino gaayicihicaubo toojafaño. ³¹ Jaaboro ñihicugotiibo jii beguehicaubo Moocaani aivoji iijico. Tolliro Aivojiibo Jesucristoditi jii beguehicaubo. Jaaruuboco miïhaiñooba Pabloco milli neehicautihi.

---

‡28:29 Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

ROMANOS

Pablo Romanomidi Acaatiniuhaame.

Pablo Caatiniuhi Romari Iicaja.

Moocaani Iijaminaadi.

1 Uujoho Pablo Jesucristo jeecevominaafi, Moocaani uco ucuuhuvaubo diibo minisuminaafiti icaqui, Moocaani ijico jiiibeguequi uco iiciubo.

² Jibogoco Moocaani siicijetiro ihiimaaminaafeenedi Caatinihaamefaño unuucuno. ³ Moocaani Achi AivojiiBo Jesucristoditi ihiimaano jiiibogo diibo miyaminaa ifiiti iicausumi ijiibogono, Jesucristou aivojiiBo David iyaachimihaioboti icaubo. ⁴ Jaarunaa iimino Gaija imityari jafeniuhi, diibo Moocaani Achi iicanoco. Jaamaño iguijevemeleeneti ubuheeteubo. ⁵ Jesucristofañodi Moocaani mihaico iminoco acihi diibo momofañodi mihaico igalluqui, jaamofeenedi fahigova jiiinjeminaa uguubumoro imiyaavogomo iicaqui. ⁶ Jaamofeeneri tolliro amiihai mihicahi Jesucristota miicaqui Moocaani amiihaico ucuuhuvamo.

⁷ Jino aameque amiihaidi caatinihi paryi Roma cuumiri mihicamedi. Jaamoco Moocaani agaijiiBoro ucuuhuvamo iimino ifiima diibedi iicaqui. Moocaani, bu MoaivojiiBo Jesucristo iicamisi imihuse, sajeebii icanoma mihica.

Pablo Roma Jiinjeminaaco Abaatonoco Imeguehi.

⁸ Imegaviro ticoniji Jesucristofeenedi paryi amiihaihallivi Moocaanico iimehicanoco aaciBo amiihai miyaavogoti fahigova jiinjeminaa jiiibogocasimaño.

⁹ Moocaani uujoho diiboco tajeebiimaryo ejeecivehicaabo Illi jiiibogoco jiiibogoboro iicahicaabo gaajahi diiboma ihiimaahicasumi amiihaiditi esafetehicanoco.

¹⁰ Moocaanico dilluhicahi diibo imogohachiiji millitihacho tahi jisumi amiihaico baateji. ¹¹ Imeguehi amiihaico aatyimeebere amiihai jeebiinoco Moocaani Gaijari sefatusuqui. Jaamo janaanici sefano mihicahi. ¹² Tolli imeguehi uujoho fahigovavi mahamusucasinoco jino momiyaavogofañodi mihicamo.

¹³ Tañahabomi, imeguehi amiihaico fahiijivaro abaateguehicanoco magaajanoco. Jaarunofaño fanoova uco tihiiTusuhicahi. Imeguehichi ofoonoco amiihaifeenedi saatoHoco miyaavugusuqui fahigova jiinjevi omoonihicabadi mooniqui. ¹⁴ Uco Moocaani tajiibahi famoovahalliviro jiiibogoboro feequi añiminaa ijico agaajamoco, bu agaajatimoco icano. Tolliro bu fanoovaaco agaajamoco, agaajatimoco icano jiiibogoboro feequi. ¹⁵ Jaamaño uujoho imeguehi taajasubogoco amiihaico jiiibogonoco paryiicino amiihai Romari mihicamoco.

Jesucristo Jiiibogo Mitya.

¹⁶ Uujoho nucufevetii Jesucristo jiiibogo iiminoti Moocaani mitya iicaamaño paryiicino toonoco imiyaavogomoco ataajasuno iicamaño iticoni judiomico, bu tolliro judiomi iicatimoco icano. ¹⁷ Jibogo mihaico jiiibeguehi Moocaani mihaico gaayicahi momiyaavogoti, Caatinihaamefaño onoobadi: Jaamaño Moocaani agaayiciiBo imiyaavogofeenedi icaji.

¹⁸ Jaamaño Moocaani sifiira paryi iimitimo miyaminaahallivi ñihicuno niquejefañoti saahi. Jaamaño diito iimiti diitoco miyaanoco gaajasutihi. ¹⁹ Imuguruva imino gaajajirumo Moocaaniti magaajajirunoco. Jaanoco diiboro ifusucuhi, ²⁰ Moocaaniti aatyimeratino gaajacafetejirahi diibo fanoovaaco eheetavunofeenedi. Foovono mahatyimejirahi jiinijeque ifiivusuusumiti, diibo Moocaani imityaabo fahijivaro iicanoco. Jaamaño diito siinohallivi agatyavequimaajirunoma chahahi. ²¹ Jilli Moocaanico gaajacurumo imino diiboco jeevotihhi bu tolliro diiboco imotimo. Jilliro ajaaducafototino esamaajenero ijeebiino mitahi. Jaamaño iguubutijeebii diitoco civono minifetehi. ²² Magaajahi, unuurumo gaajatihhi. ²³ Jiliro Moocaani sihidi ejeevaabo ufucuro ifinijitiiboco ejeevotimoro cafaryuhacumo, miyaminaafi ifinifibo ijimiro, bu tolliro joomi ijimiro, jiinimomi ijimiro, paryicino faaboho asimi[¶] ijimiro icano.

²⁴ Jilliti Moocaani diitoco iimiti iimogoviro jeevesuhi toonocoro imegueneguuiha. Jaamaño nucufesunoonoco fahigova moonimo. ²⁵ Moocaani miya ijico iimiyaavogotimoro sicamañejequere miyaavogomo. Jaamoro Moocaani ifiivusuunocoro ejeevotimoro imehicamo, Moocaanico imotimoro idiibocoro naha diiboco fahijivaro mihimejiruubo. Fine.

²⁶ Jilliti Moocaani diitoco jeevesuhi unucufesuneheje imogoviro; aivo gaigoomiti miihaiñomaryo gaifiimima iicanicinoco ejeevesumoro sano gaigoomiro fahigovavi icacasihicahi. ²⁷ Jaabadiro buunaji gaifiimi gaigoomima iicanicinoco ejeevesumoro aivo sihidi imogomo sifiima sano gaifiimiro iicacasinoco. Sano gaifiimiro nucufesunoonoco moonihicahi fahigovavi. Jaamaño toono iimiti jaada ifihalliviro guihuvanehejeque icimo Moocaani afaijaneri.

²⁸ Moocaanico eesafototimaño; diitoco iimiti esamaajefañoviro jeevesuubo moonitatinehejeque imooniqui. ²⁹ Fanoova imitima icamo ifiico idicunonoomonineheje, imitineheje, sitaanoco imoyiicineheje, sitaaco imitino omoonineheje icano. Siinohalliti sitaaco jiiheveme, gaicaaufifimo, ibacasififimo, bañififimo, sitaaco jiihevefifimo, sicamañejeque jiiocasififimo. ³⁰ Sitaaditi iminotino iimaamo, Moocaanico jiiheveme, sitaaco gaijitimo, uujoho sihidi jeevahi noomoro ifiico cahacisumo, imitino omoonijinehejequere esamaaimo, caanimico: Jii, nootimo. ³¹ Aivo esicinitimo, unuucuunoco eheetavotatimo, gaijitimo, sitaaco imitino omooninoco iimibachunoco gaajatimo, sitaaco idaasugotimo. ³² Moocaani atajiibanoco imino gaajacurumo. Tolli omoonifimo ifinijitino guijeveque gaajacurumo. Jaarumo sufentimo moonihicahi, tolliro sita omooninoco atyimemere imo imo icahicahi.

Moocaani Imino Dugaacufihi.

2 Jilli iicamaño agatyavequimaajirunoma chahahi, ijoho sitaaco imitico udugaacuubo. Ijoho cajaanihacho idiicaruubo, sita: Imitico, onooboro udugaacuubo, iiro bu difiicoro toonofaño gañisuhi sita: Imitico, onooboro bu ijoho tobadiro moonihicahi. ² Magaajacuhi Moocaani imino udugaacuuboro tolli omoonimoco ijaadaco acifinoco. ³ ¿Nacu ijoho fine deesicinihi: Moocaani idaasuno omooninoti taajaji, onoobo? Jaaboro ijoho sitaaco iimitihalliti idaasuno omoonihicaabo, bu diito omoonibadiro moonihicahi. ⁴ ¿Nacu ijoho diimogotihhi Moocaani imihuseque, bu ijaabicifihicanoco; ijoho gaajatihhi diibo imihuse ico dihimitico

[¶]1:23 Griego ijiri: faaboho asimi igueenemeheje itihaiño iicamo, noono.

ejeevesusujirunoco? ⁵ Dijeebi aivo ico ucuhufomaño dihimitico deevesugotihí. Jaamaño dihalliviro sihídi titibaníhi Moocaani ico idaasuno omoonijnoco ufucu atyimecafetejino Moocaani imino udugaacuuboro ijaadaco acijifucuvi. ⁶ Tusumi jari jaadujíibo famoovaaco iticovoocivi iiminoco omooníiboco iimineri, bu iimitinoco omooníiboco iimitinéri icano. ⁷ Jaamoco Moocaani imico, bu bocico icano igui-inomoco, ifinijitino fiivofeenedi iminoco suufenitimo omoonimoco ifinijitino fiivoco acijíibo. ⁸ Jaanoti sefano idaasuno moonijíibo: Uujoho sihídi jeevahi, onoomoco, jaamoro miyaanoco ijíivotimoro iimitinoco eheetavomoco ⁹ sihídi aivoma idaasuno icaji paryíicino imitinoco omooníhicamedí, imegaví judiomídi, tolliro bu judiomí iicatímedi. ¹⁰ Jaanoti Moocaani acijíibo imico, bocico, sajeebíico icano paryíicino imino íicahícamoco, imegaví judiomíco, bu jaabadíro judiomí iicatimoco icano.

¹¹ Moocaanídi miyaminaa sabadíro íicamaño. ¹² Paryíicino Moise tajiíbama achahamo ímitico omoonímo finíji totajííbama chahamo. Jaanoti Moise tajiíbama íicacurumo ímitico omoonímo totajííbafeenedi dugaacucafetejimo ifíniquí. ¹³ Moocaani gaayícitíhi totajííbaco jillí ticovono uguubumoco. Jaanoti imino uguubumocoro imino íicamoco gaayícíibo. ¹⁴ Jaanoti síicuumioto Moise tajiíbama chaharumo íjeebíitíro Moise tajiíba onobadí moonímo. Jaamo Moise tajiíbama chaharumo, tollí íjeebí onobadí omooníno. Toono díitedí tajiíbabadí jeevahi. ¹⁵ Íimíhí ícafeenedí gaajasumo íjeebíifaño Moocaani tajiíbama íicanoco íjeebí díitoco jíibeguehí miyaano ícanoco. Jaamoco íhesamaajere ufucu jíibeguejí íminoco, bu ímitinoco icano omooníhícanoco. ¹⁶ Ufucu Moocaani paryíicino miyaminaa toovono omooníhícanoco emeebíboro jaadují Jesucristofeenedí taajasujíibogoco uujoho íjíibogooboro eneehícabadí.

Judiomí Moise Tajiíbaguíno Ícahí.

¹⁷ Jaanoti cajaanoyhacho: Uujoho judiomíoo, onoboro Moise tajiíbafañodí ícahí, bu Moocaani uco gajíhí, neehícahí. ¹⁸ Jaabo íjoho Moocaani jeebí onobadí íicanoco gaajahí. Jaaboco íco Moise tajiíba gaajasuhí íimíno ífíico díicíquí. ¹⁹ Jaabo: Uujoho aivo gaajahí, onoomaño díito Moocaaníco agaajatímoco jíibeguejiráhí, bu ímitífaño íicamoco gaajasujiráhíbadí deesícíníhí. ²⁰ Agaajatímoco jíibeguejiráhí, bu uguubutímoco fajíiníjiráhí, nooboro deesícíníhí, tajiíbafaño miyaanoco, bu agaa-janoco icano agaa-jamaño. ²¹ Jaarunofaño íjoho sítaaco ídíibeguehícaabo, ¿collíhí jaabo dífíicoro díibeguehícatíhí? Íjoho sítaaco: Mananídino, nooboro ídíibeguehícaruubo, ¿collíhí jaabo nanívahícahí? ²² Íjoho sítaaco: Sífigoma díicajírahána, eneehícaruubo, ¿collíhí jaabo íjoho sífigoma díicahícahí? Íjoho sítaaco: Íjínítaco jíibeguehí, eneehícaruubo, ¿collíhí jaabo jíhovono caaními íjano busumíjeque naníhícahí? ²³ Tajiíbafañodí quehe quehe díicarahí. Jaaruubo Moocaaníco nucufesuhícahí díibo tajiíba onobadí omoonítímaño. ²⁴ Míiro Caatíníhaamefaño noono: Amííhái tollí míhícamáño judiomí íicatímo Moocaanídítí ímitíno íimaahícahí, noonoro.

²⁵ Moise tajiíbaco imino moonírúva dímeehe níjequeque íquítícíno ídí ímíjiráhí. Jaanoti Moise tajiíbaco imino omoonítíháchíjí Moocaaníta íicatímobadí díicahí. ¿Jaaneguí ímeehe níjeque íquítícínótí jínehejebaco míhícíjítiráhí? ²⁶ Jaanotí íquítícíratírúubo tajiíba onobadí omooníbo ímeehe níjeque íquítícíníbobadí gaayícícafetejí quítícíratírúubo. ²⁷ Ímeehe níjeque quítícíratírúubo tajiíba onobadí

omoonihicaabo ico dihimitico atyimesuji, ijoho tajiibaco: Jii, eneehaticimaño toohaamema diicaruubo, dimeehe nijeque quiticiniruubo icano. ²⁸ Jaabo judioru jaaruubo Moocaani iimogobadi omoonitimaño miya judiobadi jeevatiiibo. Jaano tolliro quiticinirumo ijeebiifañodi imino imiyaavogotimo miya quiticima icatino. ²⁹ Jaanoti naha miya judio iicaabo Moocaani iimogobadi ijeebiifañodi omooniiibo miya quiticima iicaabo. Jilli aamefaño acaatinibadiro iicaqui icatino, bu mojeebiifaño Moocaani Gaija onoobadi miicaqui. Jilli omooniiiboco miyaminaa imotihii, idiiboro Moocaani imehi.

3 ¿Jaanegui collihi judiote mihicajirahi? ¿Collihi bu miquticijirahi? neejirumo. ² Jaarunofaño aivo sihidi imino judiomiti mihicano judiomico Moocaani iijibogoco aaciumaño. ³ ¿Jaanaa millijiru, diitoti saatoho imino imoonitiruva? ¿Nacu jilli diito iicanoti Moocaani diitoco aaciguunoco dumitiiicijirahi? ⁴ ¿Cha, tolli icatino! Tolli icarunehejehaca Moocaani iimihuseque jeevesutihii. Jilli Moocaani imino paryi miyaanoco onoobadi eetavehi, paryiicino miyaminaafi bañifirunaaca. Mihiro Caatinihaamefaño noono:

Iimiiboti diicaji dihimi icafeenedi, bu ico inisumoro emeecirunoti imino dihiineji, onoonoro.

⁵ Jaanoti mohimitifeenedi Moocaani iiminoco saatoho gaajahi. Jaanoco jilli: Moocaani imitihii, monoonicihii mihaico idaasuno diibo omoonimaño. Jilli miyaminaa esamaaje imitacinimo noonicihii. ⁶ ¿Jaarunaa tolli icatino! Moocaani imitimiinaafi iicaruva, ¿milli bu jaabo miyaminaaco iimitihalliti idaasuno moonijirahi?

⁷ Jaanoti saatoho esamaaje imitaciniibo neejirahi: Uujoho abañifiiiboti saatoho Moocaani miya iijico onoonoco agaajamoro janaanici diiboco aachacisuhachiiji, ¿collihi jana uco imitimiinaafibadi idaasuno moonijiiibo? ⁸ Jaaneguiha iimitinoco momooniqui iiminooono isaaqui, nooboro. Jilli saatoho imitino esamaaimoro neehicahi mihaiva iminotino mijiiibeguehicanoco. Jaarumo tolli eneehicamo idaasuno moonicafeteji toonovi iifotomo.

Famooro Mihimifitihii.

⁹ ¿Milli jaanoco meneejirahi? ¿Nacu mihaai judiomiti diito janaanici mihimifihii? ¿Cha, tolli icatino! Mihiro: Judiomi imitico, munuucuhii, bu famoovaaco monoobadiro, imitiguiino paryi famoovaro mihicahi. ¹⁰ Mihiro Caatinihaamefaño noono:

Iimimo chahahi, aivo saafiiba iiminoco omooniiibo chahahi. ¹¹ Miijoho agaajamo chahahi. Miijoho chahahi Moocaanico iguiinomo. ¹² Famooro mitacuhii, iimitijiri famooro iimitihigoviro fuucuuhi. Mihaaiñooba iiminoco omoonimo chahahi, aivo saafiiba chahahi. ¹³ Oono iiji cihojico mafaayicijirubadi jeevahi aivo idicuno ihiimaamaño. Jaamo bañifihicamo, ihiimaa jiiinimo namitabadi jeevano imitino moonisumo. ¹⁴ Sano iminotinocoro iimaamo aivonoonocoro. ¹⁵ Sitaaco iguijenijinojaagoviro goovano foomo. ¹⁶ Idaasuno moonimoro finisumoro igomo. ¹⁷ Jaamo sajeebii icaco gaajatimo. ¹⁸ Moocaanico iñihicugonoco esamaaitimo, noono Caatinihaamefaño.

¹⁹ Jaanoco magaajacuhii paryiicino Moise tajiibafaño iicano totajiibaguiino iicamedi noono. Jaanoti famooro illiivomoro Moocaani aivojiguiino iminifetequi. ²⁰ Mihaaiñooba Moocaani imefeene gaayicicafetejitihii tajiiba onoonoco omooninofeenedi. Jilli tajiiba mihaico mohimitico gaajasuhii.

Miyaavogofañodiro Mataajatahi.

²¹ Jaanoti jisumi tajiiba uufocodi magaajahi milliti Moocaani mihaico agaayicinoco. Jaarunofaño tajiiba aamefaño, bu Moocaani iimaaminaa aamefaño icano toono mataajajinohalliti ihiimaacuno. ²² Jaanoti jino naha Moocaani mihaico agaayicino Jesucristoco mimiyaavogonofenedi. Chahamo saato ho sita janaanivivi iicamo icano. ²³ Famooro imitico momooniuhi. Jaamaño Moocaani imi iijiti tehesino mihicahi. ²⁴ Jaarunaa Moocaani famoocoro jilli iimihuseri ticovono gaayicichi, Cristo Jesufaño di ataajasucumaño. ²⁵ Moocaani Cristoco miyaminaa imitihallivi guijenisuhi. Jaamaño diito imiyaavuguusumi diitoco taajasuubo. Jilli mooniubo iimihuseque igaaasuqui siicijeo imiti icarunoco ajaabiciuboro jeecivotiibo fatyuubo. ²⁶ Jilli mooniubo diibo Moocaani jisumihachuta iimihuseque igaaasuqui. Jaabo Jesuco imiyaavogomoco agaayicicunofenedi gaajasuubo jisumihachuta iimihuseque.

²⁷ ¿Jaamaño milli bu mofiicoro quehe quehe mehesicinijirahi? Tolli mihicahicano chahacuuhi. ¿Collíhi jaano tolli icatino? Cha, tajiiba onoonoco momooninoti icatino jilli Jesucristoco mimiyaavogonoti. ²⁸ Jaamaño magaajahi miyaavogofenediro Moocaani miinoco agaayicinoco. Jilli tajiiba onoonoco momoonimaño icatino.

²⁹ ¿Nacu Moocaani saato ho judiomitahere? ¿Nacu bu tolliro judiomi iicatimotahe icatino? ¡Janabuu! Tolliro bu diitotahe. ³⁰ Idiiboro Moocaani saafiuro iicamaño miyaavogofenedi gaayiciibo judiomico, bu judiomi iicatimoco icano. ³¹ ¿Jilli miyaavogofañodi mataajahi, monoomaño jaanegui nacu Moise tajiibaco imitino meneehi? ¡Cha, tolli icatino! Jilliro janaanivivi tajiiba miyaano iicanoco meneehi.

Abrahamti Magaajano.

4 Masí Abraham mihai judiomi eedebediti mehesamaaiqui. ¿Nacu jinejeque fine gaayiciubo? ² Siinoco omoonunofenedi Moocaani diiboco igaayiciuruva quehe quehe icaujiruubo. Jaaruubo Moocaani imefeenevi icatino. ³ ¿Naa milli noono Caatinihaamefaño? Abraham Moocaanico miyaavuguuhi. Jaamaño diiboco Moocaani gaayiciuhi, noonoro. ⁴ Jaanoti saato ho idudicamaaje jaadaco agaayicino ticovono diiboco aacino icatino. Jilli idudicamaajeque ajaaduno. ⁵ Jaanoti saato ho jinejeque moonitirumo Moocaanico miyaaveguehi. Jaabo Moocaani iimitrumoco agaayiciiboco miyaavogomo. Jaamoco Moocaani gaayicichi jilli ticovono diiboco imiyaavogomaño. ⁶ Tolliro bu David nuuhi: Imo imo icaabo saafiico Moocaani agaayiciibo. Jaaruno iimihuseti agaayicino icatino. ⁷ Jilli David nuuhi: Imicani icamo jaatyto diito imitico Moocaani ubuusumo; diito imitico esafo-totiibo ejeecivucutino. ⁸ Imicani icaabo diibo imitico Moocaani ejeevesucuubo, nuubo.

⁹ ¿Nacu fine jino imo imo ica saato ho imeehe nijeque iquiticinimedi? ¿Nacu bu fine tolliro iquiticiniratimedi? Miuro munuucuuhi, Abraham imiyaavuguumaño Moocaani diiboco agaayiciunoco. ¹⁰ Jaaboco, ¿cusumi gaayiciubo iimeeheque iquiticiunobuunati? ¿Nacu imegaviro? Toonobuunati icatino, imegaviro. ¹¹ Buunati Abraham meehe quiticico gaayiciuhi imiyaavogonofenedi diiboco Moocaani

---

§§3:30 Griego iijiri: miyaavogofenedi gaayiciibo iimeehe nijeque iquiticinimoco, bu iquiticiniratimoco icano, noono.

agaayiciuno jibogobadi iicano. Jilliti Abraham paryiicino imiyaavogomo caaniti icahi. Jaamo imeehe quiticiraturumoco Moocaani tolliro gaayiciji. ¹²Miyaano Abraham imeehe iquiticinimo caaniti icahi. Moheedebe Abraham iquiticirautisumi imiyaavugubadi, imiyaavogomo caani eneejiruno. Jaamaño diito caani icatiibo, iimehequere iquiticiumaño.

Moocaani Unuunoco Magaayiciji Miyaavogofenedi.

¹³Miirō Moocaani: Amiihaico jinijeque aciji, nuuhi Abrahamco, iyaachimihaiico icano; atajibaco omooniumaño aciguutiibo. Jilli imiyaavuguumaño Moocaani diiboco agaayiciuboro: Jinijeque aciji, nuuhi. ¹⁴Jaaneguiiha Moise tajiibaco omoonimo idiimoro Moocaani aaciguunoco igaayiciruva. Jaaneguiiha jahi miyaavogo miyaano icacuutihi, tolliro bu Moocaani aaciguuno miyaano icacuutihi jahi. ¹⁵Miirō tajiiba mihaico gaajasuhi Moocaani mohimitihalliti miinoco idaasuno omoonijnoco. Jaanoti tajiiba achahahigo magaajatihi imitino mihicanoco.

¹⁶Jaamaño miyaminaa imiyaavegueneguiiha Moocaani unuunoco aciguubo ticovono, paryiicino Abraham iyaachimihaidi aivo miyaano iicaqui. Jino Moocaani aaciguuno idiimoro Moise tajiibaco omoonimediro icatino, tolliro buunaji Abraham imiyaavugubadi paryi imiyaaveguemedi. Jaamaño diibo Abraham paryiicino imiyaavogomo caaniti icahi ¹⁷Moocaani imefeenevi, diiboco Abraham imiyaavugubado imefeenevi. Jilli Moocaani Abrahamco Caatinihaamefaño nehi: Ico ficuui ajashutimo miyaminaa caaniti, nooboro. Jaabo Moocaani iguijevecuurumoco fiivoco aciji. Jaabadiro bu ifiivejitirunehejeque fiivusuubo.

¹⁸Abrahamco Moocaani unuunoco aatyimeratirunoco eesiciniuboro miyaavugubado. Imiyaavogoma iicaumaño ajashutimo miyaminaa caaniti icaabo. Moocaani diibo iseemema iicautiruuboco: Tonoodimeji diyaachimihai, unuunoco imiyaavuguumaño. ¹⁹Jaasumi Abraham icauhi ciendino ficabavano ticovoocivi. Jaaruubo jeevesuutihi imiyaavogoco, diibo mogai Sara icano aivo amiyatisi iicacuumañō eseemevacuujitirunoco ²⁰guucibautiibo. Bu tolliro bañiguutiibo Moocaani unuunoco. Jilliro imiyaavuguboro esiciniubo. Jaaboro Moocaanico imuuboro ²¹esiciniubo Moocaani imityari aaciguuno imiyacaruinoco iyaachimihaiditi. ²²Jilliti diibo imiyaavogoco agaajaboro Moocaani diiboco gaayicuihi.

²³Tollī diibo miyaavogoco Moocaani gaayicuihi, toono diibo Abrahamditiro caatinirautihi, ²⁴tolliro bu miihaidi caatiniumo. Miikai miyaavogoco tolliro Moocaani gaayiciji miikai Jesu Mohaivojiiiboco guijevafañoti ubuheetesuuboco mimiyaavogomaño. ²⁵Jaabo Jesu mohimitihallivi acicafutuuihi iguijevequi. Jaaruubo siino buheeteuihi diibofoenedi mihaico Moocaani igaayicuihi.

Mohimitico Jesu Jaaducuui.

5 Jaamaño Moocaani mihaico momiyaavogofenedi mohimitico ubuusuuboro agaayiciumo, sajeebii Moocaanima mihicacuui, Mohaivojiiibo Jesucristofenedi. ²Diiboco mimiyaavogonofenedi Moocaanivi mifitiivehi, diibo imihuseque magaayicuihi. Jaanofenedi quehecuno mihicahi. Jaamoro imo imo mihicahi ufucu Moocaani imifaño mihicajinoco magaajamaño. ³Toonotiro imo imo mihicatihi, tolliro bu idaasuno mihicarunofenedi imo imo mihicahi, toono fanoovaaco majaabicinoco mihaico agaajasumaño. ⁴Jaano majaabicinofenedi Moocaani imefeenevi imino mihiinehi. Jaamo imino mihiinomaño mehescinihi

Moocaani mihaico imino omoonijinoco. ⁵ Jaanoco mehesicinino mihaico jeevesutíhi Moocaani mojeebínoco igaijiri gahafusucuui Igaijaco aacinofoenedi.

⁶ Mihairyo mofiico mataajasujitirahi. Jaaneguiiha Cristo guijeveuhi paryicino imitiminaahallivi. ⁷ ¿Cajaani fine guijevejirahi sifi Moise tajiiba onoobadi omoonibohallivi, nacahajiru? Jaarunaa fine tahi icaabo saafi iimihusebehalivi iguijevejiruubo. ⁸ Jaanoti naha Moocaani mihaico agaijinoco ifusuui, mihiimifitirumohallivi Cristo iguijeveunofeenedi. ⁹ Jaamaño jisumi Cristo iguijeveunofeenedi mihaico Moocaani agaayicuumañó, diibofeenedi mataajacuui idaa-suno mihaico Moocaani omoonijirunoti. ¹⁰ Iticoni iminaati mihicaurumo Moocaanima sajeebii miminifutuui Illi mohallivi iguijeveunofeenedi. Jaamo sajeebii mihicacuumaño magajahi mataajajinoco diibo ubuheeteubofeenedi. ¹¹ Jaano toonoro icatino. Tolliro bu Moocanifaño imo imo mihicahi Mohaivojiiho Jesucristofeenedi. Miho diibofeenedi Moocanima sajeebii mihicacuui.

Adan, Cristo Iicamisiditi Pablo Iimaano.

¹² Jaamaño saafi Adan onoobofeenediro jiniijehallivi imiti jicafutuui. Jaano imitifeenedi, bu tolliro guijeve jicafutuui. Jaano guijeve paryi miyaminaavi fatyuuhi famooro imitico eheetavuumañó. ¹³ Tajiiba chahaunaaca imegaviro imiti jiniijehallivi icacuui. Jaasumi tajiiba achahaumaño imitico omooniuono gaajavechurauti. ¹⁴ Jaanoti tusumi Adan iicaudihiti Moise iicaunohachuta guijeve imityama icacuui imitico omooniumohallivi. Moocaani tajiibaco Adan ijiihivuutimaño imitico omoonubadi diito miyaminaa imiti icatíhi. Jaabo Adan jaadi Cristo asaaujiibo jiihogobadi iicaubo.

¹⁵ Jaaruno Adan imiti oovicicafotono ifototíhi mihaico Moocaani aacinovi. Miho saafi Adan imitifeenedi famooro guijeveuhi. Jaanoti Moocaani mihaico ticovono taajasuco acihi, saafiho Jesucristofeenedi. Jino aivo allinoocivi guiraahi, ajashutimoco imino omoonijino. ¹⁶ Saafi imitiro ifototíhi Moocaani mihaico taajasuco aacinovi. Saafiho imitico omooniuono famoohalliviro javuvehi. Jaabadiro bu miyaminaa sihidi imitico moonirumoco Moocaani ticovono taajasuco acihi. ¹⁷ Miho saafi imitifeenediro guijeve mityatehi famoohalliviro. Jaano janaanici imi ticovono Moocaani agaayicimo mityano icaji bohofifaño saafiho Jesucristofeenedi.

¹⁸ Jaamaño saafiho Adan imitifeenedi famooro idasufañó icahi. Jaanoti Jesucristofeenedi famoocoro Moocaani agaayiciboro bohofico acihi, diiboro Cristo omooniuono Moocanidi iimiumañó. ¹⁹ Miho saafi guubutiifeenedi ajashutimohallivi imiti javuvuui. Jaanoti bu saafi guubufeneendi ajashutimoco Moocaani gaayiciji.

²⁰ Jaamaño tajiiba saauhi imitico omoonino ihatyimecafetequi. Imiti ajashutirunaaca, Moocaani mihaico agaijino aivo allinoocivi. ²¹ Jaabadi imiti imityari guijeveque isivaubadiro bu Moocaani imi iiji mitya iguiraaono mihaico diibovi ifiitivusuqui. Jaano mihaico ifinijitino fiivoco ihaciqui Mohaivojiiho Jesucristofeenedi.

Mohimiti Ifiico Mifinisucuui, Cristodiro Mihicacuui.

6 ¿Jaanoco milli meneeji? ¿Imitico moonimoro mihicaji toonoti mihaima Moocaani gaiji iguiratequi? ² ;Tolli icatino! Mihihai mohimiti ifiico miguijenicuumo, ¿milli bu jaamo imitifaño icamoro mihicajirahi? ³ ¿Nacu amiihai magajatihi niti Cristo Jesujaago mihaico iminiyuno eneejirunoco? Jaabadiro diibo guijevefaño

miihaico iminiyuno eneejiruno. ⁴Jaamaño nitisumi Cristoma sano miguijevemere micicafotonobadi jeevahi. Jilli mohimiti ifiico mejeevesucuunoco, eneejiruno. Bu tolliro mubuheetemere bohono ifiima mihicano siino imitico momoonijitino eneejiruno oono Cristo Caani mitya imiri gujivefañoti ubuheeteubadi.

⁵Cristofaño mihicacuuhi. Jaanogui mihicacujitih mohimiti ifi onoobadi. Jaanoti bohono ifi onoobadiro mihicacuhi, oono Cristo iguijeveunoti ubuheeteubadi. ⁶Miihai imino magaajacuuhi iticoni mihicauno ifi Cristoma etetecufatucuunoco, miihai ifi iimitinoco imeguehicano ifinicuuqui. Jaamoro siino imiti jijovoto icacutumimo miicaqui, miino aivojiiho atajiihanoco momoonicibadi moonicuutimo miicaqui. ⁷Miuro iguijevecuumo imiti mityati sihigovi icacuuhi. ⁸Miihai mohimiti ifiico mejeevesumi Cristoma sano miguijevecuumobadi jeevahi. Jaanoti mehesicinih diiboma sano mihicajinoco. ⁹Jaamaño magaajahi safooro Cristo gujivefañoti ubuheeteubo siino uchuumucuujiitino. Gujive diibohallivi janaanici imityama chacacuuhi. ¹⁰Miuro Cristo sano paryiicino imitihallivi safooro gujivecuuhi. Jaabo ubuheeteubo Moocanidiro icacuuhi. ¹¹Jaabadiro bu amiihai imitico momoonicudino. Jaarumo Moocaani iimogobadiro mihicaji Cristo Jesufaño mihicamaño.

¹²Jaaneguiiha amiihai ifi iguijeveji ifihallivi imitico mimityacarusucudino, amiihai ifi iimoyiicinehejeque momooninofañodi. ¹³Amiihai ifiico imitiguinovi mificudino. Jilliro Moocanijaagoviro miminifoto iguijevecuumo siino ubuheeteme iicanicibadi. Amiihai ifiico Moocanidi mificu iiminocoro momooniqui. ¹⁴Miuro imiti amiihaihallivi mityacuujiitih. Amiihai tajiibaguiino mihicacuuhi Moocaani gajifaño mihicacumaño.

Jeecivominaavi Oovicino.

¹⁵¿Jaaneguiiha milli meneje? ¿Imitico momooniji tajiibaguiino icatimo Moocaani imihusefaño mihicacumaño? ¿Cha, tolli menejejitirahi! ¹⁶Amiihairyo imino magaajacuuhi sifiguiino jijovonoti miminifutusumi diibo atajiihanocoro: Jii, meneehi. Jaabadi mihicatahi ifinijitino gujiveque aacinoguiino. Jaanoti Moocaani atajiihanoco: Jii, monoohachijii iticovono ifiima mihicaji. ¹⁷Jaamaño uujoho Moocanico imehi; iticoni amiihai imiti jijovoto mihicaurumo, amiihai jeebiiñodi magaayicicuuhi toono jiihogogaagovi miminifutucumaño. ¹⁸Imititi mataajacuumo imino jeecivominaatiro mihicacuuhi. ¹⁹Miyaminaa ihiimaanicibadi iimaahi amiihai jeebiihiro magaajajitirahi jinooco. Jaabadi amiihai iticoni amiihai ifinoco, fanoova iidicunoono iimitinoco icano momooniqui mificuubadiro, bu jisumi amiihai ifinoco mificu iticovono ifi eetavoguiiharo ijeevadi Moocanidiro iicaqui.

²⁰Amiihai imiti jijivototi mihicausumi iticovono ifi ica eetaveguiiha mihicautih. ²¹¿Jinejeque nacu mihiciuhi tonehejeti toono amiihai jisumi munucufegueneti? Miuro toono gujivejaagoviro miinoco asatyo. ²²Jaanoti jisumi imiti miinoco ijjuvusunoti mataajacuumo Moocaniguiiharo mihicacuuhi. Jino naha idiinocoro amiihaidi iimino. Miuro amiihaico Moocaniguiiharo ficuuno. Jaanoro ifinijitino fiivojaago satyo. ²³Miuro imiti jaada ifinijitino gujive. Jaanoti Moocaani aacino ifinijitino fiivo Cristo Jesu Mohaijojiihbofeenedi.

Taabavavi Oovicino.

7 Tañahabomi, amiñhai tajiibaco magaaajacuumo, magaaajahi tajiiba mityaguiino mihicafinoco mochoomotinohachuta. Jaanoti miguijevенеbuunati toojiniije tajiibatí mataajacuumo. ² Miíro gaigo atajevacuugo aijivi gataacinihi tajiiba onoobadi aiji iguijevetinohachuta. Jaanoti aiji iguijevecuudi toono tajiiba, diigoco diibovi agataacinisuhicanoti taajacuugo. ³ Jilli iicamaño aiji icanaaca sifiima iicago ajeva imitico eetavehi. Jaanoti aiji iguijevecuudi ticovono minifutucuugo. Jaadi ivi sifico atajevaruno, toono ajeva icatino.

⁴ Jaabadíro bu amiñhai tañahabomi, jisumi Cristotaro mihicacuuihi, uchuumu-cuumo tajiibaguuiino iicacuutibadi mihicacumaño, Cristojaagoviro miminifutucuuihi. Jaamo jisumi Cristo guijevafañoti ubuheeteubotaro mihicacuuihi Moocaanidiro imino momoonimoro mihicacuuihi. ⁵ Jaanoti miñhai moheedeñifi iimogobadi momoonihicausumi tajiiba nuuhi: Momoonidino, unuurunoco janaaníciviro momoonihicauihi. Jaano miñhaico guijevafaño satyuuihi. ⁶ Jaarumo jisumi uchuumu-cuumo tajiiba mityaguiino iicacuutibadi, mihicacuuihi. Jaamaño toonoti mataajacumaño Moocaanicoro mejeecivucuuihi bohofiri Moocaani Gaijafeenedi eedeetajjiiba acaatinicininofañodi mihicacuutimo.

Imiti Miíno Ififaño Iicano.

⁷ ¿Jaanoco, millí meneeji? ¿Tajiiba nacu imitíhi? ¡Tolli icatino! Uujoho imitico gaajajitirahi tajiiba: Imiti, inootiruva. Miíro uujoho gaajajitirahi sitaanoco mihimogono imiti iicanoco, tajiiba: Sitaanoco diimeguejirahana, inootiruva. ⁸ Toonofeenedi imitico gaajacuruubo mejeevesutano janaaníci imeguehicauihi imitinocoro. Jaanoti tajiiba achahahigo gaajaratino imitino mihicaruno. ⁹ Safoono uujoho tajiibaco agaaajautisumi imono icaurahi. Jaanoti tajiiba agasecuudi uco imitico esaayuvauhi. Jaanoti uujoho gaajacuuihi iguijeveujinoco. ¹⁰ Jilli mooniuno tajiiba fiivoco aacivauruno. Jaaruno aacitinoro jilliro uco ifinijitino guijevafaño ficuuihi. ¹¹ Tajiibaco imino omooníboro ifinijitino fiivoma fine iicaji, nuurunaaca tahimitico gaajasuuno. Jaaneri chíjigaifaño efeejinoco gaajacuuihi. Jilli tahimiti toono tajiibafeenedi uco bañiuihi.

¹² Jaaruno toono Moise atajiibauno imitino icatino. Jilliro aivo imino paryi Moocaani unuuno imino ticovono. ¹³ ¿Jaaneguiiha nacu fine jino imi tajiiba uco guijeniuihi? ¡Cha, tolli icatino! Imiti uco guijeniuihi. Jaanoti tajiibafeenedi magaaajahi toono imiti aivo iimitinoco.

¹⁴ Magaaajacuuihi tajiiba Moocaani Gaijati asaanoco. Jaanoti tafi jilli ticovo miyaminaa ifi imiti jijovonoti iicano. ¹⁵ Uujoho gaajatihi millitihacho fine tolli iicanoco. Iimogonoco omoonitíboro, iimogotinocoro ijíhegueneque moonihicahi. ¹⁶ Uujoho: Imitino, onoobadi bu tajiiba: Imitino, onoomaño tajiiba miyaano. ¹⁷ Jaamaño uujoho toono omooninoco imogotirahi. Jaarunaa imiti tafaño iicano moonisuhicahi. ¹⁸ Uuro gaajahi tafifaño iimino aivo achahanoco. Iiminocoro omooninoco imogorahi. Jaaruubo moonihicatíhi. ¹⁹ Iiminoco iimugurunoco moonihicatíhi, iimitinoco iimogotirunocoro moonihicahi. ²⁰ Jaabo iimogotinocoro omooníbo, uujoho moonihicatíhi imiti tafifaño iicano moonisuhicahi.

²¹ Jaamaño jilli uudi icahicano; iiminoco omooníjirusumi iimitinocoro moonihicahi tafifaño sano imitiro iicamaño. ²² Tajeebiifañodi Moocaani tajiibaco imogorahi.

²³ Jaarunaaca tafifaño iicano tajeebiifañodi iimugurunoco tihisuhicahi; imiti tafiico isisinoro atajiibacumaño.

²⁴⁻²⁵ Miïro tajeebi tajiibahicahi Moocaani onoobadi mooniqui. Jaarunaaca tafi uco imitijaagoviro satyehicahi. Idaasucaniji fine uujoho. ¿Miïjoho fine uco taajasuji jino ifinijitino guijevefaño asatyono ifiiti? Idiïboro Moocaani uco taajasujirahi, Mohaivojiiïbo Jesucristofeenedi. Jaamaño ;Moocaanicoro mihimehi!

Moocaani Gaijafañodi Iicano Ifi.

8 Jaanoti jisumi Cristo Jesufaño iicacuumo idaasuno mooniracuujitihî. ² Miïro Moocaani Gaija fiivoco Cristo Jesufeenedi aaciïbo tajiïba uco taajasuhi imiti jïjovoo boti, ifinijitino guijeve mityati icano. ³ Miïro Moise tajiïbafeneedi miïhaïñooba taajajitirahi. Tajiïbaco saatohoba miyaminaa imino moonijitirahi iniinovamaño. Jaanoti naha Moocaani idiïbocoro Illico galluuhî miyaminaafi ifiiti iminiyuuboro. Jaabo igujeveunofeneedi imitico guiinoniïubo, miïhaico imiti guiinonicuutino iicaqui. ⁴ Jilli mooniïubo Moise tajiïba onoobadi meheetavehicautineguiiha, jilliïro tajiïba onoobadi imino miicaqui. Miïro mofi onoobadi mihicacuutihî, Moocaani Gaija onoobadiïro mihicacuuhî.

⁵ Miïro ifi onoobadiïro iicamo ifi ononehejequere moonifihî. Jaanoti Moocaani Gaija onoobadi iicamo toonojaagoviro ijeebii icahi. ⁶ Mofi onoonocoro momoonino guijevejaagoviro miïnoco satyehi. Jaanoti Moocaani Gaija onoonoco momoonino miïnoco satyehi sajeebii, bu fiivo icanojaago. ⁷ Jaanoti ifi onoonocoro omoonihicamo Moocaaniminaati icahi. Jaamo iimogotïmo, bu imityama chahamo diïbo tajiïbaco omoonijirumo. ⁸ Jaamaño ifi onoobadiïro iicahicamo Moocaanico imo imo moonitihî.

⁹ Jaanoti amiïhai, amiïhai ifiguiïharo mihicatihî, Moocaani Gaijadiïro mihicahi diïbo Gaija amiïhaifaño iicacuumaño. Jaamaño Cristo Gaijama iicatïmo Cristota icatïmo. ¹⁰ Jaanoti Cristo amiïhaifaño iicahachiiji amiïhai ifi imitiri guijeveji. Jaarunaaca amiïhai jeebii buheehi, Moocaani agaayicicumaño. ¹¹ Cristoco guijevefañoti ubuheetesuubo Gaija amiïhaifaño iicahachiiji, diïboro Moocaani amiïhai ifi echeemejirunoco bohofiti acijiïbo diïbo Moocaani Gaija amiïhaifaño iicanofeneedi.

¹² Jaamaño tañahabomi, miïhai Moocaaniguiïharo mihicacuuhî. ¹³ Jaanoti amiïhai, amiïhai ifi onoobadiïro mihicahachiiji migujeveji. Jaanoti Moocaani Gaijafeneedi amiïhai ifi imitinoco atajiïbahicanoco mejeevesuhachiiji mihicaji.

¹⁴ Paryi famooro Moocaani Gaija onoobadi iicamo Moocaani seemeti icahi. ¹⁵ Miïro amiïhai miïnoco ijïjuvusuno gaijaco magaayicihinitihî, siino toonofañodi miïhïcuguequi icatino, miïnoco Moocaani seemeti eheetavono Gaijaco magaayiciuhî. Jaamo Togaijafeneedi Moocaanico meneehi: ijïjoho Guihirubi, monoonicihî. ¹⁶ Jaabo diïboro Moocaani Gaija jïïbeguehi mojeebiiifaño miïhai Moocaani seeme mihicano. ¹⁷ Jaamo miïhai diïbo seeme mihicamaño magaayiciji Moocaani aaciïgonoco. Jaamo toonoco magaayiciji sano Cristoma. Jisumi diïbo idaasuno iicaubadi mihicamo tollïro ufucu diïboma ihaivojifaño sano imo imo mihicaji.

¹⁸ Jisumi idaasuno mihicaruno sihidi jeevatihî iïfototino aivo ufucu imino mihicajinovi. ¹⁹ Paryi fanoova Moocaani ifiïvusuuïno, Moocaani seeme ihifusucafetefïfucuco ihatyïmequi sihidi iimogonoro teemehicahi miyaminaa icatiruneheje. ²⁰ Jaaruno paryi fanoovaaco Moocaani ifiïvusuuruno Adan imitinoco omoonïsumi Moocaani afaijacuuno imicuutihî. Jaarunofaño esicinino, ²¹ toonoco unucusuhi-

canoti, ifinisuhicanoti icano ufucu ataajasucafetejinoco. Jaano Moocaani seeme ufucu imino ataajasucafotonofeenedi, bu tolliro fanoova taajasucafetejino. ²² Magaajacuui paryi fanoovaaco Moocaani eheetavuuno jisumihachuta, acanifehicano gaigo iseemevaqui aivogo acanifonicibadi. ²³ Jaano idiinoro toono idaa-suno icatihi. Tolliro bu miikai, ufucu sinehejeque sihidi magaayiciji. Jaanoti jisumi Moocaani Gaijamyehiica mihicahi. Mojeebiifanodi mahaivovomoro meteemehi Moocaani ufucu iseemeti miikaico agaayicijifucuco. Jaaneri mofi ataajacafetejinoco. ²⁴ Miuro Moocaani Jesufeenedi mataajaji, eneehicanoco mehesicinihicanofeenedi mataajahinicuui. Jaanoti mahatyimecuunoco mehesicinino toono esicini icatino. ¿Mahatyimecuunoco collihi bu mehesicinijirahi? ²⁵ Jaanoti mahatyimetinoco mehesicinimo tolli icarunofaño majaabicimoro meteemehi.

²⁶ Jaamaño Moocaani Gaija miikaico miniinvarumoco amusuhicahi, Moocaanima imino mihiimaanoco magaajatimaño. Jaabo Moocaani Gaija mohallivi dilluhicahi Moocaanico sijiri magaajatirujiri. ²⁷ Jaabo Moocaani famoo jeebiinofañooco agaajaabo gaajahi milli Igaija eneejirunoco. Jaabo Igaija diiboco ijeebi onoobadi dilluhicahi diibota iicamohallivi.

Fanoohallivi Mimityano.

²⁸ Magaajacuui Moocaani diiboco agaijimeri fanoovaaco imino omooninoco, jaamo diitoco cuuhuvaubo ijeebi onoobadi. ²⁹ Siicijetiro Moocaani agaajacuumoco imegaviro ijeevadi dugaacucuubo, Illibadiro iicaqui. Jaamo ajashutumofeeneti, Illi diito amiyaaboti iicaqui. ³⁰ Jaamoco Moocaani siicijetiro udugaacuumoco bu tolliro coovaubo. Jaamo ocoovaumoco gaayicubo. Jaamo agaayicuumoco, bu tolliro ihaivojico aciubo.

³¹ ¿Jaanoco bu milli meneejirahi? Moocaani bu mojaagodi iicacuunofaño, momina miikaico guinonicujitirahi. ³² Miuro Moocaani Illi icaruuboco miikaiditi gajitiibo paryi mohallivi aciubo iguijevequi. ¿Milli bu jaabo miikaico sano Illima fanoovaaco acitiibo icajirahi? ³³ ¿Miijoho bu Moocaani ananicuumoco: iimiti, neejirahi? Idiiboro Moocaani agaayicubo iimimo unuucuumoco. ³⁴ ¿Miijoho bu jaamoco iimiti neejirahi? Idiiboro Cristo mohallivi iguijeveubo ubuheeteubo. Jaabo Moocaani miyanaagonovi jisumi iicaabo mohallivi Moocaanima ihiimaacui. ³⁵ ¿Miijoho nacu miikaico Cristo gajiti dugaacujirahi? ¿Nacu fine idaa-suno miinoco omoonineheje? ¿Nacu fine miinoco itihisuhicaneheje? ¿Nacu fine Moocaani iijihalliti miinoco ijiheveneheje? ¿Nacu fine ajeba? ¿Nacu fine gaachehuti mucuuji-vaachuneheje? ¿Nacu fine mutujaavoneheje? ¿Nacu fine guijeve? Cha, chahano. ³⁶ Caatinihaamefaño onoobadi mihicahi. Jilli Caatinihaamefaño noono:

Moocaanihalliti miikaico fahijivaro guijeniguehcamo. Ovejamico iguijeniqui asatonicibadi miikaico moonihicamo, noonoro.

³⁷ Jaarunehejefanoti mityano mihicahi, jaadi Jesu miikaico agaijiubofeenedi. ³⁸ Jaamaño uujoho gaajahi chahano jineje miikaico Moocaani agaijinoti udugaacujiruno guijeve icaruno, bu fiivo icaruno, bu Moocaani toomominaa icarumo, mityano icaruno, bu iimitino gajano icaruno, jisumi iicaneheje, bu ufucu iicajineheje icaruno, ³⁹ bu caamo iicaruneheje, jiinije dojbavi iicaruneheje icaruno, chahano aivo sanooba Moocaani ifiivusuuno miikaico udugaacujiruno Moocaani Cristo Jesu Mohaivojibofeenedi miikaico agaijinoco ifusuunoti.

Moocaani Israel Cuumico Hiciumo.

9 Miyaanoco neehi, Cristoco imiyaavugucuumaño bañitihi. Miïro tahesamaajeque Moocaani Gaija iticuvusuubo uco jiiibeguehi miyaano iicanoco. ² Aivo idasuno icahi tajeebiifaño fahiijivaro idasuno aivo icahicahi. ³ Jaaneguiiha uuro taacuumiotohallivi Cristoti sihigovi, bu Moocaani imucugaiguino icajirahi toono tolli iicano tayotoco itaajasujiruva. ⁴ Miïro diito Israel iyaachimihai. Jaamoco Moocaani iseemeti agaayicuumo. Miïro diitofeenevi Moocaani icauhi ihaivoji ifiima. Jaaboro diitoco unuunoco aciubo, Moise tajiibaco, Moocaanico ijafaño iimejinehejeque, imino mooniji unuunehejeque icano aciubo. ⁵ Jaamo motadimihai iyaachimihai diito iicamofañoti Cristo imiyaminaafivuuboro saauhi. Jaabo Moocaani fanoohallidi iicaabo. Jaaboco fahiijivaro mihimo. Fine.

⁶ Jaabo Moocaani iiji imiyaavotino icatino. Paryi Israel cuumifaño ifiivurumo miya israelmibadi icatihi. ⁷ Jaabadiro Abraham seeme paryi imiya seeme icautihi. Miïro Moocaani diiboco nuuhi: Isaacfeenediro diiyaachimihaima diicaji, nuubo. ⁸ Jilliti magajahi tuucuumiti ifiivomo paryi Moocaani seeme icatinoco. Jilli idimoro Moocaani unuuboti ifiivomo Abrahamti imiya iyaachimihai iicamo. ⁹ Miïro jino Abrahamco Moocaani unuuno: Ico unuufucu gaseji. Jaasumi diitaaba Sara gaifico seemevaji, nuubo.

¹⁰ Jaano toonoro icatino, Rebeca achimisiu saafi seemenetisiruu moheedebe Isaac seemenetisi. ¹¹⁻¹³ Jaamisi fiivuutinaaca bu iimino, iimitinoco icano mooniutimisahaaca Moocaani Rebecaco nuuhi: Diitisi ihamiyaabo iguihooboco jeeceiveji, nooboro. Jaano jino bu tolliro Caatinihaamefaño onoobadiro neehi: Jacobco gaijihi. Jaanoti Esauco jiiheguehi, nooboro. Jilliti magajahi Moocaani miyaminaaco omoonirunehejeque jeevotiiiboro iimogobadi iicinoco.

¹⁴ ¿Jaanoco bu milli: Moocaani imitihi, meneejirahi? ;Tolli icatino! ¹⁵ Miïro Moiseque nuubo: Iimogomoco gaijiji bu diitocoro iidaasugueji, nooboro. ¹⁶ Jaamaño miyaminaa mihimogonoti, bu toonegui mesefaquimaañoti icatino. Jilli Moocaani iidaasugomaño. ¹⁷ Miïro Caatinihaamefaño Moocaani Faraoco nuuhi: Ico aivojiiiboti ficuuihi, tamityaco iivi iifusuqui. Jaanofañodi tamomoco gaajasuqui fanoojiinijeri, nooboro. ¹⁸ Jaamaño iimogomoco idasugoobo. Jaabadiro bu saatoho jeebiico Moocaani iimogobadi kuhufutusuubo.

¹⁹ Jaano bu tolli icanaaca, ¿milliti jaabo Moocaani miyaminaa imitico neejirahi? ¿Nacu miijoho diibo onoonoco: Chahano, neejirahi? Jilli fine uco saatoho noonicihi. ²⁰ ¿Nacu miijoho iijoho, Moocaanima denaauqui? ¿Nacu nifaquihillu tohilluco eheetavooboco: ¿Collihi uco jilli deetavehi? neejirahi? ²¹ Miïro guirihilluno nicuminaafi sabaatiro siibadije iimogobadi eetavejirahi; sabaatiro eetavejiruubo sahilloco iimihilluco, bu tobatiro sihilloco eetavejiruubo oovosiitihillu fanoova eetavoguiiha.

²² ¿Jaanoco bu milli Moocaaniditi meneejirahi? Jaabo imitino iicahicamo ufucu ifinisujimoco idasuno moonijiruubo. Jaaruubo jaabicihicahi imityaco igaajasuqui. ²³ Jilli mooniibo ihaivoji sihidi eejevanoco igaajasuqui. Miïro miilhaico iidaasugoooboro siicijetiro ificuumo ihaivojifaño miicaqui. ²⁴ Miïro miilhaico Moocaani judiomifañoti icahi, bu tolliro saatohoco judiomi iicatinofañoti iciiibo icano. ²⁵ Oseas onooaamefaño jilli caatinicinino:

Ufucu: Taacuumi, Moocaani neeji diibo cuumi iicautirucuumijeque. Jaacuumijequere agaijutirucuumijeque: Amilhaico gaijihi, neejiiibo. ²⁶ Amiihai taacuumi

mihicatihi, unuurumañoviro mihicarumoco: Moocaani uujoho iicaabo seme, monoocafeteji, noono.

²⁷ Jaanoti Isaia israelmiditi nuuhi: Israel iyaachimihai ajashutino muuaijnio jiini-gaiyihaidimo icarumoti miidimoro taajasucafeteji. ²⁸ Miïro Aivojiïbo jiinijehallivi paryi unuunoco goovano moonijiïbo, nooboro. ²⁹ Miïro iticoni tolliro diiboro bu Isaia nuuhi:

Niqueje Aivojiïbo sihidi ejeevaabo miïhaico ihatyucar uutiruva, Sodoma, Gomorra icano iicaubadi mihicajirahi, nooboro.

Miyaavogofenedi Imino Omoonino.

³⁰ ¿Milli bu jaanoco meneejirahi? Judiomi iicatimo tajiïbafenedi Moocaani di-itoco igaayiciqui guinotirumo gaayicicafetehi miyaavogofenedi. ³¹ Jaanoti israelmi moonihicauhi diitoco Moocaanivi iifutusujiruno tajiïbaco. Jaarumo toonovi ifutuutih. ³² ¿Jaamo milliti iifutuutimo? Eti bu diitoco agaayicisuujiiruno miyaavogogaagovi ijeebii iicautimaño jilli iinoro omooninojaagoviro ijeebiino iicaumaño. Jaamaño nanigaiva guisibavi ananigaivaumoro iifutucuutimo, ³³ Caatinihaamefaño onobadi:

Uujoho Sion cuumivi ficuuhi saafiico nanigaiva guisibati, aacoto guisibati icano.

Jaaboco imiyaavogomo jeevevetimo taajajimo Moocaanivi ifeteji, noono.

10 Tañahabomi, imeguehicahi israelmi atajanoco. Jaamaño uujoho Moocaan-ima diitohallivi iimaahicahi. ² Uujoho neehi diito Moocaanijaagodi aivo iicanoco. Jaarumo imino moonitih iagaajatimaño. ³ Miïro gaajatimehiica milliti miyaminaafico Moocaani agaayicinoco, jilli iinoro: Jilliti magaayicicafeteji, onoomaño tolli moonimo. Moocaani miyaano toonofañodi agaayicijirunoco imiyaavogotimoro. ⁴ Miïro Moise tajiïbaco saafiïro Cristo imino mooniuihi. Jaaboco imiyaavogomocoro Moocaani gaayicih.

⁵ Jaanoti tajiïbafenedi Moocaani agaayicinoco iimogomoco Moise jilli caatiniuihi: Tajiïbaco aivo imino omooniiïbo toonofañodi taajajirahi, nooboro. ⁶ Jaanoti miyaavogofañodi Moocaani agaayicinoti jilli noono: Cristo iiti tehesino iicaaboco deesamaaiboro dijeebiïfañodi needino: ¿Miïjoho caamo niquejefaño feeji Cristoco iniitusuqui? nooboro. ⁷ Bu ¿miïjoho jiinije dojbavi feejirahi Cristoco guijevefañoti siino isivaqui? Jilli menedino. ⁸ ¿Jaabo fine jinejeque neehi? Jilli du Caatinihaamefaño neehi: Uujoho Moocaani taajasu iimaa iiti fiiticuuhi diijifañoti, bu dijeebiïfañoti icano, nooboro. Jino iimaa miyaavogojiïbogoco miïhai miïjiïbogono. ⁹ Jaamaño Jesu Aivojiïbo iicanoco diijiri idiïbogooboro diiboco Moocaani guijevefañoti ubuheetesuunoco dijeebiïfañodi imiyaavogohachiji taajaji. ¹⁰ Miïro mojeebiïfañodi mimiyaavogomaño miinoco Moocaani gaayicih. Jaabadiro bu moojiri monootahi Jesucristo miyaabo iicanoco matajaqui.

¹¹ Miïro Caatinihaamefaño noono: Diiboco imiyaavogomo jeevevejitihi, noono. ¹² Judiomi icarumo bu saatohobadiro jeevahi. Jaabadiro bu Aivojiïbo Jesucristo famoo Aivojiïboro. Jaaboco ejeecivomoco guiraano imino mooniiïbo. ¹³ Jilli Caatinihaamefaño noono: Paryi famooro diiboco ejeecivomo taajaji, noono. ¹⁴ Jaaboco bu ¿milli jeeceivejirumo imiyaavogotiïboco? ¿Milli jaaboco miyaaveguejirumo diiboti ijiïbogonoco agaajatiïboco? ¿Milli jaanoco gaajajimo miïjoho di-itoco ijiïbogotinoco? ¹⁵ ¿Milli jaanoco jiïbeguejirumo, miïjoho diitoco: Miïjiïbogoto,

noomoro agalluutinoco? Caatinihaamefaño jilli noono: Ovosiiicani sajeebiico aacino jiiibogoma asaamo, bu iimino jiiibogoco isivamo icano agasesumi, noono.

¹⁶ Jaaruno toono taajasubogoco famoovaro miyaaveguehicatih. Jaamaño Isaia jilli nuuhi: Aivojiiibo, chahamo aivo mojjiiibogoco imiyaavogomo, nuubo. ¹⁷ Jilli iica-maño muguubunofañodi miyaavogo saahi. Jaano toono muguubuno Cristo jiiibogo.

¹⁸ Jaanoco uujoho dilluhi: ¿Nacu fine guubuutimo tobogoco? Cha, imino du gu-ubucuurumo. Miiro toonoti Caatinihaame jilli neehi:

Diito ijiiibogono fanoojiinijeri guubuvusurahi, diito iimaa jiiinijejinibacivi ifutucuu-rahi, noono.

¹⁹ Jaarunaaca siino bu dilluhi: ¿Nacu fine Israel cuumiminaa jaanoco gaajatih? Cha, Moise unuunoti diito gaajacuurumo. Jaabo Moise jilli nuuhi:

Moocaani neehi: Uujoho amiihaico cigueguesuji siicuumi taacuumi icaticuumihal-liti. Bu tolliro amiihaico sifiiratusuji igaaajati munuurucuumiditi, nooboro.

²⁰ Jaabadiro bu Isaia guucibatiibo nuuhi:

Jilli Moocaani neehi: Uco iguiinuutirumo, jisumi uco iguiinomoro atyimehi, uuti idillumovovi jafevehi, nooboro.

²¹ Jaanoti israelmiditi Isaia ihiimaaubo nuuhi: Fahiiijivaro coovaaboro icahicahi uguubutino, iicajiiisuno miyaminaaco, Moocaani noobo, nooboro.

Israelmiti Ataajacuumo.

11 Jaanegui jisumi dilluhi: ¿Nacu fine Moocaani icuumi Israel cuumico jeevesucuuhi? ¡Tolli icatino! Miiro uujoho Pablo israelmioobo, Abraham iyaachimioobo, Benjamimio cuumioobo. ² Siicijetiro Moocaani israelmi ita iicanoco gaajacuuhi. Jaamaño jisumi diitoco jeevesutiibo. ¿Nacu amiihai magaajatih Moocaani iimaaminaafi Eliaditi ijiiibogohaame Caatinihaamefaño jilli onoonoco? Diibo Elia Moocaanima ihiimaauunofañodi israelmi imitico nuubo: ³ Aivojiiibo, dihiimaaminaaco guijenicummo, bu jaabadiro dijeecivomañejejeque finisucuumo. Jaanoti uujoho saafiuro atyuuvooboco guijenigomo, nooboro. ⁴ Jaanegui Moocaani diiboco iimusuuhi: Cha, iiro diicatih. Ajashutimo siete mildimoco uujoho ijeevadi dugaacuhi Baal onoobo jihovo caani ijiniitaguiino ememiiivotimoco, nooboro. ⁵ Jaabadiro bu jisumi miidimoco Moocaani iidaasugooro gaayicih. ⁶ Jaano Moocaani iidaasugomaño agaayicino. Jaaneguiha miilai imino momoonimaño mihaico agaayicino icatino. Jaanoti mihaico mohimihuseti igayiciruva, toono Moocaani iidaasugono icajitirahi.

⁷ ¿Nacu milli? Miiro israelmi iguiinuurunovi ifutuutih. Jaanoti sanoodimoco Moocaani iicummo toonovi ifutuuh. Jaanoti sanoodimo ijeebiino ucuhufomoco nuubo: Jilli mihimogobadi mihica, nooboro. ⁸ Jilli Caatinihaamefaño onoobadi:

Moocaani diito jeebiinoco kuhufutusuh ihaallinoco jabacaruubo atyimetimobadi iicaqui, inohojinoco jabacaruubo guubutimobadi iicaqui. Jaamaño jisumi-hachuta tolli iicamoro Moocaani jiiibogoco gaajatimo, noonoro.

⁹ Jaabadiro bu David nuuhi:

Jaafa diito jiiibaimono jegañibadi, sinicuhunobadi icano minifeteji toonoti anani-gaivamoco idaasuno imooniqui. ¹⁰ Jaafa ihaallino abayiiitobadi Moocaani iimaanoco gaajatimo iicaqui, tolliro bu iyoobaiño diitoco iimitibociri ijeebeivequi ufucuro gañiivucuumo iicaqui, nooboro.

Judiomi Iicatimo Ataajano.

¹¹ Jaaneguiiha dilluuhi: ¿Nacu fine judiomi ananigaivaumoco Moocaani siino gaayicicuujitihi? ;Cha, tolli icatino! Diito tolli guubutimo iicamaño judiomi iicatimo itaajaqui diitofeenedi Israel cuumiminaa eesafotomoro diito icabadi iicaqui. ¹² Jaanegui judiomi imitino iicauno jiiñjeminaadi imino minifutuuhi, bu diito Moocaani iimugunoti aacutuuno judiomi iicatimedi aivo imino iminifutuuno. Imi fine janaanici imijino paryi judiomi siino iimitoodi.

¹³ Jaanegui amiñhai judiomi mihicatimoco neehi, judiomi iicatimojaago Moocaani uco agalluumaño: Uuro tadyudicamaajeque cahacisuihi. ¹⁴ Jaaneguiiha imeguehi saatoho tayototi amiñhaibadi iicanoco imogomoro ataajanoco. ¹⁵ Diitoco Moocaani ejeevesuunofeenedi jiiñjeminaaco sajeebii Moocaanima iminiyuuno. Jaanegui fine imi diitoco Moocaani siino agaayicidi guijevafañoti siino ubuheetemebadi icajimo. ¹⁶ Moocaani judiomi eedeetemihaiico iiciuneguiiha, jis bu paryi judiomi iicicafotomoto icano. Miñro iticoni meheetavohica maahu Moocaani jeecevoguiiha iimibadiro bu iisihi faasihiro Moocaanidi imihi. Jaabadiro bu imohohife Moocaanidi iimibadiro bu ihaafenema imihi.

¹⁷ Jaabadi judiomiti saatoho miya olivohohaafeneque iquitiniciyadi quiticafutuuhi. Jaanobuuna iijoho siicumioobo jihoro olivohohaafe diicaruubo toho aafeneque iquitinobuuna camayaacucafetehi. Jaabo tohifefañodi idiicamaño tohoti diicahi. Toono jilli eneejiruno: Moocaani judiomico uufocovi ificuboro judiomi iicatimoco igaayiciqui, onoono. ¹⁸ Jaarunaa: Tohohaafe imiyahaafe janaanici sihihi sihihi jeevahi, needino. Jaanoti tolli onohachijii imino deesicini, disefari tohife icatiji, iijoho tohife sefari diicahi.

¹⁹ Jaanoco fine: Jiihi, neejirahi: Jaarunaa ihaafene quiticafutuuhi iibuuna uu-joho tohovi camayaacucafetequi, nooboro. ²⁰ Jiihi; miñro tohaafeje quiticafutuuhi imiyaavuguutimaño. Jaanoti iijoho tohoti diicahi imiyaavogomaño. Jaaruubo difiico: Uujoho aivo sihihi jeevahi, needino. Imino deesicini. ²¹ Buhicaga imiyahaafe icaurunoco Moocaani gaijiutihi. Jaabadiro imi ico gaijjitiruubo. ²² Magaaja Moocaani iimihuseñeque. Jaaruubo bu iimitimoco gaijjitiruubo. Jaamaño aacutumoco idasuno mooniubo. Jaaruubo amiñhaima imihuseebe. Jaanegui iimihuseñaño imino diiboma diica. Jaanoti imino mihicatihachijii, tolliro bu amiñhaico iquiticiuboro gaññiibo. ²³ Jaanoti bu judiomi siino imiyaavogohachijii diitoco siino tohovi camayaacujiibo, Moocaani sihihi imityamaño diitoco siino dojicuviro camayaacujiruubo diito siino diibota iicamo iicaqui. ²⁴ Jaabadi iijoho judio di-icatiruuboco jihovo olivohohaafeti iquiticiuboro imiya olivohovi ico camayaacuubo. Jaanegui judiomi imiya olivoho aafe iicamo siino dojicuviro camayaacucafeteji.

Israel Cuumico Ufucu Ataajasujino.

²⁵ Tañahabomi, imeguehi amiñhai jino agaajarautinoco magaañanoco: Jaamo amiñhai: Aivo sihihi miñhai magaañahi, nootimo mihicahi. Miñro israelmiti sanoodimo kuhufutusucafetehi, israelmi iicatimo Moocaanijaagovi paryi iicicamaño-hachuta. ²⁶ Jaanobuunati jari paryi famooro israelmi taajasucafeteji, Caatinihaameñaño onobadi:

Taajasuminaafi saaji Sion cuumiti. Jaabo israelmi* imitico buusuji. ²⁷ Jinoco diitoma uujoho ihiimaano icaji, diitoco imitico ubuusuudi, nooboro.

²⁸ Taajasujiibogoco agaayicitimaño judiomi Moocaaniminaabadi icahi, amiihai Moocaanijaagovi miminifetequi. Jaamoco Moocaani gaijihi diito eedeeteque diibo iiciumaño. ²⁹ Miiro Moocaani aacicuunoco dumiicitatiibo, bu tolliro diito ucuhuvacuumoco sihigovi siino jeenesutatiibo. ³⁰ Amiihai iticoni Moocaanico muguubutihi. Jaarumoco jisumi Moocaani idasuguehi judiomi diiboco uguubutimaño. ³¹ Jaamaño jisumi diito Moocaanico guubutihi, tolliti Moocaani diitoco ihidaasuguequi amiihaico iicabadiro. ³² Miiro famoovaro guubutihi. Jaamoco Moocaani: Muguubuhicatihi, nuuhi diito famoovacoro sabadiro ihidaasuguequi.

³³ Guiraacani icano Moocaani esamaaje, igaaja, ihaivoji icano icahi, aivo diibo esamaaje jibogoratino, aivo diibo jiihai gaajaratino. ³⁴ ¿Nacu miijoho Moocaani esamaajeque gaajajirahi? ¿Miijoho nacu diiboco jibegujirahi? ³⁵ ¿Cajaanu nacu Moocaani Aivojiiboco jinejeque acijirahi toono jaadaco igaayiciqui? ³⁶ Miiro paryi fanoova Moocaaniti saahi diibo useti fanoova eetavocafutuuhi. Jaano paryiicino diibonoro. Imicani Moocaani fahiijivaro. Fine.

Moocaanidiro Icano Ifi.

12 Jaaneguiiha tañahabomi, amiihaico aivo neehi Moocaani idasugofeenedi: Amiihairyo amiihai ifi ubuheeneque Moocaanico mahaci jeecivobadi diibediro iicaqui diiboco imo imo imooniqui. Tolli aivo Moocaanico imino mejeecivotahi mojeebiiifañodi. ² Jaanegui Moocaanico agaajatimo onoobadi† siino mihicacuudino. Jilliro amiihai esamaajeneque paryi siibadi mubuunani tolliti amiihai ifiino paryi ibuunanicafeitequi. Jaadi jari magaajaji conoocohacho Moocaani iimogonoco, bu paryi iiminoco, bu diiboco imo imo omooninoco, bu aivo iimicuunoco icano.

³ Uco Moocaani iimihusefeenedi atajiiibanegui famoocoro amiihaico neehi: Amiihaiti saatohoba amiihai ifiitiro janaanici mehesamaaidino. Jilliro imino mehesamaaje amiihaico Moocaani dudicamaajeque aacino ticovoviro. Jino dudicamaajeque miyaavogofeenediro meheetavejirahi. ⁴ Miiro mofiivi oovicinino; mofi saafiro mihicaruboti fiivaano icano. Sano mohaallii, bu sano motihai, bu janaanici sihidi icano. Jaaruno saneguiiharo icatino. ⁵ Jaabadiro paryi miilai miyaavogominaa saafiibadiro mihicahi Cristofaño. Jaamo famooro sahi magataaciniihi saafi ififañoro.

⁶ Jaanoti Moocaani mihaico dudicamaajeque acihi saatohoco siibadi, saatohoco siibadi icano, diibo iimihusefeenedi aacibadi. Jaano diibo aacinoco imino momooni. Moocaani iimaaco mijjibeguejinoco magaayiciibo mimiyaavogono ticovovi momooni. ⁷ Jaabadiro sitaaco mejeecivejinoco magaayiciibo imino mejeecivo, mijjibogonoco magaajamo toonojaagoviro miminifoto. ⁸ Sitaaco mequehecucusunoco magaajamo, toonojaagoviro mihica. Jaanoti saatohoco mahacimo, amiihaiguiiharo gaijitimo mahaci. Sitahallivi aivojiboti mihicamo, esicinimoro momooni. Jaanoti sitaaco mahamusumo, imo imo mahamusu.

*11:26 Griego iijiri: Jacob iyaachimihai, noono.

†12:2 Griego iijiri: Jaanegui jiiñe onoobadi, noono.

Cristota Jilli Iicano.

⁹Miyaanoro imino fahigova magaijicasi, iimitinoco mijiihegue, jaamoro iiminocoro momooni. ¹⁰Fahigova magaijicasi momiyanahaboco magaijiiboma mihicanicibadi, goovano mobocigocasi.

¹¹Mequehecu. Majaparyadino. Jaamo Aivojiibo Moocanico quehecuno jeebiiri mejeecivehi.

¹²Imo imo mihica mataajajinoco mehesicinineri, majaabicihica idasuno mihi-carunoco, Moocanima mihiimaanoco mejeevesudino.

¹³Miyaavogominaaco ucuujivaachunehejeti mahamusuhica, amiihaico abamoco imino magaayicihica.

¹⁴Amiihaico idasuno omoonirumoco imino momooni diitohallivi Moocanico iimitinoco dillutimoro iiminocoro midillu.

¹⁵Imono iicamoma imo imo mihica. Jaanoti ataacasimoma bu mataacasi.

¹⁶Fahigovavi sabadiro mihicacasi. Aivo miikai sihidi mejeevahi, meneedino. Amiihai jeebiico siicuno miminiyu. Aivo magajafihi, meneedino.

¹⁷Sita amiihaico imitino omoonimoco bu iimitineri macabiiacudino, iiminocoro momooni famoova imegavi. ¹⁸Fanoovaviro imimo mihica. Jaamo famoovama sajee-bii mihicahi. ¹⁹Agajimo tañahabomi, amiihairyo, amiihaiño jaadaco mihicidino. Jilliro Moocaani usefano mejeevesu diibo toonoco ijaadaco ihiciqui. Miuro Caatinihaamefano noono: Uujoho toono jaadaco iciji. Uujoho toonoco jaadui, noobo Moocaani.^{*} ²⁰Jaabadiro bu noono: Diminaafi ajebavahachijii machusu. Jaanoti bu adufirari iicahachijii diisu; tolli momoonino diiboco inucufevesuqui, noono. ²¹Jaaneguiiha iiminotino amiihaico sahogitiro guinonidino, sahogitiro iimineri iimitinoco miguiinoni.

13 Famooro aivojito tajiibaguino miminifoto, chahano aivojito mitya Moocanijaagoti asaatinco, paryicino aivojito mitya iicamo Moocaani ificuumo. ²Jaamaño aivojitoco ejenaauumo Moocaani atajiibaanoco jenaauhi. Jaamo ejenaauumoco idasuno moonimo. ³Miuro aivojito, imino omoonimoco iigutusuqui icatimo. Jaanoti imitino iicamocoro iigutusuqui iicamo. ¿Nacu diimeguehi aivojitoti iguitiibo idiicanoco? Imino diica ico aivojito icahacisuqui. ⁴Diito Moocaani atajiibanoco omoonimo, iijoho imino diicaqui. Jaanoti imitino idiicahachijii ivi diigui. Sicamañoti iicajitino ico aivojito idasuno omoonijino, Moocaani ducicamaajeminaa iicamaño miyaanohalliti imitino iicamoco idasuno moonijimo. ⁵Jaaneguiiha aivojito onoobadi mihicatahi, miinoco idasuno omoonijirunoti mihiguimoro icatino, jilli diito atajiibanoco: Jii, monoono imino momooninoco magajamaño. ⁶Jaamaño amiihai impuestoco majaaduhicahi aivojito Moocaani ducicamaajeminaa iicamaño tonehejeque tajiibamo.

⁷Majaadu paryi medebemeque siomo impuesto nihibamico aivojito idillunoco mahaci, impuestoco medebeneque majaadu. Jaanoti mobocigomoco mobocigo, magaijjimoco magaiji. ⁸Sitaaco medebedino idinoro sitaaco magaijjineheje-que miguino. Miuro sitaaco agajimo Moocaani Moisefeenedi atajiibanoco imino moonicuui. ⁹Miuro Moise tajiiba jilli nehi: Sifigoma diicadino, gaicaudino, nani-vadino, sitaaditi sicamañoco diibeguedino, sitaanoco diimeguedino, noono. Jaano

^{*}12:19 Griego iijiri: Aivojiibo, noono.

paryi tajiibano icaruno sanooviro jinoovi ifetehi: Sitaaco gaiji difiico agaijibadiro, onoonovi. ¹⁰Gaijima iicaabo sitaaco imitino moonitihi. Jaamaño sitaaco magaijinovi tajiiba onoobadi paryi momoonicuuhi.

¹¹Jaanegui paryi tonehejetei mehesicinicu jino mihicasumico cigaabobadi iicati-moro jilliro aacucubobadi Cristodiro mududicamaaje. Miïro mataajacuujino jisumi miïhaiti aivo fiitivucuuhi. Iticoni taajasujibogoco mimiyaavuguunoti aivo jisumi fiiticuuno. ¹²Toojiinijehallivi guenene mihicacuuhi. Motaajasuminaafi Jesucristo asaajino fiitivucuuhi. Jaamaño mejeevesucu civohigo imitico momoonifinehejeque. Jaamoro seseehi momoonifinehejeque mijicamaaicuuiqui amocasiminaa moonicasi gaachehunoco ijicamaainicibadi. ¹³Iminoro mihigequi cuuje mihigonibadi guiriicavofaño icacutimo miicaqui, bu jiiibaimono agañuhusunofaño icacutimo miicaqui, bu gaigoomima imitino icanehejefaño icacutimo miicaqui, bu iiminotino imoyiicico, bu amocasinehejefaño, bu sitaaco iinohallitiro mijiiheguenehejefaño icano icacutimo miicaqui. ¹⁴Jilliro Aivojiiro Jesucristocoro amiihallivi mificu amocasigaachehuco mohallidi mijicafotonicibadi. Jaamoro amiihai ifi imiti atajiibanoco momooniqui mehesamaaicuudino.

Dinahabediti Imitino Diimaadino.

(1 Co 8.1-13; 10.23-33)

14 Saatoho imiyaavogo equehecutimoco magaayici. Jaarumo diiboma meje-naaucasidino diibo imino agaajatinohallivi. ²Miïro saatoho imiyaavogomo icahi fanoovaaco uduujirumo. Jaanoti saatoho icahi asimico duutimo boti basutacoro amachumo imiyaavogo ajashumaño. ³Jaamo fanoovaaco uduumo, fanoovaaco uduutimoco dejecujitirahi. Jaabadiro fanoovaaco uduutimo uduumoco medejecudino Moocaani diitoco agaayicumaño. ⁴¿Nacu miïjoho ijoho sita jeevivominaafico dejecuqui? Idiïboro diiboco ihaivojiiro: Jino imino, jaanoti jino imitihi, neejirahi. Jaamo imijirahi. Jaaboco idiïboro Aivojiiro imityari imitusujirahi.

⁵Jaanoti bu saatoho safucucu sifucu sihidi jeevahibadi esicinimo. Jaanoti saatoho miyaaveguehi fafucuva sabadiro iicanoco. Jaanegui tonociti sanoocoro mimiyaavogonojaagoviro mihicacuqui. ⁶Jaabo safucucu ificuubo Aivojiiro Moocaanico iimequi ficuui. Jaanoti bu safucu sihidi jeevahibadi ificuutiibo, bu: Aivojiiro Moocaani jilli bachu imogoobo, noobo. Jaabadiro bu fanoovaaco uduubo: Aivojiiro Moocaani jilli bachu imogoobo, nooboro duuhi, toonohallivi Moocaanico iimomaño. Jaabadiro bu fanoovaaco uduutiibo: Aivojiiro Moocaani jilli bachu imogoobo, nooboro duutihi, amachujinohalliviro Moocaanico iimooboro.

⁷Miïro miïhaiti saatoho ifiguiiharo icatithi, bu jaamo ifiguiiharo guijevetithi icano. ⁸Jaamaño mihicasumi Aivojiiro Cristoguiiharo mihicahi. Jaanoti bu miguijevecuudi Aivojiiro Cristojaagovi mefeeci. Jaamaño mubuheerumo, bu miguijevecuurumo icano Aivojiiro Cristotaro mihicaji. ⁹Miïro Cristo iguijevecuubo siino buheeteuhi, ubuheeme, bu uchuumucuumo icamo Aivojiiro iicaqui.

¹⁰¿Jaabo ijoho, collihi: Dinahabo imitico, neehi? ¿Collihi jaaboco diiheguehi? Miïro famooro ufucu Cristo imefeenevi mihigaiveji miïhaico diibo imeeci. ¹¹Miïro Caatinihaamefaño noono:

Uujoho iicaabo noobo Aivojiiro, Moocaani tahimefeenevi paryi miyaminaa memuiiveji. Jaadi paryi famooro uujoho Moocaani iicanoco neeci.

¹²Jaamaño paryi miïhai Moocaanico jiijehallivi mihicahicadinoco mijiihegueji.

Dinahaboco Gañiisudino.

¹³ Jaaneguiiha fahigova tihisucasicuutimo mihica. Jaamo amiihai nahaboco nani-gaañisutimo mihicahi, bu imitifaño gañisutimo mihicahi icano. ¹⁴ Uujoho Aivojiiibo Jesuco imiyaavogomaño gaajahi, chahano jinejeba iinoro iimitino. Jaanoti saatoho toono iimitino iicanoco eesamaamede bu imicutino. ¹⁵ Jaanoti ijoho uduunoco dinahabo aatyimeebere iimitinobadi eesiciniiboro idaasuvohachijii diiboco imino gai-jitihii. Jaaneguiiha dinahaboco mitasudino fanoovaaco uduunofeenedi diibohallivi Cristo iguijevecuuboco. ¹⁶ Jaanegui toono amiihaidi iiminoco momoonidino, sita amiihaiditi: Imitinoco mooniibo, eneejiruneguiiha. ¹⁷ Miiro Moocaani aivoji machujiruno, mahadujiruno icanohallivi mejenaaucasiqui icatino. Jilli iticovono ifi ica, sajeebii ica, imo imo ica icano Moocaani Gaijafenedi mihicahi. ¹⁸ Jilli Cristoco ejeecivoobo Moocaanico imo imo moonihi. Jaabo miyaminaa imega imino iinehi.

¹⁹ Jaaneguiiha masii guinomoro mefeequi sajeebii icaco aacinoco. Jaaneri fahigova mahamusucasiqui miihai miyaavogo jeebii ijusiqui. ²⁰ Jaaneguiiha Moocaani sita jeebiifaño omooninoco ijoho fanoovaaco amachunoco aatyimenefeenedi mitasudino. Miiro paryi machutaano idicunootihii. Jaarunofaño mamachunofañodi sificico imitifaño magañiisuno imitihii. ²¹ Imijiruno asimico duutiibo idiicano, bu vino aivofaihuco adutiibo idiicano icano, bu saneheje toonofañodi dinahaboco imitifaño agañiisujirunoco icano. ²² Hiro dimiyaavogoma diica ijeevadi Moocaani imegavi. Imicani icajiiibo ijeebiifañodi imino iicanoco eesiciniibo. ²³ Jaanoti siinoco ñihicugooboro uduubo imitico icihii miyaavogooboro uduutimaño. Jaamaño imiyaavogotimoro esamaaimoro omoonino imiti.

Sitaguiiharo Mooni Imo Imo Icaqui.

15 Miihai momiyaavogo mequehecumo saatoho imiyaavogo iniinovamoco mahamusuji miihaiguiiharo moonitimo. ² Jaanegui paryi miihai sitaaco imo imo momoonisu diitedi imino momooninofeenedi imiyaavogo iquehecutequi. ³ Miiro Cristo icauruubo ifiguiiharo icautihii. Jilliro Caatinihaamefaño onoobadi icaubo: Ico Moocaanico imitino eneehicano tahallivi jifafetehi, nuubo Cristo. ⁴ Miiro siicijetiro Caatinihaamefaño paryi unuunoco caatiniumo toonoti miihaico ijiiibeguequi toonofeenedi Moocaani miihaico aamusunoco mehesicinimofeenedi fanoovaaco majaabicihii. Jaanofañodi majacuscafetehi. ⁵ Moocaani miinoco fanoova jaabicico, jacusuco icano aaciibo, jaafa amiihaico amusuhi. Jaamo imo imo sajeebii fahigova mihicacasihi Cristo Jesu onoobadi. ⁶ Jaamo sano mihimehi Moocaanico Mohaivojiiibo Jesucristo Caanico.

Judiomi Iicatimoco Taajasujiiibogoco Acimo.

⁷ Jaaneguiiha Moocaani imiguiiha fahigova sitaama magaayicicasi, miihaico Cristo agaayicibadi. ⁸ Miiro uujoho amiihaico neehi: Cristo saauhi judiomico ejeecivovaubo, moheedetemihaiico unuuno imiyaavequi. Jaanoco Cristo igaajasuqui Moocaani onoonoco abañitatinoco. ⁹ Tolliro bu saaubo judiomi iicatimo Moocaanico iimequi miyaminaaco iidaasugueneguiiha, Caatinihaamefaño onoobadi: Jaamaño Moocaanico imeji judiomi iicatirucuumiminaafeenevi, bu diibediti imino masivaji, noono.

¹⁰ Jaabadiro bu simañoohaamefañovi noono:

Judiomi iicatirucuumiminaa imo imo mihica, Moocaani cuumimínaama.

¹¹ Jaabadiro bu simañovi noono:

Aivojiiibo Moocaanico mihimo, paryi cuumimínaa diibo mityaco famooro miyaminaa macahacisu, noono.

¹² Jaabadiro bu Isaia caatiniuhi:

Isai onobo iyaachimihaiobo agańiivooboro cuumiminaa Aivojiiiboti icaji.^f Jaabo diitoco ataajasujinoco esicinijimo, nooboro.

¹³ Moocaani mihaico taajasu, esicini icanoco aaciibo. Jaafa Moocaani amiihaico imo imo omooniioboro sajeebii icaco acihi diiboco mimiyaavogonofeenedi, amiihai sihidi janaanivivi mimiyaaveguehi Moocaani Gaija mityari.

¹⁴ Tañahabomi, uujoho imino gaajacuuhi amiihai mihimihuseneque, sihidi magajanoco, bu fahigova mafagocasinoco magajanoco icano. ¹⁵ Jaaneguiiha jihaamefaño amiihaidi caatinihi nucufeguetiibo ijiiibogonoti. Jaanoco jaamo jabajeevetimo mihicahi Moocaani uco iimihusefañodi atajiiibaaboro acihi mooniqui, ¹⁶ Jesucristoco jeecivequi judiomi iicatimofeenevi. Diiboco ejeecivoobo uujoho jiiibeguehichahi Moocaani jiiibogoco taajasuguiiha judiomi iicatimoco Moocaanijaagovi satyequi, ijeeviboadi igaayiciqui Igaifaeneedi ijeevadi iiguuiharo ificucuumoco.

¹⁷ Cristo Jesuco imiyaavogonofeenedi imo imo icahi Moocaani dudicamaajeque omoonimaño. ¹⁸ Uujoho jinejeti iimaatíhi idiinoro Jesucristo tafañodi omooninoti. Judiomi iicatimoco Moocaani onoonoco: Jii, nuusuqui. Jaanoco uujoho mooníhi tafañodi Jesucristo ihiimaaneri, bu iiminoco omoonineri, ¹⁹ bu gaajasu mityafeenedi, bu aatyimeratino eetavofeenedi, bu Moocaani Gaija mityafeenedi icano. Jiiyadi Cristo taajasujiiibogoco jiiibuguuuuhi Jerusaleti fahigovadi ifutusu-cuuhi Iliricu jiiinjevi. ²⁰ Jaanoco iimogooboro jilli jiiibeguehi taajasujiiibogoco johono Cristo momo agaajaraticuumijefaño sita iticoni ijiiibogonohallivi ijiiibogonoco iimogotimaño. ²¹ Jilliro mooníhi Caatinihaamefaño onobadi:

Jaatyo diiboti agaajatimo atyimeji, bu diiboti uguubutatimo gaajaji, noono.

Pablo Roma Cuumijaagovi Feeguehi.

²² Jilliti jimañovi sihidi dudicamaaje icamaño uujoho feehicatíhi fahiijiva amiihaico abaateguehicaruuho. ²³ Jaarunaa jisumi jiiicumijefaño tadyudicamaajeque iimivucumaño, bu siicijetiro amiihaico abaatonoco iimeguehicamaño, ²⁴ España jiiinjejaago ofoodi amiihaico baahiniji. Jaadi imino mahatyimecasinobuunati uco mahamusu Españavi feequi. ²⁵ Jaanoti jisumihiica feehi Jerusalejaago, tahi iicamo monahabomico mahamusunoco asatyobo. ²⁶ Miíro Macedoniarí, Acayari icano iicamo allacaruhi nihibamico Jerusaleri monahabomi iidaasumoco ihamusuqui. ²⁷ Tollo moonimo judiomioto imiyaavogomo Cristo jiiibogoco diitojaagovi asatyuneguiiha. Jaaneguiiha diito judiomiti imiyaavogomoco inehejeti acimo. ²⁸ Jaaneguiiha jinehejeque paryi iimivooboro toono nihibamico diitoco aacidi Españajaago ofoobo amiihaico meecihiiniji. ²⁹ Imino uujoho esiciníhi, tahigo iifotoodi Cristo iimihuseri imino uco mooniji.

³⁰ Tañahabomi, Mohaivojiiibo Jesucristofeenedi amiihaico neehi, bu Moocaani Gaija gaijico aacinofoenedi: Tajaagovi miminifoto. Jaamoro mesefaquifoto

---

^f15:12 Griego iijiri: Isaia onobo caacamiti ruutuji. Jaabo agańiivooboro cuumiminaa Aivojiiiboti icaji, noono.

Moocaanima tahallivi mihiimaamo. ³¹ Tahallivi Moocaanico midillu Judeari iicamo Cristoco imiyaaveguehicatimediti uco itaajasuqui. Jaabadiro jino monahabomi Jerusaleri iicamedi asatyonoco imino igaayiciqui. ³² Jaabadiro bu Moocaani iimogohachiiji uujoho imo imo amiihaico atyimequi, bu jaabo amiihaico abaatonofenedi jaguisiqui icano. ³³ Jaafa sajeebiico aaciibo Moocaani amiihaima icahi. Fine.

Iijico Agalluuno.

16 Amiihaico neehi, monago Febe onoogohallivi siicijetiro Cencrea cuumiri iicaja Moocaani iijafaño ejeevivehicagoti: ² Jaagoco imino magaayici Mohaivojiiibo momofenedi miyaavogonahabomima mihicanicibadi. Diigoco mahamusu ucuujivaachunehejeti, miiro diigo sihidi saatohoco amususihicahi, bu uco tolliro amususihicago.

³ Tolliro bu Aquila, itaaba Pricila icamisi taajico mahaci Cristo Jesu dudicamaajeti uco anahabonihicamisico. ⁴ Diitisi ifiico nihicunofaño tahallivi ficuuhi uco agaicaaujirunoti itaajasuqui. Jaamisico uujoho toonohallivi imehi. Jaabo uuro icatino, tolliro bu famooro monahabomi Moocaani iijaminaa judiomi iicatimo icano. ⁵ Tolliro bu paryi monahabomico taajico mahaci Aquilamisi iijafaño iigaivehicamoco. Tolliro bu tagataavominaafi Epeneto onooboco taajico mahaci diibo aivo iticoni Acaya jinijevi Cristoco imiyaavuguubo. ⁶ Tolliro bu Mariaco taajico mahaci amiihaifeenevi sihidi ududicamaaihicagoco. ⁷ Tolliro bu tajaagoobo Andronicu, Junias icamisico taajico mahaci, civojafaño iicausumi uco anahaboniumisico, Jesucristo minisumi naafeenevi aivo obocimisi, diitisi Cristoco iticoni tahimegaro imiyaavuguumisi.

⁸ Tolliro Ampliatu onooboco Aivojiiibofañodi agaijiiibo tagataavominaafico taajico mahaci. ⁹ Jaabadiro bu Urbano Cristo Jesu dudicamaajeque mihaico aamusuhicaaboco taajico mahaci, tolliro bu agaijiiibo Estaqui onooboco. ¹⁰ Tolliro bu taajico mahaci Apele onooboco sihidi Cristoco imiyaavogonoco ifusuhicaaboco. Jaabadiro bu Aristobulo yotoco. ¹¹ Tolliro bu tayoobo Herodio onooboco taajico mahaci, tolliro bu Aivojiiiboco imiyaavuguumo Narciso yotoco taajico mahaci. ¹² Tolliro bu taajico mahaci Trifena, Trifosa icamifeque Aivojiiibo dudicamaajefaño ududicamaaimifeque. Tolliro bu magaijigo monago Persidaco sihidi Aivojiiibo dudicamaajefaño ududicamaaihicagoco. ¹³ Tolliro bu Rufo onoobo miyaavogofaño obociiboco taajico mahaci. Tolliro bu seejico tamiya seejibadi uco omoonugoco. ¹⁴ Tolliro bu taajico mahaci Asincritoco, bu Flegonte onooboco, bu Hermas onooboco, bu Patroobo onooboco, bu Herme onooboco, bu paryi monahabomi diitoma iicamoco icano. ¹⁵ Tolliro bu Filoloobo onooboco, bu Julia onoogoco, bu Nereo onoobo, inago icamisico. Tolliro bu Olimpo onooboco, bu famooro miyaavogofenedi monahabomi iicamoco taajico mahaci icano.

¹⁶ Fahigova mihibicicasimoro midillucasi Moocaani sajeebiico ihifusuqui. Paryiicino Cristo iijaminaa amiihaijaago iijico galluui.

¹⁷ Tañahabomi, amiihaico neehi: Imino mehesicini miyaavogominaaco udugaacumoro agañisuhicamoti. Diito omoonino amiihaico miikai mijiiibeguehicabadi icatihu. Jaamoti buhigovi mihica. ¹⁸ Tulli omooniiibo Mohaivojiiibo Jesucristoco jeevivotihu ifi onobadiro omoonimoro bañihicamo civojeebiiba iicamehejeque imo imo ihiimaanehejefenedi bañihicamo. ¹⁹ Famooro gaajacuui amiihai mimiyaavogonoco. Jaamaño uujoho imo imo icahi. Imeguehi amiihai iiminocoro momooniqui mihimibaicinococo imitinocoro momooniqui icatino. ²⁰ Jaanofañodi sajeebiico

aaciibo Moocaani saajiibo iji Satanasco ifinisuvaqui[§] amiilhaiguino. Jaabo Mohaivojiiibo Jesucristo jaafa amiilhaico imino moonihi.

²¹ Tolliro buunaji Timoteo tadyudicamaaje nahaboniminaafi amiilhaijaago iijico galluuhi. Tolliro bu Lucio, bu Jason, bu tolliro Sosipatu onoobo icamo tayoto.

²² Uujoho Tercio jihaamefaño Pablo uco onoonoco acaatiniibo amiilhaijaa taajico galluuhi Mohaivojiiibofeenedi.

²³⁻²⁴ Tolliro bu Gayo onoobo amiilhaijaago iijico galluuhi jino diibo iijafaño uujoho iicaabo, tolliro toojaco acifiibo Moocaani iijaminaaco. Tolliro bu Erasto onoobo jiicuumi nihibami ficuminaafi, bu tolliro monahabo Cuarto icamisi.**

Moocaanico limono.

²⁵ Jaanegui masii Moocaanico mihimequi. Diibo amiilhai miyaavogoco equehecusujiruubo uujoho ijiibeguehicaabogo onoobadi, bu Jesucristoditi ijiibeguehicabadi, bu siicijetro jiinije ifiivuumi iicauno agaajaratino ificuunoco Moocaani agaajasuuno onoobadi icano. ²⁶ Jaaruno jisumi gaajacafutucuuno Moocaani ifinitiibo tajiiba onoobadi, Moocaani iimaaminaa Acaatiniuhaamefeenedi. Jaano toono agaajarautiruno jisumi gaajacafutucuuhi paryi faacuumivariro. Jaanoco uguubumoro imiyaaveguequi.

²⁷ Jaanegui jaafa idiiboro Moocaani sihidi gaajama iicaabo, Jesucristofeenedi diiboco mihimono ufucuro finijitih. Fine.

---

§16:20 Griego iijiri: ijimatajeruqui, noono.

**16:23-24 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jaafa Mohaivojiiibo Jesucristo amiilhaico imino moonihi, onoonoco.

1 CORINTIOS

Pablo Caatiniuhi Corintominaadi.

1 Uujoho Pablo Jesucristo minisuminaafiti icahi, Moocaani onoobadi, bu nahabo Sostene onoobo icano ²Moocaani iija Corintori iicajaminaadi caatinihi. Jaamo Cristo Jesufeenedi Moocaanita iicacuumo diibediro iicaqui ucuuhuvamo, bu paryi fahigova jiiñjevi Mohaivojiiibo Jesucristo, bu diito Aivojiiibo icaabo momoco mihiimaahicamo icano. ³Jaamo imino sajeebiima mihica Moocaani Diosfañodi, bu Aivojiiibo Jesucristofeenedi icano.

Cristofeenedi Moocaani Imino Omoonino.

⁴Fahiiñvaro amiihahallivi Moocaanico imehicahi; Cristo Jesufeenedi Moocaani amiihaico imino omooninohallivi. ⁵Miïro Cristofañodi mihicamaño Moocaani amiihaico aciuihi mojeebii gajjadi fanoova busumijebadi fanoohiiñico, bu fanoogaa-jaco icano. ⁶Oono amiihaivi Cristoti jiiibogo miyaano iicano imino agaajacafotobadi. ⁷Jaamaño amiihaiditi jinehejeba cuujivaachutihi Moocaani aacinehejeonoti Mohaivojiiibo Jesucristo asaajinoco motoomonohachuta. ⁸Jaabo amiihaico imino teemejiibo niinofucuvi. Jaamo imino mihinivatimo mihicahi Mohaivojiiibo Jesucristo agasejifucu. ⁹Bañitatiibo Moocaani. Jaabo amiihaico cuuhvahinihi Illi Jesucristo Mohaivojiiibojaagodi miicaqui.

Moocaani Ijaminaa Udugaacamaaiuno.

¹⁰Jaanegui jino amiihaico neehi; Tañahabomi, Mohaivojiiibo Jesucristo mofeenedi, famooro sabadiro sayomonocoro mihiimaa, bu amiihaifeenevi dugaavocasineheje icadino. Jilli iminoro sahigoviro miminifoto sano eesamaajejaagoviro sabadiro miminifoto. ¹¹Tañahabomi, miïro amiihaiditi uco jiiibogomo Cloe onoobo yoto, amiihaifeeneviva iibacasi iicanoco. ¹²Toonoti jilli amiihaico neejirahi: Amiihaiva jilli meneehicahi: Saatohova uujoho Pabloobo, meneehicahi. Jaanotivaha bu saatoho uujoho Apoloobo, bu saatoho uujoho Pedroobo, bu jaanoti saatoho uujoho Cristoobo, meneehicahivaha. ¹³¿Nacu Cristo dugaaciniihi? ¿Nacu uujoho Pablo amiihahallivi tetecucafutuuhi? ¿Nacu amiihai uujoho Pablo memeri miniticafutuuhi? ¹⁴Miïro uujoho, amiihaiti miihaiñoobaco nitihinitiihi, ivi idiiimisiicoro nitiihi, Crispo onooboco, Gayo onooboco icanoro. Jaaneguiha toonohallivi uujoho Moocaanico imehi. ¹⁵Jaamo miihaiñooba: Uujoho Pablo memeri niticafetehinihi, nootimo mihicahi, ¹⁶bu tolliro nitiihi Estefanoco ijaminaama. Jaanoti saatohobaco gaajacuutihi tahi fine cajaanocohacho nitiihi. ¹⁷Miïro uco Cristo nitifiiri galluutihi, iimino jiiibogocoro jiiibeguequi uco galluubo. Jaaruno bu sihidi gaaja iijiri jiiibeguequi icatino jilli Cristo imoholliigavi iguijeveuno sicamañovi minifototino iicaqui.

Cristo Moocaani Mitya, Gaaja Icano.

¹⁸Jaamaño miïro Cristo imohohallivi iguijeveuno jiiibogo jilli jihovonobadi jeevahi ciijigaifaño efeejimedi. Jaanoti ataajajimedi, jino miihaidi, Moocaani mitya icahi. ¹⁹Miïro Caatinihaamefaño noono: Finisuji gaajaminaa gaajaco, bu tihisuji gaajaciminaa esicinico, noono.

²⁰ ¿Nacu cuuca icaabo gaajaminaafi? ¿Cuuca icaabo jiiibogominaafi? ¿Cuuca nacu icaabo jisumio jenaauminaafi? Miïro Moocaani jeegavusucuhi jiiinjeminaa gaajaco. ²¹ Imooniqui jiiinjeminaa, Moocaani gaajafeenedi, Moocaanico gaajacihinihi. Jaabo Moocaani igaajafeenedi diibedi imineguiiha taajasuubo miyaavogominaaco iimino jiiibogofeenedi saatehedi tobogo jihovonobadi iicarunofaãodi.

²² Miïro judiomi dilluhicahi sihidi ejeevano gaajataco. Bu tolliro griegomi jije gaajacoro guinehicahi. ²³ Jaarunaaca miïhai mijiiibeguehicahi Cristo etetecuciniiboco. Jaanoco judiomi unucufeguemere tiimejetasuhicamo. Tolliro judiomi iicatimedi jilli jihovono. ²⁴ Jaanoti naha ucuuhuvacinimedi, judiomiti, bu judiomi iicatimedi icano, Cristo Moocaani mitya iicaabo, bu Moocaani gaaja iicaabo icano. ²⁵ Miïro Moocaani gaajati icarunovaha miyaminaa gaajahallinohocivi sihidi jeevahi, bu Moocaani niinova iicaruno miyaminaa sefa janaanici sihidi jeevahi. ²⁶ Eneecau magaaja, tañahabomi, Moocaani amiïhaico ucuuhuvau-moti bu miidimo jijeogaajaminaaotou. Jaabadiro bu miidimo aivojima iicamootou miyaamo iyaachimihaiototi. ²⁷ Jaanoti naha Moocaani iciuhi jiiinjeminaadi miïifomo iicamoco agaajafiimoco inucufevesuqui, tolliro bu Moocaani jiiinjeminaadi iniinovafimoco iciuhi esefafiimoco inucufevesuqui, ²⁸ tolliro bu iciubo jiiinjehallivi jihovono iicanoco, miïifomo iicamoco icano jiiijehallivi miyaamo iicamoco inucufevesuqui. ²⁹ Jilliti diibo imefeenevi miïhaiñooba: Uujoho aivo sihidi jeevahi, nootimo iicaqui. ³⁰ Miïro Moocaani amiïhaico Cristo Jesujaagovi miniiyuhi, tolliro bu mooniubo Cristo miïhai gaaja iicaaboco. Diibofaãodi Moocaanima sajeebii miicaqui, mataajacuumoro diibediro miicaqui. ³¹ Jaanogui Caatinihaamefaãodi onobadi: Difiico iidiimuuruubo; Aivojiiibocoro diimo.

Cristo Etetecuciniiboco Mijiiibogono.

2 Tañahabomi, miïro Moocaaniti jiiibeguequi amiïhaijaago eeguejeusumi iimino ihiimaajinoma, bu gaaja iimaama icano fuutihi. ² Jilliro amiïhaifeenevi jinejebaco gaajatiibobadi minifutuuhi idiibocoro Jesucristoco jaani etetecuciniiboco gaajauhi. ³ Jaabo uujoho amiïhaifeenevi niinovano icauhi. ¿Milli fine diitoco jiiibegueji? nooboro sihidi iguiiboro veveve. ⁴ Jaabadiro bu tahiimaa, tojiiibogo icano miyaminaa gaajasuri icautino. Jilliro Moocaani Gaijari, mityari icano ifusuhinihi. ⁵ Jilliti amiïhai miyaavogo miyaminaa gaajafaãodiro icatino Moocaani mityafaãodiro iicaqui.

Moocaani Gaijafeenedi Magaajacino.

⁶ Jaarunofaão mihiimaahi gaajaco miyaavogofaão ujusicuumofeenevi. Jaaruno jije gaajari icatino, bu jidihijeo aivojito iimitimo gaaja goovano ifinifineri icatino. ⁷ Jilli Moocaani gaajaco mihiimaahi agaajaratino itihinoco tovonono iicano gaajaco. Jaanoco Moocaani siicjetiro ficucuuhi miïhai taajasuco. ⁸ Jaanoco cajaanoyaba saatohoti jije aivojito gaajaciutihi. Miïro igaajaciuruva tetecujitirumo niqeejeo imi Aivojiiiboco. ⁹ Jilliro jilli, Caatinihaamefaão onobadi:

Miyaminaa aatyimeutinehejeque, bu uguubutinehejeque, bu miyaminaa jeebii-faão ijicafetehinihinoco icano, Moocaani imibachucuuhi diiboco agaijimeguiiha, noonoro.

¹⁰ Jaarunoco Moocaani miïhaico gaajasuhi Igaijafeenedi. Miïro Igaija paryi fanocoro gaajahi, bu Moocaani jeebii faicuvahi iicarunoco.

¹¹ ¿Nacu, cajaaní gaajahi sifi esamaajeque? Idiiboro igaija diibofaño iicaabo gaajahi. Jaabadiro buunaji miijoho gaajatíhi Moocaani esamaajeque, idiiboro diibo Gaija gaajahi. ¹² Jaabadi miíhai magaayicíhinitíhi jinijeo gaijaco, idiiboro Moocaaniti asaano Gaijaco magaayicíhinitíhi, toonoti magaaajacuí Moocaani miíhaico iimihuseri aacihininoco. ¹³ Jaanehejeque miíhai mihiimaahi Moocaani Gaija miíhaico ijiibogobadi. Jaano miíhai gaajaríro magaaajanoco icatino. Jilli miíjiibe-
guehi Moocaani jiiibogoco miyaavogominaaco.

¹⁴ Jaanoti Moocaani Gaijama achahaabo gaayicítíhi Moocaani Gaijaonehejeque, diibedi jilli jihovonobadi icano, agaajatímaño. Jaanoco Moocaani Gaijaríro magaaajacítahi miyoano iicanoco. ¹⁵ Jaanoti naha Moocaani Gaijama iicaabo paryí fanoovaaco agaajaaboro dugaacuíhi. Jaabo imitico, miijoho neejitirahi. ¹⁶ Miíro Caatinihaamefaño noono: ¿Nacu, miijoho gaajacuíhi Moocaani esamaajeque? ¿Nacu, Moocaanico miijoho conooco jiiibeguejirahi? Jaanoti naha miíhai Cristo esamaajema mihicahi.

Moocaani Amusuminaa.

3 Jaamaño tañahabomi, uujoho amiíhaima Moocaani Gaijama iicamoma mi-
hicanicibadi iimaatíhi, jilli Moocaani Gaijama achahamoma mihicanicibadi iimaahi, Cristojaagodi seemehiica iicamoma mihicanicibadi iimaahi. ² Amiíhaico itihíitínocoro jiiibeguehiníhi oono seemeneque machuco acitimoro mifañocoro ihiisunicibadi. Itihíitínocoro jiiibeguehiníhi magaayicíujitiruneguíha, bu jisumi-
hiica magaayicítíhiica icano. ³ Jilli amiíhaihiica ticovomiyamínaarehiica. Miíro amiíhaifeeneri icanehejehiica siinohallítí sitaaco miíjiíheveneheje, iibacasíneheje, dugaacamaajeneheje icano. Jilli ticovomiyamínaarehiica mihicahi. Jaamaño paryí miyamínaa omoonicibadiro momoonihicahi. ⁴ Miíro saafi: Uujoho naha miyaano Pabloo, meneehicahi. Jaanoti bu saafi: Uujoho naha Apoloobo, meneehicahi. Jilli meneehicamaño ticovomiyamínaarehiica mihicahi.

⁵ ¿Nacu miíjoho Pablo? ¿Nacu miíjoho Apolo? Jilli miíhai Moocaani amusumi-
naa toonofeenedi amiíhai mimiyaaveguehinino. Jaano toonoco meheetavehi moti-
covohocivi miíhaico Aivojiiíbo aacidíneheje. ⁶ Miíro uujoho basuíhi. Jaanoco Apolo maaisuíhi. Jaanoco Moocaani jusuíhi. ⁷ Jaamaño abasuubo síhidi ejeevano icatino, bu amaaisuíbo síhidi ejeevano icatino. Jaanoti naha Moocaani fanooco omoonííbo toohoco ujusuíbo. ⁸ Miíro jaamaño abasuubo, amaaisuíbo icano sabadíro jeevahi. Jaarunaaca ijeevadisahaje idudícamaajedíno ijaadaco Moocaaniti gaayicíji. ⁹ Miíro miíhai Moocaani nahabonimínaa. Jaanoti amiíhai Moocaani dudícamaaje faguibadi mihicahi. Jaanoti bu tollíro Moocaani iijaco eheetavojabadi mihicahi.

¹⁰ Jaamaño Moocaani imihusetí uco aacidíno, uujoho aivo iijano eetavoco agaa-
jaabobadi íhimahacínoco cuhufono basuíhi. Jaanohallívi sita ífajaaco majaaníji-
hachííji ímino esicínimoro majaaní. ¹¹ Miíro síino sita íhimahacítí ficuucuujitirahi íhimahací Jesucristo íicacuumáño. ¹² Jaanoti díibo íicacuunohallívi saatoho ororí, níhibajenerí, síhidi íjaadama ícano guíisíyínerí ícano íjaco eetavooobo. Jaanoti saa-
toho ímohonerí, jaainerí, jíihunerí ícano ajaaníhachííji ¹³ eheetavodííbo dudíca-
maaje gaajacafetejí foovono, ufucu dugaacufucusumí; miíro cííjígairí nísucafete-
jino. Jaadí gaajacafetejino naa cajaaní miyaanoco eheetavuunoco. ¹⁴ Jaanoti cajaaní dudícamaajehacho Moocaani nísuafañodí afatyooobo íjaadaco gaayicíji. ¹⁵ Jaanoti ca-

jaaninocohacho finisujino diibo dudicamaaje gañicafeteji. Jaarunofaño diiboro taa-jaji oono ciijigai iijaco ijigasunoti atajanibadi.

¹⁶ ¿Nacu magaajatíhi amiihai Moocaani iija mihicanoco? ¿Bu Moocaani Gaija amiihaifaño iicanoco? ¹⁷ Jaanoti bu cajaanihacho Moocaani iijaco ifinisuboco, bu Moocaani diiboco finisuji. Miíro amiihai Moocaani iija. Jaaja mihinivatija.

¹⁸ Jaanegui cajaanii amiihai ifiico jilli mabañisudino. Cajaanihacho amiihaifañoti: Jidihivi uujoho gaajaminaafi, monoobo gaajatiibobadi miminifoto. Jaabo miya gaajaminaafiti minifeteji. ¹⁹ Miíro jijeo gaaja Moocaanidi jilli jihovono. Miíro Caatinihaamefaño noocinino: Moocaani gañisuhi agaajamoco abañificamañovi, noonoro. ²⁰ Tolliro bu noono: Aivojiiho gaajahi gaajaminaa esamaaje jilli sica-maño iicanoco, onono. ²¹ Jaanegui miihaiñooba miyaminaafi jiiibegueri amiihai ifiico mitya mitya momoonidino. Miíro paryi sabadiro amiihañeheje. ²² Miíro uujoho Pablo icaruubo, Apolo icaruubo, Pedro icaruubo icano amiihaico miiibeguequi fanooro Moocaani amiihaico aacino jiiinjehallivi mihicanohachuta, jisumi iicaneheje, bu ufucu iicajineheje icano paryi amiihaiguiiha. Tolliro guivefeenedi Moocaanijaago mihifetejineguiiha icano. ²³ Jaanoti amiihai Cristota, bu Cristo Moocaanitahe icano.

Minisuminaa Dudicamaaje.

4 Jaaneguiiha amiihai miihaico Cristo jeecivominaati mehesicini, bu Moocaani jiiibegueji itihino jiiibogominaati icano. ² Jaamo paryi diito toono tajiibama iicamo imino omoonifimoti mihica. ³ Jaanoti naha uudi milli icatino miyaminaa tahimiti unuuruno, bu miyaminaa aivoji icagavi tahimitico unuuruno icano, bu uuro tahimitico neejitirahi. ⁴ Jinejeti uujoho tahesamaaje imitino icatirahi. Jaaruno toonoti uujoho imitusucafototihi. Jaanoti naha idiiboro Aivojiiho Moocaani uco tahimitico neejirahi. ⁵ Jaanegui amiihaico neehi: Imegaviro sifi imitico, meneedino Aivojiiho Jesu asaatinohachuta. Jaabo diibo jari foovoicaruji, bu tolliro civoguiino toovono iicarunehejeque. Bu tolliro jaabo jiiibeguejiho miyaminaa jeebiino eesamaañehejeque. Jaadi naha jari iticovoocivi Moocaaniti gaayicijimo diitoco acahacisunoco.

⁶ Tañahabomi, jilli amiihaico neehi amiihai imiguiiha Apoloti, uti icano, jaamo magaajahi. Jaanoco misiti magaaja. Jaamoro oono Caatinihaamefaño onono janaanivivi esamaaicuutimo mihicahi. Jaamo saafiiditi mitya mitya mihicamoro sifi-ico tihisutimo mihica. ⁷ ¿Nacu miijoho ico miyaaboti ficuui? ¿Nacu cono iima chahahi agaayicitino? Jaano bu agaayicicunoco, ¿collihi sifiiti agaayicitiibobadi: Aivo uujoho mityahi, neehi?

⁸ Miíro paryicino toonoma mihicacuui. Miíro sihidi mubusumijevacuui. Miihai aivo aivojitorucu, monoomoro miihaico uufocovi miminiyuui. Jaanova miyaano mahaivojiiivejirahi, miihai amiihaima bu sano mahaivojiiivequi. ⁹ Miíro jilli tahesicini neehi: Moocaani miihai minisuminaaco famooguinoviro ficuui iguijeniguucuumoco iicanicibadi. Miíro miihaico miyaminaa iimogotimoro ajabafinovi mihifutucuui, Moocaani toomominaa ihatyimequi, miyaminaa ihatyimequi icano. ¹⁰ Miihaico naha jihovotobadi esicinimo Cristohalliti. Jaanoti naha amiihaico Cristoti: Aivo gaajafimo, neehicamo. Miihai miniinovafihi. Jaanoti amiihai mequehecufihi. Amiihaico: Miyaamo, noomo. Jaanoti miihaico jilli: Mihifomo, noomo. ¹¹ Jisumihachuta ajebanoco jaabicimoro mihicahi, adufirari mihic-

ahi, gaachehuma machahahi, maganiicafetehi, moojanoma machahahi, ¹²mini-
inovatehicahi, muhuseneri mududicamaaimo. Mihaico iminootino noomo. Jaaru-
moco imineeriro meneehi. Mihaico idasuno omooninehejeque majaabicihicahi.
¹³Miithaiti aivonoono neehicamo. Jaarumoco siicuno mihiimusuhicahi. Jiinjje beev-
abadi mihaico moonihicamo beemeubadi jisumihachuta mihicahi.

¹⁴Jino amihhaico nucufevesuqui jilli caatinithi. Jilli amihhaico fajiniiqui agaijimo
taseemeque icabadi. ¹⁵Miuro diez mildimo amihhai jibogominaa Cristoti amihhaico
ijibogomo icarunaaca, diito amihhai caanimibadi icatithi. Miuro uuro amihhaico
seemevahinihi Cristo Jesufaodi iimino jibogofenedi. ¹⁶Jaanegui amihhaico neehi:
Uujoho jino iicabadiro miha.

¹⁷Tooneguiiharo bu amihhaijaago Timoteoco galluui taseemenebadi agaijiibo
Aivojibofaodi imino iicaabo. Jaabo diibo amihhaico imino esaayuji Cristofaodi
uujoho omooninoco, fahigova iicajahaje Moocaani iijanofaño jibogooboro efe-
hicabadi. ¹⁸Saatohovaha miithaiti mitya mitya icahicahi uujoho amihhaijaago
ufucuro ufuucujitiivibadi. ¹⁹Jaanegui amihhaijaago goovajino ofoono Aivojiibo
iimogohachiji. Jaadi jari gaajaji diito mitya mitya iicahicamo ihiimaarunoco,
omoonitinoco icano. ²⁰Miuro Moocaani aivoji jilli ticovo iimaa icatino, mityaono.
²¹Jaanegui ¿jinejeque mihimeguehi? ¿Amihhaijaa feeji imeima, nacu gaijima, siicu
ifi gaijama?

Ajevati Onoono.

5 Miyaano amihhaifeeneviva ajeva iicano guubuvusuhicahi. Jaano toono aje-
vaco ajashuno muguubusudino Moocanico agaajatimofeenevi. Miuro saafivaha
caanimi taabamima icahi. ²Jaamo amihhai mitya mitya mihicahicahi. Jilli toonoti
munucufevemere idasuno mihicatano. Tolli omooniboco amihhaifeeneti buhigovi
magañi. ³Miuro uujoho, tafi sihigo icarunaaca tajeebi amihhaifeeneri icahi. Jaa-
maño: Tolli iicaabo imitico, nuucuui amihhaifeeneri iicaabobadi. ⁴Mohaivojiibo
Jesucristo momofaodi amihhai mihigaicinimoma sano tajeebi icahi, bu tolliro Mo-
haivojiibo Jesucristo imityama amihhaima icaji icano. ⁵Jaabo diibo iimitiboco Sa-
tanasco mahaci ifi iimogonoco ifinisiqui omooniruubo, idasuno iicaneguiiha do-
jicuviro Moocanijaago asaaboro ufucu Mohaivojiibo Jesu asaajifucu iicasumi ijee-
bi itaajaqui.

⁶Aivo imitino toono momooninoti mitya mitya mihicano. ¿Nacu magajathi
ajashuruno levaduraguiji paryi ifaasihifaño acaisecafetefinoco. ⁷Jaanegui toono
eedeelevaduraguijico maganiicibadi toonoco amihhaifeeneti magañi. Jaamo
boosihitoguijima achahasihibadi mihicahi, toono amihhai mihicabadi. Miuro siici-
jeminaa oveja seemeneque gaicaaujibuumo Pascua jibaimo iicajisumi. Jaanoti
jisumi Cristo Jesuco guijeniumo safooro mihai imithallivi. ⁸Jaanegui masii Pas-
cua jibaimoco meheetavequi tohimitico magañimoro, oono eedeelevaduraguiji
iimitiguijico mihicanicibadi. Jaamoro ivi toguijima achahano maahuneriro mehee-
tavequi abanitino jeebiiri, miyaaneri icano.

⁹Miuro amihhaico juufaiji acaatiniuhaamefaodi nuucuui: Ajevafiimoma ma-
gataavedino, nooboro. ¹⁰Jaaruno tolli onoo bo paryi jiniijehalliri iicamo ajevafi-
imoti, ifiguiiharo fanoovaaco imeguefimoti, bu ananivafimoti, oono bu tolliro
ijinitaco ejeevifimoti icano noothi. Miuro tolli diitoma iimaatimo mihicaruva
toojiinjjeti siijiinjjevi mefejeirahi. ¹¹Jaanoti cajaanihacho: Miyaavogominaafi uu-

joho, unuuruubo ajevaco imoyiiciibo, ifiguiharo fanoovaaco imeguifiifiibo, ijinitaco ejeecivefiifiibo, sicamañooco ijibocasifiifiibo, bu iguiriicavefiifiibo, bu ananigaifiifiibo icano, icaaboma magataavedino eneejirunoco, jilli neehi. Tolli iicaaboma ajashuno safooba mamachudino.¹²⁻¹³ ¿Milliti bu uujoho imiyaavogotimo: Iimitico, neejirahi? Idiiboro Moocaani diito: Iimitico, neeji. Jaanoti naha amiihai miyaavogominaa mi-hicacuumo: Iimitico, meneejirahi. Jaaneguiiha diibo iimitiiboco amiihaifeeneti buhi magaii.

Dugaacuminaa Imefeenevi Dinahaboco Satyedino.

6 Amiihaiti saatoho amiihai nahaboma imitino mihicasumi toonoco mi-himibachuqui miyaavogominaajaagovi footimoro, ¿collihi miyaavogominaa iicatimo dugaacuminaajaagovi mofoonicahi? ² ¿Nacu amiihai magaajatihi miyaavogominaa jinijeminaaco udugaacujinoco? Jaano bu jiinije amiihairi udugaacucafetejino icanaaca, ¿collihi toono sihidi ejeevatinoco amiihaifeeneviro mihimibachutihi? ³ ¿Nacu magaajatihi Moocaani toomominaaco miikai mudugaacujinoco? Jaano bu icanaaca? ¿Milliti jijeonoco dugaacutimo mihicajirahi? ⁴ Jaamo bu amiihai jijeonehejehalliti miihiihacasinaa mihicamo bu, ¿collihi jaamo miyaavogominaa iicatimojaagovi tonehejeque mihimibachuqui mefeehicahi? ⁵ Jino amiihaico nucufevesuqui neehi: ¿Nacu amiihaifeenevi gaajaminaafi saafiiba chahahi inahabomifeenevi udugaacujiruubo? ⁶ Jaano icanaaca, ¿collihi masatyehicahi amiihai nahabomico miyaavogominaa iicatimo dugaacuminaa imefeenevi?

⁷ Amiihaifeenevi iibacasima mihicamaño aivo imitino mihicacuuihi. ¿Collihi jilli tolli icarunoco majaabicitihi? Jaafa jilli amiihaico nanimo. ⁸ Jaarunaa amiihai sahigotiro imitino momoonihicahi, mananihicahi amiihai nahabomico.

⁹ ¿Nacu amiihai magaajatihi iimifitimo Moocaani aivojico agaayicijitinoco? Amiihai ifiico mabañsudino, ajevaminaa, jihovo caanimico ejeecivefimo, sifigoma iicafifimo, bu sano gaifiimimaryo iicafimo, ¹⁰ ananivafifimo, fanoovaaco iguuiharo iimoyiicififimo, bu iguiriicavefifimo, bu sitaaco imitino eneeffimo, bu sitaaco imitino omoonififimo icano Moocaani aivojifaño feejitihi. ¹¹ Jilli icauno amiihaiti iticoni saatoho. Jaarumo jisumi imibachucafutucuihi, Moocaanidiro iicacuqui diiboma sajeebii icacuumo Aivojiiho Jesu momofeenedi, bu Moocaani Gaijafeenedi icano.

Mofico Moocaanidiro Mificuno.

¹² Paryi fanoovaaco uujoho moonijirahi. Jaarunaa paryi fanoovaro tamiyaavogoco uco amusutino. Uujoho paryi fanoovaaco moonijirahi. Jaarunoti conooba uco guinonijitihi. ¹³ Miyaanoco noonicimo: Machuta miino jeebiiiguiiha, mojeebii machutaguiiha icano. Jaarunohocico sabadiro Moocaani finisui. Jaanoti mofi ajevaguiiha icatihi Aivojiiho Cristoguiiharo icano. Jaabadiro bu diibo mofiguiiha iicaabo. ¹⁴ Jaabo Moocaani Cristoco siino ubuheetesubadiro bu miikaico imityari tolliro buheetesuiibo.

¹⁵ ¿Nacu amiihai magaajatihi amiihai ifiino Cristo ifioneheje iicanoco? ¿Nacu Cristo ifiiti iiciiboro ajevaminaago ifiivi ficuji? Cha, tolli icatino. ¹⁶ ¿Nacu bu amiihai magaajatihi ajevaminaagoma iicasiibo diigoma saafi ifibadiro iminifetefinoco? Jaano toono imiti ifi. Miiro Caatinihaame neehi: Famisicro sahucurucuui, noonoro. ¹⁷ Jaabadiro Aivojiihojaa iminifotoobo sagaijarucuui diiboma.

¹⁸ Jaanegui ajevati magaa. Paryi oono cohimitihacho iicanoco miyaminaafi moonifihi mofifañodi iicatinoco. Jaanoti ajevaco omooniiibo ifiicoro imitino moonihi. ¹⁹ ¿Nacu magaaajatihi amiihai ifiino Moocaani Gaija ijano iicanoco? Jaabo amiihaifaño iicaabo, Moocaani amiihaico aaciibo. Jaamo amiihai, amiihai ifi abajatoro mihicatihi. ²⁰ Miïro amiihaico ajashutino jaadari Cristo guijeveri Moocaani jaaducuhi. Jaanegui Moocaanico amiihai ifiiri macahacisu.††

Taabavaditi Onoono.

7 Jaanoti oono uco aamefaño meneehininediti amiihaico neehi: Aivo imijiruno gaifi gaigooco dudiicitiiibo iicano. ² Jaarunofaño ajevahaño iicamaño amiihai ticovohocivi amiihai taabamima mihica. Jaabadiro bu gaigoomi amiihai ticovohocivi amiihai tajemima mihica. ³ Amiihai tajemii amiihaico iimugusumi imino: Jii, monoo. Jaabadiro bu amiihai taabami amiihaico iimugusumi imino: Jii, monoo. ⁴ Miïro mogai ifi abajagoro icatihi, idiïboro aiji abajaabo. Jaabadiro bu aiji ifi abajaaboro icatihi, idiïgoro mogai abajago. ⁵ Jaanegui: Chahano, meneedino mihimogocasisumi ivi idisumiro famisicro sabadiro mihiimaacasimiro: Jilli ticovono miicaqui Moocaanima mihiimaanohachuta, munuusumi ivi ticovono mihicaji. Jaanobuunati siino dojicuviro mihicacasi iji Satanas onoobo amiihaico abañineri sitama imitico momoonidino.

⁶ Jilli, jilli amiihaico uujoho neehi, tajiiba icatino. ⁷ Aivo imeguejirahi famooro gaifiimi jino uujoho iicabadi iicanoco. Jaarunofaño iticovoocivi Moocaani aacihinibadi icamo. Saatohoco siibadi, bu saatohoco siibadi icano.

⁸ Jaanegui neehi: Ataabatimehejeque, fibaijigomiihaico icano imicanijiru aivo jino uujoho uuro iicabadiro mihicano. ⁹ Jaanoti saatoho ticovono mihicajitiruumo siino matajeva. Jilli imicanijiru siino atajevacuuno mihicano, majaabicijitiruneri idaasuno mihicatihi.

¹⁰ Jaanoti bu mogaimima iicacuumoco tajiibahi. Jaaruno uujoho icatino Aivojiiibo tajiibahi, mogai aijico jeevesutigo iicaqui. ¹¹ Jaanoti mejeevesuhachijii siino tajevacuutino mihica. Jaanoti jilliro siino ditajema dojicuviro dimijiiivo. Jaabadiro aijimi mogaimico mejeevesudino.

¹² Jaanoti bu jino uujoho onoono, Aivojiiibo onoono icatino: Miyaavogominaati saafi taaba miyaavogominaago icatirugo diiboma imino iicagogoco mejeevesudino.

¹³ Jaabadiro bu saafigo miyaavogominaago taje miyaavogominaafi icatiruubo digoma imino iicagohachijii mejeevesudino. ¹⁴ Miïro aiji imiyaavogotiruubo mogaiifañodi Moocaanidi imicubobadi icahi. Jaabadiro bu imiyaavogotigo gaigo aijifañodi Moocaanidi imicugobadi icahi. Jaanoti tolli mihicaova amiihai seeme imifijitirahi imiyaavogotimo seemebadi icajirahi. Jaanoti saafi imiyaavogomaño toseeheje Moocaanidiro icacuui. ¹⁵ Jaanoti oono imiyaaveguehichatimo ejeevesughachijii, jaafa jeevesumo. Jilliti tolli iicaabo ejeevesugo, bu tolli iicago ejeevesuubo icano sajeebii icacuui. Miïro Moocaani miihaico sajeebii guiiharo cuuhuvauhi. ¹⁶ ¿Nacu fine ijoho gaigo ditajeque miyaavugusujirahi itaajaqui? Jaabadiro bu, ¿ijoho gaifi diitaabaco fine miyaavugusujirahi itaajaqui?

†† 6:20 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Moocaanico amiihai ifiiri, amiihai gaijari icano macahacisu. Jaano toonoci fanociro Moocaaninhoci, onoonoco.

¹⁷ Oono amiïhai ticovohocivi amiïhaico Aivojïibo aaciuno iicabadi, bu Moocaani amiïhaico ucuuhuvausumi mihicaubadiro icano mihica. Jilli tajiïbahi paryiïcino Moocaani iijanofaño. ¹⁸ Saatoho mucuuhuvacafutuuhî amiïhai meehe quiticinimo mihicamo, tobadiro quiticicinimo mihica. Jaabadiro bu saatoho quiticiratimo mihicamo mucuuhuvacafutuuhî tobadiro quiticiratimo mihica. ¹⁹ Miquiticinino sihidi jeevatihî. Jaabadiro bu miquiticiratino sihidi jeevatihî. Idiïnoro Moocaani tajiïbaco meheetavano naha sihidi jeevahi. ²⁰ Jaanegui famoovaro mucuuhuvacafutusumi mihicaubadiro mihica. ²¹ ¿Sifi jïjovono diïcaabo cuuhuvacafutuuhî? Jaarunoco deesticinidino. Jaanoti bu toonoti ataajajino iicahachiiji, tolli mooni. ²² Miïro sifi jïjovono iicauboco ucuuhuvaubo jisumi Aivojïibo ataajasucuuborucu. Jaabo jilli sajeebii diiboco jeeçivucuji. Jaabadiro bu sajeebii iicauboco ucuuhuvaubo jisumi Cristo jïjovonurucu. ²³ Miïro ajashutino jaadari Cristo guiveri majaaducafutuuhî. Jaanegui miyaminaa jïjovototi amiïhai ifiico meheetavedino. ²⁴ Jaanegui tañahabomi, oono amiïhai mucuuhuvacafutusumi mihicaubadiro, bu jisumi Moocaanima mihica.

²⁵ Jaanoti ivi bagocajamihallivi Aivojïibo tajiïbama chahahi. Jaarunaa jino eesticinoco neehi, uco Aivojïibo idaasugonofenedi imihuseebe iicamaño, jilli amiïhaico neehi: ²⁶ Uudi imino gaifi oono iicabadiro iicano jisumihije jino idaasuno mihicaneheje iicamaño. ²⁷ Gaigooma idiicacuubo, diigoti dugaavedino. Gaigooma achahaabo, ataabavanoco diimeguedino. ²⁸ Jaaruubo bu ataabavahachiiji, imitico diicijitihî. Jaabadiro bu bagocaja atajevago imitico icitihî. Jaarumo idaasuno icaji. Jaanoco jeedi uujoho amiïhahî buhigovi miniiyujirahî.

²⁹ Tañahabomi, jilli uujoho eneejiruno: Jijehallivi guenene mihicajitihî. Jaanegui amiïhai taabamima mihicamo mataabavatimobadi mihica. ³⁰ Jaanoti bu mataamo mataatimobadi mihica, bu imono mihicamo imono mihicatimobadi mihica. Jaanoti bu manaajeme siinoma mihicatimobadi mihica. ³¹ Jaanoti bu jijeonehejeque anaajeme tooneri mutuvavotimobadi mihica. Miïro jijeoneheje jilli ihifuvusuro icaruno finifihî.

³² Uujoho imogotihî sineheje esamaajeri mihicanoco. Ataabavatiïbo Aivojïibo Cristo nehejeque imino teemehi, Aivojïiboco imo imo imooniqui. ³³ Jaanoti ataabavacuubo jiiijeonehejejaagoviro icahi mogaico imo imo imooniqui. ³⁴ Jaabadiro bu atajevacuugoti atajevatimo siibadiro diitoti icahi. Atajevatigo Aivojïibo nehejeque imino moonihî; ijeebii, ifi icano imino Moocaanidiro iicaqui. Jaanoti bu atajevacuugo jiiijeonocoro imino moonifihî aijico imo imo imooniqui.

³⁵ Jaanoco jilli neehi amiïhahî imiqui, amiïhai imega jegaiteereque ficuquiqui icatino, jilli iminoro miicaqui neehi. Jaamo Aivojïiboco miyaano fanoovari jeeçivomoro mihicahî.

³⁶ Ivi jaanoti saatehedi ille bagocaja ujusicugo, tajejavatigo iicano imitihachiiji, matajenî. Matajenino imiti icatino. ³⁷ Jaanoti ijeebiïfañodi quehecuno eesticiniïbo: Jinejehî ucuujivaachutiïbo ifi, onobadiro iicaabo ijeebiïfañodi ille bagocajaco imino ificugoobo aivo imino moonihî. ³⁸ Jaanoti bu atajeniïbo imino moonihî. Jaanoti bu atajeniïbo aivo sihimî moonihî.

³⁹ Gaigo atajevacuugo tajiïbari aijimaryo icaji diibo iicanohachuta. Jaanoti aiji iguijevachiiji, toonoti taajacuugo. Jaadi iimogooboco tajejavajirugo ivi miyaavogominaafi iicaabocoro. ⁴⁰ Jaanoti ivi uudi, aivo imijiruno iinoro iicano. Miïro uujoho tafiico esicinihî, tolliro bu fine Moocaani Gajjama iicanoco.

Jihovocaanimico Ejeecivono.

(Rm 14.1-23)

8 Jaanoti ivi jisumi jihovo caanimico ejeecivehicanoti amihaico neehi: Miyaano famoovaro aivo toonoco magaaajacuui. Jaaruno togaaja mihaico moficoro mitya mitya momooninoviros juisuhi. Jaanoti naha saatothoco magaijimo dito miyaavogoco mujusisui. ² Jaanoti bu saatotho: Uujoho aivo gaajahi, unuuro mo miya gaajaquhiica gaajatimo. ³ Jaanoti saatotho Moocaanico agaijiiboco, bu Moocaani diiboco gaayicichi.

⁴ Jaabadi ijinitaco machutari ejeecivucuunoco mamachunoti neehi: Miyaano ijinita jinijehallivi sihidi jeevatihi ivi idiiboro saafiro Moocaani. ⁵ Jaarunaa niquejefano, bu jinijehallivi icano bu sihidi jaatyos diosmi onoomo icahi, tolli eneehicamedi icamo sihidi diosmi onoomo, bu sihidi aivojito onoomo icano. ⁶ Jaanoti naha mihaidi icaabo saafiro Dios Moocaani. Jaabo Moocaani paryi fanoovaaco eetavui. Jaabeguiiha mihai mihicahi. Tolliro bu icaabo saafiro Aivojiibo, Jesucristo, diibofenedi paryi fanoova icahi, bu mihai mihicahi icano.

⁷ Jaaruno jinooco paryi famoovaro gaajatihi. Jaanoti saatotho ijinitaco ejeecivejibuumaño, ijinitaco ejeecivucuunoco amachusumi, ihesamaaje iniinovamaño, toonoti ijeebico mimihininibadi esicinimo. ⁸ Miuro mamachunoti Moocaani minoco gaayicitihi. Miuro mamachunoti mojeebi imitejitihi, bu mihinivatejitihi icano. ⁹ Jaarunoco mehesicini, amihai siibadi esicinitimo mamachunofañodi, sifi imiyaavogo iniinovaaboco imitifaño magañisudino. ¹⁰ Eneecau bu amihaico neequi: Ijoho tonehejeque agaajacuubo ijinitaco ejeecivehicamañovi acasiivooboro amachuuboco, saafi miyaavogominaafi miyaadi imiyaavogo equehecutiibo aatyimeebere, bu machujiruubo ijinitaco ejeecivucuunoco. ¹¹ Jaamaño jilliti ijoho agaajacuubo saafi dinahabo imiyaavogo equehecutiiboco mitasujirahi diibohallivi, bu tolliro Cristo iguijevecuuboco. ¹² Jaamaño jilliti amihai nahabomi miyaavogo iniinovamo jeebico mimitasumaño amihairyo Cristoco imitino momoonihicahi. ¹³ Jaaneguiiha uduunofañodi tañahaboco imitifaño igañisujiruva uujoho ufucuro asimico duujitihi.

Minisuminaafi Dudicamaaje.

(Ga 1.11-2.10)

9 Miuro uujoho sifi jiovono icatihi, uujoho minisuminaafi. Uujoho Aivojiibo Jesuco atyimehnicuui. Jaamo amihai Aivojiibedi ududicamaañofañoti mihicamo. ² Saatehedi uujoho minisuminaafi icatihi. Jaanoti naha amihaidi uujoho minisuminaafi. Amihai Aivojiiboco magaaayicimaño uujoho miyaano minisuminaafi iicanoco magaaajasuhi.

³ Jilli uujoho neehi imitino uuditi eneehicamoco: ⁴ Miuro famoovadiro imino. Jaanoco misi paryi magaaayicichi machuqui aacinoco, aduqui aacinoco icano. ⁵ Tolliro bu imuguruva imijiruno miyaavogominaagoco ataabavano uuma ihiguequi. Tolliro bu Bernabe ihiciruva diiboma ihiguequi, oono saatotho minisuminaa iicabadi, oono bu Aivojiibo Jesu nahabomi iicabadi, bu oono Pedro iicabadi icano. ⁶ Jaanegui fine amihai mehesicinihi idiimisiro misi Bernabe, uujoho icano dudicamaajeque jeevesutimisiro, bu jibegueriro mihicanoco. ⁷ ¿Nacu cajaan amocasiminaafiti iicaabo iinoro inehjeque naajenicichi? Jaabadiro bu, ¿cajaan nacu baacuco aba-

suubo inoovati guenetiibo icanicichi? Jaabadiro bu, ¿cajaani nacu ihovejamico imifañoco amaamiibo toonoti adutiibo icanicichi? ⁸Jilli onoonoco miyaminaaro onoono noomoro mehesicinidino. Miïro bu tajiïbafaño tolliro noono. ⁹Moise tajiïba-haame jilli nehi: Buey itrighallidi iïgoneri jehetiibo. Jaabo iijico siyaacudino. Jaafa machuubo ududicamaamaño, noonoro. Jaaruno jilli bueymicoro agaijumaño nuutiibo. ¹⁰Miïhaiditi unuunoco jilli nuubo. Miïhai imiguiiha totajiïbaco eetavubo. Miïro jiinijeque acaajaabo, bu itoogañoco ejehetiibo icano ufucu inoovataco iicjininoco esiciniïboro moonifihi. ¹¹Jaaneguiiha amiïhaifeenevi Moocaani dudica-maajeque meheetavomo. ¿Milli bu jaamo busumijeque gaayicitimo mihicajirahi? ¹²Buhicaga sita icarumo amiïhaiti ijaadaco gaayicihicahi. Jaanegui imi miïhai.

Jaarumo miïhai toonoco midillutihi. Jilliro paryi jaabicimoro mihicahicahi Cristo iiji jiïbogoco jeevesutimo miicaqui. ¹³Miïro amiïhairyo magajahi temploja jeevivominaa tooja jeeçivo sefari iiafinoco. Jilli eneejirunoco jilli nehi: Tooja jeeçivo asimico agaicaaumoro ejeecivefimo toonoti duufihi. ¹⁴Jaabadiro bu Aivojïbo nuuhi: Cristo jiïbogoco ijiïbogomo Moocaanico ajaaduno sefari iicaqui. ¹⁵Jaarunoco uujoho safooba dillutihi, bu jilli nooboro caatinithi uco siinoti mahaciqui. Imeguehi aivo miïhaiñooba uuti: Miïhaico dilluhicaabo, nootimaacaro iguijevneque.

¹⁶Uujoho Cristo jiïbogoco ijiïbogonoti tafiico sihidi mityano esicinitithi. Miïro toono dudicamaajeque Moocaani uco tajiïbauhi. Jaamaño idaasucanijiru uudi toonoco jiïbogotiibo icaruva. ¹⁷Jaamaño jilli uuro iimogoboro toonoco mooniruva ijaadaco gaayicijirahi. Jaanoti tajiïbari omoonimaño jino toono tadyudicamaaje Moocaani uco atajiïbauno. ¹⁸¿Cono nacu ijaadaco uujoho agaayicino? Ijaada uudi Cristo jiïbogoco ijiïbogono sitaaco toono jaada busumijeque dillutiibo iicano.

¹⁹Miïro uujoho sifi jïjovono icatiruubo famoojjjovonoti minifetehi Cristodi sihidi miyaminaaco iciqui. ²⁰Judiomifaño iicasumi judiomibadi minifetefihi diitoco Cristodi iciqui. Oono judiomï Moise tajiïba onoobadi iicamo iicabadi icafihi, diitoco iciqui; miyaano totajiïbaguiino icatiruubo. ²¹Jaabadiro bu Moise tajiïbaguiino iicatimofaño iicasumi diitobadiro minifetefihi miyaano Moocaani tajiïbaguiino icaruubo, Cristo tajiïbaguiinodi iicamaño. ²²Jaanoti bu iimiyaavogo iniinovamofaño iicasumi diitobadi minifetefihi diitoco Cristodi iciqui. Jilli oono famoova iicabadiro minifetehicahi tolliti diitoti saatohobaco taajasuqui. ²³Paryi jilli moonihicahi taajasujiïbogoguiiha, tobogo iminoco isivanofañodi icaqui.

²⁴Amiïhairyo magajacuuihi jinafatyofaño iicamo paryi famooro jineefihi. Jaarumoti saafiïro ijaadaco gaayicifihi. Jaaneguiiha tolliro amiïhai Cristo iimogobadi imino momooni. Jaamo ijaadaco magaayicichi. ²⁵Miïro paryi bañamaajefaño iicamo diitoco iniinovatusujirunoco moonitatithi. Jaamo tolli moonifihi ijaada minihaico igaayiciqui, jilli gueneene iicajitirunoco. Jaanoti naha miïhai momoonihi ufucuro ifinijitino jaadaco magaayiciqui. ²⁶Jaanoti naha uujoho mihiciniïboro ijiinoobobadi icatithi. Jaabadiro bu sicamañejeque aganihiciïbobadi amocasithi. ²⁷Jilliro ivi tafiico uuro tajiïbafihï uujoho imogobadi iicaqui, uujoho saatohoco ijiïbagonobuunati uujoho imitino ihiinejiruneguiiha.

Ijñitaditi Afajiinino.

10 Tañahabomi imeguehi amiïhai magajanoco moheedete paryi famooro Moocaani aimuufaihaciguiinodi efeehicaunoco. Jaamaño famooro Tifai

Muuai oono muuaico fatyuuhi. ² Moise dojicuti Moocaani aimuufaihaciguiinodi, Tifai Muuaifeenedi icano ufuunofeenedi Moise nitiminaabadi minifutuuhi. ³ Jaabadiro bu famooro sabadiro machuumo Moocaani aaciuno machutaaco, ⁴ bu paryi famooro aduumo Moocaaniti asanonifaihuco. Miïro diito Cristoti sefaco agaayicinoti quehecutehicaumo, nifaihuti, mahadunoti mequehecutonicibadi. Jaabehicau Cristo diitoma ofoobo. ⁵ Jaarumoti ajashutino sanoodimo Moocaani imefeenevi imitino icauhi. Jaamaño jiihaifeeneviro sicaisitivi finiumo ofoohigovi iifototimoro ijiinijevi.

⁶ Jilli icauno toonoti miïhai magaaajacui. Jaamoro iimitinoco mihimogomoro moonitimo miicaqui diito omoonubadi. ⁷ Jaaneguiiha amiïhai ijinitaco mejeecivedino diitoti saatoho ejeecivuubadi. Miïro Caatinihaame neehi: Jaamoro machuumo, aduumo icano. Jaadi jiiibaiminicuumo, noonoro. ⁸ Ajevaco moonidino, diitoti saatoho ajevaco omoonubadi. Jaamoco safucuro finisuubo sano ajashutino veintitres mildimoco. ⁹ Bu Moocaanico minisudino, diitoti saatoho inisuubadi. Jaamoco jiinimomiri eheedusuneri finiumo. ¹⁰ Bu imitino Moocaaniditi mihiimaadino, diitoti saatoho iimaabadi. Jaamoco gujive abajaabo, Moocaani toomominaafi, finisuuhi.

¹¹ Jilli icauno moheedetemihaima. Jaanoco Caatinihaamefaño ficuumo toonoti miïhai mihiguicivomoro magaaajacui. Jino niinositivi mihicamo. ¹² Jaaneguiiha: Uujoho imino aivo sefano icahi onoobo, deesticini daaquetedino. ¹³ Amiïhaico iji inisunicibadiro bu paryi famoovaaco nisufiibo. Jaasumi Moocaanicoro mehesicini, diibo amiïhaico teemeji iji janaanici amiïhaico inisunofaño gañisutiiibo iicaqui. Jaano toono nisu amiïhaivi agasesumi toonoti mataajajino icahi. Jinooco Moocaani amiïhaico aciji. Jaamo majaabicïhi.

¹⁴ Tañahabomi, jaaneguiiha ijinitanoco mejeecivedino. ¹⁵ Jilli amiïhaico neehi, gaajaminaa mihicacuuneguiiha. Jaanoco jino amiïhaico afajiiinoco amiïhairyo mehesamaaje. Jaamoro magaaajaci. ¹⁶ Jesu gujiveque mehesafotomoro imi adutahilluco mahadumoro Moocaanico mihimonicïhi, Cristo itiiijohoco etetecucafutusumi agañiunofañodi, famooro sahigoviro saafiibadiro mihicanoco eneejirunoco. Jaamoro bu imaahuco miquisicarunicïhi Cristo ifiico itetecucafetequi aaciunofañodi saafiibadiro mihicahi eneejirunoco. ¹⁷ Miïro miïhai Mohaivojiiibo Jesucristo Machuta onoonoco meheetavusumi mahajashutirumo tomaahuti famooro mamachuhi. Jaahica tohica idiïhicaro sahicaro. Jaamaño saafiibadiro miïhai Jesucristoco mimiyaavogonicïhi.

¹⁸ Enecau oono Israel cuumiminaati magaaaja, oono jeecivo asimiti uduumo imitino gajjamima saafiibadiro icamo toonoco uduunofañodi. ¹⁹ Jilli onoobo: Ijinita miyaamo iicanoco, nootïhi. Jaabadiro bu: Diitoco ejeecivonicimaño asimico ificunicimaño sihidi jeevano, nootïhi. ²⁰ Jaanoti naha jilli neehi: Saatoho Moocaanico agaajatimo jeecivoco eheetavomo jihovo gajjamicoro jeecivefihi Moocaanico jeecivotimoro. Jaaneguiiha uujoho imogotïhi amiïhai imitino gajjamifañodi mihicanoco. ²¹ Jaamaño imijitiruno Moocaani imi adutahilluti mahadumoro, bu ijimi adutahilluti mahaduno. Jaabadiro bu imijitiruno Aivojiiibo imi machutati mamachumoro, bu ijimi machutati mamachuno. ²² Mohaivojiiiboco misifiiratusudino. Miïhai diibo janaanïcivi sihidi mejeevatïhi.

Jilli Cristotaco Magajineri Imino Mihicano.

(Rm 11.1-23)

²³ Miyaanoco nooncimo: Jilli mihimogonoco paryi fanoovaaco momoonijirahi, onoomo. Jaaruno paryi fanoovaro miinedi imitatihi. Jihi, miyaano fanoovaaco momoonijirahi. Jaaruno momiyaavogoco ujusisunoco amusutihi. ²⁴ Ivinaaca naha mofiicoro imino moonitimoro sitaacoro imino momoonijirahi.

²⁵ Jaabadiro bu paryi fanoovano machuta naajehasivi anaajenehejeque mamachujirahi. Jaaruno dillutimo: ¿Naha tohasimi jihovocaanidi ejeecivugucuuno asimi iicanoco? magaaruvu amiihai esamaajedi iimijitiruneguiha. ²⁶ Miho paryi jiini-jehalliri icano Aivojiibo Moocanino.

²⁷ Jaanoti bu saafi miyaavogominaafi iicatiibo amiihaico diiboma mamachuqui ucuuhvasumi, mamachu paryi fanoovaaco amiihaico aacinehejeque dillutimo, amiihai esamaajedi iimijitiruneguiha. ²⁸ Jaanoti saatoho amiihaico: Jino asimi ijnita jeecono, noomoro ijiibogohachiji muduudino, diibo amiihaico ijiibegueebedi iimijitiruneguiha, bu ihesamaajedi iimijitiruneguiha.

²⁹ Jaanoco saatoho dillujirahi: ¿Collihi sifi esamaajedi imitirunoco, uudi iminoco uujoho moonitiibo icajirahi? ³⁰ Uujoho bu amachunohallivi Moocanico graciaico aacicunoco, bu ¿collihi sita uujoho amachunoti: Imitino, neejirahi? noomoro. ³¹ Jii, mamachusumi, mahadusumi, bu fanoovaaco momoonisumi icano paryi Moocaani imiguiharo momooni. ³² Mihihañoobaco toonofañodi imitifañovi magañisudino judiomico, bu judiomi iicaticoco, bu Moocaani iijanominaaco icano. ³³ Jaanoti naha uujoho paryi famoovaaco fanoovavi imino mooniboro icaji. Tafiiguiharo imino omooninoco imogotih, sitaaco imino omooninoco imeguehi, Moocaani diitoco itaajasuqui.

11 Jaaneguiha jino uujoho iicabadiro mihica, jino bu uujoho Cristo iicabadi iicanoti.

Jilli Gaigoomi Cultofaño Mihica.

² Tañahabomi, amiihaico sihidi imehi, fahijivaro uuti mehesafotomoro, amiihaico ijiibeguehinibadi mihicahicaneguiha. ³ Jinooco bu imeguehi magaanoco Cristo gaifimi abajaabo. Jaabadiro bu mogai abajaabo gaifi. Jaabadiro bu Cristo abajaabo Moocaani. ⁴ Jaamaño gaifi iinigaico afabaacuuboro Moocaanima cultofaño ihiimaajisumi, bu diibo iimaaco ijiibeguejisumi icano imooniruva Cristo ihabajaabo iicaabedi nucufesujiruno. ⁵ Jaabadiro bu gaigo iinigaico fabaacutigo Moocaanima cultofaño ihiimaasumi, bu diibo iimaaco ijiibugusumi icano imooniruva ihabajaabo iicaabo aijiidi nucufesujiruno diibo omoonibadiro iicano. Oono iinigaico icidaruva icajirubadi. ⁶ Jaamaño gaigo iinigaico afabaacugotihachiji jilliro paryi iinigaico icidacuqui. Jaanoti gaiguedi iinigaico iquiticino, bu icidano icano unucufesuhachiji, jilliro ifoboociqui. ⁷ Jaanoti gaifi foboocijitirahi, diiboco Moocaani ifibadiro ifiivusumaño, bu diibo iminehejequere omooninofañodi Moocaani imi ifuvusucafotomaño icano. Jaanoti naha gaigo iminehejequere omooninofañodi gaifi imi ifuvusucafetehi. ⁸ Miho Moocaani gaifiico eheetavusumi gaigo baciti diiboco eetavutiibo. Jaanoti naha gaigooco gaifi baciti eetavuubo. ⁹ Jaago gaigo gaifiiguiha eetavocafutuui. Jaanoti gaifi gaigooguiha eetavocafututihi. ¹⁰ Jaamaño jilliti gaigo iinigaico fabaacunicih

aiji mityaguiino iicanoco Moocaani toomominaaco ihifusuqui. ¹¹ Jaarunaaca Cristofañodi mihicamaño magaajahi gaigo ichaharuva gaifi chahajirahi, bu gaifi ichaharuva gaigo chahajirahi icano iicanoco. ¹² Jaamaño miyaano gaigo gaifiiti eetavocafutuhi. Jaabadiro bu gaifi gaigooti fiivehi. Jaaruno paryi Moocaaniti saahi.

¹³ Eneecata amiñhairyo mono: ¿Naa imino gaigo iinigaico fabaacutigo Moocaan-ima iimaano? ¹⁴ Mifiivucubadiro mihicanoti magaajahi gaifi imeebaiguima iicano unucufesunoco. ¹⁵ Jaanoti naha gaiguedi imino imeebaiguima iicano iinigaico tooneri ifabaacuqui aaciumaño. ¹⁶ Jaanoti saatoho toonoti ejenaauhachijji igaajaqui miñhai, bu Moocaani iijanominaa iicamo magaajatihí uufocovi siinoco.

Aivojiĩbo Imi Machu Onoonovi Miyaminaa Imitino Omoonino.

¹⁷ Jaanoti naha jinooco amiñhaico onoonovi amiñhaico imotihí. Mĩro amiñhaivaha mihigaivusumi imino moonitimoro imitino momoonihicahi. ¹⁸ Mĩro uco jiĩbogomo cultocovaha meheetavequi mihigaivusumi sabadiro icatimo mefeehicahi. Jaano fine miyaano. ¹⁹ Jaano miya tolli iicahachijji ijeevadi diitoti mudugaavo miya miyaavogominaa iicamo igaajacafetequi. ²⁰ Jaamaño tolli mudugaacinimaño Aivojiĩbo Imi Machuco meheetavono miyaano Aivojiĩbo Imi Machu icacutino. ²¹ Mĩro mamachucujisumi saatohova ijeevadisahaje imegaviro mamachuhicahi. Jaamaño saatoho ajebama icanaaca saatoho mutuvamoro miguiriacociniñicahi. ²² ¿Nacu amiñhai iijano chahahi mahadjiruhigo, mamachujiruhigo icano? Jaamaño jilliti Moocaani iijaco jihovonobadi momoonihicahi, bu imachutama achahamoco munucufesuhicahi icano. Jaanoco ¿milli fine uujoho amiñhaico neeji? ¿Nacu toonoti amiñhaico imeji? Chaha, imotihí.

Aivojiĩbo Imi Machu.

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Jilli uco Aivojiĩbo ijĩbugunoco amiñhaico jiĩbuguhi: Mĩro Aivojiĩbo Jesuco aacijifucu ihusefaño maahuco gaayiciubo. ²⁴ Jaaboro Moocaanico toonohallivi iimuudi iquisicuuboro nuuhi: ffaaji, mamachu. Jino taahucu amiñhaihallivi iquisicucafotono. Jilli momoonihica. Jaamo uco mehesafetehicahi, nooboro. ²⁵ Jaabadiro bu toonoco amachunobuunati ihusefaño ihadutahilluco agaayiciuboro nuubo: Jihillu bohono iimaaco miyanotiro eheetavono tatyijohofañodi. Jaanoco fahijivaro mahaduno ticovovi uco mehesafetehica, nooboro. ²⁶ Jaaneguiiha amiñhai fahijivaro tohicaco mamachusumi, tohilluco mahadusumi icano toonofañodi magaajasuhicahi Aivojiĩbo Jesucristo iguijeveunoco, diibo siino asaajinohachuta.

Jilli Mamachu Aivojiĩbo Imi Machuco.

²⁷ Jaamaño Aivojiĩbo Jesucristo Imi Machu onoonoco meheetavusumi cajaan-ohacho Aivojiĩbo maahuco imitino amachumo, bu ihaduhilluti imitino aadumo icano imitino moonihí Aivojiĩbo ifiico, itijohoco icano. ²⁸ Jaaneguiiha iticoni paryi amiñhai imitico mehesamaaimoro Moocaanico mijiĩbogo. Jaadi jari tohicati mamachu, bu tohilluti mahadu icano. ²⁹ Jaanegui toono Aivojiĩbo ifi eneejirunoco gaajatimo toonoco amachumo, aadumo icano ifihalliviro imitino iicajinoco icihí. ³⁰ Jaamaño amiñhaiti ajashutimo saatoho guihuvahi, bu saatoho ninovahi, bu saatoho gujivecinicuhi icano. ³¹ Jaaneguiiha imino miñhai mofiico mehesamaaimoro Moocaanico mijiĩbogomoro momooniruva Moocaani miñhaico

tolli moonitiibo iicaqui. ³² Jaamaño Moocaani mihaico mohimitihalliti jilli mooni-fihi mihaico ahaamiibo sano Moocaanico imiyaavogotimoma mihaico ciijigaifaño igañijiruneguiiha.

³³ Jaaneguiiha tañahabomi, Aivojiibo Imi Machuco mamachuqui mihigaivusumi motoomocasimoro sano mamachu. ³⁴ Jaanoti saatoho sihidi mahajebavahachijji iticoni amiihai iijafañerehiica mamachu, amiihaico Moocaani imitino mihigaivomoro momooninohalliti aamidiibo. Jaanoti sanehejeque ufucu amiihaico uujoho Pablo abaatodi imibachuji.

Moocaani Gaija Aacino.

12 Tañahabomi, imeguehi jinooco magajaanoco Moocaani Gaija mihaico aacifinehejeque.

² Amiihairyo magajacuhi Moocaanico mimiyaavugutisumi jilli jihovoto ijinita ihiimaatimoco mejecivehicaunoco. ³ Jaaneguiiha imeguehi jisumi magajaanoco: Cajaanoyacho Jesuco afajjamo Moocaani Gajjari toono ihiimaano icatino. Jaanoti naha saatoho: Jesu Aivojiibo, onoomo naha jino Moocaani Gaija mityariro ihiimaamo.

⁴ Miiro icano siibadihije Moocaani Gaija aacinoco miyaminaafi agaayicino. Jaarubo saafiuro Moocaani Gaija toonoco aaciibo. ⁵ Jaamaño siibadihije omoonino dudicamaajeri Aivojiiboco jeecivefimo. Jaaruno saafiuro iicaaboco Aivojiiboco mejecivehi. ⁶ Jaabadiro bu Moocaani dudicamaajeque momoonimo fanoovaaco siibadihije momooninichi. Jaarunoco saafiuro Moocaani famoovafeenedi tolli moonihi. ⁷ Moocaani famoovaaco siibadihije aacinoco momoonihi Igaija diitoma iicanoco igajasuqui famoova imiguiharo. ⁸ Moocaani Igaijafañodiro saatohoco aciibo gaaja iimaaco. Jaabofeenediro bu saatohoco aciibo sihidi gaajari ihiimaano. ⁹ Jaabofeenediro bu saatoho gaayicichi miyaavogoco. Jaabofeenediro bu saatoho gaayicichi iguihuvamoco ubuheesuno mityaco. ¹⁰ Jaanoti bu saatoho gaayicichi sihidi ejevano mityaco omoonijinoco. Jaanoti bu saatoho gaayicichi Moocaani iimaaco ijiibogonoco. Jaanoti bu saatohoco Moocaani acihi agaajacijino mityaco jihovo gajjaco, miya Gajjaco icano, cono miya Gaija iicanoco. Jaanoti saatoho gaayicichi agaajaratijiri ihiimaano mityaco. Jaanoti bu saatoho gaayicichi toojiri ihiimaano agaajaciiboro ijiibogono mityaco. ¹¹ Jaano paryi jinehejeque omooninoco idiiboro Moocaani Gaija acihi. Diibo famoovaaco ijevadisahaje omoonino mityaco acihi diibo imogobadi.**

Saafi Ifihotoro Miilai.

¹² Miiro mofi sanooro icaruno fiivaano miino ifiiti sihidi dugaacacinineheje iicanobadi, bu Cristota famañova jeecivomañehejeque meheetavorahi. Jaarumo saafiituro mihicahi. ¹³ Jaabadiro miilai judiomi mihicarumo, griegomi mihicarumo, sifi jijovoto mihicarumo, bu sifi jijovoto mihicatirumo icano, sagaijaruro miniticafonofeenedi saafi ifibadiro miminifutucuuhi bu sagaijacoro paryi miilai magaayicicuumaño.

¹⁴ Miiro mofiiti fiivaano inonohocinihi sanooro icatino. ¹⁵ Jaamaño tihai: Uujoho use iicatimaño ifiiono icatihi, neejiruno. Jaaruno bu toofiionoro. ¹⁶ Jaabadiro bu

---

**12:11 Meeci Col 4.7-16.

nohoji: Uujoho aallii iicatimaño ifiiono icatihi, neejiruno. Jaaruno bu toofiionoro. ¹⁷ Jaamaño paryi mofi sano aalliho iicaruva, ¿milli bu muguubujirahi? Jaabadiro bu mofi paryi sano nohojiro iicaruva, ¿milli mininihicijirahi? ¹⁸ Jaamaño Moocaani mofiionehejeque iimogomañehejevi ficuubo. ¹⁹ Jaanoti sanooro muhuseere iicaruva, ¿cuuca mofi icajirahi? ²⁰ Miho mofiioneheje fiivaahi. Jaaruno mofi sanooro.

²¹ Jaamaño mohaallii muhuseque: Ico imogotihii, neejitirahi. Jaabadiro bu monigai motihaico: Ico imogotihii, neejitirahi. ²² Tolli icatino. Mofiiono ajaaparyanehejeque janaanici magaijiihi. ²³ Jaabadiro bu mofiiti miiviro magaijinehejeque imino gaachehuri mijicunicihi. Jaabadiro bu oovosiitimañehejeque imino mofoboocihi gaachehuri. ²⁴ Jaanoti naha oovosiimañehejeque mofoboocitihii oovosiimaño. Jilli Moocaani mofiico eetavuuhi, mofi oovosiitimañehejeque janaanici magaijiiqui. ²⁵ Toonoti mofiioneheje ijeevadi dugaacamaaitino iicaqui. Jilli fanoovaro sabadiro igaijicasiqui. ²⁶ Jaaneguiiha samaño aavuvusumi, bu paryi faabohoro aivevehi. Jaabadiro bu samañooco imino momoonisumi paryi faabohoro imo imo icahi.

²⁷ Jaamaño jaabadi amiihai Cristo ifi mihicamo. Jaamo famooro diibo ifiioneheje mihicamo. ²⁸ Jaamaño Moocaani famooco saafiisari iticovoocivi acihi Moocaani iijafaño dudicamaajeque: Iticoni minisuminaaco, jaanohallivi Moocaani iimaaco agaayicinoco iijibeguefimoco, jaanohallivi jiiibogominaaco, jaanohallivi sihidi ejeevanehejeque omoonifimoco, jaanohallivi iguihuvamoco ubuheetesufimoco, bu aamusuminaaco, bu aivojitoco, bu agaajaratino iijineri ihiimaafimoco icano. ²⁹ ¿Nacu jaamo famooro minisuminaa? ¿Nacu famooro Moocaani iimaaminaa? ¿Nacu bu famooro jiiibogominaa? ¿Nacu famooro sihidi ejeevano eetavominaa? ³⁰ ¿Nacu bu famooro iguihuvamoco ubuheesuno mityama icahi? ¿Nacu famooro iimaafilhi agaajaratino iijineri? ¿Nacu bu famooro jiiibeguefihii toojiri ihiimaanoco? Chaa, tolli icatino. ³¹ Jaaneguiiha janaanici iiminoco Moocaaniti magaayicijinoco miguiino. Jaarunaaca uujoho amiihaico jiiibegueji aivo janaanici jino imino esamaajeque.

Gaijima Mihica.

13 Miho uujoho miyaminaa iijineri, bu Moocaani toomominaa iijineri icano iimaaruubo, gaijima chaharuva, jilli ciimibaco ahaamino ticovono ojibadi jeevajirahi, bu jigaiño meehuco mohojisuno idicuno icabadi jeevajirahi. ² Jaabadiro bu Moocaani iijico jiiibuguruubo, bu fanoova itihiihehejeque gaajaruuubo, bu fanoova gaajama icaruubo, bu sihidi miyaavogoma iicanofeenedi ifabainoco sihigovi afatysusunoma icaruubo, gaijima chaharuva, jilli uujoho mihifoobejiru. ³ Jaabadiro bu paryi tabusumijeque sitaaco iifehicaruubo, bu tolliro tafiico gaijitiibo acijirahi Moocaanico imogobadi iijigasuhachiiji, jaarunaa gaijima chaharuva, ¿jilli tolli omooniruno uudi jinehejeguiiha imijitirahi?

⁴ Jaanoti naha gaijima iicaabo, bu fanoova jaabicima icahi. Jaabo bu imihusehi, sitaaco inohallitiro jiihevetatiibo, uujoho sihidi jeevahi nootatiibo, tafiico mitya mitya moonitatiibo icano. ⁵ Bu tolliro idicunoono moonitatiibo, gaijifititatiibo icano. Tolliro bu sifiiratotatiibo, bu imitino omoonimoco gueneene jiihevetatiibo. ⁶ Bu tolliro sita imitico omoonineri imo imo icatatiibo miyaaneriro imo imo iicafiibo, ⁷ fanoovaaco miyaavogooboro jaabicifiibo tomooboro siicujeebiiri.

⁸ Gaiji ufucuro finijitihii. Jaanoti naha ufucu iicajinoco jiiibogoneheje finiji. Jaabadiro bu agaajaratino iijineri ihiimaa lliiveji. Jaabadiro bu gaajahaño finiji.

⁹ Miïro Moocaani iijiti sasitusacohoro magaaajahi. Jaasitusacoro mijjibeguehicahi.

¹⁰ Jaanoti fanoocoro imino magaaajacuudi toono miïdimañehejequere magaaajahicano finiji.

¹¹ Uujoho seemene iicausumi seemene iicanicibadi iimaahicauhi, esamaahicauhi, esicinihicauhi icano. Jaaruubo amiyaabo iiacuudi seemenebadi icahicaunoco jeevesucuhi. ¹² Jaabadiro jisumi miïhai jaabaiba mahatyimehi oono meecimefaño jaabaiba mahatyimenicibadi. Jaarumo ufucu imino foovono mahatyimeji. Jaabadi jisumi uujoho paryiicino gaajatihî. Jaaruubo ufucu paryiicino gaajaji, uco Moocaani imino agaajabadi. ¹³ Jaamaño idiinoro Moocaani miyaavogo, bu diibo onono miyaavogo, bu gaiji icano ufucuro finijitihî. Jaarunehejeti aivo gaiji janaanici jeevahi.

Agajaratino Ijineri Iimaanoco Onono.

14 Jaaneguiha gaijima miicaqui imino miguiino. Tolliro bu Moocaani Gaija aacinoco miguiino. Jaano janaanici miguiino Moocaani iijico mijjibeguejinoco amiïhaico ihaciqui. ² Jaanoti agaajaratino iijiri ihiimaabo Moocaanidiro iimaahi miyaminaaguiha iimaatiïbo, miïhaiñooba toonoco uguubutimaño. Jilli Moocaani Gaijariro iimaabo toovono iicaruno iiminuru iicanoco. ³ Jaanoti naha Moocaani iijico ijïibogoobo sitaaco jïibeguehi. Jaanofenedi diito miyaavogoco jusisuubo, bu quehecutusuubo, jacusuubo icano. ⁴ Jaanoti agaajaratino iijiri ihiimaabo ifiguiiharo iimaahi. Jaaneri diibo miyaavogoro jusihî. Jaanoti Moocaani iijico ijïibogoobo paryi Moocaani iijaminaa miyaavogoco jusisuhî.

⁵ Uujoho imogorahi paryiicino amiïhai agaajaratino iijiri mihiimaanoco. Jaano janaanici imeguehi Moocaani iijico mijjibogonoco. Miïro Moocaani iijïibogo aivo janaanici imihî. Jaanoti agaajaratino iijiri iimaano miyaadi jeevatihî. Toojiri ononoco saatoho ijïibogotiruva aivo sihidî jeevajitiruno. ¿Milli bu Moocaani iijaminaa uguubuneri imiyaavogo jusijirahî? ⁶ Jaabadi tañahabomi amiïhaico abaatoo agajaratino iijiri amiïhaima iimaaruva, ¿jinejeque toonoti magaayicijirahî? Jaanoti naha miïhaico Moocaani agaajasunoti, bu amiïhaico miyaanoti jïibuguruva, Moocaani iijico jïibuguruva icano naha amiïhaidi imijirahî.

⁷ Eneecau bu masii oono ifiima achahano siruubavi, arpavi icano mohooviciqui. Jaanoco jilli ticovono mohojisuruva, ¿milli bu magaaajirahî imasijico?, ¿cojiico ojusunoco? ⁸ Jaabadiro bu corneta jilli ticovono ihojiruva, ¿miïjoho bu imibaivejira imoonicasiqui? ⁹ Jaabadiro bu amiïhaidi magaaajatijiri ononoco, ¿milli bu muguubujirahî? Jilli sicamañoma ihiimaamobadi jeevajiruno. ¹⁰ Fine jiiinijehallivi ajashutino iijino icahi. Jaaruno paryi fanooro gaajaveechuhi. ¹¹ Jaanoti uujoho agaajatino iijiri saatoho uuma ihiimaamedi diitedi uujoho siijiinijeobobadi jeevajirahî, uutî bu diibo siijiinijeobobadi jeevajirahî. ¹² Jaamaño amiïhai Moocaani Gaija aacinoco mihimogomaño, miguiinomoro magaayici oono Moocaani iijaminaa miyaavogoco ujusisunoco.

¹³ Jaanoti bu agaajaratino iijiri ihiimaabo toono iimaahallivi Moocaanico idilluqui. Jaanoco agaajaaboro ijïibeguejino mityaco Moocaani diiboco ihaciqui. ¹⁴ Jaanoti uujoho agaajaratino iijiri Moocaanima iimaaruva miyaano tagajafañodiro iimaahi. Jaaruno imino eesicinino icatino. ¹⁵ Jaaneguiha fine, ¿milli moonijirahî? Jilli fine Moocaanima ihiimaasumi tagajari, bu tahesicinima icano sano iimaajirahî. Jaabadiro bu Moocaani masinoco amasivasumi tagajari, bu

tagaajama icano sano masivajirahi. ¹⁶ Jaamaño ijoho Moocaanico digaijariro di-imuruva, saafi jilli ticovono iicaabo, ¿milli bu ico nahabonijirahi? Miiro ijoho onoonoco gaajatiibo. ¹⁷ Jaano toono ijoho Moocaanico idiimono aivo imijirahi. Jaarunofeenedi diibo miyaavogo jusijitirahi. ¹⁸ Jaaneguiiha Moocaanico uujoho imehi, paryi amiihai janaanivicivi agaajaratino ijiri iimaanohallivi. ¹⁹ Jaaruubo Moocaani ijafaño imeguehi ajashunogayi ihiimaarunoco imino muguubunoco, toonoti sitaaco gaajasuqui. Aivo jino sihidi imihi, agaajaratino ijiri diez mildino munuuruno janaanivicivi.

²⁰ Jaaneguiiha tañahabomi, fine seemebadi mehesamaaño. Jaanoti iimitino-jaagodiromo seeme agaajatisejebadi mihica. Jaarumo amiyatobadiromo mehesamaaje iiminojaagodiromo. ²¹ Miiro Moise tajiiba Caatinihaamefaño jilli neehi: Jiicumiminaaco siicumiminaa ijiri neeji siicumiotofeenedi. Jaarunaaca uco: Miyaano neejitimo, noobo Moocaani, noonoro. ²² Jaamaño agaajaratino ijiri iimaano imiyaavogotimocoro igaajasuqui iicano; imiyaavugucumoco igaajasuqui iicatino. Jaanoti bu Moocaani iiji jiiibogo mitya imiyaavugucumoco agaajasuno. Jaanoti imiyaavogotimoco agaajasuno icatino. ²³ Jaabadiromo bu paryi Moocaani iijaminaa sahigoviro iigaivomoro sabadiromo agaajaratino iijineri ihiimaamofeenevi saafi agaajatiibo, bu imiyaavogotiibo icano ijicafuturuva: Jilli fine jito jeegavehi, neejiruubo. ²⁴ Jaanoti famooro Moocaani iijico mijiiibogomofeenevi imiyaavogotiibo, bu agaajatiibo icano ijicafuturuva, diibo imitino iicahicanoco gaajacujiruubo, toono paryi amiihai monoonoco uguubunofeenedi. ²⁵ Jilliti jari diibo jeebiifaño iicano agaajarahicatino foovoiiveji. Jaadi jari ememuiivooboro Moocaanico imeji: Miyaano jahi amiihaifeenevi Moocaani icahi, nooboro.

Moocaani Ijafaño Mufuusumi Imino Meheetavo.

²⁶ Jaaneguiiha tañahabomi, jilli amiihaico neejirahi: Mihigaivusumi amiihaiti saatoho masima iicahachiiji, bu ijiiibeguejinoma iicahachiiji, bu Moocaani agaajasunoco ijiiibeguejinoma iicahachiiji, bu agaajaratino ijiri ihiimaanoma iicahachiiji, bu toojiri ihiimaanoco ijiiibeguejinoma iicahachiiji icano, imino momooni Moocaani iijaminaa miyaavogoco ujusisujino iicahachiiji. ²⁷ Jaamo bu agaajaratino iijineri ihiimaajisumi miimisiicro mihiimaa; sihidi iicasumi miimisiici, saafi idiinoro mihiimaa. Jaarumo sano icatino, saafiisariromo mihiimaa. Jaanoco bu saatoho ijiiibequi diito onoonoco. ²⁸ Jaanoti toonoco ijiiibeguejirumo achahahachiiji sijiiijeri mihiimaadino mihigaivusumi. Jilliro amiihaifañodiromo mihiimaa Moocaanimaryo. ²⁹ Jaabadiromo bu Moocaani iijico mijiiibeguejino iicahachiiji miimisiicro mihiimaa. Jaanoti iguiraausumi miimisiici, saafi idiinoro mihiimaa. Jaanoco saatoho muguubunicimoro mehesamaaje: ¿Naa miyaanoco? noomo, noomoro. ³⁰ Jaanoti bu igiciniiboco sabogoco Moocaani igaajasuruva imegavi ihiimaabo illiivequi. ³¹ Jilliti paryi amiihai Moocaani iijico magaayicihicamo saafiisari mijiiibogo, famooro imino uguubumoro iquehecufetequi. ³² Jaaneguiiha Moocaani iijico ijiiibogomo ihesamaajeque iguiinoniqui saafi ihiimaanohachutahiica. ³³ Miiro Moocaani sajeebii icaco aaciibo imitasuubo icatino.

Oono fahigova iicamo miyaavogominaa Moocaani iijanofaño iicanicibadi. ³⁴ Jaabadiromo bu gaigoomi cultofaño lliivi iimaatimo iicaqui, Moise tajiibafaño onobadi iicaqui. ³⁵ Jaanoti agaajanoco iimogohachiiji jari ijafaño ofoodi aiijico idilluqui. Imijitiruno gaigo cultofaño ihiimaano.

³⁶ Jaabadiro bu magaaja Moocaani iiji amiihaiti ticovahinitihii, bu idiimoro amiihai toonoco magaayicihinimo mihicatihii. ³⁷ Amiihaiti saatoho: Moocaani iijico ijjibogonoco aivo gaajahi, monoomo, bu Moocaani Gaijafeenedi gaajahi, noomoro mehesicinimo iicano. Jinooco magaaja jihaamefañodi jilli amiihaico onono jino Aivojjibo Moocaani tajiiba iicanoco. ³⁸ Jaanoti jinooco imiyaavogotiibo ononoco: Miyaano, meneedino.

³⁹ Jaaneguiha tañahabomi, Moocaani iijico mijjibeguejinocoro aivo miguiino. Jaamoro bu agaajaratino iijineri iimaaco mafaguedino. ⁴⁰ Jaanoco ivi iminoro meheetavo mitasutimo.

Cristo Siino Ubuheeteunoti Ijjibogono.

(Mt 26.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

15 Jaaneguiha tañahabomi, imeguehi taajasujjibogoco amihaico uujoho ijjibeguehininoco mehesafotonoco. Tobogoco amiihai magaayicihinibogofaño quehecuno mihicabogo. ² Jaabogofeenediro bu amiihai mataajacuhi amihaico ijjibeguehinibadiro mihicahachijji miyaano mimiyaaveguehinihachijji.

³ Miïro amihaico iticoni jibeguehiniihi Moocaaniti agaayicihinibogoco: Cristo mohimitihallivi iguijeveunoco, oono Caatinihaamefaño unuubadi. ⁴ Jaaboco icicuruubo siino mifucuci, safucu icanoti buheeteubo, oono bu Caatinihaamefaño unuubadi. ⁵ Jaabo Pedrovi jafeveuhi. Jaadi bu tolliro saatoho paryi famooro iminisuminaavi icano. ⁶ Jaabadiro bu tolliro safoono saatoho miyaavogominaavi jafeveubo ajashutimo quinientodimo janaanivicivi icaumovi. Jaamehiica icacinihi, Pablo unuusumi. Jaanoti saatoho diitoti choomocinicuhi. ⁷ Jaanobuunati bu Jacobovi jafeveubo. Jaadi bu paryi iminisuminaavi icano.

⁸ Jaanobuunati bu niinoonoro uuvi jafeveubo. Jaabo uco sisituviro minisuminaafiti icuhi, oono oovago iseemeneque sisituviro agañinibadi iicauboco. ⁹ Miïro uujoho minisuminaati sihidi ejeevatiibo uco minisuminaafi monootatiruubo Moocaani iijaminaaco imitino omoonihinimaño. ¹⁰ Jaaruubo jino uujoho diiboti icahi Moocaani uco agajimaño. Jaamaño diibo uco imino omooniuo sicamañovi footihii. Miïro paryi diito janaanivicivi dudicamaaihi. Jaaruno uujoho omoonino icatino, jilli Moocaani iimihuseri tafañodi omoonino. ¹¹ Jaanoco uujoho, diito icano sabogocoro mijjibeguehi. Jaabogoco amiihai mimiyaavuguuhi.

Uchuumucuumo Siino Ubuheetejino.

¹² Jaano bu mojjibogo Cristo uchuumucumofeeneti siino buheeteuhi onono bu iicanaaca, bu çmilli amiihaiti saatoho siino mubuheetejino chahahi, neehicahi?

¹³ Jaano bu tolli icaruva, çjaana milliti bu Cristo siino buheeteuhi? ¹⁴ Jaanoti miyaano Cristo siino ubuheeteutihachijji jino mojjibogo jilli sicamañovi, bu oono amiihai miyaavogo jilli sicamañovi icano. ¹⁵ Jaaneguiha jahi bu miihai Moocaaniti sicamañoco mijjibeguehicahi, Moocaani Cristoco gujjevafañoti buheetesuuhi, monoomo. Jaanoti miyaano uchuumucuumo siino buheetesuracutimo iicajiruva, jaanaa çmilliti bu siino Cristo buheeteuhi? ¹⁶ Jaaneguiha uchuumucuumo siino buheetesuracutimo iicajiruva, Cristo siino buheetesurautihii. ¹⁷ Jaanoti bu Cristo siino ubuheetesurautihachijji, amiihai miyaavogo jilli sicamaño. Jaaneguiha jahi amiihai imitifañerehiica mihicahi. ¹⁸ Jaaneguiha jahi bu Cristoco imiyaavogomo

iguijevecumo taajacujitíhi. ¹⁹ Jaaneguiihacu Cristoco mehesicinino jilli jiijehalliviro mihicaiguuiharo iicahachiiji miihai famoo janaanivivi idasuno mihicahi.

²⁰ Chaha, tolli icatino miyaano aivo Cristo uchuumucuboco siino Moocaani ubuheetesuuno. Jaamaño Cristo imegaooobu ufucu siino ubuheetejimoti ubuheetecubuco. ²¹ Miíro oono saafi Adan onoobofañodiro guijeve asaabadiro, bu saafi Cristofañodiro iguijevecumo siino ubuheetejino saahi. ²² Oono paryi Adanoto iicamaño iguijevenicibadiro, bu oono paryi Cristooto iicamaño fiivoma icaji. ²³ Jaarumo sano diiboma icajitino; iticoni diibo buheetehinicuui. Jaadi jari diito, diibota iicamo, buheeteji diibo asaadi. ²⁴ Jaadi jari jiiinije ifiniijino icaji. Jaasumi Cristo finisují paryi jihovo tajiibaco, bu fanooro paryi aivojico, bu paryi mityaco icano. Jaadi Moocaanico ihaivojico acijiibo. ²⁵ Miíro Cristo aivojiiiveji jari paryiicino Moocaani iminaaco iguininomicudi. ²⁶ Jaadi bu guijeveque niinoono finisujiiibo. ²⁷ Miíro Moocaani paryiicino Cristoguiinovi ficucuui. Jaaruno Caatinihaamefaño paryi diiboguiino ficuafotono nuurunaaca idiiboro Moocaani diiboguiino ficuafototíhi. Miíro diibo paryi fanoovaaco Cristoguiinovi ficuui. ²⁸ Jaadi paryiicino Cristoguiinovi ificuucafutucuudi, Cristo Illi iicaabo Moocaaniguiinovi ficuucafeteji; miíro diibo Cristoguiinovi fanoovaaco ificubuco. Jaamaño jilliti Moocaani fanoovahallivi icaji.

²⁹ Jaanoti bu saatoho ochoomocinihicaumeguiiha ifiinoco nitihicahi. ¿Collíhi bu jaamo tolli moonihicahi? Miíro diito siino ubuheetejinoco imiyaavogotiruva tolli moonihicajitirumo.

³⁰ ¿Nacu milliti miihai fahiijivaro ñihicunofaño mihicahicahi? ³¹ Miíro uujoho fahiijivaro guijevefaño icahicahi. Jaano aivo miyaano, tañahabomi, oono amiihai Cristoco mimiyaavogomaño uujoho imo imo icahicano miyaano iicabadi. ³² Uujoho jilli onoomaño Efeso cuumivi jicumiabadi iicahinimo miyaminaama moonicasihinihi. Jaaneguiiha, ¿toonoti jinejeque icijirahi, miyaano uchuumucuumo siino buheetecuumo icajiruva? Jaaneguiiha saatoho eneehicabadi imijiruno mihicano: Mamachuqui, bu mahaduqui icano civohogo miguijevecujimaño, noomoro.

³³ Amiihaico sita bañidino. Miíro noonicimo: Imitino gataavominaa imino iicafirubuco imitino jeevamaaisufíhi, noomoro. ³⁴ Jaaneguiiha amiihai iminoro mihica iticovono ifiima. Jaamoro imitico momoonidino. Miíro oono amiihaiti saatehehiica Moocaanico gaajatíhi. Jilli amiihaico neehi, jaanoti jaamo munucufevéhi.

Jilli Uchuumucuumo Siino Buheeteji.

(1 Ts 4.14-17)

³⁵ Fine saatoho dillujirahi: ¿Milli fine uchuumucuumo siino buheeteji? ¿Milli jeevano ifiinoma fine icajimo? noomoro. ³⁶ Jeedi fine aivo agaajatimo. Miíro siino toogaico mabasuno ochoomonobuunati ifaho iinefihi. ³⁷ Miíro trigoco, bu tobadí iicanoco mabasujisumi, ifahooco mabasuno ihiinotatíhi itoogaico mabasuno iinefihi. ³⁸ Jaano mabasunoco Moocaani iimogobadi fiivusufíhi siyomono toogaico siibadi, bu siyomono toogaico siibadi icano. ³⁹ Miíro sabadiro ifiino icatíhi: Siibadiro miyaminaa ifi, bu siibadiro asimi ifi, bu siibadiro joomi ifi, bu siibadiro taava ifi icano. ⁴⁰ Jaabadiro bu icano niquejeminaa ifi, bu jiiinjeminaa ifi icano. Jaarunaa niquejeminaa ifi ovosii siibadiro, bu jiiinjeminaa ifi ovosii siibadiro icano. ⁴¹ Jaabadiro bu cuujeo nihiba seseen siibadiro, bu fucuo nihiba seseen siibadiro icano. Jaabo seseen bu meeciri seseeti siibadiro. Jaabadiro bu meeciri seseen saafi seseen siibadi, bu sifi seseen siibadi icano. ⁴² Jaabadi bu jeevano uchuumu-

cuumo siino ubuheetejimo. Jaamo utuucifino ifiico miciiñicahi. Jaanobuunati siino mubuheeteedi utuucicujitino ifiima mihicaji. ⁴³ Iidicunoco miciiñicahi. Jaaruno siino ubuheetecudi ovosiiñicuhahi. Bu niinovanoco miciiñicahi. Jaaruno siino ubuheetecudi sefacuno. ⁴⁴ Miyaminaafi ifiico miciiñicahi. Jaaruno siino ubuheetecudi gaija ifiirucu iicano. Jaamaño miyaminaa ifi iicabadiro, bu gaija ifi icahi.

⁴⁵ Miïro jilli Caatinihaamefaño noono: Iticonio miyaminaafi Adan onoo bu fiivo ifiima eetavocafutuhi. Jaanobuunati Cristoco: Niinoo Adan, neehicaumo jilli Gaijafeneedi fiivoco aacineguiiha. ⁴⁶ Jaaruno Gaija ifi iticoni mihicatihahi. Jilli miyaminaa ifiiti iticoni mihicahi. Jaadi jari Gaija ifiiti mihicatahi. ⁴⁷ Iticonio miyaminaafico jiiñijeti eheetavuubo jiiñijeminaafiu. Jaano allivioobo iicaabo Aivojiiibo Jesucristo niquejeoobo. ⁴⁸ Jaamaño jiiñijeminaa ifiino johono jiiñijeti eheetavuubo ifibadi jeevahi. Jaanoti niquejeoto igaijano johono niquejeoobo igaijabadi jeevahi. ⁴⁹ Jaabadiro miïhai onoo jiiñijeti eheetavuubo ifibadi mejeevamaño, bu ufucu onoo niquejeoobo ifibadi mejeevaji.

⁵⁰ Tañahabomi, jilli amiïhaico eneejirunoco neehi: Oono ihuucuma, itiiñohoma icano iicamo Moocaani aivojifaño feejitihahi. Miïro onoo guenene iicatino ufucuro ifiniñitinoñaño icajitihahi, eneejiruno. ⁵¹ Imeguehi bu jino agaajaratinoco magajaanoco: Famooro miguijevejitihahi. Sano famooro siibadi mifiiveteji. ⁵² Jilli goovanogayi onoo miïno aalliico mimichihyaacuno iicanicibadi, niinoono trompetaco ojisucudi. Jaasumi toono trompeta ojidi uchuumucuumo siino buheeteji ufucuro chuumucutimo iicaqui. Jaanoti miïhai sifiiti miminifeteji. ⁵³ Oono mofi guenene icatino ifi, ufucuro milli iicajitino ifiiti fiiveteji. Jaabadiro bu mofi iguijevefino ifi iguijevefitino ifiiti fiiveteji. ⁵⁴ Jaano onoo mofi guenene iicatino ifi, ufucuro milli iicajitino ifiiti ifiivutucuudi, bu onoo mofi iguijevefino ifi iguijevefitino ifiiti ifiivutucuudi icano, Caatinihaamefaño onoo miyaaveji:

Guijeveque Moocaani mitya guinoniji. ⁵⁵ Guijeve, ¿cuuca icano dimitya miïhaico iguijenihicano? Guijeve, ¿cuuca icano dimitya guinoniji eneehicano? Caatinihaamefaño onoo.

⁵⁶ Miïro imiti, guijeveque mityaco acihicahi, miïhaico iguijeniqui. Jaabadiro bu Moise siicijeo tajiiba imitico mityaco acihicahi. ⁵⁷ Jaanoti naha jisumi miïhai Moocaanico mihimehi, Mohaivojiiibo Jesucristofeenedi miïhai guijevecutimo mihicajino mityaco acinohallivi.

⁵⁸ Jaaneguiiha agaijimo tañahabomi, quehecuno sefano mihica, fahiiñivaro janaaniviro Mohaivojiiibo dudicamaajeque eetavomoro mihica. Miïro amiïhairyo magajacuuhahi Mohaivojiiibedi mududicamaaño sicamaño iicatino.

Cristofañodi Monahabomi Iicamedi Nihibamico Mahallacaruno.

16 Jaanoti bu amiïhaico neehi Cristofañodi monahabomi iicamedi nihibamico mahallacarunoti: Johono Galacia jiiñijeri iicajano Moocaani iijanominaaco ijiñibuguubo unuubadi momooni. ² Fajaguisivaviro famooro amiïhai magaayicinoti ijeevadi mudugaacumoro mificuhica magaayicidinoti gaajacimoro. Jaamo uu-joho ñifotodi toonoco eheetavotimo mihicahi. ³ Jaabo uujoho ñifotodi amiïhai monoomoco galluji Jerusalevi aamenema, diito isatyequi monahabomi tahigo iicamedi amiïhai mahallacaruno nihibamico. ⁴ Jaanoti bu uuro ofoono uudi iimi-hachiiji, uuma feejimo.

Pablo Efeejinoco Ifitacamaño.

⁵ Jaabo amiihaijaago ofoodi, iticoni fatyeji Macedonia jinijefañodi. Jaadi jari amiihaivi Corinto cuumivi ifeteji. ⁶ Jaabo amiihaima gueenejisuno iicahachiiji. Jaanoti bu paryiicino jinijaco toonoviro afatyohachiiji. Jaachiiji uco mahamusu efeejihigovi ofooboco. ⁷ Imogotihii amiihaijaago ofoobo jilli ifatyodi ofoonoco. Imeguehi amiihaima gueenene iicanoco Mohaivojiiibo Jesucristo iimogohachiiji. ⁸ Jaaruubo jino Efeso cuumivi icajihica Pentecoste jiiibaimo afatyonohachuta. ⁹ Jisumi jimañovi aivo imino Moocaani dudidamaaje eetavo, aivo imino ofoomaño, bu sihidi saatoho imogotimo uco ijiihegueme iicamaño icano.

¹⁰ Jaanoti Timoteo amiihaivi iifotohachiiji imino diiboco magaayici sajeebii iicaqui. Diibo bu uubadiro Mohaivojiiibedi ududicamaaibo. ¹¹ Jaaneguiiha amiihaiti saatohoba diiboco mitihimejetasudino. Jilliro diiboco mahamusu sajeebii ofooboro uco imeecivaqui. Jinoti diiboco teemehi, bu saatoho monahabomi asaajimoco icano.

¹² Jaanoti Apolo onooboti amiihaico jiiibeguehi: Monahabomima diiboco galluucuurahi amiihaico ibaatequi. Jaaruubo foogotihii. Jaaruubo iimugusumi feejiibo.

Niinoono Afajiiinino.

¹³ Jaaneguiiha allivano mihica, bu quehecuno mihica miyaavogofaño, gaifiimi mihica, sefano mihica. ¹⁴ Paryi fanoovaaco meheetavonoco sitaaco magaijinofañodiro meheetavo.

¹⁵ Tañahabomi, amiihairyo magaaajuuhi Estefano iijaminaama iticoni Acaya jinijevi Jesu jiiibogoco agaayicimoco, bu tolliro miyaavogominaaco ejeecivehicamoco icano. ¹⁶ Jaaneguiiha uujoho imeguehi diito onoobadi momooninoco, bu saatoho diitobadi iicamo onoobadi, bu jaamoco aamusumo ududicamaaimo onoobadi icano momooninoco. ¹⁷ Aivo imo imo icahi diibo Estefano onoobo, bu Fortunato onoobo, bu Acaico onoobo icamo tajaago asaaneri. Jaamo uco amusuhi amiihai uco mahamusutinoco, juuga machahamaño. ¹⁸ Jaaneri uujoho aivo imo imo icahi, oono amiihaico abaahinisumi amiihai mihicahinibadiro. Jaaneguiiha diitobadi iicamoco mobocigo.

¹⁹ Moocaani iijano Asia jinijeri iicajahajeminaa amiihaijaa iijico galluui. Jaabadiro bu Aquila onoobo, bu mogai Pricila onoogo iicamisi, bu diitisi iijafaño iigaivehicamo icano, amiihaijaago Aivojiiibo momofañodi iijico galluui. ²⁰ Bu paryi monahabomi jino uuma iicamo iijico agalluunoco magaayici fahigovavi midillucasi ihiibicicasimoro.

²¹ Jaanoco uujoho Pablo onoonoco saafi caatinihicauhi. Jaanoti jari jinooti uujoho caatinihii tahuseri. Amiihaijaago taajico galluui.

²² Jaanoti cajaatyohacho Mohaivojiiibo Jesucristoco agaijitimo imitino iicaqui.

Jaanoti Mohaivojiiibo, mojaa disaa.

²³ Jaafa amiihaico Mohaivojiiibo Jesucristo imino moonihii. ²⁴ Paryi amiihaijaago galluui Cristo Jesufaño di tagaiji iicanoco. Fine.

2 CORINTIOS

Pablo Caatiniuhi Corintori Iicaja Moocaani Iijaminaadi.

1 Uujoho Pablo Jesucristo minisuminaafi Moocaani jeebii onoobadi. Jaabo uujoho onoonoco nahabo Timoteo caatinihi jihaameque monahabomi Moocaani iijaminaa Corintori iicamedi, jaabadiro bu paryi Acaya jiiñjeri iicamo, paryi Moocaañita iicamedi icano. ² Jaamo amiihai magaayiciqui imi icaco, sajeebii icaco icano Moocaañiti, bu Mohaivojiiho Jesucristoti icano.

Pablo Idaasuno Iicano.

³ Masii Moocaani, Mohaivojiiho Jesucristo Caanico mihimequi. Miïro diibo Moocaani miïhaico iidaasugoobo, bu jaabo diibo Dios miïhaico fahiijivaro ajacuhicaabo. ⁴ Miïro Moocaani miïnoco jacusufihi paryi fanoovari idaasuno mi-hicamoco. Jaabadiro bu miïhai idaasuno iicamoco majacusuqui, oono miïhaico Moocaani ajacubadiro. ⁵ Miïro miïhai Cristo idaasufañoñodi mihicamaño, bu diibo Cristofañoñodi ajashutino majacusucafetehe. ⁶ Jaamo miïhai amiihaico taajasuiibogoco miijibogonoti idaasuno mihicahi. Jaanoti amiihai majacusucafetequi, mataajaqui icano. Jaabadiro bu miïhaico Moocaani ajacusuneri amiihai bu majacusucafetequi. Jaamo bu tolliro amiihai siicujeebiiri majaabicichi jino miïhai idaasuno mihicanehejeque majaabicihicabadi. ⁷ Jaamaño amiihaico miïhai imino mehesicinihi. Oono miïhai idaasuno mihicanofañoñodi tolliro amiihai mihicamaño, bu tolliro Moocaani ajacusunofañoñodi mihicajinoco icano.

⁸ Monahabomi, mihimeguehi amiihai magaañanoco sihidiro imitineri Asia jiiñjevi miïhai mihicahicahinino, sihidi jeevano idaasuno mihicahicaunoco. Jaaneri mosefama machahacuuhi majaabicicujitihi: Fine aivo muchuumucuuji, munuurahi. ⁹ Iguijenicuujimo iicanicibadi mihicahicauhi. Jaaruno fine jilli mofiiviro esicinitimo Moocaani uchuumucuumoco ubuheetesufiibocoro mehesiciniqui iicauno. ¹⁰ Jaabo Moocaani miïhaico toonoti taajasuuhi, bu jisu miïhaico taajasuuboro icahi, toono sihidi ejeevano miïhaico iguijenijirunoti. Diiboviro miïhai mohesicinico mificu- uhi miïhaico taajasuuboro iicajinoco. ¹¹ Amiihai miïhaico mahamusu, mohallivi Moocaañima mihiimaa. Jaaneguiiha ajashutimo mohallivi Moocaañima ihiimaa- hachiiji, diibo miïhaico imino mooniji. Jaanoco aatyimemere ajashutimo Moocaañi- co imeji, miïhaico Moocaani imino omooninohallivi.

Jilliti Pablo Corintovi Fuutihi.

¹² Miïro icano sano miïhaico imo imo omoonino; jiijehallivi miïhai miyanotiro Moocaani imogobadi imino mihicanoco magaañaneri imo imo mihicahi. Jaamo aivo amiihaifeenevi imino mihicahicahi. Moocaani miïhaico iimihuseri amuhicahi tolli imino miicaqui. Jaaruno miïhai gaajariro tolli mihicano icatino. ¹³ Miïro amiihaidi paryi aameneque macaatinihaamenefaño meneehicahi amiihai memecimoro magaa- jajidinoco. Jaanoco imeguehi imino magaañanoco. ¹⁴ Oono samañosacoro magaa- jacubadi, jaamo ufucu, Mohaivojiiho Jesucristo asaajifucu, miïhaiti imo imo mihic- ahi, bu miïhai amiihaiti mihicajibadi icano. ¹⁵ Jino miyaanoco eesiciniiboro iticoni esamaahinirahi amiihaico mifococi abaahinjinoco, amiihaico imo imo mooniqui.

¹⁶ Uujoho esamaahinihi Macedoniajaago ofoobo amiihaico abaahinijinoco, bu sino tahigoti uhuumiibo amiihaico abaahinijinoco icano. Jaamo amiihai uco mahamusuhi imino Judeavi feequi. ¹⁷ Jilli nooboro uujoho esamaahurunoco, ¿fine uco bañibobadi mehesicinihi? ¿Nacu fine uco amiihai mehesicinihi oono imiyaavogotimo saatohoco: Jihi, onomoro, bu saatohoco: Chahano, onoonicimobadi? ¹⁸ Miiro Moocaani gaajahi miihai amiihaico: Jihi, monomoro, bu siino: Chahano, monootatinoco. ¹⁹ Miiro miihai Silvano, Timoteo, uujoho, icamo Cristo Jesu Moocaani Achi jibogoco mijibeguehicaabo: Jihi, onoboro, bu siino: Chahano, neejibuutihu. Miiro Cristofañodi paryiicino miyaano miihaiñoobaco bañitatuibo. ²⁰ Miiro diibovi paryi miyaavono Moocaani unuuno. Jaamaño Moocaanico mihiimusumi: Aivo Miyaabo idiicaabo, monoonicinihi Cristo Jesuco magaaajuunofeenedi. ²¹ Jaabo diibo Moocaani miihaico, bu amiihaico icano Cristofañ quehecuno ificuuboro itaati miicaqui ijeevadi ficuuhi. ²² Jaaboro miihaico igajataco ificuuboro Igajaco mojeebinofaño ficuubo, toonoti magaaajuqui ufucu niquejefaño magaayicijinoco.

²³ Jaanoti eesamaahinibadi Corintovihica footihu amiihaico agaijimaño. Jaano miyaano iicanoco Moocaani gaajahi. Jaanoti miyaano iicatihachiji imijiruno uudi uco Moocaani agaicaauno, uujoho iguijevane icano. ²⁴ Jaarumo miihai mihimogotihu amiihaico: Jilli mimiyaavogo, noomoro amiihaico matajibanoco. Miiro amiihairyo, miyaavogofaño quehecuno mihicacuuhi. Ivi jilliro mihimeguehi amiihaico janaanici imo imo momoonisunoco.

2 Jilliti imeguehinitihu amiihaico siino abaatonoco siino idasuno amiihaico omoonijiruneguiha. ² Jaabo uujoho amiihaico idasuno mooniruva, ¿miijoho bu uco imo imo moonijirahi? Amiihaico bu uujoho idasuno omooninobuuna. ³ Jilliti amiihaidi jino uujoho aameque jilli caatiniuhi amiihaijaago ofooboco, uco amiihai imo imo momoonijirumo, jilliro idasuno momoonijirunoco iimogotimaño. Jaamaño amiihai imitico mejeevesuhachiji uujoho imo imo icaji. Jaaneri tolliro amiihai imo imo mihicaji. ⁴ Miiro toohaameque amiihaidi acaatiniusumi idasuno iicaneri tafi uco nihi nihi iicahicauneri taahicauhi. Jaaruubo toohaameque caatiniutih amiihaico idasuvusuqui icatino, jilli amiihaico gaajasuqui sihidi amiihaico agaijinoco.

Imitino Omooniboco Iimibachuno.

⁵ Jaanoti oono saafi idasuno omooniboco saafiicoro uco idasuno mooniutih. Tolliro bu paryi amiihaico mooniboco. Jilliro miiviro neehi. Imogotihu janaanici sefano ihibanoco. ⁶ Miiro amiihai Moocaanico mihiimusumi diiboco amiihaifañoti mihiinusucuuhi. Jaanoti eesafotooboro gaajacuubo. ⁷ Jaaneguiha jilliro ivi jisumi diiboma mihimibachumoro diiboco majacusucu, sihidi idasuno iicaneri janaaniviro imitino icaadiibo. ⁸ Jaaneguiha amiihaico neehi: Siino diiboco magaaajuqui diiboco magaijinoco. ⁹ Miiro iticonio aamefañodi toonoti amiihaico nooboro caatiniuhi, amiihaico gaajasuqui ¿naa uujoho onoobadi moonijimo? onoomaño. ¹⁰ Jaanegui jisumi amiihai oono iimiutiboco mihimibachucuhachiji, bu uujoho tolliro diiboco imibachucuuhi. Miiro uujoho iimibachucuboco imibachuhi Cristo imefeenevi amiihaico agaijiboro. ¹¹ Toonoti miihaico Satanas quehevediino iguiinoniboro, miiro diibo omoonigonoco miihai imino magaaajahi.

Troa Cuumivi Pablo Jeebii Niji Niji Icauhi.

¹² Jaanoti Troa micuvi Cristo jii bogoco jii beguequi ufuubo iifutusumi, aivo uudi imiuno Aivojii bo dudidamaajeque toonovi eetavuujino. ¹³ Jaarunofaño tajeebii uco sajeebii icautihii, monahabo Titoco toonovi aatyimeutimaño. Jaaneguiiha diitoco ifitacuuboro toonoti fuuhi Macedonia jii nijaaga.

¹⁴ Jaanegui uujoho Moocaanico imehi, diibo mihaico Cristo Jesuta ijimitaco iguinionimoro miyaminaa mitya mitya agaimuaivomofaño mihaico asatyefinohallivi. Bu jaaboro mihaifeenedi ijii bogoco jii bugusuhicaabo. Oono facici uusuno fahigovadi ofoonicibadi icaqui. ¹⁵ Miuro mihai oono aimoguiijico, Cristo Moocaanico ejecivoobo, ijigasuno uusu fahigovadi ataajimofaño, bu ataajitimofaño icano ofoonicibadi mihai paryi miyaminaa iicadimoco mijii beguehicaahi. ¹⁶ Jaano ataajitimedi namita uusunicibadi jeevahi. Jaanoti ataajimedi facicino uusuno, fiivoco aacino uusubadi jeevahi. ¿Jaanoco miijoho fine iinoro eetavejirahi? ¹⁷ Miuro mihai nihibamiguiiharo Moocaani ijico mijii bogotihii, saatoho iicabadi simañehediro iinoro ubuunanimoro ijii beguehicaabadi. Miyanotiro naha mihai mijii beguehicaahi Moocaani imefeenevi, diibo Moocaani mihaico agalluumo mihicamaño, bu Cristo jeevivominaa mihicamaño icano.

Bohono Iiji Jii bogo.

3 ¿Nacu mihai jilli munuusumi fine amiihaidi, mihai mofitiro imino mihi imaamo meneehicaahi? Cha, ¿collihi jaamo mihimeguehi miheiditi sita aameri: Diito aivo iimihuseme, onoonoco? Amiihairyo imino mihaico magaajacuui. Jaabadiro mihai magaajagotihii sita aameri amiihaiditi ijii bogonoco. Jaamaño uujoho ¿collihiica aamema icajirahi uuditi sita: Imiibo, noomoro acaatinihaamema? ² Miuro uujoho amiihaico ijii bugusumi, amiihai jeebiifaño mimiyaavuguumoro imino miminifutucuumoco aatyimemere tadyudicamaaje imino iicanoti gaajajirumo. ³ Miuro amiihai toohaamebadi mihicaahi, Cristo acaatiniuhaamebadi mihicacuui. Miuro mihai mijii bogomo amiihai jeebiifaño macaatnicuunobadi mifihicacuui. Jaanoti caatiniiri macaatnicinithii. Jilli Moocaani iicaabo Gajjariro macaatnicinithii. Guisibabujehallivi Moise tajiibano acaatinicinobadi icatino. Jilli miyaminaa jeebiifañoro acaatinicinuuno.

⁴ Jaano miheiditi toono miyaano iicanoco mihai magaajahi Moocaanifañodi, bu Cristofañodi icano. ⁵ Jaamaño mihai momityariro siinoco momoonino icatino. Paryiicino fanoovaaco momoonino Moocaaniti saahi. ⁶ Miuro diibo mihaico mityaco aacineri bohono iiji onoobadi diibedi mududicamaahi. Jaano toono bohono iiji oono eedeetajiibano acaatinicinino iicabadi icatihii. Jilli Moocaani Gajjati mag-aayicinotionoro iicamaño. Miuro oono acaatinicinino tajiiba Moise tajiiba, guijevafaño satyefihii. Jaanoti naha Moocaani Gaija miinoco fiivoco acihii.

⁷ Jaano toono Moise tajiiba guisibabujehallivi acaatinicinino aricuno saauhi. Jaamaño israelmi Moise imeque meecihcautihii ihime sihidi aricuno iifuvusuhicaumaño. Jaaruno toono iharicu jaabavonoro fuuhi jaano totajiiba guijevafaño asatyefiruno sihidi iimima saauhi. ⁸ Jaanegui fine, aivo sihimi icano oono Moocaani Gaija ijii bogoco mojaago isivano. ⁹ Buhicagaha oono miinoco guijevafaño asatyefiruno tajiiba iimima icauhi. Jaanegui fine aivo sihimi icano, oono Moocaani jii bogo mihaico: Amiihai imitima machahacuui, onobogo. ¹⁰ Miuro totajiiba iticoni iim-

ima iicaruno jisumi miyaadi jeevacuutih, jino sihidi iimima iicanoguiinodi. ¹¹ Jaano toono gueenene iicaujitiiruno iimima icauhi. Jaano janaanici aivo imijino ufucuro ifinijitino iimima icahi.

¹² Jaamaño miihai toonoco imino magaaajamaño, nucufeguetimo mijiibeguehicali. ¹³ Jaamo miihai Moise omoonibadi momoonitih diibo naha ihimeque gaachehubaryuri fabaacuui israelmi toono gueenene iicajitino aricu ajaabavonoco atyimetimo iicaqui. ¹⁴ Jaarunoco diito gaajatih. Jaabadiro bu jisumi toono eedeetajiiibaco emeeciisumi tobaryuro diito esamaajeque afabaacucinino iicabadi jeevamo gaajatimo. Miuro tobaryu diitoti gañiicafototihica idiiboro naha Cristofañodi tobaryu gañiicafetjirahi. ¹⁵ Miuro jisumihachuta Moise tajiiba aameneque emeeciisumi tobaryubadi diitoco ihesamaajeque fabaacuhicali gaajatimo iicaqui. ¹⁶ Jaano naha jari gañiicafetefihi Aivojiiibojagovi iminifutusumi. ¹⁷ Jaabo Moocaani Gaija iicano, bu Moocaani iicaabo. Jaaneguiiha diibo Moocaani Gaija iicahigo sajeebii icahicali. ¹⁸ Jaamaño paryi miihai tobaryuri mohimeque mafabaacunicuutimo. Mofiivi Mohaivojiiibo imi ifuvusuhi, oono meecimefaño mofi iifuvusunicibadi. Jaamaño miihai janaaniviro diibobadi minifotomoro mefeehi fahijivaro janaaniviro diibo imibadi minifotomoro mofoomaño. Jaano toono Aivojiiibo Gaija iicaabo eheetavono.

4 Jaanegui masii suufenitimo momooniqui, Moocaani miihaico iidaasugooboro idudicamaajeque atajiiibaunoco. ² Miuro miihai toovono omoonifinehejeque, bu unucufesunehejeque icano mihimugucuutih. Bu tolliro sitaaco bañimoro mofootih, bu Moocaani iijico simañehejediro buunanimoro mofootih icano. Jilli miyaanocoro meneehicali. Jaamaño jilliti Moocaani imefeenevi saatohoco magaaajasuhi, miihai Moocaani imefeenevi imino mihicanoco. ³ Jaanoti jino Moocaani taajasujiiibogoco mijiibogono toovono iicahachijii, oono cijigaifaño ufuucuujimediro toovono. ⁴ Miuro diito imiyaavogotimo, jiiije caani iji ijeebiiinoco mitasucuui. Jaaneri gaajacuutimo Cristo jiiibogo imico. Jaabo bu Cristo Moocaani iicaabo. ⁵ Jaamo miihai Moocaani jiiibogoco mijiibugusumi, mofiiditiro mijiibeguehicali, idiiboro Jesucristo amiihai Aivojiiibo iicaabediti mijiibeguehicali. Jaanoti naha miihai jilli amiihai jeeceivominaa mihicamo Cristoco magajijimaño. ⁶ Miuro diiboro Moocaani: Icvuuneguiiha daachicisu, nuubo. Jaaboro jisumi bu diiboro mojeebiiinofaño achicisuhi. Tooneri Moocaani imico magaaajiqui Jesucristo imefañoti iifuvusunoco.

Miyaavogofenedi Mihicano.

(1 Co 2.1-5)

⁷ Jaano toono Moocaani Gaija mofifaño icahi, oono aivo iiminoco nifaqui eevotahillu guirihillufaño mificujirubadi jeevano. Toonoti igaajiqui toono sihidi ejeevano mitya miihaiti saatinoro Moocaaniti asaanoco. ⁸ Jaamaño fanoovari imitino mihicarumo, toonoti mataajanicihi, bu fanoovari gaihuibaro mihicarumo, aivo tooneri idaasuno mihicatatih, ⁹ bu miihaico sihidi ijiiheverumo, Moocaani miihaico jeevesutatih, bu miihaico iguiinonirumo, miguijivetatih icano. ¹⁰ Jaamaño fahigovadi mofoomoco gaicaajirumo Jesuco agaicaaumaño. Jaaneguiiha mofifañodi bohono ifiico Jesu aacinoco mihifusuhicali. ¹¹ Miuro miihai jino mihicanohachuta fafucuvaaciviro ñihicunofaño mihicali miihaico agaicaajirunofaño Jesuco magajijimaño. Toonofenedi bohono ifiico Jesu aacino ihifusucafetequi. ¹² Miuro taajasu-

jībogoco mijībēgūehicanohalliti mīhaico sita gaicaaujirahi. Jaanofenedi amīhai mataajajino ifiico magaaajahi.

¹³ Mīro Caatinihaamefaño noono: Miyaavegūehi, jaamaño iimaahi, noonoro. Jaabadiro bu mīhai tomiyaavogofañodiro, mimiyaavogomoro mihiimaahi. ¹⁴ Jaamaño mīhai magaaajahi Moocaani Mohaivojībō Jesuco ubuheetesuubo, bu mīhaico sano amīhaima buheetesujībō, Jesuma miicaqui. ¹⁵ Jaaneguiiha jilli fanoōñihicufañō mihicahi amīhai iiminofañō miicaqui. Jaamo sihidi Moocaani imino omooninoco agaayicimo, toonohallivi ajashutimo Moocaanico sihidi ihiimequi.

¹⁶ Jaamaño mīhai suufenitimo momoonihicahi. Jaamo mīhaico mofiino niinovatonoro fuurunaaca, mogaija jilliro fafucuvaaciviro buheetenere feehi. ¹⁷ Mīro jino jiijehallivi idaasuno mihicaruno goovano fatyonoro feehi. Jaanofañoti magaaayiciji ifinijitino imi, aivo aajashutinoco. ¹⁸ Jaamo mīhai mahatyimenehejequere mehesamaaitihi. Jilli jisumi mahatyimetinehejequere mehesamaaihi. Mīro mahatyimeneheje guenene icatatihi. Jaanoti jisumi mahatyimetineheje ufucuro finitino iicajino.

5 Mīro mīhairyo magaaajahi oono mofi iija goovano unucufijabadi ejeevanoco. Jaarumo ufucu mihicaji, Moocaani mīhaidi niquejefaño ifinijitino ifiico aacinoma. Toonoco miyaminaati saafiiba acijitirahi. ² Mīro miyaano jino mofiima mihicanohachuta macanifehicahi, niquejefaño ifinijitino fiivoma mihicacujirunoti. ³ Jaanofañō mijicafeteji mofi gaachehufañō iicanicibadi. Jaanegui mojeebī sicaimobadi iicatiqui. ⁴ Mīro jino mofifaño mihicanohachuta macanifehicahi, idaasuno mihicaneri. Jaaruno moheedehefiico mujujuuvequi icatino. Jilli bohono ififaño mijicafetejinoco mihimegūehicahi. Jino jijeo ifi echeemefino ifi bohofiti iminifetequi. ⁵ Jineguiiha Moocaani mīhaico iimibachuuboro Igaijaco aciuihi ufucu magaaayicijino gaajatabadi iicano.

⁶ Jaamaño mīhai imino magaaajamoro mehesicinihi jino jiijehalliri muuhucuma mihicanohachuta toofiiti buhigovi mihicanoco. Aivojībōma niquejefaño mihicatinequehiica. ⁷ Jaamaño miyaavogofañodiro mihicahi. Jijeonoco mahatyimenejaagodi mihicatihi. ⁸ Jaamaño mīhai mesefaquifotomoro mihimegūehi jijeo ififaño mihicanoco mejeevesumoro Aivojībōma mihiconoco. ⁹ Tooneguiiha mihimegūehi fahijivarō Mohaivojībōco imo imo momooninoco, jifima mihicanohachuta, bu bohono ifiima mihicacuudi icano. ¹⁰ Mīro paryi famooro Cristo aivoji icaga imegavi mihigaiveji paryicino moticovoocivi momoonihicano jaadaco magaaayiciqui, jiijehalliri mihicausumi imino momooniuno jaadaco, bu imitino momooniuno jaadaco icano.

Sajeebiico Aacino Jībogo.

¹¹ Jaamaño mīhai Aivojībō ñihicuno omoonijinoco magaaajamaño paryicino miyaminaaco mimiyaavugusuqui momoonihicahi. Mīro Moocaani mīhaico gaajacuuihi. Jaabadiro bu mihimegūehi amīhai mīhaico magaaajanoco. ¹² Jilli monoomo, mīhaiditiro siino imino mihiimaano icatino. Jilli amīhaico meneehi. Jaamo mīhai imino momooninoco amīhai magaaajamoro quehe quehe miicaqui. Jaamo saatoho ijeebiifañoonoco escinitimo ifiicoro: Aivo mīhai sihidi mejeevahi, onoomoco mejenaaujirahi mīhaihalliti. ¹³ Jaamo mīhai mejeegavomo mihicahachijji, jaafa Moocaaniguiiharo mejeegavehi. Jaanoti jeegavotimo mihicahachijji jaafa amīhaidi mihimimo. ¹⁴ Mīro Cristo mīhaico agaijinoguiino mihic-

ahi, saafiuro famoohalliviro iguijeveunoco magaajamaño. Jaaneri bu famooro iguijevecuunoco. ¹⁵ Jaabo Cristo famoohalliviro guijeveuhi ubuheeme diito ifiguiiharo icacuutimo iicaqui, diibo uchuumuuboro diitedi siino ubuheeteubeguiiharo iicaqui. ¹⁶ Jaamaño miihai saatohoco jijeo miyaminaa eesicinibadi mehesicicuutíhi, iticoni naha miihai Cristoco jijeo miyaminaa icabadi mehesicinihicauhi. Jaarumo jisu tolli mehesicinicuutíhi. ¹⁷ Miiro Cristoma iicacuubo bomiyaminaafirucu eedeeneheje finicuuhi, jisu paryi bonehejerucu.

¹⁸ Jinehejeque paryi Moocaani etavehi Cristofañodi miihai diiboma sajeebii micaqui. Jaaboro miihaico tajiibaubo famoovaaco diiboma sajeebii miminiyuhi-caqui. ¹⁹ Oono Moocaani Cristofañodi jiinjeminaaco ifiivi sajeebii iminiyuhicaabo diito imitico jeecevotiibo. Jaabo miihaico tajiibauhi toono sajeebii ica jiiogoco miyaminaaco magaajasuqui. ²⁰ Jaamaño miihai Cristo galluminaa mihicamo. Jaamo miihaifeenedi Moocaani amiihaico cuuhuvahi. Jaaneguiiha amiihaico miihai meneehi Cristo miihaico atajiihaneguiiha: ¡Moocaanima sajeebii miminifoto! meneehi. ²¹ Jaabo Cristo imitico ajashuno mooniutíhi. Jaaruboco mohalliti Moocaani iimiiiboco mihicanicibadi mooniuihi, diibojaagovi miihai miminifotomoro iticovono ifiima mihicaqui Moocaani imogobadi.

6 Jaaneguiiha miihai Moocaani dudicamaaje nahaboniminaa mihicamaño amiihaico meneehi: Sicamañovi magañisudino Moocaani imihuseque aacinoco. ² Miiro Caatinihaamefaño jilli Moocaani noobo: Jino iimihusesumi ico guubuhi. Jino taajasufucu iicasumi ico amusuhi, nooboro. Jaaneguiiha miihaidi jisumi jino Moocaani imihusefucu, taajasufucu icano.

³ Jaamaño miiro miihai miihijevesutíhi, miihai dudicamaajediti miihaiñooba imitino iimaatimo iicaqui. ⁴ Jilliuro ivi fanoovavi Moocaani jeecevominaa mihicanoco mihifusunoco mihimeguehi: fanoovari idasuno mihicanoco, fanooti mucuujiivaachunoco, fanoovari iminotino mihicaneri icano, siicuno jeebiiri fanoovaaco majaabicinofeenedi. ⁵ Miiro miihaico aamihicamo, miihaico civojaanihicamo, miihaiditi ñaaihicamo, bu sihidi jeevano dudicamaajeneri mihicahicahi, bu cigaraco jaabicimoro mihicahicahi, bu sihidi ajebaco jaabicimoro mihicahicahi icano. ⁶ Jaanoco miihai mihifusuhicahi mohimi icafañodi, miyaanoco magaajanofañodi, bu mosiicujeebiiri majaabicihicahi, mohimihusefañodi, bu mofifaño Moocaani Gaija iicanoco mihifusunofañodi, bu miihai miya gaijima mihicanofañodi, ⁷ bu miyaavogoco mijiiibogonofeendi, bu miihaifaño Moocaani mitya iicanofeenedi icano. Jaamo toono iticovono icaco magaayiciníhi, mahamocasiqui niisugaco magaayicinibadi. Jaamoro tooneri mofiico magaihuinimoro mefeehi imitimehejediti, bu mahamocasihi imitinehejema icano. ⁸ Jaamo safo miihaico imino obocigomoco iicanicibadi magaayicíhi. Jaanoti safo miihaico aatajagomoco iicanicibadi magaayicíhi. Safo miihaiti imino iimaamo. Jaanoti safo miihaiditi imitino iimaamo. Safo miihaico abañififimoco icabadi moonimo. Jaarunofaño miihai abañififimo mihicatíhi. ⁹ Jaamoco miihaico agaajaratimoco icabadi moonimo. Jaarunofaño miihai imino agaajacumo mihicahi. Safo iguijevecuumoco iicanicibadi miihaico moonirumo. Jaarumo ¿milli mihicatíhi? Safo miihaico aamimo. Jaarumo miguijenicafototíhi. ¹⁰ Iidasuno mihicarahi. Jaarumo fahiijivaro Cristofañodi imo imo mihicahicahi. Siinoti mucuujiivaachurumo, ajashutimoco mubusumijeníhi niquejeo busumijeri. Jinehehebama machaharumo, fanoova iminonoma mihicahi icano.

¹¹ Monahabomi, corintominaa, aivo amihaico imino miyaanoco meneehi, paryi mojeebifaño iicanoco. ¹² Chahacuuno mojeebifaño amihaico meneejiruno. Jaanoti naha amihai jeebifaño icano mihaico amihai meneejiruno. ¹³ Jaaneguiiha amihaico neehi. Oono caani iseemeque paryi miyaanoco onoonicibadi, paryi amihai jeebifaño iicanoco uco monoo, oono amihaico uujoho iicabadi.

Miikai Moocaani Iijati Mihicahi Mojeebifaño Diibo Iicamaño.

¹⁴ Amihaico neehi: Imiyaavogotimehejema magataavocasidino. Tolli mihicaruva sabadiro mihicajitirahi. ¿Milli bu iimino iimitinoma gataavejirahi? Jaabadiro bu, ¿milli cuuje fucuma gataavejirahi? ¹⁵ Jaabadiro bu ¿milli Cristo ijima gataavejirahi? Jaamaño ¿milli imiyaavogooobo imiyaavogotiiboma gataavejirahi? ¹⁶ Miho Moocaani jeecivo iijafaño ijinitama sano diibo jeecivotatimo. Miho miikai Moocaani iicaabo iija mihicamo, diiboro jilli unuubadi: Diitofaño iicaaboro diitoma igueji. Uujeheji diito Caani, bu diiteji taacuumiminaa icano, nooboro.

¹⁷ Jaadi bu jilli noobo Aivojiiho:

¡Diito iimitimofeeneti mihiinomoro sihigovi mudugaavo! ¡Jaamoro iidicunoco mududicicudino! Jaachiji amihaico gaayiciji. ¹⁸ Jaaboro amiikai caaniti icaji. Jaanoti amiikai taseemeti mihicaji, noobo Aivojiiho sihidi ejeevaabo.

7 Jaaneguiiha agajimo tañahabomi, jilli Moocaani nuuhi. Jaaneguiiha mihaico mofiico, mojeebiico icano imihiniijirunoco moonitimo miicaqui, bu Moocaanico mihiguimoro diibeguiiharo ijeevadi mofiico mificuuqui icano.

Corintio Cuumiminaa Iimitono.

² Jaanegui mihaima imino mihica. Miho miikaiñoobaco miikai imitino momoonitihii, bu miikaiñoobaco imitino mejeevamaaisutihii, bu miikaiñoobaco mabañhicitihii icano. ³ Jaaruubo jilli onoobo amiikai imitico onoono icatino. Miho iticoni amihaico unuucubadi: Amihaico uujoho sihidi gajijhi. Tacidiiti muduujecinihii sano mihicamoro, bu sano mecheemequi. ⁴ Amihaico imino eesiciniiboro aivo amihairi imo imo icahi. Jaamaño jino sihidi idaasuno mihicarunofaño aivo imo imo iicaaboro, quehecuno icahi.

⁵ Jino Macedonia jiniijevi magasehininotiro aivo mojuguisibama machahahi. Jilli fahigovavi mofoohigo idaasuno mihicahicahi, saatoho mihaico aamineri, bu mojeebifañoti mihiguinehejeri icano. ⁶ Jaarunaaca Moocaani iniinovafimoco equehecutusufiibo, mihaico imo imo miniiyuhii Tito agaseneri. ⁷ Jilli agaseneriro icatino, bu diibo Tito amiikahiti imo imo iicaneri icano. Jaabo mihaico jiiibeguehi amiikai mihaico mahatyimegueneque sihidi mihimogonoco, bu tolliro jiiibogooobo idaasuno mihicanoti, bu tahalliti mihicagonoti icano. Jaaneri sihidi janaanici aivo imo imo icahi.

⁸ Amiikaijaago agalluhinihaame amihaico idaasuvusunirunaaca jaaruneri uujoho idaasuvotihii. Iticoni naha idaasuvehinirahi amihaico toohaame idaasuno omoonihinineri. Jaaruno jilli jihachutarehini. ⁹ Jaamaño jisumi imo imo icahi. Jaaruno oono amiikai idaasuno mihicaneri imo imo icatihii, jilli toono idaasuno mihicahinineri amiikai imitico mejeevesumaño. Jaanoco amiikai majaabicuui Moocaani iimogonicibadi. Jaamaño miikai amihaico imitino momoonino icatino. ¹⁰ Miho oono miino imitico mehesafotomoro mihidaasuvonoco Moocaani imeguehi.

Jaaneri miino imitico mejeevesuhi. Jaano jino taajasuco miticonino. Jaaneri mihi-daasuvotatihi. Jaanoti naha idaasuvurumo Moocaanico agaayicitimo ifinijitino guijuefaño feeji. ¹¹ Miïro amiïhai imitico mehesafotomoro mihidaasuvehinihi Moocaani iimogonicibadi. Jaamaño amiïhai miyaanocoro mehesamaaiuhi. Jaamaño magaajacuuhi iimitiiboco. Bu amiïhai jaabojaago misifiiratucuuhi. Bu jaamoro amiïhai mihigutuuhi. Jaamaño uco mahatyimeneque mihimeguehi. Bu jaamoro tohimitico omooniboco toonohalliti mihiibaumoro Moocaani ijati magañiïuhi. Jaamaño miïhai magaacuui amiïhai diibo omoonihiniyadi momoonihinitinoco. ¹² Miïro uujoho toohaameque acaatinihinisumi toono imitico eheetavuboti eesamaaiumaño icatino, bu saafiico imitino omoonuboco eesamaaiumaño icatino. Jilli miïhaico sihidi aivo amiïhai magaijnoco, Moocaani imefeenevi magaajasuqui. ¹³ Jaanoco miïhai muguubumoro imo imo miminifetehi.

Jaano bu iicanaaca aivo janaanici imo imo mihicahi Tito aivo imo imo iicanoco mahatyimeneri. Miïro amiïhai diiboco mahamusuhinihi sajeebii iicaqui. ¹⁴ Jaamaño amiïhaiti uujoho: Imihuseme, diiboco unuunoti nucufevetihi. Miïro paryi amiïhaico meneehicano miyaano. Jaabadiro bu amiïhaiti Titoco: Imimo, munuuno miyaanoti icahi. ¹⁵ Jaamaño amiïhaico sihidi gaijiiïbo, paryi amiïhaico onoonoco meheetavehicaunoco eesafotooboro, bu diiboco mobocigumoro imihusene magaayiciumaño icano. ¹⁶ Jaamaño amiïhaico imino imiyaavogooboro aivo imo imo icahi.

Miyaavogominaa Gaijitime Aacino.

8 Tañahabomi, mihimeguehi amiïhaico mijiiïbogonoco Macedonia jiniïjeri iica-jaje Moocaani iijaminaavi Moocaani imihuse iifusucafotonoco. ² Miïro idaa-suno iicaneri nisucafuturumo aivo imo imo icauhi, bu aivo idaasufiirumo gaijitime aciïhi sihidi inihibamima iicamobadi. ³ Jaanoco uujoho imino gaajahi aivo gaijitime iicadinoco aaciunoco. Jaarunofaño bu aivo janaanici aciïmo. ⁴ Jaamoro bu imogomoro dilluumo monahabomi Cristofenedi Judeari iicamojaa uujoho nihibamico asaatonoco inahaboniqui. ⁵ Jaamo aivo miïhai imino mehesiciniuno janaaniciï mooniumo. Miïro iinoro Mohaivojiiïbojaagovi minifutuumo. Jaadi mojaagovi minifutuumo, Moocaani imuguubadi. ⁶ Jaaneguiïha Titoco sihidi munuïhi toono amiïhai mihimihusemaño mahacinoco igaayiciqui, bu toono nihibamico ticonihinicuubo iicnoco tahimega ificuqui. ⁷ Miïro amiïhai sihidi janaanici fanooama mihicahi; sihidi miyaavogoma mihicahi, bu mijiiïbogonoco imino magaajahi, bu sihidi gaajama mihicahi, bu sihidi imogoma mihicahi, bu miïhaico magaijinaoma mihicahi icano. Jaabadiro bu toono sitaaco magaijimoro mahamusunovi janaaniciï mihica.

⁸ Jilli uujoho onoobo toonohallivi amiïhaico atajiïbano icatino. Jilli imeguehi amiïhai imino momooninoco, toonoti amiïhai miyaano sitaaco magaijino igaajacafetequi. ⁹ Miïro amiïhairyo magaajacuuhi Mohaivojiiïbo Jesucristo imihuseeque. Miïro diibo sihidi busumijeevauruubo amiïhaico agaijimaño iidaasuboti minifutuhi. Jaamo amiïhai diibo idaasufaño di sihidi mubusumijeevahi.

¹⁰ Jaaneguiïha amiïhaidi iimiqui toonoti jino eesicininoco neehi: Miïro amiïhairyo juufaijio ficabatiro miticovaumo imino momoonihicahi. Jaaruno ticovono momoonihicautihi. Jilli mihimogomoro momoonihicauhi. ¹¹ Jaaneguiïha jisumi tolli momooninoco mihimivusu, oono iticoni mihimugumoro momooniubadiro, amiïhaima iicadinoti acimoro. ¹² Miïro saafi sitaaco imogooboro diiboma iicadinoco

aacino Moocaanidi aivo imino. Jaaruubo Moocaani miinoma achahano janaaniciivi miinoco dillutatiibo.

¹³ Jaamaño uujoho nootihi: Saatohoco mahacimoro amiihai idaasuno miicaqui.

¹⁴ Jilli sabadiro miicaqui neehi. Jisumi amiihaima sihidi icano. Jaaneguiiha diitoma achahanoco mahaci. Jaabadiro bu safo amiihai mucuujiivaachusumi diito amiihaico aciji. Jilliti jaamo sabadiro mihicahi. ¹⁵ Oono Caatinihaame onoobadi iicaqui: Sihidi iiciubedi atyuuvuutino. Jaabadiro bu miidino iiciuruubedi, cuujivaachutino, onoobadi.

Tito Inahaboniminaa Iicano.

¹⁶ Aivo uujoho Moocaanico imehi, diibo Tito jeebiifaño amiihaico agaijiiboro amusunoco ificuunohallivi jino uco icabadiro. ¹⁷ Jaabo uujoho diiboco ononoco imino guubuhi, bu diiboro imeguehi amiihaico aamusunoco. Jaabo iinoro imogooboro feejiibo amiihaico emeecitoobo.

¹⁸ Jaaboma magalluhi saafi monahaboco. Jaabo diiboti fahigova iicaaja Moocaani iijaminaa imino ihiimaahicaaboco, taajasujjibogoti aamusuhicamaño.

¹⁹ Bu tolliro diiboco Moocaani iijaminaa iicimoro galluui miihaima iigooboro mihaico ihamusuhicaqui, jino sitaaco magaijino dudiicamaajeque meheetavomoco ihamusuhicaqui. Jaanoco jino meheetavehicahi Mohaivojjiiboco mihimequi, bu amiihai mihimogomoro momoonihicanoco magaajasuqui icano. ²⁰ Jilliti miihaiditi miihaiñooba jino nihibamico mahallacarunoti imitino iimaatimo iicaqui. ²¹ Miiro miihai mihimeguehi imino momooninoco Mohaivojjiibo imefeeneviro imino momoonino icatino. Tolliro bu paryi miyaminaa imefeenevi imino momoonihicahi.

²² Jaamisima bu tolliro monahabomiti saafiico magalluhi. Jaabo fanoovaaco momooninoco iimogooboro mihaico amusuhicahi. Jaabo bu jisumi amiihaico imino eesicinicumaño aivo imeguehi amiihaico aamusunoco. ²³ Jaanoti saatoho amiihaico Titoditi idilluhachijji diitoco monoo: Pablo gataavominaafirucu diiboma dudiicamaibo amiihaico ihamusuqui, noomoro. Jaabadiro bu oono saatoho monahabomisiti idilluhachijji monoo: Moocaani iijaminaa agalluumisi, Mohaivojjiibo Cristoco iimehicamisi, noomoro. ²⁴ Jaaneguiiha diitoco magaayici amiihai gaijima mihicanoco fahigova Moocaani iijafaño iicadimo igaajaqui, bu amiihaiti miihai imo imo mihicahicano miyaano iicaqui.

Moocaani Iijaminaadi Nihibamico Mahallacaruno.

9 Jaanoti miyaavogofeedi monahabomi Judeari iicamedi nihibamico mahal-lacarunoti siino amiihaidi caatinicujitih. ² Miiro amiihai imihuseque uujoho imino gaajacuhi. Fahijjivaro amiihaiditi imo imo iicaaboro Macedonia jijnijeminaaco neehicahi: Amiihai Acaya jijnijeminaa juufajjio ficabatiro mehesicinihicaui monahabomi Judeari iicamoco mahamusuqui. Toonoti saatoho sihidi Macedonia jijnijeminaa agaajamoro imeguehi tolliro diitoco aamusunoco. ³ Jaaneguiiha jito monahabomico amiihaijaago galluui, amiihaiditi toonoti imino eneehicano sicamaño iicajiruneguiiha. Jaamo onoobadi tolli momooniqui mihimibaicinicuui. ⁴ Jilli amiihaico neehi saatoho Macedonia jijnijeminaa uuma ofoomo amiihaico atyimedino mihimibavotimoco. Jaaneri miihai munucufevjirahi sihidi amiihaiditi imino mihiimaahicarumo. ¿Milli bu amiihai nucufesuco neejirahi? ⁵ Tooneguiiha jito monahabomico imegavi galluui amiihaico ibaatequi. Jaamo amiihai mahal-

lacaruji, munuunoco ihamusuqui. Jilliti amiïhai mahallacaruno imitucuuno. Tolliti amiïhai imihuse igaajacafetequi, miïhai amiïhaico midilluneguiïharo mahacino iicaticui.

Jaaneguiïha amiïhai ⁶ olli onoonoco mehesafoto: Miïdino abasuubo, bu miïdino iciji. Jaanoti bu guiraano abasuubo guiraano iciji. ⁷ Jaaneguiïha famooro mahaci amiïhai jeebiï onoodino, gaijimoro icatino, bu sita idilluneguiïharo icatino. Miïro Moocaani gaijihi gaijitiïbo imo imo aacifiiboco. ⁸ Miïro Moocaani amiïhaico fanoovaaco sihidi acijirahi. Jaamo jinehejebati cuujivaachutimo mihicahi. Jaamoco bu janaanivivi acijiïbo, tooneri iminoono ducicamaaje eheetavomoco mahaciqui. ⁹ Miïro Caatinihaame jilli neehi:

Jaabo imihuseebe gaijitiïbo iidaasumoco acifihi. Jaani iimihuse ufucuro finijitihi, noonoro.

¹⁰ Jaabo Moocaani fanoova toogaiïoco mabasuqui aacifiïbo, bu amiïhaico machutaaco aciji. Jaaboro bu amiïhaico aciji paryi diïbo ducicamaajeque meheetavejinoco. Jaaboro bu toonoco ujusisuuboro guiraatusujiïbo ajashutino iiminoono ducicamaajeeneti. ¹¹ Jaamo tolliti amiïhai fanoova imima mihicaji. Jaamo gaijitiïmo mahacihicahi. Jaano toono nihibamico mahallacarunoco mofeenedi magalluunohallivi monahabomi Moocaanico imeji. ¹² Jaano toono nihibamico monahabomico mahacino ucuujivaachuneguiïharo mahacino icatino, bu tolliro toonohallivi Moocaanico sihidi iimequi icano. ¹³ Miïro diïto Moocaanico imeji. Jaamoro toonofeenedi gaajajimo, amiïhai Cristo jiiïbogo onoobadi momoonihicanoco. Jaanohallivi bu Moocaanico bocigujimo amiïhai gaijitiïmo diïtedi, fameeguiïharo icano mahacinohallivi. ¹⁴ Jaamoro amiïhaico sihidi agaijimoro amiïhaihallivi Moocaanima iimaajimo amiïhaifeenedi Moocaani iimihuseque iifusumaño. ¹⁵ Jaaneguiïha Moocaanico mihimo Illi sihidi ejeevaaboco miïhaico aacinohallivi.

Pablo Iducicamaajehalliti Iimaahi.

10 Uujoho Pablo amiïhaico dilluhi Cristo siicujeebiïri, imihuseri icano. Miïro uco neehicamo, amiïhaima iicasumivaha, uujoho siicuno iimaahicahi. Jaanotivaha sihigo iicasumi mityaabobadi amiïhaima iimaahicahi icano. ² Jii, jaaneguiïha amiïhaico neehi: Uujoho amiïhaico emecitodi, uco misifiratusudino, oono amiïhaiti saatoho miïhaico: Jilli ticovo jiiñije miyaminaa iicahicabadiro moonihicamo, eneehicamohallivi. Miïro diïtoma iibacasijinoco imibaicinuuhi. ³ Jii, miyaanoco, noomo miïhai miyaminaa mihicanoco. Jaarumo miïhai jilli ticovo jiiñijeminaa aamocasinicibadi mahamocasitih. ⁴ Miïro miïhai jiiñijeminaa iibacasinineri, abañineri, bu fanoovari omoonicasinibadi momoonicasitih. Jilli Moocaani mityariro miyaminaa sefa eesamaaiñehejeque mifinisuhi. ⁵ Jaabadi mifinisuhi miïhaiditi iminootino eneehicanehejeque, bu comityanehejehacho icano Moocaanico agaajasujitirunehejeque icano. Jaamoro paryi miyaminaa esamaajeque Cristoguiïnovi mificuuihi, diiboco imityaguequi. ⁶ Jaamo amiïhai imino muguubucuudi, saatoho uguubutinehejeque miïhai mahaamiji.

⁷ Miïro amiïhai allionocoro magajahi. Jaanoti saatoho Cristotahe icanoco imino agaajamo, bu igaajaqui tobadiro miïhai Cristota mihicanoco. ⁸ Jaabo uujoho Cristo miïhaico aacino mityama mihicanoti sihidi ihiimaaruubo, uujoho toonoti nucufevetih. Miïro Mohaivojiiïbo miïhaico jino mityaco aciuihi amiïhai miyaavogoco mujusisuqui, jilli mifinisiqui icatino. ⁹ Jaaneguiïha uujoho amiïhaico aamenefañodi

jilli iigutusuuno, noomoro saatoho eesamaaiñoco imogotíhi. ¹⁰ Miíro neehicamo: Tahaamenefañodivaha sefano, mityano iimaahicahi. Jaanoti amiíhaimavaha iicasumi niinovano icahicahi, siícuno iimaahicahi icano, noomoro. ¹¹ Jaamo tolli me- neehicamo magaaja, miíhai sihigoti aameneque magalluhaamejefaño mihiimaahicabadiro, bu amiíhaifeenevi mihicadi momoonijinoco.

¹² Miíro miíhai mofiico momoonitíhi, oono saatoho ifiiditíro imino ihiimaahicamo ticovovi mihifetequi icatino, bu diitobadi mejeevaqui icatino icano. Dito jilli mihífomo icamo, ifiivíro ifiico ohoovicimaño, bu saminaaro fahígova ohoovicicasimaño icano. ¹³ Jaanoti naha miíhai mofiico mitya mitya momoonitíhi miíhaiño iicatineri. Jaanoti naha idiíboro Moocaani miíhaico onoodinoro meheetavehi. Jaabo bu onobadi amiíhaijaago mihifetequi Corintovi. ¹⁴ Jaamaño miíhaico Moocaani atajíbano janaanícivi mafatyotíhi. Jaanoti naha amiíhaivi mihifututiruva naha, Moocaani unuuno janaanícivi mafatyejirahi miíro miíhai iticoni amiíhaijaago Cristo jibogoco masatyuuhi. ¹⁵ Jaamaño miíhai sita dudicamaajeriro quehe quehe mihicatíhi. Ivi jilliro mihimeguehi amiíhai miyaavogo iguiraatonoco. Bu tolliro mihimeguehi amiíhaifeenevi janaaníci mududicamaaiñoco. Jaarumo Moocaani miíhaico uhuuvuunoco mafatyejitíhi. ¹⁶ Jaadi bu janaanícivi mafatyeji amiíhai janaaníci iicamojaago, diitoco taajasujibogoco mijibeguequi icano. Jaamaño uu- johu sita dudicamaajeriro quehe quehe icatíhi.

¹⁷ Jaanoti cajaatyohacho ifiico quehe quehe omoonihachíiji, Aivojiboditíro quehe quehe iicaqui. ¹⁸ Miíro ifiicoro: Uujoho aivo imino icahi, onoobo diibo iimiibo icatino. Jaanoti naha idiíboro Aivojibo diiboco: Imino icaabo, onoobo naha iimiibo.

Pablo Jihovo Minisuminaaditi Ijibogono.

11 Jaanovaha uco majaabicijirahi sicamañoti mihiimaabadi ihiimaaboco. Jilli tolli icarunofaño uco majaabíci. ² Miíro amiíhaico uujoho cigueguehi Moocaaniti asaano cigueegueri. Miíro amiíhaico uujoho Cristodi ficucuuhi. Jaamaño diiboco amiíhaico aciguehi, oono bagocaja imino iicago saafiicoro atajevago iicanicibadi. Jaamo mihicahi. ³ Jaarunofaño oono jiinimo ibañfiriri Evaco abañubadi, bu amiíhaico mabañicafetejirunoco iguihi. Jaaneri imino miyanotíro Cristoco mejeevivehicanoco mejeevesujirahi. ⁴ Miíro sita asaamoro miíhai mijibogoyomoobo iicatíbo siyomo Jesuti ijibogonoco muguubunicihicahi. Jaamoro bu magaayicihinicuubo iicanaaca siyomo gajjaco imo imo magaayicihicahi. Bu tolliro magaayicihinicuubogo iicanaaca, bu siyomo jibogoco imo imo magaayicihicahi. ⁵ Bu oono diito ifiicoro: Sihidi mejeevano minisuminaa, eneehicamo onoonoco: Jii, meneehicahi. Jaarunaa uujoho diitoguiinovi icatíhi. ⁶ Tahiiamaajaagoti naha siícuno iimaarahi. Jaaruubo tahesamaajeagoti sihidi gaajahi. Miíro jaanoco amiíhaico magajasuhicahi fahiijivaro fanoovaaco momoonihicanofeenedi.

⁷ ¿Nacu fine imitino mooníuhi, oono taajasujibogoco amiíhaico ijibuguumumi jaadusutiíbo iicaumaño, bu amiíhaico bocigusuqui tafiico guinovi ificuumañu icano? ⁸ Miíro fahígova iicajahaje Moocaani iijaminaa nihibamico tajaa agallunoco mudumitícinicibadi gaayicihicauhi, toono sefati amiíhaico amusuqui. ⁹ Jaabo amiíhaima iicausumi siinoti cuujivaachuuruubo miíhaiñoobaco dilluutíhi. Miíro monahabomi Macedonia jinijeti agaseumo uco aciíhi ucuujivaachuunoco. Tolli iicauboro idilluutíbadíro, bu icaji. ¹⁰ Miíro Cristo miyaanoco imino agaajano tajeebiífaño iicabadiro, bu toono idilluutineri imo imo iicanoco miíhaiñooba paryicino

Acaya jiiñjieri iicamo dumiñicijitihi. ¹¹ ¿Jaano milliti fine jilli uujoho neehi? ¿Nacu fine amiñhaico agaiñtimaño? Chaa, tolli icatino. Miñro uujoho amiñhaico guiraano agaiñnoco, Moocaani gaajahi

¹² Jaabo jino uujoho iicahicabadiro moonihicaji. Jaaneri: Diitobadi mududica-maaihi, enehicarumo abañino gaajacafeteji. ¹³ Miñro jaamo diito jilli jihovo minisuminaa, jilli bañisuminaa iicamo, Cristo minisuminaabadi minifetehicahi. ¹⁴ Jaano jilli agaajaratino icatino. Miñro iji Satanas Moocaani toomominaafibadi iminifotooboro saajirahi. ¹⁵ Jaabadiro bu tihitino diiboco ejeecivomo iminoco omoonimobadi minifetejirahi. Jaamo oono omoonino jaadaco iicineri finiji.

Pablo Moocaani Minisuminaafi Idaasuno Icano.

¹⁶ Jaaneguiiha siino amiñhaico neehi: Miñhaiñooba uco jilli jeegavoobo needino. Jaanoti tolli uco mehesicinihachijji, muguubunicihica amiñhaima iimaanoco, toonofañodi uujoho mitya mitya iicanoco magajaqui. ¹⁷ Jaaruno uco Aivojiiho atajiiñbaneguiiha tolli nootihi. Jilli ejeegavoobobadi neehi mitya mitya iicanoco. ¹⁸ Miñro siñhidi saatoho mitya mitya icahicahi jijeo nehejeditiro. Jaabadiro bu uujoho tooneri mitya mitya icajirahi. ¹⁹ Miñro amiñhai: Siñhidi magajahi, munuurumo. Jaarunaa paryi ejeegavomoco imino muguubunicifihi. ²⁰ Miñro amiñhai imino muguubunicifihi, oono: Miñhaico mejeecivo, noomoro amiñhaico atajiiñbahicamoco, bu amiñhaico ananiñhicamoco, bu amiñhaico iguiinonihicamoco, bu amiñhaico jihovotobadi omoonihicamoco, oono bu amiñhai imefaño amiñhaico agabacuhicamoco icano. ²¹ Jaanoti naha miñhai tolli momooniutihi mesefautimaño. Jaano nucufesurunoco jino neehi.

Jaanoti saatoho nucufeguetimo ihiimaabadiro bu uujoho iimaahi; jino jilli ejeegavoobo iicanicibadi. ²² ¿Nacu jaamo hebreomi diito? Jaabadiro bu uujoho hebreomioobo. ¿Nacu Israel jiiñjeoto diito? Jaabadiro bu uujoho? ¿Nacu bu Abraham iyaachimiñhai diito? Jaabadiro bu uujoho icahi. ²³ ¿Nacu diito Cristo jeecivominaa? Miñro diito janaanicivi uujoho icahi. Jino ihiimaano ejeegavoobo onoonicibadi neehi. Miñro diito janaanicivi uujoho dudicamaaihi, bu diito janaanicivi uujoho gaicicafeteji, bu diito janaanicivi uujoho civojanicafeteji, bu fiiva foova uujoho guijeveti fatyehicahi, ²⁴ bu sahusefoova uco judiomi aamiñhi treinta y nuevedifoova gaicihicaumo. ²⁵ Bu mifooñi, safo icano aamicafutuñhi imeiri. Jaanoti safooro uco guisibaneri aamiumo. Bu tolliro mifooñi, safo icano ufuuboma ciijigaimeneene fiimacamaaiñhi. Jaabo safooro imuuaiñhaico icauñhi fucu, cuuje icano fatyuuñhi niñaiñhaico. ²⁶ Bu ajashutino iñooboro feehicahi teehino ñihicunofañodi, bu tolliro naniñvaminaa ñihicumehejefañodi, bu tolliro taajiiñjeminaa, bu siijiiñjeminaa icamo ñihicumehejefañodi feehicahi. Bu tolliro cuumino ñihicunehejefañodi feehicahi. Tolliro buñhigeeje muuaiñhaico icano ñihicunehejefañodi feehicahi. Bu tolliro miya gataavominaa iicatimo, ñihicumehejefañodi feehicahi. ²⁷ Tolliro bu siñhidi dudicamaaiboro feehicahi, bu fanoova uco iidaasuvusunofañodi feehicahi. Fiiva foova ciñgaraco jaabiñbora feehicahi. Ajebanoco, adufiraco icano jaabiñbora feehicahi. Guiraafuova machutiñbo icauñhi. Bu siñcuraco jaabiñhicauiñhi, gaachehubama chahicauiñhi icano.

²⁸ Jaana janaanicivi bu iicarunehejeque nootihi. Miñro fafucuñvaacivi paryi Moocaani iijaminaati eesamaañneri tajeebiñhi niñhi niñhi icahicahi. ²⁹ Miñro saatoho iniñnovasumi, uujoho bu niñnovano icahicahi. Bu saatohoco sita imitiñnofaño agañiiñhi.

susumi, uujoho sifiirari idaasuno icahicahi. ³⁰ Jaanocoro toneheje tañiinovaco iifusunocoro uujoho iimaajirahi. ³¹ Miïro Moocaani Mohaivojiiïbo Jesucristo Caanico fahiiïvaro iimono ufucuro finitino icaji. Jaabo gaajahi uujoho jino miyaanoco onoonoco. ³² Miïro Damasca cuumiri iicausumi, tuucuumi aivojiiïboti, imiya aivojiiïbo Aretas onoobo ificuubo itoomominaaco tuucuumi guhuganovi ficuuhi, uco agaayicimoro civojafaño isatyequi. ³³ Jaarunaaca uco jiiibaifaño ijiihacuumoro tuucuumi mecuhallidi jahisivi niitusuumo. Jaamaño jilliti taajauhi diibo useti.

Gaijanoco Pablo Aatyimeuno.

12 Miinoditiro imino mihiimaano jilli mihiifono. Jaarunofaño iimaaji Aivojiiïbo uco gaijaco iifusuhicanoco, bu agaajasuhicanoco icano. ² Miïro uujoho gaajahi saafiico Cristoco imiyaavogoooboco. Jaabo satyocafutuuhi niquejefaño, aivo janaanici iicajefaño, siicije toonoti fahuseeci siino mificabaci, mificabaci idiïno ficabanoco mafatyucuuhi. Jaanoco gaajatihi fine ifiima baacho fuubo, igaijaro baacho fuuhi. Jaanoco iidiïboro Moocaani gaajahi. ³ Jaarunoco uujoho gaajahi diibo ufuunoco; ifiima baacho, igaijaro baacho idiïboro Moocaani toonoco gaajahi. ⁴ Miïro Moocaani iicahigo niquejefaño satyocafutuubo. Jahigo guubuubo agaajaratino iimaaco aivo miïhaiñooba ijiiïbeguejitirunoco. ⁵ Jaabediti uujoho: Aivo mityaabo, neejirahi. Jaanoti tafiiditiro: Aivo mityahi, nootih; idiïnoro naha tañiinovatati iimaajirahi. ⁶ Jaanoti naha tafiiditiro imino jiiïbuguruva, bu sicamaño icajitiruno, miyaanehejequere ijiiïbogomaño. Jaaneguiiha tafiiditiro imino jiiïbogotihi, saatoho uuditi janaanici eesamaajiruneguiiha. Jilli uco aatyimenetiro, bu tahiimaaco uguubunotiro icano igaaajaqui.

⁷ Jaano toono Moocaani uco iifusuno, aivo uudi sihidi ejeevauno. Jaaneri uujoho sihidi tafiiico mitya mitya omoonijiruneguiiha tafifaño aivoco Moocaani ficuuhi. Jaano taahucufaño icahi januuu macafatyicinibadi. Jaanoco ijïro juvivehi, tooneri uco idaasuno imooniqui. ⁸ Jaano toonohallivi mifooci, safo idiïno Aivojiiïboco dillucuurahi toono aivoco uuti ibusuquui. ⁹ Jaarunofaño Aivojiiïbo uco neehi: Ico agaijinofaño di fanoovari diica. Miïro ifi iniinovamofaño di tamitya aivo janaanici ifusucafetehe, nooboro. Jaamaño jino iniinovaneri imo imo icahi tafifeenedi Cristo mitya ihifusucafetequi. ¹⁰ Jaamaño tañiinovaneri imo imo icahi, bu tolliro uco imitino ononehejeri, bu fanoovati ucuujivaachunehejeri, bu uco ijiiïheguenehejeri icano. Miïro uujoho niinovaabobadi iicasumi aivo janaanici Cristo sefama icahi.

Pablo Corintominaaco Agaijiiïboro Esamaaïhi.

¹¹ Amiihai uuditi imino mihiimaajirahi. Jaaruno iicanaaca uuro tafiiditiro ihiimaamaño jeegavominaafibadirucu. Miïro uujoho sihidi jeevatiruubo, oono amiihai: Sihidi ejeevano minisuminaa, noomoro diito dojicuti mefehehicaamo guinovi icatihi. ¹² Miïro oono amiihaifeenevi sihidi fanoovaaco jaabiciiïboro ududicamaaïhicauno imino gaajacafutuuhi iifusuneri, aatyimeratatinehejeri, ajabafiiranehejeri icano. Jaanoti magaajahi uujoho miya minisuminaafi iicanoco. ¹³ Miïro sijahaje Moocaani iijanominaaguinovi amiihaico moonitirahi idiïnoro naha tafiiiguiiha nihibamico amiihaico dilluutihi. Jaaneri fine amiihaico imitino omoonunoco mihimibachucasiqui sajeebii miicaqui.

¹⁴ Miïro amiihaico mifooci baajecuuhi. Jaabo siino bu amiihaico baatequi imibaivucuuhi. Jaabo amiihaico uujoho jinejebaco dillujitihi. Miïro amiihai nehejegui-

iha feejitíhi, jilli amíihaiguiiharo feeji. Míiro caanimi iseemeguiiha nihibamico allacarufíhi, iseeme caanimíguiiha allacarutatíhi. ¹⁵ Jaabadi uujoho paryi tañehejeque amíihaihallívi gañíijirahi imo imo. Jaabadiro bu tafiico uujoho finisujirahi amíihai jeebínohallívi. Míiro uujoho amíihaico síhidi agaijítónaaca, amíihai uco guinovíro míidino magaijíhi.

¹⁶ Míiro amíihaiti saatoho, uujoho amíihaico jinejebaco idilluutinoco, imino gaajarumo neehicahi: Amíihaico abañiuborovaha tacuraihufañi gañísuuhi, noomoro. ¹⁷ ¿Nacu amíihaico bañíuhi amíihaijaago oono saatohoco agalluumofenedi? ¹⁸ Míiro Titoco uujoho tajiibauhi amíihaico ibaatequi. Jaaboma bu saafi monahaboco galluíhi. ¿Nacu Tito amíihaico bañíuhi? Míiro misí sabadiro mihicafíhi, bu sagaijafenedíro.

¹⁹ Fine amíihai mehesiciníhi; jilli mofeenevi ifiguiiharo icamisi, noomoro. Jaaruno tolli icatino. Míiro misí Cristotaotisi Moocaani imefeenevi mihiimaahi. Jaamo paryi agaijino nahabomi, amíihai miyaavogoco amusuqui. ²⁰ Míiro uujoho ñihicuguehi amíihaico emecitodi, uujoho iimogobadi mihicatimoco aatyimeneque, jaabadiro bu amíihai mihimogobadi iicaaboco mahatyimejítinoco icano. Bu tollíro ñihicuguehi amíihaifeenevi íibacasino iicanoco, bu sitaaco inohallítíro mijíiheveneheje, bu icajíisuhaño, bu gaijiraneheje, bu sicamaño jíibogoneheje, bu dejecuneheje, bu mitya mitya icaneheje, bu igaivusumi imino momoonítineheje icano iicanoco. ²¹ Bu tollíro ñihicuguehi jino siino amíihaico abaatoobo, Moocaani amíihai imítico aatyimeneri unucufeneque. Bu jaabadiro ajashutímo saatoho amíihaiti síicijetíro imítico omooníhicamo; toono iimítico jeevesutímo iicahicamoditi, bu oono ajevanehejeque, bu fanoova iimítino imogonehejeque icano omooníhicamoditi uujoho aivo idaasuveji.

Afagoono, Niino Iimaa Icano.

13 Míiro amíihaico mifooci baajecuuihi. Jaabo siino bu jino amíihaico baateji. Jaamo saatoho imítico omoonimohallívi mijíibogodi míimisiici, saafi idiimo díibohallívi mijíibogohachíjii miyaavegueji. ² Jaamo síicijetíro imítico omooníhicamoco faguucuíhi siino eeguejésumi. Bu paryi famoocoro jino siino tehesinoti neehi: Jino siino amíihaico abaatodi amíihaico idaasugucujítíhi. ³ Jaadi jari magaaajaji, Cristo tafeenedi íhiimaanoco, magaaaguehicanoco. Jaabo Cristo amíihaico omoonídi níinovajítíibo míiro amíihaifeenevi ísefaco gaajasujíibo. ⁴ Míiro miyaano íniinovaaboco íicanicibadi tetecuumo. Jaaruubo oono icahi Moocaani mityari. Jaabadiro bu míihai díibo níinovajaagodi mihicahi. Jaarumo díibofañodi mihicacumaño Moocaani mityari mihicaji, toonofenedi amíihaico mahamusuqui.

⁵ Jaaneguíiha amíihairyo amíihai ífíico magaaajaci. ¿Naa imino miyaavogofañi mihicanoco? Amíihai ífíico imino minisu. Míiro amíihairyo magaaajahi Jesucristo amíihaifaño íicanoco, miya miyaavogomínaa mihicahachíjii. ⁶ Jaabadiro bu uujoho imeguehi amíihai magaaajanoco, míihai miya miyaavogomínaa mihicanoco. ⁷ Jaamo míihai amíihaihallívi Moocaanima mihíimaahicahi, imítico amíihai moonítimo míicaqui. Jaaruno míihai imino mihicanoco magaaajasuqui icatino, jilli amíihai íminocoro momooníquiguíiha, jilli míihaiditi ímítino mehesicinírunaaca. ⁸ Míiro míihai miyaanoditi ímítino momoonítatíhi, miyajíibogoguíiharo momooníhicahi. ⁹ Jaamaño míihai níinovano mihicarunaaca amíihai sefano íicamaño míihai imo imo mihicahicahi. Jaamo míihai Moocaanima amíihaihallívi íimaamoro mihic-

ahi, aivo amiïhai imitibama ufucu chahamo miicaqui. ¹⁰ Jaaneguiiha jihaameque amiïhaidi caatinïhi amiïhaico abaatejino imegavïro. Jaabo amiïhaijaago ufuusumi sefano amiïhaico moonitïibo icaqui, jino tamitya Aivojïibo uco aacïhinino mityari. Tooneri amiïhaico jusisuqui aacïhinino, jilli amiïhaico finisuqui icatino.

¹¹ Jaaneguiiha tañahabomi, tahigo imino mihica, bu amiïhai jeebïifaño iim-itinobama chahamo mihicajinocoro miguiino, bu amiïhaico afajïinino magaayici, bu sabadiro imo imo mihicamoro sajeebïi mihica icano. Jaafa Moocaani gaijico, sajeebïi icaco icano aaciibo amiïhaima icahi. ¹² Fahigovavi midilluucasi ihïibicicasimoro. ¹³ Jimañeri iicamo miyaavogofañodi monahabomi paryi iijico amiïhaijaago galluuhï.

¹⁴ Mohaivojïibo Jesucristo imino omoonino magaayici, bu Moocaani gaijico, bu Igaija amiïhaima iicajinoco icano.

GALATAS

Galacia Jiinijeri Iicamedi Pablo Acaatiniuhaame.

1 Uujoho Pablo minisuminaafi, miyaminaa uco iicimoro agalluubo icatino. Jesucristoro uco agalluubo, bu diiboco guijevfeenetu ubuheetesuubo Moocaani uco agalluubo. ² Jaamo miikai, uujoho, bu paryi monahabomi icamo jihaameque macaatinihii Galacia jiinijeri iicajano Moocaani iijanominaadi. ³ Jaamo amiihai Moocaani, bu Mohaivojiibo Jesucristo icamisi aacino sajeebii imino omoonino icanoma mihica. ⁴ Jaabo ifico mohallivi aaciuboro guijeveuhi mohimitihallivi, miikaico itaajasuqui jihimiti jiinijeti; Dios Moocaani jeebii onoobadi. ⁵ Jaabo Moocaanico mihimo fahiijivaro. Fine.

Chahabogo Sibogo Taajasujiibogo.

⁶ Uco aivo sihidi meheetyesuhi guenenene icatimoro Moocaanico mejeevesuneri Cristo miikaico agaijinofoenedi amiihaico ucuuhuvahiniiboco. Jaamoro siibadi iicano jiibogocoro magaayicichi. ⁷ Sibogo chahahi miya taajasujiibogo. Jilli ifurumo sita amiihaico casivusuhicahi. Jaamoro imogomo Cristo taajasujiibogoco sibogoti ubuunaninoco. ⁸ Jaanoti amiihaico taajasujiibogoco mahacihininobuunati uujoho, bu niquejefañoti asaabo Moocaani toomominaafi iicaruubo, bu saatoho sita iicaruva icano siibadi iicabogoco mijiiibogohachiiji, miikai Moocaani afaijanoguiino mihi-cajirahi. ⁹ Jaanoco uujoho fone nuucuuhi. Jaarunoco bu jino siino neehi: Amiihai taajasubogoco magaayicihinicubogohallivi sita amiihaico sibogoco ijiiibogohachiiji diito Moocaani faijaguuiino icahi.

¹⁰ ¿Nacu jilli ononoti miyaminaa uco cahacisuhi? Cha, tolli icatino Moocaani uco acahacisunoco imeguehi. Uujoho jaanoti imogotihii uco miyaminaa acahacisujirunoco omooninoco. Jaanoti miyaminaaco cahacisuruva, uujoho Cristo jeecivominaafi icajitirahi.

Jilli Pablo Minisuminaafiti Minifutuuhi.

(Hch 8.1-3)

¹¹ Jaanegui magaaja jinooco tañahabomi: Uujoho taajasujiibogoco ijiiibogono miyaminaafi esamaajere icatino. ¹² Toonoco uujoho cajaanii miyaminaafiti gaayicihinitihii. Miikaiñooba uco jiibeguehinitihii. Jesucristoro uco jinooco gaajasuhinihi.

¹³ Amiihairyo magaajacuui iticoni judiomi iijico omoonihicausumi imino omoonihicaunoco. Amiihairyo magaajacuui uujoho Moocaani iijanominaaco finisiqui idaasuno omoonihicaunoco. ¹⁴ Jaabo uujoho judiomi iijico aivo tayoto tatyicovoviro ificabano iicaurumo janaanivivi imino mooniui. Uujoho aivo imino moonihicaui moheedetemihai iijico. ¹⁵ Jaaruuboco uco Moocaani sahiijitiro icuihi fiivutiibocoro, sihidi agaijimaño uco icuubo. ¹⁶ Tolli iimuguuboro uco Illico gaajasuubo, uujoho diibo taajasujiibogoco jiibeguequi judiomi iicatimofeenevi. Jaabo jilli iicausumi miikaiñoobajaago fuutihii toonoti uco ijiiibeguequi. ¹⁷ Bu Jerusalevi fuutihii iticoni tahimegavi minisuminaati iicacuumoco toonoti idillutoobo. Jilli ro guenenene icatiiboro fuuhi Arabia jiinijevi. Jahigoti uhuumiubo gaseuhi Damasca cuumivi.

¹⁸ Jaabo mificabaci, saficaba icanobuunati jari Jerusalevi fuuhi. Jahigo jari Pedroco gaajauhi. Jaaboma fahuseeci satihai idiino fucuvano icauhi. ¹⁹ Jaaruubo bu saatohoba minisuminaaco atyimeutíhi idiibocoro Jacoobo Aivojiiho Jesu nahaboco atyimeuhi. ²⁰ Moocaani imefeenevi miyanotiro jino neehi acaatiniibo.

²¹ Jaanobuunati fuuhi Siria, Cilicia icano jinijevi. ²² Jaaboco uco monahabomi Cristota Judea jinijeri iicamo imino atyimeutíhi. ²³ Jilliro uguubuumoro uuditi neehicauhi: Iticoni mihaico toonohalliti idaasuno omoonihicaubo, jisumi taajasujiihogoco jiiibogoboro feehicahi toonoco iticoni ifinisuqui omoonihicaurunoco, noomoro. ²⁴ Jilli noomoro uuditi Moocaanico imehicaumo.

Saatoho Minisuminaa Pabloco Gaayicíhi.

(Hch 11.1-30)

2 Jaanobuunati fahuseeci motihaiti igueenemeheje idiino ficabavabuunati sino fuuhi Jerusalevi, Bernabe onooboma. Jaabo uujoho satyuuhi tahigo Tito onooboco. ² Tahí fuuhi, Moocaani uco tahí difo unuuneguiiha. Jahi Jerusalevi Moocaani iijaminaa imiyaamoma ijeevadi mihigaivuuhi diitoco imino jiiibuguuhi taajasujiihogoti judiomi iicatimofeenevi ijiiibeguehicaaboti. Jilli mooniuihi ududicamaaihicauno jihovonobadi iicajiruneguiiha. ³ Jahigo uuma ufuubo Tito judiomi oobo icautiruuboco iimeeheque mihi miquticisuutíhi. ⁴ Jaarunaa miya nahabomi iicautimo mofañodi toovono ijicafutuumo imuguuhi diibo meeheque iquiticuunoco. Jaamo diito mofeenevi jicafutuuhi gaajaminaati ufuumo, Cristo Jeesuma mihicacuunofeenedi judiomico atajiiibahicanoti mataajacuunoco agaajatuumo. Jaamoro mihaico siino Moise tajiiba jiiivototi imoonisuqui ufuumo. ⁵ Jaarumoma sihidi mejenaaucasiuhi. Amiihai taajasujiihogoco miyaanoco magayicicuunoco jeevesutimo toonofañoro miicaqui.

⁶ Jaarumo diito imiyaamo iicaurumo uco bohobogobadi iicanoco ajashuno jiiibuguutíhi. Jaaruno diito tolli icano uco milli moonitíhi, Moocaani miyaminaaco udugaacutimaño. ⁷ Jaamo uco bohonobati jiiibogotimoro jilliro gaajaciumo uco Moocaani judiomi iicatimojaago taajasujiihogoco satyequi aaciuboro atajiiibaunoco, Pedroco diiboro tobogocoro judiomi jaago isatyequi aciubo. ⁸ Miho diiboro Moocaani Pedroco minisuminaafiti judiomifeenevi agalluubo, uco minisuminaafiti galluuhi judiomi iicatimofeenevi.

⁹ Jaamaño Jacoobo, Pedro, Jua iicamoco aivo imiyaamo enehicaumo gaajaciuhi Moocaani uco toono dudicamaaque aaciunoco. Jaamoro misico ihuseneque aciunoco, Bernabeque icano. Jilli mooniumo magaijicasimoro manahabovacasijinoco. Jaamoro bu imuguumo misi judiomi iicatimofeene mududicamaaituujinoco. Jaanoti diito judiomiguiiha toonoviro fitafutuuihi diitofeenevi idudicamaaiqui. ¹⁰ Jaamo misico idiinocoro tajiibauhi iidaasumoco mehesafetehicajinoco. Jaanoco uujoho jabajeevetiibo imino moonihicahi.

Pablo iibahi Pedroco Antioquia Cuumivi.

(Hch 11.1, 2)

¹¹ Jaanobuunati Pedro Antioquia cuumivi ufuuboco ihimefeenevi uujoho iibauhi, imitino omooniuonohalliti. ¹² Iticoni machuhicaubo sano judiomi iicatimehejema. Jaanaa Jacoobojaagodi iicaumo saatoho judiomi agasecuudi diito judiomi iicautimoti udugaavuuboro siino diitoma machucuutiibo, diito ibai meehe qutici

tajiibaminaa iicaumaño diitoco iiguiuboro. ¹³ Jaabadiro bu saatoho judiomi Cristoco imiyaavugucuumo Pedro abañisuubo omoonihicaubadiro minifutuumo, bu Bernabe icauruubo diitobadiro minifutuuhi. ¹⁴ Jaamo diito miyaano taajasujibogo onoobadi icatimo iicaunoco aatyimeuboro Pedroco famoohimefeenevi nuuhi: Hjojho judiomioobo diicaruubo judiomi iicanicibadi icatiiboro, judiomi icatimo iicabadi diicahicahi. Bu, ¿milli jaabo toono judiomi iicatimoco judiomibadi iicaqui tajiibahicahi? nooboro nuuhi.

Judiomi, Saatohobadiro Miyaavogofeenedi Taajahi.

¹⁵ Miihai naha mifiivuunotiro judiomi. Jaamo miihai siijiinijeoto imitiminaa iicabadi mihicatihii. ¹⁶ Jaarunofaño magaajahi, Moise tajiibaco omoonirumoco miihaiñoobaco Moocaani agaayicijitinoco. Jaanoti idiiñotiro miihaico gaayicijiibo Jesucristoco mimiyaavogofeenedi. Jaamaño bu miihai Jesucristoco mimiyaavuguuhi miihaico toonofeenedi Moocaani igaayiciqui. Jaamo miihai tajiibaco momooninoti magaayicicafototihii. Jaamaño miihaiñoobaco Moocaani gaayicijitihii tajiiba onoonoco omoonimoco.

¹⁷ Jaanoti Cristofeenedi miihaico Moocaani agaayicinoco momooninaaca saatoho miihaico neehicahi: Imitimo, Moise tajiiba onoobadi moonitimo, noomoro. ¿Nacu fine Cristo miihaico imitiminaati eetavehi? ¡Cha, tolli icatino! ¹⁸ Jaanoti naha ifinisuucuno tajiibaco, bu siino dojicuviro eetavuruva uujoho imitiminaafiti icajirahi. ¹⁹ Miiro uujoho tajiibatii iguijevecuubobadi icacuuhii; toonoro tajiiba uco gaajasuuhii toonofeenedi taajatiibo iguijevejinoco. Jaaneguiiha jisumi uujoho Moocaani imogobadi moonihicahi diibeguiiharo iicacumaño. ²⁰ Jaabo Cristo imohohallivi iguijevehinisumi uuma sano guijevehinicuubo. Jaaneguiiha uujoho iguijevecunobadi. Jaamaño uujoho diibo icacuutihii, Cristorucu jino tafifaño iicano. Jino uujoho iicano ifiima icahi, Moocaani Achico imiyaavogofeenedi. Diibo uco agaijiuboro tahallivi ifiico aciubo guijevefaño. ²¹ Jaamaño Moocaani imihuseque uujoho tihisutihii. Jaanoti tajiiba onoonoco momooninoti miinoco Moocaani igaayiciruva, Cristo iguijeveuno jaaduvechujitirahi.

¿Tajiiba Nacu Imihi? ¿Nacu Miyaavogo Imihi?

(Rm 4.1-25)

3 ¡Ayi! Aivo jhovoto amiihai Galata cuumio. ¿Miijoho amiihaico bañihii miyabogo taajasujibogoco miyaavogotimo miicaqui? Miiro amiihaico mijiiibogomoro imino amiihaico mihifusucuuhii diiboro Jesucristo etetecuciniboco foovono magaajaqui. ² Eneecata jinoti uco mijiiibogo: ¿Milliti amiihai Moocaani Gaijaco magaayicihinihi? ¿Nacu Moise tajiiba onoonoco momoonihicaunoti? ¿Nacu muguubuhininoco mimiyaaveguehininoti? ³ Milliti jaamo amiihai jhovotobadi mejeevahi. ¿Nacu Moocaani Gaija sefari miticonihininoco, jilli mosefariro mihifutusujii, noomoro mehesicinihi? ⁴ Sicamañobadiro mafatysudino toonohalliti idaasuno mihicanoco. Tollii fine icajitino. ⁵ ¿Nacu milliti amiihaico Moocaani Igaijaco aaciiboro amiihaifeenevi aatyimeratinehejeque moonihicahi? Tajiiba onoonoco momoonihicamaño icatino, muguubunoco mimiyaavugumaño.

⁶ Miiro Abraham Moocaanico imiyaavugumaño diiboco Moocaani gaayiciuhi. ⁷ Toonoti amiihai magaaja, paryi imiyaavogomo miyaano Abraham iyaachimihai.

⁸ Miiro Moocaani siicijetiro judiomi iicatimoco imiyaavogofeenedi agaayiciu-

jinoco aatyimeuboro Abrahamco šiicijetiro jiiibugucuuhi jino iimino jiiibogoco Caatinihaamefaño: Difeenedi paryiicino jiniije cuumiminaa imino moonicafeteji, nooboro. ⁹Jaamaño paryi imiyaavogomo, Abraham imiyaavuguuboma sano imino moonicafotonicino.

¹⁰Jaamaño paryi Moise tajiiba onoonocoro imiyaavogomo Moocaani afaijanoguino icahi. Miiro Caatinihaame neehi: Paryi tajiiba Caatinihaamefaño onoonoco imino iifutusutimo Moocaani afaijaunoguino icahi, noonoro foovono aivo icano. ¹¹Jaamaño miihaiñoobaco Moocaani gaayicitihi tajiiba onoonoco omooninoti. Miiro Caatinihaame neehi: Moocaani agaayicimo, imiyaavogofeenedi icaji, noonoro. ¹²Jaamaño Moise tajiiba miyaavogoyomono icatihi. Miiro noono: Jinehejeque paryi imino omoonimo toonofeenedi icaji, noonoro.

¹³Jaano toono tajiiba fajati Cristo miihaico taajasucuuhi. Miiro diibo mohalliti fajaguino minifutuui. Miiro Caatinihaamefaño noono: Afaijacinimo paryi imohallivi etetecucafotomo, noonoro. ¹⁴Jilli icauno Abrahamco imino omooniguunoco Jesucristofeenedi judiomi iicatimo igaayiciqui, bu famooro miyaavogofeenedi Moocaani Igaijaco aaciguuboco magaayiciqui icano.

Tajiiba, Bu Aaciguuno Icano.

¹⁵Tañahabomi, miyaminaa ifiivi ooviciiboro jino amiihaico jiiibeguehi. Saafi miyaminaafi onoonoco eheetavoobo toonohallivi imomoco acaatininoco miihaiñooba siino toonohallivi cuhubarutatihi, bu buusutatihi icano. ¹⁶Jaabadi Moocaani Abrahamco, iyaachico icano aacijinoco eetavuui. Miiro Caatinihaamefaño: Ajashutumoco monoonicibadi, diyaachimahaico, nootino. Miiro: Diiyaachico, noono. Jaabo saafiro diibo Cristo. ¹⁷Jaanoco jino uujoho neehi: Moocaani Abrahaama ihiimauboro diiboco aaciguunoco eetavuubo miyanotiro iicaqui. Jaamaño toonobuunati Moise tajiiba cuatrocientos treintadi ficabavabuunati agaseuno, toonoco finisuvajitirahi Moocaani aciji unuunoco jaaduveechucuutinobadi moonijitirahi. ¹⁸Jaano bu Moocaani aaciguuno Moise tajiibafeenedi isaaciniruva, ticovono aaciguuno icajitiruno. Jaarunaa miiro Abrahamco Moocaani aciguuhi jilli ticovono.

¹⁹Jaanegui, ¿nacu, collihiicaqui Moise tajiiba icahi? Jilliro imitino mihicanoco igaajasuqui. Jaaruno Abrahamco: Diiyaachi, unuubo asaautinohachutaro Moise tajiiba iicaqui. Jaano tajiibaco Moocaani itoomominaafeenedi Moiseque jiiibuguuhi diibo miyaminaaco ijiibeguequi. ²⁰Jaanoti saafiro jilli ticovono aaciguunoco aacimaño sififeenedi acitatiibo. Jaabo Moocaani saafiro ihaciguunoco jilli ticovono aciibo.

Tajiiba Onoono.

²¹¿Nacu jino Moise tajiiba Moocaani aaciguunojaagodi icatihi, eneejiruno? Cha, icano. Miiro fiivoco ihaciqui tajiibaco ihaciruva Moocaani miinoco gaayicijirahi tajiiba onoonoco momooninofeenedi. ²²Miiro Caatinihaamefaño noono: Paryi famooro miyaminaa imiti jiiivototo, noonoro. Jaano tolli icamaño Jesucristoco imiyaavogomo imiyaavogofeenedi Moocaani aaciguunoco gaayiciji.

²³Iticoni jino miyaavogo agaseutisumi tajiiba miihaico iiguiinovi jiiivototi ficuhicauhi, miyaavogoco aacino agaajacafutuutinohachuta. ²⁴Jaamaño tajiiba, seeme toomominaabadi jeevauhi. Seemeque mihicanicibadi miihaiotoco jiiibe-

guehicauno Cristo asaautinohachuta. Jaamo mīhai diiboco mimiyaavogomoco Moocaani igaayiciqui. ²⁵ Jaamaño jisumi Cristoco mimiyaavogono agasecumaño tajība mīhaico ootomonoguino mihicacuutihi. ²⁶ Mīro miyaavogofeenedi paryi famooro amīhai Moocaani seemeti mihihahi Cristo Jesuma mihicacumaño. ²⁷ Paryīcino famooro amīhai Cristo Jesujaagovi miminifetequi minitacafutuumo diiberi mījicinihi gaachehuco mohallidi mījicinībadi. ²⁸ Jaamaño judiomi, griegomi monoono chahacuui, bu j̄jovoto, bu j̄jovoto iicatimo, bu gaifiimi, bu gaigoomi oono icamo. Mīro Cristo Jesujaagodi mihicacumaño paryi famooro saafiro mihicacuui. ²⁹ Jaamo Cristota mihicacumaño Abraham iyaachimihaiti mihicacuui. Jaamo magaayiciji Moocaani aaciguunoco.

4 Jaamaño uujoho neehi: Mīro seemene caanimi busumijeque agaayicijībo seemene iicasumi j̄jovoobobadi icafihhi, paryi toneheje abajaabo icajiruubo. ² Mīno saatoho tonehejeque ootomomoro imino ficufihhi caanimi: Jino dinoo, noomoro ohoovicijifucu agasenehachuta. ³ Jaabadi mīhai mihihahi momiyaavogo seemebadi ujusitinohachuta. Jilli miyaminaa esamaaje ononoguino mihihahi-cauhi. ⁴ Jaarunaa tufucu agasecuudi Moocaani Illi Cristoco galluui gaigooti ifi-ivuuboco. Jaabo j̄jijehallivi saauhi judiomi tajībaguiino iicaubo. ⁵ Jilli saaubo mīhai toono tajībaguiino toono j̄jovototi mihicamoco itaajasuqui; Jaadi mīhaico Moocaani iseemeti igaayiciqui.

⁶ Jaamo amīhai Moocaani seeme mihicacuunoco igaajasuqui Illifeenedi Igaijaco[¶] amīhai jeebīfaño galluubo. Jaabo Igaijafeenedi meneehicahi: Moocaani, ījoho Taacaani, noomoro. ⁷ Jaamaño ījoho Moocaani seemenerucu, j̄jovono diicacuutihi. Jaabo ījoho iseemene idiicamaño ico Moocaani ibusumijeque aaciguunoco aciji Cristofeenedi.

Pablo Jeebī Miyaavogominaajaagovi Icahi.

⁸ Iticoni naha amīhai Moocaanico magaajautisumi, jihovoto caanimi j̄jovototi mihihahi. ⁹ Jaarumo jisumi Moocaanico magaajacuui. Cha, tolli icatino, imiga amīhaico Moocaani agaajacuumo. ¿Collihhi jaamo siino dojicuviro miminifeteahi toono iniinovano esamaajefaño, bu īdaasunofaño icano siino toonoguiinovi j̄jovotobadi? ¹⁰ Amīhaihiica suufenitimo mifihicahi siibadi iicafucujeque, bu nihibanoco, bu ifafucuvaaco, bu ficabanoco icano Moise tajība unuubadīrehiica. ¹¹ Aivo ñihicuguehi tadyudicamaaje amīhaifeenevi sicamañovi ofoomañovi.

¹² Tañahabomi, amīhaico neehi: Jaamo uubadi miminifeteahi, uujoho amīhaibadi iminifotobadiro. Amīhai uco imitino momooniuno icatino. ¹³ Amīhairyo magaajacuui iticoni amīhaico taajasūjibogoco iguihuvaumaño sihigo footībo amīhaico īj̄jibuguunoco. ¹⁴ Jaano toono iguihuvauno jilli amīhaico inisuuno. Jaaruuboco amīhai uco mitihisuutihi, mīj̄jheguetihi icano. Jilliro Moocaani toomominaafico, bu Cristo Jesuco icano mihihahiicabadi uco magaayiciui. ¹⁵ Tusumi imo imo mihihicauno. ¿Cuuca jaano jisumi icahi? Amīhaiditi neehi: Sihidi jeevatino iicauruva amīhai aallinoco tusumi mihihahimomoro uco mahacijirahi sihidi uco magaījumaño. ¹⁶ ¿Nacu jaabo jisumi amīhaiminaafiti minifutucuui, amīhaico miyaanoco ononohalliti?

[¶]4:6 Griego iijiri: Illi Gaijaco, noono.

¹⁷Diito Moise tajiiba jii bogominaa amiihaico imeguehicahi, jilli amiihaico imino imooniqui icatino. Jiliro amiihaico miihaiditi sihigovi udugaacunoco imogomo. Jaamo amiihai diito onoonocoro mihimeguequi. ¹⁸Imijiruno saatoho amiihaico agaijinoco mihimogono. Jaarunofaño amiihaima iicasumiro icatino uu-joho iicabadi fahiijivaro. ¹⁹Taseemegayimi, siino bu uujohe aiveneri idaasuno ic-ahi amiihaiditi, gaigo iseemevaqui aivogo iicanicibadi. Jaabo idaasuno icaaboro icaji amiihaifaño Cristo jii bogu ujusitino, bu diibobadi mihicatinohachuta icano. ²⁰Jaachiijiro amiihaima iicacuujirahi, simañodi amiihaima iimaaqui. ¿Jaaruubo milli bu amiihaico neejirahi tahi iicatimaño?

Sara, Agar Icamifevi Ohoovicino.

²¹Amiihai Moise tajiibaguiino mihicanoco mihimogomo jinooco uco monoo: ¿Nacu amiihai muguubutitii toono tajiiba onoonoco? ²²Miuro Abraham miiseeciico seemevauhi noono. Saseeque seemevaubo ijijovogo Agar onoogoma. Jaanoti saseeque seemevaubo imiyataaba Sara onoogoma jijovogo iicautigoma. ²³Ijijovogo seemene fiivuuhii paryi famoova seeme ifiivonicibadiro. Jaanoti imiyaago seemene fiivuuhii diibofeenedi Moocaani aaciguuno imiyaavequi. ²⁴Jaano jino jilli diitifevi oovicicafetehi minoooci unuuno. Agar oovicicafetehi Sinai onoogajivi unuunoco. Tuseumivi unuuno seeme fiivehi tajiiba jijovototi iicaqui. ²⁵Jaago Agar oovicicafetehi Arabiari iicagaji Sinaigajivi, bu Jerusale cuumi jisumi iicacuumivi icano. Jaamaño tuucuumi paryi judiomima toono tajiibaguiino jijovototi icahi. ²⁶Jaanoti niquejefaño iicano Jerusale sajeebiiima iicacuumi. Jaacuumi seeme miihai. ²⁷Miuro Caatinihaame neehi:

Imo imo diica ijijoho achiba idiicago, eseemevatigo. Imo imo idiicaneri janaaniviro coovadiinamaahicahi ijijoho seemeva aivoco agaajatiguehiica. Miuro ijijoho edeevesucafutuuugo sihidi diseemema diicaji, aijima iicago janaanivivi, noonoro Moocaani aaciguuno Moise tajiiba janaanivivi sihidi jeevahi, eneejiruno.

²⁸Tañahabomi, jaamaño miihai Isaac iicabadi mihicamo. Miihai Moocaani aaciguuno seeme. ²⁹Jaamaño miuro Agar achi Ismael onoocho johono jisumi famooseeme ifiivonicibadi fiivuubo. Jaanoti Sara achi Isaac onoocho, Moocaani Gaija Abrahamco unuubadi ifiivuuboco Ismael jiiheguehicauhi. Jaabadiro bu jisumi Ismael yoto jiiheguehi Isaac yotoco. ³⁰¿Nacu milli Caatinihaame neehi? Miuro noono: Bui gallu diijijovogoco illima. Miuro ijijovogo seemene ibusumijeque gaayicijititii sano imiyaago seemenema, noono. ³¹Tañahabomi, jaamaño miihai ijijovogo seemebadi mihicatitii. Imiyaago seemebadiro mihicahi.

Sefano Mihica Mataajacuunofaño.

5 Miuro miihaico Cristo taajasuhinicuuhi sajeebii mihicacuuqui. Jaanegui toono-faño sefano mihica. Jaamoro siino tajiibaguiino jijovototi miminifutucuuino.

²Uujoho Pablo jino amiihaico onoonoco muguubu. Siino amiihai meehe quiticii eetavoguiino miminifotohachiiji, Cristo amiihaico taajasujitirahi. ³Siino bu neehi: Cajaanihacho amiihai meeheque miqiticiibo matajii bacafetehi paryi Moise tajiiba onoonoco imino momooniqui. ⁴Tajiibaco imino momoonimaño Moocaani miihaico gaayiciji, noomoro mehescinimo. Cristoditi sihigovi miminifutucuuhi, bu Moocaani gaijiti sihigovi miminifutucuuhi icano. ⁵Jaanoti miihai Moocaani Gaijafeenedi, bu miyaavogofeenedi icano mehescinini Moocaani miihaico agaayicicuunoco.

⁶ Jaamo Cristo Jesufañođi mihicacumaño miihaidi sihidi jeevacuutino miqiticitino, bu miqiticitirino icano. Jaanoti naha miyaano ijaadama iicano magaijimoro mimiyaavogono.

⁷ Iticoni amiikai imino mufuui. Jaarumoco, ¿miijoho amiikaico miyaanoco jeevesusui? ⁸ Toono ejeevesusuno amiikaico ucuuhuvaubo Moocaaniti asaano icatino. ⁹ Mehesicini, ajashuruno levaduraguiji sihifaño paryi adicifihi. ¹⁰ Uujoho aivojiiiboco amiikahiditi esicinihi. Jaamo amiikai siino simañođi esamaaicuutimo mihicahi. Jaanoti amiikaico nihi nihi omoonisuhicamoco Moocaani idaasuno mooniji, cajaanihacho icaruuboco.

¹¹ Tañahabomi, miiro uujoho quiticicoro jiiibuguruva judiomi uco jiihevejirahi. Jaanova bu Cristo guijeve imoho jiiibogo diitoco taficugusujitiruno. ¹² Jaamaño oono amiikaico quiticico jiiibogomoro efehicamo. ¿Jaanova paryi jisumiro finicuuurumo fanuucu!

¹³ Tañahabomi, miiro amiikai mihicafutuui tajiiba mityaguinoti mataajaqui. Jaarumo: Miikai jisumi mihimogobadi momoonijirahi, meneedino. Jilliro fahigovavi mejeecivocasi magaijicasinofañođi. ¹⁴ Miiro paryiicino tajiiba onoono jinoovi sano ifetehi: Sitaaco gaiji difiico agaijibadiro, onoonovi. ¹⁵ Jaanoti amiikai meheeducasimoro muduucasihachiji, imino mehesicini sanomi mifinisucasidino.

Moocaani Gaija Aacino.

(Rm 8.5)

¹⁶ Jino amiikaico onoono: Moocaani Gaijafenediro mihica. Jaachiji amiikai ifi iimogonoco momoonijitih. ¹⁷ Miiro mofi iimogono Moocaani Gaijajaagodi icatih. Jaabadiro bu Moocaani Gaija mofi iimogonojaagodi icatih. Jaamaño amiikai mihimugurunoco momoonijitih. ¹⁸ Jaanoti Moocaani Gaija amiikaico isiigohachiji tajiibaguiino mihicacuutih.

¹⁹ Tihitino magajacinicahi mofi atajiibanocoro omoonimo omoonifinoco: Jahisihijedi mogaimi iicatimehejema icamo, iidicunehejeque moonimo, fanoova imogocoro, ²⁰ jihovocaanimico iimomoro jeecevomo, gaibanicoro eetavomo, sitaaco jiihegueme, iibacasififimo, cigueeguefifimo, chahanoti sifiratefimo, dugaacufifimo, ijeevadi sitaama dugaavefimo, ²¹ sitaaco iinohallitiro jiihevefimo, sitaaco gaicaauffifimo, guiriicavefifimo, machuffifimo jilli iicanehejequere moonifimo. Jaanoco jino amiikaico nuucuui iticoni enehinicubadi: Paryi jinehejeque omoonihicamo Moocaani aivojifaño feejitih.

²² Jaanoti naha Moocaani Gaija onoovasuno toono naha gaiji, imo ica, sajeebii ica, jaabici, sitaaco magaijino, imihuse, miyaavogo icano, bu ²³ siicujeebii mihicano, mofi esamaajeheneque miguiinonino icano. Jinehejehallivi chahano tajiiba tolli momoonijirahana onoono. ²⁴ Jaamaño Cristota iicamo sano diito ifinoma fanoova imitico imeguehicanehjeque jeevesucuui iguijevecuunobadi. ²⁵ Jino Moocaani Gaijafenedi mihicabadiro bu jaafa miikaico diiboro ticuvusuhi paryi meheetavonehejefaño.

²⁶ Jaaneguiiha mofiicoro: Aivo mimityahi, noomoro sitaaco fiivusucuutimo micacui, bu iinohallitiro sitaaco jiihevecuutimo miicacui icano.

Fahigovavi Mahamusucasi.

6 Tañahabomi, saafi imitifañño aacotooboco mahatyimesumi amiñhai miyaavogofañño imino mihicacumo tolli iicamoco mahamusu siino miyaavogofañño quehecuno miicaqui. Jaamo siicuno amiñhai jeebico miminiyumoro momooni. Amiñhai ifiico gaihuinimoro, tolliro bu amiñhai toonofañño mahaquetedino. ² Fahigovavi mahamusucasimoro sifi idaasuno iicanoco mahamusu sifi bocinoma ofooboco mihi-canicibadi. Tolliti jaamo imino Cristo tajiibaco mihifutusuhi.

³ Jaanoti saatoho: Uujoho aivo sihidi gaajahi, noomoro ifiico esicinimo. Tolli iicamo ifiicoro bañhi. ⁴ Famoovaro amiñhai ifiinoco imino magaaja. Jaadi jari imo imo mihica, amiñhai ifiditiro sita ifiditiro icatino. ⁵ Miñro famoova ijeevadisahaje iticovoocivi ibocico imiti jaadabadi iicano bocico satyeji.

⁶ Jaaneguiha amiñhaico taajasujiibogoco ijiibogomo amiñhai jiiibogominaa iicamoco amiñhai busumijeti fanoovati mahaci.

⁷ Amiñhai ifiico mabañisudino: ¿Miñjoho Moocaanico dejecutihi? Paryi miyaminaa abasuno, paryiicino icicafeteji. ⁸ Jaanoti saatoho ifiico imo imo omooninoco abasumoco toono ifiuro diitedi ifinijitino guijeveque noovasuji. Jaanoti Moocaani Gaijaco imo imo omooninoco abasumoco Moocaani Gaija ifinijitino fiivoco onoovasuuoro aciji. ⁹ Jaaneguiha suufenitimo iiminoco momooniqui. Jaamo suufenitimo imino momoonihachiji ufucu inoovaco miñiciji. ¹⁰ Jaaneguiha fahigovaro imino momoonijino iicanohachuta famoovaacoro imino momooniqui, imi janaanici miyaavogofaññodi iicamo monahabomico imino momooniqui.

Afagoono, Niinohiimaa Iicanoco Pablo Inoro Acaatinicuuno.

¹¹ Memeeci cono noono tyigabaje jino amiñhaidi tahuseri caatinihi. ¹² Amiñhaico meehe quiticiguiinovi ificuunoco imeguehicamo moonihicahi, jilli miyaminaa diitoco imeguequiuro, bu jaamoco miñjoho Cristo guijeve imohohalliti jiihevetimo.

¹³ Jaarumo diito meehe quiticiguiinovi icarumo tajiiba onoonoco imino moonihicatihi. Jaarumo imeguehicahi amiñhai tolliro amiñhai meeheque miquiticinoco. Jaamoro toonoti ifiico quehe quehe imooniqui amiñhai ifi tolli iicanoco agaajacimoro. ¹⁴ Jaanoti naha uujoho jinehejeti tafiico quehe quehe omooninoco imogotih, idiinoro Mohaivojiiho Jesucristo imohovi igujeveuneri imo imo icahi. Miñro Cristo guijeve imohofeenedi uudi paryi jiiinijeoneheje finihinicuuihi. Jaabadiro bu uudi toojiinije imitico imeguehicauno finihinicuuihi. ¹⁵ Jaamañño Cristo Jesufaññodi mihicacuunedi jaaducafutucuuino miquiticinino, miquiticinitino icano sabadiro idiinoro naha ajaaducafotono bohono ifiima mihicano. ¹⁶ Jaanegui amiñhai sajeebiima, Moocaani idaasugonoma icano mihica. Amiñhai jiiibadi iicanoco momoonimo, bu paryi famooro miyanotiro Moocaani cuumiminaa mihicamo icano.

¹⁷ Jaaneguiha jisumi imugucuuithi miñhaññooba uco siino itihisunoco. Miñro jino tahalliri iicano tatyujaavono jiiibeguehi uujoho Aivojiiho Jesu jeevivominaafi iicanoco.

¹⁸ Tañahabomi, jaafa paryi amiñhaico Mohaivojiiho Jesucristo imino moonihi. Fine.

EFESIOS

Efeso Cuumiri Iicamedi Pablo Agalluhaame.

1 Uujoho Pablo Moocaani iimogobadi Jesucristo minisuminaafiti icahi. Jaabo uujoho jihaameque caatinihi Moocaanita iicamo Jesucristoco imiyaavogomo Efeso cuumiri iicamedi. ² Jaamo amiilai magaayici Dios Moocaani, Aivojiiho Jesucristo icamisi imino omooninoco, sajeebiico aacinoco icano.

Moocaani Cristofenedi Iiminoco Aacino.

³ Mihimo Dios Moocaanico Mohaivojiiho Jesucristo Caanico, miiro Cristofenedi mihaico Moocaani niquejefañoonehejeleri imino moonihi. ⁴ Miiro mihaico Moocaani Cristofañodi icicuui siicijetiro jiniije fiivutinaacaro, aivo imimo mihinivatimo diibo imega miicaqui. ⁵ Igaifiifenedi siicijetiro mihaico ficuubo, Jesucristofañodi mihaico iseemeti igaayiciqui ijeebii unuubadi. ⁶ Jaamaño Moocaanico fahiijivaro mihimehacahi iimihuse ovosiihallivi. Jaano iimihuseri mihaico imino omoonimaño agaijiiho Illima sano miilai mihicahi. ⁷ Jaamaño ajashutino Moocaani gaiji iicanofenedi Illi mihaico taajasuhi iguijeveunofenedi mohimitico ubuusuuboro. ⁸ Jaabo Moocaani mihaico ajashutino igaiji iicanoco ifusuhi fanoovaaco magaa-jacui gaajaco aacinoofenedi. ⁹ Jaamaño mihaico gaajasuubo diibo iimogono agaa-jarautinoco ijeebiiñodi eesamaaiuboro iinoro omoonijinoco. ¹⁰ Jaano toono ufucu ficabano ifinijino oovovi ifotodi eetavocafetjino. Jaasumi Moocaani igaijiicijiiho Cristo tajiibaguiino, paryi fanoovaaco niquejefaño iicanehejeque, paryi jiniijehalliri iicanehejeque icano.

¹¹ Jaamo Cristofaño mihicamaño siicijetiro mihaico Moocaani iiciuboro ficuui ufucu diibo aacjinoti magaayiciqui, Moocaani ijeebii iimogobadi fanoovaaco omoonimaño. ¹² Jilli mooniubo miilai iticoni Cristoco mimiyaavogomo Moocaanico mihimequi fanoova imihallivi. ¹³ Jaabadiro bu amiilai taajasujiihogoco mugu-ubuusumi Cristoco mimiyaavuguumo diibojaagovi miminifutucuui. Moocaanitaro miicaqui Igaajaco aciji unuubofenedi Moocaani amiilaifaño igaajataco ficucuui. ¹⁴ Moocaani Gaija mofifaño iicacumaño ufucu Moocaani mihaico aacinoco magaa-yiciji ufucu niquejefaño mufuucuudi. Jaabo Moocaanico sihidi ejeevanohallivi mihimequi.

Pablo Miyaavogominaaguiiha Moocaanico Gaajaco Dilluhi.

¹⁵ Jaaneguiiha uujoho, Aivojiiho Jesuco amiilai mimiyaavogonoti, bu Moocaanita iicamoco magaijinoti icano uguubuuboro ¹⁶ suufenihicatihi amiilaihallivi Moocaanico iimoobo, diiboma fahiijivaro ihiimaano ticovocivi, ¹⁷ iimino Moocaanico dilluhicahi, Mohaivojiiho Jesucristo Caanico, amiilaico gaajaco ihaciqui. Jaamo Moocaani ijiibogonoco imino magaajahi. ¹⁸ Tolliro bu Moocaanico dilluhi amiilai esamaajeque foovono iminiyuqui. Jaamo imino magaajahi toonoco meteemehicanoguiiha amiilaico ucuuhuvanoco, tolliro bu aivo sihidi iimino busumijeque Moocaani ita iicamoco aacjinoco magaajahi icano. ¹⁹ Guiraacanino imitya, aivo niquebavi ifotoratino. Jaano toono mitya miilai diiboco mimiyaavogomofaño ducicamaaño. Jaano tomityaco Moocaani

ifusuuhi sihidi sefano ²⁰ Cristoco guijevefañoti ubuheetesuuboro imiyanaagonovi casiihacuubo niquejefaño. ²¹ Fanoo aivoji janaanici, fanootajiiba iiji janaanici, fanoomitya janaanici, fanoovaro jiijehallivi iicano aivoji janaanici icano, jisumi iicano janaanici, ufucu iicajino janaanici icano iicaqui. ²² Paryi fanoovaaco Cristoguiinovi ficuubo. Tolliro bu Moocaani iijaminaaguiiha Cristoco aciubo diito nigaibadi iicaqui. ²³ Jaanoti miihai Moocaani iijaminaa Cristo ifibadi mihicahi. Jaamo miihai ifiinofaño Cristo gahafehi. Jaabo fanoovaaco eheetavooboro fahigovavi icaabo.

Moocaani Gaijiri Mataajano.

2 Miïro Moocaani Cristofeenedi amiihaico fiivoco acihi amiihai imitifaño muchu-umucuurumoco. ² Jaamo jijeonocoro momoonihicauhi niqueje feenesituo aivojiibo iimitino gaija iimogonocoro. Jaabo diibo quehecutusuhicahi Moocaani onoonoco: Jii, nootimo iicahicamoco. ³ Jaabadiro bu paryi miihai iticoni tolliro mihicahicauhi mofi iimogonocoro momoonihicauhi, toono onoobadi meheetavehicaumaño, bu mohesamaaje onoobadiro momoonihicauhi icano. Jaamaño, saatoho iicabadiro, ñihicuno idasuno Moocaani omoonijinofaño mihicauhi. ⁴ Jaarunofaño Moocaani miihaico iidaasugono aivo ajashutihi. Jaamaño miihaico sihidi agaijiuboro, ⁵ Cristofeenedi miihaico fiivoco aciubo, mohimitifaño muchuumucuurumoco. Jaabo Moocaani imihuseri amiihaico taajasucuuhi. ⁶ Miïro diibo Moocaani miihaico sano Cristo Jesuma buheetesucuuhi. Jaaboro miihaico sano diibo cojivi niquejefaño casiihacujiiibo. ⁷ Jilli mooniibo ajashutino miihaico agaijinoco ufucu ihifusuqui Cristo Jesufañodi miihaico iimihuseque aacihicanoco. ⁸ Miïro Moocaani gaijiri amiihai mataajacuuhi mimiyaavogonofeenedi. Jaano jino amiihairyo meheetavono icatino. Jilli Moocaani amiihaico aacino. ⁹ Miihairyo siinoco meheetavono jaadaco magaayicino icatino. Jaano jeevari miijoho toonoti ifiico quehe quehe eesicinijiruno. ¹⁰ Miïro Moocaani fiivusutamo miihai Cristo Jesufeenedi miihaico fiivusuubo iiminocoro momooniqui siicijetiro Moocaani eheetavucuunoco imino momooniqui.

Cristofañodi Sajeebii Mihicano.

¹¹ Jaaneguiiha mehesafoto iticoni mihicahicaunoco. Amiihai judiomi cuumioto mihicautihi. Jaamaño judiomi gaiiico iimeeheque iquitificimoro ifiicoro: Miihai miquticinimo, neefihi. Jaamoro amiihaico iquiticiratimo, neehicahi. ¹² Tusumi naha amiihai Cristoma machahaumaño israelmi cuumiti buhigovi mihicauhi, Moocaani unuuboro aaciguunoco gaajatimo, jiijehalliri mihicahicauhi jinehejebaco esicinitimo, Moocaanibama chahamo icano. ¹³ Jaarumo jisumi Cristo Jesuma mihicacumaño iticoni thesino mihicaurumo fiitino mihicacuuhi Cristo iguijeveubo tiijohofañodi. ¹⁴ Miïro Cristo sajeebii miihaico omooniiibo. Jaabo saacuumiro eetavehi judiomima judiomi iicaticuumico, fagajityigaba iicano diitoco udugaacunoro iminaanisuhicaunoco ifinisucuuboro. ¹⁵ Jaabo Cristo ifiivi finisucuuhi judiomi tajiiiba eenehicanoco. Jaaboro tuucuumicico saacuumiro eetavucuubo diibofañoro iicaqui. Jilli sajeebii icaco eetavuubo. ¹⁶ Tuucuumicico iminaanisuhicaunoco Cristo imohohallivi iguijeveuneri finisucuuhi. Jaaboro tuucuumicico Moocaanima sajeebii ficuubo saacuumiro tuucuumicico eheetavuuboro.

¹⁷ Cristo asaaboro famoocoro imibogo sajeebiico aacino jii bogoco jii buguui, amiihai tehesino mihicaurumoco, bu judiomi fiitino iicaurumoco icano. ¹⁸ Jaamaño Cristofeenedi Sagaijariro Moocaanijaagovi mifiitivehi judiomi mihicarumo, bu judiomi iicatirumo icano. ¹⁹ Jaamaño amiihai jisumi siicumiotobadi mihicacuuthi, icaminaatiro mihicacuui, Moocaanita icamo icabadiro mihicacuui, Moocaani yotorucu. ²⁰ Miyaminaa iijaco imitoohacijehallivi eheetavonicibadi, Moocaani imitoonohallivi amiihaico ficuui iminisuminaa, bu ihiimaaminaa icamo ijii bugucunohallivi. Jaabo Jesucristo tooja imiyahacibadi iicaabo. ²¹ Jaabohallivi momiyaavogovo imino ifeequi. Jaamo miihai mimiyaavogomo Moocaani iijabadi mihicahi. Diibediro imino mihicahi Aivojii bofañodi. ²² Jaabadiro bu amiihai Cristoma magataacinofeenedi paryi saatohoma famoomaryo sano magataacini. Jaamo sajabadiro Moocaani iijaminaati miicaqui. Jaamofaño Moocaani Gaija iicaqui.

Pablo Judiomi Iicatimocoro Jii beguehi.

(Col 1.24-27)

3 Jilliti uujoho Pablo amiihaico jii beguehi Cristo Jesu jii bogoco amiihai judiomi mihicatimoco. Jaanohalliti civojafaño icahi. ² Amiihairyo magaajacuui uco iimihuseri Moocaani amiihaiguiiha taajasujii bogoco atajii bahininoco. ³ Jaabo Moocaani agaajarautinoco uco iifusuuboro gaajasuhi toonoti amiihaidi jihaamefaño miidino unuucubadi. ⁴ Jaanoco memeeceidi magaajaji uujoho Cristono agaajarautinoco agaajanoco. ⁵ Jino agaajarautinoco siicije cajaatyobaco agaajasuutinoco, jisumi Moocaani Igaijafeneedi gaajasuhi iminisuminaaco, ihiimaaminaaco icano. ⁶ Jino toono agaajarautino: Jesucristo taajasujii bogofeneedi judiomi iicatirumo, bu gaayiciji judiomico aacijnoti saafi ifiotoro mihicamaño magaayiciji Moocaani Cristo Jesufañodi aaciguunoco. ⁷ Toono jii begueguiiha uujoho icicafutuui Moocaani mitya toonoco ticovono uco aacimaño. ⁸ Jaabo uujoho Moocaanita iicamoti aivo famooguiinovi iicaabo janaanici guinovi uujoho icaabo. Jaaruboco uco aciibo judiomi iicatimoco jii beguequi taajasujii bogoco aivo ohoovorantino Cristo busumijeti. ⁹ Amiihaico gaajasuqui Moocaani fanoova fiivusuminaafi esamaajeque siicijetiro iicauno agaajarautinoco. ¹⁰ Jilli icano jaanoco jisumi Moocaanico imiyaavogomofeenedi paryi niquejefaño icano aivojito, bu tajiibaminaa icamo igaajaqui, paryi Moocaani sihidi agaajanoco. ¹¹ Jilli Moocaani mooniuhi sahiijitiro eesamaaicuunoco Mohaivojii bo Jesucristofeenedi. ¹² Jaamaño Cristofañodi iguitimoro Moocaanijaagovi mifiitivehi nucufeguetimo diiboco mimiyaavogonofeenedi. ¹³ Jaaneguiiha amiihaico neehi: Mejeevesudino, jilli uujoho idaasuno amiihaihalliti icarunaaca. Jilli uujoho icano, amiihai miyaamo mihicanoco nuusuhi.

Cristo Miihaico Agaijino.

¹⁴ Jaaneguiiha uujoho Mohaivojii bo Jesucristo Caaniguiinovi memuiivehicahi, ¹⁵ diiboti saamo paryi cuumiminaa jiinjehalliri iicamo, paryi niquejefaño iicamo icano. ¹⁶ Jaaneguiiha Moocaanico uujoho amiihaiguiiha dilluhi; iimi busumijeti mityaco, sefaco icano amiihaico ihaciqui Igaijari amiihai jeebiifaño, ¹⁷ bu Cristo amiihai jeebiifaño iicaqui diiboco mimiyaavogonofeenedi amiihai gaiji sefano Moocaanifaño ibacocoovaqui. ¹⁸ Jaamo famooro miyaavogominaama magaaajahi, ajashutino Cristo gaiji iguiraanoco tehesino ofoocininoco, afaicuvanoco, acaamovonoco icano. ¹⁹ Amiihaico neehi: Jaamo toono Cristo gaijico magaa-

jahi, amiñhai ifiinofaño gatyuuçi Moocaani igahafequi. Jaarunofaño aivo ufucuro mihifetejitirahi fanoocoro Moocaani gajjico magaaajamo.

²⁰ Jaaneguiiha Moocaanico mihimo miñhai midillunoco mehesicinino janaaniciivi eetaavoobo, imitya mofifaño iicanofenedi. ²¹ Jaaboco mihimo diibo iijaminaa Cristo Jesufeedeni fahijjivaro ufucuro finitino. Fine.

Moocaani Gajjafenedi Sano Magataacinihi.

4 Jaaneguiiha jino uujoho, Aivojjiibo Cristohalliti civojafaño iicaabo, amiñhaico neehi: Iminoro mihica Moocaani amiñhaico iicicuumo. ² Siicuno amiñhai jeebiico momooni, imihusene mihica, fanoovaaco fahigovavi majaabicicasi magajjicasimoro mequehecu. ³ Jaamo Moocaani Gaija amiñhaico aamusuneri sabadiro mihicahi, sajeebii ica amiñhaico agataacunofañodi. ⁴ Saafiuro, Sagajjaro icano icahi. Jaabadiro oono meteemehicano sanooro iicabadi tooneguiiha Moocaani amiñhaico ucuuhuvano. ⁵ Saafiuro Aivojjiibo, sanooro miyaavogo, sanooro niti, ⁶ saafiuro Dios Moocaani famoocaniro iicaabo icano. Jaabo famoohalliviro icahi, famoofañodiro iicaabo, fahigova fanoovafaño iicaabo icano.

⁷ Jaaboti miñhaico iimihuseti acihi Cristo miñhaico aaciuno ticovovi. ⁸ Jaamaño Caatinihaamefaño jilli noono: Caamo niquejefaño ufuubo satyuuhi ajashutimo civojaminaaco. Jaaboro miyaminaaco aciibo fanoovaaco, noonoro.

⁹ Jaano toono: Caamo niquejefaño fuubo, onoono, ¿milli eneejiruno? Miñro jilli eneejiruno: Iticoni niituubo jiiniye dojibavi aivo faicuvano ¹⁰ diiboro jiiniye dojibavi eeguejeubo, bu caamo niquejefaño fuuhi, iimihifiiri paryi fanoovaaco igahafusuqui. ¹¹ Jaabo fanoovaaco famoovaacoro acihi saatohoco aciubo Moocaani minisuminaa iicajimoco. Jaanoti saatohoco aciubo Moocaani iimaaminaati iicajimoco. Jaanoti saatohoco aciubo taajasujjibogoco jibogomoro efeejimoco. Jaanoti saatohoco aciubo Moocaani iijaminaa toomominaati iicajimoco. Jaanoti saatohoco aciubo jibogominaati iicajimoco icano. ¹² Jilli imibachuubo ita iicamoco, ijeevivominaa idudicamaajeque eheetavejimoco, Cristo ifi ujusibadi diiboco imiyaavogomoco ijusisuqui ¹³ famooro mihifetequi sano miyaavogofaño, bu Moocaani Achi gaa-jafaño icano. Tolliti imino mujusiji miguirateji Cristo ifidino. ¹⁴ Jaadi seemebadi mihicacuujitihii sibogoguiinodi agaajacuunoco ejeevesunicimobadi, sita iimitimo miñhaico abañimoro iimitino jiihaijaagovi asatyonoco mimiyaavugucuujitihii. ¹⁵ Jil-liro miyaanocoro mihiimaamoro magajjicasii. Jaamo mujusihii Cristo mitya ticovovi, diibo Moocaani iijaminaa Aivojjiibo inigaibadi iicaabodimo miicaqui. ¹⁶ Jaanoti miñhai Cristo ifibadi mihicamoco diibo imino igaiyicisuhi. Tolliro bu paryi miñhai imino Moocaani iimogobadi meheetavomoro fahigova mahamusucasihii. Jaaneri paryi Moocaani iijaminaa imino iicamoro ijusiqui gajjima guiraatonoro.

Cristofañodi Bohono Ifiima Mihicano.

¹⁷ Jaaneguii jino amiñhaico miyaano iicanoco onoboro jiibeguehi Mohaivojjiibo momofenedi: Siino mihicacuujirahana Moocaanico agaajatimo iicanicibadi, di-ito imihiiño esamaaje onobadiro icahicamo. ¹⁸ Jaamoco ihesamaaje civono minifutucuuhi. Jaamo Moocaaniti asaano fiivoma chahahi aivo gaajatimo ucuhufojeebiiñaño. ¹⁹ Inucufeguema achahacumaño iimitinoono imogocoro ifiico acimo. Jaamoro fanoova imitico imo imo moonimo. ²⁰ Jaanoti amiñhai tolli Cristoti magaa-

jahinihi. ²¹⁻²² Diibofaño miyaano iicabadi, miyaano diiboti muguubuhinihachijji, bu miyaano diiboti magajahinihachijji icano, amiihai eedeehifi imitiri utuucicu ifiico mejeevesucu imiti abañihicahifiico. ²³ Amiihai jeebiico, esamaajeque icano bohofiti miminiyu ²⁴ bohoboti siino miminifoto Moocaani iimogooboro eheetavobadi. Jaanofenedi mihifusu miyaano ifiico, iticovono ifiico, aivo iimino ifiico icano.

²⁵ Jaamoro sicamañoooco siino mihiimaacuudino. Famooro sitaama miyaanocoro mihiimaa miiro famooro miikai saafi ifiitoto.

²⁶ Misifiiraturumo janaanici imitico mihicidino, bu amiihai icajjisuco guenene mificuudino. ²⁷ Toonofaño di ijico amiihai ififaño mijiihacusudino.

²⁸ Ananivahicaubo siino nanivacuudino. Jilliro dudicamaaje. Jaabo ududicamaaje bere idiicnoti ucuujivaachumoco daacihi.

²⁹ Iimitino iimaaco mihiimaadino iiminocoro mihiimaa miyaavogoco ujusisuno iimaaco, jaanoco uguubumoco imino imooniqui. ³⁰ Moocaani Gajjaco mihiidaasuvusudino. Diiberi amiihaico, Moocaanita miicaqui ihoovoco ificucumaño amiihaico atajasujifucu iicadi, mihicicafetequi.

³¹ Fanoova iibacasiti buhigovi miminifoto, bu sifiiratoti, sitaaco mihiibamo moovadiivonoti, sitaaco aivonono monoonoti, fanoova imititi icano buhigovi miminifoto. ³² Tolli icatimoro imino mihica fahigova mihidaasugocasi. Fahigovavi amiihai iibacasico mihimibachucasi, amiihaico Moocaani Cristofenedi amiihai imitico iimibachucubadi.

Jilli Moocaani Seeme Mihicamo Mihicahi.

5 Miiro amiihai Moocaani seeme agaijimo. Jaamo diibo iicabadiro mihica. ² Gajjima mihica, oono Cristo miikaico agaijiiboro mohallivi aacifutuboro guijeveubo asico agaicaumoro Moocaanico ejeecivono imono usuhicaubadi Moocaanidi aivo imino.

³ Jaamaño amiihai Moocaanitaro mihicacumaño ajashuno amiihaifeenevi miguiyicicuudino gaigoomima ica iimaaco, bu siomo imitibaco, bu fanoova imogo imitibaco icano. ⁴ Munuucuudino unucufesuno iimaaco, bu sicamañejejeque, bañifiiranejejeque icano, imino iicamo tolli icatatihi. Jilliro Moocaanico mihimo fanoovahallivi. ⁵ Jaanoti saatoho fanoovaaco iimogomo jihovo caanimico ejeecivefimobadiro jeevahi, saatoho jahisihijedi gaigoomima iicafimo, bu fanoova imitico omoonino icano Cristo Moocaani icamisi aivojifaño, efeejitinoco amiihairyo magajacuui. ⁶ Amiihaico sita bañidino ibañoifira iimaari, toneheje imitihalliti Moocaani ñihicuneri idasuno mooniji diiboco uguubuhicatimoco. ⁷ Jaaneguiiha amiihai diitojaagodi toonofaño di mihicadino.

⁸ Iticoni naha amiihai civonoguiino mihicabadi mihicahicauhi Moocaanico magajautisumi. Jaarumo jisumi sesehi mihicacuui Aivojiibo Cristoma mihicacumaño. Jaanegui sesehi iicamobadi mihica. ⁹ Miiro sesehigo iicamo imihusehi, miyaanoco iimaamo, bu iticovo ifiima icamo icano. ¹⁰ Magajaco cono Aivojiiboco imo imo omooninoco. ¹¹ Mihifono ifijaagodi mihicajirahana; civonoguiino iicamo omoonifinoco. Jaanoco jilliro esesehigoviro miminiyu. ¹² Aivo nucufesuno diito toovono eetavonehejeti mihiimaano. ¹³ Jaaruno paryi fanoovaaco seseene aachicicuuno foovohi icafihi, sese fanoovaaco aatyimesufimaño. ¹⁴ Jaamaño jilli noono:

Ijoho Moocaanico uguubutiibo cigarama iicaabobadi idiicaabo, deesticini. Jaaboro Moocaanico agaajatimo uchuumucuumobadi iicamofeeneti sihigovi diica. Jaadi ico Cristo gaajasuji, noonoro.

¹⁵ Jaaneguiiha imino mehesicini amiikai icaco, agaajatimo iicabadiro mihi-cadino, agaajamo iicabadiro mihica. ¹⁶ Jifucuje iminootihi. Jaaneguiiha ifafucuaaco sicamañovi mafatysudino. ¹⁷ Jaanegui fine jihovotobadi mihicano, magaja conoco Mohaivojiibo Moocaani iimogonoco. ¹⁸ Guiriicabobaco meheetavedino toono miinoco imitasuno. Jilliro Moocaani Gajjari amiikai jeebiico magahafusu. ¹⁹ Fahigova imono midillucasi Moocaani masinoco mamasiva paryi amiikai jeebiinofanodi, Mohaivojiiboco mihimo, masivamoro. ²⁰ Fahiijivaro Moocaanico fanoovahallivi mihimo Mohaivojiibo Jesucristo momofeenedi.

²¹ Fahigovavi sifi guinovi miminifotocasi Moocaanico mobocigomoro.

Jilli Miyaavogominaa Iijaminaama Iicano.

²² Gaigoomi amiikai tajemi iijiguiinovi miminifoto Mohaivojiibo iijiguiinovi mi-hicabadi. ²³ Miiro aiji mogai aivojiibo inigaibadi, oono Cristo Moocaani iijaminaa Aivojiibo inigai iicabadi iicaabo. Miiro monigai onoobadi meheetavonicihi. Jaabo bu Cristo, Moocaani iijaminaa Taajasuminaafi. ²⁴ Jaanegui oono Cristo mityaguiino Moocaani iijaminaa iicabadiro, gaigoomi amiikai tajemi mityaguiinovi fanoovavi miminifoto.

²⁵ Jaabadiro bu amiikai taabamico magaiji oono Cristo Moocaani iijaminaaco agaijiuboro diitohallivi ifiico aciubo. ²⁶ Jaamaño jilli mooniuhu diitoco iimibachu-uboro ijeevadi ificuuqui, inifaihuri, itaajasujiibegueri icano ifilluuboro, ²⁷ iimino iijaminaati ihimefeenevi ificuuqui, imihinibama ichahaqui, ajashunogayi añahi-icinimañobama ichahaqui icano, ajashuno tobadi iicanobama chahamo iicaqui, jilli imimo ijeevadi diibedi ificucafetequi. ²⁸ Jaabadi amiikai taabamico magaiji amiikai ifiico magaijibadiro. Mogaico agaijiibo ifiico gaijihi. ²⁹ Miiro cajaanoyoba ifi-ico ijiiheguemeba chahahi. Jilliro amachusumoro imino toomomo. Jaabadiro Cristo moonihi Moocaani iijaminaaco, ³⁰ miikai diibo ifibadi mihicamaño.^{§§} toofioto di-ibo uucu, diibo baci icano, onoonoco. ³¹ Miiro Caatinahaamefaño noono: Jilli iica-maño gaifi caanico, seejico icano jeevesuji mogaima sano igataavequi. Jaamisi saafi-irucui, noonoro. ³² Jino aivo sihidi ejeevanoco miyaminaa gaajatihica. Jaanoco bu uujoho jiiibegueji jilli eneejiruno neeji: Jino miyaano gaifi mogaico ataabava-sumi iicanicibadi mihica. Jaanoro bu Cristo Moocaani iijaminaaco ataabavaabobadi iicanoti noono.* ³³ Jaaneguiiha famooro amiikai, amiikai taabamico magaiji miino ifiicoro magaijinicibadi, bu jaabadiro gaigoomi amiikai tajemico mobocigo icano.

6 Seeme amiikai caanimico: Jii, monoo Cristofeenedi jino aivo iimino. ² Jino aivo tajiiiba aivo iticoniono aacigonoma iicano: Diicaani, diiseeji, icamisico bocigo.

³ Jaabo imino diicahi, bu jaabo guenenene jiiinjehalliri diicahi icano, noonoro.

⁴ Jaabadiro bu amiikai caanimi amiikai seemeque misifiratusudino. Jilliro fajjini-moro mujusisu jiiibogomoro Aivojiibo Cristoco imiyaaveguequi.

§§5:30 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jaamo miikai

*5:32 Griego iijiri ficuumo: Jino aivo sihidi ejeevano agaajaratino. Jino uujoho Cristoditi, Moocaani iijaminaaditi icano, onoonocoro.

⁵ Jaabadiro bu amiïhai jeeçivominaa, amiïhai aivojitoco: Jii, monoo jiijehallivi mi-hicanohachuta, bocigomoro, ñiicugomoro, miyanotiro Cristoco mejeecivomo mi-hicabadi. ⁶ Imino mejeecivo, diito amiïhaico ihiifinicusumiro diito imefeenevi imi-mobadi mihicaquiro icatino. Jilli Cristo jeeçivominaabadiro mihica, paryi amiïhai jeebiïfañodi imino meheetavo Moocaani iimogobadi. ⁷ Imo imo amiïhai dudicamaa-jeque meheetavo, miyaminaaco mihicabadi icatino. Jilli Mohaivojiiïbo Moocaan-ico mejeecivono iicabadi. ⁸ Amiïhairyo magaajacuui famooro iiminoco mehee-tavono jaadaco, jaabadiro Aivojiiïboti magaayicijinoco jijovoto icarumo, bu jijovoto icatirumo icano.

⁹ Jaabadiro bu amiïhai diito aivojito, tobadiro bu diitoma mihica, diitoco aami-gotimo. Mehesafoto diitobadiro bu amiïhai Aivojiiïbo niquejefaño iicaaboguiniïvi mihicahi. Jaabo miyaminaaco dugaacutihi.

Moocaani Moonicasi Gaachehuno.

¹⁰ Tañahabomi, jaaneguiiha quehecuno miminifoto Aivojiiïbofañodi, diibo sefa mityari. ¹¹ Mijicamaaje Moocaani moonicasi gaachehunofaño. Jaamo quehecuno mihicahi iji amiïhaico abañijiruneguiiha. ¹² Miïro ihuucuma, itiiïjohoma icano, miyaminaama mahamocasitihi, imiti gaijami mityama momoonicasihi, caamo jisituo gaijama, icivo jiiinje aivojitoma, jisumi jiijehallivi atajiiïbamoma icano. ¹³ Jaaneguiiha mijicamaaje paryi Moocaani moonicasi gaachehunoco. Jaamo majaabicahi iimitifucu iicasumi. Jaamo toono afatyoodi quehecuno mihicahi. ¹⁴ Amiïhaifeeneebeti miyaanoco misiyaavo niivigai meeheque mihicanicibadi, miya iijiri amiïhai feeyijeque mafabaacu amocasiminaafi cuhufeneri ifeeyijehallidi iji-cafetefibadi, ¹⁵ mihimibaivomo mijiiïbeguehi sajeebiiico aacino jiiïbogoco amocasimi-naafi iimibaivoobo itihaipaajeque ijicafotonicibadi. ¹⁶ Aivo fanoohalliviro miyaavogoma mihica. Jaamo toono ticovo mafataniivehi iji inisunoti oono amocasimi-naa ijagabamaaje bujeque ihusevari cijigaima icaneri diitoco itihibunoco ijagaba-maaiqui asatyonibadi. ¹⁷ Taajasuco amiïhai nigaihallivi majavuuvo amocasimi-naafi jigaiño nijegaco ajavuvonicibadi. Jaamoro Moocaani ijico magaayici aami-gabadi iicanoco Moocaani Gaija amiïhaico aacinoco. ¹⁸ Paryi jinooço meheetavo Moocaanima iimaamoro suufenitimo midillu Moocaanico Igaijafenedi. Jaamo paryi jinooço momoonihi mehesicini. Jaamo niinovatotimo mihicahi. Moocaanima mihiimaa famooro miyaavogominaahallivi. ¹⁹ Tahallivi bu tolliro Moocaanima mihiimaa uco Moocaani iimaahiïjico ihaciqui, ihiimaasumi quehecuno iimaaboro gaa-jasuqui agaajaratino taajasujiiïbogoco. ²⁰ Miïro uco Moocaani tobogoguiiha agallu-ubo tobogohalliti civojaminaafiti jino icahi. Jaanegui Moocaanima tahallivi mihi-imaa quehecuno jiiïbogoco jiiïbeguequi.

Niino Iimaa.

²¹ Magaijiiïbo monahabo Tiquico onooço Mohaivojiiïbo dudicamaaje amusumi-naafi amiïhaico uuditi paryi imino jiiïbegueji, bu jisumi eetavonehejete icano. ²² Tooneguiiha diiboco amiïhaijaago galluui, amiïhaico, jilli miïhai mihicahi, in-eequi. Jaamo toonofenedi mequehecutehi.

²³ Jaafa Moocaani, Mohaivojiiïbo Jesucristo icamisi monahabomico acihi sajeebii-icaco, gaijico miyaavogoma. ²⁴ Bu jaafa Moocaani imino moonihi paryi famooro Mohaivojiiïbo Jesucristoco agaijimoco, milli iicajitino gaijiri.

FILIPENSES

Filipominaadi Acaatiniuhaame Civojafañoti Pablo Jihaameque Caatiniuhi.

1 Uujoho Pablo, Timoteo icano Jesucristo jeecivominaatisi jihaameque macaatinihi paryi monahabomiguiiha, bu tolliro Moocaani iija aivojitedi, bu tolliro diito nahaboniminaa diaconomi onoomedi icano. Filipo cuumiri iicamo Moocaanita Jesucristofañodi iicamed. ² Moocaani Mohaivojiiibo Jesucristo icamisi iimihuse, isajeebii icanoma mihica.

Pablo Moocaanima Imaahi Miyaavogominaahallivi.

³ Amiihaiditi fahiijivaro eesafutusumi Moocaanico imehicahi amiihaihallivi. ⁴ Moocaanima fahiijivaro ihiimaasumi imo imo paryi amiihaihallivi dilluhicahi. ⁵ Miiro amiihaima sano miyaavogofaño mihicamoro mijiiibeguehi miticoniunoti jisumihachuta. ⁶ Uujoho imino gaajahi, Moocaani amiihai jeebiifañoti iimihijico ificuumoco. Jaabo suufenitiibo eetavejiiibo imino ujusisunohachuta Jesucristo siino jiiijehallivi asaadi. ⁷ Imino aivo jilli uujoho amiihaiditi eesamaañi, amiihaico agaijimaño, bu tolliro tajaagoti uco Moocaani imino omooninoma mihicamaño. Jaamaño uujoho civojafaño icarunaaca, bu aivojito imega uco asatyurunofaño jilli ditoco jiiibegueji taajasujiiibogoco, bu miyaano iicanoco neeji. ⁸ Moocaani gaajahi amiihaico uujoho paryi sihidi agaijinoco Jesucristo gaijiri. ⁹ Moocaanico amiihaihallivi dilluhicahi amiihai gaiji sihidi iguiratequi sihidi gaajama mihicamoro paryi Moocaani agaijibadi sitaaco magaijiqui. ¹⁰ Jaamo magaajahi aivo iiminoco mihicinoco. Jaamo mihinivatino ifiima mihicahi. Jaadi Cristo asaasumi iimitino amiihaihallivi chahaji. ¹¹ Jaachiiji Jesucristo amiihai ifiinoco imino eetaveji. Jaamo iiminoonocoro miguiraatusuhi Moocaani sihidi ejeevaaboco magaajasuqui, mihimequi icano.

Pablo Neehi: Jiijehalliri Iicanohachuta Cristo Iimogonocoro Moonihi, Noobo.

¹² Tañahabomi, imeguehi magaajanoco uuma jilli iicanofañodi janaanici taajasujiiibogo jiiibogocafotonoco. ¹³ Jaamaño tomominaa paryi tuucuumi aivojiiibo iijaco eteemehicamo, bu sitahaje icamo gaajacuui Cristoti jiiibeguehicanohalliti uco icivojaaninoco. ¹⁴ Civojafaño iicaruuco imo imo iicanoco tañahabomi aatyimemere quehecutehi Moocaani jiiibogoco Aivojiiibofeenedi iguihitimo jiiibeguequi.

¹⁵⁻¹⁶ Jaanoti saatoho Cristoti jiiibeguehicahi uco jiiihevemere uuma ihiibacasi-maño. Jaamo Cristoti jiiibeguehicahi jilli imiyaavogomoro icatino. Jilli iifurumo civojafaño iicaaboco uco janaanici idaasuno imoonisuqui. Jaanoti saatoho miyanotiro jiiibeguehicahi. ¹⁷ Jaamo uco agaijimoro imino moonihicahi, gaajamo uujoho taajasujiiibogohalliti jineeri iicanoco. ¹⁸ Jaaruno uudi milli icatino. Tolli icarunaaca saatoho miyanotiro jiiibeguehicahi. Jaanoti saatoho jilli miyaavogotirumo jiiibeguehicahi. Paryi jaaruno uudi imino Cristoditi jiiibogono. Jaano uco imo imo moonihi, imi janaanici imo imo icaqui. ¹⁹ Uuro gaajahi paryi tolli fanoova icarunofañoti civojafañoti ihiinejinoco amiihai tahallivi Moocaanima mihiimaahicanofeenedi, bu Jesucristo Gaija uco aamusunofeenedi icano. ²⁰ Uujoho sihidi iimogooboro esamaahicahi nucufeguetiibo icaqui, iguitiibo jiiibeguequi jisumi, fahiijiva iicahicabadiro

janaanici Cristo sihidi ejeevanoco fahijjivaro uuvi ihifuvusuqui uujoho iicaabovi, bu iguijevecuudi icano. ²¹ Uujoho jijjehalliri iicanohachuta Cristo iimogonocoro moonihi. Jaabadiro bu iguijevedi janaanici iiminoco gaayiciji. ²² Jaanegui gui-jevetiibo icaruva Aivojjiibo Jesuguiiha ducicamaajirahi. Jaamaño gaajatihi conoco uujoho iimogonoco. ²³ Uudi tihino toonociti conocohacho iimogono. Saanaagoobo imeguehicahi iguijeveneque Cristoma icacuuqui toono aivo uudi iimino. ²⁴ Jaanoti saanaagoobo imeguehicahi iicanoco toono amiihaiguiiha iimimaño. ²⁵ Jaabo jinoco iimogonoco imino agaajacumaño, gaajahi jijjehallivi amiihaima gueenene icajinoco amiihaico amusuqui. Jaamo janaanici mefeeci, bu jaamo janaanici imo imo mihicahi amiihai miyaavogofaño. ²⁶ Jilliti amiihaima uujoho gueenene icaji imo imo miicaqui Cristo Jesufañodi.

²⁷ Jaanegui amiihai ifico imino momooni Cristo Jesu jibogo onoobadiro miicaqui. Jaaneguiiha amiihaico meeciturunaaca, bu tolliro amiihaiti tehesino icarunaaca sabadiro imeguehi amiihai quehecuno sahigoviro mihicanoco. Bu tolliro imeguehi amiihai miyaavogo taajasujjibogofañoti asaanohallivi quehecuno mihicano jibogoco uguubunoco. ²⁸ Amiihaico amiihai minaa omooninoti mihiguete-dino. Toono diito omooninoti foovono magaajajirahi diito ifinijihigo efeejinoco. Jaabadiro bu diito amiihaico omooninoti foovono ifusumo amiihai mataajacuudimoco. Jino amiihai mataajacuuno Moocaaniti asaano. ²⁹ Miuro Cristo amiihaico acihi diiboco mimiyaavogonocoro icatino, tolliro bu amiihaico diibohalliti sita idaa-suno omoonijinoco. ³⁰ Amiihai, bu uujoho icano sabadiro idaaunofaño miicaqui. Amiihairyo mahatyimehincuuhi toonohallivi equehecufafetehininoco. Jisumi bu jaamo uuditi muguubuhicahi toonohalliti quehecuno iicaaboro iicanoco.

Cristo Iimogobadi Ifico Iguinonisuno, Bu Sihidi Ejeevasuno Icano.

2 Jaanegui Cristo amiihaico equehecatusuhachijji, diibo gaiji amiihaico ajacuhachijji, diibo Gaija amiihaima iicahachijji, gaijico, idaaugoco icano magaajahachijji, ² uco sihidi imo imo miminiyu famooro sabadiro mihicanofenedi, gaijifaño sahigo mihicanofenedi, bu sagajafeenediro, bu sabadiro momooninofenedi icano. ³ Amiihaiguiiharo momoonidino, bu quehe quehe amiihai ifico mehesicinimoro momoonidino. Jilli siicuno amiihai jeebiico miminiyumoro momooni. Amiihaiti famooro amiihai janaanici diitoco mejeevasu. ⁴ Paryi amiihai imino mihicajinocoro miguinedino, sita imino icajinocoro miguino.

⁵ Amiihaifaño mificu, Cristo Jesu esamaaje iicaubadi iicanoco. ⁶ Miuro diibo Moocaani ifiima icauruubo Moocaanibadi iicanoco gaijitiibo ⁷ uufocovi ficu-ubo iino iicaurunoco. Jaaboro jeecivominaafi ifibadiro ifiico miniiyuuhi ifiivo-vaunofenedi. ⁸ Jaabo miyaminaafi ifibadi iicaaboro ifiico guinovi miniiyuubo ejenaautimaño guijevafaño fuubo. Jaamaño guijeve imohobujehallivi guijeveubo. ⁹ Jaamaño Moocaani diiboco acihi janaanici allinocivi bocico, bu fanoohal-linocivi sihidi ejeevano momoco aciubo icano. ¹⁰ Jaamo ufucu Jesu momoco mugu-ubumoro mememuiivequi paryicino niquejefaño iicamo, jinijehalliri iicamo, bu jinijeguiino iicamo icano. ¹¹ Jaamo famooro Jesuco magaajamoro: Jesucristo Mo-haivojjiibo, meneequi, Dios Moocaani obocicafetjineguiiha.†

†2:11 (Apocalipsis 5.13-14)

Cristota Jiinjehallivi Aachicinobadi Icamo.

¹² Jaaneguiha agaijimo tañahabomi, amiñhaima iicasumi uco: Jii, meneehi-cabadiro jisumi uco: Jii, monoo tehesino icaruuboco. Amiñhaico ataajasunofañoro mududicamaaje. Amiñhai jeeñico siicuno miminiyumoro iñihicunoguiinoro mihica. ¹³ Miñro Moocaani amiñhaico acihicahi iimineheje imogoco. Jaaboro amiñhaico amusuhicaabo meheetavequi diibo jeeñi iimogobadi.

¹⁴ Paryi fanoovaaco imino meheetavo gaiquirari canifobamaaitimo, bu jenaautimo icano. ¹⁵ Amiñhaiivi miñhaiñooba amiñhai imitico atyimejitihí. Jil-liro iimitino jihovotobadi iicano miyaminaafeenevi Moocaani seemetiro mihica. Amiñhai diitofeenevi imino mihicaneri mahachicini, meeciri icivono jiinjehallivi aachicinicibadi. ¹⁶ Fiivo jibogoco masatyonofeenedi tolliro uujoho Cristo asaasumi imo imo icaji amiñhaiti, sicamañovi iñibeguehichatimaño, bu sicamañovi tadyudicamaaje ofootimaño icano. ¹⁷ Bu tafico guijenisujirahi amiñhai miyaavogofeenedi Moocaanico mejecivonoco ifutusujirahi. Jaaneri uujoho imono icahi. Jaanoco paryi amiñhaima uujoho dugaacuhi. ¹⁸ Amiñhai bu tolliro imo imo mihica. Jaamoro uujoho imo imo iicanofañodi mihica.

Timoteo, Epafrodito Icamisico Pablo Agalluuno.

¹⁹ Aivojñibo Jesu iimogohachiiji Timoteoco goovano galluji amiñhaico imeecitequi. Jaabo amiñhaiditi uhuumiibo uco iñibogonoco uguubuuboro imo imo icaqui. ²⁰ Uuma chahamo saatocho uujoho eesamaaibadi eesamaaimo, bu chahamo saatocho miyanotiro amiñhai imino mihicajinoco aivo iimogomo. ²¹ Famoooro imeguehichahi ifiicoro imino omooninoco. Jaamo imogotimo Cristo Jesuguiha imino omooninoco. ²² Jaanoti amiñhairyo magaajacuui Timoteo iimihuseque iifusuhicanoco, jaabo caanico illi aamusunicibadi uco amusuhicaabo taajasujibogoco iñibeguehicaaboco. ²³ Jaaneguiha millihacho uco omoonijinoco agaajacudi diiboco amiñhaijaago galluji amiñhaico imeecitequi. ²⁴ Jaabadiro bu Aivojñibo Jesufeneedi esicinihi uujoho bu amiñhaico goovano emeecitejinoco.

²⁵ Tolliro bu aivo uudi imino monahabo Epafrodito onooboco amiñhaijaago agalluuno, tadyudicamaajeque, tajiibogoco icano uco anahabonihicaaboco amiñhairyo uco ihamusuqui magalluuhiniiboco. ²⁶ Jaabo imogoobo amiñhaico aatyimeneque guiraano idaasuvehiniibo diibo iguihuvaunoco amiñhai muguubuhinoti. ²⁷ Miyaano guihuvahiniibo guijevhnicuruubo. Jaaruuboco Moocaani idaasuguehinihi, diibocoro icahinitino, tollirehini bu uco. Jino idaasuno iicano diibo iguijevhinineri janaanici idaasuno icajiruneguiha. ²⁸ Jaaneguiha imeguehi diiboco agalluunoco. Jaamo siino diiboco maatyimemere imo imo mihicahi, toonoti uujoho sihidi idaasuno icatiibo icaqui. ²⁹ Jaanegui imo imo diiboco maagaayici Aivojñiboco mimiyaavogonofeenedi monahabo iicamaño. Jaanegui fahiijivaró mobocigusuhica diibobadi iicamehejeque. ³⁰ Jaabo Cristoco ejecivonofañodi iguijeveruubo miyaminaa agaicaaujirunoti iiguitimaño uco amusuubo amiñhai uco mahamusujitirunoti.

Miyaano Hicovono Ica.

3 Jaaneguiha tañahabomi Mohaivojñiboco mimiyaavogomo, imo imo mihica. Jaamaño uudi gaiquiveechutino sano iivicoro amiñhaidi acaatinino amiñhaico

imino ificuuqui. ²Mehesicini jicumibadi iicamoti, iimitinocoro omoonihicamo iimeehequere iquitihicamo judiomiditi. ³Jaanoti miikai miyanotiro mojeebifañodi Moocaanico mejeecivehicamo. Jaamaño imo imo mihicahi Cristo Jesuta mihicamaño. Jaamaño moficoro macahacisujitirahi. ⁴Uujoho naa tafico acahacisujirububo, miikaiñooba tajanaanici tonehejeque eetavejirumo chahahi. ⁵Miuro uco judiomiooboco tameeheque quiticiumo ifiivuunoti sahuse juugahuseti mifucuci, safucu idiino icauboco. Miuro uujoho israelmioobo, Benjamin cuumioobo. Uujoho ifiivuunotiro hebreomioobo, hebreomiotisi seemene. Jaabo uujoho fariseo. Jaamaño judiomi tajiibaco imino miyaavuguuhi. ⁶Jaanohalliti iicaaboro Jesujaagodi iicamoco idaasuno moonihicauhi, tajiiba onobadi imino icahicaumaño. Jaamaño miikaiñooba uuti milli neehicautihi. ⁷Jaano jino uudi iticoni sihidi aivo miyaano icahicauruno jisumi uudi sihidi jeevacutihi Cristomaryo icacuuqui. ⁸Jaamaño paryicino fanoovaaco jeevesucuhi, toono janaanici iicanoco Cristo Jesu Tahaivojiboco agaajacumaño. Cristoguiinodi paryi fanoovaaco ejeevesucuumoco jihovonobadi esicinicuuhi Cristoco agaayiciboro diibomaryo icacuuqui. ⁹Moise tajiibanofañodi iticovono ifiima icacutiibo icaqui. Jilli Moocaani uco igaayiciqui Cristoco imiyaavogonofeenedi. Miuro Moocaani imiyaavogomoco gaayicuhi. ¹⁰Uujoho imeguehi Cristoco agaajanoco, bu diibo ubuheeteuno mityama icaqui, tolliro bu diibo idaasuno icaubadi icaqui, bu diibo iguitiiboro iguijeveubadi guijevequi, ¹¹diibo guijevefañoti siino ubuheeteubadi buheetequi icano.

Niquejefaño Efeejimo Jilli Jisumi Icahi.

¹²Paryi tonehejevi ifutucuuhi, bu aivo imicuuhi onoonoco imogotihi. Jilli gaamicinichi ofoobo toonovi ifetequi Cristo Jesu iticoni uco iciumaño. ¹³Tañahabomi: Uujoho toonovi imino ifutucuuhi, nootihi. Dojicuvi iminifotonoco iimogotiiboro sefaquifetehi tahimega iicanovi ifetequi, ¹⁴nijequevi ifetequi sefano moonihi ijaadaco gaayiciqui. Tooneguiiha Moocaani miikaico niquejefaño cuuhuvahi Cristo Jesufañodi.

¹⁵Paryi famooro imino mimiyaavugucuumo sabadiro mehesicinicuuhi. Jaanoti siibadiro mehesicinihachiji, Moocaani amiikaico tolliro gaajasuji. ¹⁶Jaanoti oono mihifutucuumofañoro masii sabadiro quehecuno mihicacuuqui.

¹⁷Tañahabomi, jino uujoho icabadiro mihica. Jaamo maatyimemere magaaja, ¿naa miijoho imino amiikaico monoobadi icahi? ¹⁸Fahijivaro amiikaico neehicacuuhui. Jaarunoco bu siino jino neehi taaboro. Ajashutimo icahi Cristo imohohallivi iguijeveubo jiihogoco jiiheguemere iicamo. Jaamo ufucu finiji. ¹⁹Jaamo Moocaanico caanivahicatihi. Jilli ifi iimogonocoro moonihicamo. Unucufeguejirunoco nucufeguetimoro: Aivo sihidi mimityahi, noomo. Jilli jiiinjehallionocoro esamaaimo icano. ²⁰Jaanoti naha miikai niqueje cuumiminaa, tahigoti Motaajasuminaafi Aivojiiibo Jesucristo asaajiiboco meteemehicahi. ²¹Diibo miikaico mohimiti ifinijino ifiico iimino ifiti miniyuji. Jaabo diibo ifi ovosiibadi iicaqui, imityari tolli moonijiibo paryi jiiinijeque iguiinonijino mityari.

Aivojiiibofaño Imo Imo Mihica.

4 Jaaneguiiha agaijimo tañahabomi, amiikaico sihidi aivo aatyimeguehicamo, amiikai tahimohica, tadyudicamaaje jaada mihicamo, agaijimo quehecuno Aivojiiibofaño mihica.

² Evodia onoogo, Sintique onoogo icamifeque neehi: Sabadiro miminifoto Aivojiiibofañodi. ³ Bu ijoho tadyudicamaaje nahaboniminaafico neehi: Diitifeque daamusu. Miïro diitife sihidi jenaauono dudicamaaiuhi uuma, taajasujiiibogoco ijiiibuguboma, tolliro Clemente onooboma, bu saatoho sano uuma ududicamaaiumoma icano. Jaamo momono niquejefañi fiivohaamefaño caatinicinicuuhi.

⁴ Jaaneguiiha Aivojiiibofañi imo imo mihica. Siino bu neehi: Imono mihica, ⁵ famoovaro amiihai imihuseque igaajaqui. Jaanegui mehesicini, Mohaivojiiibo fiiticuuhi.

⁶ Fanoovati idaasuvotimoro toonohallivi Moocaanima mihiima. Diibocoro midillu. Jaamoro toonohallivi diiboco mihimo. ⁷ Jaachiiji amiihaico Moocaani isajeebiico aciji, miyaminaafi eesicinino janaanivivi afatyocininoco. Jaano amiihai jeebiico, bu amiihai esamaajeque icano imino teemeji Cristo Jesufaño.

Iminocoro Mehesamaaje.

⁸ Niinoono jino ijiiibogono: Tañahabomi, paryi miyaano iicanocoro mehesamaaje: Paryiicino miinoco obocigusunehejeque, paryiicino iticovonehejeque, iidicitinehejeque, aivo oovosiinehejeque, miinoditi imino unuusunehejeque, paryiicino iiminehejequere mehesamaaje miinoco achahacisusunehejequere icano.

⁹ Amiihaico ijiiibeguehicanoco momooni iifusuhicanoco, uujoho eheetavonoco, mahatyimehicanoco muguubuhicanoco icano. Tolli momoonihachiiji Moocaani sajeebiico aaciibo amiihaima icaji.

Filipominaa Pabloco AACINO.

¹⁰ Jaanegui Aivojiiibofañodi imo imo icahi uco siino mehesafeteneguiiha: Uco majabajeevecuuhi, uujoho nootih. Gaajacuuhi uco mahamusujiruno nihibamima machahanoco. ¹¹ Ucuujivaachumaño, nootih. Uuma iicadinomaryo imo imo iicanoco jeevamaaicuuhi. ¹² Gaajacuuhi idaasuno iicajirunoco, bu sihidi sinehejema iicajirunoco icano. Jeevamaaicuuhi fanoovavi iicanoco utuvanovi, bu ajebaco ajaabicinovi, sihidi iicanovi, achahanovi icano. ¹³ Fanoovavi jeevamaaicuuhi Cristo uco mityaco aacimaño. ¹⁴ Jaarunofañi amiihai uco imino momoonihahidaasufaño mihicamaño.

¹⁵ Miïro amiihai Filipino cuumiminaa magaajacuuhi taajasujiiibogoco ijiiibugubo iticoniunoco. Jaabo Macedoniati ufuusumi idiimoro amiihai Filipori icaja Moocaani iijaminaa taja magalluuhi uco mahamusuno nihibamico tafenedi Moocaani amiihaico aamusunoco magaayicino jaada. ¹⁶ Miïro uujoho Tesalonicarirehiica icaunaaca amiihai taja nihibamico magalluhicauhi; ¹⁷ uuro gaayiciqui icatino, tolliro bu amiihai ufucu toono jaadaco Moocaaniti magaayiciqui. ¹⁸ Jaanoti uujoho iimogono janaanivivi gaayicicuuhi. Epafroditoma taja magalluuno uudi imino ifutucuuhi. Jaano uudi Moocaanico ejeecivobadi jeevano. Miïro siicijeminaa Moocaanico afacicineri ejeecivunoco Moocaani imo imo gaayicuihi. Jaabadi uco mejeecivonoco Moocaani imo imo gaayicuihi. ¹⁹ Jaanegui amiihai Cristo Jesuco imiyaavogomoco Moocaani jaafa acihi paryi mucuujivaachudinoco, diiboma niquejefañi fano ajashutino iicamaño. ²⁰ Jaanegui Moocaanico mihimo fahiijivaro. Fine.

Niino Fitacu.

²¹ Jesucristofeenedi tajiico paryi famoocoro mahaci Moocanita iicamoco. Paryi monahabomi uuma iicamo amiihaijaago iijico galluuhi. ²² Tolliro bu iijico galluumo famooro jimañeri Moocanita iicamo, bu tolliro imi janaanici Roma aivojjiibo Cesar onoobo iijaminaa amiihaijaago iijico galluuhi.

²³ Jaafa amiihaico Mohaivojjiibo Jesucristo imino moonihi.

COLOSENSES

Colosa Jiinjieri Iicamedi Pablo Acaatiniuhaame. Pablo Caatiniuhi Colosa Cuumiri Iicaja Moocaani Iijaminaadi.

1 Uujoho Pablo Moocaani jeebii iimogobadi Cristo Jesu minisuminaafi, diibo agalluubo eneejiruno. Sano monahabo Timoteoma ² jiihaameque macaatinihi Colosa cuumiri iicamo Cristoco imiyaavogomo Moocaanita iicamedi. Jaafa Dios Moocaani amiihaico imino omooniiBORO isajeebiico acihi.

Pablo Moocaanima Iimaahi Miyaavogominaahallivi.

³ Fahiijivaro Moocaanico MohaivojiiBO Jesucristo Caanico mihimehicahi diiboma amiihaihallivi mihiimaamoro. ⁴ Miihai amiihaiti muguubuhi Cristo Jesuco mimiyaavogonoco, tolliro bu paryi Moocaanita iicamoco magaijnoti icano. ⁵ Jilli amiihai momoonihicahi, amiihaidi niquejefaño ificuucininoco motoomoro. Jaamo amiihai toono eesicininoma mihicahi taajasujiiBogoco muguubuunofaño. ⁶ Tobogocoro amiihaico ijiiBUGUUBOGO jino guiraatobogoro ofoobogo fanoojiinjirero guiraatobogoro feehi, oono amiihai Moocaani gaijiti amiihaifeenevi ihiimaaunoco muguubuuno iicaubadiro. Jaanoco amiihai magajauhi toono gaiji miyaano iicaunoco. ⁷ Jaano toonoco amiihaico magaijiiBO monahabo Epafra onooBO jiiBUGUUIHI. Diibo miihaima ududicamaaiubo. Jaaboma miihai mihicahi Cristoco jeevesutiiBO ejeecivehicaaboma. ⁸ Diibo miihaico jiiBEGUEHI amiihaiditi, bu amiihai Moocaani Gaija aamusunofeenedi magaijicasinoditi icano.

⁹ Jaamaño miihai toonoco amiihaiditi muguubuhininotiro suufenitimo Moocaanima mihiimaahicahi amiihaihallivi, dilluumoro amiihaico Moocaani igaajasuqui imino iimogonoco. Jaaboro amiihaico fanoovaaco igaajasuqui, bu fanooheedene Moocaaniti asaanoco igaajasuqui icano. ¹⁰ Tolliro bu midilluhicahi jaamo imino mihicahi AivojiiBOTA iicamo iicanicibadi fahiijivaro momooni diiboco imo imo omooninoco fanoova imico sihidi eetavomoro. Jaamo imino Moocaanico magajahi. ¹¹ Tolliro bu midilluhicahi amiihaico sefano imooniqui ihovosi mityari. Jaamo imo imo fanoova icarunoco majaabicahi. ¹² Jaamoro Moocaanico mihimo miihaico iimibachuuboro ufucu ita iicamoco foovohi aacijinoti niquejefaño magaayicijinohallivi. ¹³ Jaabo Moocaani miihaico taajasucuuhi icivono mityati. Jaaboro miihaico agaijiiBO Illi aivojifaño ficuucuubo. ¹⁴ Diibo miihaico taajasuhinicuuhi mohallivi iguijeveunofañoDI mohimitico ubuusuuboro.

Moocaanima Sajeebii Mihicacuuhi Cristo Iguijeveunofeenedi.

(Jn 1.3; Heb 1.2)

¹⁵ Moocaani otoovoobo foovono saauhi jiijehallivi Illi ifiiri. Jaabo diibo sahiijitiro iicacuubo, fanoova chahaunaacaro iicacuubo. ¹⁶ Diibofoenedi Moocaani paryi fanoovaaco eetavuuhi niquejefaño iicanehejeque, jiinjehalliri iicanehejeque icano; iifuvusunehhejeque, bu iifuvusutinehejeque icano. Tolliro bu paryi aivojinoco, paryi guinoninehejeque, bu paryi tajiibanehejeque, paryi gaijano mityanehejeque icano, paryi diibofoenedi eheetavocafutuuno diibeguiiharo. ¹⁷ Cristo fanoohimegaviro icacuuhi. Jaabofoenedi paryi fanoova sahigo imino icahi. ¹⁸ Jaabadiro buunaji

miihai Moocaani iijaminaa mihicamo. Jaanoti Cristo Moocaani iijaminaa Aivojiiho inigaibadi iicaabo. Jaabo sefari miihai mihicahi. Jaabo aivo iticoni guijevefañoti buheeteuhi fanoova mityahallivi diibo iicaqui. ¹⁹ Miiro Dios Moocaani Jaabo achi Jesucristo tolliro bu Dios. Jaaneri Moocaani imo imo icahi iimogobadi iicamaño. ²⁰ Tolliro bu Moocaani imuguuhi Cristofañodi paryiicino fanoovaaco sajeebii ificunoco, paryiicino jiiñejhalliri iicanehejeque, bu paryiicino niquejefañi iicanehejeque icano. Paryiicino sajeebii fanoovaaco Cristo imohovi itiijoho ucuunofañodi ificucuuboro.

²¹ Iticoni naha amiihai, amiihai jeebiiifañodi Moocaaniminaati mihicauhi, iiminotinoco momoonihicaumaño. Jaarumoco jisumi Moocaani ifimaryo sajeebii ficucuuhi, ²² Cristo idaasuno ifiri iguijeveunofeenedi. Jilli mooniubo diiboco amiihaico diibo imefeenevi ihifusuqui iimibachuuboro mihinivatimoco, imitibama chahamoco icano. ²³ Jaaneguiha quehecuno mihica miyaavogofañi faicuvano mabacoocovamoro taajasujibogoco mimiyaavuguunofeenedi mehesicininoti buhigovi minifototimo. Jaabogo jiihogocafetehi paryi fanoojiinijeri. Jaabogoco uujoho Pablo amusuhi iijibogoobo.

Pablo Moocaani Iijano Jeecivominaafiti Ficucafetehi.

(Ef 3.1-11)

²⁴ Jaabo jisumi amiihaihalliti idaasuno omooniruneri imo imo icahi. Jaamaño jilliti iifutusuuboro feehi tafiiwi, oono Moocaani iijaminaaguiha Cristo dudicamaajeque eheetavomaño idaasuno iicanofeenedi. ²⁵ Jaamaño uujoho Moocaani iija jeecivominaafiti icahi amiihaico imino mooniqui Moocaani uco atajiiibaumaño, bu tolliro paryi jiiñjeminaaco imino Moocaani jiihogoco jiipeguequi icano. ²⁶ Tolliro bu aivo siicijetiro agaajaratino, paryi siicijeminaadi toovono iicanoco gaajasuqui. Jaanoco bu Moocaani ita iicamoco gaajasucuuhi. ²⁷ Diitoco naha Moocaani imeguehi agaajasunoco ihovosi busumijeque, toono agaajaratinofañi iicanoco judiomi iicatimedi. Jaano toono agaajaratino Cristo amiihaifaño iicano. Jaabo diibo imino niquejefañi mihicajinoco mehesiciniibo.

²⁸ Jaamaño miihai Cristoti mijiipeguehicahi, bu famoovaaco mafajiiñihicahi. Famoovaaco magaaasuhicahi imino igaajaqui. Jaamo famooro imino Cristofañodi ijusiqui. ²⁹ Tooneguiha uujoho sefano ejenaauuboro Cristo uco mityaco aacinoofeenedi dudicamaaihicahi.

2 Jaanegui imeguehi magaajanoco sefano amiihaihalliti omoonicasinoco, bu tolliro Laodicea cuumiri iicamohalliti, bu paryi uco tahimeque aatyimetimohalliti icano. ² Imeguehi amiihai diito jeebiinoco mequehecucusunoco sano gajifaño iminifotomoro paryiicino gaajaco igaayiciqui. Jaamoro imino Cristoco igaajaqui diibo Moocaani iiji gaajaratino iicauboco. Jaarunofañi jisumi diiboco magaaajuhi. ³ Miiro diibofañi paryi gaaja, bu gaajaci icaneheje busumije paryi ficucinicuhi. ⁴ Jilli amiihaico neehi miijoho amiihaico ihiimaari bañitimo iicaqui. ⁵ Amiihaiti tehesino icaruubo tahesamaajeri amiihaifeenevi iicajirubadi icahi. Jaaboro imo imo icahi amiihai sabadiro mihicamoro quehecuno Cristoco mimiyaavogonofañi mihicanoco agaajaaboro.

⁶ Jaanegui Jesucristoco amiihai jeebii aivojiihoti magaayicuihi. Jaaneguiha jisumi sano diiboma mihica, ⁷ diibofañodi amiihai ifiico quehecuno mabacocon-

moro mificu, sefano amiïhai miyaavogoma oono amiïhaico ijïibuguubadi, fahiïjivaro Moocaanico imomoro.

Cristofañodi Bohono Ifiima Mihicano.

⁸ Jeedi mehesicini. Amiïhaico sita sicamañehejeque onoomoro abañinoco miyaano meneedino diito Cristofañodi icatihi. Jilli miyaminaa jeevamaajequere si-vamo, miyaminaa ejeecivefinocoro sivamo icano.

⁹ Jaanoti Moocaani Dios. Jaabo achi Cristo, tolliro bu Dios. ¹⁰ Jaamaño amiïhai paryi fanoomaryo mihicahi diiboma mihicamaño. Diiboguinovi icano paryi tajïbaneheje, gaijano mityaneheje icano. ¹¹ Jaabadiro bu amiïhai miquticicafutu-uhi. Jaaruno ifiico iquiticifibadi icatino, jilli amiïhai ifi iimogonoti mataajacuuneri. Jino naha Cristoti asaano quitici. ¹² Miïro miniticafontoneri amiïhai sano Cristoma micihacafetehi. Jaamoro bu sano diiboma mubuheetesucafetehi, Moocaani mitya di-ibo guijevafañoti siino ubuheetesuunoco mimiyaavogomaño. ¹³ Iticoni naha amiïhai muchuumucuuhi amiïhai jeebïfañodi amiïhai imitiri, bu miquticiniutimaño icano. Jaarumoco jisumi Moocaani fiivoco acicuuhi sano amiïhaico Cristoma, paryi amiïhai imitico ubuusuboro. ¹⁴ Moocaani paryi mohallivi jaaducuuhi. Miïhaico mohim-itico eneehicaunoco finisucuubo imohovi etetecuuneri. ¹⁵ Miïro Cristo imohovi igu-ijeveuneri paryi guiinonicuuhi tajïbanoco, gaijano mityanoco icano miyaminaa imefeenevi guiinoniuhi. Jaanoco icivojaaniuboro satyuubo imohovi iguijeveuneri toonoco iguiinoniuboro.

Niquejeonehejequere Miguiino.

¹⁶ Jaaneguiiha miïhaiñooba amiïhaico mamachunoti, mahadunoti icano amiïhaico dejedudimo, bu tolliro bohono nihiba iinuusumi jïibaimonoco meheetavonoditi, bu jaguisifucujediti icano amiïhaico dejedudimo. ¹⁷ Toneheje jilli asaaujino ijino iicauno. Jaanoti naha miyaabo iicaabo Cristo. ¹⁸ Jaanegui mehesicini, oono saatoho siicujeebïmobadi iicahicarumo Moocaani toomominaa-coro ejeecivehicamo, amiïhaico ufucu ajaadunoco magaayicijirunoco icisutimo icadino. Diito jilli aatyimetinehejeque omoonimoro: Aivo sihidi mejeevahi, noomoro quehequimaaihicamo, jilli sicamañocoro ifitiro tolli jeevanobadi eesamaaimoro. ¹⁹ Jaamo diito, Cristo monigaibadi iicaaboma gataacinitih. Jaanoti miïhai Cristo ifibadi mihicamoco diibo aamusuboro ujusisubadi ficuubo, Moocaani esamaaje onobadi icano.

²⁰ Jaanoti naha amiïhai sano Cristoma miguijevecuumoro sinehejequere miyami-naa esamaajeque momoonicuutih. Jaamaño ¿collih jaamo jïinijeminaa agaajati-mobadi mihicahicahi, jïinijeoneheje atajïibanoguinovi miminifotomoro? ²¹ Oono: Jinoco dudïicidino, toonoco machudino, dihusefaño gaayicidino, ononehejequere momoonimo.

²² Paryi toneheje jilli miyaminaa tajïbanehejere. Jaano paryi finijino itajïiba omoonihicanehejema. ²³ Jaaneheje aivo gaajama iicanehejebadi jeevajirahi, sihidi ejeevano ijicoro atajïibamaño siicujeebï icanehejequere, sihidi jeevanehejeri ifi-inoco omooninehejequere. Jaaruneri mofi iimogonehejequere miguiinonijitirahi.

3 Jaanegui amiïhai Cristoma sano mubuheetehinicumoo miguiino niqueje-fañoonocoro, oono Cristo Moocaani miyanaagueneri igicinihigonehejequere. ² Jïinijeonehejequere esamaaitimo niquejeonehejequere mehesamaaje. ³ Miïro

amiihaima sano Cristo miguijevehinicuui. Jaamaño jisumi amiikai ifi diiboma sano Moocanifaño fataniicinicuui. ⁴ Jaabo Cristoro jino miikai mihicano ifi. Jaamaño diibo ubuhugaavusumi amiikai sano diiboma bu mubuhugaaveji. Jaamo diibo ovosiihaivojifaño mihicaji.

Eedehifi, Bohono Ifi Icano.

⁵ Jaaneguiiha jinijeono amiikai ififaño iicanehejeque miguijeni. Miikaiñooba buhiguejedi amiikai taabami iicatimehejema mihicadino, bu tolliro iidicunehejeque momoonidino, fanoovaaco imeguehicanehijeque, iimitino imogonehejeque icano momoonidino. Fanoovaaco saatooro mujuvihicinidino toono jihovo caanimi jeevobadiro jeevahi. ⁶ Tonehejehalliti nihicuneri idasuno Moocaani omoonino saahi, paryi diibo ononoco: Jii, onootimohallivi. ⁷ Tonehejeque amiikai paryi momoonihicauhi eedehifiima mihicausumi. ⁸ Jaarumo paryi jinehejeque jisumi mejeevesucu. Sifiiratedino, icajisunehejeque mifinisu, bu imitinoco momoonidino, sitaaco aivono noojohoco, iidicuno iimaaneheje amiikai ijiti ihinejirunehejeque icano mifinisu. ⁹ Fahigovavi mabañicasidino. Amiikai eedehifiico, bu iticoni momoonihicaunehejeque icano mejeevesucuunoco siino momoonicuudino. ¹⁰ Bohono ififaño mijicafutucuuno janaanivivi imitonoro ifeequi miyaabo Moocaani toonoco eheetavuubo ifi iicabadi. Jaamo imino diiboco magaanovivi mihifetehi. ¹¹ Diibofaño chahano diito griegomi, diito judiomi, diito iquiticinimo, bu iquiticinitimo, siijinijeoto, bajiminaa, jiovoto, bu sajeebii iicamo icano oononeheje. Jilli paryiicino fanoovaro Cristo. Jaabo paryi famoovafaño icahi.

¹² Amiikaico Moocaani gajiji diibotaro miicaqui amiikaico iicicuumo. Jaaneguiiha idasugo mityanofaño mihica, imihusema, famooguiinoviro iicasunoma mihica, siicujeebiiba omooninoma, bu fanoova jaabicima icano. ¹³ Jaamoro sabadiro fahigovavi majaabicicasi, fahigovavi amiikai iibacasico mihimibachucasi. Jaanoti bu saatooro sitaama imitino iicahachijii oono Cristo amiikai imitico iimibachucubadiro mihimibachucasi. ¹⁴ Fanoohalliviro aivo gajijima mihica. Toono paryi fanoovaaco sahi agataacunoro imino fanoovaaco ifutusunoco. ¹⁵ Jaaneguiiha jaafa amiikai jeebiinoco Moocaani isajeebiri ticuvusuhi. Tooneguiiha amiikaico cuuhuvaubo saafi ifitiro miicaqui. Jaamo diiboco mihimehicomoti mihica.

¹⁶ Tolliro bu jaafa Cristo jiiibogo amiikai jeebiinoco paryi imino gahafusuhi. Jaaneri fahigovavi mijiiibogocasi, bu fanoogaajari fahigovavi mequehecutusucasi. Tolliro bu Moocanico iimono masinoco mamasiva, bu Cristo masinoco mamasiva, fanoova Moocaniguiiha iicano masinoco, diiboco amiikai jeebiifañodi imomoro mamasiva. ¹⁷ Paryi fanoovaaco monoonehejeque, meheetavonehejeque icano momooni Aivojiiibo Jesu momofenedi, diibofenedi fanoovahallivi Moocanico imomoro.

Cristota Jilli Iyotoma Icano.

¹⁸ Gaigoomi amiikai tajemi ijiguiinovivi miminifoto. Jilli mooni Aivojiiibo Cristoco imiyaavogomo tolli icafihi. ¹⁹ Jaabadiro bu amiikai gaifimi amiikai taabamico magajii. Jaamoro diitoma misifiiratedino. ²⁰ Jaabadiro bu amiikai seeme amiikai caanimi, seejimi icano atajiiibanoco: Jii, monoo. Toono mohaiivojiiiboco imo imo omoonino. ²¹ Caanimi amiikai seemeque misifiratusudino, diito ifiico mejeevesudino. ²² Jaabadiro amiikai jeevominanaa amiikai aivojitoco fanoovavi:

Jii, monoo, jiijehallivi mihicanohachuta diitoma imino mihicaquiro. Diito ihiiifinici-sumiro icatino, jilli miya jeebiiiri Moocaanico miñihicugomoro. ²³ Paryi fanoovaaco momooninoco imo imo momooni Aivojiiibo Jesuco mejeecivonicibadi, miyaminaaco mihicanicibadi icatino. ²⁴ Amiihairyo magaaajacuui toono jaadabadi iicano Aivojiiibo ibusumijeque amiihaico aacijinoco. Miiro amiihai Cristoco mejeecivehicahi amiihai miya Aivojiiibo iicaaboco. ²⁵ Jaabadiro bu iimitinoco omoonihicaabo toono jaadaco gaayiciji. Miiro Moocaani miyaminaaco dugaacutihi ijeevadisahaje.

4 Jaabadiro bu amiihai aivojito, amiihai jeecivominaaco imihuseme omoonibadi, imino momooni. Mehesafoto tolliro bu amiihai, amiihai Aivojiiibo niquejefaño iicaaboma mihicahi. ² Suufenitimo Moocaanima mihiimaa imino mehesicini-moro, bu Moocaanico fanoovahallivi imomoro mihica icano. ³ Tolliro bu miihahallivi Moocaanima mihiimaa, Aivojiiibo miihaico aamusunofeenedi taajasujiiibogoco mijiiibeguequi, Cristo jiiibogo agaajarautinoti mijiiibeguequi icano. Miiro tobo-gohalliti jino uujoho civojafaño icahi. ⁴ Jaanohallivi Moocaanima mihiimaa imino foovono uujoho toonoco gaajasuqui omoonijibadi. ⁵ Quehecuno mihica miyaavogominaa iicatimoma sicamañovi ifafucuvaaco mafatyusudino. ⁶ Fahiijivaro imino mihiimaahica imo imo. Imino magaaaja sitaaco mihiimusuhicajinoco.

Niino Iimaa.

⁷ Magajiiibo monahabo Tiquico onoobo miihaico jeevesutiibo aamusuhicaabo, bu uuma sano Aivojiiiboco ejeecivehicaabo, amiihaico paryi uuti imino jiiibegueji. ⁸ Tooneguiiha amiihaijaago diiboco galluuhi amiihaico jilli mihicahi ineequi, bu amiihaico iquehecutusuqui icanouno mihica miyaavogomi. ⁹ Tolliro bu diiboma foobo magajiiibo miihaicoro ejevesuhicatiibo monahabo Onesimo diibo amiihaiti saafi iicaabo. Diitisi amiihaico jiiibegueji paryi juu iicanoco.

¹⁰ Tacivojati uco anahaboniiibo Aristaco onoobo amiihaijaago iijico galluuhi, tolliro bu Marco Bernabe nahabo icoomoobo achi amiihaijaa iijico galluuhi. Diibo amiihaico ijiiibeguehicacuubo. Jaabo amiihaico abaatohachijii diiboco imino magaaayici. ¹¹ Tolliro bu Justo onooboco bu Jesu eneehicaabo iijico amiihaijaago galluuhi. Jito idiiimoro judiomiti imiyaavugucuumoti Moocaani aivojiguiiha uuma sano ududicamaaimo. Jaamofeenedi uujoho tafiico jacusucafetehi. ¹² Tolliro bu Cristo jeecivominaafi Epafra onoobo amiihaijaago iijico galluuhi, diibo, bu saafi amiihaioobo iicaabo. Diibo fahiijivaro sihidi amiihahallivi Moocaanico dilluhicahi diiboma ihiiimaaboro. Jaamo amiihai quehecuno mihicamoro aivo imino amiihai jeebiico miminiyui Moocaani iimogonocoro meheetavejinojaagoviro. ¹³ Uujoho imino gaajahi Epafra amiihaiditi ifiico niji niji omoonihicanoco, bu tolliro Laodicea cuumiri iicamediti, bu Hierapoli cuumiri iicamediti icano iicahicanoco. ¹⁴ Tolliro bu magajiiibo taabuminaafi Lucas iijico amiihaijaa galluuhi, tolliro bu Demas onoobo icano.

¹⁵ Tolliro bu monahabomi Laodiceari iicamoco taajico mahaci. Tolliro bu Ninfa onogoco taajico mahaci, bu tolliro diigo ijafaño iigaivehicamoco icano. ¹⁶ Jaamoro jihaameque amiihaifeenevi memeeceidi magallu, bu tolliro Laodiceari iicaja Moocaani ijafaño imeeciqui. Tolliro bu amiihai memeecei uujoho Laodicea iicamedi acaatinicuuhaameque. ¹⁷ Bu jinooco mijiiibogo Arquipo onooboco: Meecei, jaaboro imo diihifutusu Aivojiiibo ico diibo jeecivo dudidamaajeque aacihininoco.

¹⁸ Uujoho Pablo jino ico idillunocoro, caatinihi jino tahuseri. Uco mehesafotomoro Moocaanima mihiimaa jino civojaminaafiti iicanohallivi. Jaafa amiihaico Moocaani imino moonihi.

1 TESALONICENSES

Pablo Inahaboniminaama Caatiniuhi Moocaani Iijaminaadi.

1 Uujoho Pablo, Silvano, Timoteo icamisima caatinihi jihaameque monahabomi Tesalonica cuumivi iicajahaje Moocaani iijaminaadi. Moocaani, Aivojiibo Jesucristo icamisima sano agataacinimedi. Jaamo amiikai Moocaani, Aivojiibo Jesucristo icamisi iiminoco aacinoma, sajeebiima icano mihica.

Tesalonicaminaa Miyaavogoco Agaajasuhicauno.

²Fahiijavaro miikai Moocaanico graciaco mahacihicahi paryi amiikaihallivi Moocaanima mihiimaasumi. ³Mehesafetehicahi suufenitimo Moocaani imefeenevi guiraano amiikai miyaavogofeenedi mududicamaaihicano, sihidi amiikai gaijifañodi mejeecivehicahi, amiikai Aivojiibo Jesucristoco mehesicinihicano quehecuno iicaneguiha. ⁴Tañahabomi, Moocaani amiikaico gaijihi. Jaamaño diibo amiikaico iiciuboro ificuunoco miikai magaajahi, ⁵amiikaico taajasujibogoco mijjibuguumi ticovohiijiri mijjibuguutithi, Moocaani Gaija mityari. Tobogo miyaano iicanoco imino magaajamoro mijjibuguuhi. Amiihairyo magaajahi amiihaifeenevi miikai imino mihicaunoco, amiikai imino miicaqui.

⁶Jaamo amiikai, miikai, Aivojiibo Jesucristoti icano magaajauhi. Jaamoro miikaibadiro miichahi. Jaamoro tobogoco magaayiciuhi imo imo amiikaico Moocaani Gaija aaciuneri, idasuno sihidi mihicaunofeenedi. ⁷Amiihaiti paryi imiyaavugucuumo Macedonia jiiinjeminaa, Acaya jiiinjeminaa icamo igaajaqui. ⁸Jilliti amiikai magaajasuhi Aivojiibo Jesu jiiibogoco. Macedonia, Acaya icano jiiinjeviro icatino. Tolliro fahigova jiiinjeminaa gaajacuuhi, amiikai Moocaanico mimiyaavogonoco. Jaamaño miikai diitoco milli munuucujitirahi. ⁹Diitoro miikaico sahigotiro jiiibeguehicacuuhi, miikai amiihaijaago mihigutumoco imino magaayiciunoco, bu tolliro amiikai ijinitaco mejeecivehicaunoco mejeevesuumoro Moocaani iicaabo miyaabocoro mejeecivequi diibojaagovi miminifutumoco, ¹⁰tolliro bu jiiibeguehicaamo amiikai, Jesu niqejefañoti asaajiiboco motoomonoco. Jaabo Jesu Moocaani Achi. Jaaboco, Moocaani iguijevecuuboco siino buheetesuuhi. Jaabo diibo Jesu miikaico taajasuji idasuno mihicajirunoti.

Pablo Tesalonica Cuumivi Ududicamaahinino.

2 Tañahabomi, amiihairyo magaajahi, amiikaico mabaajeunoco sicamañovi icautinoco. ²Iticoni Filipino cuumivi miikaico: Imitino, unuumoro idasuno mooniurumo amiihairyo magaajacuno. Jaarunofaño miikaico Moocaani amusuuhi itaajasujibogoco amiikaico iguitimoro mijjibeguequi sihidi jeevarunofeenedi. ³Tobogoco sicamañodi mijjibuguutithi imitino momooniqui icautino, bu mabañiqui icautino. ⁴Iticoni Moocaani miikaico inisuuboro aciubo tajiiibaubo fiivo jiiibogoco. Jaabadi miikai mijjibeguehicahi. Jilli miyaminaaco imo imo mihicasuqui icatino Moocaanico imo imo mihicasuqui mojeebinoco agaajaciiboco. ⁵Amiihairyo magaajacuuno miikai amiikaico mabañamaaihicautihii oovosiinooni ihiiimaaneri. Jilli nihibamicoro amiihaiti mihiciqui icahicautino. Jaamoco Moocaani gaajahi. ⁶Tolliro bu miyaminaa miikaico obocigonoco miguiinotithi amiihaiditi, bu sitaaditi icano.

Miihaico Cristo agalluumoco amiihai mobociguejiruno icarunaaca, ⁷jilli amiihaico miihairyo icigusuno momooniuhi gaigo isemegayimico ootomonicibadi. ⁸Sihidi amiihaico magaijimaño Moocaani jibogocoro mahacitihii, tolliro bu amiihaihal-livi mofiico mahacijirahi sita iguijeniqui, amiihaico sihidi magaijicumaño. ⁹Tañahabomi, amiihairyo magaajacuui miihai dudidamaajeque sihidi jeevarunofaño; fucu, bu cuuje icano mududicamaahicauhi toono sefati miicaqui, amiihaiñooco mudumitiiciqui icatino Moocaani iijico amiihaico mijjibeguehicaunohachuta.

¹⁰Jaano amiihai magaajahi, bu tolliro Moocaani gaajahi, amiihai mimiyaavogofeenevi mojeebii imino iicaunoco imino momoonihicauhi, miihaiñooba miihaiti: Imitino, nootimo iicaqui. ¹¹Tolliro bu magaajahi amiihaico saafiisari mafajinihi-cauhi, majacusuhicauhi icano caani isemeque iicanicibadi. ¹²Amiihaico meneehi-cauhi imino miicaqui Moocaanita iicamo iicanicibadi. Jaabo amiihaico cuuhuvahi diibo bociguino ihaivojifaño miicaqui.

¹³Jaamaño jilliti miihai fahiijivaro Moocaanico graciaco mahacihicahi amiihai Moocaani iijico miihaiditi muguubuusumi magaayiciuhi miyabogo Moocaani jibogoco; miyaminaatiobogobadiro icatino. Jaabogo amiihai miyaavogominaafeeneri sihidi ejevanoco eetavehicauhi. ¹⁴Monahabomi, amiihai yotoro amiihaico idaa-suno moonihi. Moocaani iijaomo Judeari iicajahajeminaa Cristota iicaubadi mihic-ahi. Diitoco tolliro iyotoro judiomi idasuno mooniui. ¹⁵Diito judiomi, Mohaivo-jjibo Jesuco guijeniui. Tobadiro bu iticoni Moocaani iimaaminaa iicaurumoco guijeniumo. Jaamoro miihaico buhigovi gañiimo. Moocaanidi imino moonitimo. Jaamoro paryiicino miyaminaaco jiiheveme. ¹⁶Jaarumo bu judiomi iicatimoco itaajaqui mijjibeguejirunaaca imeguehicitimo. Jilliti janaaniciviro imitico guiraa-tusumo. Jaamaño jisumi imino Moocaani ñihicuno omoonijino gasecui diitohallivi.

Pablo Tesalonicaminaaco Abaatonoco Siino Imeguehi.

¹⁷Tañahabomi, amiihaiti sihigovi miminifutusumi, amiihaico fafucuvaaciviro ma-hatyimetirumo mojeebiifañodi amiihaico mehesicinihicahi. Tolliro bu sihidi mi-himeguehi amiihaico mabaatonoco. ¹⁸Jaamoro mefeeguehicarahi, fiiva foova uu-joho Pablo, fiiva foova feequi moonihicaurahi. Jaarunofaño iji miihaico casivusuhic-ahi. ¹⁹¿Nacu cono miihai esicini, cono miihai imo ica? ¿Toono jinejeti nacu miihai imo imo mihicahi? Fine toono, Mohaivojjibo Jesucristo asaabo imefeenevi amiihai mihicajineguiiha miihai imo imo mihicahi. ²⁰Amiihaiti miihai macahacisucafeteji, imo imo mihicaji.

3 Jaamo amiihai mihicanoco magaajagonoco majaabiciuutimoro Atenaviro mifatafetehi. ²Jaamoro monahabo Timoteocoro amiihaijaago magalluui Moocaani jeecevominaafi iicamaño, bu mohamusuminaafi Jesucristo jibogoco mijjibogonoco meheetavehicamañovi. Jaabo amiihaico afajjiniiboro iquehec-utusuqui amiihai miyaavogoco. ³Jilli iicanoti saatohoba Moocaani iijico jeevesutimo iicaqui, amiihairyo magaajahi tolli iicanehejeri idasuno mihicanoco. ⁴Jaanoti amiihaima mihicausumi mijjibugucuuhi idasuno mihicajinoco, jaabadi icauno magaajacuubadi. ⁵Jaarunaaca jaabiciuutihii uujoho galluui amiihaico idilluqui, amiihai miyaavogoti gaajaqui, iji amiihaico iimitinofaño agañisujirunoco iiguii-boro. Jaanoti miihai dudidamaaje sicamañovi iicajiruneguiiha. ⁶Jaarunaaca Tim-oteo amiihaijaagoti uhuumiubo miihaico imino amiihai miyaavogo iicaunoti miihaico jibuguui, tolliro bu amiihai gaijiti icano. Tolliro bu miihaico magaijimoro

mehesafetehicano mahatyimeguehicanoco icanoti. Tolliro bu miihai amiihaico mi-hicabadiro. ⁷Tañahabomi, tobogoti miihai, iminootino idaasuno mihihicaaurumo imo imo miminifutuuhi amiihai miyaavogo imino iicanoti. ⁸Jaamaño miihai bo-hono ifiima mihihicaadi mihihica amiihai Aivojiihofañodi sefano mihihachachi-iji. ⁹Jaamo miihai sihidi janaanici graciaco Moocaanico mahaciji amiihaihallivi, amiihaiditi Moocaani imefeenevi sihidi imo imo mihihicaneguiiha. ¹⁰Fahiijivaro sufenitimo Moocaanimo iimaamoro mihihicaicahi miihaico amiihaico ihatyime-suqui. Amiihaico imino mihifutusuqui amiihai miyaavogo imino ifototinoco. ¹¹Mihimeguehi Moocaani, Mohaivojiiho Jesucristo icano aamusunoco, amiihaico mabaatequi. ¹²Jaabo Aivojiiho amiihai gaijico iguiraatusuqui. Jaamo magaijicasihi fahigova jino miihai amiihaico mihihicaadi. ¹³Amiihai jeebiinoco diibo quehecuno ijeevadi ificuuqui Moocaani imefeenevi iimitinobama icatino iicaqui, ufucu Aivojiiho Jesucristo asaasumi famooro diibotama iicaqui.

Moocaanico Imo Imo Moomonino.

4 Tañahabomi, tooneguiiha amiihaico monoomoro matajiihahicahi Aivojiiho Je-sufañodi. Imino mihihamoro Moocaanico imo imo moomoniqui amiihaico mijiihahicabadiro amiihai moomonihicaqui janaanici.

²Amiihairyo magajacuui amiihaico Aivojiiho Jesu onoobadi mijiihahicahicano. ³Moocaani imeguehi amiihai ifiinoco diibojaagoviro miminiyumoro saato-hoba buhiguejedi gaigoomima icacuutimo mihihicanoco. ⁴Tolliro bu famooro amiihai taabamima iminoro mihihamoro magaijiqui. ⁵Sihidi aivo iimitinoco mi-himogomoro icatino, siicumije miyaminaa Moocaanico agaajatimo iicanicibadi icatino. ⁶Mehesicini, miihaiñooba amiihai nahaboco imitino moomonidino, toonohalliti Aivojiiho Jesucristo aivono aamijirahi amiihaico meneehicabadi. ⁷Moocaani miihaico imitigui cuuhuvatihii, imino mihihicaquiro cuhuvaabo. ⁸Ji-bogoco agaayicigotiibo miyaminaafico guubutiibo icatihii jilliro Moocaanicoro gu-ubutiibo. Jaabo Moocaani miihaico Igaijaco aaciuboco guubutihi.

⁹Jaanoti amiihai nahabomima magaijicasiqui amiihaidi caatinitihii; amiihairyo Moocaaniti magaijicasinoco magajacuuneguiiha. ¹⁰Jaamoro tolli moomonihicahi famoomaryo monahabomima Macedonia jiiinjieri iicamoma. Jaarunofaño monahabomi, amiihaico meneehi: Janaaniciviro amiihai imihuseque miguiraatusu. ¹¹Jaamoro sajeebii mihihamoro amiihai dudicamaajeeneriro mihihica amiihairyo dudicamaaimoro mihihica amiihaico munuubadi. ¹²Jaamo Moocaanico imiyaavogotimo amiihaico imityaguequi, bu amiihai jinejebati cuujivaachutimo mihihica.

Aivojiiho Asajino.

¹³Monahabomi, iguijevecumo milli iicajinoco gaajatimo iicanicibadi mihihadino. Jaamo idaasuvotimo miicaqui saatoho Cristoma niqiejefañodi iicajinoco eesicinitimo iicanicibadi icatimo mihihica. ¹⁴Jesu iguijeveubo siino ubuheeteunoco mimiyaavogobadiro, bu diitoco Moocaani buheetesuhi Jesuco iicaubadiro diiboco imiyaavogomoro iguijeveumoco. ¹⁵Jilli iicanegui amiihaico meneehi Aivojiiho jiihogo onoobadi: Miihai jino Aivojiiho asaajinohachuta guijevetimo mihihacajimo, iguijeve-hinicumoco misiihahicahicahii. ¹⁶Aivojiiho Jesu ticoniji niqiejefañodi iniitoobo imitya iijima. Jaasumi Moocaani toomominaa aivojiiho mityano sahagueji. Moocaani mirricuco iguisinofeenedi niitejiibo. Jaasumiro Jesucristoco imiyaavuumoro igui-

jeveciniumo ticoniji siino ubuheeteme. ¹⁷ Jaasumiro miikai miguijebetimo jinijehalliri mihicamo sano diitoma maganiiveji aimuufafeenedi Aivojiibo Jesuma mahatyimecasiqui caamovi. Jaamo tolli fahijivaro diiboma mihicacuui. ¹⁸ Jaanegui fahigovavi mequehecusuquimaje jinofeenedi.

5 Tañahabomi, jaanoti diibo asaajisumiti ifafucu oovoti icano amiihaico caatinitih. ² Amiihairyo imino magaaajuuhi, Aivojiibo asaajifucu gaseji imañobati fucu nanivaminaafi agasenibadi. ³ Jaasumi miyaminaa sajeebii mihicahi, imino mihicahi nuurunaaca diitohallivi imañobati aivo gaseji, gaigo iseemevacuuqui aivonicibadi, aivo ifinisujinoti taajajitimo. ⁴ Jaanoti tañahabomi, amiihai gaajatimo mihicatih. Jaamaño amiihaivi tufucu nanivaminaafi iicanibadi iicafucu gasejitihi iiguitusuqui. ⁵ Jaamo paryi amiihai magaaajacumo cuuje eseeenefaodi mihigobadi mihicacuumo. Miikai fucu icivonofaño mihicacutih. ⁶ Jaanegui saatoho miyaanoco gaajatimobadi micigadino imino esicinimoro mootomo. ⁷ Jaanoti icigamo fucu cigahi, tolliro iguiricavomo fucu guiricavehi. ⁸ Jaanoti miikai Cristoco magaaayicuumo imino mehesicinihi miyaavogo, gaiji icaneri mofico mofoboocihi, amocasiminaafi jigaiño meehuri ifico ofobocinicibadi. Tolliro mataajajinoco mehesicinineri, monigainoco mofoboocihi amocasiminaafi jigaiño nijegari iinigaico ofobocinicibadi. ⁹ Moocaani miikaico idasuno imooniqui ficuutih jilli Mohaivojiibo Jesucristofaodi mataajaquiro ficuubo. ¹⁰ Diibo Jesucristo mohallivi guijeveuhi diibomaryo miicaqui mubuheerumo, miguijevecuurumo icano. ¹¹ Jaanegui mesefaquifoto. Jaamoro fahigovavi mequehecusucasi toono mihicabadi.

Pablo Inahabomico Fajinihi.

¹² Tañahabomi, amiihaico meneehi: Jaamo amiihaifaño ududicamaaimoro amiihaico Aivojiibo Jesufaodi iijibogomoro afajinimoco mobocigusu. ¹³ Jaamoro diitoco mihimogomoro guiraano magaiji toono dudicamaajeminaa iicamaño. Jaamoro sajeebii fahigovavi mihica.

¹⁴ Tañahabomi, tolliro bu amiihaico meneehi: Mafago ududicamaañoco iimogotimoco, bu tolliro imiyaavogoti iniinovamoco mequehecususu iniinovafimoco mahamusu fanoovaaco jaabicimoro famoomaryo mihica.

¹⁵ Mehesicini saatohoba miikaiñoobaco imitino omoonimoco, bu imitino moonidimo. Tolliro moonitimoro iminoro mihica fahigovavi, bu famoovamaryo icano.

¹⁶ Fahijivaro imo imo mihicahica. ¹⁷ Fahijivaro Moocaanima iimaamoro mihicahica. ¹⁸ Fanoohalliviro graciaco acimoro jilli Moocaani iimogono amiihaiditi Cristo Jesufaodi.

¹⁹ Moocaani Gaijaco mojeebiifañoti miguihanisudino. ²⁰ Moocaani Gaijari Moocaani iimaaminaa iijibogonoco mitisuguedino. ²¹ Fanoonisuco iimino magaaajamoro iiminocoro jeevesutimo toonoma mihica. ²² Paryi iiminotinoti amiihai ifico magaihuini.

²³ Diiboro Moocaani sajeebii iicaabo amiihai ifiico imino ijeevadi ificuuqui, paryi amiihai ifiico amiihai jeebiico, amiihai gaijaco icano mihinivatino ificuuqui Mohaivojiibo Jesucristo asaajino imega. ²⁴ Jeevesutatiibo amiihaico ucuuhvaabo. Jaabo miinoco bañisutatiibo jilli mooniji onoonoco.

Niino Iimaa.

²⁵ Monahabomi, Moocanima mohallivi fahiijivaro mihiimaahica.

²⁶ Mooljico mahaci paryi monahabomico imino iijiri.

²⁷ Amiihaico tajiibahi Mohaivojiiho mityari. Jaamo jihaameque paryi monahabomidi mihiimaasuhi.

²⁸ Mohaivojiiho Jesucristo jaafa amiihaico imino teemehi.

2 TESALONICENSES

Pablo Inahaboniminaama Moocaani Ijaminaadi Caatiniuhi.

1 Uujoho Pablo, Silvano, Timoteo icamo Moocaani ijaminaa Tesalonicari iicamedí macaatinihi Moocaani, Aivojiībo Jesucristo icamisifeenedi. ² Jaamo amiihai imino mihica, sajeebiima mihica icano Dios Moocaani, Aivojiībo Jesucristo icamisifeenedi.

Moocaani Dugaacuji Imitiminaaco Cristo Asaadi.

³ Monahabomi, amiihaihallivi miihai fahiījivaro Moocaanico graciaco mahacihicaji imino aivo jilli momoonino amiihaihallivi amiihai miyaavogo iguiraatomaño, tolliro fahigova magaījicasino fahiījivaro janaanici iguiraatomaño. ⁴ Jaamaño miihairyo imo imo amiihaiditi mihiimaahicahi Moocaani iijanofaño amiihai, amiihai idasuno mihicarunofañōdi majaabicimoro mimiyaaveguehicamaño. ⁵ Jililiti amiihai magaajasuhi Moocaani iminoro udugaacunoco. Jaamaño amiihai diibo aivojiīma mefeeginoma mihicahi toonohalliti idasuno mihicamaño.

⁶ Jaano amiihaico idasuno omoonimoco Moocaani idasuno mooniji. ⁷ Jaamo miihaima amiihaico sano jaguisisujiībo idasuno mihicahicamoco ufucu Aivojiībo Jesu niquejefañōti imitya toomominaama asaadi. ⁸ Jaabo cījigaiguiihuma saajiibo idasuno imooniqui Moocaanico agaajatimoco, Mohaivojiībo Jesucristo taajasujiībogoco imiyaaveguehicitimoco. ⁹ Jaamoco idasuno moonijiibo ufucuro ifinijitino guijevafaño. Tehesino gañiīcafetejimo Aivojiīboti, diibo boci, diibo mitya icanoti sihigo tehesino. ¹⁰ Jaabo Aivojiīboco ita iicamo icahacisuqui asaajifucu tolliro diiboco imiyaaveguehinimediti itoomominaa iheetyequi miihai jiībogo amiihaifeenevi imiyaavogocafotomaño.

¹¹ Jaaneguiha jilliti miihai amiihaihallivi Moocaanico midilluhicahi amiihaico iicihinimo Moocaani iicicumo iicanicibadi miicaqui. Tolliro bu midilluhicahi, Moocaani imityari imooniqui amiihai mimiyaavogomoro meheetaveguehicanehejeque iimivusucafetequi. ¹² Amiihaifañōdi Mohaivojiībo Jesucristo momo icahacisucafetequi. Tolliro bu amiihai diibofañōdi miicaqui Moocaani Mohaivojiībo Jesucristo icamisi imihusefañōdi.

Iimiti Miyaminaafi.

2 Tañahabomi, jaanoti amiihaico meneehi, Aivojiībo Jesucristo miihaico iigaiyīciqui asaajifucuti amiihaico meneehi: ² Bañigayiro mejeevesudino mihicahicabadi mihicanoco. Jihovoto igaijafeenedi ijībogono jiībogoco muguubumoro mihiguetedino. Miyaminaa onoonoco muguubumoro miihai aamenebadi iicanoco jilli noonoco: Aivojiībo asaajifucuri mihicacuui, noomoro ijībogonoguiinodi mejeevesudino. ³ Miihaiñōoba amiihaico abañinoco mimiyaavegedino; iticoni diibo asaajino imegavi icajino Moocaanico iminaanivamo asaajino. Jaasumi gasevajiibo imiti miyaminaafi cījigaifañō igañiīqui iicacuubo. ⁴ Jaabo diibo paryi Moocaanitaco, bu fanooco ejeecivefimoco iminaanifiibo. Jaabo diibo Moocaani iicanicibadi Moocaani templojafañō acasiivooboro: Uujoho Moocaani, nooboro.

⁵ ¿Nacu mehesicinitíhi amiíhaico amiíhaima iicausumi toonoti eneehicaunoco? ⁶ Jaarunoco amiíhai jisumi magajacuuih saafi toonoco ugucicarunoco imegavíro ihoovovi ífototínaacaro asaajiruneguiiha. ⁷ Agaajaratino imiti mitya asaano icacuihi idiíboro icaabeíha toonoco ífiitícsuhícaaboco jíiníjeti buhígovi íicidi. ⁸ Jaadi jari tohimitíibo gasejí. Jaabo íimítíiboco Mohaivojíibo Jesu finísuji íjagabari díiboco ufuunaruneri, bu imino agasevaneri icano. ⁹ Díibo tohimitíiboba asaajíibo íjjaagodi íicaabo. Jaabo saaji síhidi mityama síhidi ejeevanoono mityaco íifusunofañodi bańíboro. ¹⁰ Fanoova ímitico mooníjíibo míyamínaaco íbańísuqui jaahaivofońo efeejímoco, míyaanoco ataajasujirunoco gaayícitimo íicaumańo. ¹¹ Jílliti Moocaani díitojaago bańífiira mityaco galluuhi díibo abańínoco ímíyaaveguequi. ¹² Jaamo cíijígaífańo ígańíicafetequí míyaano ícarunoco ímíyaavogotínoma íicaabo jíllí íimítínocoro íimegueneguiiha.

Itaajasuqui íicimo.

¹³ Jaanoti míihai fahííjívoro amiíhahállívi Moocaanico graciaco mahacíhíca-ahi Mohaivojíibofañodi amiíhai magajíno nahabomí míhicanequíha Moocaani amiíhaico sahííjíitíro mataajaquí íicícuumo Gajafeenedí amiíhaico íjeevadí ífícuucumańo, bu míyaanoco mímiyaavogomańo icano. ¹⁴ Toonequíha amiíhaico Moocaani coovauhi taajasujíibogoco míihai míjíibogonofeenedí. Jaamo tollíro Mohaivojíibo Jesucristo bocifańo míhífetejínoma míhicahí.

¹⁵ Monahabomí, jaaneguí mejeevesumoro majabajeevedino amiíhaico moojíri, bu aamefeenedí icano míjíibeguehícanoco. ¹⁶ Díiboro Mohaivojíibo Jesucristo, bu Díos Moocaani íimíhuserí mííhaico agajíibo ífiníjítino jacusuco aacíibo, imino míyaavogo esícínico íimíhuserí aacíibo. ¹⁷ Jaabo amiíhai jeebíinoco sefatusují, jaamo íimínocoro monoomoro meheetavehí icano.

Mohállívi Moocaanímá Míhiímáa.

3 Monahabomí, jaamoro bu mohállívi Moocaanímá míhiímáa Mohaivojíibo íjji goovano fahígovaví íhífetequí. Jaanoco gajíma ígaayícíquí amiíhai míhicabadí. ² Tollíro bu míhiímáa mííhaico íimítimo míyaamo íicatímo usetí itaajasuquí. Famooro míyaavogomínaa ícatímo. Jaanoti sanoodímoro míyaaveguehí. ³ Jaarunofaño Mohaivojíibo míínoco jeevesutatíibo. Jaabo amiíhaico esefasuuboro íimítíiboti teemejí. ⁴ Míihai Mohaivojíibofañodi magajahí míihai amiíhaico matajíibanoco sufenítimo momooníhícabadí momooníjínoco. ⁵ Jaabo Aivojíibo amiíhaico amusuquí. Jaamo Moocaani gajíco magajacíhí, bu Crístofañodi májaabícínoco magajahí icano.

Jíllí Mududícamaaje.

⁶ Monahabomí, amiíhaico matajíibahí Mohaivojíibo Jesucristo momofeenedí. Jaamo ímitíno íicano nahabomídítí mudugaavehí ududícamaaígótímodítí, míihai míjíibogobadí íicagótímodítí icano. ⁷ Amííhairyo magajacuuhí míllí míhicámoro míihai míhicabadí míhicajínoco míihai amííhaifeenedí dudícamaaitímo tícovono míhíguutíhí. ⁸ Mííhaińooba machutaaco safóoba jaadítimo mamachutatíhí. Tollí ícatíno fucu, bu cuuje icano mududícamaaíhícauhí amííhaińoco dumítíicítímo míicaquí. ⁹ Moocaani dudícamaajemínaaco síta oobajají Moocaani unuurunofaño míihai díllutímoro mududícamaaíhícauhí, mííhahítí magajámoro míihai míhi-

caubadiro momooniqui. ¹⁰ Amiihaima mihicausumi jilli amiihaico matajiiibauhi cajaanoyohacho ududicamaaiñoco iimogotimo, bu machutimo iicaqui, noomoro. ¹¹ Amiihaifañoti saatoho imino icatimo dudicamaaitimoro sitaacoro casivusumoro feehicahi onoonoco muguubuhicahi. ¹² Jaamo diitoco mijiiibogomoro matajiiibahi Mohaivojiiibo Jesucristo mityafeenedi: Iinoro ududicamaaimoro sajeebii iicamoro iino sefatiro iicaqui.

¹³ Monahabomi, jaanoti amiihai imino momooninoti muhuuchuedino. ¹⁴ Jaanoti saatoho jihaamefañodi matajiiibanoco agaayicitiiboti mudugaavomoro diiboma magataavucujirahana inucufevequi. ¹⁵ Jaaruuboco amiihai minaafibadi mijiihevedino. Jilliro mafajiiini amiihai nahabobadiro.

Fitacu Iimaa.

¹⁶ Jaabo Aivojiiibo sajeebiico aacifiibo amiihaico fahiijivaro sajeebiico aciji si-ibadije mihicarunaaca. Aivojiiibo famoomaryo jaafa icahi.

¹⁷ Uujoho Pablo amiihaidi jino taajico jihaamefaño tahuseri jimañogayicoro caatinihi. Jilli tahiimaanogayicoro caatinihicahi paryiicino agalluhicahaamenefaño.

¹⁸ Jaafa Mohaivojiiibo Jesucristo paryiicino amiihaico amusuji iimihuseri.

1 TIMOTEO

Pablo Acaatiniuhaame Timoteodi.

1 Uujoho Pablo Jesucristo minisuminaafi Moocaani Motaajasuminaafi ata-jiibaneguiiha uco agalluubo, bu Mohaivojiĩbo Jesucristo icano, diibo mohesicini iicaabo. ²Timoteo iidi caatinihi jihaameque ijoho tamiyaabo tamiyaavogofenedi iiciibo taseemene idiicaabedi. Imeguehi ico Dios Moocaani, bu Mohaivojiĩbo Jesucristo icamisi iidaasugomaño imino omooninoma, sajeebiico aacinoma icano idiicanoco.

Sicamaño Jiibogoco Sita Ijiĩbeguejirunoditi Onoono.

³Macedonia jinijevi ufuusumi ico unuucubadi: Efeso cuumiviro fitafoto. Jaabo tajiibahi saatohoco, sicamaño jiibogoco jiibogotimo iicaqui. ⁴Jaamoco guubunicidimo eede jiibogojinoco, ifinitino siicijeminaa momono guicibadi iicanehejeque. Toneheje jilliro mihiifono jenaaucasijaagoviro satyehi. Toono miinoco amusutihi Moocaani atajiibano miyaavogovi imino mihiifutusuqui.

⁵Jaano tatajiiba imeguehi imihinima achahano jeebiiti, bu iimino esamaajeti icano ifiivono gaijiri magaijicasinoco, bu miya miyaavogoti asaaneri icano. ⁶Saatoho jinooti imitamoro mihiifono jenaaucasicoro moonihicahi. ⁷Imogomo Moise tajiibano jiibogominaati iicanoco. Jaarunoco gaajatimo unuurunehejeque, bu sitaaco: Aivo jilli icano, noomoro ijiĩbugurunehejeque icano.

⁸Miihairyo magaajacuui toono Moise tajiiba onoobadi mihicahachijiĩ tajiiba aivo imijino iicanoco. ⁹Magaaja iiminoco omoonimohallivi tajiiba chahahi. Jaanoti naha toono tajiiba icahi iiminoco omoonihicatimeguiiha, uguubuhicatimeguiiha, iimihicatimo imitiminaaguiiha, imiti esamaajeminaa, Moocaanico, bu ihiimaa iijico icano obociguehicatimeguiiha, bu caanico, seejico icano agaicaaufimo bu paryi gaicaauminaaguiiha icano ificuuno. ¹⁰Bu tolliro sitahajema buhigueejedi mogaimi icatimehejema iicahicamedi, bu tolliro sano gaiifiimiro iicacasihicamedi, bu miyaminaaco ananihicamedi, bu abañifimedi, bu abañimoro sicamañovi Moocaani momoco iguiiyicihicamedi icano ificuuno. Tolliro bu toono tajiiba ficucafetehi paryi oono iimino jiibogoco imeguehicatimohallivi icano. ¹¹Jaano toono iimino jiibogo, aivo iimibogo taajasujiibogoco, Moocaani uco utuumusuubogo.

Moocaani Miihaico iidaasugonohallivi Diiboco Mihimo.

¹²Uujoho Mohaivojiĩbo Jesucristoco imehi, diibo jinohallivi uco sefaco aaciiboco. Miiro diiboco ejeevesujitinoco agaajaciiboro uco idudicamaajefano ficuubo. ¹³Paryi jilli uco imino mooniibo iticoni uujoho tahiimaari diiboco imitino omoonihicauruuboco, diiboco iminaanihicauboro imitinooono neehicauhi. Jaaruuboco uco Moocaani idaasuguuhi, tusumi uujoho miyaavogominaafi iicautiimaño. Jilli gaajatiĩbo tollihije moonihicauhi. ¹⁴Jaamaño Mohaivojiĩbo aivo ajashutino uudi imino moonihi sano miyaavogoma icano, bu tolliro gaijima Cristo Jesuma sano mihicamaño toonoma mihicaneri icano.

¹⁵Jaamaño jino aivo miyaano. Jaanoco famooro mimiyaavogo: Cristo Jesu jiĩjehallivi saauhi imitiminaaco itaajasuqui. Jaamo imitimaati uujoho ihaivojiĩbo.

¹⁶ Jaabo jineguiiha Moocaani uco idasuguuhi, aivo guiraano tafeenedi paryi Jesucristo ijaabicico ihifusuqui, bu jaanoti uuti agaajamoro diiboco imiyaavogomo ifinijitino fiivoma iicaqui. ¹⁷ Jaanegui masii fahiijivaro ufucuro ifinijitino Aivojiboco mobocigomoro macahacisuqui, ufucuro iguijevetiiboco, aatyimeratiiboco, diibo idiiboro Moocaani iicaaboco icano. Fine.

¹⁸ Timoteo taseemene, ico jinooco tajiibahi. Jaabo iimino moonicasico moonicasihi miyaavogoma, bu imino esamaajema icano iticoni monahabomi iiti ihi-imaumoro Moocaani momofañodi unuubadi. ¹⁹ Jaanoti saatoho iimino esamaaje onoonoco omoonitimaño imiyaavogoti acutuumo iimitinofañovi. ²⁰ Tolle icaumisi Himeneo, Alejandro icamisi. Jaamisico uujoho aciuhi iji Satanasco toonoti agaajamoro Moocaanico iijiri: Imitino, nootimo iicaqui.

Moocaanima Jilli Mihiimaaqui Jjiiibogono.

2 Ticonihi jinohallivi ico atajiibaabo dilluunoco iheetavequi, Moocaanima ihi-imaqui, dillumoro miyaminaahallivi Moocaanico imomoro iicaqui icano. ² Moocaanico midillu miyaminaaco atajiibamo aivojitohallivi imimo miicaqui sajeebii Moocaanijaagodi mihicamoro, paryi fanoovaaco bocigomoro. ³ Jino aivo iimino Moocaani Motaajasuminaafi iimogono. ⁴ Jaabo imeguehi famooro ataajanoco, bu famooro miyaanoco agaajanoco icano. ⁵ Saafiro Moocaani icahi. Jaabo Achifeenedi mihifetejirahi, bu jaabofeenedi mihaico amusuubo. Jaabo Jesucristo miyaminaafi. ⁶ Jaabo Jesucristo gujevafaño ifiico aciuhi famooro mataajaqui, mohallivi jaadubu. Jaano ifusucafutuuhi ihoovovi ifutuusumi. ⁷ Tooneguiiha uujoho ficucafutu-uhii jiiibogo satyominaafiti, minisuminaafiti icano, judiomi iicatimoco miyaavogoti, miyaanoti icano jiiibeguequi. Jaabo uujoho miyaanoco neehi bañitiiibo.

⁸ Tooneguiiha imeguehi fahigovati gaifiimi Moocaanima ihiimaanoco ihuseneque caamovi agaaniiyicimobadiro imino jeebiiri, sifiirama, iibacasima icano achahano jeebiiri. ⁹ Jaabadiro bu gaigoomi unucufesutino gaachehunofaño. Ticovono, siicuno icano ijeebiico omoonimoro ijicamaaiqui, bu iimibaiquimaaiqui. Jaaruno siibadi iicaneheje feedamaajeeneri icatino, bu oroneri, perlaneri icano aaricunehejeri icatino, bu sihidi ijaadama iicano gaachehumeri icatino icano. ¹⁰ Jilliro iiminoonocoro meheetavo oono Moocaanidi amiihai jeebiico mihimibachucuumobadiro mihica. ¹¹ Jaamo amiihai gaigoomi amiihaico ijiiibogonoco lliivi muguubunici. Jaamoro onoonoco: Jii, monoo. ¹² Uujoho imogotihii gaigo miyaminaafeenevi ijiiibogonoco, bu tolliro imogotihii gaifico gaigo iguiinoninoco. Jilli lliiviro iicaqui. ¹³ Mihiro Moocaani ticoniuhii Adanco iticoni eheetavuubo. Jaanohallivi Evaco eetaavuubo. ¹⁴ Jaabo Adan bañicafutuutihii, igaigo bañicafutuuhii. Jaago abañicafutuumaño imitifaño jicafutuugo. ¹⁵ Jaaneguiiha gaigo idasuno icafigo eseemevasumi toono jaadabadii iicano. Jaarugo ufucu niinofucusumi taajaji miyaavogoco ejeevesutihachiiiji, gajifañoro iicahachiiiji, bu mihinivatino iicahachiiiji, siicuno ijeebiico omoonihachiiiji icano.

Moocaani Iija Jiiibogominaa Aivojito.

3 Jino aivo miyaano: Saatoho aivo sihidi ejeevano dudicamaajeque Moocaani ijafaño omooninoco iimogono, toono aivo iimino dudicamaajeque omoonigono. ² Jaamaño Moocaani iija aivojiiiboti iicagoobo iimino ifiima iicaqui, saatoho diiboti imitino iimaatimo iicaqui. Jaabo saafigomaryo mogaima iicaqui, bu sica-

mañehejequere eesamaaitiibo iicaqui, imino iicaqui, famoovaro diiboco ibociguequi, fahiijivaro baaminaaco imino igaayicihicaqui ijafaño, bu imino iijibeguequi, ³ guiriicavotiibo iicaqui, amocasico guinotiibo iicaqui, bu nihibamico gaijitiibo iicaqui. Jilliro iimihusequi, siicujeebiiba iicaqui, nihibamijaagoviro ijeebi icatiibo iicaqui. ⁴ Imino iijaminaaco atajiiibanoco igaajaqui, iseemeque afagueeneri iijihicuqui, sitaaco ibociguehicaqui icano. ⁵ Miño iijaco imino matajiiibanoco magajatiibo, bu ¿milli Moocaani iija sihidi ejeevanoco meteemejirahi? ⁶ Jaabo Moocaani iija aivojiiibo bohono Cristoco agaayiciiibo icajitino. Aivo uujoho sihidi jeevahi, nooboro ifiico mityano eesicinoti, ifiico iinoro gañiisudiibo iji aacutuuno idaasuno yomonofañovi. ⁷ Tolliro bu jaaboco ibociguequi miyaavogominaa iicatimofeenevi, diiboco obocigotinehejeti aacototiibo iicaqui, bu conohacho iji itacuraco ificuunoña aacototiibo iicaqui icano.

Diaconomi.

(Hch 6.1-7)

⁸ Jaabadiro bu diaconomiti iicamoco ibociguequi, unuucunoco bañitimo iicaqui, guiriicavotimo, ajashurunoco guiraano ajaadusumoro guiraano nihibamico iicinoco imogotimo iicaqui icano. ⁹ Tolliro bu miyaavogono agaajarautinoco imino igaajaqui, bu tolliro mihinivatino esamaajema iicaqui icano. ¹⁰ Jaamo imino inisuciniqui. Jaadi jari iimihachijiji jari diaconoti icajimo. ¹¹ Jaabadiro bu diito gairoomi sitaaco ibociguequi, bu sicamañehejeque jiiibocasifitimo iicaqui, sicamañehejequere eesamaaitimo iicaqui, fanoovavi iminoro iicaqui icano. ¹² Jaabo diaconoti iicaabo saafigomaryo mogaima iicaqui. Jaabo imino igaajaqui iseemeque, iijaminaaco icano atajiiibanoco icano. ¹³ Jaamo diaconomi imino idudicamaajeque eheetavomo ifetehi janaanici iimino obocigonehejevi. Jaamo iguitimoro Cristo Jesuco mimiyaavogonoti imino iimaamo.

Moocaani Iimaa Iiji Agaajaratino.

¹⁴ Goovajino ico emecitono. Jaarunaaca jihaameque iidi caatinihi. ¹⁵ Jaabo uujoho goovano iifototihachijiji, jaabo gaajahi Moocaanico miyaavogominaama milli mihicanicino. Jaamo Moocaani milliba iicatiibo iijaminaa. Jaamoco Moocaani miya jii bogoco aciubo toonoco sitama ihiimaahicaqui. ¹⁶ Aivo miyaano, miilai iimaa iiji aivo agaajaratino aivo sihidi ejeevanoco:

Moocaani miyaminaafi ifiri acavirivuuboro buhugaavuuihi, Igaijafenedi: Iimiibo, noocafutuubo. Itoomominaa jaaboco aatyimeubo. Jaabo jii bogocafutuuihi fanoojiinije cuumiminaariro. Fanoojiinjeriro jaabo imiyaavogoobo, bu jaabo niqnejefañogaagaayicafotoobo.[‡]

Ufucu Miyaavogoti Udugaavejimo.

4 Miño Moocaani Gaija foovono neehi: Niinoosumi saatoho miyaavogoti dugaa-camaaji, abañififino gaijamaro ifeequi, jilli ijimi demoniomiti asaano jii bogocoro imooniqui. ² Jaamo diito guubunicijimo abañififimo miyaminaa abañisumo ononehejequere, diito esamaajene aivo, iñihicugonoco gaajacuutihi. Jilli diito esamaajene miño usegaico miquticinaagono uchuumucubadi jeevahi. ³ Jaamo di-

[‡]3:16 (Jn 1.14) Aivo miyaano, miilai iimaa iiji aivo agaajaraut

ito imogotíhi miyaminaa ataabavanonoco, bu tollíro machusutimo siomoneheje machutaanoco, miyaanoco agaajacuumoro imiyaavogomo imachuqui Moocaani eheetavucuunoco, toonohallívi díiboco iimomoro. ⁴ Míiro paryi Moocaani eheetavuno sabadíro iminehi. Jaanegui jinejebaco jíiheguetimoro magaayici toonohallívi Moocaanico mihimomoro. ⁵ Míiro toonohallívi Moocaanima mihíimaacuno. Jaano iimibachucínicuuno, noobo.

Aivo Imino Jesucristoco Ejeecivoobo.

⁶ Jaanoti jinooco dinahabomico díibogohachíiji aivo iimino jeevivomíinaafi Jesucristo jeevivomíinaafiti díicaji. Jaabo miyaavogo iimaa sefari díicaji, bu toono iimino jíibogoco omoonino sefari icano. ⁷ Jaanoti jíihovobogoje jíiniije jíibogono onoonoco uguubunícíiboro: Jii, needino. Jíllíro Moocaanjaaagoviro díjeebíico iminiyunocoro nisiquímaaje. ⁸ Jaanoti naha bu síineje bañamaajíeneque mejeevamaaisuno imíhi mofí ísefaquíguíiha. Jaanoti Moocaaníguíiha mejeevamaaisuno momiyaavogo ísefaquí famooguíiharo imíhi. Jino jííjehallíri mihicano ífiguíiha imino, bu ufucu mihicajino ífiguíiha imino icano. ⁹ Jino aivo miyaano. Jaanoco famooro mimiyaavogo. ¹⁰ Toonequíiha bu mududícamaaíhicahí, síta mííhaico ímitino onoonehéjeri ídaasuno mihicahicahí icano, mííhai íicaabo Moocaanícoro mehesicíníhicamaño. Díibo Jesucristo miyaminaa Taajasumíinaafíro íicaabo, díibo miyaminaa imiyaavogomo Taajasumíinaafí íicaabo.

¹¹ Jaanegui paryi jinehejeque tájiiabaabo díibogo. ¹² Imino mooní íco tíhíisudímo aivo sícaféfi ídíicanoti. Jíllíro dífíiri gaajasu miyaavogomíinaa íicamoco, imino ídíímaaneri, imino ídííicaneri, gáíjíma ídííicaneri, bu miyaaveguerí, dífi mihínívatíno ídííicaneri icano. ¹³ Uujoho ífototínohachuta miyamáinaafeeneví Caatíníhaameque ídííínícínínovíro dííca, monahabomico equehecútsuuboro jíibogo dííca. ¹⁴ Daaba-jeevedíno Moocaani íco deetavequí aacihínínoco, oono Moocaani ííja amíyato díibo noojíri díhallívi íhuseneque ífícuunoco.

¹⁵ Tínehejejaagovíro díjeebíico fícu. Dífíico sahígovíro mínííyu, famooro íhatýímequí janaaníví ímino ofoonoco. ¹⁶ Dífíico ímino deesícíní, bu ídííibogonehejeque icano. Fanoovavíro quehecuno dííca. Jíllí ídíícahachííjí híro dífíico ímino taajasují, bu tollíro íco uguubunícímoco taajasují icano.

Jíllí Dííca Míyaavogomíinaama.

5 Quíllahutooboco díhíbadíno. Jíllíro fagoo díícaanico ídíícajírúbadíro. Tollíro bu sícaféque mooní dínahabomíbadíro. ² Tollíro bu gáigoomí quíllahutoco mooní dííseejico ídíícabadíro. Tollíro bu bagocajámico dínaagomíbadíro mooní, mihínívatíno.

³ Fíbaitoco daamusu míyanotíro aivo fanoovatí ucuujívaachumoco. ⁴ Jaanoti safíbáíjito íseemema íicamoco, bu íhíyaachímíhaima íicamoco icano dííibogo seejímíhaico, bu ítagomíco ímino íteemequí. Jaaneri díítoco ífííívsunoco ajaadubadí íicano. Toono aivo iimino Moocaani toonoco íimogono. ⁵ Jaanoti bu míyanotíro fíbáíjigo íicago, bu aivo íyotobama achahago Moocaanícoro esícínífíhi. Jaago fahííjívaro Moocaanima íimaahicahí. ⁶ Jaanoti saafígo fíbáíjigo ífííco íinoro ímugusugoro íicago, ímíyaavogotímobadí ícahí. ⁷ Tollí íicagoco, bu paryí jinehejeque tájiiaba ímino íicaquí, toonohallítí íhííbjírúnoma íchahaquí. ⁸ Jaanoti saatoho ííjamínaa ícarumoco toomotímo íicamo, bu aivo íyoto ícarumoco otoomotímo ímíyaavo-

goco jilliro tuunamaahi. Jaamo saatoho imiyaavogotimo iicano janaanivivi imitino jeevahi.

⁹ Jaanegui fibaijito toojafaño ududicamaaimo aamefaño mificu sesentadino janaanivivi ificabano iicacugo momoco, bu jaago saafi taabaro iicaugoco, ¹⁰ bu imino omoonihicanoco magajacuugoco, seemeque imino iimibayicigocoro ifivusuhicagoco, bu baaminaaco imino ijafaño agaayicichicagoco, bu miyaavogo nahabomi tihaiñoco initisugoro fanoovavi diitoco imino ejeecivehicahachiiji, idaa-suno iicamoco aamusuhicahachiiji, bu conohacho sano iiminoco omoonihicahachiiji icano.

¹¹ Jaanoti fibaijito momono aamefaño mificuudino saafigo fibaijigoguiinoviro ificabano iicagoco. Tonoodino ificabano iicagoco ifi iimogonocoro imogogoro Cristoti buhigovi iminiyudi siino atajevanoco imeguejirugo. ¹² Jaaneri imitico icijirugo diigo unuubadi imino omoonitimaño. ¹³ Jaabadiro bu ijaneriro igomoro ofoomoro gaiquifitejirumo. Jaano toonoro icatino, tolliro bu sicamañeheje jiibocasicoro moonijirumo, sita iimaanehejefaño juvihicinimoro ofoomo. ¹⁴ Jaanegui tolli iicajiruneguiha uujoho imeguehi fibaijito bagocajami iicamo atajevanoco. Jaamo eseemvamoro ijano abajatotiro iicaqui. Jaamoro mominaafi ijico ijaagovi fiitivusutimo iicaqui: Diito imiti, nuusudiibo. ¹⁵ Miïro saatoho fibaijito gaigoomi udugaavomoro iji Satanas dojicutiro fuucuhi.

¹⁶ Jaanegui cajaaniyohacho miyaavogominaa ifibaijigoma iicamo diigoco ihamusuqui Moocaani iija nihibami sefari iicatigo iicaqui. Tolliti jari Moocaani iija aivo miyaano fanoovati ucuujivaachuno fibaijigoco ihamusuqui.

¹⁷ Jaabadiro bu quillahuto Moocaani ijaco imimo ootomomoco guiraano mobocigomoro imino majaadu. Jaano janaanivivi aivo mobocigo oono Moocaani jiibogoco ihiimaamoro ijiibogonojaagoviro iicamoco. ¹⁸ Miïro Caatinihaame neehi: Buey itrighallidi iigoneri jehetiibo. Jaabo ijico siyaacudino. Jaafa machuubo ududicamaamaña, noonoro. Bu tolliro noono: Dudicamaajeminaafi idudicamaaje jaadaco gaayicichicaji, noonoro.

¹⁹ Miïro quillahutoobohallivi: Imitino icahicaabo, nooboro saafiro ijiibogonoco gaayicijirahana. Jaanoti diibohallivi miimisiici ijiibogohachiiji jari miyaavogo.

²⁰ Jaanoti imitino icamoro iicamoco dihíba famoo imefeeneviro, toonoti saatoho ihiguetequi. ²¹ Jino ico tajiibahi Moocaani imefeenevi, bu tolliro Mohaivojiiibo Jesucristo imefeenevi, bu diibo toomominaa nanitamofeenevi icano. Jaabo jinoco imino moonihi miyaminaaco dugaacutiibo, bu saatohoco guinovivi miniyutiibo diicaqui icano. ²² Bu tolliro cajaanibaco imimañobati Moocaani iija quillahutooboti ficuudino. Sita imitifaño dicafetedino. Jaanegui paryi iimitino iicajirunoco sihigoviro jeevivotiibo minifoto.

²³ Dihibari saicino aivo guihuvahicahi. Jaanegui sano nifaihucoro daadudino, vino aivofaihuti bu miidino daadu.

²⁴ Saatoho imiti foovono ifuvusuhi diitoco udugaacujihigo footimocoro. Jaanoti saatoho imiti ifuvusutatihí imegaviro jaribuunati ifuvusujino. ²⁵ Jaabadiro bu iimino mooni foovono ifuvusufino, atyimeratiruno toovono icajitihí.

6 Jeevivominaa iicamo ihaivojitoco sihidi ibociguequi. Toonoti imitino nuusudimo Moocaani momoti, tolliro bu mojiiboditi icano. ² Jaanoti bu jeevivominaa ihaivojito miyaavogominaa iicahachiiji diitoco jiïhgedimo miyaavogofañodi inahabomiro iicamaña. Jilliro janaanivi iminoro ijeecevequi; toono diitoco imino

mejeecivonoco agaayicimo miyaavogominaa, magaijino nahabomi. Jaanegui paryi jinehejeque diibogo imino.

Sicamaño Jiibogominaa.

³ Jaanoti bu cajaanoyhacho sicamañooco jiibogomo, miikai iiminoco Mohaivojiibo jiibogoco mijiiibeguehicanobadi bu mohiimaahiiji onoobadi iicatinoco jiibe-guehichahaiiji, ⁴ jilli diibo ifiicoro mitya mitya omooniiibo. Jaabo jinejeba ajashuno agaajatiibo. Jilli sicamañeheje iimaahallivi ejenaucasifiibo. Jaaboro toonohalliti diitoco jiibevefiibo iibafiibo, sitaaco aivonoono neefiibo, sitaaco imino eesiciniitiibo, ⁵ ifinitino amocasineheje ihesamaajene iimicutimofaño icaabo. Jaabo miyaanoco agaajacutiibo. Jaabo esicinihi: Moocaani iimaa iijico fine sihidi fine tooneri busumijeque sihidi magaayicino, noobo. ⁶ Jiihi, eti miya iimaahiiji imino icasunohiiji, oono diiboma iicadinomaryo janaanici sinehejeque imogotiibo. Jaabo jilliro imo imo icaabo. ⁷ ¿Miuro jiihallivi jinejebaco misivautihi, bu ajashuno jinejebaco masatyejitihii icano? ⁸ Jaamo gaachehuma, bu machutaama icano mihichahaiiji tonoodinomaryo imo imo miicaqui. ⁹ Jaanoti sihidi ibusumijema iicanoco iimogomo jaabicitihii diitoco inisunoco. Jaamaño mihiifono fanoovama ica imogo tacurafaño aacotono miyaminaaco imitino omooninoro jinejebama achahanofaño, finisufaño icano ficuhi. ¹⁰ Miuro nihibamima mihicanoco sihidi mihimogono, aivo fanoova imititano. Jaamaño saatoho sihidi toonoco iimogomaño miyaavogoti sihigoviro minifetehinimo. Jaamaño ifiico jilliro idaasuno icariro gahafusumo.

Imino Moonicasi.

¹¹ Jaanegui iijoho, Moocaani miyaminaafi, paryi jinehejete digaa. Jaaboro iticovonocoro mooni, iminoco, miyaavogoco, gaijico, jaabico, isicuno jeebiico icano mooni. ¹² Imino moonicasi, miyaavogo moonicasicoro daamocasi. Ifinijitino fiivoco imino gaayici. Miuro tooneguiiha ico Moocaani cuuhuvahinihi. Jaabo iijoho imino omooniiiboro dimiyaavogoco gaajasuui ajashutimo imefeenevi. ¹³ Siino bu jino ico tajiibahi Moocaani fanoova jiihalliri iicanoco fiivoco aaciibo imefeenevi. Bu tolliro Jesucristo imino ifico agaajasuuboro Poncio Pilato imega miyaanocoro unuubo imefeenevi icano ico tajiibahi. ¹⁴ Jaabo jino ico atajiibanoco: Jii, neehi. Jaaboro siibadi toonoco buunanitiibo diicahi ico toonohalliti iibatimo icaqui Mohaivojiibo Jesucristo asaatinohachuta. ¹⁵ Jaano ihoovofucu agasedi Moocaani jinoooco paryi mooniji diibo idiiboro Moocaani imino omooniciibo, sihidi ejeevaabo, tajiibaminaa Tajiibaminaafi, bu fanoova aivojito Aivojiibo iicamaño icano. ¹⁶ Diibo idiiboro iguijevetiibo miikaiñooba ifiitivotihigo seseefeeneri iicaabo. Jaaboco cajaanii miyaminaafi aatyimetiiibo, bu aatyimeratiibo icano. Jaanegui diibonoro bocigo, bu mitya icano fahiijivaro. Fine.

¹⁷ Jiije busumijenema iicamoco fagoo: Toonoti mitya mitya icatimo iicaqui. Bu toono ibusumijeviro ihesiciniico ficuudimo toono miyaano icatihii. Jilliro Moocaniviro ihesiciniico ificuuqui diibo iicaaboro miikaico fanoovaaco ajashutino aaciibo imino miicaqui. ¹⁸ Tajiiba diitoco iiminocoro imooniqui, aivo ajashutino iimino iheetavequi, ihacifiqui, ihifefiqui icano diitoma iicanoti. ¹⁹ Tolliti jari janaanici niquejefaño sihidi busumijevajimo. Jaaneri jari cuhufono iicamoro ufucuo imino iicajino imega igaayiciqui. Jaamo ifinijitino fiivoco imino igaayiciqui.

Niinoono Timoteoco Atajiibano.

²⁰Timoteo, ico atajiibanoco imino toomo. Guubunicidino jiiniije iimaano sicamañeje iimaanoco, bu tolliro sicamañejejeque ejenaanehejeque, jino miya gaaja onoonehejeque icano. ²¹Miiro saatohosa toneheje miya gaaja onoonehejejaagoviro iminifotomaño miyaavogoti mitacuumo.

Jaafa ico Moocaani imino moonihi.

2 TIMOTEO

Pablo Timoteodi Acaatiniuhaame.

1 Uujoho Pablo Jesucristo minisuminaafi, Moocaani iimogobadi uco agallu-ubo, Cristo Jesuma sano magataavonofañodi fiivoco aaciguuno onoobadi. ² Jaabo iidi jihaameque caatinihi Mooaanifeenedi taseemene, agaijiibo Timoteodi. Imeguehi Dios Moocaani, bu Aivojiibo Jesucristo icamisi ico iidaasugomaño imino omooninoma, sajeebiico aacinoma icano idiicanoco.

Cristoditi Ijii bogomo.

³ Uujoho Moocaanico imehicali taheedemihai iicaubadi imihinima chahano esamaajefañodi. Jaabo uujoho suufenitiibo iiti esafetehicali dihallivi Mooaanima ihiimaabo cuuje, bu fucu icano. ⁴ Bu fahiijivaro uujoho asaausumi ijoho ataanoco esafetehicali. Jaaboro ico atyimecuujirahi sihidi imo imo icaqui. ⁵ Tolliro bu esafetehi aivo miya miyaavogoma idiicanoco. Iticoni diitaago Loida, bu diiseeji Eunice icamife iticoni tomiyaavogoma icauhi. Jaabadiro bu ijoho tolliro toonoma idiicanoco gaajahi.

⁶ Tooneguiiha ico tajiibahi. Jaabo quehecutusuhi Moocaani ico dihallivi uujoho tahuseque ificuumi aaciuno dudicamaajeque diibeguehicaqui. ⁷ Miiro Moocaani gaijama mihicamo fanoovaaco miñihicugotihi. Jilliro mityama mihicali, saatohoco magaijihi, imiti esamaajeque imino esamaajeriro miguiinonihii. ⁸ Jaaneguiiha nucufeguejirahana Mohaivojiibo Jesucristoditi idiibogonoco. Bu uuti nucufeguedino jino diibohalliti civojafaño iicanoti. Jilliro dimañoonoti gaayici taajasujiibogohaliti miinoco idaasuno omooninoco, Moocaani ico sefaco aacino ticovovi. ⁹ Moocaani mihaico atajasuuboro cuuhuvahi diibedi mofiico imino mihimibachumoro ijeevadi diibedi miicaqui. Iiminoco momooninoti icatino. Jilli tolli diibo iimuguubadi, bu tolliro Cristo Jesufaño mihicacuunoti mihaico agaijiiboro. Jaabo Moocaani mihaico gaijiuhi siicijetiro jiniije fiivutinaacaro. ¹⁰ Jaabo toono igaijico ifusucubo jisumi Motaajasuminaafi Jesucristo asaaneri. Jaabo diibo guijeve mityaco finisuuhi, bu taajasujiibogofeenedi esesehigovi icicuubo mihaico ifinisujitino ifiico ihaciqui.

¹¹ Miiro uco Moocaani ficuuihi jibogoco jiiibeguequi. Jaaboro uco galluubo minisuminaafiti judiomi iicatimoco jiiibeguequi. ¹² Jaamaño uujoho paryi jinehejeri idaa-suno icahi. Jaaruubo toonoti nucufevetihi, cajaanivi tahesicini iicanoco agaajamaño. Jaamaño imino gaajahi diibo imityama iicamaño uujoho tafiico diiboco acihinicuuihi imino ificuuqui ufucu diibo dojicuvi asaajifucuguiha.

¹³ Jaanegui suufenitiibo mooni ico iimino jiiibogoco atajiibahinibadi. Jaaboro diica miyaavogofaño, bu Cristo Jesufaño mihicacumaño gaijima mihicanofaño icano. ¹⁴ Moocaani Gaija mofifaño icaabo. Jaaneguiiha diibo mihaico aamusuneri Moocaani ico atajiibanoco imino toomo.

¹⁵ Hiro agaajacuuno paryi famooro Asia jiniijeoto uco jeevesuhiniuhi. Jaamotisi bu tolliro Figelo, Hermogene icamisi. ¹⁶ Jaanoti jaafa Moocaani idaa-suguehi Onesiforo onobo yotoco. Diibo fiiva foova uco tafiico buheesuvahicauhi, civojafaño iicanoti nucufevetiiboro. ¹⁷ Jaabo Roma cuumineri iicausumi, uco iguiinehicauboro atyime-

teubo. ¹⁸ Jaafa ufucu niinofucuvi Mohaivojiībo Jesucristo diiboco idaasugueji. Īro imino gaajacuui diibo uco Efeso cuumivi minoodino aamusunoco.

Imino Jesucristo Jiibogominaafi.

2 Jaanegui Cristo Jesuco mimiyaavogomaño imino moonico magaayicineri sefano diica, iijoho taseemenebadi idiicaabo. ² Fiivaamofeenevi eneehicanoco gaajamo; jaanoco iijoho uuti uguubuhicanoco saatoho imihusene gaifimico tajiiba sitaaco ijiibeguequi.

³ Jaaboro iijoho Jesucristo jiibogominaafi, daabici sihidi idaasuno idiicarunoco, amocasiminaafi amocasinohachuta idaasuno icarunoco ajaabicinicibadi. ⁴ Mīro ca-jaaty amocasiminaati iicamo sineheje naaje dudicamaajeaagovi minifototatihi ihaivojiībo diiboco amocasiminaafiti iicaqui iiciibo atajiibanocoro imooniqui iicamaño. ⁵ Jaabadiro bu saatoho bañamaajefañño iicacuumo toono tajiiba onobadi imino omoonimoro sefano omoonitimo ijaadaco gaayicitihī. ⁶ Jaabadiro bu faguino-fañño sefano ududicamaaimo aivo imegaviro imañoonoti gaayicifihi. ⁷ Jino ico onoonoco deesamaaje. Jaadi Aivojiībo paryi fanoocoro ico gaajasuji.

⁸ Desafoto Jesucristo, aivojiībo David iyaachimioobo iicaubo guijevafañoti siino ubuheeteubediti, tobogo uujoho taajasujiībogoco ijiibeguehicabogo. ⁹ Tobogohalliti uujoho sihidi idaasuno icarunoco jaabicihicahi, gaicaauminaafi iicanicibadi jigaiñehiri isisicininehejeque. Jaarunofañño Moocaani jiibogo sisicinitihī. ¹⁰ Jaamaño paryi uujoho jaabicihicahi Moocaani iicicumoco jiibogohalliti. Jaamo oovosiino taajama iicaqui ufucuro ifinijitinoma Cristo Jesufañodi mihicacumaño diiboti asaanoma.

¹¹ Jino aivo miyaano:

Diiboma sano miguijevehinicuhachiīji, bu diiboma sano mihicaji. ¹² Tolliro bu idaa-suno mihicarunehejeque majaabicihachiīji, sano diiboma mahaivojiīveji. Jaanoti bu diiboco mutuunamaaihihachiīji, mīhaico bu tuunamaaijiibo. ¹³ Diiboco mejeevesurumoco, diibo mīhaico jeevesutihī, Moocaani ifibadi mihicacumoco, ¿milli bu ificoro jeevesujiruubo?

Imino Agaajacuuno Dudicamaaje.

¹⁴ Jinoco desaayuuubo diitoco tajiiba Mohaivojiībo imefeenevi jihovonehejeque jenaucasitimo iicaqui, jilli mihiiifono toneheje. Jilli toonoco uguubumehejeque imitino omoonino. ¹⁵ Jaanegui quehecuno diica. Jaabo Moocaani imefeenevi iimino dudicamaajeminaafiti idiicanoco igaajacafetequi, bu jaabo jinehejebati nucufevetiibo diicahi, imino aivo miyaano iicano jiibogoco idiibeguehicamaño. ¹⁶ Si-camañeheje iimaa, jinījeo iimaanoco diimaadino. Tonehejeque ihiimaamo jilli janaaniciviro imitifañño feefihi. ¹⁷ Jaamo jiibogono sitaavi jivonoro feehi cinīsi ijivonicibadi. Jaamootisi Himeneo, Fileto icamisi. ¹⁸ Jilli miyaanoti imitacuumisi. Jaamisi: Siino mubuheetjino, eneehicano sīcije fatyehinicuuhi, noomisiro saatoho miyaavogoco sihigoviro miniiyumisiro efeehicamisi. ¹⁹ Jaarunofañño Moocaani sefano iicaqui cuhufeneri dojibanicuuhi. Jaamo gaajataco ificuuhaame neehi: Aivojiībo Moocaani gaajahi ita iicamoco, noonoro. Tolliro bu noono: Paryi famooro: Uujoho Cristota, onoomo iimitinoti sihigovi idugaavequi, noonoro.

²⁰ Mīro iguiraaaja iijafaño sanooro oro eetavota, nihibami eetavota icano icatatihi. Bu tolliro imohono, bu nifaqui guirihilluno icano. Fano iimiguiiharo icatino. Sanoodinoro iiminehejeguiiharo icafihi, bu jaanoti sanoodino īdicunoguiiha,

beevanoguiiharo icafihi icano. ²¹ Jaabadi sano imiguiiharo miicaqui imino mofiico mihimibachumoro ijeevadi Mohaivojiiibo dudicamaajeguiiharo mihicajimo iimitinehejete mihinivatino mofiico mificuuqui. Jaachiji jari fanoova iiminoono eetavoguiiharo mihicahi.

²² Jaanegui ijoho sicafehi idiicaabo sicafe iimogonehejeque jeevotiibo. Jaaboro iticovono ifiicoro deesamaaje, miyaavogoco, gajjico, sajeebii icaco icano sano imino jeebiiri Aivojiiibo Jesucristoco ejeevovomoma. ²³ Bu mihiiifono fanoova jenaauca-sico deecivedino. Iiro gaajacuuih toneheje amocasicoro omoonisufinoco. ²⁴ Aivojiiibo Jesucristo jeevovominaafi sitaama aamocasiiboro igotatihi. Tolli icatiiboro famoovamaryo imino icafihi. Jaabo imino jiiibogominaafi fanoovaaco jaabiciiboro icafihi. ²⁵ Jaabo siicuno jeebiiri iicajiiisumoco ifagueequi, Moocaani diiboco tolli icano ifiico ubuunaniiboro miyaanoco agaajasujinoco esiciniiboro. ²⁶ Jaamo aicomoro itaajaqui iji diitoco itacurahiihufano aganiisuneri iiciboro diitoco iimogobadi imooniqui ificunoti.

Niinoosumi Jilli Miyaminaa Icaji.

3 Tolliro bu gaaja ufucu niinoosumi icajino siibadi nihicuno iicafucuje. ² Jaasumi icajimo miyaminaa ifi imiguiiharo fanoovaaco omoonififimo, sihidi nihibamima iicanoco imeguefifimo, ifiicoro sihidi jeevahi eneeffifimo, mihiiifonehejeque aivo fanoovama icahi, noomoro quehe quehe iicafifimo. Jaamoro Moocaaniditi iminootino ihiimaafifimo, bu caanimi onoonoco: Jii, nootimo iicafifimo, sita diitoco imino omoonirunehejeque diitoco cabiiacujitimo, bu jaamo Moocaani iimaahijico bocigujitimo, ³ sitaaco agaijimoro idaasuguejitimo, sicamañehejeque jiiibohocasififimo, iimoyiicinocoro omoonififimo, idaasugotimo omoonififimo, fanoova iimino jiihegueminaa icamo, ⁴ iyotocoro imitino omoonisufifimo, guucibatimo fanoovaaco omoonififimo, sicamañeheje mihiiifoneriro ijeebiino agahafucuumo. Moocaanico guinotimoro jilli ifiicoro imo imo omoonisunehejequere iguiinomo. ⁵ Jaamo Moocaani iimaahijico jilli ihifuvusuro alliohifiiriro imino moonijimo. Jaarumo tuunamaajimo toono mitiyaco miyaano icarunoco. Tolli iicamoti diifiico gaihuini.

⁶ Diitoototi saatoho iijanofano ijicafotomoro agaajatimo gaigoomico bañihicahi. Jaamo gaigoomi imitiri ifiinoco gahafusuhicahi fanoova imogocoro efeehevemere, ⁷ fahiijivaro gaajamoro icarumo miyaanovi ufucuro iifototimo. ⁸ Oono Jane onoo, Jambre onoo icamisi Moiseque ejenaaubadiro, bu diito miyaano iicanoco jenaauhicaui, diitoco ihesamaajene imitacumo, iimicuutimo icano, bu miyaavogofano dii agajaracutimo. ⁹ Jaarunaa Moiseque ejenaauumisico gaajaciumo jihovotisi iicaunoco. Jaabadi bu diito bañijitih paryi jiiinije miyaminaa diito jilli jihovoto iicanoco agaajaciuudi icano.

Pablo Timoteoco Atajiiibano.

¹⁰ Jaanoti naha ijoho imino uujoho ijiiibeguehicabadi, bu uujoho iicahicabadi, uujoho omooniguehicabadi, tamiyaavogoco, tajaabicico, tagaijico icano, bu uco ijiihevenehejeque ajaabicihicano, ¹¹ bu uco idaasuno omoonihicanehejeque, iiro bu gaajacuuih uco ijiihevenehejeri idaasuno iicahicaunehejeque Antioquia cuumivi, Iconio cuumivi, Listra cuumivi icano. Jaaruno paryi tonehejete Aivojiiibo uco taajasuhinihi. ¹² Jaabadi paryi famooro Cristo Jesuguiiha ifiico iimibachumoro ijee-

vadi ificuumo. Toonohalliti diitoco ijiiheveneri idaasuno icaji. ¹³ Jaanoti iimifiitimo, abañififimo icamo imitifaño janaaniviro feeji bañimoro, bu ificoro abañineri icano.

¹⁴ Jaanoti ijoho agaajahininofañoro mityano diica, iiro toonoco imino agaajacunofoño. Iiro gaajahi jaanoco miijoho ico ijiiibeguehinoco. ¹⁵ Miïro seemenetiro ijoho gaajahi iimino Caatinihaamefaño onoonoco. Toono ico ijiiibogonoro taajasufaño ico asatyejino Cristo Jesuco imiyaavogonofeenedi. ¹⁶ Miïro paryiicino Caatinihaamefaño onono Moocaani ifusuuboro agaajasuunoco acaatiniuno. Jaano miinoco jiiibeguehi. Jaanoro imitino mihicanohalliti miinoco iibano, fagoono, miinoco jiiibogono iticovono ifiima miicaqui icano. ¹⁷ Jaaneri Moocaani jeecivominaafi imino agaajaaboro, bu imino iimibaivooboro paryi fanoova imicoro imooniqui.

4 Jino ico guiraano tajiibahi Moocaani imegavi, bu Mohaivojiiibo Jesucristo aivojiiibobadi asaaboro uchuumucuumoco, ubuheemeque icano emeciiboro ijeevadi sahaje udugaacujiiibo imefeenevi. ² Jaabo diibeguehi taajasujiiibogoco sufenitiibo, jaguisifucuro icatino, bu tolliro miyaminaa agaajagomo iicasumi idiibeguejiritursumi icano. Imino gaajasu, bu saatoho imino omoonitimoco dihiba, fanoovaaco daabiciibo fagojiiibogo iijiri. ³ Miïro ufucu iicajino gaseji. Jaasumi miyaminaa jaabiciuujitiihi aivo iimino jiiibogo iijico. Jilli iinoro iimogobadi ajashutimo jiiibogominaati iguiinomoro ficujimo diitoco ijiiibeguequi. Jilli diito uguubunicinoco iimogonocoro. ⁴ Miyaano jiiibogoco ibujinaago ificucuumoro jihovobogoje fanoova jiiibogocoro miyaano onoomoro: Jii, neejimo. ⁵ Jaanoti ijoho iimino iijico imino ficu, idaasuno idiicarunehejeque daabici, taajasujiiibogoco idiibeguejinojaagoviro minifoto, imino didudicamaajeque diihifutusu.

⁶ Jaanoti uujoho tafiico acicuujii Moocaani jeeciveguiiha idaasuno imoonicafetequi, fiitivucuumo iguijevejino oovo agasene. ⁷ Jaabo uujoho iimino moonicasico moonicasicuuihi, tooneguiiha ijineehicaabobadi nijecivi ifutucuuihi, miyaavogoco uujoho ejeevesutiiboro imino eetavucuuihi. ⁸ Jaano jisumi iimino icari ajaadujino uco toomocinicuuihi. Jaanoco ufucu uco acijiiibo Aivojiiibo iimino emeciiboro udugaacufiibo. Jaabo ucoro acijitiibo, bu tolliro paryi famooro diibo asaajinoco iimogomoco icano.

Pablo Timoteoco Onoono.

⁹ Goovano jei disaa uco emecivaabo. ¹⁰ Miïro Demas onoobo uco jeevesucuuihi jijeonehejequere janaanici aivo iimoyiicimaño. Jaaboro Tesalonica cuumivi feehinicuubo. Jaanoti bu tolliro Crescente onoobo feehinicuuihi Galacia jiiinjevi ijiiibeguequi, bu tolliro Tito Dalmacia jiiinjevi feehinicuuihi ijiiibeguequi. ¹¹ Jaanoti idiiboro Lucas uuma icahi. Jaanegui Marcoco iguiinooboro siva juuga uco tadyudicamaajeti ihamusuqui. ¹² Jaanoti uujoho Tiqicoco galluhinihi Efeso cuumivi. ¹³ Asaadi jei uudi siva tagaachehu tajeebutachehuco Troa micuvi Carpo onoobo iijafañovi ejeevesuhinichehuco, tolliro bu tahaameneque, bu tahaamene pergaminohaamehallivi acaatinihaameneque icano.

¹⁴ Alejandro onoobo jigaiño dudicamaajeminaafi aivo uco imitino mooniuihi. Jaaboco jaafa Moocaani toono jaadaco acihi. ¹⁵ Jaaboti bu ijoho difiico gaihuini, mojjiiibogoco iimogotiiboro toonojaagodi iicatiiiboti.

¹⁶Tolliro bu iticoni aivojitoma tahallivi ihiimaasumi miihaiñooba tahalliti icautihi uco aamusumo. Jilliro famooro uco jeevesuhiniumo. Jaarunoco uujoho teemehi Moocaani toonoco esafototiibo iicaqui. ¹⁷Jaarunoti uco Aivojiibo Jesucristo uco aamusuubo sefaco aciuhi. Jaamaño uujoho imino imivehi taajasujiibo-goco ijiibogoobo. Jaamaño faajiinijeminaacoro tobogoco guubusucuuhi, judiomi iicatimehejeque. Jilli Aivojiibo uco sihidi iñihicunehejete taajasuuhi. ¹⁸Jaaboro bu uco fanoova iimitinehejete ataajasuuboro ficujiibo niquejefaño icano ihaivojiguiha. Jaabo Mohaivojiibo Jesuco macahacisu fahijivaro. Fine.

Niinoono Iijico Agalluuno, Bu Imino Onoono Icano.

¹⁹Taajico daaci Prisca onoogoco, bu Aquila onooboco icano, bu tolliro Onesiforo onoobo iijaminaaco icano. ²⁰Jaanoti Erasto onoobo Corinto cuumiviro fitafetehinihi. Jaanoti Trofi onooboco ficuuhinihi guihuvaaboco Mileto cuumivi. ²¹Jaabo asaadi jiiinija imegavirocahi disaa. Dijaago Eubulo onoobo iijico galluuhi, bu Pudente onoobo, Lino onoobo, Claudia onoogo icano, bu tolliro paryi monahabomi icano iijico galluuhi.

²²Jaafa iima Aivojiibo Jesucristo icahi, bu jaafa Moocaani famooro amiihaico imino moonihi icano.

TITO

Pablo Tito Onoobedi Acaatiniuhaame.

1 Uujoho Pablo Moocaani jeecevominaafi, bu Jesucristo minisuminaafi icano. Jaabo uujoho miyaavogogaagovi sivaqui Moocaani iicimoco, bu miya iimaano iticovono imino fiivojaagovi isivajinoco igaaajaqui, ²bu ifinijitino fiivoma mihicajinoco mehesicininoco igaaajaqui icano. Jaanoco Moocaani abañitatiibo: Ifinijitino fiivoco aciji, nuuhi siicijetiro jiinije fiivuutinaacaro. ³Jaamaño jino diibo unuusumi mihicacumaño, mihaico ijiibogoco gaajasucuubo, jino uco Motaajasumi-naafi Moocaani ijiibogoco jiibeguequi atajiibanofeenedi. ⁴Jaaneguiha iidi jihaameque caatinihi Tito ijoho tamiyaavogo seemene tamiyaabo idiicabedi. Jaano miyaavogoma iima misí mihicano. Jaabo uujoho imeguehi Dios Moocaani, bu Motaajasuminaafi Jesucristo icamisi ico imino omooninoco, bu sajeebii icaco aacinoco icano.

Tito Creta Chugaivi Ududicamaaño.

⁵Ico uujoho Creta chugaivi ficuuhiniuhi oono imibachurautinoco dimibachuqui, bu quillahutoco ficuquí Moocaani iijano faacuumivari iicajajefaño oono ico atajiibaubadi. ⁶Jaanegui quillahutoobo imino iicaqui, sita diibediti: Imitino, nootimo iicaqui, bu jaabo saafigo tajere iicaabo iicaqui, bu jaabo seeme miyaavogominaa iicamediti sita diitoco: Iimitimo, bu guubutimo icano, nootimo iicaqui icano. ⁷Miíro Moocaani iija toomominaafi obispo onoobo iimino ifi iticovono ifiima icanicahi. Jaabo jenaufifitiibo iicaqui, bu icajisutiibo iicaqui, bu guiriicavefitiibo iicaqui, amocasifitiibo iicaqui, bu ajashurunoco guiraano ajaadusuuboro guiraano nihibamico iicinoco imogotiibo iicaqui icano. ⁸Ivi jilliro baaminaaco imino ijafaño igaayicihicaqui, bu iimino icaco iimeguequi, bu imihusebe iicaqui, bu imino imoonihicaqui, bu Moocanidiro ifiico ificuuqui, bu ifi imitinoco iimogonoco moonitiibo iicaqui, ⁹bu miyaano jiibogoco diiboco ijiibugunoco jeevesutiibo iicaqui icano. Jaaboro sitaaco iimino jiibogori iquehecutusiqui, bu ejenaauhicamoco imiyaavuvusuhicaqui icano.

¹⁰Miíro sihidi icamo aivo uguubuhicatimo, bu aivo janaanici judiomifaño icamo icano. Jaamo sicamañoooco ihiimaamoro miyaminaaco bañihicamo. ¹¹Jaamoco llinoci iimaatimo iicaqui. Miíro fajavaminaacoro mitasumoro feehicamo mijiibogotatinoco ijiibogomo ifurumo toonohallivi nihibamico igaayiciqui.

¹²Miíro diito Cretaminaa jihovotoco acaanivamo iimaaminaafi iyotoditiro nuuhi: Cretaminaa aivo bañififimo, bu aivo asimibadi jeevamo, aivo machuffifimo, gaiquififimo icano, nooboro. ¹³Jaabo aivo miyaanoco nuuhi. Jaanegui sefano diitoco fagoo imino imiyaavomoro iicaqui. ¹⁴Bu jaamoro judiomi bañifira jiibogoco miyaavogotimo iicaqui, bu oono miyaano jiibogoti uvuduvehicamo ijiibogonehejeti icano.

¹⁵Miíro ihesamaaje imihinivatimedi paryi fanoova mihinivatihí. Jaanoti imiyaavogotimedi, bu ihesamaaje imihinivamedi icano fanooro mihinivano. Miíro ihesamaaje, ijeebii icano paryi diitoco imihinivamaño. ¹⁶Jaamo: Moocanico magajahi, unuuruno omoonihicanofañodi gaajaveechuno miyaano iicatino. Miíro idicufimo, bu guubutimo, bu iimino moonico ajashuno gaajatimo icano.

Miyaano Jiibogo.

2 Jaabo idiibugusumi miyaano jiibogofañodiro diibeguehica. ² Bu amiyato gaifi-imico diibogo guiriicavotimo iicaqui, bu iminoro ihesamaaiqui, bu miyaavogofaño imino iicaqui, bu gaijima iicaqui, bu jaabicima iicaqui icano. ³ Bu tolliro amiyato gaigoomi Moocaani iimogobadiro iicaqui, sicamañehejeque jiibohocasitimo, bu guiriicavotimo iicaqui icano. Jaaneri imino, ⁴ bagocajamico ejeevamaaisuneri diito aijimico igaijiqui, iseemeque igaijiqui, ⁵ bu diigo iminoro ihesamaaiqui, bu ajevatiigo iicaqui, bu iijaco imino iteemequi, imihusegue iicaqui, aiji onoonoco jenaautigo: Jii, ineehicaqui icano. Jaanofañodi miihaiñooba Moocaani jiibogo imitino iimaatimo iicaqui.

⁶ Jaabadiro bu sicafeque dinoo: Imihusene iicaqui. ⁷ Paryi ijoho omooninofañodi diitoco gaajasu. Jaamoco idiibogusumi imihusene diibogo, jeejeje icatiibo, ⁸ iminoro diimaa, toonofenedi mijoho: Ico dihimiti, needino. Tolliti nucufevajimo oono paryi Moocaani jiibogoco imeguehicatimo. ¿Jaamo milliti bu miihaiti imitino iimaajirahi?

⁹ Tolliro bu jeevivominaaco fajiini ihaivojito atajibanoco paryi: Jii, ineehicaqui, diitoco imo imo imoonihicaqui, bu onoonoco iimusufitimo, ¹⁰ bu nanivatimo imihusenere iicaqui. Jaanoco aatyimemere famooro igaajaqui Motaajasuminaafi Moocaani jiibogo oovosiinoco.

¹¹ Miiro Moocaani mihaico iimihuseque ifusuno sivahi taajasuco paryi miyaminaadi. ¹² Jaano toono Moocaani imihuse mihaico jibeguehi mohimitico mejeevesuqui, bu jiniijeo imogonehejeque icano. Jaamoro jijehallivi imino micaqui, ticovono ifiima Moocanidiro. ¹³ Tolliro bu mihaico gaajasuno oono oovosiino sihidi ejeevaabo Moocaani Motaajasuminaafi Jesucristo asaajinoco oono motoomo mihaico unuunoco. ¹⁴ Jaabo miiro mohallivi guiiveuhi paryi mohimitico inituboro mihaico itaajasuqui, diibota mihicamoro imino momoonihicaqui.

¹⁵ Jaano jinoooco diitoco diibogo, quehecutusuuboro, mityama fagooboro icano. Ivi saatohoti difiico taajavusudino.

Miyaavogominaa Jilli Icano.

3 Tolliro bu diitoco desaayu paryi aivojitoco imityaguehicaqui, bu paryi fanoova iiminoonocoro imoonihicaqui icano. ² Tolliro bu sitaaditi imitino iimaatimo iicaqui, bu sajeebiima iicamoro sitaama imihijino iicaqui, bu siicujebiima paryi famoovamaryo iicaqui icano.

³ Miiro bu miihai iticoni tolliro mihiifomo mihicauhi, bu Moocaani onoonoco: Jii, meneehicauthi, jilli mimitaciniuhi, bu fanoohimiti imogono, bu fanoohimiti imo icaneheje icano jijovoto mihicauhi fanoohimitifaño mihicaumaño, bu sitaanoco mihimeguehicauhi, mijiiheveciniuhi, bu fahigova sitaama mijiihevecasihicauhi icano. ⁴ Jaarunaaca Moocaani Motaajasuminaafi igaijico, bu iimihuseque icano miyaminaaco ifususumi ⁵ mihaico taajasuubo. Jaaruno miihai iiminoco momooniunoti icatino, jilli mihaico iidaasuguumaño. Jaabo mihaico taajasuubo Igaijari mihaico inituno bohofiico aacinoftenedi. Jaano Moocaani Gaija mihaico bohofiima icasuhi. ⁶ Tolliro bu Motaajasuminaafi Jesucristofenedi Moocaani mihaico Igaijaco ajashutino aciuhi. ⁷ Jaaboro iimihusefañodi mihaico igaayiciqui jaanofenedi miihai ifinijitino fiivoco meteemehicanoco magaayiciqui.

⁸Jaano jino aivo miyaano. Jaaneguiiha imeguehi ijoho jinooco sefano atajjibanoco. Jaaneri Moocaanico imiyaavogomo iiminocoro imoonihicaqui. Jino aivo paryi fameediro imino. ⁹Jaanoti mihifono iimaaco deecivedino siicijeminaa momono guicibadi iicanehejeque, bu jiihevecasinehejeque, bu oono Moise tajiiba-hallivi jenaucasinehejeque icano. Toono jilli mihiifoneheje, jihovoneheje.

¹⁰Jaanoti bu saatoho Moocaani iijaminaaco siibadije udugaacuhachiiji fagoo mi-fociro. Jaanoco: Jii, onootihachiiji diiboco buhigovi gañii. ¹¹Jaano uguubutinoti gaaja diibo miyaanoti imitacuunoco, bu iimitiro diiboco: Imitino, unuucuunoco.

Titoco Ifitacuuno.

¹²Uujoho dijaago Artemas onooboco, bu Tiquico onooboco icano agalluudi, tolli icarunofaño disaa Nicopoli cuumijaago uco emecitoobo. Uujoho tuucuumivi jiiinjadihico afatyonoco imeguehi. ¹³Bu disefadino daamusu saafi abogado Zena onooboco, bu Apolo onooboco icano. Jaamisi ucuujivaachunoco daaci jinejete cuujivaachutimisi ifeequi. ¹⁴Jaanoco aatyimemere mota iicamo igajaqui imino moonico. Jaamoro ucuujivaachumoco ihaamusuhicaqui. Tolliti ifiino sinejeguiiha iimi qui.

Niino Fitacu.

¹⁵Paryi jino uuma iicamo dijaa ijico galluui. Ijoho bu moojico daaci miyaavogofañodi monahabomi iicamoco. Jaafa Moocaani paryi amiihaico imino moonihi.

FILEMON

Pablo Filemodi Acaatinuahaame.

1 Uujoho Pablo, jino Cristo Jesu momohalliti civojafaño iicaabo jihaameque caatinihi sano monahabo Timoteoma iidi, agaijiibo Filemon mududicamaaje nahaboniminaafidi, ² bu Moocaani iijaminaa oono diijafaño igaivehicamedi, tolliro bu monago Apiadi, bu Arquipo mihaico mududicamaajeque aamusuhicaabedi icano. ³ Jaamo amiihai magaayici Moocaani, bu Aivojiibo Jesucristo icamisi imino omooninoco, bu sajeebii icaco aacinoco icano.

Filemon Gaiji, Miyaavogo Icano.

⁴ Fahiijivaro uujoho Moocaanico dihallivi imehicahi. Jaabo diiboma ihiimaasumi iiti esafetehicahi, ⁵ Aivojiibo Jesuco ijoho agaijinoco, imiyaavogonoco icano, bu paryi Moocaanita iicamoco agaijinoco icano uguubuuboro. ⁶ Tolliro bu Moocaanico dilluhicahi oono dimiyaavogoco aatyimemere imiyaavogomohallivi, jaamo Cristo Jesufaño paryi iiminoco magaayicinoco imino igaajaqui. ⁷ Jaabo tajeebii jacusucafetehi, bu uujoho sihidi imo imo icahi ijoho sihidi gaijima idiicanoti. Miuro ijoho tañahabo, difañodi miyaavogominaa jeebii jacusucafetehi.

Pablo Filemon Jijvonohallivi Filemoco Idilluno.

⁸ Jaanegui uujoho Cristo minisuminaafi iicaruubo ico tajiibajitihii ijoho omoonijinoco. ⁹ Ivi jilliro gaijifeenedi ico dilluhi. Uujoho Pablo amiyaabo iicacuubo, bu jino Cristo Jesuhalliti civojafaño iicaabo, ¹⁰ ico dilluhi jaani Onesimo onoobohallivi. Jaabo jino civojafaño miyaavogofeenedi taseemeneti minifutucuuihi.

¹¹ Iticoni naha Onesimo jilli mihiifoo bo dijijovono icauhi. Jaaruubo jisumi miyaabotiro misidi icacuuihi, iidi bu uudi icano. ¹² Jaaboco dijaago uujoho siino galluhi. Jaaboco imino gaayici tafico idiicajirubadi. ¹³ Imogorahi jinoovi uma iicanoco dibuunavi uco ijeeceivequi jino Cristo jii bogohalliti civojafaño iicaaboco. ¹⁴ Jaaruubo uujoho imogotihii ijoho idiimogotinoco omooninoco. Jaabo uudi ijoho omoonino uujoho atajiibaneri icatino iicaqui, jilli iiro idiimogoboro omoonino iicaqui. ¹⁵ Fine Onesimo iiti dugaavuuihi gueenene sihi icatiqui. Jaaruubo jisumi iima fahiijivaro icacuuiibo. ¹⁶ Jaaruubo jijvonobadi icacujitihii. Jilli jijvono janaanicivi imino icacuuiibo. Jaabo agaijiibo dinahaborucuui. Jaaboco uujoho sihidi gaijihii. Imi jaano janaanicivi ijoho diiboco gaiji dijijovono iicamaño, bu Mo- haivojiibofañodi dinahabo iicamaño icano.

¹⁷ Jaaneguiiha digataavominaafi uujoho iicahachiiji diiboco gaayici uco idiicajirubadi. ¹⁸ Jaanoti ico diibo imitino omoonihachiiji, bu ico edebhachiiji icano ucoro toonoco daadusu. ¹⁹ Jaabo uujoho Pablo, jinoocoro tahuseri caatinihi: Uujoho ico jaaduji. Miuro bu uujoho ico neejirahi: Ijoho tahallivi guivejirahi uco edebeneque daaduqui, neejirahi. Jaarunoco ico uujoho nootihii. ²⁰ Jaaneguiiha tañahabo, uudi jino iminoco deetavo Aivojiibo Jesuco imiyaavogomo iicanicibadi. Jaaneguiiha tajeebiiico daacusu Cristofañodi tañahabo idiicamaño.

²¹ Jilli iidi caatinihi ijoho omoonijinoco agaajaaboro, bu jino ico onoonoco janaanicivi omoonijinoco agaajaaboro icano. ²² Bu tolliro uudi uujoho iifeteji-

mañoco tahimega dimibachu. Miïro jino teemehi amiïhai Moocanico midilluhicanoco amiïhaico ihaciqúi uujoño amiïhaico emecitejinoco.

Niino Fitacu.

²³ Jaani Epafra onoobo dijaago iijico galluhi, jino Cristo Jesuhalliti uuma civojafaño iicaabo. ²⁴ Tolliro bu Marco onoobo, bu Aristaco onoobo, bu Demas onoobo, bu Lucas icamo jino uco tadyudicamaajeti aamusuhicamo dijaago iijico gallumo.

²⁵ Jaafa Mohaivojiiïbo Jesucristo amiïhaico imino mooniïhi.

HEBREOS

Moocaani Illifeenedi Ihiimaano.

(Jn 1.3)

1 Siicije naha Moocaani moheedetemihaima iimaajiibuhi saicino siibadihije, jiiibogominaafeenedi. ² Jaaruubo jisumi jino niinoosumi miihaima iimaabo Illifeenedi. Jaabo Illifeenedi Moocaani paryi jiiinjeneque eheetavuuboro diibo usefaño paryi fanoovaaco iicaqui ficuubo. ³ Jaabo diibo Moocaani imi aricuco ifusuubo Moocaani ifi tolli ejeevanoco ifusuubo. Jaabo sefari paryi fanoova icahi imityahijifeenedi. Jaaboro bu mohimitico ifilluuboro casiivuubo niquejefaño Moocaani aivoji icagahallivi, imiyanaagonovi.

Moocaani Achi Sihidi Jeevahi Niqueje Toomominaa Janaanicivi.

⁴ Jaamaño Moocaani Achi sihidi jeevano minifetehi Moocaani toomominaa allinoocivi. Miïro caani busumijeti gaayiciïbo diito janaanicivi aivo imityamañovi.

⁵ Jaamaño cono bu Moocaani safooba itoomominaati cajaanibaco:

ijjoho taseemene, jifucu uubadiro idiicaabo, noonova.

Bu cajaanibaco:

Uujoho diibo caaniti icaji. Jaanoti diibo taseemeneti icaji, nuunova.

⁶ Jaanoti idiïbora Illi iicaaboco jiijehallivi isivauboro nuubo:

Mihimo diiboco paryi amiihai Moocaani toomominaa, nooboro.

⁷ Jaanoti diito itoomominaaditi nuubo:

Itoomominaaco guibuhubati eheetavoobo, bu ijecivominaaco cijjigaiguihuti eheetavoobo icano, noonoro.

⁸ Jaanoti Illiditi noono:

Moocaani dihaivoji icaga; Jaafa ufucuro ifinitino fahiijivaro icahi, bu ditajiiba imino atajiïbano iicano. ⁹ Iticovonocoro idiimogooboro imitinoco diïheguehi.

Jaamaño Moocaani Didios iicaabo ico sihidi imono icaco acihi, digataavominaa allinoocivi, noonoro.

¹⁰ Tolliro bu noono:

Aivojiïbo, ijjoho aivo iticoni jiiinjeque tanooco ficuuihi. Bu jaaboro dihuseri niquejeque deetavuuihi. ¹¹ Jaaruno toneheje finiji. Jaanoti ijjoho ufucuro finitiïbo fahiijivaro diicaji. Jaanoti toneheje queemeveji gaachehu ooomovonicibadi.

¹² Jaanoco gaachehuco mihicanicibadi gatatahurui. Bu jaanoco buunaniji gaachehuco siino mubunananicibadi. Jaanoti naha ijjoho diiboro fahiijivaro diicaji; ufucuro difi finijitih, noonoro.

¹³ Jaamaño miïro Moocaani itoomominaati cajaanibaco nuutih:

Tamiyanaagonovi casiivo, diminaaco iguiinonijinhachuta, nooboro.

¹⁴ Miïro paryi Moocaani toomominaa jilli gaijamiro Moocaanico ejeecivomo. Jaamoco gallufiïbo taajasuco agaayicijimoco ihamusuqui.

Mataajajinoco Mejeevesudino.

2 Jaano jilli iicaneguiiha aivo imino muguubuniciji oono muguubuhininoco, iimino jiihaiti buhigovi minifototimo miicaqui. ² Jaanoti naha siicije Moocaani

toomominaafeenedi aaciuno jiiibogo sefano icauhi. Jaanoco guubuutimo imitico omooniumoco toonohalliti idaasuno moonicafutuuhi. ³ Jaabadiro bu miikai aivo aajashutino taajasuco mejeecivotihachijji, miikaico idaasuno moonijiruubo. Miiro toono taajasuco iticoni diiboro, Aivojiiibo jiiibuguuhi. Jaanobuunati jari toonoco uguubuuno imino agaajaciumoro miikaajaagovi fatyusuuhi. ⁴ Jaabadiro bu Moocaani toonoco imino gaajasuuhi miyaano iicanoco. Toonoti igajajiqui ajabafiranehejeque, sihidi ejeevano, mityano aatyimeratinehejeque omoonihicaunofeenedi, bu tolliro miikaico Igaijaco siibadihije acinofeenedi icano ijeebii onoobadi.

Jesu Inahabomi Iicabadi Minifutuuhi.

⁵ Miiro oono toojeti mihiimaaje ufucu icajino jiiinjeque Moocaani itoomominaa usefaño ficuutihi toojeque itaajiiibaqui. ⁶ Miiro samañoohaame Caatinihaamefaño saatoho neehi:

¿Milli iijoho Moocaani sihidi edeevaabo miyaminaa sihidi ejeevatimediti deesamaajirahi? ¿Jaabo collihi diito iguijevimojaago feejirahi?⁶ ⁷ Miiro jihachutasituro diitoco diitoomominaaguinovi ficuuhi. Jaaruumoco fanoova imiri, bociri icano diitoco bocisuuhi. Bu jaaboro diitoco mityaco daaciuhi paryi edeetavuunohalivi. ⁸ Paryi fanoovaaco diitoguiniinovi ficuuhi, noono.

Jaamaño tolli paryi miyaminaafiguiino ificuucumaño diitoguiniinovi fanooro icacuuno. Jaaruno fañehiica mahatyimetihica paryi fanoovaro diito iijico obocigonoco. ⁹ Jaarunofaño mahatyimehi Jesuco jihachutasituro Moocaani itoomominaati guinovi ificuunoco. Moocaani sihidi igaijima iicamaño imuguuhi diibo famoohalliviro iguijevujinoco. Jaaruubo jisumi diiboco Moocaani bocigusuhi idaasuno iicauboro iguijeveuno jaada.

¹⁰ Jaamaño Moocaanidi fanoova choomotihidi diibofeenedi. Jaabo Moocaani imeguehi famooro iseeme iimihigo niquejefaño ofoonoco. Tooneguiiha Moocaani Jesucristoco idaasuno moonisuuhi imi Taajasuminaafiti iicaqui. ¹¹ Jaamaño paryi imibachucinicuumoco ijeevadi ificuucuumo, bu diitoco imibachuubo icano paryi sacaanitaro. Tolli iicamaño Moocaani Achi nucufeguetihidi diitoco: Tañahabomi, onoobo ¹² Caatinihaamefañodi:

Iti iimaaji uujoho tañahabomima. Jaaboro ico imeji dimasineri igaivominaafeenevi, noonoro.

¹³ Tolliro bu noono:

Uujoho Moocaanicoro esiciniji, noonoro.

Jaabadiro bu siino noono:

Jineeri icahi, jino seemeque Moocaani uco aacinimoma, noonoro.

¹⁴ Miiro jaamo miyaminaa seemere ihuucuma, itiihohoma icano iicamo. Jaabadiro bu tolliro Jesu minifutuuhi ihuucuma, bu itiihohoma icano iguijevuuqui. Jaano iguijeveneri oono guijeni mityama iicauboco ijico ifinisuqui. ¹⁵ Jaamaño jilliti taajasuubo oono paryi famooro iguijeveneque iiguimoro jiovotobadi iicacuumoco. ¹⁶ Jaamaño Moocaani toomominaaco ihamusuqui sautiibo. Jilli Abraham iyaachimihacoro aamusuvaubo saauhi. ¹⁷ Jaamaño diito inahabomi iicaubadiro icaubo sacerdotemi aivojiiiboti iicaqui jeevesutiibo iicamaño, bu sihidi idaasugoma iicaqui Moocaani imefeenevi, tolliro bu miyaminaa imitico ibusuqui ifico

---

⁶2:6 Sahaamefaño noono: Miyaminaafi.

idaasuno omooninofeenedi. ¹⁸ Miïro idaasuno iicauneri ifi nisucafutuuhi. Jaamaño jisumi amusuubo tolliro inisucafotomoco.

Jesu Moise Janaanicivi Jeevahi.

3 Tañahabomi, amiïhai mihimibachucinicumaño ijeevadi mihicamo, Moocaani ita iicaqui ucuuhuvamooto mihicamo imino magaaia Cristo Jesu mohiimaa iiji minisuminaafiti iicanoco, bu sacerdotemi aivojiibo diibo iicanoco icano. ² Jaabo Jesu Moocaanima imino icauhi. Jaaboco Moocaani jino dudicamaajehallivi ficuuhi. Jaabadiro bu tolliro Moise imino icauhi Moocaani iijano miyaminaaco ejeecivunovi. ³ Jaarunofaño Jesu janaanici toonovi ibocima icahi Moise janaanicivi; oono iijaco eheetavoobo tooja janaanicivi ibocima iicanicibadi. ⁴ Miïro iijanoco eheetavomo iticovocivi icahi. Jaarunofaño paryi fanoovaaco eheetavuubo Moocaani. ⁵ Jaabadi Moise aivo imino icauhi Moocaani iijaco ejeecivehicaunovi: Ududicamaaihicaunobuunati Moocaani eheetavuujinoco ijiibogono. ⁶ Jaarunofaño aivo Cristo janaanici imino icahi Moocaani iijaminaa miïhai mihicamoco ootoomoobo. Jaamo miïhai Moocaani iijaminaa mihicamo sefano mihicamoro mehesiciniqui, diibo onoonoco imo imo momoonimoro mimiyaaveguequi niinofucuvi.

Moocaani Cuumiminaa Ajaguisijino.

⁷ Miïro jaamaño, Moocaani Gaija neehi Caatinihaamefañodi: Jaachijji amiïhai Moocaani iijico muguubuhachijji ⁸ amiïhai jeebiico mucuhufutusunodino, johono sicaihigovi iicausumi Moocaanijaagovi isifiratuumorodiiiboco inisuumo iicaubadi. ⁹ Tahigo amiïhai eedeetemihai uco nisuuhi, buhicagaha cuarentadi ficabava ticovovi tahi uujoho omoonihicaunoco atimehicaurumo.

¹⁰ Jaanoma iicaubo diitojaa isifiratuuboro nuuhi: Jilli fahijivaro ijeebiinoco imitasumoro fahigova igomoro icahicamo, jaamoro imeguehichatimo taajiihaico agaajanoco, nooboro.

¹¹ Jaamaño uujoho toonohalliti diitojaa isifiratuuboro tamomofañodi, nuuhi: Uuma ajaguisijimañovi diitoco ifutusujitihii nooboro, noono.

¹² Tañahabomi, jaaneguiiha mehesicini cajaatyoba amiïhaiti iimitino jeebiima icamoro toonoco mitasudino iicaabo Moocaaniditi diiboco mimiyaavogotimaño.

¹³ Tolli icatimoro fahigovavi fafucuvaaciviro mequehecucusucasi jisumi jino iicanohachuta. Jaamo amiïhaiti cajaatyobaco imiti banitino icadino. Jaaneri amiïhai jeebi Moocaaniditi jenaauono minifetedino. ¹⁴ Jaanoti siicijetiro mehesicininoco suufenitimo toonofaño quehecuno mihicamoro niinofucuvi mihifotohachijji, Cristo jaagoti samañoonoti mataañovaji.

¹⁵ Miïro jilli noono:

Jaachijji Moocaani onoonoco muguubuhachijji amiïhai jeebiinoco mucuhufutusunodino, johono diibojaa isifiratuumo iicaubadi.

¹⁶ ¿Cajaatyo nacu diibo iimaaco guubucuurumo diibojaa isifiratuumo? Eti bu johono paryi Moise Egipto jiniijeti isivaumo. ¹⁷ ¿Nacu bu cajaatyoma Moocaani siifiratuuhi cuarentadino ficabava ticovovi? Eti bu diito Egipto jiniijeti isivaumo oono imitico eheetavuumoma. Jaamo diito paryi finiuhii sicaihigovi, iguijeveumo.

¹⁸ ¿Nacu bu cajaatyoco Moocaani imomofañodi nuuhi: Tafaño majaguisijihigo

mihifetejitíhi, nooboro? Eti bu diibo unuunoco: Jii, unuutímoco. ¹⁹ Miíro magaa-jacuuhi imiyaavuguutímaño diito ifutuutínoco.

4 Jaamaño ufucu Moocaanima majaguisíjinoco aaciguunoma mihicanohachuta imino mehesicini amiíhaiti saato ho toonovi ifototímo mihicadino. ² Miíro miíhaico bu aciumo tobogo taajasujíibogoco diitoco iicaubadiro. Jaaruno diito ugu-ubuuruno diitoco imino mooniutíhi uguubuurunoco imiyaavuguutímaño. ³ Jaanoti naha miíhai toonoco mimiyaavogomaño toono jaguisifaño mihifetehi. Oono Moocaani jilli nuuhi:

Jaamaño diitojaago uujoho isifiiratuuboro diitoco nuuhi tamomofañodi, uuma ajaguisíjimañovi ifetejitímo, nuubo Moocaani.

Jaarunofaño Moocaani jiniñeque ifiivusunotíro iticoniubo eetavuubo imivudi jaguisiubo. ⁴ Jaamaño miíro samañoohaame Caatinihaamefaño jilli noono jaguisifucuditi:

Sahuse juugahuseti safucu icano nigaciti idudicamaajeti Moocaani jaguisiuihi, noonoro.

⁵ Siino bu Caatinihaamefaño noono:

ifetejitímo uuma ajaguisíjihigo, noonoro.

⁶ Jaarunofañehiica icamo saato ho toono jaguisifaño ijicafetejimo. Jaanoti iticoni toono taajasujíibogoco uguubuurumo toonofaño ifutuutíhi: Jii, noomoro imiyaavuguutímaño. ⁷ Jaamoma iicaubo Moocaani siino bu oovicíuhi jisumico, jino mihicasumico. Miíro Moocaani miíhaima iimaahi, toonobuunati goovacuitinoti David unuunofeenedi. Oono Caatinihaamefaño onoonoco munuucuuihi. Jaanoco bu siino meneehi:

Jaachíjii Moocaani ijico muguubuhachíjii amiíhai jeebiico mucuhufutususudino, noonoro.

⁸ Jaanoti Josue diito israelmíco toono jaguisico ihaciuruva, Moocaani siino sifucuditi iimaacuujitirahi. ⁹ Jaanegui icanehiica sano Moocaani cuumimínaa ajaguisíjino.

¹⁰ Jaamaño miíro Moocaanima ijaguisíqui ijicafotoobo, idudicamaajeti ajaguisicuubo, oono Moocaani iinoti ajaguisicuubadi. ¹¹ Jaanegui masíi mesefaquifetequi toono majaguisíjino faño mihifetequi. Jaanegui saato hoba johono, imiyaavuguutímo iicaubadi mihicadino.

¹² Miíro Moocaani íjii buheehi mityama icano aivo janaaníci síjjevano fanoova aamigano fahigovaaciti íjino icano síjjeva janaaníci síjjevano. Jaamaño mojeebii, mohesamaaje icano faicuvano icarunoco adicino, bu miyamínaafi ifiico faabeheri adicino icano. Jaanoro foovono miníiyuno mohesamaajeque, mojeebii esicinico icano. ¹³ Aivo jinehejeba chahahi Moocaani ifiivusuuno toonoti afataniivejiruno. Paryi fanoovaro foovono icacuuihi faayacafutucuuno. Jaadi johono diibo imefeenevi mohimitico mihimibachujíibo imefeenevi.

Jesu Aivo Janaanicívi Sacerdotemí Aivojíiboti Icahi.

¹⁴ Jesu Moocaani Achi aivo janaaníci miíhai sacerdote aivojíiboti icahi. Jaabo níqueje janaaníci Moocaani imefeenevi aivo ifotoobo. Jaanegui imino momooníqui mohiimaa íjico. ¹⁵ Miíro miíhai sacerdotemí aivojíibo miíhaico idaasuguejirahi moniinovanoti, miíro miíhaico iicabadiro diiboco fanoova ínisuuneri idaasuno icaubo. Jaaruubo imítico mooniutíhi. ¹⁶ Jaanegui masíi imino mimiyaavogomoro

Moocaani sihidi gajjima iicaabovi mifititvequi. Toonoti mihaico ihidaasuguequi, jaaboro iimihuseri mihaico ihamusuqui sihidi idaasuno mihicasumi.

5 Famooro sacerdotemi aivojito iicamoco miyaminaafeeneti iimoro toonofaño ficuumo Moocaani imefeenevi miyaminaahallivi iimaajinoco, bu diibo jeecevoco iheetavequi, asimico agaisiraicimoro Moocaanico tooneri ijeecivequi miyaminaa imitihallivi icano. ² Jaabo diibo sacerdotemi aivojibo, bu icaruubo ififañodi iniinovanoma iicamaño, bu amusujiruubo agaajatimehejeque, iimino jiihaiti imitamehejeque icano. ³ Jaabo bu ifi niinovama iicamaño jeecivo asiri Moocaanico iimitihallivi jeecevihi, oono miyaminaa imitihallivi iicanicibadiro.

⁴ Jaamaño aivo cayaatyooaba jilli iinoro sacerdotemi aivojiboti icatatihi. Moocaaniro iiciboro toono obocimañovi ficufihi, johono Aaron onooboco iicaubadi.

⁵ Jaabadi tolli Cristoco mooniubo: Jilli iinoro diibo sacerdotemi aivojiboti icautihi. Jilli Moocaaniro diiboco toono bocifaño ficuuhi diiboco unuubadi:

ijoho taseemene, jifucu uubadiro idiicaabo, nooboro.

⁶ Jaabadiro bu samañoohaame Caatinihaamefaño diiboco nuubo:

ijoho sacerdotemi aivojiboti fahijivaro idiicaabo, Melquisede onoobobadi edeevaabo, nooboro.

⁷ Jaabo Cristo jiijehalliri iicausumi sihidi Moocaanima iimaahicaubo sefano ihaalli tofaihuco gañiboro dilluhicaubo diibo Moocaani diiboco guijevafañoti ataajasuujiruno mityama iicaaboco. Jaanoco Moocaani guubuui diiboco idilluhicaunoco Moocaanico miyanotiro ejeecevehicamaño. ⁸ Jaamaño Cristo Illi icauruubo gaajauhi: Jii, onoonoco idaasuno iicauboro iguijeveunofañodi. ⁹ Jaaneri aivo ifiico imino ifutususucumaño ufucuro ifinitino taajasu abajaaboti iicanovi ifutuubo paryi oono diibo onoonoco: Jii, onoomedi. ¹⁰ Jaamaño Moocaani diiboco sacerdotemi aivojiboti ficuuhi Melquisedebadi ejeevaaboco.

Aivo Nihicuno Miyaavogoco Mejeevesuruva.

¹¹ Aivo ajashutino jinohallivi meneejino icahi. Jaaruno aivo tihino mijiiibeguejiruno, amiihai magaajagotimaño. ¹² Aivo gueenecuuno mihicano jisumi jiiibogomi-naati mihicatacuuno. Jaarumehiica mihimeguehi siino amiihaico sita ijiiibogonoco; Moocaani iiji jiiibogo aivo itihitnoti. Aivo jilli fañooviro miniinovatucuui. Aivo jilli miyaavogofaño mujusitih. Jilliro mifañofaihuco aaducuumobadi mejeevacuui. ¹³ Miiro Moocaani iijico ajashunoro agaajamo seeme mifañotiotobadi iicamo. Jaamehiica gaajatihi iticovono ifi icaco. ¹⁴ Jaanoti fanocoro imino emeecimo oono jusitamobadi ejeevacuumo, fanooaaco udugaacunoco agaajacuumo, iimitinoco iiminofeeneti aatyimeneque ejeevamaaicuumo icano.

6 Jaanogui masii janaaniviciviro mefeequi miyaavogofaño jusimoro Cristoditi iticoni mihaico ijiiibuguunocoro meesudino, siino janaaniviciviro gaajamoro mofoo. Miinoco guijevafaño asatyefinehejeque mejeevesunoco magaajacuui. Bu tolliro Moocaanico mimiyaavogonoco magaajacuui. ² Bu nitihallivi ijiiibogonehejeque, bu miyaavogominaahallivi ihuseque ificujinehejehallivi ijiiibogonehejeque, bu uchuumucuumo siino ubuheetejinehejeque, bu ufucuro ifinijitino ciijigaifaño efeejinehejeque icano magaajacuui. Jaarunaaca janaaniviciviro gaajamorohiica mofoo. ³ Jaanoco tolli momooniji Moocaani iimogohachiiji.

⁴ Jaamaño miiro saatoho seseequa agaayicininuurumo, bu Moocaani aacino imoco gaajacihinicuurumo, bu tolliro Moocaani Gajati agaayicininuurumo.

⁵ Moocaani jiiibogo imoco gaajacihinicuurumo, bu ufucu iicajino jiniije mityaco icano agaajacihinicuurumo, ⁶ siino dojicuviro eedeehifijaagoviro uhuumimoro Cristoco ejeecivucuutimo siino eedeehifi jeevesufeenedi bohomoti miniiyuracuu-jitih. Jaamo diitoto siino Moocaani Achico dojicuviro imohobujehallivi metetecubadi omoonimoro diiboco miyaminaa imefeenevi dejecumoro icahicahi. ⁷ Jaamo jiiinjebadi, fahiijivaro toojehallivi nijaba aaignonoco adujere iicanicibadi jeevamo: Jaaje toojeque ududicamaamed iimino basutaaco ihiiinusujere inoovasuruva, toojeque Moocaani imino omooninoma icaje. ⁸ Jaanoti jariimocoro, ñaavahucoro icano ihiiinusuhachiiji jinehejebaguiha imitije. Jaamaño Moocaani: Imitino, onoboro afaijanoguiinovi aaqueteljije. Jaanofeenevi jigasucafeteljije. Jaabadi dojicuviro eedeehifijaagoviro uhuumimoro Cristoco ejeevesumoco Moocaani fajajji.

Mohesicini Miinoco Sefano Ficuui.

⁹ Agaijimo tañahabomi, jilli munuurunaaca, aivo imino magajahi, amiihaiti ajashutino Moocaani mihaico imino omoonino mohallivi taajasuma asanoco.

¹⁰ Miïro Moocaani aivo iimiibo. Jaamaño jabajeevejitiibo amiihai momoonihicanoco, bu diiboco amiihai gaijico mihifusumoco, miyaavogofeenedi monahabomi iicamoco mahamusuhicanofeenedi; bu jaanoco jisumihachutahi moonimerehi mihicahi. ¹¹ Jaanogui mihimeguehi famooro mihaai toonoco mihifusumoro mofoomo nijequevi mihifotonoco. Jaamo imino mihifutusuhi oono meteemehicanoco. ¹² Mihaai mihimogotih amiihai majaparyatonoco. Mihimeguehi oono imiyaavogofeenedi, bu ijaabicifeenedi icano Moocaani aaciguunoco agaayicimoro iicabadi mihicanoco.

¹³ Miïro Moocaani onoonoco Abrahamco aaciusumi ififañodiro ooviciuhi miyaano iicaujinoco. Aivo diibo janaanicivi iicamo momofeenedi ohooviciujirumo achahau-maño. ¹⁴ Miïro jilli nuubo: Miyantiro aivo ico imino mooniji. Jaaboro ico ajashujitino diyaachimihaiti aacino, nooboro. ¹⁵ Jaanoco Abraham tuumuui jaabiciboro. Jaamaño gaayiciubo Moocaani diiboco unuubadi. ¹⁶ Jaabadiro bu miyaminaa sinoco unuusumi noonicimo diito allinoocivi iicaabo Moocaani momofeenedi. Jaano siino miyaano iicanoco, unuusumi Moocaani momofeenedi unuucuunoco, ¿milli bu janaanicivi siino mejenaauucuujirahi? ¹⁷ Jaamaño Moocaani imomofeenedi nuuhi aaciguuno miyaano iicajinoco foovono ihifusuqui toono ibusumijeque aaciguunoco agaayicijimoco, bu jaano unuucuuno siino boobanicafutucutihi iicaujinoco icano. ¹⁸ Jaamaño icano minooci diibo, bu diibo unuucuuno icano oboobaniracutino. ¿Jaanohocifeenedi milli bu Moocaani unuucuunoco bañijirahi? Jaanofeenedi mihaico Moocaani acihi sefano majacusucafotomoro meteemehicanoco mohimega ificuunoco magaayiciqui. ¹⁹ Jaano toono esicini sefano iicanoro mojeebiico cuhufono ficuuno. Jaano jino esicini iicanoma mihaai mihicano mihaico cuhufono ficuui niquejefañ iicaja Moocaani iija gaachehubaryutyigaba ticovo. ²⁰ Jahigo tobaryo ticovo Jesu jicafutuui mohallivi mihaidi jiihaico ifaayiciqui. Jaamaño jilliti Jesu sacerdotemi aivojiiibo fahiijivaro iicanovi ifutuui. Jaamaño Melquisedebadi jeevaabo.

---

§6:19 Sahaamefaño jilli ficuuno: Toono esicini sefano iicanoro mojeebiico cuhufono ficuuno, ancla ciijigai meenegaco samañoviro cuhufono ificuunicibadi onoonoco.

Jesu Sacerdotemi Aivojiibo Melquisedebadi Jeevaabo.

7 Jaani Melquisede onoobou Salem cuumio aivojiibou. Jaabo Moocaani caamovohi iicaabo sacerdotu. Jaabo Melquisede Abraham minaavi jiniijene aivojitoco iguiinonijehigoti uhuumiuboco acabaacutuuboro diiboco: Imino, nuuhi. ² Jaaboco Abraham aciuhi fahuseecisaaje iicanoti sanoosaacoro toono abajatooco iguiinoniunoti iiciunoco. Jaano Melquisede onono momo jilli eneejiruno: Iticoni, iimino Aivojiibo, eneejiruno. Jaabo Salem aivojiibo iicaumaño, bu: Sajeebiica aivojiibo, eneejiruno. ³ Jaabo buhugaavocafetehi caanima, seejima, bu iheede-temihaima icano chahaabo. Jiibogoratino diibo fiivoti, bu iguijeveti icano. Jaabo Moocaani Achibadiro iicacuubo sacerdotemi aivojiiboti fahijivaro icacuubo.

⁴ Jaanoco jisu magaajacuuhi Melquisede aivo sihidi jeevaabo iicaunoco. Miiro moheedebe Abraham icauruubo diiboco aciuhi fahuseecisaaje iicanoti sanoosaacoro moonicasivi aivojito nehejeque udumitiiciunoti. ⁵ Miiro Moise tajiiba onoobadi Levi iyaachimihai sacerdotemi iicamo miyaminaaco inehejete fahuseecisaaje iicanoti sanoosaacoro ajaadusuno tajiibama icamo; buhicagaha diitobadiro bu Abraham iyaachimihai icarumo. ⁶ Jaanoti Melquisede Levi iyaachimioobo icautirubou Abrahamco jaadusuuhi fahuseecisaaje iicanoti sanoosaacoro. Jaabou diiboro Abraham Moocaani aaciguunoco agaayiciubo. Jaamaño jilliti Melquisede Abrahamco: Imino iicajinoco, nuuhi. ⁷ Jaanoco famooro gaajacuhi diiboco: Imino iicajinoco, onoobo diibo janaanici sihidi ejeevaabo iicafinoco. ⁸ Jaanoti jino mofeeneri iicamo fahuseecisaaje iicanoti sanoosaacoro agaayicimo, jilli ticovo miyaminaaro iguijevifimoro. Jaanoti Caatinihaame iimaahi Melquisede iguijevetiibobadi iicaabediti. ⁹ Jaamo paryi Levi iyaachimihai sacerdotemiti iicamo jisumi fahuseecisaaje iicanoti sanoosaacoro miyaminaaco ajaadusuhicamo, bu Levi icano tolliro Melquisedeque fahuseecisaaje iicanoti sanoosaacoro jaaduuhi sano Abraham ajaadusumiro. ¹⁰ Miiro jaasumi Abraham ififañerehiica iyaachimihai icauhi Melquisede diiboco aatyimetusumi.

¹¹ Miiro Israel cuumiminaa tajiibaco gaayiciuhi sacerdotemi Levitami jaamoro Aaron iyaachimihai feenedi. Jaano miyanotiro toono tajiibaco omoonimoco Moocaanijaagovi isatyejiruva collihiicaqui, bu siino sifi sacerdotu saajirahi. Jaabo Aaron yomoobo icacuujitino Melquisedebadiro iicaburucuui. ¹² Jaamaño sacerdotemi sifiiti ubuunanicafutucubadiro, bu tajiiba buunanicafetehi. ¹³ Jaabo Mohaivojiibo diibediti jino Caatinihaame jilli onoobo, siicuumi israelmi cuumioobo, tuucuumiti miñhaiñoobahiica sacerdoteti iicati cuumioobo. ¹⁴ Miiro imino gaa-javechuno Mohaivojiibo Juda cuumiti asauno. ¿Miiro Moise milliba nuutihi jicuumiditi, sacerdotemiditi ihiimaausumi?

¹⁵ Jaano jino aivo foovono icahi bohono sacerdotu Melquisedebadi ejeevaabo ajafevene. ¹⁶ Jaamaño miyaminaa tajiiba unumaño diibo sacerdoteti icautihi. Jilli oono ifinisuratino ifi mityari diibo sacerdoteti icahi. ¹⁷ Miiro jino Moocaani jilli diibediti onono:

Hijoho fahijivaro sacerdoteti idiicaabo, Melquisedebadi edeevaabo, nooboro.

¹⁸ Jaamaño jilliti eedeetajiiba buhigovi ficucafetehnicuui, toono iniinovau- maño iimiutimaño. ¹⁹ Miiro toono Moise tajiiba jinejebaco imitusuutihi. Jaamaño toonobuuna aivo iiminoco mehesicininoma mihicahi, toonofeenedi Moocaanivi mifitivonoma.

²⁰ Jinooco Moocaani eetavuuhi imomofeenedi unuuboro. ²¹ Jaanoti saatoho sacerdotemi jilli ticovonoro icauhi Moocaani imomofañodi unuutimo. Jaanoti naha diibo sacerdoteti iicajino Moocaani momofañodi noocafutuuhi. Miïro Caatinihaamefañodi diiboti neehi:

Aivojïbo imomofañodi unuucuuno, siino boobanicafutucuujitihi: Hjocho fahiijivaro sacerdoteti idiicaabo Melquisedebadi edeevaabo, nooboro.

²² Jaamaño Jesu bohonoijji eedejihallivi aivo iiminoco agaajasuubo. ²³ Miïro iticonio sacerdotemi aivo ajashutihi, iguijevicaumaño gueenene icahicautimo.

²⁴ Jaanoti Jesu iguijevetatimaño diibo sacerdoteti icano sifivi siino jeenetih.

²⁵ Jaamaño fahiijivaro taajasujiruubo diibofeenedi Moocaanivi ifiitivomoco, ufucuro milli iicatimaño diitohallivi Moocaanico idilluhicaqui.

²⁶ Jaamaño Jesu aivo miya sacerdotemi aivojïbo miïhai mihimogoobo. Diibo aivo iimiibo, idicubama achahaabo imitibama achahaabo imitiminaati ijeevadi udugaacuubo, bu caamovono niqueje janaanivi agaaniiyicafutuubo icano. ²⁷ Jaamaño saatoho sacerdotemi aivojito iicabadi jeevatïbo diito naha asimico agaisiraicimoro fafucuvaaciviro jeevivoco eetavehicamo. Jaanoco iticoni sacerdotem iimithallivi jeevivehi. Jaanohallivi jari miyaminaa imitihallivi jeevivomo. Jaanoti Jesu sano famoohalliviro jeevivucuuhi, safooro ifiico iinoro aaciusumi. ²⁸ Jaanoti Moise tajiïba ficuuhi miyaminaa iimitimoco. Jaanoti toono tajiïbabuunati Moocaani imomofeenediro unuuno Illi Jesuco ficuuhi sacerdotemi aivojïboti. Jaamaño diibo milli iicatiïbo fahiijivaro iicaqui imiiboti eetavocafetehi.

Jesu Bohono Iijihalliti Iicaabo.

8 Aivo jino imiyaanoco monoono, miïhai sacerdotemi aivojïbo Cristo jilli ejeevaabo casiivutuuhi niquejefaño Moocaani aivoji icagahallivi imiyanaagonovi. ² Jahigo sacerdoteti jeevivoobo imiyaaja iimija Moocaani iijafaño. Jaaja miyaminaa useti eheetavocafotoja icatino; Aivojïbofeenediro iicaja. ³ Paryiicino sacerdotemi aivojiteti ificucafotomo icahi asimico agaisiraicimoro Moocaanico ijeevivequi. Jaamaño bu tolliro Jesucristo iguijeveuneri ita iicamohallivi jeevivuui. ⁴ Jaabo jiihahalliviro iicaruva ajashunogayi sacerdoteti icajitiruubo. Miïro icamehiica sacerdotemi Moise tajiïba onono jeevivoquerehiica omoonimo. ⁵ Jaamo jito sacerdotemi ijeevivoco moonihicahi niquejefaño iicaja iijimico iicjahajefaño. Magaajahi jilli ihijimiro iicanoco, miïro Moise tabernaculo onoojaco iheetavequi omooniusumi, Moocaani diiboco nuuhi: Meeci, jaaboro imino deetavo paryi, johono ico ifagajihallivi iifusuujabadiro, nooboro. ⁶ Jaanoti naha miïhai sacerdotemi aivojïbo Cristo ijeevivoco eetavehi. Aivo janaanivi imiyajeevivoco eetavoobo diibo bohono iijihalliti iicaabo toono aivo imino onocininoco aaciguunofañoti icano iicamaño.

⁷ Jaanoti iticoni unuuno iiji iimiuruva, chahajiruno siino bohono iijico eheetavono. ⁸ Jaarunaa miïro Moocaani tuseumio miyaminaa imitico atyimeuhi Caatinihaamefaño diitoti unuubadi:

Aivojïbo Moocaani neehi: Icajinehiica uujoho bohono iijico Israel miyaminaama, Juda miyaminaama icano eheetavono. ⁹ Diito eedeetemihaima eheetavuno iicabadi icajitino, johono diitoco ihuseti agaayicuboro Egipto jiiinjetei ihinusuumi. Jaaruno diitoco unuuno taajico imino mooniutimo. Jaanoma iicaubo diitoco jeevesuui, noobo Moocaani. ¹⁰ Jaanoti ufucu iicaji tufucujebuunati Israel cuumiminaama taajico eheetavejino jilliji, noobo Moocaani: Tatyajïbaco

ficuji diito esicinifaño. Jaaboro ijeehiinofaño toonoco caatiniji. Jaadi jari uu-joho diicaaniji. Jaanoti diito uuti taacuumiminaaji. ¹¹ Jaadi iticovoocivi saafiis-ari igataavominaafico, bu inahaboco icano Aivojiiiboco igajaquii jiiibogorajitino, famoovaro uco agaajajimaño. Famooro diitoti uco gaajajimo iguiraaubo, aajashu-ubo icano. ¹² Jaamoco uujoho iimitico imibachuji. Jaaboro siino ufucuro diito imitico esafutucuujiitihi, nooboro.

¹³ Jilli Moocaani bohono eheetavono iijiti ihiimaaboro, iticonio iijico: Eedeenet, nu-cuubo. Jaano eedeenet iicacuuno unuucucuubadi iicamaño goovacuujiino ifinino.

Moocaani Ijahaci Jiinijeoja, Niquejeoja Icano.

9 Miiro iticoni unuuno iijifaño noocinno milli Moocaanico iimejinehejeque j-i-jehalliri iicaja Moocaani iija tabernaculo onoojafaño. ² Jaaja tooja jilli ee-tavociniuhi, imeganaagonovi aivo iimimaño onoomañeri icauno ciijigai iicuno, sano mesa icano, tomesahalliri ijeeecivo maahuno icauhi icano, ³ bu jaanohallivi iicaubaryutyigaba bujinago icauno aivo janaanici iimimaño onoomaño. ⁴ Jaamañeri icauno Moocaani jeeecivo toonohallivi ijigasuhicauno altar onoono. Jaaruno aivo faño icautino igaachehubaryutyigaba imegariro icauno jahisinaagonovi. Jaano oro eetavota imono uusuno maaniguijinoco toonohallivi ijigasuhicauno, bu Moocaani ihiimaano jiiibogoba cajonbabadi jeevahi arca del pacto onooaba. Jaaba paryi ihallidi orori jeesuciniuhi. Jaabafaño icauhilla guirihillugayi oro eetavotahilla. Jaahillufaño icauno mana onoono. Bu tolliro icauno Aaron quesei uruhutu-uhi, bu tolliro icaubujeci guisibabujeci. Tubujeci hallivi Moocaani atajiiibaunoco acaatiniubujeci. ⁵ Bu toobahallivi eetavuumo miimisiici Moocaani toomominaatisi querubin onoomisi ijico. Diitisi miyaminaa igajaquii tooneri Moocaani iicanoco. Jaamisi ijjecuhuciri toobahallidi foboocinihicauhi asimi tiijeheri efefachuhi-camañoco miyaminaa imitico Moocaani ubuusuhicaumañoco. Jaarunoti jisumi fanooro mijiiibugucuujiitihi.

⁶ Jaajaco tolli eheetavuudi toojafaño sacerdotemi fafucuvaaciviro feejiibuuhi imegaomaño imimaño onoomañovi Moocaani jeeecivo iheetavequi. ⁷ Jaanoti naha janaanici iicamaño aivo iimimaño onoohigovi saafiro idiiboro diito sac-erdotemi aivojiiibo feejibuuhi safooro saficabavi. Jaabo tahi ufuusumi asimi tiijo-hoco asatyoboro Moocaanico jeeecivejiibuuhi. Jaaneri iimitico Moocaani ibusuquii, bu miyaminaa imitico ibusuquii icano. ⁸ Jaano toonoti Moocaani Gaija mihaico gaajasuhi, oono imegaomaño imimañovi Moocaani jeeecivo eheetavehicauno-hachuta, aivo imimañovi iifetehicautinoco. ⁹ Jaano toonoti jisumi magajaquii. Miiro oono tomañovi Moocaanico ejeecivono, bu asimico agaisraicino icano. Jaamo tolli ejeecivomo jeebii imiti buusucafototatihi. ¹⁰ Toono jilli ticovo machutahallivi, bu ticovo adutahallivi, bu ticovo imibachuhallivi icano onoono. Jaano jilli allioneheje imibachucoro atajiiibano. Jaarunoco Moocaani ubuunanicuudi sihidi jeevacuujiino.

¹¹ Jaamaño jisumi Cristo asaacumaño, jino iiminoono asaano sacerdoteti Cristo icacuuihi, aivo imiyasacerdoteti. Jaabo diibo Cristo Moocaanico jisumi jeeecivucuuihi janaanici aivo imijafaño. Jaaja miyaminaa useri eheetavoratija: Jijehalliri iicatija, eneejiruno. ¹² Miiro Cristo aivo imimañovi jicafutucuuihi. Jaaruubo asimi tiijeheri ijeeecivequi icatino, jilli itiiijeheri ijeeecivequi. Miiro jaabo safooro tahigo jicafutu-ubo famoohalliviro. Jaaneri ifinijitino fiivoco miihaidi icuubo. ¹³ Miiro asimi tiijoho, bu niivimi seemeque altar onoonohallivi ijigasuguijiino icaneri, iimitima iicamohal-

livi fefachufimo. Jaano imityama iicamaño ifihallinocoro imitusuno Moocaaniguiharo iicaqui. ¹⁴ Jaano toono icaruno imityama icauhi. Jaanegui fine imi Cristo tiihoho janaanici imityama icahi. Miïro milli iicatino Gaijafenedi Cristo ifiiriro Moocaanico jeevivuui imihinibama achahano ifiico iguijenineri. Jaabo tiihoho mojeebii imiti miinoco guijevefaño asatyonoco, mihaico nitihî, Moocaani iicaaboco mejeevicequi.

¹⁵ Jaamaño Jesucristo jino bohono iimaa etavominaafi. Miïro diibo guijevefenedi, edeehiimaaguinovi imitinoco omoonuno buusucafetehi. Jaamo diito Moocaani ucuuhuvaumo, ifinijitino busumijeque diibo unuunoco gaayiciji. ¹⁶ Miïro saafi inehejediti: Jillicahi momooni, nooboro ihiimaahaameque acaatinino. Jari diibo iguijevecuudi toohaame onoobadi moonicafetefino. ¹⁷ Miïro diibo iguijevetinohachuta toohaame onoobadi mooniratatino. Jari diibo iguijevecuunobunati toohaame onoobadi moonicafetefino. ¹⁸ Jaamaño iticonio iimaa eetavo ticonicafutuui tiihoho gañifeenedi. ¹⁹ Miïro Moise paryi Moocaani atajiiabaunoco paryi famoocoro miyaminaaco jiibuguui. Jaaboro oveja ijeene taataco tifaiñooco iiciuboro, bu hisopo onoohahaafequê iiciuboro, toohaafe nijequevi tootaataco ificuuboro, asimi tiihoho nifaihuma icanofaño acaduuhacuuboro, itajiiaba aameque fefachuubo, bu tolliro paryi miyaminaahallivi icano. ²⁰ Jaaboro diitoco nuubo: Jino tiihoho miyaavusuhi amiïhaidi Moocaani iimaaco atajiiabanoco. ²¹ Jaabadiro bu iimija tabernaculo onoojaco, bu paryi toojafaño iicaunehejeque tooneri Moocaanico ejeevicehucauji nehejeque icano fefachuubo. ²² Jaano toono tajiiba onoobadi fiiticujiruno paryi fanoovaaro tiijeheri imibachucafotonicino. Jaamaño tiihohoco igañitiruva, imiti buusurajitirahi.

Cristo Agaicaaucafutuuno Imitico Buusuui.

²³ Miïro toono niquejefaño iicanobadi jiijehallivi iicaunoco imibachuhicaumo asimico agaisiraicinofañodi. Jaano toono niquejefaño iicaneheje asimico agaisiraicino janaanici aivo iiminocoro esuhi. ²⁴ Jaabadi Cristo miïro tooja iimija, miyaminaa useri eheetavocinijafaño jicafutuutihî. Miïro jilli tooja niquejefaño imiyaaja iicaja ijiro iicauja. Jilli niquejefaño jicafutuubo. Jahigo jisumi Moocaani imefeenevi icaabo mohallivi ihiimaaqui. ²⁵ Jaanoti judiomi sacerdotemi aivojiiibo faticabaciviro safooro jicafetefihî aivo iimihigo onoohigovi itiihoho iicatineri Moocaanico ijeevicequi. Jaanoti Cristo saicino iguijeveneri jeecevotatihî. ²⁶ Jaanoti tolli icaruva, Cristo saicino guijevehicajiruubo siicijetiro jiiinije ifiivuunotiro. Jaaruno tolli icatino. Miïro jisumi jino niinosumi Cristo safooro saauhi fanoohalliviro. Jaaboro guijeveubo imitico ibusuquui. ²⁷ Jaabadi famooro miguijeveji safooro. Jaanobunati Moocaani ajaadujino icaji. ²⁸ Jaabadiro Cristo safooro guijenicaufutuui paryi jiiinjeminaa imitico ibusuquui. Jaanobunati siino saajiibo jiijehallivi. Jaaruno tusumi imitico ibusuquui icacuujitino. Jilli diiboco ootomomocoro atajasuvaabo saaji.

10 Jaanoti miïro Moise tajiiba oono iminoono asaaujino gaijaro iicauno. Jaaruno aivo imiyaano ifibadi jeevatihî. Jaamaño tajiiba, toono asimi gaicaauco faticabavaviro omooninofenedi Moocaanijaagovi ofoomoco imitusutatihî. ² Jaanoti miïro tolli tajiiba onoobadi omoonino imitico ibusuufiruva siino tolli moonihicacuujitirumo. Miïro tolli omoonihicamoco iimiti ibuucuruva, iimitima iicanoco esicinicujitirumo. ³ Jaanoti tolli iicatimaño, toono asimi gaicaauco

eheetavono diitoco facicabavaviro imitima iicanoco esaayusuhicahi, ⁴ toono asimi tiihoho miyaminaa imitico ubuusuutimaño.

⁵ Jaamaño jiiinjehallivi asaaujino imega Cristo Moocaanico nuuhi:

Uuro gaajacuhi iijoho idiimogotinoco asimico iidi agaisiraicinoco, bu asimico ico aacinoco icano. Jilliro uco miyaminaafiti deetavehi. ⁶ Miïro ico imo imo moonitino iidi asimico ijigasuneheje, bu tolliro imitico ibuusuquui asimico agaisiraicineheje icano. ⁷ Jaaneguiiha ico neehi: Jino saacuui iijoho Moocaani idiimogobadi eetavequi; oono uuti Caatinihaamefaño onobadi iicaqui, nooboro.

⁸ Miïro iticoni noobo; Moocaani imogotihî, asimico diibedi agaicaaunoco, bu asimico diiboco aacinoco, bu imitico ibuusuquui asimico ijigasunoco icano. Jaabadiro bu toono Moocaanico imo imo moonitihî, toono tajiiba onobadi omooniruno.

⁹ Jaanohallivi bu noobo: Jino saacuui iijoho Moocaani idiimogobadi eetavequi, nooboro. Toono eedeehasimi gaicaauro Moocaani ifinisuboro, toonoco boobaniibo bohono uujoho iguijeveineri, eneejirunoco. ¹⁰ Jaamaño Moocaani mihaico mohimitico buusuucuui, Moocaani iimogobadi Jesucristo sano safooro famoohalliviro iguijeveumaño.

¹¹ Jaarunaaca paryi judiomi sacerdotemi fafucuvaaciviro tolli moonihicahi. Jaamo saicino sahomonocoro asimi gaicaauro jeevivomoro icanicihî, imitico buusuujitirunoco. ¹² Jaanoti naha Jesucristo safooro sano paryi mohimitihallivi guijeveui. Jaaboro Moocaani miyanaagonovi casiivuubo fahiijivaro iicaqui. ¹³ Jaaboro tahigoti toomoobo diibo minaa iguiinovi ificucafetejinoco. ¹⁴ Miïro safooro iguijeveunofaodi iimitico ubuusuucuumoco imitusucuubo, ufucuro milli icacuutimo iicaqui. ¹⁵ Jaabadiro bu Moocaani Gaija mihaico toono miyaano iicanoco gaajacuhi. Miïro iticoni jilli nuubo:

¹⁶ Miïro jilli noobo Aivojiibo Moocaani: Tufucuje afatyonobuunati diitoma jilliji tahiiimaaco eheetavono. Diito jeebiifaño tatyajiiibaco ficuji, bu tolliro ihesamaa-jefaño ficuji, nooboro.

¹⁷ Jaadi bu siino noobo:

Ufucuro esafutucujitihî diito imitico, bu diito imitico omooninoco icano, nooboro.

¹⁸ Jaamaño imiti ubuusuucafutucuudi siino jeevivoco toonohallivi eetavoratacuutatihî.

Moocaanijaagovi Mifitivequi.

¹⁹ Jaaneguiiha tañahabomi, jisumi masii ñihicugotimo aivo iimihigovi mijicafetequi Jesucristo tiihohofaodi. ²⁰ Bohojiri mefeequi, fiivo jiihairi igachehubaryutyigaba bujinagovi mafatyequi: Diibo Cristo ififaodi mafatyequi, eneejiruno.

²¹ Jaabo Jesu aivo momiyasacerdoteti icacuui, Moocaani iija niquejevi iicajafaño. ²² Jaaneguiiha masii Moocaanijaago mefeequi miyajeebiima mihicamoro, bu aivo imino mimiyaavogomoro icano. Miïro diibo mojeebiinoco niticuui mohimitico esicinicuutimo miicaqui, bu jaabadiro mofiinoco imino nifaihuri niticubuo. ²³ Jaaneguiiha masii sefano jino mimiyaavogonoco mehesicininofaño miicaqui, siino iijijaagovi fatyucuutimoro; miïro Moocaani mihaico unuunoco aciji, abañatimaño. ²⁴ Jaaneguiiha masii miguiinequi fahigovavi mahamusucasinoco toonofeenedi sitaaco magaijinoco mihifusuqui, bu iiminocoro momooniqui icano.

²⁵ Bu tolliro Moocaanico mihimequi mihigaivusumi efeehicatimobadi iicatimo mi-

icaqui. Ivi jilliro fahigovavi mesefasucasimoro mefeehicaqui. Jaano janaanici aivo jisumi miicaqui, oono Aivojiĩbo Cristo asaajifucu ifiitivucuunoco magaaamoro.

²⁶ Jaanoti miyaanoco magaaajuurumo jilli imitico mihimogomoro momoonihachiiji, chahacuuno siino imitico ibususuuqui toonohallivi iguijenimoro ejeecivejino. ²⁷ Idiinoro naha mohallivi icaji ñihicuneri mihaico ajaadujino dugaa-cusumi. Jaasumi ciijgai, sihidi inifotono ijigasunoro, finisuji Moocaaniminaaco. ²⁸ Mĩro saatoho Moise tajiiba onoobadi omoonitimohallivi miimisiici ijiibugusumi, diitoco idaasugotimoro gaicaaufimo. ²⁹ Imi fine jaano janaanici idaasuno moonicafetejimo, Moocaani Seemeneque jihovoobadi omoonimoro, bu itiijohoco itihisumoro, bu tolliro Moocaani Gaija diitoco agaijiboco: Imitino, eneehicamo. Mĩro totiijeheri Moocaani iimaa miyaavuhi. Jaaneri diito niticafutuuhi. ³⁰ Mĩro magaaajuuhi Aivojiĩbo Moocaani unuunoco: Uujoho idiiboro ahaamijiibo. Uujoho ijaadaco aciji, nooboro. Tolliro bu nuubo: Aivojiĩbo iicumiminaaco ijaadaco aciji, nooboro. ³¹ Jaamaño aivo sihidi jeevano ñihicuno iimitino miyaminaa Moocaani iicaabo usefaño iifetejino.

³² Jaaneguiiha amiihai iticoni mihicaunoco mehesafoto Moocaani jiĩbogoco magaayicinobuunati, amiihaico idaasuno omooniusumi majaabiciunoco. ³³ Mĩro amiihaiti saatoho miyaminaa imefeenevi idaasuno moonicafutuuhi. Jaamohalliti mihicamoco mihimuguuneri tolliro idaasuno mihicauhi. ³⁴ Tolliro bu amiihai civo-jafaño iicaumoco mihidaasuguehicauhi, tolliro bu imo imo majaabiciuhi amiihai busumijeque udumitiicihicausumi, niquejefaño aivo janaanici imino busumije ufu-curo ifinijitino iicanoco magaaamoro. ³⁵ Jaaneguiiha toono iguitimo mimiyaaveg-uehicanoco mejeevesudino; toono amiihaico imino busumijeque aciji. ³⁶ Jaaneguiiha imino majaabicimoro Moocaani iimogobadi momooni. Jaamo diibo unuunoco magaayiciji. ³⁷ Mĩro Caatinihaamefaño noono:

Jaabo asaajiibo goovajino, aivo goovajino asaano, guenene icatiibo. ³⁸ Jaanoti imino iicamo imiyaavogo sefaenedi icaji. Jaanoti dojicuviro iminifotohachiiji, diiboma imo imo icajitih, noonoro.

³⁹ Jaaruno miihai dojicuviro iminifetefimoco ifinisufimooto mihicatihi. Jilli miyaavogofenedi ijeebiico atajasufimootoro mihicahi.

Miyaavogo.

11 Jino miyaavogo: Ufucu magaayicijinoco imino magaaamoro motoomono, bu tolliro mahatyimetiruno miyaano iicanoco imino magaaano icano. ² Mĩro moheedetemihai ivi imitocafutuuhi imiyaavuguumaño. ³ Bu miyaavogofenedi magaaahi jiĩnijeque, bu paryi niquejefaño iicanehejeque icano Moocaani ihiimaafeenedi ehetavuunoco. Jaamaño siicije aatyimerautinoti jino mahatyimeneheje eetavocafutuuhi.

⁴ Mĩro bu Abel imiyaavuguumaño, Cain jeecono janaanici, aivo imineri Moocaanico jeevivuui. Jaamaño Moocaani diiboco iimitusuuboro ijeeconoco gaayiciuhi. Jaamaño Abel gujivecuurunaaca, diibo miyaavogo jiĩbogoti magaaahicahi.

⁵ Bu tolliro Enoc onoobo imiyaavuguumaño choomotiĩboro niquejefaño satyocafutuuhi. Jaaboco siino atyimecutimo Moocaani asatyumaño. Mĩro Caatinihaamefaño noono diiboco asatyujino imegavi: Enoc imino icahicauneri Moocaani imo imo icahicauhi, noonoro. ⁶ Jaarunaa miyaavogoma achahamo Moocaanico imo imo

moonisujitirahi. Miïro Moocaanijaago mefeejimo, Moocaani iicaaboco, bu diiboco iguiniomoco ajaadufinoco icano mimiyaavogotahi.

⁷ Jaabadiro bu Noe imiyaavuguumaño Moocaani diiboco iicajinoco ijiiibuguunoco atyimerautirunoco miyaavuguuhi. Jaaboro meenegaco eetavuubo paryi iyotoco togari itaajasuqui. Jaamaño toonofenedi jiiinije miyaminaaco ifinisuqui ficuubo. Jaamaño Moocaani diiboco imitusuui imiyaavuguumaño.

⁸ Jaabadiro bu Abraham imiyaavuguumaño, Moocaani diiboco ucuuhuvaunoco: Jii, unuuboro fuubo Moocaani diiboco aaciujino jiiinijejaago. Jaabo ijiiinijeti fuuhi, jilli agaajatino jiiinijejaago. ⁹ Jaabo Abraham imiyaavuguumaño, Moocaani diiboco aaciuguono jiiinijehallivi siicumiminaafibadi icaubo. Jaabo tahigo nijeganoguiinoro icaaboro feehicauhi. Jaabadiro bu Isaac onoobo, bu Jacob onoobo icano icahicauhi toono unuunoco agaayiciurumisi. ¹⁰ Miïro Abraham guinehicauhi ufucuro ifinijitinocuumico. Jaacuumi oovominaafi, bu iheetavominaafi icano Moocaani.

¹¹ Jaabadiro bu Sara imiyaavuguumaño, aivo amiyago icacuuruugo seemevauhi. Miïro gaifico seemevaugo, Moocaani unuunoco imiyaavuguumaño. ¹² Jaamaño Abraham aivo amiyaabo iicauneri niinovacuuruubo sihidi iyaachimihauvai, ajashutino niqueje meeciridimo, bu paryi muuai jiiinigaiyihaiño ajashutino oovoratino iicadino.

¹³ Jaarumo paryi famooro guiiveumo Moocaani unuunoco gaayicitimoro. Jilli imiyaavuguumaño tehesinotiro aatyimeuneriro imo imo icahicaumo. Jaamoro nuumo: Miïhai jijeoto mihicacuutihi. Jilli jiiijehalliri guenene mihicajitih, noomoro. ¹⁴ Jaamaño tolli ihimaamo imino gaajasuhi siijiiinije imiyajiiinijeque guinomoro ofoonoco. ¹⁵ Jaanoti miïro tahigoti asaano jiiinijequere ihesamaaiuruva, tahigovi dojicuviro uumiujirumo. ¹⁶ Jaanoti iimino jiiinije imiyajiiinije iicajeque imuguumo, niquejefañño iicano jiiinijeque. Jaamaño Moocaani neehi: Diito Caani uujoho, nooboro onooneri nucufevetiibo, miïro diibo diitedi cuumico tahi cheetavucuumaño.

¹⁷ Jaabadiro bu Abraham imiyaavuguumaño Moocaani diiboco inisuusumi, illi Isaac onooboco asatyuboro gaicauujirahi Moocaanico ijeeceivequi. Miïro idiiboro illi iicauboco; diibofenedi Moocaani unuunoma iicaujiruuboco. ¹⁸ Miïro jilli nuubo: Isaacfenedi diiyaachimihaima diicaji, nooboro. ¹⁹ Miïro Abraham imino gaajahicauhi uchuumucuumoco Moocaani ubuheetesuhicaujirunoco. Jaamaño Abraham illico siino gaayiciuhi iguijenirunofañoti.

²⁰ Jaabadiro bu Isaac imiyaavuguumaño illimisi Jacob, Esau icamisico: Imino mihicaji, nuuhi. ²¹ Jaabadiro bu Jacob imiyaavuguumaño iguijevejino imegaviro Jose seemeque: Imino mihicaji, nuuhi. Jaaboro iqueseivi esefaquifutuuboro Moocaanico imuubo. ²² Jaabadiro bu Jose imiyaavuguumaño ichuumucuuquiro israelmico nuuhi, Egipto jiiinijeti ihinuujinoco. Jaaboro bu diitoco tajiiibauhi: Jilli jei tabacinoco momooni, nooboro.

²³ Jaabadiro bu imiyaavuguumaño Moiseque caanimisi fataniuhi ifiivusumi minihibaaci, sanihiba idiino ticovovi aivo oovosiuneguiiha. Jaamisiro iguiutimisi Egipto jiiinije aivojiiibo: Seemeque magaisiraici, nooboro atajiiibaunoti. ²⁴ Jaabadiro bu diibo Moise ujusicuudi imiyaavuguumaño imuguutihi Egipto jiiinije aivojiiibo aicigai iseemeneti ificujirunoco. ²⁵ Jilliro imuguubo Moocaani cuumiminaama idaauno iicaunoco. Jaaboro imuguutiibo jiiinije imitiri jihachutaro imo imo iicaunoco. ²⁶ Miïro diibedi Egipto busumije janaanici aivo imiuno Cristohalliti idaauno iicau-

jino, toono jaada Moocaani diiboco aaciujinocoro utuumumaño. ²⁷ Jaaboro bu imiyaavuguumaño Egipto jiiñjetei fuubo toojiinije aivojiĩbo icajiĩsuco iguitiĩbo. Mĩro sefano icaubo omoonijunofaño Moocaani aatyimeratiĩboco aatyimeubobadi.

²⁸ Jaaboro bu imiyaavuguumaño Pascua jiĩbaimoco eheetavuuboro tajĩbaubo iguhuganoco ovejami tiĩjeheri ijeesuqui toonoti Moocaani toomominaafi guijenimi-naafi, Israel seemeti ihamiyaaboco guijenitiĩbo iicaqui. ²⁹ Jaabadiro bu imiyaavuguumaño israelmi Tifai Muuaifeenedi fatyuuhi, imuuai nifaihuco fahigovaacivi udugaacusumoro ijiinijehallidiro fatyuumo. Jaamo dojicuti egiptominaa ufuurumo jilliro macanĩuhi.

³⁰ Jaabadiro bu imiyaavuguumaño Jerico cuumihallidi emecuciniuno callajaavuuhi, israelmi tuucuumihallidi sahuse juugahuseti mifucuci icano iviuvuuno nije-queti. ³¹ Jaabadiro bu ajevaminaago Rahab onogo imiyaavuguumaño Moocaanico uguubuutimo iguijeveusumi guijeveutigo, diigo Israel gaajavi agalluumoco imino agaayiciumaño.

³² ¿Jinejeque fine siino neeji? Aivo finijitiruno Gedeoditi jiĩbuguruva, bu Barac onoboditi, bu Sansonditi, bu Jefe onoboditi, bu Daviditi, bu Samuelditi, bu paryi Moocaani iimaaminaaditi icano jiĩbuguruva. ³³ Jaamo imiyaavuguumaño si-ijiiñjeminaaco ajashutino guinoniuimo, bu tolliro imino ijiinijeque tajĩbahicaumo, bu tolliro Moocaani aaciguunoco gaayiciumo. Jaamoro bu tolliro jicumi eedujirumo iijinoco jimihicusuimo, ³⁴ bu ciĩjigaiño sefarunoco jabaasuimo, bu aamiganeri iguijenijirunoti taajaumo, bu iniinovafiurumo quehecufiituuhi, bu mi-naavi mityano iicaumoro siĩjiinijeo amocasiminaaco guinoniuimo, ³⁵ bu saatoho gaigoomi iyoto uchuumucuurumo siino ubuheeteumoco gaayiciuhi. Jaanoti saatoho guijeveuhi diitoco idaasuno omooniuineri, toono diitoco idaasuno omooniuñoti igutuutimo, siino ubuheetemere imino iicajinocoro imuguumoro. ³⁶ Jaanoti bu saatoho idaasuno icauhi diitoco eedeejecunehejeri, bu ahaaminehejeri, bu jigaiñehineri isisimoro icivojaaniunehejeri icano. ³⁷ Jaanoti saatoho guijeveuhi guisi-baneri ahaamiineri. Jaanoti bu saatohofeenedi feeducucafutuuhi. Jaanoti saatoho aamigari guijeveuhi. Jaanoti saatoho fahigovavi iguefiivomoro feehicauhi, asimibadi asimimeeheneri ofoobocamaaimoro, diitoco idaasuno omoonineri sihidi idaasuno iicamoro. ³⁸ Jaamo diito miyaavogofañodi aivo obociumaño jiĩjehalliri iicaujitirumo icahicauhi. Jaamo sicaiñiguehejedi igomoro feehicauhi, bu ifagajino-hallidi, bu jiiñjepaajenefañodi, bu guisihojinofañodi icano. ³⁹ Jaarumo paryi diito imiyaavogofeenedi iimitusucafutuurumo Moocaani aaciguunoco gaayiciutimehiica, ⁴⁰ m-mihaidi aivo imino mohimegaro agaayicitino. ** Jaadi jari diito mĩhaima sano iimitusunoco gaayiciji.

Jesucristocoro Mihiĩfinici.

12 Jaaneguiiha sihidi diito miyaavogoma iicaumo fahigovadi mĩhaico im-ibocinĩnoco magaajamoro, masii uufocovi mejeevesuqui paryi imitico mĩhaico ijeevesunoco, bu tolliro jino imiti mĩhaico imitasunoco icano. Jaamoro masii majaabicimoro sefano mefeequi jino mohimega ofoocinineri. ² Jesucoro ĩfinicimoro, diiboti jino momiyaavogo asaaboco. Jaanoco bu diiboro ujusisuubo. Mĩro jaabo Jesu imohobujehallivi guijeveuhi. Tohoomono guijeve nucufesuno

** 11:40 Sahaamefaño noono: iminoco ificuumaña.

icarunoco jeevotiiboro, tolli idasuno iicaunobuunati aivo imo imo iicaujinoco agaajaumaño. Jaaboro Moocaani miyanaagonovi casiivutuubo.

³ Jaanoco amiíhai mehesamaaje, jaamoro Jesuditi magaaja imitimínaa useri idasuno iicaunoco. Jaaneguiiha muhuuchuvomoro mejeevesudino. ⁴ Miíro amiíhaihiica miguijvetíhi imitíma momoonicasihicanohalliti. ⁵ ¿Nacu fine amiíhai majabajeevecuui Moocaani amiíhaico iseemebadi afajíiníhicanoco? Miíro Caatinihaame jilli neehi:

Taseemene, imino guubu Moocaani ico ahaamiiboro afagoonoco, bu deevesudino ico ihíibasumi. ⁶ Miíro Moocaani agaijimoco ahaamiiboro fagueefíhi, bu tolliro aamífiibo iseemeti iicaqui agaayicicumoco, noonoro.

⁷ Jaaneguiiha amiíhai majaabici amiíhaico ahaaminoco. Miíro Moocaani amiíhaico iseemebadi mooníhi. ¿Nacu cajaaní iseemeque ahaamimoro fagotatíhi? ⁸ Jaanoti Moocaani iseemeque afajíinibadi amiíhaico ahaamiiboro afajíiníthachíiji, díibo miyaseeme mihicatíhi, jilli ajevaseemebadiro mihicahi. ⁹ Jaabadíro bu seeme mihicausumi jíjehallívi míhai caanimi míhaico afajíinimoro aamíjibuui. Jaamoco mobocíguejíibuui. Jaamo bu níquejeoobo Moocaniguiinoví mimínifoto fíivoma miicaqui. ¹⁰ Miíro míhai caanimi míhaico faguejíibuui jino guenene mihicajítino jíiníjehallívi miicaqui. Jaamo míhaico faguejíibuui díito imino iimogobadi. Jaanoti naha Moocaani míhaico faguehi míhai miyanotíro imino mihicajíneguiiha, míhaico iimimoti ifícuuqui, díibo iimiibo iicabadi. ¹¹ Miíro magajacuui múnoco ahaamimoro afagueeneri imo imo mihicatatíhi, jilli múnoco aaivomaño. Jaano afagoonoco uguubuumo toonofenedi gaayicífihi tícovo jeebíma iicanoco, bu sajeebí iicaco icano.

Moocaani Iijico Muguubutino Aivo Níhícuuhi.

¹² Jaaneguiiha amiíhaico neehi: Mesefatusu miyaavogofaño miníinovanoco, bu Cristoditi muhuumigonoco icano.†† ¹³ Jaamoro iticovono jíihaicoro miguiino amiíhai sefa níinovatucurunoco mesefatusumoro Cristoma mofoo. Jaadí síino miníinovacujítíhi.‡‡

¹⁴ Jaaneguiiha mesefaquíphotomoro famoovamaryo sajeebí mihica. Jaamo iimino ifíima mihica. Miíro iimino ifíima achahamo Aivojíiboco atyímejítíhi. ¹⁵ Jaaneguiiha mehesicíní Moocaani aacígónoco saatocho gaayicítimo mihicadino. Jaabadíro bu saatocho namita coohai uchuumusufimobadi mejeevadino. Jaamo saatocho ajashútimo imiyaavogomo miyaavogoco chuumusúutimo mihicahi. ¹⁶ Jaaneguiiha amiíhaiti saatocho buhíguejedí gaigoomíma icadino, bu Moocaninehejeque mitíhísudino. Miíro tolli Esau mooníuhi iticonio seemenedi iicafínoco naajeubo safo machutahallívro. ¹⁷ Miíro amiíhairyo magajacuui dojícúvíro toonoco Esau agaayicínoco imuguurusumi díiboco tíhísuubo. Jaaneri síhídí ataarunofaño tolli omooníuno síino imibachucafutucúutíhi.

¹⁸ Miíro amiíhai ísraelmí jogají ifagají mududíicíjírugajíví ufúubadí masaatíhi. Jaagají cíjígairí nífotocíníuhi, bu jaagají cívonoguíno ícauhi fucubadí ícanoguíno, bu tollíro sefano quíjeba ícaunoguíno icano. ¹⁹ Bu tollíro muguubuutíhi míri-

††12:12 Griego íjírí noono: mesefatusu amiíhai usene ínínovatónoco, bu amiíhai memuíjéne ínínovatónoco icano.

‡‡12:13 Griego íjírí noono: Jaamoro iticovono jíihaico miguíno amiíhai tíhai íimícuutírúthai síino íimítequí. Jaadí síino amiíhaico círyíjeevecuujítíhi.

icu oojinoco, bu Moocaani icooco diitoma ihiimaaunoco icano. Jaano Moocaani ihiimaaunoco uguubuumoro sihidi dilluui: Miihaima iimaacuudiibo, noomoro. ²⁰Tolli nuumo Moocaani atajiihaunoco iguiumoro ajaabiciutimaño. Jaano jilli nuuhi: Ifagajico iquicumoco magai caau guisibaneri, bu saatohoco aamigari magai caau icano, bu asi iicaruuboco, noonoro. ²¹Aivo jano sihidi ñihicuno ñifuvusuumaño, Moise icauruubo nuuhi: Aivo ñihicuri sihidi iguiboro tererere icahi, nooboro.

²²Jaanoti naha amiihai masaahi Sion iicagajjaago, bu Moocaani iicaabo cuumi-jaago icano. Jaacuumi niquejeo Jerusale cuumi, jaacuumifaño sihidi aivo ajashutino Moocaani toomominaa icahi. ²³Jaamo sahi igaicinihi Moocaanico iimomo. Jaabadiro bu masaahi Moocaani seeme niquejefaño imomono acaatinicinimo iigaicinimojaagovi. Tolliro bu Moocaani famoo dugaacuminaafi iicaabojaagovi, tolliro bu imino miyaminaa gaijaco Moocaani iimibachucuumojaagovi. ²⁴Tolliro bu Jesujaagovi, bohono iimaa eetavominaafijaagovi, tolliro bu itiijoho efefachucinino Abel tiijoho janaaniciivi miihaico imino ijiibogonojaagovi icano.

²⁵JaaneGUIIha mehesicini jaamo, miihaima ihiimaaboco tihisutimo mihicahi. Miiro taajautimo, jaatyo jiijehallivi diitoco Moocaani unuurunoco uguubuutimo. Jaanegui imi miihai mataajajitirahi oono niquejefañoti miihaico ocoovaaboco muguubutihachijii. ²⁶Miiro Moise ma ihiimaasumi Moocaani ico jiiinijeque maryibasuuhi. Jaabo nuuhi: Siino bu safooro maryibasuji jiiinijeque, bu niquejeque icano, nooboro. ²⁷Jaamaño: Siino bu safooro maryibasuuji, onoonoti magaajahi, diibo eheetavuuno paryi amaryibanoco ifinisujinoco. Jaanobuuna idiiinoro atyuuvejino amaryibatino. ²⁸Jaanoti naha Moocaani ihaivojico miihaico aacino maryibajitiihi. Jaanohallivi masii Moocaanico mejeecivomoro mihimequi, ñihicugomoro bocigomoro icano. Jaaneri diibo imo imo iicaqui. ²⁹Miiro Moocaani ciijigai ifinisufinobadi jeevahi.

Jilli Moomoonihachijii Moocaani Imo Imo Icaji.

13 JaaneGUIIha Cristofeenedi amiihai nahabomi iicamoma magajjicasinoco mejeevesudino. ²Amiihai iijavi agasemeque imino magaayicihica. Miiro tolli omoonihicaumaño saatoho Moocaani toomominaaco iijafaño gaayiciuhi, diito Moocaani toomominaa iicaunoco gaajatimoro.

³Tolliro bu mehesafoto civojafaño iicamoti, diitoma sano civojafaño mihi-camobadi. Bu tolliro idasuno iicamoti mehesafoto, tolliro bu amiihai idasuno mihicajirumaño.

⁴Tolliro bu mataabavacasuumo imino mihica. Amiihai taabavacasico mimihinidino. Miiro Moocaani aamiji aajevamoco, bu buhigueejedi sitaajema iicamoco icano.

⁵Bu nihibamico sihidi mihimoyiicidino, amiihaima iicadinomaryo imo imo mihica. Miiro Moocaani jilli nuuhi:

Íco jeevesujitiihi, bu ico gañijitiihi icano, nooboro.

⁶JaaneGUIIha iguitimoro meneejirahi:

Aivojiiibo tahamusuminaafi iicaabo. Jaamaño iguitiihi miyaminaa uco omoonijirunoco, noomoro.

⁷Tolliro bu mehesafoto amiihaico atajiiibajiiibuomo iicajiiibuunoco, bu tolliro amiihaico Moocaani iijico ijiibuguumo iicajiiibuunoco. Jaamo diito ivi miyaavogoco magaajamoro tolliro moomoni.

⁸ Miïro Jesucristo diiboro fahiijivaro icaabo, ubuunavatiïbo iiji iicahiniïboro, bu fahiijivaro iicajiïbo icano. ⁹ Jaaneguiiha amiïhai siyomojiiïbogo agaajaratino magaayicicuudino. Jaanoti naha aivo imino mojeebiïno Moocaani gaiji sefaco agaayicino. Jaanoti toono machutahallivi atajiiïbanoti mojeebiïno sefaco gaayicijitirahi. Miïro toonoco eheetavurumo, ¿toonofañodi jinejebaco icitatiïhi?

¹⁰ Jaanoti naha miïhai Moocaanico mejeecivono siibadiro jeevahi. Jaamaño sacerdotemi, eedeehimihiiïjafaño ejeeceivejibuubadi omoonihicamo, miïhai jeecevofaño iicajitirahi. ¹¹ Miïro judiomi sacerdotemi aivojiiïbo asimi tiïjohoco aivo iimihigo onoohigovi satyefihi, imitico ibuusuqui tooneri jeecevomo. Jaanoti ifaamoco tuucuumiti buhigovi jigasunicimo. ¹² Jaabadïro bu cuumiti buhigovi Jesu guijeveuhi, miyaminaa imitico itiiïjeheri ibuusuqui. ¹³ Jaaneguiiha masii Jesujaago mefeequi cuumiti buhigovi, diïbo nucufesuno iicaubadiro miicaqui. ¹⁴ Miïro jiiïjehallivi miïhaidi chahacuumi ufucuro ifinijitino cuumi. Jaamaño miguiïnehicahi ufucu asajino cuumico. ¹⁵ Jaaneguiiha fahiijivaro masii Moocaanico mihimehicaqui Jesucristofeenedi. Miïro jino mihimono mojeecivo iicanoco, masii fahiijivaro meheetavehicaqui. Jaaneguiiha masii mihimequi moojiri. ¹⁶ Jaamoro majabajeevedino imino momoonihicanoco, bu saatohoma miïhiiïfocasiïica amiïhaima iicanehejeque icano. Miïro jilli mejeecivono Moocaanico imo imo mooniïhi. ¹⁷ Bu amiïhai jiiïbogominaaguïinovi miminifotomoro diïto amiïhaico onoonoco: Jii, meneehica, miïro diïto amiïhai jeebiïnoco ootomomo iicamaño. Miïro amiïhairyo magaaajahi diïto amiïhai jeebiïnohallivi Moocaanico iïjiiïbeguejinoco. Jaachiïji diïto Moocaani dudicamaajeque eheetavonoco imo imo moonijimo. Jaanoti imo imo moonitimo idaa-sunoba omoonihachiïji, ¿amiïhai jinejebaco toonoti mihicijitirahi?

¹⁸ Tollïro bu mohallivi Moocaanima mihiïmaahica. Miïro miïhairyo magaaajahi mohesamaaje imono iicanoco, fanoovavi imino mihicagonoco mihimogomaño. ¹⁹ Tollïro bu amiïhaico neehi: Jaamo Moocaanima tahallivi mihiïmaahicahi, diïbo uco siino goovano amiïhaijaagovi igalluuqui.

Niïno Iimaa.

²⁰ Jaabo Moocaani sajeebiïco aacifiïbo, Mohaivojiiïbo Jesucristo ita toomominaafi aivo sihidi ejeevaabo itiiïjeheneri bohono iimaaco imiyaacaruuboco siino guijevefañoti ubuheetesuubo, ²¹ amiïhaico iimibachuqui. Jaamo fanoovaviro imino mihicahi. Jaamoro diïbo imogobadi mihicahi. Jaabo bu mofifaño iïmogonoco imooniqui Jesucristofeenedi. Jaaneguiiha Cristoco macahacisu fahiijivaro. Fine.

²² Tañahabomi, majaabici jino amiïhaico afajiiïniïbo onoonoco. Miïro amiïhaidi jihaameque miïdinoro caatiniïhi. ²³ Bu tollïro imeguehi amiïhai magaaajanoco, monahabo Timoteo civojati iïhinucunoco. Jaabo goovano agasehachiïji, diïboco satyeji amiïhaico emeecitodi.

²⁴ Tollïro bu paryi amiïhai jiiïbogominaaco taajico mahaci, bu tollïro paryi miyaavogofañodi monahabomi iicamoco taajico mahaci icano, tollïro bu Italiari iicamo monahabomi amiïhaijaago iijico galluuhi icano.

²⁵ Jaafa paryi amiïhaico Moocaani imino mooniïhi. Fine.

SANTIAGO

Santiago Fahigova Iicamedi Caatiniuhi.

1 Uujoho Santiago, Moocaani jeecevominaafi, bu Jesucristo jeecevominaafi icano iicaabo, taajico galluuhi fahuseeci motihaiti miicummiici idiino iicamo Israel cuumiminaa faajiinjeri agavaracinimedi.

Moocaaniti Gaaja Saahi.

²Tañahabomi imo imo mihica fanoova amiihaico inisusumi. ³Miïro amiihairyo magaajacuhi amiihai miyaavogoco inisusumi toonoti magaajahicahi janaanici majaanococo. ⁴Jaanoco amiihai jeebiifa mificu. Jaamo imino mujusihi sanooba atyuvorantino imino majaanocohicacui.

⁵Jaanoti saatoho amiihaiti gaajama machahahachiiji Moocaanico midillu amiihaico ihaciqui. Diibo famoovaaco acihi gajitiibo, sigubutiibo, bu millu nootiibo icano. ⁶Jaanogui midillu aacijnoco miyaavogomoro: Acijitiibo, nootimo. Jaanoti imiyaavogotiibo muuai tyuucabadi jeevahi guibuhuba juugahiti sinaaguehivi asatyonibadi. ⁷Jaanogui tolli iicaabo Aivojiiibo Jesucristoti agaayicijnoco esicinidino. ⁸Jaamaño tolli iicaabo jaachiiji sanooco imeguehi. Jaadi bu civoho sinoco imogoobo icano foobo. Jaamaño ijeebii sahigoviro icatatihi.

⁹Jaanoti saafi monahabo miyaminaa imega jilli mihiifoobo iicaabo, imo imo iicaqui Moocaani imega miyaabo iicaneri. ¹⁰Jaanoti sihidi inihibamima iicaabo miyaminaa imega obocitiumi imo imo iicaqui. Miïro inihibamima iicaabo, ñavahu deecano guenene iicatibadiro guenene icatatihi. ¹¹Nihiba ihinoobo sefano aachiciumi, ñavahu ochoomoneri ideecano aifefihi. Jaamaño ihovosi goovano finihi. Jaabadi inihibamima iicaabo inajeetefeeneti finiji.

Miinoco Inisunoco Majaabicino.

¹²Imicani icaabo diiboco inisunoco ajaabiciibo. Jaabo inisucinicuubo toono jaadabadi iicano fiivoco gaayicijiibo chaahimigaco magaayicinibadi gaayiciji, toono fiivoco Moocaani: Uco agaijimoco aciji, unuunoco. ¹³Jaanoti saatohoco inisuno iimitinoco imooniqui eesamaaisunoco: Moocaani mojeebiico inisuno, meenedino. Moocaani jeebiifaño iimitino eetavo esamaaje chahahi. Jaabadiro bu mihihañoobaco nisutatiibo iimitinoco imoonisuqui. ¹⁴Jilli saatoho iinoro ifiiti iimitinoco iimoyiicino asaano diitoco imitino moonisuhi. Jaaneri tolli icafimo. ¹⁵Jaano toono imitico mihimoyiicinoti imiti fiivehi. Jaano imino ujusicuudi guijeveque fiivusuno.

¹⁶Jaanogui agaijimo tañahabomi, amiihaico sita bañidino. ¹⁷Paryi miyaano iiminoco mihihaico aacino niquejeti, Moocaanijaagoti saahi, jino aachicinimoco eheetavuubojaagoti. Jaabo Moocaani diiboro. Jaamaño chahano icivono diiboco ubuunavajiruno. ¹⁸Jaabo mihihaico fiivoco acihi miyaano jiiibogofenedi. Jaamo diibo eheetavuuno basuta iticonio onoovano iicabadi miicaqui. Jilli imuguubo, ijeebii onobadi.

Imino Miyaanoco Meheetavo.

¹⁹ Jaanegui agaijimo tañahabomi, goovano muguubuhica. Jaarumo goovano mihiimaahicadino, bu goovano misifiiratehcadino icano. ²⁰ Jaanoti goovano isifiiratefiibo Moocaani imogobadi moonitihi. ²¹ Jaaneguiiha mejeevesu paryi iidicunoco, imitino sihidi agahafucunoco icano. Jaamoro siicuno amiihai jeebiico miminiyu-moro, magaayici iimino jiiibogoco amiihai jeebiifaño abasucunoco. Jaabogo amiihai jeebiico ataaajasujino mityama icahi.

²² Jaanegui tobogo onoonobadi, momooni. Jilli ticovono muguubunicidino. Amiihai ifiico jilli mabañisudino. ²³ Jaanoti ticovono uguubuniciiboro omoonitiibo meecimefaño ihimeque emeciibobadi jeevahi. ²⁴ Jaabo ihimeque meecihi milli ejeevanoco. Jaaruubo ofoodiro jabajeeveficuubo milli ejeevanoco. ²⁵ Jaanoti uguubunoco ajabajeevetiibo imino mataajajino tajiibaco emeciiboro toono onoobadi mooniiboro ofoobo imicani icahi omooninovi.

²⁶ Jaanoti saatocho: Moocaanico gaajacuhi, nuurumo inejebaco iticivusutino jilli ifiico bañisuhi. Jaabo miyaavogo jilli sicamaño. ²⁷ Jaanoti miya miyaavogo, imihini-vatino Moocaani imefeenevi icano jino; jijovotoco mahamusuno, fibajito idaasuno iicamoco mahamusuno icano, bu jaamoro jiinjeminaa imitiri mihinivatotimo mihi-cano icano.

Miyaminaa Sabadiro Mihicahi.

2 Tañahabomi, amiihai Mohaivojiiibo Jesucristo caamovohigo iicaaboco mimiyaavogomo saatocho mobocigomoro saatocho guinovi mificudino. ²⁻³ Miïro amiihai Moocaani iijafaño mihigaivusumi, saafi iminoonofaño ijicamaaiboro, ihuseti iminoono usegaiiicunoma iicaaboco imino magaayicimoro: Jino imimañovi casivo, meneejirahi. Jaanoti iidaasuubo imitichehujema asaaboco, meneejirahi: Hjóho jahigovi jilli dulleeve, jahi baavi casivo, noomoro. ⁴ Jaamo tolli momoonimaño amiihafeeneviro saafiico guinovi mificuhicahi. Jaamo dugaacuminaati mihicahicahi imitino esamaajema.

⁵ Agaijimo tañahabomi, jinooco muguubu: Moocaani jiijehalliti icihi iidaasufi-imoco, sihidi miyaavogoma iicaqui. Jaamo diito igaayiciqui diiboco agaijimoco aaciiguuno ihaivojico oono nihibamico magaayicinibadi. ⁶ Jaamaño amiihai iidaasufiimoco munucufesuhicahi. ¿Nacu diito oono inihibamima iicamo amiihaico idaasuno omoonimoro, bu amiihaico guicimoro aivojito imega asatyehecamo icatino? ⁷ Miïro diito imitino iimaahicahi, sihidi ejeevaabo Jesucristo momoti, diibo momofañodi amiihai Cristota mihicaaboti.

⁸ ¿Nacu jeedi miyaano amiihai imiya tajiiba Caatinihaamefaño onoobadi momoonihicahi? Miïro noono: Sitaaco gaiji, difiico agaijibadiro, onoonoro. Jaabadi momoonihachijji, imino momoonihi. ⁹ Jaanoti saatocho mobocigomoro, bu saatocho guinovi mificuhachijji, imitico momoonihi. Jaamaño Moocaani Moisefeenedi atajiiibaunohallivi imitico mihicahi. ¹⁰ Jaanoti bu saafi Moocaani Moisefeenedi atajiiibanoco paryi onoobadi imino moonihi, unuuruubo sanooco imino omoonitimaño paryi fanoohimitifaño minifutucuuhi. ¹¹ Miïro bu diiboro Moocaani: Jahisihijedi gaigoomima diicadino, unuuboro bu nuuhi: Sitaaco gaicaudino, nuuhi. Jaamaño jahisihijedi gaigoomima mihicatirumo, sitaaco magacaauomo, paryi Moocaani Moisefeenedi atajiiibanoco imino momoonicutihi. ¹² Jaanoti jisumi imino mihiimaamoro

moomoni, Jesu taajasu tajiiba onoobadi mihicatihachijji ufucu Moocaani amiihaico omoonijinoco magaajacumaño. ¹³ Jaanoti sitaaco idasugotimo omoonihicamoco, bu tolliro idasugoratino moonicafeteji. Jaanoti iidaasugomoro omoonihicamo taa-jaji ufucu jaadusufucu iicasumi.

Miyaavogofañodi Imino Moomonino.

¹⁴ Tañahabomi: Uujoho miyaaveguehi, nuurumo iiminoco omoonitimo, ¿milli bu jano imijirahi? Jaano toono miyaavogo diiboco taajasujitirahi. ¹⁵⁻¹⁶ Eneecau bu oono saafi monahabo, bu monago icamo sicaimo imachutabama chahamo asaamoco, amiihaiti saatoho ciijigaico, machutaaco icano acitimo meneejirahi: Tahii feemebe, machuubo, imino fuucu, noomoro magallujirahi. Jaarumo machitihii ijicafetejiruno gaachehuti, bu ucujivaachunoco icano. Jaano bu, ¿milli bu jano imijirahi? ¹⁷ Jaabadiro bu jeevano miyaavogo imino sitaaco momoonitiruva momiyaavogo sicamañejiru.

¹⁸ Jaanoti bu saatoho neejirahi: Ijoho jilli ticovo miyaavogoma diicahi. Jaanoti uujoho tamiyaavogofañodi imino mooninichi. Jaabo uco dihifusu jilli toono ticovono miyaavogocoro. Jaanoti uujoho ico ifusuji tamiyaavogoco imino omoonihicanofenedi, nooboro. ¹⁹ Jaanegui ijoho miyaaveguehi Moocaani saafiuro iicanoco. Jii, imino moonihi. Jaabadiro bu ijimi tomanogayicoro miyaaveguehi. Jaamoro iiguimoro iinichuri tererere icamo. ²⁰ Jaaruubo gaajatihii miuro mimiyaavuguruubo imino momoonitimaño momiyaavogo icaruno uchuumucunobadi jeevahi. ²¹ Miuro mootadi Abraham imibachucafutuhi illi Isaac onooboco Moocaanico ijeecivequi asimico agaicaaufimañovi illico isisiuboro agaicaaurumaño. ²² Jaamaño Abraham miyaavogo gaajacafutuhi tolli omoonirumaño. Jaamaño imiyaavogo imino jusiuhi tolli omoonimaño. ²³ Jilliti miyaavuno Caatinihaamefaño onoono. Abraham Moocaanico miyaavuguuhi. Jaano aivo Moocaanidi iimicumumaño diiboco gaayiciubo. Jaamaño Moocaani Abrahamco: Tañahaburucu, nuuhi.

²⁴ Jaanoco magaajacuhi amiihai, Moocaani miyaminaafico gaayicitihii jilli ticovo miyaavogoti mimiyaavogomoro, bu tolliro imino momooninoti gaayiciibo.[¶]

²⁵ Jaabadiro bu Rahab onoogo ajevaminaago icauhi, gaajavi ufuumoco iijavi gaayiciugo. Jaagoro diitoco aamusugoro sihigodi iicajiri galluugo. Jaamaño bu digoco Moocaani gaayiciuhi. ²⁶ Jaabadiro bu mofi igaijama achahacuuno chuumucuhi. Jaabadiro bu miyaavogo imino momoonitino uchuumucunobadi jeevahi.

Monejeba.

3 Tañahabomi, amiihaifaño sihidi jii bogominaati mihicadino. Miuro amiihairyo magaajacuuhi jii bogominaati mihicamoco janaanici idillujinoco. ² Miuro famooro imitino momoonifihi. Jaanoti saafi imitino iimaatatii bo aivo ijeebii imino iicaabo. Jaabo tolliro bu paryi ifiico imino iticuvusunoco gaajahi. ³ Jaabadiro bu miikai caballomi iijifaño jigañehico mijii hacumoro muduujenitahi tohiri mihimogohigovi diiboco miticuvusuqui. ⁴ Jaabadiro bu mahatyime, tolliro bu meenegaco guiraarugaco guibuhuba sefano sihigovi satyefihi. Jaarugaco iticuvusumi-naafi ticuvusu fihi ajashuruga iticuvusutagari imogohigodi. ⁵ Jaabadiro bu tolliro monejeba jeevahi ajashuruno mofiiti iicano iimaajirahi sihidi jeevanoco. Jaabadi

[¶]2:24 (Rm 4.1-25)

guiraarubajico ajashuruno ciijigai jigasujirahi. ⁶ Jaano monejeba ciijigaibadi jeevahi, miino ifiivi ajashutino jiinjediino imiti ficuucinihi monejebavi. Jaano paryi mofiico faabohocoro mihininihi. Jaano ijimi ciijigairi nifotocinino. Jaamaño paryi diifi jiihaico jigasujirahi. ⁷ Miiro miyaminaa paryi faaboho asico jeevamaaisujirahi joomico, jiinimomico, bu paryi teehifaño asimico icano. Jaamoco jeevamaaisunicicuumo. ⁸ Jaanoti miihaiñooba aivo monejebaco jeevamaaisujitirahi. Toono imiti iicano aivo guinoniratihi, namita agaicaaufferi mataanicinibadi jeevano. ⁹ Tobariro Mohaivojiiho Moocanico mihimehica. Jaabariro bu miyaminaaco: Idicuno, meneehicahi Moocaani ifibadiro eheetavumoco. ¹⁰ Miiro sahigotiro moojiti saano: Imino, monoono, bu: Imitino, monoono icano. Jaano tañahabomi tolli icatino. ¹¹ Jaabadi ¿nacu bu sahojitiro nifaihuno cuujirahi anaamofaihu, bu afaafafaihu icano? ¹² Jaabadi ¿nacu bu baacuhu añaaajebaco noovajirahi? ¿Nacu bu gachicohai moomohico noovajirahi? Chaa. Jaabadi sahojitiro nifaihu saajitirahi anaamofaihu, iquigaifaihu icano.

Miya Gaaja.

¹³ Jaanoti amiihaifeenevi saafi fanoovaaco agaajaabo iicahachiji toonoco ihifusuqui imino iicanofeenedi, bu toono igaaja diiboco ijeebiico siicutiyiba omooninofeenedi icano. ¹⁴ Jaanoti amiihai jeebiifaño sitaaco iinohallitiro mijiiheveneheje iicahachiji, bu jilli amiihaiguiiharo sinehejeque momoonifihachiji icano toono amiihai gaajari mitya mitya mihicadino: Aivo sihidi gaajahi, noomoro. Jaamo tolli omoonimo miyaano iicanoco bañihi. ¹⁵ Jaamaño toono Moocanijaagoti asaano gaaja icatino. Jilli jiinjeko gaajaro, miino esamaajetiro asaano gaajaro, bu ijitiro asaano gaajaro. ¹⁶ Miiro iinohallitiro sitaaco ijiihevene iicahigo, bu ifiguiiharo omoonifino iicahigo icano sajeebii chahahi. Jilli fanoova imitiro icahi. ¹⁷ Jaanoti Moocanijaagoti asaano gaajama iicamo jeebii mihinivatih. Jaamo sajeebii icahi, bu siicujeebiiima icamo, imihuseme eesicinimo, bu iidaasugomo, imino moonimo, onoonoco jeenesutimo, jilli miyaanocoro neefimo icano. ¹⁸ Jaanoti bu sajeebii iicanoco imogomo, sajeebii icaco moonifih ifi itiquevequi.

Jiinije Imitico Mihimeguedino.

4 ¿Cuucati amocasi, iibacasi icano amiihaifeenevi saahicahi? Amiihai jeebii faño imiti imogoneheje, sihidi iicahigoti saahicano. ² Miiro amiihai siinoco mihimeguehica. Jaarunoma mihicatinoma mihicamo sitaaco magaicaauhica. Siinohalliti mataquivomoro mihicitinohalliti momoonicasimoro miihacasihica. Jaamaño amiihai siomonoma machahahica Moocanico midillutimaño. ³ Jaanoti midillurumo magaayicichicatih imino midillutimaño. Jaamo mihimeguehica imitinoco mihimogonohalliviro magañiiqui. ⁴ Amiihai miyaminaa: Oono gaigo ajico ejeevesugoro sifiima efeefigobadi mejeevahi. ¿Nacu magaatih amiihai jiinije icaco iimogomo, Moocaniminaati iicanoco? Miiro cajaanoyhacho jiinijeque anahabovamo Moocaniminaati iminifutucuumo. ⁵ Miiro sicamaño iicatinoco jahi Caatinihaamefaño noono: Moocaani Igajaco mofifaño ificuubo mihaico sihidi gajiji, noonoro. ⁶ Jaabo Moocaani mihaico amusuhi iimihuseri siinoco aacinofeenedi. Miiro jilli noono Caatinihaamefaño: Moocaani quehe quehe ifiico omoonimoma ibacasihi. Jaanoti iimihuseri amusuubo ijeebii isicumoco, noonoro. ⁷ Jaanegui diibo

ijiguino mihica. Jaamoro ijico mejenaau amiihaiti igaaqui. ⁸ Moocaanijaagoviro mifitivo, amiihajaagovi bu diibo ifiitivequi icano. Imitiminaa amiihai eedeefico mejeevesu. Toono sasumiro Moocaani, jiinije iicanoco magaijihicamo, amiihai jeebiihoco mihimibachucu. ⁹ Jaamoro idaasuno miminifotomoro, mataacasi macanifobamaje, bu amiihai jehebaco, taafirati miminiyu; imo imo mihicanoco, idaasuno miminiyu. ¹⁰ Jaamoro Aivojiiho Jesuguino amiihai ifiico miguiinoni. Jaadi amiihaico sihidi ejeevamoti ficujiibo.

Dinahaboti Diimaadino.

¹¹ Tañahabomi, fahigova imitino mihiimaadino. Miiro inahabediti imitino eesamaaiboro: Iimitico, onoobo, bu Moise tajiibati imitino ihiimaaboro toonoco: Iimitico, onoobo. Jaabo: Tajiiba imitico, onoomaño, jilliro toonohallivi fagominaafiti minifetehi. ¹² Jaanoti naha saafiro icahi tajiibaco aaciubo. Jaabo diibo fagominaafi idiiboro ifinisujiruubo, ataajasujiruubo icano. ¿Jaanoti miijoho nacu ijoho: Sita imitico, eneejiruubo?

Gaajaratino Civohofucuvi Iicajino.

¹³ Jaanegui jisu muguubu amiihai jilli meneehicamo: Jaachiiji mefeeji. Jaanoti iicatihachiiji civohogo mefeeji tuucuumivi. Jaamoro tahigo mihicaji saficaba ticovovi naajeteuco mificumoro manaajeji sihidi nihibamico mihiciqui, meneehicamo. ¹⁴ Jaarumo magaaajatihi civohofucu siibadi millihacho mihicajinoco. ¿Milli fine miino ifi? Oono fucuro aimuufai agaasenero goovano afatyonibadi jeevano. ¹⁵ Jaanegui jilliro meneehica: Moocaani iimogohachiiji tolli mihicamoro tolli meheetaveji, noomoro. ¹⁶ Jaaruno icanaaca amiihai suufenitimo mejenaauhicahi mitya mitya amiihai jeebiihoco momoonimoro. Jaano paryi toono imiti. ¹⁷ Jaanoti bu imino omooninoco gaajaruubo imino omoonitimaño imiticoro iciiho.

Inihibamima Iicamediti Onoono.

5 Jinooco muguubu sihidi minihibamivamo, mataacasimoro sefano magaibacasi idaasuno ufucu mihicajineri. ² Miiro oono amiihai nihibami tuucicuhi, amiihai imi gaachehuno nucucinicuhi. ³ Amiihai nihibami, amiihai oro icano tivacinicuhi. Jaamaño magaaajacafutucuuhi jaabadiro amiihai ifi guenene icajitihi ciijigairi ijigasunicibadi finiji. Jaarunaa nihibamico sihidi aivo mititibaanihi jino niinofucuje mihicacuunaaca. ⁴ Miiro bu amiihai faguinoco ududicamaahicamoco maaaduhicatino, amiihaico dillujimo. Jaanoco guubuujiiho Moocaani mitya Aivojiiho iicaabo, amiihai dudicamaajeminaa amiihaico ajaadusunoco. ⁵ Jaamo amiihai jiije jiinjehallivi iminoonoma mihicahicahi, mihimogobadi. Jilli amiihai ifiinoco mihicavasuhi niivimibadi jino gaisiraicifucu gasecuunaaca. ⁶ Jaamo bu amiihai iimihusemeque magaaacausuhicahi ajaagabamaajirunobama achahamoco.

Majaabicimoro Moocaanima Mihiimaa.

⁷ Tañahabomi, jaanegui majaabicimoro sajeebii motoomo Aivojiiho Jesu asajinohachuta. Eneecau bu memeei, oono faguico abasuubo ajaabiciihoro sajeebii toomonicii iticonio niija aigonoco. Jaadi niino niija afatyonobuunati ibasuta imino onovanoco ihiciqui iicanicibadi. ⁸ Jaabadi amiihai majaabicimoro sajeebii motoomo, quehecuno mihicamoro. Miiro jino Mohaivojiiho Jesu asaajino fiitivucuhi.

⁹ Tañahabomi, sifiiditi fahigova imitino mihiimaacasidino, amihaico ufucu toonoco jaadusudiibo. Miiro Moocaani fagominaafi iicaabo fiiticuuhi jino guhugari icacubuo. ¹⁰ Jaaneguiiha tañahabomi, eneecau magaaja johono Moocaani iimaaminaa diibediti iijibeguehicaumo idaasuno iicamoro ajaabicihicaunoco. ¹¹ Miiro miilai: Aivo imino icamo, meneehi idaasuno iicanoco ajaabicimoco. Miiro amihairyo bu muguubuhicacuui, Job onoobo idaasuno iicanoco ajaabicihicaunoco. Jaano nijequeti Aivojiibo Moocaani sihidi iidaasugunoco magaajacuhi. Miiro Aivojiibo miinoco agaijiiboro idaasuguefiibo.

¹² Tañahabomi, amihaico bu neehi: Jinooco imino mehesicini. Siinoco munuusumi niquejefañodi, jinijefañodi, bu sinehejefañodi icano oovicimoro meenedino. Jaanegui: Jihi, munuusumi: Jihi, meneehica sanooro. Jaanoti bu: Chahano munuusumi: Chahano, meneehica sanooro. Amihaico Moocaani toonohalliti idaasuno moonidino.

¹³ Jaanoti bu amihaiti saafi idaasuno iicasumi diibohallivi Moocaanima mihiimaa. Jaanoti bu saatoho imo imo iicasumi, Moocaanico mihimomoro mamasiva.

¹⁴ Jaanoti bu saatoho iguihuvahachijji Moocaani iija quillahutoco mucuuhuva diibohallivi Moocaanima ihiimaamoro diiribari ihalli aivomañooco ijeequui Moocaani momofeenedi. ¹⁵ Jaamo miyaavogomoro Moocaanima ihiimaaneri iguihuvaabo taaajaji Moocaani ubuheesuneri. Bu tolliro imitico omoonino ijeebifaño iicahachijji Moocaani diibo imitico buusuji. ¹⁶ Jaaneguiiha amiilai imitico fahigovavi mihimibachucasi amiilai nahaboma. Jaamoro Moocaanima toonohallivi mihiimaa amihaiti toonoco ibusuquui. Imino iicaabo Moocaanima ihiimaano sihidi jeevahi.

¹⁷ Miiro Moocaani iimaaminaafi Elia onoobo mihaibadiruu miyaminaafi. Jaaruubo aigotino iicaqui Moocaanico idilluneguiiha mificabaci, saficaba, bu sificabatifeenedi icano aigotino icauno. ¹⁸ Jaadi siino Moocaanima iimaaubo, jaadi aaguuneri jiniije basutaano noovauhi.

¹⁹⁻²⁰ Tañahabomi, amihaiti saatoho miyajiiibogoco ejeevesumoco saatoho dojicuviro uhuumisuhachijji, magaaja diiboco iimiti jiihaiti uhuumisuboro diibo jeebiico gujjeveti atajasunoco. Jaamaño diibo imiti sihidi iicanoco buususuubo.

1 SAN PEDRO AAME

Pedro Caatiniuhi Miyaavogominaa Agaaciniumedi.

1 Uujoho Pedro, Jesucristo minisuminaafi iicaabo jihaameque caatinihi ijiinijeneti sihi agaaciniumedi Ponto jiinijeri, bu Galacia jiinijeri, bu Capadocia jiinijeri, bu Asia jiinijeri, bu Bitinia jiinijeri icano icamede. ² Jaamo amihaico Moocaani iciuhi siicijetiro ihesamaaje iicaubadi. Jaamo amihaico Igaijafenedi itaatiro ificucuumo. Jaamo diibo onoonoco: Jii, meneequi, bu Jesucristo guijeve tiijohofañodi miniticafejequi icano. Jaamo magaayici sihidi Moocaani imino omooninehejeque, bu sajeebii icanehejeque icano.

Moocaanico Mihimono.

³ Masii mihimequi Moocaani iicaabo, Jesucristo Caanico. Jaabo sihidi mihaico idasugooboro mihaico iseemeti fiivusucuubo. Jaabo Jesucristo guijevafañoti sino ubuheeteunofenedi mihaico acihi imo imo mehesicinino ifiico. ⁴ Jaanoro amihaico gaayicisujino amihaidi Moocaani ibusumijeque niquejefaño ificunoco. Jaano finisurajitihii, bu mihinivatusurajitihii, bu deecano ooomobadi icajitino. ⁵ Jaamo amihaai Moocaanico mimiyaavogomaño imityari amihaico teemejiibo. Jaamo taajasuvi mihifetehi niinofucusumi ihaciqui ificunovi.

⁶ Jaamaño amihaai sihidiro imo imo mihicahi. Jaarumo fanoova amihaico iji inisunerii idasuno gueenejisuno mihicajihica. ⁷ Miïro amihaai miyaavogo orobadi jeevahi. Jaano nisucafetefihii cijigairi iiminoco igaajaciqui. Jaano amihaai miyaavogoco iji inisunoco ajaabicino oro ifinifino janaanivicii sihidi jaaducafetehi. Jaamaño amihaai miyaavogo tolli inisucafotono cahacisucafeteji, imocafeteji, bu bocicafeteji icano Jesucristo siino asaadi.

⁸ Miïro amihaai Jesucristoco magaijiihi diiboco mahatyimetirumo. Jaamo jisumi diiboco mimiyaaveguehi mahatyimetirumo. Jaamoro sihidi imo imo mihicahi aivo ovosiino ajashutino jiiibogoratino. ⁹ Jaano jino amihaai jeebii taajasuco magaayicino, toono amihaai miyaavogo jaada.

¹⁰ Miïro siicije Moocaani iimaaminaa jino taajasuco idilluumoro guinehicaui. Jaamoro iimaahicaumo Moocaani iimihusemaño amihaico aaciujinoco. ¹¹ Jaabo Cristo Gaija diitoco gaajasuhicaui diibo Cristo idasuno iicaujinobuunati iiminoco agaayiciujinoco. Jaanoco diito esamaaihicaui: ¿Miijoho fine diibo? noomoro, bu diitofañoo diibo Gaija iicaubo diibo asaaujisumico ijiibugunoco igaajaqui icano. ¹² Jaamoco Moocaani gaajasuui ididicamaaje diitedi icatino, mihaidiro iicaunoco. Jaano jino toonocoro jisumi amihaico jiiibogomo, bu diitoro amihaico taajasujiiibogoco Moocaani Gaija niquejefañoti agalluubo mityafenedi ijiibuguumoro. Jaano jinoco Moocaani toomominaa, angeles onoomo, emeecomoro agaajaguehicano.

Moocaani Mihaico Cuuhuvahi Imino Miicaqui.

¹³ Jaaneguiiha imino mehesamaaimoro momooni. Jaamoro imihusene mihi camoro imino mehesicini Jesucristo asaadi Moocaani amihaico iimihusefañodi aaciujinoco. ¹⁴ Oono, amihaai: Jii, eneefimo seeme mihicamaño Moocaanico magaa jautisumi mihimeguehicaunehejeque momoonicuudino. ¹⁵ Jiiiro aivo imino mihica,

oono Moocaani amiïhaico ucuuhuvaubo iimiibo iicamaño. ¹⁶ Miïro Caatinihaamefaño noono: Amiïhai imimo mihica, jino uujoho iimibadi, nooboro.

¹⁷ Jaamo amiïhai diiboco: Moocaani, meneehicaabo paryi momoonihicanoco ihiifiniciiboro gaajacihicahi sabadiro saatohoco guinovi miniiyutiibo. Jaaboco mi-higui jino jiniijehalliri mihicanohachuta. ¹⁸ Miïro Moocaani amiïhaico taajasuhi amiïhai imiti ifiiti oono amiïhai edeetemihaiti magaayiciunoco. Jaanoco amiïhai imino magaajahi jino taajasu iicanoco oro, nihibami icano ifinifineri ajaaduutiiboco. ¹⁹ Jaanoti naha idiïnoro jino Cristo tiijoho iiminero jaaduubo, oono cordero iimi-ibo, imihinima achahaaboco agaicaunicibadi diiboco agaicauno tiijeheri. ²⁰ Jaabo Cristo siicijetiro jiniije fiivutinaacaro tooneguiiha ificucafutuubo. Jari jisumi, ni-inosumi buhugaavuhi amiïhai iminoco magaayiciqui. ²¹ Jaabo diibo Cristofenedi amiïhai Moocaanico mimiyaaveguehi. Jaabo Moocaani Cristoco guijevafañoti si-ino ubuheetesuuboro, diiboco sihidi bocico acihi. Jaamaño amiïhai Moocaanico mimiyaavogomoro diiboco mehesisinihicahi.

²² Jaamo amiïhai jino miyaano jibogoco: Jii, monoomoro amiïhai jeebiinoco mihimibachucuuhi. Jaaneguiiha amiïhai nahabomico miyanotiro imino magaiji. ²³ Miïro amiïhai siino mifiivucuuhi Moocaani seemetiro miicaqui. Jaaruno igui-jevafino miyaminaati mifiivono icatino, jilli Moocaani ifinijitino iijifeenedi mifiivu-cuuhi. ²⁴ Miïro Caatinihaamefaño noono:

Miïro miyaminaa ñaavahubadi jeevahi, bu imitya ideecanobadi jeevahi. Miïro iñaavahu echeemeneri ideecano aifefihi. Jaabadi miyaminaa, bu imitya goovano finiji, noonoro.

²⁵ Jaanoti naha Aivojiiïbo Moocaani iiji ufucuro finijitihii. Jaaji jiiji tooji taajasu iijico amiïhaico mijiiïbogono.

2 Jaaneguiiha fanoova imitico mejeevesu, oono fanoo bañifiiranehejeque, bu in-ehejehallitiro mijiihevenehejeque, bu fanoova sicamañeheje jiiïboocasico icano. ² Jaamoro oono seeme bohono ifiivomo mifañoco iicanicibadi sihidi mihimogomoro miguiino Moocaani iijico aivo miyaano iicanoco. Jaamo toonofenedi mujusimoro mataajahi. ³ Mohaivojiiïbo iiminoco magaajacuumo.

Cristo, Ubuheeneguisiba. §§

⁴ Jaaneguiiha Mohaivojiiïbojaa masaa, oono guisiba ubuheeba iicaba iicajirubadi iicaabojaagovi. Miïro jaaboco miyaminaa iimuguutimoro gañiïuhi. Jaaruubo Moocaanidi imiyaabo iicaabo sihidi ijadama iicaabo. ⁵ Jaabadi bu amiïhai diibo guisibabadi ejeevaabobadi mejeevamoco, Moocaani itemplojati eetavehi, itaatiro iicaqui sacerdotemiti eheetavoobo. Jaamo amiïhai Jesucristofenedi jeecevoco meheetavonoco Moocaani igaayiciqui. ⁶ Jaamaño miïro jilli Caatinihaamefaño noono:

Uujoho Sion cuumifaño saafiico ficuuihii iija tano guisibati iicaaboco. Jaabo aivo iimiibo sihidi ijadama iicaaboco. Jaaboco imiyaavogomo nucufvetimo iicaqui, noonoro.

⁷ Jaamo amiïhai mimiyaaveguemedi aivo diibo sihidi ejeevaabo. Jaanoti imiyaavo-gotimedi jino Caatinihaamefaño jilli onoono ifeteji: Iija eetavaminaa ithisuumoro agañiïuba jisumi aivo imiyaabati minifeteji, onoono.

---

§§2:3 Cristo buheebe. Jaaruubo guisibabadi jeevahi.

⁸ Jaabadiro bu jilli noonoro onono ifeteji:

Jiba nanigaiva guisiba, bu gañisuguisiba icano, onono.

Jaamo diito Moocaani jibogoco imiyaavogotimo oono toba Cristo iicaaboti ananigaivacuumo, tolli iicaqui iicacuumaño.

Moocaanita Icano.

⁹ Jaanoti naha amiihai Moocaani iicicucuumi, diiboco mejeecivequi sacerdotemiti mihicacuumo, mihimicuumi, Moocaanitaro mihicacuumo. Jaaneguiiha Moocaani ifiivusuneheje oovosihehejeque mijibogo. Jaabo amiihaico tajiibahi icivonoguiinoti mihinomoro ihovosi seseefaño mijicafetequi. ¹⁰ Jaamo amiihai iticoni cuumibadi mihicautihi. Jaarumo jisumi Moocaani cuumiti miminifutucuui. Jaamo amiihaico iticoni miijohoba idasuguutuhi. Jaarumoco jisumi Moocaani idasuguehi.

Moocaanico Mejeecivequi Mihica.

¹¹ Agaijimo tañahabomi, amiihai jinijeti sitabadi sihi mihicamoco neehi: Mihimeguedino amiihai ifi imitinoco. Miïro mofi imiti mojeebii imi esamaajeque finisujirahi. ¹² Jaaneguiiha imino mihica Moocaanico agaajatimo imefeenevi. Tolliti diito jisumi amiihaiditi imitiminaa iicanicibadi ihiimaarumo amiihai imino momooninoco aatyimemere Moocaanico imejimo diibo ajaadujifucu agasedi.

¹³ Jaaneguiiha jilli Mohaivojiiïbo Jesucristo imegueneguiiha miyaminaa aivojito onobadi mihica. Emperador onoo imiyahaivojiiïbo onobadi, ¹⁴ bu tajiibaminaa iimitimoco icivojaniqui, bu imino iicamoco ibociguequi icano agallumo onobadi icano. ¹⁵ Miïro Moocaani imeguehi amiihai imino mihicanoco. Toonoco aatyimemere diito agaajatimo, bu jilli mihiiïfomo iicarumoco icano amiihaiditi: Imitimo, enehicarumo illivequi.

¹⁶ Jaaneguiiha Moise tajiibaguiino mihicatirumo mihimogomoro imitinoco momoonidino. Jaarumo ivi jilliro Moocaani jiovotobadiro mihica. ¹⁷ Jaaneguiiha famoovaacoro mobociguehica, bu amiihai nahabomico magari, Moocaanico miñihicugo, bu emperador aivojiiïboco mobocigo icano.

Cristo Idaasuno Icaunoti Magaaja.

¹⁸ Jeecivominaa amiihai aivojito onoonoco: Jii, monoo, iimimocoro amiihaico iidaasugomocoro icatino, bu tolliro iimitimoco icano. ¹⁹ Miïro imino Moocaanico magarijimore sicamañohalliti idasuno mihicanoco majaabicino. ²⁰ Jaanoti bu, ¿milliti amiihaidi imijiruno iimitinoco momooninohalliti amiihaico ahaaminoco majaabicino? Jaanoti naha iiminoco momooninohalliti idasuno mihicanoco majaabicino, toono naha Moocaani imefeenevi aivo iimino. ²¹ Miïro tooneguiiha Moocaani amiihaico cuuhuvauhi, Cristo idasuno iicaunoti cuuhuvauhi, Cristo idasuno iicaunoti magaajamoro diibo iicaubadi miicaqui. ²² Miïro diibo sanooba imitico mooniutuhi, bu bañiïfira diibofaño chahauhi icano. ²³ Miïro diiboco aivono enehicausumi, bu aivono nooboro iimusuhicautiiïbo. Bu diiboco idasuno omooniusumi jaadamaaiutiiïbo, jilliro Moocaanico imino emeeçiboro udugaacufiiboviro sefahicaubo. ²⁴ Jaabo Cristo mohimitico ifihallivi iicuboro imohohallivi satyuuhi mohimiti ifiico miguijenimoro iticovono ifimaryo miicaqui. Jaabo tujaaveneri amiihai mubuheuhi. ²⁵ Miïro iticoni amiihai ovejami imitamobadi mihicahicauhi. Jaarumo

jisumi Cristojaagovi muhuumicuui. Jaaboro amihaico ovejami toominaafibadi ootomooboro amihaai jeehinoco imibaiyicahi.

Jilli Ataavacumo Miicaqui.

3 Jaabadiro bu amihaai gaigoomi, amihaai tajemi atajiibanoco: Jii, meneehica. Jaaneri diitoti saatoho imiyaavogotimo mijjibogotirunaaca imiyaaveguequi amihaai imino mihicanofeenedi; ² jaamo amihaai imino mihicamoro diitoco mobocigonoco aatymemere. ³ Jaabadiro bu amihaaihallicoro mihimibaiquimaaidino, oono janaanici famañoovaje feedamaajebadi iicanehejeque, bu oro eetavotaneheje ficamaajeque, bu aivo iiminoono gaachehuno jicamaajeque icano. ⁴ Ivi amihaai jeebiifaño aatymeratihigocoro mihimibachu. Jaamoro ifinijitino ovosii sajeebii, siicuno icano jeebiima mihica. Toono naha aivo Moocaani imogono. ⁵ Miïro siicijeo gaigoomi Moocaanidiro iicaumo jilli imibaiquimaaiuhi. Jaamo Moocaanico imiyaavuguumoro aijimi onoonoco: Jii, neehicaumo. ⁶ Miïro tolli iicaugo Sara aiji Abraham atajiibanoco: Jii, onogoro diiboco: Tahaivojii, neehicaui. Jaagobadi amihaai mihicajirahi iguitimo imino momoonihachijii.

⁷ Jaabadiro bu amihaai aijimi, amihaai taabamico gaajacimoro mificu, bu mobocigo. Jilli iniinovaneguiharo icatino, bu oono iimihuseri Moocaani amihaico aacyomo ifimaryo iicamaño. Jaanegui jilli mihica amihaai Moocaanima mihiimaanoco jinejeba tihisudino.

Imino Omoonijinoco Imogomo.

⁸ Niinoono jino amihaico neehi: Famooro sabadiro imino mihica, bu fahigova mihidaasugocasi, bu miïno nahabomima mihicanicibadi, bu magarijicasi, bu siicujeebiima mihica icano. ⁹ Bu amihaico imitino omoonimoco, imitino momoonidino bu aivono onoomoco, bu aivono meneedino jilliro diitoco imino monoo. Miïro Moocaani amihaico cuuhuvauhi diibo amihaico imino omooninoco magaayiciqui. ¹⁰ Miïro ifiico agaijimoro imo imo iicanoco iimogomo, iimitinoco iimaatimo iicaqui, bu bañifiraco iimaatimo iicaqui icano. ¹¹ Bu imitinoti buhigovi iminifotomoro iiminocoro imooniqui, bu sajeebii icaco iguinomoro toonoma iicaqui icano. ¹² Miïro Moocaani imino iicamoco teemefihi, bu diiboma iimaanoco guubufiibo icano. Jaanoti imitinoco omoonimoco imogotiibo. ¹³ ;Miïjoho bu amihaico imitino moonijirahi iiminocoro aivo mihimogomoro momoonimoco? ¹⁴ Jaarumo iminohalliti idaasuno mihicarumo imo imo mihicaji. Jaanegui miiti mihiguidino, mihiguetedino. ¹⁵ Ivi jilliro Cristoco mobocigo amihaai jeebii Aivojii boco. Jaaneguiha fahijivaro mihimibaicini. Jaamo amihaico amihaai miyaavogoditi idillumoco mihiimusuji. Jilli Moocaanico bocigomoro siicujeebiiri mihiimaa. ¹⁶ Jaarumo imino mihica niiji niiji icatimo, oono amihaai Cristoco mimiyaavogomo imino mihicahicanoti imitino iimaahicamo inucufevequi. ¹⁷ Jaamaño iiminoco momooninohalliti idaasuno mihicano aivo imihi, Moocaani tolli iimogohachijii. Jaanoti imitinohalliti idaasuno mihicano imitihii.

¹⁸ Miïro Cristo mohimitihalliti idaasuno iicauboro sano guijeveuhi safooro sino guijevecuutiibo iicaqui. Jaabo imitima chahauruubo mihaai mihimitimohalivi Moocaanijaagovi mihaico isatyequi. Jaaruuboco ifi guijeveurahi. Jaaruuboco igaija buheetesuui. ¹⁹ Jaano Igaijari ufuuboro bu siicije igujevecinihicaumo jeebiino iji civojafaño iicaumoco jibeguejeubo. ²⁰ Jaamo diito siicije Noe iicausumi

imiyaavuguutimo, oono Noe imeenegaco eheetavehicaunohachuta Moocaani diito imitico ajaabiciboro teemehicauboro: Fine imitejimobadi, esiciniuboro. Jaagari nifaihuti taajaumo sahuse juugahuseti miitooci, saatoho idiinoro. ²¹ Jaano tonifaihu miinoco initino nifaihubadi icano. Jaafaihufenedi jisumi miikai mataajacuuhi. Jaano toono niti miino ifiico initino icatino, idiinoro Moocaanico miino esamaaje mihinivatino iicaqui midilluno. Jaanoro miinoco taajasuno Jesucristo siino ubuheeteunofenedi. ²² Jaabo niquejefaño ufuuboro Moocaani miyanaagonovi acasiivutuboro gicinihi. Jaabo mityaguino Moocaani toomominaa, bu aivojito, bu mityano icano iicamo.

Moocaani Mihaico Acidineri Sitaaco Mahamusuno.

4 Jaaneguiha bu amiihai idaasuno miicaqui mihimibaicini, oono Cristo idasuno iicaubadi. Miiro idaasuno omooninoco ajaabicimo imitico ejeevesucuumo. ² Jaamo jinihalliri iicaunohachuta Moocaani iimogobadi iicaqui; ifi imogonocoro imooniqui icacuutino. ³ Miiro aivo ajashucutino oono Moocaanico agaajatimo omooninicibadi iticoni momoonihicauno. Miiro tusumi amiihai fanoova imitico mihimoyiicihicauhi, bu iimitino imogoco mihimoyiicimoro momoonihicauhi, bu guiriicavonehejeque, bu agañuhusuno jibaimonoco icano, bu jeebibatiro adumoro, mihaifanoobaco mejeecivehicautihi, bu Moocaani afaguunoco fanoova ijimico eheetavonoco jeecivomoro mihicahicauhi icano. ⁴ Jaamoma siino magataavomoro iimitinoco momoonicutineri eheetyemere amiihaiditi imitino iimaahicamo. ⁵ Jaarumo diito Moocaani ubuheemeque, bu uchuumucumoco icano emeeiciboro ijaadaco aacijiboma paryi imibachujimo. ⁶ Jaabadiro bu jino uchuumucumoco Moocaani jibogoco jibugucuumo, igajano Moocaani iicabadi iicaqui. Jijehalliri iicausumi famoovaaco iicabadiro Moocaani omoonirumo.

⁷ Miiro jino fanoova ifinijino fiiticuuhi. Jaaneguiha imihusene mihica. Jaamoro imino mehesicinimoro Moocaanima miyanotiro mihiimaa. ⁸ Jaano janaanivivi gajicasima mihica. Miiro gajji ajashutino imitico finisufihi. ⁹ Jaaneguiha amiihai iijanofaño fahigovavi magaayicicasi iimaafiivotimo. ¹⁰ Bu fahigovavi mejeecivocasi amiihaico Moocaani acidinehejeri. Jaano Moocaani amiihaico fanoovaaco aacinoco imino motoomomoro momooni. ¹¹ Jaanoti bu saatoho mihiimaano Moocaani iimaabadiro iicaqui. Jaanoti bu saatoho sitaaco sinoco mahamusuhachiji, Moocaani amiihaico aacino safari mahamusu. Jaano paryi momoonino Moocaanico Jesucristofaodi mihimequiro icano iicaqui. Jaabadiro jaafa cahacisu, bu mitya icano icahi fahijivaro. Fine.

Cristohalliti Idaasuno Mihicano.

¹² Amiihai tañahabomi, sefaneri inisuno amiihahallivi asaasumi meheetyedino, ajabafiranoti mihicanicibadi. ¹³ Ivi jilliro imo imo mihica Cristo idaasuno iicaubadi mihicaneri. Jaamo ufucu diibo ihovosiima asaanoco mahatyimeneri sihidi imo imo mihicahi. ¹⁴ Jaaneguiha amiihaico Cristo iijhalliti aivonoono unuusumi, imicani amiihai mihicahi, iimiibo Moocaani Gaija amiihahalliri iicamaño. ¹⁵ Jaanoti amiihai sita gaicau, bu naniva, bu imiti mooni, bu sita iimaa juvihici icanohalliti ivi idaasuno mihicadino. ¹⁶ Jaanoti naha saatoho Cristo momohalliti idaasuno mihicaneri munucufvedino. Jilliro toonohallivi Moocaanico mihimo.

¹⁷ Miïro jino tusumi mihicacuui Moocaani idasuno omoonijino iseemeti iticovano. Jaano miïhaiti jilli iticonino, ¿jaanequi milliji fine Moocaani jïibogoco imiyaavogotimovi aallibaaniijibo omooniiïbo? ¹⁸ Miïro jino iimimo icarumo sihidi jeevanoti taajahi. ¿Jaanequi milli fine icajimo iimitimo? ¹⁹ Jaamaño Moocaani imogobadi idasuno icarufeenedi imino iicamoro diitoco ifiivusuubo Moocaani usefaño ijeebiico ificuuqui. Miïro diibo abañitatiïbo.

Miyaavogominaaco Afagoono.

5 Jino uujoho amiïhai igaivominaa quillahutoco faguehi. Jino uujoho diitobadiro quillahutoobo iicaabo, bu Cristo idasuno iicaunoco aatyimeubo icano. Jaamo bu diito iicabadiro uujoho tamañoma icaji Jesu ihovosiïma ufucu asaadi. ² Jaanequiïha amiïhai quillahuto, Moocaanico imiyaavugucuumo ovejamibadi iicamoco mootoo amiïhaico utuumusumoco. Jaanoco mihimogomoro momooni Moocaani imogobadi. Jilli amiïhaico atajïbaneguiïharo icatino, bu jilli nihibamicoro magayiciquiro icatino icano. Jilliro imino mududicamaaje. ³ Amiïhaiñocoro mihicabadi mihimogobadiro momoonidino. Jaamo amiïhai momooninoco aatyimemere igaa-jaqi. ⁴ Tolli momoonihachiji, imiya toomominaafi agasedi amiïhai magaayiciji imino chaahimigaco, milli icajitinoco.

⁵ Jaabadiro bu amiïhai sicafe quillahuto iijiguiinovi miminifoto. Jaamoro sabadiro siïcujeebiïma mihicamoro fahigovavi: Jii, monoocasi:

Miïro Moocaani imogotih: Aivo uujoho sihidi jeevahi, enefimoco. Jaanoti naha siïcujeebiïma iicamoco iimihuseri amusufiïbo.

⁶ Jaanequiïha sihidi ejeevano Moocaaniguiino* miminifoto amiïhaico diibo unuufucu agasedi sihidi mejeevamoti iminiyuqui. ⁷ Jaanequiïha paryi amiïhai esamaajeque Moocaani usefaño mificu. Miïro diibo amiïhai imino mihicanoco imeguehi.

⁸ Jaamoro bu imino magaajamoro mehesicini. Miïro oono amiïhaiminaafi iji jicubadi niigooboro iguehi, aatyimeme miyaavogoco ifinisuqui. ⁹ Jaaboco mejenaau miyaavogofañodi sefano mihicamoro, tolliro bu fahigova iicamo amiïhai nahabomi, tobadiro bu idasuno iicanoco magaajamoro. ¹⁰ Jaarumo gueenejisuno idasuno mihicanobuunati Moocaani amiïhaico imino imibachujiïbo, bu quehecuno, mityano, sefano icano ficujiïbo. Jaabo diïboro Moocaani paryi fanoovaaco aacifiïbo miïhaico cuuhuvahi Jesucristoma sano ifinijitino fiivofaño miicaqui. ¹¹ Jaabo jaafa mityama ichahi fahijivaro. Fine.

Niino Fitaacu.

¹² Jino tañahabobadi eesiciniubo Silvano onoobofeenedi jihaamegayico caatinihi amiïhaico fajjiniïboro miyaano iicanoco oono Moocaaniti paryi magaayicineheje Moocaani miïhaico sihidi agaijinoco ijiïbogono. Jaanofañodi quehecuno mihica.

¹³ Tolliro bu Moocaani iija Babilonari iicajaminaa Moocaani amiïhaico iicaubadiro iiciumo amiïhaijaago iijico galluhi, bu tolliro diibo taseemenebadi iicaabo Marco onoobo amiïhaijaago iijico galluhi. ¹⁴ Jaanequi fahigovavi mihibicicasmoro midillucasi.

Jaamo paryi amiïhai Jesucristota mihicamo sajeebiïma mihica.

---

*5:6 Griego iijiri janaanici jilli noonicino: Moocaani useguiino.

2 SAN PEDRO AAME

Miyaavogominaadi Pedro Acaatiniuno.

1 Uujoho, Simon Pedro iicaabo Jesucristo jeecevominaafi, bu diibo minisumi-naafi iicaabo amiihaidi jihaameque caatinihi, miikai mihicabadiro imino mimiyaavogomedi. Miiro Moocaani, bu Motaajasuminaafi Jesucristo icamisi famooro imiyaavogodimoco acihi iimico. ² Jaaneguiiha Moocaani, bu Mohaivojiiibo Jesucristo icamisico magaaanofeenedi amiilhaico sihidi imino omooninoco, bu sajeebii icaco icano magaayici.

Moocaani Miyaavogominaaco Aacino.

³ Miiro Moocaani miilhaico imityafañodi paryi mofiguiiha mucuujiivaachunoco, bu diiboco mejeecivequi mucuujiivaachunoco icano aciibo, toonofeenedi diiboco magaaajiqui, sihidi ejeevanofeenedi, bu ovosiinoonoco eheetavonofeenedi icano miilhaico ucuuhuvauboco. ⁴ Jaanehejefeenedi unuunoco miilhaico aciibo, jaano ajashutino, sihidi ijaadama iicanoco. Jaano toono diibo unuunofeenedi amiikai Moocaani iicabadi miminifetehi iimitino imogo jiiijehallivi imitico isivanoti mataajamoro. ⁵ Jaaneguiiha mesefaquifotomoro amiikai miyaavogoco mahamusu imino mihi-caneri, jaanoco bu mahamusu janaanici gaajari, ⁶ jaanoco bu mahamusu amiikai ifiicoro imino mataajiihaneri, jaanoco bu mahamusu jaabiciri, jaanoco bu mahamusu Moocaanico mejeeciveneri, ⁷ jaanoco bu mahamusu amiikai nahabomima magaijicasineri, jaanoco bu mahamusu gaijima mihicaneri icano.

⁸ Jaano jinehejema mihicanoco miguiraatuhachijii amiikai ifiino mihifonoti icajitihii, bu Mohaivojiiibo Jesucristoco magaaano sicamañovi feejitihii. ⁹ Jaanoti jinehejema achahamo ihaallinoma chahahi, jabaiyimo; iticoniono iimiti initicafutuunoco ajabajevecuumo. ¹⁰ Jaaneguiiha tañahabomi, mityano mihi-camoro imino mehesicini Moocaani amiilhaico iiciuboro ucuuhuvaunoco. Jaanoco tolli momoonihachijii ufucuro imitinofaño mahaquetejitihii. ¹¹ Jaachijii amiikai imino tihiiitino mijicafeteji Mohaivojiiibo, Motaajasuminaafi Jesucristo aivoji ifinijitinofaño.

¹² Jaaneguiiha amiilhaico jinehejeque magaaajacurunoco esaayuuboro icahi, oono miyaanofaño quehecuno mihicarumoco. ¹³ Miiro uudi imino jino uujoho iicanohachuta amiilhaico eesaayuuboro afajiiino. ¹⁴ Miiro Mohaivojiiibo Jesucristo uco gaajasuhi iguijevedi jiijeque goovano ejeevesujinoco. ¹⁵ Jaaneguiiha uujoho tasefadino moonihii. Jaamo uujoho iguijevenebuuna jinehejeque mehesafetehi.

Cristo Sihidi Ejeevauboco Aatyimeumo.

¹⁶ Miiro amiilhaico Mohaivojiiibo Jesucristo mityati, bu jiiijehallivi asaanoti iicanoco mijiiibuguno sicamañoooco miishairyo meheetavomoro mijiiibuguno icatino. Miiro miikai mohaallihii mahatyimeuhi Mohaivojiiibo sihidi jeevaaboco. ¹⁷ Jaaboco miikai mahatyimeuhi Dios Moocaani bocico, bu imico icano diiboco aaciusumi, bu tolliro muguubuui Moocaani ihovosiiri: Jaani taseemene diiberi uujoho imo imo iicaabo, unuunoco. ¹⁸ Jaano toono niquejefañoti unuunoco miikai monohojineri muguubuui Mohaivojiiiboma imibaairi mihicausumi.

¹⁹ Jaabadi bu aivo jino miyaano iicanoco magaajahi Moocaani iimaaminaa acaatiniunoco. Jaanoco amiñhai mimiyaavogomo aivo imino momooni. Jaano toono diito acaatiniuno ifuvusuhi oono civohigoti ciijigaimecu mesesevetinohachutaro iifuvusunicibadi. Jaanoti Cristo cuujetavio meecirigai onoobobadi asaacudi amiñhai jeebiñoco achicijiiibo janaanici imino Moocanico magaajaqui. ²⁰ Jaaneguiiha iticoni jinoco magaaja, chahano Caatinihaamefaño inoro ihesamaajeriro onoono. ²¹ Miïro toonoco Moocaani iimaaminaa jilli ijeebiitiro onoomoro acaatiniuno icatino. Jilli Moocaani Gaija diitoco unuunoco Moocaniditi jiibuguumo.

Sicamañoooco Ijiiibegufimo.

2 Jaabadiro bu Israel cuumifaño icaumo Moocaani iimaaminaabadi icarumo abañififimo. Jaabadiro bu icajimo bañifiira jiiibogominaa. Jaamo amiñhaifeenevi toovono ijicafotomoro sicamañejejeque jiiibeguejimo amiñhai miyaavogoco ifinisuqui, oono Aivojiiibo aamiibo atajasuuboti bañimoro. Jaarumo goovajino ificoro ifinisuno. ² Jaamoco sihidi saatoho imiyaavogomoro diitobadiro iminotino moonijimo. Jaamo tolli iicanoti sita miyahiji jiiibogoditi imijitino ihiimaano. ³ Jaamo nihibamico sihidi iimogomoro amiñhaico nanijimo sicamañejejeque ijiiibogonohallivi. Jaarumo ifinijinoti taajajitimo miïro siicijetiro diitoco Moocaani ahaamijinofaño icacuumo.

⁴ Buhicagaha itoomominaa icaurumo imitico omooniumoco gaijiutiibo jilliro diitoco jigaiñehiri isisiuboro ciijigaiñaño icivohigo gañiiuhi, tahi iicaqui jaadusufucu agasejinohachuta. ⁵ Tolliro bu siicijeo miyaminaaco iimitihalliti gaijitiibo nifaibari amacanisuuboro diitoco finisuhi. Jaaboro idiibocoro Noeque iyotoma taajasuui: Imino mihica, nooboro tomiyaminaaco ijiiibuguboco. Jaabo Noe taajauhi iyoto sietedimomaryo. ⁶ Tolliro bu Moocaani finisuhi Sodoma cuumi, bu Gomorra cuumi icanoco ciijigairi ijigasuuboro, baiguiijiti miniiyuuhi, toonobuunati icano imiti miyaminaa toonoti igaajaqui. ⁷ Jaanoti idiibocoro Lot onooboco taajasuubo imino iicaaboro diito imitino iicanoco aatyimeebere idasuno iicahicauboco. ⁸ Miïro diibo imino iicahicaubo fafucuvaaciviro iimijeebiñafañodi idasuno icahicauhi diito imitino omooninoco aatyimeebere, bu imitino ihiimaanoco uguubuuboro icano. ⁹ Jilli Aivojiiibo taajasufihi iji abañino inisunoti diibota iicamoco. Jaanoti iimitimoco ficuubo jaadusufucusumi idasuno imooniqui.

¹⁰ Jaabadiro bu Moocaani idasuno mooniji janaanici oono iidicunoco ifi iimogonoco omoonimoro, bu diibo tajiibaco imeguehichatimoco icano. Jaamo jenaauiffimo, jeebiibatiro moonifimo, iguitimo iñihicunoono mityati imitinooon ihiimaanoco icano. ¹¹ Buhicaga Moocaani toomominaa sihidi imityama icarumo diito Aivojiiibo imefeenevi: Imitino, onoomoro iibatih.

¹² Jaamo diito asimibadi ihesicinibama chahahi, oono sahiijitiro iicacubadi iicamo iimitimo, ifiivomoco agaayicimoro agaicaaufimo asimibadi iicacuumo. Jaamo diito agaajatnoti imitino iimaahicahi. Jaamaño asimi iicanicibadi guijevejimo. ¹³ Jaamo idasuno icaji sitaaco idasuno omoonihicabadiro. Jaamo: Imo imo mihicahi, neehicamo guenenene icajitino safesugoco omoonimo. Jaamo amiñhai jiiibaimonofaño ofoomoro amiñhaico nucufevesuhicahi jihovonehejeri asafesuvomoro. Jaanoti amiñhaiditi sita imitino iimaahicahi.

¹⁴ Jaamo bu gaigooco jilli ticovono iifinichicatimo, bu iimitico jeevesuhicatimo, bu ajashuno imiyaavogo iicamoco jeevamaaisuhicamo, bu aivo gaajamo fanoovaaco

iimogomoro iicinoco. Jilli Moocaani afajacuumo iicamo. ¹⁵ Jaamo iimino jiihaiti imitacumo, johono Moocaani iimaaminaafi Balaam onooBo Beor achibadi jeevamo. Miïro diibo imuguuhi iimitinoco omoonunohallivi nihibamico agaayiciujirunoco. ¹⁶ Jaaruuboco iimitihalliti asi burro iibauhi miyaminaafibadi ihiimauboro. Jaamaño fuutiibo ijegavoma.

¹⁷ Jaamo diito pisirigai inifaihuma achahanobadi jeevahi, bu aimuufaico guibuhuba sihigo asatyonicebadi jeevahi icano. Jaamo ficucinicuhi fahijivaviro aivo icivonoguiino iicacuuqui, ¹⁸ mihifonehejeque sihidi ejeevamobadi ihiimaahicamaño. Jaamo iimitinoco ifi iimogonehejeque iimoyiichicanofeenedi jeevamaaisuhicamo iimitinofaño iicahicaumoti miyanotiro agaacuumoco. ¹⁹ Jaamoro diitoco: Amiihaico iimino iicaco mahaciji, neehicamo, diito bu jijovoto icarumo. Miïro fanoohimiti iguiinonicumo imiti jijovotorucu. ²⁰ Jaanoti bu AivojiiBo, Taajasumi-naafi Jesucristoco agaajaumoro jiiinije imititi ataajacuurumo siino dojicuviro tonehejefaño imitamoo siino tonehejeguiino minifetehi. Jaamo iticoni Jesuco agaajautino janaanicivi imitino minifetehi. ²¹ Jaamedi imijiruno oono imino jiihaico gaajatimo iicano. Jaanoti iimino tajiibaco diitoco aaciunoco gaajacuurumo siino ejeevesumaño aivo imitino icacuumo. ²² Jaamovi aivo imino ifotono jilli onoonicino: Jicu siino iguibamaajeque dojicuviro faiyihi, bu faafaibaco initicuubo siino dojicuviro caamefaño jeefiji, onoono.

AivojiiBo Asajino.

3 Agaijimo tañahabomi, jino siino amiihaidi acaatinahaame. Jaahaameci-faño imeguehi jino afajiiinofaño di miyanotiro amiihaico eesamaaisunoco. ² Jaanegui mehesafoto johono Moocaani iimaaminaa unuunoco, bu MohaivojiiBo Taajasumi-naafi tajiibaco galluminaa amiihaico ijiiBUGUUNOCO icano.

³ Jaaneguiiha jinooco iticoni mehesicini: niinosumi saajimo miyaminaa Moocaninehejeque edejecujimo, ifi iimitico iimogono onobadiro iicamo. ⁴ Jaamoro dilujimo: ¿Milli iicanoco Cristo saaji, nooboro unuuno? Miïro jiiinijeque ifiivusunoti moheedetemihavi iguijeveunoti, bu jisumihachuta jino jiiinije iicabadiro icahi, noomoro. ⁵ Miïro diito imogotihii agaajanoco niquejene siicijetiro ifiivusucafutunoco, bu Moocaani noojiri nifaihufañoti jiiinije iinuunoco jaaniunobadi. Jaanoti bu fahigovadi nifaihu iicanoco, ⁶ bu oono nifaihuri jiiinijehalliri iicaunoco ifinisunoco icano. ⁷ Jaabadiro bu jisumio niquejene, bu jisumio jiiinije icano jino iicano ciijigaiguiiharo ficucinihi, diiboro Moocaani onobadi. Jaagai ciijigai toonoco jigasuji jaadusufucusumi. Jaasumi bu tolliro iimihicatimo finisucafeteji.

⁸ Jaaneguiiha agaijimo tañahabomi, jinooco majabajeevedino, miïro MohaivojiiBedi safucu mil añobadi jeevahi, bu mil año safucubadiro jeevahi icano. ⁹ Jaabo MohaivojiiBo unuunoco ajabajeevecuuno icatino, oono saatoho eneehicabadi. Jilli mihaico ajaabiciiboro imogoobo famooro iimitico ejeevesunoco, mihaifanooba ciijigaifaño footimo iicaqui.

¹⁰ Miïro MohaivojiiBofucu gaseji mehesicinitinaaca, oono nanivaminaafi gajaciratinfocuu asaanicibadi. Jaasumi niquejene paryi dubaicamaaji nihicuno guubuvusunoro. Jahi paryi iicaneheje ciijigairi finisucafeteji. Jaabadiro bu jiiinije paryi toojehalliri iicanoma jigasucafeteji icano.

¹¹ Miïro paryi jilli finisucafetejino. Jaaneguiiha aivo imino Moocaniguiiharo mihicano, bu diiboco imino mejeecivono icano. ¹² Jaaneguiiha Moocaani fucu agase-

jinoco motoomomoro diiboco mahamusu goovano isaaqui. Jaasumi niquejene ciijigairi finicafeteji. Jaano iciijigairi tahi iicaneheje paryi chucucamaaji. ¹³ Jaanoti naha miikai meteemehi Moocaani eetaveji unuunoco bohono niquejeneque, bu bojiinijeque icano. Jahigo paryi famooro imifiimo imino mihicaji.

¹⁴ Jaaneguiha, agaijimo tañahabomi, toonoco motoomonohachuta imino mihica amiihaico Moocaani sajeebiima mihicamoco, bu mihinivatimoco ihatyimequi. Jaanoti imitino icano mihicamoco atyimevadiibo. ¹⁵ Jaamoro magaajamoro Mohaivojiibo asaatinohachuta sanoodimo imiyaavogomoro itaajaquihica. Miuro bu jinooco tolliro amiihaidi caatiniubo magaijiibo monahabo Pablo Moocaani diiboco gaajaco aaciudineri. ¹⁶ Miuro paryi ihaamenefañodi jinehejeque amiihaico neehicaabo, samañosafaño tihino noocinirunaaca. Jaanoco agaajatimoro, imino imiyaavogotimo sihigoviro iimitinojaagoviro miniiyuhicahi, bu tolli oono Caatinihaamefaño simañoohaamefaño ononehejeque siibadi iimitinojaagoviro oovicimoro iimitinocoro moonihicamo icano. Jaamaño ifiinocoro finisujimo.

¹⁷ Jaaneguiha agaijimo tañahabomi, jinooco imegaviro magaajacumaño imino amiihai ifiico motoomo. Jaamo iimitimo amiihaico abañinofaño minifototimoro amiihai miyaavogofaño quehecuno mihicanoti aacototimo mihicahi. ¹⁸ Jaaneguiha aivo janaanici imino Mohaivojiibo Motaajasuminaafi Jesucristoco magaajamoro diibo gaijifaño imino mujusi. ¡Jaaboco macahacisu jisumi, bu fahijivaro icano! Fine.

1 SAN JUAN AAME

Fiivo Iimaa Cristo.

1 Amiihaidi macaatiníhi jino iticoni jiniije ifiivutinaacaro iicacuunoco miihai muguubuunoco, mohaalliineri mahatyimeunoco icano. Jaaboco mahatyimeumoro diiboco muhuseri mududiiciuhi. Jaabo jino Fiivo Iimaa iicaabo. ² Jaabo miyaminaaco fiivusuuhi. Jaaboco miihai mahatyimeumoro toonoti mijiibeguehichi. Jaamo amiihaico mijiibeguehi jino ifinijitino fiivoco, Moocaanima iicauhijii miihaivi ubuhugaavuunoco. ³ Jaanoco amiihaico mijiibeguehi muguubuunoco, mahatyimeunoco icano. Jaamo miihaima manahabovahi Moocaanima miihai mihi-cabadi, bu Illi Jesucristoma mihi cabadi icano. ⁴ Jaanogui amiihaidi jilli macaatiníhi. Jaamo sihidí imo imo mihi cahi.

Moocaani Seseene Aachiciniibo.

⁵ Jibogoco Jesucristo miihaico jii buguhi. Jaanoco amiihaico mijii beguehi Moocaani seseene aachiciniibo iicanoco. Jaabovi ajashuno icivono chahahi. ⁶ Jaamo: Diiboma magataavehi, munuurumo civohi mihi camo jilli mabañíhi moojiri, sicamañooco monoomaño, bu momoonimaño icano. ⁷ Jaanoti Moocaani iicabadi seseehi mihi cachiijii diiboma magataacinihi. Jaamaño miihaico Illi Jesucristo tii joho mohimitico paryi nitíhi.

⁸ Jaanoti: Tahimitima chahahi, monoomo jilli mofiico mabañíhi. Jaamaño mojee-biñaño miya iiji chahahi. ⁹ Jaanoti mohimitico Moocaanico mijii bogohachijii diibo aivo imihuseebe abañitatiibo, mohimitico ubuusuuboro paryi nitijiiibo. ¹⁰ Jaanoti: Tahimitima chahahi, monoohachijii Moocaanico: Bañififiibo, meneehi. Jaamofaño diibo iiji chahahi.

Iji Moocaani Imefeenevi: Imitimo, Unuusumi Jesucristo Mohalliti Iicaabo.

2 Taseeme amiihaidi jilli caatiníhi. Jaamo iimitinoco moonitimo mihi cahi. Jaanoti mimiyaavugucuumo imitinoco momoonihachijii Moocaani imefeenevi mohalliti iicaabo jisumi icahi Jesucristo imihuseebe. ² Jaabo feenedi mohimiti jaaducafutucu-uhi. Jaano miihaidiro icatino, faajiinjeminaadiro bu icano.

³ Jaanoti Moocaani atajii babadi mihi cachiijii magaajaji diiboco magaayicunoco. ⁴ Jaanoti saatoho: Diiboco gaajacuhi, onoomo, itajii baco imiyaavogotimaño, bañififimo. Jaamofaño miya iiji chahahi. ⁵ Jaanoti diibo tajii baco imiyaavogoo Moocaanico aivo imino agaijii bo. Jilliti magaajahi diiboma magataavonoco. ⁶ Jaabo Moocaanima gataavehi onoobo Jesucristo imino iicaubadi iicaqui.

Bohono Tajii ba.

⁷ Tañahabomi, botajii baco amiihaidi caatiníhi amiihai Cristoco mimiyaavugunotiro amiihaico atajii bacunoco. Jaano jino siicjetiro atajii bauno jii bogoco amiihairyo muguubuhicacuuno. ⁸ Jaano tajii baco amiihaidi acaatinino jino bohobadi minifetehi. Jaano aivo miyaano Cristofañodi, amiihaifañodi icano. Jaamaño icivono afatyucunoguinodi miya sese achi cinicuhi.

⁹ Jaanoti saafi: Seseehi icacuuhi, nuuruubo inahaboco ijiihegueebe civohiguerehiica icahi. ¹⁰ Jaanoti inahaboco agaijii bo seseehigo icahi. ¿Jineje bu diiboco iimitinofaño gañiisujirahi? ¹¹ Jaanoti inahaboco ijiihegueebe cionofaño icahi. Jaabo ofoohigoco gaajatihii, iciveri aatyimetimaño.

¹² Taseeme, jaaneguiiha amiihaidi caatinihii, Moocaani amiihai imitico Jesucristofeenedi ubuusucumaño. ¹³ Amiyato, amiihaidi caatinihii, iticoni jiniije fiivutinaaca iicauboco magaaajacumaño. Sicafe, amiihaidi caatinihii, iji Satanasco miguinonicumaño.

Taseeme, amiihaidi caatinihii, Moocaanico magaaajacumaño. ¹⁴ Amiyato, amiihaidi caatinihii, iticoni jiniije fiivutinaacaro iicauboco magaaajacumaño. Sicafe, tolliro amiihaidi caatinihii, mequehecefumaño Moocaani jii bogoco amiihai jeebiifaño magaaayicimoro ijico miguinonicumaño.

¹⁵ Jaaneguiiha jiniijeque magaijidino, bu jiniijehalliri iicanoco magaijidino icano. Jaanoti saatoho jiniijeque agaijimo Moocaanico gaijitihii. ¹⁶ Miiro paryi jiniijehallivi iicano imiti Moocaaniti saatihii. Jilli jiniijehallitiro asaano, oono mofi imitinoco iimogoneheje, mohaalli iimitinoco iimogoneheje, bu: Uujoho aivo sihidi jeevahi, noomoro mihicaneheje icano. Paryi jino jiniijeonehejere. ¹⁷ Jaano jino jiniije paryi iimitinoco iimugusuhicanoma fininoro fuucuuhi. Jaanoti Moocaani iimogobadi iichicaabo finijitihii.

Abañififiibo Saaji.

¹⁸ Taseeme, jino niinosumi mihicacuuhi. Amiihairyo magaaajacuuhi Cristominaaniminaafi asaajinoco. Miiro jino jisumi icacumo Cristoco iminaanihicamo. Jinoti magaaajahi jino niinosumi mihicacunoco. ¹⁹ Jaamo mofeeneti fuuhi. Jaarumo miihaioto icautimo, miihaioto iicauruva miihaima icajirumo. Jaamaño tolli fuumo famooro maatyimemere magaaajaqui paryi famooro miihaioto iicatinoco.

²⁰ Jaanoti naha amiihaico Cristo Igaijaco acicuuhi. Jaamaño amiihai famooro imino magaaajacuhi. ²¹ Jaaneguiiha amiihaidi caatinihii miyaanoco magaaajacumaño, magaaajatimaño icatino. Miiro amiihairyo magaaajacuhi miyaanofañoti sicamaño asaajitirunoco.

²² Jaabo, ¿nacu miijoho abañififiibo? Eti bu oono: Jesuco Cristo icatiibo, enehicaabo. Diibo Cristominaaniminaafi iicaabo. Miiro Moocaani Achi Jesuco utuunamaahicaabo, bu Moocaanico tuunamaahicaabo icano. ²³ Miiro paryi Moocaani Achico utuunamaaimo Moocaanima chahahi. Jaanoti Moocaani Achico ijii bogomo Moocaanima icahi.

²⁴ Jaaneguiiha amiihai jeebiifaño mificu oono iticonitiro muguubuunoco. Jaano amiihai jeebiifaño iicahachijii Moocaanima, Illima icano mihicahi. ²⁵ Miiro Jesucristo miihaico aciguuhi ifinijitino fiivoco unuubadi.

²⁶ Jaaneguiiha jino amiihaidi caatinihii jilli amiihaico abañihicamoditi. ²⁷ Jaanoti naha amiihai Moocaani Gaijama mihicahi Jesucristo amiihaico aaciuboma. Jaamaño sita amiihaico jii beguejitirahi, Moocaani Gaijaro amiihaico paryi ijii bogomaño. Jaabo jii bogomaño miyaano sicamaño icatino. Jaaneguiiha Cristoma icamoro mihica Moocaani Gaija amiihaico ijii bogobadi.

²⁸ Taseeme, jaaneguiiha amiihaico neehi: Cristomaryo mihica. Jaabo asaadi diiboti nucufevetimo, bu ñihicugotimo icano miicaqui. ²⁹ Miiro amiihairyo magaa-

jacuhi Jesucristo iimihuseebe iicanoco. Jaabadiro bu oono iimihuseme Moocaani seeme iicamo.

Moocaani Seeme Iicamo.

3 Jaaneguiiha magaaja miiro sihidi Moocaani mihaico agaijiiboro, isemeti mihaico oovicahi. Jaano miyaano diibo seeme mihai. Jaamaño jinijeminaa mihaico gaajatihi, Moocaanico agaajatimaño. ² Agaijimo tañahabomi, Moocaani seeme mihicacuui. Jaarunaaca mihaico gaajasutiibehiica ufucu mihicajinoco. Jaarumo magaajahi Jesucristo asaadi diibobadi mihicajinoco, miiro iicabadiro iicaaboco mahatyimejimaño. ³ Jaanoco paryi eesicinimo, jeebii imibachucafetehi diibo Jesu miibo iicabadi.

⁴ Jaanoti paryi famooro iimitinoco omoonimo Moocaani tajiibaco imitino moonihi. Miiro imitinoco momoonino Moocaani tajiibaco: Jii, monootihi. ⁵ Miiro amiihairyo magaajacuhi Jesucristo mohimitico ibusuquu asaaunoco. Jaabofaño imiti chahahi. ⁶ Jaaboma paryi iicamo imitico moonitihii. Jaanoti imitico moonimoro iicamo diiboco atyimetimo, gaajatimo icano. ⁷ Taseeme, mihañooba amiihaico bañidino. Jaanoti imino iicaabo Cristo imihuseebetadi jeevahi. ⁸ Jaanoti imitino iicaabo ijitahe. Miiro iji sahiijitiro iimitinoco omoonifiibo. Jaanegui Moocaani Achi saauhi iji omoonisunoco ifinisiqui.

⁹ Jaanoti paryi Moocaaniti ifiivomo iimitinoco moonitihii, Moocaani ifiico mojeebiifaño ificucumaño. Jaamaño iimitinoco momoonicutihii, Moocaani seeme mihicañaño. ¹⁰ Miiro gaajaveechuno Moocaani seeme iicamo, bu iji seeme iicamo icano. Jaanoti paryi iimitinoco omoonimo, inahaboco agaijitimo Moocaani seeme icatihii.

Sabadiro Fahigova Magaijicasi.

¹¹ Miiro mimiyaavuguunotiro muguubuno jibogo jino: Sabadiro fahigovavi magaijicasi, onono. ¹² Cainbadi mihicadino. Miiro ijitahe iicaumaño inahaboco gaicaaubo. ¿Nacu milliti jaaboco gaicaaubo? Eti bu Cain iimihicautimaño, jaanoti inahabo iimihicaumaño.

¹³ Tañahabomi, majabafitidino jinijeminaa amiihaico ijiihevehachijii. ¹⁴ Miilai naha guijeveti buheefaño mafatyucuhi. Jaanoco magaajahi monahabomico magaijimaño. Jaanoti inahaboco agaijitiibo guijeveti taajatihiiica. ¹⁵ Miiro paryi inahabomico ijiihegueme gaicaauminaa. Amiihairyo magaajahi gaicaauminaa ifinijitino fiivoma ijeebiifaño achananoco. ¹⁶ Miiro jilliti magaajahi magaijicasinoco Jesucristo mohallivi ifiico aaciunoti. Jaabadiro bu mihai mofiico mahacijirahi monahabomihallivi. ¹⁷ Jaanoti sihidi inehajema iicamo inahabo idaa-suno iicanoco atyimecuurumo diiboco iidaasugotimo. ¿Milli bu: Moocaanico gaijiihi, neejirahi? ¹⁸ Taseeme, ticovo iijiriro magaijidino, miyanotiro magaiji imino momooninofañodi.

Moocaani Imefeenevi Quehecuno Mihica.

¹⁹ Jaamaño jilliti magaajahi miyaamo mihicamoro, Moocaani imefeenevi quehecuno mihicanoco. ²⁰ Jaanoti mojeebii mofi iimitinoco gaajacufihii. Jaarunofaño Moocaani ajashutiibo mojeebiifaño iicanoco gaajaabo. Jaabo paryi fanoovaaco gaa-jahi. ²¹ Jaanoti agaijino nahabomi, mojeebii Moocaani imefeenevi mihaico milli nootihachijii Moocaani imefeenevi quehecuno mihicahi. ²² Jaabo mihaico siinoco

midillunoco aciji diibo tajiibaco: Jii, noomoro momoonimaño diibo iimogobadi. ²³ Jaano jino itajiiba: Illi Jesucristoco mimiyaavogono, bu jaamoro sitama sabadiro magaijicasino icano, diibo atajiibaubadi. ²⁴ Jaamo itajiibaco imiyaavogomo diiboma icahi, bu diitoma diibo icahi icano. Jaanoco magaajahi diibo miihaima iicanoco Igaijaco miihaico aacinofenedi.

Moocaani Gaija, Bu Abañifiibo Gaija Icano.

4 Agaijimo tañahabomi, famoova gaijaco mimiyaaveguedino. Iticoni minisu; ¿Naa Moocaani Gaija diibo iicanoco? Miiro jiiñijehallivi sihidi gahafucumo bañifiraminaa: Moocaani iijico mijiiibeguehi, onoomo. ² Jaamo jilliti magaajajirahi Moocaani Gaijama iicaaboco. Miiro paryi oono Jesucristo miyaminaafibadi ifivuuboro saauhi, nooboro iijibogoobo, diibo Moocaani Gaijama iicaabo. ³ Jaanoti Jesucristoditi tolli onootiibo Moocaani Gaijama chahahi. Diibo jilli Jesucristominaaniminaafi gaijama iicaabo. Miiro amiñhairyo muguubuhicacuui togaija asajinoco. Jaabo jisumi jiiñijehalliri icacuhi.

⁴ Taseeme, amiñhai Moocaanita. Jaamo abañififimoco amiñhai miguiinonicuhi. Miiro amiñhaifaño iicaabo janaanici mityahi jiiñijeminaa iicamofaño iicaabo janaanici iicamaño. ⁵ Jaamo diito jiiñijeminaa. Jaamaño jiiñijeonehejequere iimaamo. Jaanoco jiiñijeminaa iicamo diitoco guubunicihi. ⁶ Jaanoti miñhai Moocaanioto. Moocaanico agaajamo miñhaico guubunicihi. Jaanoti Moocaanioto iicatimo miñhaico guubunicitihii. Jilliti magaajahi Miya Gaijama iicamoco, bu abañifiibo gaijama iicamoco icano.

Moocaani Miñhaico Gaijihi.

⁷ Agaijino nahabomi, fahigova magaijicasino. Moocaaniti magaijicasino saahi. Paryi famoovaaco agaijiibo Moocaani seemene. Jaabo Moocaanico gaajahi. ⁸ Jaanoti sitaaco agaijitiibo Moocaanico gaajatihiiica, Moocaani saatohoco agaijifiñihicaaboco. ⁹ Miiro Moocaani miñhaico agaijinoco ifusuhi miñhaidi idiibocoro Illico jiiñijehallivi agalluunofenedi, diibofoenedi fiivoma miicaqui. ¹⁰ Miiro miñhai Moocaanico magaijinoti gaiji saatihii. Jaanoti naha Moocaani miñhaico agaijiuboro Illico galluuhi mohimitico ijaaduqui. Jaano jino naha miya gaiji.

¹¹ Agaijimo tañahabomi, miñhaico Moocaani agaijibadiro miñhai tolliro sabadiro magaijicasiqui. ¹² Miiro Moocaanico miñhaiñooba atyimetatihii. Jaanoti sabadiro magaijicasihachiiiji, Moocaani miñhaima icaji. Jaano igaiji miñhaifaño aivo imino jusiji. ¹³ Jaamo jilliti magaajahi Moocaanima mihicanoco, bu miñhaima diibo iicanoco icano Igaijaco miñhaico aaciunofañodi. ¹⁴ Miiro miñhai mahatyimeumoro mijiiibeguehi Moocaani Illico jiiñijeminaaco itaajasuqui agalluunoco. ¹⁵ Jaamo paryi Jesucristoco: Moocaani Achi, onoomo Moocaanima icahi, bu Moocaani diitoma icahi icano.

¹⁶ Jilliti magaajamoro mimiyaaveguehi Moocaani miñhaico agaijinoco. Miiro Moocaani saatohoco agaijifiñihicaabo. Jaabo gaijima iicaabo Moocaanima icahi, bu Moocaani diiboma icahi icano. ¹⁷ Jilliti gaiji miñhaivi jusihi ufucu jaadufucu iicacuumi ññhicugotimo miicaqui. Miiro miñhai jiiñijehallivi Jesucristo iicabadi mihicahi. ¹⁸ Miiro gaiji iicamañovi ññhicugo chahahi, gaiji ññhicugoco buhi agañiimaño. Miiro ññhicugo idaasuhigovi miñnoco satyehi. Jaamaño iiguiibovi gaiji imino jusitihiiica.

¹⁹ Jaanoti naha miñhai Moocaanico magaiñhi iticoni miñhaico diibo agaiñumaño. ²⁰ Jaanoti saatocho: Uujoho Moocaanico gaiñhi, onoomo inahaboco iññhegueme baññifiñhi. Jaamo miño nahabo mahatyimebeque magaiñtimo, ¿milli bu Moocaanico magaiññirahi mahatyimetñiboco? ²¹ Jaabo miñhaico ataññibauno jino Moocaanico agaiññibo tolliro inahaboco igaiñiqui.

Miyaavogo Jiinjeque Guinonñhi.

5 Paryi famooro Jesu Cristo iicanoco imiyaavogomo Moocaani seeme iicamo. Jaamo bu caanico agaiñimo tolliro iseemeque gaiññifiñhi. ² Jaamo Moocaanico magaiñimo, diibo tajiñbaco momoonisumi magaajahi diibo seemeque, bu magaiñinoco. ³ Miñro Moocaanico magaiñino itajiñbaco momoonino. Jaano itaññiba siñhi ñeevatiñhi. ⁴ Miñro onoo paryi Moocaani seeme iicamo jiinjeque guinonñhi. Jaano momiyaavogofeenedi jiinjeque miguinonñhi. ⁵ Miñro idiñboro jiinjeque guinonñhi Jesu Moocaani Achi iicanoco imiyaavogoobo.

Jesu Moocaani Achi Icano.

⁶ Miñro diibo Jesucristo asaauno jññbogocafutuuiñhi nifaiñhufeenedi, bu itaññjofeenedi icano. Jaabo inññcafutusumi unuuneriro icatino, bu tolliro iguiñjeveuneri icano. Jaano miyaano iicanoco Moocaani Gaiñña jññbagueñhi, diibo Moocaani Gaiñña iicaabo Miyaabo iicamaño. ⁷ Jaano jññbogominaa icahi niñquejefaño miññisiññi, saafi idiñno; Moocaani, Illi, Igaiñña icano. Jinoodimo icarumo saafiñviro gataaciniñhi. ⁸ Jaabadiro bu minooñi, sano idiñno icahi jiinñjehallññi; Moocaani Gaiñña, bu niñfaiñhu, bu tññjoho icano. Jaano jino minooñi, sano idiñno iicano sabadiro iimaahi. ⁹ Miñro miyaminaa onoonoco mimiyaavogonññiñhi. Jaamo bu, ¿milli mimiyaavegueññitññirahi Moocaani Illi Jesucristo iicanoco iñññbagonoco? ¹⁰ Jaamo Moocaani Achico imiyaavogomo toono jññbogoma icahi iññeebññifaño. Jaanoco Moocaanico imiyaavogotññibo Moocaanico: Baññifiññiboti, neñhi, Moocaani Illiditi iñññbagonoco imiyaavogotimaño. ¹¹ Jaano jino Moocaani onoono: Diibo miñhaico ifinññitino fiivoco aacino. Jaano toono fiivo Illima icahi. ¹² Jaamo Moocaani Achima iicamo ifinññitino fiivoma icahi. Jaanoti Moocaani Achima iicatimo toofiivoma chahahi.

Niño Fajññi.

¹³ Jaamo amñññhaidi jinoco caatiniñhi Moocaani Achico mimiyaaveguemedi. Jaamo magaajahi ifinññitino fiivoma miññicanoco.

¹⁴ Miñro miññhai Moocaanico mimiyaavogomoro magaajahi diiboco siñnoco midillunoco, iññeebññi onooñadi, miññhaico uguubunoco. ¹⁵ Jaano miññhai Moocaanima miññiimaanoco diibo uguubuunoco magaajabadiro, bu magaajacuhi diiboco midillunoco miññhaico aacññunoco.

¹⁶ Jaanoti saatocho inahabo imññitico omoonññiruno guññjevefaño iññfututñññehiica iicahañññi, diibohallññi Moocaanima iññiimaaqññi. Jaadi diiboco Moocaani acññi fiivoco, guññjevefaño iññfutusunoo imiti iicatiññhañññi. Miñro jaanoti icano guññjevefaño iññfutusunoo imiti. Jaanoti uujoho nootññi toonohallññi Moocaanima miññiimaaqññi. ¹⁷ Miñro paryi fanooro imiti imitiñhi. Jaarunofaño icano sanoodino imiti guññjevefaño iññfututññi.

---

†5:7 Sahaamefaño ficuutimo: Jaano jññbogominaa icahi niñquejefaño miññisiññi, saafi idiñno, onoonoco.

¹⁸ Miiro magaajahi paryi Moocaani seeme iicamo iimitinoco omoonitatinoco. Jaamoco Moocaani Achi ootomomaño iji diitoco dudiicitatíhi.

¹⁹ Miiro miihai Moocaanioto mihicanoco magaajahi, bu tolliro paryi jiiinijeoto iji mityaguiinovi iicanoco icano.

²⁰ Tolliro bu magaajahi Moocaani Achi asaaboro miihaico gaajaco aacinoco, tooneri Miyaabo iicaabo Moocaanico magaajaqui. Miiro bu Miyaabo iicaaboma mihicahi, Illi Jesucristoma mihicahi. Jaabo jaani Moocaani Miyaabo, ifinijitino fiivoma iicaabo. ²¹ Taseeme, mehesicini jihovo ijinita caanimiti.

2 SAN JUAN AAME

Cristo Jiibogofaño Mihica.

1 Uujoho quillahutoobo iicaabo caatiníhi jihaameque monagoti Moocaani ificuuguedi, tolliro bu iseemeque uujoho miyaano agaijimesi. Saafiuro uujoho icatino, bu paryi oono miyaanoco agaaajacumo icano. ² Jaabo uujoho amiíhaico gaijihi miyaano mojeebiifaño iicanofeenedi. Jaano fahijivaro miíhaima iicajino. ³ Jaabo Moocaani, bu Illi Aivojibo Jesucristo icamisi amiíhaico imino mooniji, bu idasugueji, bu sajeebii icaco aciji icano miyaanofañodi, bu gaijifañodi icano.

⁴ Uujoho aivo imo imo icahi diseemeti saatoho miyanotiro Moocaani miíhaico atajibabadi imino iigomoco aatyimeneri. ⁵ Jaanegui tañago, jisumi masii sabadiro magaijicasiqui. Jino ico onono bohono tajiiba icatino, iticonitiro toonoma mihi-cacuunoco neehi: ⁶ Miíro Moocaani atajibabadi mihicano toono gaijama mihicano. Jaano toono tajiiba iticonitiro muguubucuuno, gaijicasifaño mihica, onono.

Bañimínaa.

⁷ Miíro jino jiinijehalliri sihidi icamo bañifiramínaa, Jesucristo jiinijehallivi miya miyamínaafibadi asaauboco utuunamaaimo. Tolli iicaabo, jilli bañimínaafi, Cristomínaanimínaafi iicaabo. ⁸ Jaanegui amiíhai imino mehesicini amiíhai dudica-maajeti mihicicuunoco mimítasudino. Jaamo ufucu ijaadaco paryi magaayicíhi.

⁹ Jaanoti saatoho Cristo ijíibugunoco ejeevesumoro sihigovi iminifotomo, bu Moocaaniti buhigovi minifetehi. Jaanoti Cristo jiibogofaño mihicahachijí Moocaan-ima mihicahi, bu tolliro Illima mihicahi icano. ¹⁰ Jaaneguiiha saatoho jiibogomí-naa amiíhaijaago agasevamoro Cristo jiibogoma ofootimoco amiíhai ijafaño mag-aayicidino, bu: Tahí imino difoo, meneedino icano. ¹¹ Miíro diitoco ifitacumo diito imitifaño bu minifetefíhi.

Niino límaa.

¹² Sihidi amiíhaico eneejiruno icarahi. Jaarunaa imogotíhi aamefeenedi, acaatininoco. Cusumihacho feeji amiíhaima faño mihiimaacasiqui. Jaaneri mohi-mohica imino ijusiqui.

¹³ Moocaani iicicugo, dinago seeme dijaa ijíico galluuhi.

3 SAN JUAN AAME

Gayo Onooboti, Imino Ihiimaano.

1 Uujoho quillahutoobo iicaabo caatinihi jihaameque agaijiibo tañahabo Gayodi, diiboco miyanotiro agaijiibedi.

² Agaijiibo tañahabo, dihallivi Moocaanima iimaahicahi. Fanoova iima imino ifeequi tolliro guihuvatiibo diicaqui, bu oono imino dijeebii ofoobadi diicaqui icano.

³ Miïro saatoho monahabomi asaumo imino dijeebii miyaanofañodi iicanoco, bu imino jiiibogo onoobadi idiicanoco icano ijiiibuguunoco uguubuhiniiboro imo imo icahi. ⁴ Jaano toonobadi chahahi sanooba uco imo imo iminiyuno. Jino, taseeme, miyaanofañodi imino mihigonoco guubuhi.

⁵ Agaijiibo tañahabo, imino aivo moonihicahi monahabomico adaamusuubo sihigoti asaamoco adaamusunofeenedi aivo imino moonihicahi. ⁶ Jaanoco diito Moocaani iijanominaafeenevi jiiibeguehicahi ijoho sihidi gaijima idiicanoco. Jaanogui diitoco imino daamusu, ucuujivaachunehejeque daaci imino ifeequi, Moocaani imogobadi. ⁷ Miïro diito Cristo dudicamaajeguiiha iigomo. Jaamo imogotihî Moocaanico agaajatimo aacinehejeque agaayicinoco. ⁸ Jaaneguiiha miïhai diitoco imino momooninofeenedi mahamusuqui iimino jiiibogoco.

Diotrefe Onoobo Imitino Iicano.

⁹ Uujoho caatiniuhi aameque Moocaani iijaminaadi. Jaarunoco Diotrefe guubutihi miïhai ijico, diitofeenevi aivojiiiboti iicanoco imogooboro. ¹⁰ Jaaneguiiha ofoohachijî faamo imefeeneviro neejî: Miïhaiditi sicamañooico ihiimaaboro abañihicanoco, bu tolliro monahabomi tahi iifotomoco gaayicihicatiibo, bu agaayicigomoco gaayicisuhicatiibo icano. Jaaboro Moocaani ijati diitoco gañihicaabo.

¹¹ Jaaneguiiha agaijiibo tañahabo, diito imitino omoonibadi diicadino iminoro diica. Miïro iiminoco omooniiibo, Moocaanitahe. Jaanoti iimitinoco omooniiibo, Moocaanico atyimetihiica.

Demetrio Imino Omoonino.

¹² Jaanoti famooro Demetrioti imino iimaahicahi. Jaano miyaanofeenedi gaajacafetehi. Jaanoco miïhai bu tolliro mijiiibeguehi. Bu jaanoco amiihai magajahi miyaano iicanoco.

Niino Iimaa.

¹³ Sihidi ico neejirahi. Jaaruubo imogotihî caatinitafaihu, bu caatinitai icanofeenedi eheetavonoco. ¹⁴ Imeguehi goovano ico aatyimeneque. Jaadi jari mihiimaacasiji faño.

¹⁵ Jaanogui sajeebii diica. Juuga nahabomi dijaa ijico galluui. Ijoho bu paryi famooro monahabomico moojico daaci.

SAN JUDA AAME

Juda Caatiniuhi Moocaani Ocoovamedi.

1 Uujoho Juda Jesucristo jeeçivominaafi, Jacobo nahabo, jihaameque caatinihi Moocaani ocoovaaboro itati ijeevadi ificumedi. Jaamo imino toomocinihi Jesucristofenedi. ² Jaabo Moocaani amihaico sihidi idaasugueji, bu gaijiji, bu sajeebii icaco aciji icano.

Sicamañooço Abañifimo.

³ Agajimo tañahabomi, sihidi imogorahi mataajajinohallivi amihaidi acaatininoco. Jaarunaa momiyaavogoditi amihaidi caatinihi. Jaamo momiyaavogohalliti mejenaaquui, Moocaanita iicamoco aacinohalliti, toonoco mubuunanijitirahi. ⁴ Jaanaaca sihidi bañiminaa amihaifeenevi icacuhi. Jaamo gaajaciratino amihaifeenevi jicamaaimo siicijetiro Caatinihaamefaño diitoti ijibugucumo, ciijigaifaño ifeequi iicacumo. Jaamo imifitino miyaminaa, Moocaani imihijico iicimoro siibadi miniyuhicamo fanoova imitinocoro iimoyiiciqui. Jaamoro idiiboro Mohabajaabo Aivojiibo Jesucristoco tuunamaahicamo.

⁵ Amihairyo magajacurunoco siino amihaico esaayuhi. Moocaani Israel cumiminaaco Egipto jiniijeti taajasuui. Jaadi saatoho imiyaavuguutimoco finisubo. ⁶ Tolliro itoomominaa niquejefaño imino iicaurumo, Moocaani atajiibauno mityaco aacjirunoco iimogotimoro iijanoco jeevesuui. Jaamoco Moocaani civojaniuhi cionoguiino ifinijitino jigaiñehineri isisiuboro niinofucuguiiha ificuumo. ⁷ Jaabadiro Sodoma, Gomorra onocuumici miyaminaa, bu ifiitino iicaucuumijeminaama Moocaani ifinijitino ciijigairi jigasuui, itoomominaa imitino iicaumoco omoonibadiro. Jaamo Moocaani toomominaa iicaubadi imitino icaumo: Sano gaiiimiro gaiiimima iicamo, Moocaani gaigooma miicaqui eheetavunoco ejeevesumoro, siibadiro iicaneheje fanoovaaco moonihicahi. Jaamoco tolli mooniibo. Jaanoti famooro igaajaqui tolli iicahicamo ifinijitino ciijigairi idaasuno ijigajinoco.

⁸ Jaamoco imitino gaija onoobadi omoonimo ifiico idicuno moonihi. Moocaani ijico mityagotimo, niqueje toomominaati imitino iimaamo. ⁹ Jaarunaaca Moocaani toomominaa aivojiibo Miguel icaruubo Moise chuumuhuhalliti ijima ihibacasiusumi iidicuno nuutihi idiinoro nuubo: Moocaani jei ico iibaji, nooboro. ¹⁰ Jaanoti diito imitino iimaahicahi agaajatnoti. Jaamo sahiijitiro jibogoratino gajamo bajjo asimi ihesicinima chaharumo agaajamoro omooninicibadi, moonimo ifihalliviro ifiniqui. ¹¹ ¡Idaasucani icajimo! Cain imiticoro agaajaumo, nihibamico iimoyiicimaño mitamo Balaam iicaubadi. Jaamo finiji Core iicaubadi isifiiraturuboro Moocaani onoonoco imuguutimaño guijeveubo. ¹² Jaabobadi iicamo amihaimo imo imo mamachuqui mihigaivomoma ofoomo amihaico nucufevesuhicahi iimitiri. Jaamo amihaifeenevi imo imo iicamoro sihidi amachumoro aduhicahi famoovaaco nucufeguetimo. Itaadiimo iicarumoco jeeçivotimo ifiicoro toomomo. Aimuufai nifaihuma achahanoco guibhuba asatyonibadi ejeevamo. Imoho onooafisumi onoo vatihobadi aivo ifahifema agaijuyicicho aivo ochoomonicibadi ejeevamo. ¹³ Muuai tyuucai aivo isifiirano ijivaaseque agañinibadi diito imiti ifuvusuhi nucufe-

suno. Meecirigai ijiihaiti imitaabo iicabadi. Moocaani diitoco ficuji civono fucuro ifinijitinoguiino.

¹⁴ Adan iyaachi seemene, iyaachi seemene, seemene Enoc onoobofoenedi, diitediti Moocaani nuuhi: Memeeci, Aivojiiibo Jesu ajashutino itoomominaama asaa-jinoco. ¹⁵ Jaabo famooco dilluji. Jaaboro paryi imifitimoco ciijigaifaño gañiiji, imitino imoonihicanohalliti, paryi diibediti imifitimo aivo imitino iimaahicanohal-liti icano, nooboro. ¹⁶ Jaamo fanoovati famaňovaje iimaafifimo, sitaaditi iimaafi-fimo, iimitico iguiraasumo, ifihalliviro ifico mityano eesicinimoro sitaaco neefimo. Jaamoro saatohoditi imino iimaamo siinoco diitediti ihiciquiro.

Cristotaco Afagoono.

¹⁷ Jaanoti amiihai, agaijimo taňahabomi, mehesicini, siicijetiro amiihaico Mo-haivojiiibo Jesucristo minisuminaa unuucuunoco: ¹⁸ Niinosumi icajimo dejecumi-naa imitijeebii onoobadi iicamo, noomoro. ¹⁹ Jaamo amiihaico dugaacusuji, jiinije iimogobadi iicamo Moocaani Gajama chahahi.

²⁰ Jaanoti amiihai, agaijimo taňahabomi, quehecuno mihica amiihai imi miyaavo-gofaño. Moocaanima mihiimaa Moocaani Gaija mityafañodi. ²¹ Moocaani gaijifaño mihicamoro, motoomo Mohaivojiiibo Jesucristo iidaasugofeenedi ifinijitino ifiico mihaico aacijinoco.

²² Imino imiyaavogotimoco, mimiyaavugusu. ²³ Saatohoco mataajasu ciijigaiti. Sitaaco mihidaasugo. Jaarumo diito imititi gaihuinimoro, bu jiiheguemere icano.

Niino Iimaa.

²⁴⁻²⁵ Idiiboro Moocaani agaajaabo, bu Motaajasuminaafi icano imityari amiihaico teemeji acototimo miicaqui, mihinivatimoco isatyequi imo imo iimihimefeenevi. Jaaboco mihimo, sihidi ejeevanoco, imityaco, itajiiibaco, Mohaivojiiibo Jesu-cristofeenedi siicijetiro, bu jisumi, bu fahiijivaro icano. Fine.

APOCALIPSIS

Jesucristo Ihiifusuuno.

1 Moocaani Jesucristoco aciuhi diibo idudicamaajeminaaco ihifusuqui goovano iicajinehejeque. Jaanoco Jesucristo ifusuuhi idudicamaajeminaafico Juaco itoomominaafico agalluubofeenedi. ² Jaabo uujoho Jua miyaanoco jiiibuguuhi paryi aatyimeunoco, bu Moocaani iijico icano Jesucristo onoonofeenedi.

³ Imicani iicamo jihaameque ihiifinico. Tolliro bu imicani iicamo Moocaani jihaamefañodi ihiimaanoco uguubunicimoro imino jihaamefaño onoonoco omoonimo. Miïro tufucu fiitivucuuhi.

Jua Moocaani Iijaminaadi Caatinihi.

⁴ Uujoho Jua caatinihi Moocaani iijano Asia jiiijeri sahuse juugahuseti mijaaci icano iicajahajeminaadi. Jaamo amiïhai magaayici Moocaani imino omooninoco, bu sajeebii icaco aacinoco icano. Jaabo Moocaani iicaabo bu diiboro iicaubo, bu diiboro asaajiibo icano. Bu tolliro sahuse juugahuseti miimisiiici icano imino gaijani Moocaani aivoji icaga imefeeneri iicamo aacinoco magaayici. ⁵ Bu tolliro Jesucristo aacinoco magaayici. Diibo miyaanoco ijiiibogoobo, bu iguijevemefeeneti iticoni ubuheeteubo. Jaabo jiiinjeminaa aivojito aivojiibo iicaabo. Jaabo Cristo miïhaico agaijiiboro itiijeheri mohimitico nitiuhi. ⁶ Jaaboro miïhaico aivojitoti, bu sacerdoteti icano eetavuuhi diibo Caani Diosco mejeecivequi. Jaabo jaafa mitya, bu cahacisu icano icahi fahiijivaro finirratino. Fine.

⁷ Memeeci oono Cristo aimuufaifeenedi saaji. Jaaboco famooro atyimeji, bu diiboco ahaamiumo atyimeji icano. Jaaboco paryi jiiinjeminaa aatyimemere taaji. Jiihi tolliji. Fine.

⁸ Uujoho imegaoobo, bu allivioobo icano, abecedario iticoni A iicabadi, bu allibati Z iicabadi iicaabo, noobo Jesu Aivojiibo Moocaani sihidi ejeevaabo. Diibo iicaabo, bu iicaubo, bu asaajiibo icano.

Cristo Imi Gaija.

⁹ Uujoho Jua miyaavogofaño amiïhai nahabo. Jaabo amiïhaima sano idaasuno icahi, bu Moocaani aivojifaño icahi, bu tolliro jaabicico Jesucristo aacinofaño icano. Jaabo uco icivojaaniujiirunohachuta uco gañiiumo Patmo onochugaivi Moocaani iiji Jesucristofañodi miyaano iicanoco ijiiibeguehicaunohalliti. ¹⁰ Jaanaaca Aivojiibo fucu jaguisifucusumi uujoho Moocaani Gaijafeenedi esamaaihaunaaca tabujinaagoti sefano guubuvusuuno miriicu ojibadi. ¹¹ Jaano uco nuuhi:[‡] Jino adaatyimeneque aamefaño caatini. Jaaboro Asia jiiijeri sahuse juugahuseti mijaaci icano iicajahajeaagovi gallu. Jino imomo iicajahajeaagovi; Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardi, Filadelfia, Laodicea icanojaago, noonoro.

¹² Jaaneguiiha acafesaavoboro meeciuihi: ¿Miïjoho ico, fine, uuma iimaahi? nooboro. Jaabo atyimeuhi sahuse juugahuseti minooi icano cuugahu ficuta

---

[‡]1:11 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Uujoho imegaoobo, bu allivioobo icano A, Z icano iicabadi, onoonoco.

iicuno oro eetavotaco. ¹³ Jaanofeeneri Miyaminaafibadi Ifiivuubo ifibadi iicaaboco atyimeuhi. Jaabo itihaicivi ifotocinichehuco jiciniiboco jaachehu oro niivigaimeeheri siyiciniuhi ifeeyijevi. ¹⁴ Jaabo nigaijeenu aivo seseene jadiotobadi. Jaanoti ihaalliinou cijjigaiguihunobadi jeevauhi. ¹⁵ Jaanoti itihaiñou namecuno ifuvusuhi bronce aparyicisucininobadi, cijjigaifañodi eheetavocininobadi. Jaanoti ico sefano guubuvusuhi sihidi guisino uguubuvusunicibadi. ¹⁶ Jaanoti imiyanaagohusefaño icaumo meeciri sahuse juugahuseti miimisiici idiimo. Jaanoti iijifañoti inoociniga nisuga siijevaga fahigovahaciti siijevasuciniga. Jaanoti ihime nihiba sefano aachicinisumi iicabadi jeevauhi.

¹⁷ Jaaboco aatyimeeneri iguiinovi acutuuhi chuuhubadi. Jaarunaaca imiyanaagohuseque tahallivi ificuuboro uco nuubo: Diguetejirahana Uujoho iticoniobo, bu diiboro allivioobo iicaabo icano. ¹⁸ Uujoho iicaabo guijeveurahahi. Jaaruubo buheehi, ufucuro milli icacutiibo iicaqui. Jaabo uujoho guijeve janaanici mityacuuhi. Jaaneguiha guijeveminaa iicahigo uudi sihidi jeevatino. Jilli iimogobadi moonijirahi. ¹⁹ Jaaneguiha jino adaatyimeneque caatini, jino jisumi icanoco, bu ufucu icajinoco icano. ²⁰ Jino tamiyanaagohusefaño sahuse juugahuseti miimisiici icamo meecirico adaatyimeme agaajaratino jilli eneejiruno: Jaamo diito meeciri sahuse juugahuseti mijaaci icano Moocaani iijano jibogominaaditi, eneejiruno. Jaanoti bu sahuse juugahuseti minooci icano cuugahu ficuta iicuno oro eetavota jilli eneejiruno: Sahuse juugahuseti mijaaci icano Moocaani iijanoco, eneejiruno.

Moocaani Iijanojaagovi Iijico Agalluuno: Efeso cuumijaagovi Iijico Agalluuno.

2 Efeso cuumiri Moocaani iija iicaja jibogominaafidi caatini: Jilli noobo imiyanaagohusefaño sahuse juugahuseti miimisiici icamo meecirima iicaabo, bu tolliro sahuse juugahuseti minooci icano oro eetavota cuugahu ficuta iicunofenedi iigoobo icano: ² Uujoho gaajahi paryi fanoovaaco edeetavehicanoco, bu sefano dudi-camaajeque edeetavehicanoco, bu adaabicihicanoco icano. Bu tolliro gaajahi iim-itimoco adaabicitinoco. Bu uujoho tolliro gaajahi Moocaani galluminaa eneehicarumo miyaano icatimoco ijoho inisuuboro bañiminaa iicanoco agaajacinoco. ³ Jaabo ijoho sihidi daabicihicahi, sihidi idaasuno dicahicahi, bu uuguiiha sihidi dudicamaaihicahi niinovatotiibo icano. ⁴ Jaarunaa dihallivi icano sano: Miiro iticoni imiyaavuguusumi uco sihidi gaijuuhi. Jaaruubo jisumi miidinoro gaijicuuhi. ⁵ Jaaneguiha deesafoto iticoni edesamaaiunoco. Jaaboro difico dimibachuubo iticoni omoonihicaubadi mooni. Jaanoti tolli omoonitihachiji dijaagovi ofooboro dicuugahu iicuco idiiti dumiiticiji, dihimitico edeevesutihachiji. ⁶ Jaarunofaño jino iimino dihallivi icahi, Nicolaitami omooninoco idihieguene. Jaanoco bu uujoho jihieguhi. ⁷ Amiihai nohojima mihicamo muguubu jino Moocaani Gaija, Moocaani iijanominaaco onoonoco: Mityano iicamoco fiivo imoho Moocaani goohasihalliti icaho noovatati machusuji.

Esmirna Cuumijaagovi Iijico Agalluuno.

⁸ Esmirna cuumiri iicaja Moocaani iija jibogominaafidi caatini: Jilli noobo imegaoobo, bu diiboro allivioobo icano iicaabo, iguijeveuruubo, siino ubuheeteubo: ⁹ Uujoho gaajahi paryi ijoho omoonihicanoco, idaasuno idiicahicanoco, bu fanoovati ucuujivaachunoco icano. Jaaruubo ijoho jinejeti cuujivaachutihi. Tol-

liro bu uujoho gaajahi: Miihai judiomi, unuurumo iiditi imitino ihiimaahicanoco. Jaamo judiomi unuurumo jilli Satanas iji igaivominaaro. ¹⁰ Jaaneguiiha diguetedino idasuno idiicajinoti. Miiro iji amiihaiti saatohoco civojafaño jiihacusuji. Jaamo paryi amiihai minisucafetehi. Jaamo fahuseeci fucuva ticovovi idasuno mihicaji. Jaarunofaño suufenitiibo diica iguijevejinohachuta. Jaachijji toono jaada ico uujoho fiivoco aciji. ¹¹ Amiihai nohojima mihicamo muguubu jino Moocaani Gaija, Moocaani iijanominaaco onoonoco: Mityano iicamo iguijeveme ciijigaifaño feejitih.

Pergamo Cuumijaago Iijico Agalluuno.

¹² Tolliro bu Pergamo cuumiri iicaja Moocaani iija jii bogominaafidi caatini: Jilli noobo iniisuga fahigovaciti isiijevasucinigama iicaabo: ¹³ Uujoho gaajahi paryi iijoho omoonihicanoco, bu gaajahi Satanas atajii bahigo iijoho idiicanoco. Jaaruubo iijoho uco jeevesutiibo diicahicahi. Bu tamiya jii bogominaafi Antipa onoboco amiihaifeenevi oono Satanas iicamañovi agaicaausumi uco imiyaavogonoco jeevesutiibo diicahicahi. ¹⁴ Jaarunofaño dihallivi fiivaano icano: Toono Pergamo cuumivi iima iicamo saatoho Balaam jii bogoco jeevesutimo icamo. Jaabo diibo Balaam onoboco Balac onoboco fajii niuhi israelmi imitico imooniqui jihovo caanimi jeecevo asimico uduuneri, bu gaigoomima imitinoono iicaqui icano. ¹⁵ Tolliro bu iima icamo oono Nicolaitami jii bogoco jeevesutimo iicamo, toonoco uujoho iijiheguene. ¹⁶ Jaaneguiiha iimitico mejeevesu. Jaanoti mejeevesutihachijji goovano amiihaijaago feeji. Jaaboro diitoma amocasiji taajifañoti ihiinoga niisuga fahigovahaciti isiijeva iicagari. ¹⁷ Amiihai nohojima mihicamo muguubu Moocaani Gaija, Moocaani iijanominaaco onoonoco: Mityano iicaaboco toovono iicano manati machusuji. Jaaboro diiboco aciji seseeyi guisiyico. Jaayihallivi bohono imomo caatiniciniji. Jaamomoco miijoho gaajajitihidi idiiboro toonoco agaayiciibo gaajaji.

Tiatira Cuumijaagovi Iijico Agalluuno.

¹⁸ Tolliro bu caatini Tiatirari Moocaani iija iicaja jii bogominaafidi: Jilli noobo Moocaani Achi oono ihaalliino ciijigaiguiihunobadi iicaabo, bu itihaiño bronce aparyicisucinobadi iicaabo: ¹⁹ Uujoho gaajahi paryiicino iijoho omoonihicanoco, gaijima idiicanoco gaajahi, bu dimiyaavogoco gaajahi, edeecevehicanoco, dijaabicico icano. Bu gaajahi iticoni omooniuono janaanivivi jisumi omooninoco. ²⁰ Jaarunaaca sano icahi dihallivi. Oono Jezabel onogo: Moocaanijaagodi iimaahi, onogoro tajeecivominaaco iijibegueneri abañihicagoco adaabicihicanoco. Diigo jii beguehicahi diitoco gaigoomima imitinoono iicaqui, bu tolliro jihovo caanimi jeecevo asiminoco iduuhicaqui. ²¹ Jaagoco uujoho teemehicarahi iimitico ijeevesuqui. Jaarunofaño ihajevaco jeevesuhicatigo. ²² Jaaneguiiha diigo omoonihicanoco diito ejeevesutihachijji diigoco uujoho guihuvasuji, diigojaago efeehecamo idasuno iicaqui. ²³ Jaaboro diigo seemeque gaisiraiciji. Jilliti paryiicino Moocaani iijanominaa gaajaji uujoho miyaminaa esamaajeneque paryi agaajanoco, bu paryi ijeebiinofaño iicanoco agaajanoco icano. Jaaboro paryi amiihaico amiihai moomoonihicano jaadaco aciji. ²⁴ Jaanoti bu amiihaiti saatoho toono Tiatira cuumiri mihicamo tobogoco mihimogotimo, bu oono diito sihidi ejeevano agaajaratino Satanas iiji eneehicanoco minisutimoco neehi: Sibogoco siino amiihahallivi ficutih. ²⁵ Jino toonoma mihicanoco imino mificu uujoho tahi asaajinohachuta. ²⁶ Jaaneguiiha mityano iicamoro uujoho iimogonoco eetavomoro nijequevi iifotomoco aciji

mityaco jiiinjeminaahallivi. ²⁷ Jino uco Guihirubi mityaco aacibadi. Jaamo jiiinjeminaaco tajiibaji sefano jigaiñehiri nifaqui illunoco magasuucunicino iicabadi. ²⁸ Jaamoco bu cuujetavio meecirigaico aciji. ²⁹ Amiihai nohojima mihicamo muguubu Moocaani Gaija, Moocaani iijanominaaco onoonoco.

Sardi Cuumijaagovi Iijico Agalluuno.

3 Tolliro bu caatini Sardi cuumiri iicaja Moocaani iija jiiibogominaafidi: Jilli noobo sahuse juugahuseti miimisiici idiino Moocaani gaijamima iicaabo, bu tonoodimoro imeecirigaimima iicaabo: Uujoho gaajahi paryiicino ijoho omoonihicanoco, bu saatoho: Buheebe, ico eneehicarunoco. Jaarunaa ico dijeebii iguijvecunoco uujoho gaajahi. ² Jaaneguiiha deesciniiboro sefatusu imino omooninoco, miiro onoo fiiticuuno miinoco imitasuquiguiiha. Miiro uujoho gaajahi toono ijoho omoonihicano Moocaani imegavi imino iicatinoco. ³ Jaanegui desafoto onoo jiiibogoco agaayiciunoco deevesudino. Jaaboro dihimitico deevesu. Jaanoti edeesicinitihachiji onoo nanivaminaafi ofoonicibadi gaajaciratino uujoho dijaa feeji ico dihimitihalliti aamiqui. ⁴ Jaarunofaño iima icamo tahi Sardi cuumivi miidimo imino iicamo imitico eetavotimoro iicamo. Jaamo uuma seseechehujefaño ijicamaaimoro igueji imino iicamaño. ⁵ Jaamaño mityano iicamo seseechehujefaño jicucafeteji. Jaamo ifinijitino fiivoma iicamo momoco caatiniihi fiivohaamefaño. Toohaamefañoti imomoco fillujitiihi. Jilliro diitoco Guihirubi imefeenevi, bu itoomominaa imefeenevi icano: Diitoco uujoho gaajahi, neeji. ⁶ Amiihai nohojima mihicamo muguubu Moocaani Gaija, Moocaani iijanominaaco onoonoco.

Filadelfia Cuumijaagovi Iijico Agalluuno.

⁷ Tolliro bu Filadelfia cuumiri iicaja Moocaani iija jiiibogominaafidi caatini: Jilli noobo iimiibo, aivo miyaabo iicaabo, aivojiiibo David llavema iicaabo. Jaabo afaayicinoco miijoho fabaacujitirahi, bu afabaacininoco miijoho faayicijitirahi icano: ⁸ Uujoho gaajahi paryi ijoho omoonihicanoco. Jaabo uujoho dihimegavi huhugaco faayiciji diibeguequi. Jaanoco miihaiñooba jilli: Diibeguedino, neejitirahi. Miiro sihidi sefati ruubo tajiibogoco agaayiciiboro uco tuunamaaitihi. ⁹ Jaaneguiiha Satanas igaivominaaco galluji: Miilai judiomi, noomoro abañifihicamoco. Jaaboro diguiinovi diitoco tajiibaji imemuiinamaaiqui, toonoti ico uujoho agaijinoco igaajaqui. ¹⁰ Jaanoti uujoho atajiiibanoco imino mooniihi ijoho fanoovaaco adaabiciibo. Jaaneguiiha bu ico uujoho imino teemeji nisufucu paryi jiiinjehallivi asaajinoti, paryiicino jiiinije miyaminaaco nisuqui. ¹¹ Goovano saaji. Jaaneguiiha imino ficu iima iicanoco, sita dihacitaco dumitiicidino. ¹² Jaaneguiiha mityano iicamoco uujoho Guihirubi iijafaño ficuji tooja imahacinobadi iicaqui; jaamo tahigoti ufucuro inuucutimo iicaqui. Jaamohallivi uujoho caatiniji Taacaani momoco, bu Taacaani cuumi momoco icano. Jaacuumi Moocaani niquejefañoti asaacuumi momo bohono Jerusale onocuumi. Tolliro bu uujoho diitohallivi tamomo bomomo iicamomoco caatiniji. ¹³ Amiihai nohojima mihicamo muguubu Moocaani Gaija, Moocaani iijanominaaco onoonoco.

Laodicea Cuumijaagovi Iijico Agalluuno.

¹⁴ Tolliro bu caatini Moocaani iija Laodicea cuumiri iicaja jiiibogominaafidi: Jilli noobo aivo miyaabo iicaabo, miyaanoco eneefiibo, diiboti paryi Moocaani ifi-

ivusuno atanoociniibo: ¹⁵ Jaabo uujoho gaajahi ijoho paryi omoonihicanoco. Jaabo ijoho miidino miyaavogoma idiicaabo miivi nifaihu aiguucufaihubadi edeevanoco gaajahi. ¹⁶ Jaaneguiiha ijifañoti foomovaiba iicafaihuco agañnicibadi ico uujoho esicinihi. ¹⁷ Miiro: Uujoho sihidi busumijema icahi, bu uuma aivo imino foono neehicahi, bu jinejebati ucuujivaachutihi, neehicahi. Jaaruubo ijoho gaajacitihi idaasuubo idiicanoco, imo icama idiicatinoco, bu cuujivaachuma idiicanoco, dihaalliinoma achahanoco, bu botiibo idiicanoco icano. ¹⁸ Jaaneguiiha ico uujoho neehi: Uuti naaje oroco cijigairi imino imibachucinicunobadi iicano miyaavogoco. Jaabo miyanotiro sihidi busumijema diicahi. Bu jaaboro uuditi naaje eseseene gaachehunoco. Jaabo idicamaaiboro nucufesuno sicaibo diicacujitihi. Tolliro bu uuditi aalliino taabutaco anaajeberere dihaalliinofaño ficu. Jaabo imino daatyimehi. ¹⁹ Uujoho agajimoco ibahi, aamihi icano. Jaaneguiiha aivo quehecuno diicaabo dihimitico devesu. ²⁰ Meeci jino uujoho dihimegari julleecinihi coovaaboro. Jaanoco cajaatyohacho uco uguubuuboro: Tajaa disaa, onooboma icaji, bu diibo uuma icaji icano. ²¹ Jaaneguiiha mityano iicamoco uujoho tahaivoji icagahallivi tacyivi casihacuji, oono uujoho mityano iicamaño Guihirubima ihaivoji icagahallivi acasiivobadi. ²² Amiihai nohojima mihicamo muguubu Moocaani Gaija, Moocaani iijanominaaco onoonoco.

Niquejefaño Moocaanico Iimono.

4 Jinobuunati emeeciubo atyimeuhi niquejefaño guhuga faayicinihugaco. Jaanaaca oono uuma miriicu ojibadi iticoni ihiimaano uco nuuhi: Juu caamovi disaa, jinobuunati iicajinehejeque ico ifusuqui.

² Jaasumiro uujoho sano Moocaani Gaija mityaguiinovi minifutuuhi. Jaabo atyimeuhi aivoji icaga niquejefaño iicagaco. Jaagahallivi saafi giciniiboco atyimeuhi. ³ Jaanohalliri igiciniibo ifi ifuvusuuhi namecuno jaspe onoono guisiyi namecubadi, bu cornalina onoono guisiyi namecubadi icanoco. Jaagahallidi bu tihi cajetaciniuhi esmeralda onoono guisiyi namecubadi inamecu icaabo. ⁴ Jaagahallidi bu sigaaje veinticuatrodigaava gicinigaaje icauhi. Jaagaajehallivi iticovooivi quillahuto icauhi. Jaamo sesechehujefaño jicucuciniuhi, bu inigainohalliri icauno oro eetavota chaahimigano icano. ⁵ Jaagafañoti anamebanoro sefano sisiimi guubuvusuhicauhi. Bu jaaga imegati nifotocinihicauno sahuse juugahuseti minooi idiino cuugahunu. Jaano toono Moocaani gaijano sahuse juugahuseti minooi idiino iicano. ⁶ Jaaga imegavi bu icauno muuaibadi jeevano jacuno sinaagonovi foovono ifuvusuno. Bu jaagahallidi icaumo iguenemehejedimova fahigovati sihidi ihaalliinoma iicaumo. ⁷ Jaamoti saafiu leonbadi jeevauhi. Jaanoti allivioobo torobadi jeevauhi. Jaano allivioobo miyaminaafi imebadi jeevauhi. Jaano allivioobo ciimimi mogaaje agahafotoobobadi jeevauhi. ⁸ Jaamo paryi diito iticovooivi sahuse juugahuseti sacu idiino ijijecunoma icauhi. Jaamo ifi sanohaalliineriro gahaficiniuhi alliomoti fañoomoti icano. Jaamo fucuhachuta, cuujehachuta icano suufenitimo neehicauhi:

Imiibo, imiibo, Aivojiibo, Moocaani sihidi ejeevaabo. Diiboro iicaubo, bu diiboro iicaubo, bu diiboro asaajiibo icano, noomoro.

3:20 Griego ijiri noono: Meeci jino uujoho guhuga imegari julleecinihi tetecuboro. Jaanoco cajaatyohacho uco uguubuuboro iguhugaco afaayicimo iijafaño jicafeteji diiboma imachuqui, diibo bu uuma imachuqui icano.

⁹ Jaamoro diito ihaivoji icagafaño igiciniibo ufucuro ifinijitiiboco acahacisusumi, iimosumi, obocigosumi icano ¹⁰ oono veinticuatro dîmo quillahuto iicamo diibo imegavi ememuiivomoro imehichi ono ufucuro ifinijitiiboco. Jaamoro diibo aivoji icaga imega ichaahimiganoco atafusumoro neehicamo:

¹¹ Aivojiibo Moocaani, ijoho aivo sihidi edeevamaño gaayici; cahacisuco, bocigoco, mityaco icano, ijoho fanoovaaco edeetavumaño, ijoho idiimogomaño ifiivunoro icano, noomoro.

Afaayiciratino Aame.

5 Jaadi atyimeuhi ihaivoji icagahalliri igiciniubo miyanaagovi usefaño aame paimicinihaame fahigovaaciti caatinicinihaameque. Jaahaame sahuse juugahuseti minoooci idiineri kuhufono sisiciniuhi. ² Jaanaa guubuui Moocaani toomominaafi sefano idilluhicaunoco: ¿Cajaani fine aivo iimiibo isisitaaco udubaiciiboro jihaameque faayicijirahi? nooboro.

³ Jaarunofaño niquejefaño, bu jiinjehallivi, bu jiinjeguino icano mihañooba aivo chahauhi toohaameque afaayicimoro emeeciirumo. ⁴ Jaaneri uujoho sihidiro taahicauhi. Sano imifitimoro iicauneri toohaameque afaayiciiboro jilli ajashunogayi emeeciiruubo achahauneri. ⁵ Jaanaa quillahutoti saafi uco nuuhi: ¡Taacudino! Miïro Juda cuumi Leon onoobo, aivojiibo David Iyaachimihaiobo iicaabo fanoohimitico guinonicuui. Jaaboro paryi toohaame sisitaaco udubaiciiboro ifaayiciqui.

⁶ Jaanaaca ihaivoji icaga, bu igueenemehejedîmova iicamo, bu quillahutofeenevi icano atyimeuhi saafi Corderobadi iicaabo julleeciniuboco. Jaabo agaicaacuciniibo ifibadi ifi ifuvusuui. Jaabo sahuse juugahuseti minoooci idiïno iincunoma icaubo, bu tonoodinoro icauno ihaalliïno. Jaano toono ihaalliïno sahuse juugahuseti minoooci idiïno iicamo Moocaani gaijano paryi faajiinjehalliviro agalluuno. ⁷ Jaanaa diibo Corderobadi iicaabo ufuuboro ihaivoji icagahalliri igiciniubo miyanaagohusefañoti toohaameque icijeuhi.⁸ ⁸ Jaahaameque gaayiciubaaca igueenemehejedîmo iicaumo, bu veinticuatro dîmo quillahuto iicaumo icano diibo Corderobadi iicaabo imega memuinamaaiuhi. Jaamo iquillahuto iticovoocivi iharpanoma icauhi, bu oro guirihillunofaño maaniguijinoma icauhi icano. Jaamo Moocaanita iicamo diiboma ihiimaasumi maaniguijico ijigasuno diibojaa uusunicibadi jeevahi. ⁹ Jaamo jijiï bohono masijico jilli masivahicauhi:

ijoho aivo idiimimaño toohaameque idiiciiboro isisitaaco sinaayu. Miïro iguijeveumaño ditijeheri diitoco Moocaanidi naajeuhi fahigova miyaminaati, fanoohiji miyaminaati, faacuumivati, bu fanoojiinije cuumino miyaminaati icano. ¹⁰ Jaaboro diitoco Moocaanidi aivojitoti, bu sacerdotemiti icano deetavehi. Jaamo diito jiinjehallivi tajibaji, noomoro.

¹¹ Jaadi emeeciubo guubuui ajashutîmo Moocaani toomominaa ihiimaunoco, togahallidi, bu igueenemehejedîmo iicaumohallidi, bu quillahuto iicaumohallidi icano. Jaamo itoomominaa aivo ajashutîmo millones y millonesdîmo iicamo sefano neehicauhi:

¹² Jaani Corderobadi iicaabo agaicaucafutuuubo aivo iimimaño, jaafa gaayiciibo mityaco, sihidi busumijeque, bu gaajaco, bu sefaco, bu bocigoco, bu cahacisuco, bu imoco icano, onoonoco.

¹³ Tolliro bu guubuuhi fanoova Moocaani ifiivusuuno niquejefañõ iicano, bu jiinjehalliri iicano, bu jiinjeguino iicano, bu muuaifañõ iicano, paryi tonehejefañõ iicano jilli unuuno:

Bocigoco, bu imoco, bu cahacisuco, bu mityaco icano jaafa acicafetehi oono ihaivoji icagahalliri igiciniboco, bu tolliro Corderobadi iicaaboco fahijivaaciviro, unuunoco.

¹⁴ Jaanoti oono igueenemehejedimo iicamo neehicauhi: Jaafa tolli icano, noomoro. Jaanoti bu veinticuatrodimõ iicamo iquillahuto ememuiivuumoro imuumo fahijivaro iicaaboco.**

Sahuse Juugahuseti Minooci Idiino Isisita Icano.

6 Jaadi atyimeuhi Iorderobadi iicaabo toohaame sistaati sanooco iticoniibo isinaayunoco. Jaanaa guubuuhi igueenemehejedimo iicamoti saafi sefano sisi igiiriribabadi: ¡Juu saabo meeciva! nooboro uco unuunoco.

² Jaaneguiiha emeciubo atyimeuhi caballo sesebeque. Jaabohalliri iicaubo usefañõ tiibuga icauhi. Jaaboco Moocaani aciui chaahimigaco. Jaanoma fuubo guinoniboro, bu fahijivaro guinoniboro iicaqui.

³ Jaanaa allivio sistaaco siino Iorderobadi iicaabo isinaayuuno ticovovi guubuuhi igueenemehejedimo iicaumoti sifi: ¡Juu saabo meeciva! nooboro uco unuunoco.

⁴ Jaabo atyimeuhi sicaballo tifaibo ihiinuuboco. Jaabohalliri iicaubo mityaco gaayiciuhi jiinjehalliti sajeebii icaco ifinisuuboro miyaminaaco fahigovavi imoonicasisuqui. Jaaboco Moocaani ajashutino niisugaco aciuihi.

⁵ Jaano allivionoco bu siino Iorderobadi iicaabo isinaayuuno ticovovi guubuuhi igueenemehejedimo iicaumoti sifi: ¡Juu saabo meeciva! nooboro uco unuunoco.

Jaanegui emeciibo atyimeuhi saafi caballo civooboco. Jaabohalliri iicaubo oovota meecuco gaayiciniuhi. ⁶ Jaanaa guubuuhi igueenemehejedimo iicamofeeneti unuunoco: Safucuo dudicamaaje jaada trigoti sano kiloviro ifeteji; jaabadiro bu safucuo dudicamaaje jaada cebadati tres kilodinoviro ifeteji icano. Jaanoti diiribanoco, bu vinofaihunoco icano bañamaaisudino, noonoro.

⁷ Jaanobuunati bu siino allivio sistaaco Iorderobadi iicaabo isinaayuuno ticovovi igueenemehejedimo iicaumoti niinoobo: ¡Juu saabo meeciva! nooboro uco unuunoco.

⁸ Jaaneguiiha emeciubo atyimeuhi saafi caballo guiguivaaboco. Jaabohalliri iicaubo momo Guijeve onoobo. Jaabo dojicuti saubo saafi guijeveminaa icahigo abajaabo. Jaabo Guijeve onooboco Moocaani mityaco aciui jiinije miyaminaati samañoothallivi diitoco iminaanineri, bu ajebari, bu guihuvvari, bu jiinjehalliri iicamo iñhicufiino asimiri icano iguijeniqui.

⁹ Jaano allivio sistaaco Iorderobadi iicaabo isinaayuuno ticovovi jeecevoco omoonifinoguino, iicamoco atyimeuhi Moocaani iiji miyaano iicanoco ijiiibugunohalliti iguijeniumo jeebiinoco. ¹⁰ Jaamo sefano jilli neehicauhi: Idiimiibo Aivojiiibo, onoonoco abañitatiibo, ¿mihachutahiica diicaji mihaico iguijeniumo jiinjehalliri iicamoco emeciiboro ijaadaco adaacijino? noomoro.

**5:14 (Filipenses 2.9-11)

¹¹ Jaasumiro diitoco Moocaani aciuhi seseeneene gaachehunoco. Jaaboro diitoco nuubo: Majaguisihiica jaafahi amihihai nahabomi Cristodi ududicamaaimo ihoovovi ifetehi, jaamoco amihaico iicaubadiro agaicaaunohachuta, nooboro.

¹² Jaano allivio sisitaaco Icorderobadi iicaabo isinaayuuno ticovovi emeciubo atyimeuhi jiinije sefano amaryibanoro udujavanamaaiunoco, bu nihiba icivono gaachehubadi iminifutuunoco. Jaanoti fucuo nihiba tiijohobadi minifutuuhi. ¹³ Bu meeciri niquejefañoti jiinijehallivi aifuuhi oono imoho noovata seenere sefano guibuhuba iicaneri baavi aaifonicibadi. ¹⁴ Bu niqueje sano finiuhi aameque ma-paimirubadi. Bu paryi ifabaino, bu ifachugaiño icano simañejejevi jeeneuhi. ¹⁵ Jaano ñihicuti jiinije aivojito ifahojinofaño, bu guisigajinofaño icano fatani-inamaaiuhi. Jaamo tahi fanoohaivojitoma, sihidi inihibaminoma iicamehejema, bu amocasiminaa aivojitehejema, bu aivo sihidi ejevafimoma, bu paryi faaboho jijovotoma, bu jijovoto iicatimoma icano ¹⁶ ifabainoco, ifagajinoco icano neehicauhi: Mohallivi mahaifo. Jaanoro mihaico jaadi johono ihaivoji icagahalliri igiciniibediti mafataani, bu oono sihidi jeevaneri Corderobadi iicaabo aamijino ñihicuti icano.

¹⁷ Miïro jino sihidi jeevano ahaamijifucu gasecuuhi. ¿Jaanoco bu miïjoho jaabicijirahi? noomoro.

Israel Cuumiminaati Iicimo.

7 Toonobuunati atyimeuhi igueenemehejedimo Moocaani toomominaa paryi jinijejinibacihalliri julleleecinimoco. Jaamo igueenemehejedino iicano jiinije guibuhubaco gaayiciniuhi, jiinijehallivi ajashuno guibuutino iicaqui, bu muuaihallivi, bu imohonohallivi icano. ² Tolliro bu atyimeuhi saafi Moocaani toomominaafi Moocaani iicaabo mityama icaabo aamijijaagoti saauboco. Jaabo sefano coovadi-ivuuhi saatoho igueenemehejedimo iicaumo jiinijeque, bu muuaico icano imitino imooniqui mityaco agaayicumoco. ³ Jilli nooboro: Jiinijeque imitino momoonidino, bu muuaico, bu imohonoco icano Moocaani jeevivominaaco ihimecunoti diitoco Moocaani gaajataco mificutinohachuta icano, nooboro.

⁴ Jaamo diito icicafutuumo oovoco jinoodino guubuui: Ciento cuarenta y cuatro mildimo paryi israelmi cuuminoototi. ⁵ Jilli faacuumivatoti iicuboo. Juda cuumiti doce mildimo oovocafutuui, bu doce mildimo Ruben cuumiti oovocafutuui, bu Gad cuumiti doce mildimo oovocafutuui, ⁶ bu Ase cuumiti doce mildimo oovocafutuui, bu Neftali cuumiti doce mildimo oovocafutuui, bu Manase cuumiti doce mildimo oovocafutuui, ⁷ bu Simeon cuumiti doce mildimo oovocafutuui, bu Levi cuumiti doce mildimo oovocafutuui, bu Isaca cuumiti doce mildimo oovocafutuui, ⁸ bu Zabulo cuumiti doce mildimo oovocafutuui, bu Jose cuumiti doce mildimo oovocafutuui, bu Benjamin cuumiti doce mildimo oovocafutuui icano. Jaamo famooro ciento cuarenta y cuatro mildimou.

Ajashutimo Sesechehujefaño Ijicucucuinimo.

⁹ Toonobuunati emeciubo atyimeuhi ajashutimo miyaminaaco fanoojiinijeminaaototi, bu simiyaminaaototi, bu faajiva miyaminaaototi, bu faacuumivaototi icano. Jaamo julleeciniuhi aivoji icaga imegavi, bu Corderobadi iicaabo imegavi icano icaumoco. Jaamo aivo ajashutino icaumo oovorautimo sesechehujefaño jicucucuinimo tucojihunoco gaayicinumoo. ¹⁰ Jaamo paryi famooro sefano neehicauhi:

Moocaani ihaivoji icagahalliri igiciniiboti, bu Corderobadi iicaaboti icano taajasu saahi, noomoro.

¹¹ Jaanaa paryi Moocaani toomominaa jullelleeciniuhi Moocaani aivoji icagahallidi, bu quillahutohallidi, bu igueenemehejedino iicaumohallidi icano. Jaamo toga imega jiinjehallivi ajavucamaaiumoro Moocaanico iimomo nuuhi:

¹² ¡Fine! Cahacisucu, imo, bu gaaja, bu imino monoono, bu bocigo, bu mitya, bu sefa icano. Jaafa Moocaanidi icahi fahiijivaro icano. Fine, noomoro.

¹³ Jaanaaca quillahutooboti saafi uco dilluuhi: ¿Miiijoho jino jito sesecehunofaño iijicucucinimo, cuucati asaamo? nooboro.

¹⁴ Jaaneguiiha uujoho nuuhi: Aivojiibo iiro gaajahi, nooboro.

Jaaneguiiha uco nuubo: Jito jino sihidi jeevano iidaasufañodi afatyomo. Jaamo imifiutimoco Corderobadi iicaabo tiijeri iimitusucuumo. ¹⁵ Jaamaño Moocaani aivoji icaga imefeeneri icamo. Jaamoro cuujehachuta, fucuhachuta icano diiboco itemplojafaño jeevivomoro icahicahi. Jaamoco ihaivoji icagahalliri igiciniibo imityaguiino ficuji; ¿Milli icatimo iicaqui? ¹⁶ Jaamo ajebari, bu adufirari icano idaa-suno icacujitih, bu nihiba ihaiguucuri diitoco jigasucujitih, bu jinejeba aiguucu diitoco idaa-suno moonicujitih icano. ¹⁷ Oono miiro Corderobadi iicaabo aivoji iicagafeeneri iicaabo diitoco teemeji ovejamico motoomonicibadi. Jaaboro fiivoco aacino nifaihunojaagovi diitoco satyejiibo, bu jaamo taafiraco Moocaani buusuji icano.

Niino Sisitaaco Isinaayuuno.

8 Jaanaaca Icorderobadi iicaabo niino sisitaaco isinaayuuno ticovovi niqueje-faño lliivi icauno fine sano nihiba oovofeene ticovoviro. ² Jaadi atyimeuhi sahuse juugahuseti miimisiici idiino Moocaani toomominaa Moocaani imefeeneri julleecinomoco. Jaamoco iticovoocivi aciuno miriicunoco. ³ Jaanobuunati saaubo sifi Moocaani toomominaafi maaniguiijino jigasutahiillu oro eetavotahillum. Jaaboro jeevivobuje imegavi julleveuhi. Jaaboco saafi aciuhi sihidi maaniguiijinoco paryi Moocaanita iicamo Moocaanima ihiimaanoma sano Moocaanico ihaciqui. Jaaboro jeevivobuje oro eetavotahallivi ificuuboro ijigasiqui. Oono ihaivoji icaga imega iicabujehallivi. ⁴ Jaano imaaniguiijnoco ijigasuuono aimuufai itoomominaafi usefañoti Moocaanijaagovi fuuhi sano Moocaanita iicamo diiboma ihiimaanehejema. ⁵ Jaadi bu imaanijigasuta iilluco itoomominaafi iciuboro tubuje ciijigaicuneri tohilluco agahafusuuboro jiinjehallivi ganicaruhi. Jaaneri sihidi sisiimi icauhi, bu jiinjije sefano guubuvusuuhi, sihidi namebahicauno, bu jiinjije sefano maryibauhi icano.

Miriicuno.

⁶ Jaanaaca sahuse juugahuseti miimisiici idiino iicaumo Moocaani toomominaa iticovovi miriicunoma iicaumo imibaivuuhi iguisiqui.

⁷ Jaadi saafi ticoniuhi imiriicuco iguisiubo. Jaano ticovovi jiinjehallivi aifuno nifaihu ifiigatyono guisiyinobadi ejeevano, bu ciijigai icano sano tiijohoma caisecinino. Jaaneri samañooje jiinjije jigauhi. Jaabadiro bu imohonoti samañoono jigauhi, bu faijihuti icano.

⁸ Jaanaa allivioobo imiriicuco iguisiuno ticovovi ifabaibadi jeevano jiganoro muuaifaño acutuuhi. Jaaneri samaño muuai tiijohoti minifutuuhi. ⁹ Jaaneri

tumuuaijefaño iicaumoti samañooto guijeveuhi, bu tolliro ciijigai meeneneti samañoono finiuhi icano.

¹⁰ Jaanaa allivioobo imiriicuco iguiisiuno ticovovi ajashutino meecirigai niquejefañoti acutuuhi nifotociniiboro tehinoti samañoonohallivi, bu pisirigañoti samañoonohallivi icano. ¹¹ Jaabo momou Namita onoobo. Jaaneri paryi nifaihunoti samañoono namitati minifutuuhi. Jaaneri sihidi miyaminaa chuumuuhi inifaihu faafaño iminifutuuneri.

¹² Jaanaa allivioobo bu imiriicuco iguiisiuno ticovovi nihibati samañooob jabaavuuihi, bu fucuooboti samañooob jabaavuuihi, tolliro bu meeciriti samañooob jabaavuuihi icano. Jaamaño diitoti samaño achicicuutihi. Jaamaño cuujeti samañoono achicicuutihi. Jaabadiro fucuti samañoono achicicuutihi.

¹³ Jaadi emeciubo atyimeuhi saafi Moocaani toomominaafi niquejefeenedi ciimimi mogaaje agahafobadi fuuhi, sefano jilli nooboro: ¡Ayii! Idaasucani jiinijehalliri iicamo icaji siino miimisiici, saafi idiinehiica iicamo Moocaani toomominaa imiriicunoco iguiisidi, nooboro.

9 Jaanaaca bu allivioobo imiriicuco iguiisino ticovovi bu atyimeuhi saafi meecirigai jiinijehallivi aacutuuno. Jaaboco ñihicuno oji llaveque aaciunoco atyimeuhi. ² Jaahojico afaayiciuneri tohojifañoti sihidi aimuufai inuuihi gaicuhai aimuufaibadi. Jaahoji aimuufairi iinuuneri nihibaco fabaacuuihi. Jaaneri jiinije civutuuihi. ³ Jaano toono ihaimuufafañoti inuumo sihidi chahacami jiinijehallivi gahafomoro. Jaamo mityaco gaayiciuhi iniqui oono jiinije juuvemi iicabadi. ⁴ Jaamoco tajiibaubo: Jiinije faijihuco imitino momoonidino, bu jinejebaco, imohobaco icano. Jaanoti idimocoro miyaminaaco Moocaani gaajatari ihimecunoti agaajaratimoco momooni, nooboro. ⁵ Jaaruumo miyaminaaco muchuumusudino jilliro sahuse nihibava ticovovi mahaivuvusu, nooboro. Jaamo iniino aivo juuvehu iniino aivobadi jeevauhi. ⁶ Jaasumi miyaminaa guijeveque guiineji. Jaarumo atyimejitih. Iguijevequi moonirumedi guijeve chahaji.

⁷ Jaamo ichahacami caballomico aamocasivi ifeequi imibachunicibadi jeevauhi. Jaamo nigainohalliri oro chaahimigabadi jeevano icauhi ihimeneu miyaminaa imenebadi jeevauhi. ⁸ Jaanoti imeebaiguino gaigoomi meebaiguinobadi jeevauhi. Jaanoti igaiño jicu igaiñobadi jeevauhi. ⁹ Jaanoti imeehene kuhufunuuihi jigaiñomeehunobadi. Jaanoti bu ijijecuno sefano guubuvusuuihi aamocasivi ofoomo sihidi caballomi icarronoco iguicino uguubuvusuunicibadi, ¹⁰ bu ibuhuno juuvehu ibuhunobadi jeevauhi nijequeti ituunoma iicauno icano. Jaamo toono ibuhunoñaño imitya icauhi miyaminaaco sahuse nihibava ticovovi aivono imooniqui. ¹¹ Jaabo ichahacami aivojiiho toono ñihicuhaji abajaabuu. Jaabo momo hebreomi ijiri Abadon onoobo. Jaanoti griegomi ijiri Apolion onoobo. Jaanoti moojiri Finisuminaafi onoobo.

¹² Jino imegao idaasu fatyuuhi. Jaarunaaca icanehiica minooci.

¹³ Jaano allivioobo imiriicuco iguiisiuno ticovovi guubuuihi Moocaani imegari iicano ijeecivobuje oro eetavotabuje inicuno igueenemeheje iicaunofañoti diiboco unuunoco: ¹⁴ Sinaayu oono igueenemehejedimo iicaumo imitino toomominaa Eufrate onoomuuijiniri isisicinimoco, noonoro.

¹⁵ Jaamo diito igueenemehejedimo iicaumo sinaayucafutuuihi miyaminaati sanoodimoco iguijeniqui. Jaamo toono horavi, tufucuvi, bu tonihibavi, bu toficabavi

icano tolli imooniqui ifiivusuumo. ¹⁶ Jaamo amocasimínaa caballomihalliri iicaumo oovo doscientos millones ticovovi ifutuuuoco guubuuihi.

¹⁷ Jilli uujojo icaballomíco gajafeenedi atyímeuhi. Jaamohalliri iicaumo ifeeyi-jehallivi kuhufono jigaiño meehu tifaiño, bu atyívano, bu guiguivano icaneri tifaisuciníno iicaunoco. Jaanoti icaballomí nigainou jicu nigaibadi jeevauhi. Jaamo iijnoti ciijigai, aimuufai, azufre icano ineehícauhi. ¹⁸ Jaaneri miyaminaati sanoodímo guíjeveuhi toono minooci, sano idiíno icano imiti diito iijnoti ínee-hícauneri. Jaano toono minooci, sano idiíno iicano imiti ciijigai, bu aimuufai, bu azufre icano. ¹⁹ Jaamo diito icaballomí mitya ícauhi iijnofaiño, bu íbuhunofaiño icano. Jaanoti íbuhuno nigacíno jíinimo nigainobadi jeevauhi. Jaaneri imítino miyaminaaco mooníhícaumo.

²⁰ Jaanoti sanoodímo diitoco ídaasuno omoonícuurunoti guíjevetimo ataaiaumo íimítíco jeevesuutíhi. Jilli suufenítimo ímitino gajamíco, bu oro, plata, bronce, guíisiba, ímoho icano eetavota íjimíco icano jeevívehícauhi; jaamo íhíjimi atyímetímo, bu guubutímo, ígotímo ícamoco. ²¹ Bu tollíro suufeníutímo sítaaco agaícaauuoco, bu agaíbanínoco, bu gaígoomíma ímitínoono íicanehejeque, bu ananívanehejeque ícano.

Moocaani Toomominaafi Aamegayíma Ícaabo.

10 Jaadi atyímeuhi bu sífi Moocaani toomominaafi síhídi jeevaabo, aimuufairi minícínííbo, íngaihallítí tííhi cajetacíníuboma níquejefaiñoti ínítuunoco. Jaabo íme níhíbabadi achícíníuuihi, bu idiíno ciijigai ímahacínobadi jeevauhi. ² Jaabo usefaño aamegayí faayícíníhaamegayí ícauhi. Jaabo ímíyanaagotíhaíco muuáihallívi fícuuhi, jaanoti ínanínaagotíhaíco jíiníjehallívi fícuubo ícano. ³ Jaaboro sefano coovadívuubo oono jicu sefano ínígónícíbadí. Jaano ticovovi sahuse juugahuseti míimísííci ídíno sísíimí ojúhi. ⁴ Jaamo ísísíimí oojíunoco uujojo caatíníqui mooníu-naaca sífi níquejefaiñoti uco unuunoco guubuuihi: Jilli líívi guubunící oono sísíimí íhíímaanoco. Jaaboro caatínídino, unuunoco.

⁵ Jaanaaca Moocaani toomominaafi jíiníjehallívi, bu muuáihallívi ícano ujulleecíníubo ímíyanaagohuseque caamo níquejejaagoví gánííyícíuhi. ⁶ Jaaboro fahííjíváro ícaabo níquejeque, jíiníjeque, muuáínooco, bu paryí tonehejefaiño ícamoco ícano ífíivusuubo momofaiñodí míyaano íicanoco nuuhi: Tusumí míhícauuihi. ⁷ Nínoobo ímíríícuco íguíísícuđí Moocaani esamaaje agaajarahícátino ícacuují íjeecívomínaa, íhíímaamínaa ícamoco unuubadí, nooboro.

⁸ Jaanaaca níquejefaiñoti uuma íhíímaauono síino bu uco nuuhi: Foobo díhícíto jaadi Moocaani toomominaafi jóhono muuáihallíri, jíiníjehallíri ícano ujulleecínííbo usefaño íícahaame afaayícíníhaamegayíco, nooboro.

⁹ Jaaneguí dííbojaa úfuuboro toohaamegayíco dííboco dílluuihi uco íhacíqui.

Jaaneguí uco nuubo: Hfaají máchu. Jaano dííjífaiño ímono naamejino íímíhubadí. Jaanoti díhíbabafaiño faafaitíejíno, nooboro.

¹⁰ Jaaneguííha dííbo usefañoti toohaamegayíco ííciuboro máchuuihi. Jaano taa-jífaiño ímííno íímíhu ímobadí. Jaanoco amachuuno taabafaiño faafaituuihi. ¹¹ Jaadi uco nuumo: Síino dííbogo ajashutíno cuumínodítí, jíiníjemínaadítí, sííjímínaadítí, bu aívojítodítí ícano Moocaani onoonoco, noomoro.^{††}

^{††}10:11 Sahaamefaño: nooboro, noono.

Miimisiici Moocaaniti Thiimaamisi.

11 Jaadi uco aciumo noofajjicu metrobadi iicanoco. Jaamoro uco nuuhi: Gañiivo. Oono Moocaani templojaco doovo, bu ijecivobujeque doovo icano, bu doovo, ¿naa minoodimo tomañovi ejeecivehicamo miyaminaa icahi? ² Jaanoti idiinocoro igoohasico devedino tohasi siicumijeo miyaminaaguiiharucu iicano. Jaamo diito tuucuumi imino cuumico quicuji cuarenta y dosdi nihibava ticovovi. ³ Jaasumi uujoho tajiibogominaatisico galluji uujoho onoonoco ijibeguequi mil do-scientos sesentadi fucuva ticovovi, civochehujefaño jiicinimisico.

⁴ Jaamisi diitisi Moocaani jiinije Aivojii bo imega iicahooci olivohooci, bu cuu-gahu ficuta mihiicuuci icahicuuci iicanobadi jeevamisi. ⁵ Jaamisico saatoho imitino omoonigohachijji diitisi iijiti cijjigai iineeji diito iminaaco ijigasuqui. Tolli guijeve-jimo paryi diitisico imitino imooniqui omoonimo. ⁶ Jaamisi jiinjehallivi Moocaan-iti ihiimaanohachuta aigotino iicaqui niquejeque afabaacujino mityama icahi, bu tolliro nifaihuco tijohoti iminiyujino mityama icahi, bu jiinjeminaaco idaasuno fanoovari imugusumi omoonijino mityama icahi icano. ⁷ Jaamisi idudicamaajeque iimivucuudi inihicuubo oono inihicuhojifañoti asaaboro diitisico moonivaji. Jaabo diitisico iguiinoniboro gaicaauji. ⁸ Jaamisi chuuumuhuno tuucuumi sihidi ejeevacu-uumi, Mohaivojii boco etetecuucuumi jihaifaño acaji. Jaacuumi Sodoma, Egipto icanovi oovicinihi. ⁹ Bu jaamisi ciirajitih mifucuci, safucu, bu sifucutifeenedi icano icajimisi. Jaamisico faaboho miyaminaa, faacuumiva miyaminaa, faajiva miyami-naa, bu faajiinije miyaminaa icamo ihatyimequi. ¹⁰ Jaamisi iguijeveneri jiinije miyaminaa sihidi imobaaji. Jaamo imo imo iicamoro sinehejeque fahigovavi aci-casiji; Oono diitisi Moocaaniti ijibeguehicamisi diitoco idaasuno omoonihicamisi iguijeveneri. ¹¹ Jaarunaa mifucuci, safucu, sifucutifeenedi icano nijequeti Moocaani diitisico siino buheetesuji. Jaamisico paryi aatyimemere sihidi iguetejimo. ¹² Jaanaa diitisico sefano niquejefañoti: Juu caamovi masaa, unuunoco guubumisi.

Jaaneguiiha caamo fuumisi aimuufafeenedi. Jaanoco iminaa atyimeuhi. ¹³ Jaano ticovovi aivo sefano jiinije amaryibauneri tuucuumiti fahuseecijaava iicamañoti sajaaro callajaavehicaui. Jaabadiro tuucuumiviro ajashutino iijano callajaavu-uhi. Jaaneri siete mildimo miyaminaa guijeveuhi. Jaaneri saatoho iguituumoro Moocaani niquejefaño iicaaboco imuuhi.

¹⁴ Jino alliviono imiti fatyehi. Jaano allivio imiti goovajino asaano.

Niino Miriicuco Iguisino.

¹⁵ Jaadi niinoobo Moocaani toomominaafi imiriicuco iguisiuno ticovovi sefano guubuvusuuno niquejefaño ajashutimo jilli unuuno:

Jiinije aivojino Mohaivojii bedi, bu Icristodi icano icacuui. Jaabo tajiibaji fahiiji-varo, noomoro.

¹⁶ Jaanaa veinticuatrodimi quillahuto Moocaani imefeneri ihaivoji icaganohalliri iicaumo jiinjehallivi ajavucamaaiumoro Moocaanico imuuhi, ¹⁷ jilli noomoro:

Ico mihimehi Moocaani sihidi mityama idiicaaboco. Ijoho idiicauboco, bu idi-icaaboco, bu asaajiiboco icano, bu dimityaco agaayiciboro atajiibacuumañi icano. ¹⁸ Mihiro jiinjeminaa dijaa sifiiratehi. Jaarunofaño ijoho adaamijifucu, bu uchuuumucuumoco udugaacujifucu icano gasecuui. Jaasumi dijeecivomi-naa ijoho onoonoco ijibeguehicamoco, bu iidiro iicahicamoco, bu dimomoco

obociguehicamoco icano sabadiro sihidi ejeevamehejeque, bu sihidi ejeevatimehejeque icano adaadujifucu, bu tolliro jiinjjeque ifinisuhicamoco ifinisujino icano, noomoro.

¹⁹ Jaasumiro niquejefaño Moocaani temploja faayicicafutuui. Jaaneri Moocaani unuunohaameque ificuuba cajonbaco atyimeuhi. Jaasumiro sisiimi sihidi namebauhi, jiinjje ñihicuno guubuvusuuhi, bu sisiimi giiriribauhi, bu jiinjje sefano maryibauhi, bu guisiyinobadi ejeevano sihidi sefano aifuuhi icano.

Ñihicuubo Dragon Onoobo, Gaigo Icano.

12 Jaanobuunati niquejefaño jabafiirano ifuvusuuno: gaigo nihibari imibocinigobadi aricuno ifuvusuuno, fucuo nihibahalliri julleecinigo, docedimo meeciriri ichaahimiga eheetavocinigaco javucinigo. ² Jaago oovago icago iseemevaqui aiveveneri gaibahicauhi. ³ Jaanobuunati bu siino niquejefaño ifuvusuuhi: dragon ñihicuubo tifaibo, sahuse juugahuseti miyiici idiino inigainoma icaubo, bu fahuseecidino inicuno, bu inigaino ticovoocivi ichaahimiganoma icaaubo. ⁴ Jaabo ibuhuri samañooto meecirico niquejefañoti ubuutuucuboro jiinjehallivi gañiiuhi. Jaaboro iseemevaqui omoonigugo imegavi julleveubo diigo eseemevasumiro tooseeque iduquui. ⁵ Jaago gaifi seemeneque seemevauhi. Jaabo jiinjeminaaco sefano tajiibaji jigaiñohiri iicanicibadi. Jaabo niquejefaño satyocafutuui Moocaani aivoji icagahalliri iicaabojaago. ⁶ Jaanoti igaigo gaauhi sicaihigo iicahigovi Moocaani diiguedi imibachuhigo tahi diigoco machuco ihaciqui mil doscientos sesentadi fucuva ticovovi.

⁷ Jaanobuunati niquejefaño idragon fuuhi iyotoma. Jaamoma moonicasiubo Moocaani toomominaa aivojiibo Miguel onoobo iyotoma. ⁸ Jaaruubo idragonco sahigotiro guinoniuomo, bu tahi niquejefaño diito iicajirumaño samaño chahauhi. ⁹ Jaamaño diibo sihidi ejeevano dragonco baavi gañiiumo, johono siicijeo jiinimo oono imomo iji, Satanas iicaaboco. Jaabo jiinjeminaaco abañihicaaboco iyotoma baavi jiinjehallivi gañiiumo.

¹⁰ Jaanaa guubuui sefano niquejefañoti unuunoco: Moocaaniti asaano taajasu, bu imitya, bu ihaivoji icano, bu Icristo mitya icano gasecuuhi. Miïro baavi gañiicafutucuubo Moocaanico monahabomihallivi imitino ijiibeguehicaabo fucuhachuta, cuujehachuta icano. ¹¹ Jaaruuboco monahabomi guinonicuui Corderobadi iicaabo tiijohofañodi, bu Moocaani jiibogo miyaano iicanoco ijiibeguehicaneri icano. Miïro ifiico gaijütimo, bu guijeveque iguihiütimo icano. ¹² Jaaneri niquejefaño iicamo imo imo icahi, bu amiihai tahi paryi mihicamo icano. Jaanoti idasucani mihicaji amiihai jiinjehalliri, bu muuaiñofañi mihicamo icano. Miïro oono iji tahigo sihidi isifiiratooboro niitehi guenene iicajitinoco agaajaaboro.

¹³ Jaabo idragonco agañiiunoma iicaabo oono gaifiico eseemevaugoco bucasuubo. ¹⁴ Jaanegui diigoco ciimimi mogaaje jjejuucico aciumo jiinimobadi iicaaboti tehesino igaquu sicaihigovi diiguedi iimibachuhigovi. Tahi diigoco machuco ihaciqui mificabaci, bu saficaba, bu sificabatifeenedi icano ticovovi. ¹⁵ Jaago dojicuti ijiinimobadi iicaabo iijifañoti nifaihuco galluuhi muuaiti ifiivotonoro diigoco ibecasuqui. ¹⁶ Jaarunofañi jiinjje diigoco amusuuhi, idragon iijifañoti agalluufaihuco aaduneri. ¹⁷⁻¹⁸ Jaanoma iicaabo diigojaa sihidi isifiiratuuboro fuuhi diigo iyaachimihai aatyvuudimo sanoodimo Moocaani tajiibaco imino omoonimoro, bu Jesucristo jiibogoco jeevesutimo iicahicaumoma ihamocasiqui.

Iñihicumisi.

13 Jaadi muuai jiiñigaibaahallivi ujulleveubo atyimeuhi ñihicuubo muuaifañoti inuuboco. Jaabo nigainou sahuse juugahuseti miyiici icano, bu iniicuno fahuseecidinou icano. Jaano iniicuno iticovooçivi ichaahimiganoma icauhi, bu ingainohallivi caatiniciniuno Moocaaniditi idicuno onono momo icano. ² Jaabo ñihicuubo jicubadi ejeevaubo, tihaiño jeeji tihaiñobadi jeevauhi, bu iiji leon iijibadi jeevauhi icano. Jaaboco idragon imitya, ihaivoji icaga, sihidi boci iiji icanoco aciuhi. ³ Jaabo ñihicuubo nigaiti sahiti icauno itujaavo diiboco muchuumusujibadi iicauno. Jaaruno diiboco buuhi. Jaaneri paryi jiiñije miyaminaa ajabafituumoro diiboco miyaavuguuhi. ⁴ Jaamoro idragonco cahacisuumo diibo ñihicuuboco mityaco aaciumaño. Jaabadiro bu ñihicuuboco cahacisuumo jilli noomoro: ¿Miiñjoho fine jaani ñihicuubobadi jeevahi? ¿Miiñjoho fine diiboma amocasijirahi? noomoro.

⁵ Bu tolliro diibo ñihicuubo Moocaaniditi idicunoono ihiimaano jaabicicafutuuhi cuarenta y dosdi nihibava ticovovi tolli imooniqui. ⁶ Jaamaño ticovaubo Moocaaniditi imitino ihiimaaboro imomoco idicunoono nuuhi, bu diibo iimihijati, bu niquejefaño paryi iicamoti icano. ⁷ Tolliro bu ajaabiciuboro jilli iifiniçubo Moocaanita iicamoma amocasiuboro diitoco iguiñoniunoco. Bu gaayiciubo mityaco fahigova miyaminaahallivi, bu faacuumivahallivi, fanoohiiji miyaminaahallivi, bu faajiñije miyaminaahallivi icano. ⁸ Jaabo diibo ñihicuuboco cahacisuumo paryi jiiñijehalliri iicamo oono jiiñije ifiivunoti diito momono Corderobadi iicaabo agaicaaucufutuubo fiivoahaamefaño acaatinirautimo.

⁹ Amiihai nohojima mihicamo jinooco imino muguubu. ¹⁰ Sitaaco civojafaño asatyomo, bu tolliro civojafaño satyocafeteji. Jaanoti bu niisugari sitaaco agaicaaumo, bu niisugari gaicaucafeteji. Jilli iicaneguiha Moocaanita iicamo imiyaavogomoro ijaabicihicaqui.

¹¹ Jaanobuunati sifi ñihicuubo jiiñijefañoti asaunoco atyimeuhi. Jaabo iniicuci cordero iniicucibadi jeevauhi. Jaaruubo dragonbadi iimaahicauhi. ¹² Jaabo iticonio ñihicuubo mityaco paryi gaayiciuhi, diibo iticonio ñihicuubo imefeenevi. Jaaboro jiiñijeque, bu toojehalliri iicamoco icano tajiibaubo iticonio ñihicuubo oono sihidi ejeevauno itujaavo ubuhuuboco icahacisuqui. ¹³ Bu tolliro sihidi ejevanehejeque, bu niquejefañoti miyaminaa imefeenevi jiiñijehallivi çiiñigaico iniitusnehejeque icano. ¹⁴ Tonehejeque diibo iticonio ñihicuubo imefeenevi omoonihicaunofenedi jiiñije miyaminaaco bañiubo. Jaaboro diitoco tajiibaubo diibo iticonio ñihicuubo niisugari agaviriicunoma iicauruubo ubuheeteubo ijico iheetavequi. ¹⁵ Jaadi diibohallivi asaano ñihicuuboco mitya acicafutuuhi iticonio ñihicuubo ijico eetavuuboco ijeebiico aaciuboro ihiimaasuqui. Jaaboco iimotimoco igaisiraicisuqui. ¹⁶ Jaabadiro bu tajiibaubo paryi miyaminaaco ihoovoco imiyanaagohuseti, bu ihimecunoti icano ificuuqui; sihidi ejevatiimoco, bu sihidi ejevamoco, bu idaaumehejeque, bu sihidi inihibamima iicamehejeque, bu miyaamoco, bu jiyovotoco icano. ¹⁷ Jaadi miihaiñooba ticovono naajejitih diibo oovotama achahamo. Jaano toono diibo ñihicuubo momo, bu imomo oovo icano. ¹⁸ Jaano jino gaajacoro esuhi. Agaajaabo jino ñihicuubo oovoco gaajaci; jino saafi miyaminaafi oovota. Jaano jino seiscientos sesenta y seis.

Ciento Cuarenta y Cuatro Mildimo Amasivano.

14 Jaanobuunati emeciubo atyimeuhi Corderobadi iicaaboco Sion cumibaihalliri julleeciniuboco. Jaaboma iicaumo ciento cuarenta y cuatro mildimo miyaminaa ihimecunoti Corderobadi iicaabo momo, bu Caani momo icano acaatiniciniumo. ² Jaadi guubuuhi niquejefañoti sihidi teehiguiisi uguubuvusunicibadi, bu sisi sefano igiiriribanicibadi icano uguubuvusunoco. Jaanou sihidi miyaminaa iharpanoco oojisunicibadi jeevauhi. ³ Jaamo bohono masijico masivahicauhi Moocaani aivoji icaga imegavi, bu igueenemehejedimo iicaumo imegavi, bu quillahuto imegavi icano. Jaajico miñhaiñooba aivo gaajahicautihi idiimoro diito ciento cuarenta y cuatro mildimo iicaumo jiinije miyaminaafeeneti atajasucafutuumoro. ⁴ Jaamo diito gaigoomivi jivuutimo. Jaamaño mihinivatimo iicaumo. Jaamo Corderobadi iicaabo dojicuti feehicahi diibo fahigova ofoohigovi. Jaamo taa-jasucafutuui. Jaanoti Moocaani, bu Corderobadi iicaabo iicamisi gaajacuhi sihidi atajasucafetejinoco. ⁵ Jaamo Moocaani imegavi mihinivatimo iicaumaño diitofaño bañifiira atyimerauti.

Moocaani Toomominaa Miimisiici, Saafi Idiino Ijiiibogono.

⁶ Jaanobuunati atyimeuhi Moocaani toomominaafi niquejeguiinodi ifinijitino taa-jasujiiibogoma icaabo gahafooboco. Jaanoco jiinijeminaaco, bu famoovaaco, bu faajiva miyaminaaco, bu faacuumiva miyaminaaco icano ijiiibeguequi. ⁷ Jaabo sefano nuuhi: Moocaanico mihiguimoro diiboco mihimo. Miñro jino tufucu gasecuui iimitihalliti jiinijeminaaco idaasuno omoonijifucu. Jaaneguiiha niquejeque, bu jiinijeque, bu muuaiñooco, bu pisirigañooco icano ifiivusuboco mihimo, nooboro.

⁸ Jaanobuunati bu sifi saauhi jilli nooboro: Acutucuuno, acutucuuno sihidi ejevacuuni Babilonia cuumi paryi jiinijeminaaco ihajevari iguiriacvusumaño, nooboro.

⁹ Jaanobuunati niinoobo saauhi sefano jilli nooboro: Oono iñihicuuboco, bu ihijico icano, imomoro ihoovotaco ihusevi, bu ihimecuvu icano ificuumoco ¹⁰ Moocaani ñihicuno mooniji. Jaamo idaasuno moonicafeteji ciijigai azufrema iicaneri Moocaani toomominaa imefeenevi, bu Corderobadi iicaabo imefeenevi icano. ¹¹ Jaano diitoco idaasuno omoonino aimuufai icaji fahiijivaro ufucuro finiratino fucuhachuta, cujehachuta icano jaguisisuratino diito iñihicuuboco, bu ihijico icano acahacisumoco, bu imomo oovoco agaayicimoco icano. ¹² Jilli iicaneguiiha Moocaanita iicacuumo, diibo atajiiibanoco omoonimo, bu Jesuco jeevesutimo iicamo icano jaabicima iicaqui.

¹³ Jaanaa guubuuhi niquejefañoti: Jinooco caatini, noonoro uco unuunoco: Jisumiti imicani icajimo Aivojiiibo Cristo imiyaavogomo iguijeveme. Jiñhi tolli, noobo Moocaani Gaija: idudicamaajeti jaguisijimo, bu imino omoonihicanoti gaajaveechujimo icano.

Basuta Ujusicunoco Mihicinicibadi Moocaani Niinofucu Naniji Iimifimoco Imino Imooniqui, Jaanoti Iimitifimoco Imitino Imooniqui Icano.

¹⁴ Jaadi emeciubo atyimeuhi aimuufai seseeneque. Jaanohalliri giciniubo saafi miyaminaafi seemenebadi jeevaabo. Jaabo ichaahimiga oroogaco inigaihallivi javuciniuhi, bu meeyuhu siijevahuco gaayiciniuboco. ¹⁵ Jaanaa templojafañoti

saafi Moocaani toomominaafi inuui. Jaaboro sefano nuuhi oono aimuufaihalliri igiciniuboco: Dimeeyuhuri quiticiibo basuta noovataco diicicu tufucu mihicacuuhi. Jino jiinije basuta noova tifaicuuhi, nooboro.

¹⁶ Jaaneguiha aimuufaihalliri igiciniubo imeeyuhuco jiinijehallidi iguiyiciuboro jiinije basuta noovataco iciuhi.

¹⁷ Jaanobuunati bu sifi Moocaani toomominaafi inuui niquejefaño iicaja templojafañoti, tolliro bu ihusefaño siijevahu meeyuhu icahuma. ¹⁸ Jaanaaca bu sifi Moocaani toomominaafi Moocaani jeevobujejaagoti saauhi ciijigaihallivi mityama iicaabo. Jaaboro imeeyuhu siijevahuma iicauboco sefano nuuhi: Disijeva meeyuhuri quiticiibo diici jiinije baacuco oono icivucunoco, nooboro.

¹⁹ Jaanegui diibo imeeyuhuco jiinijehallidi iguiyiciuboro iciuhi jiinije baacuco. Jaaboro ajashutiba Moocaani sifiira nitibafaño gañiuihi imahamicafetequi.

²⁰ Jaanoco cuumiti buhigovi mahamicafutuui. Jaano ininitibafañoti tiijoho ucuuno trescientos kilometrohachuta ifutuui fahigovavi, bu ifaicuva ifutuui caballomi ujulleecinimo iijihachuta icano. Miyaminaa tiijoho eneejiruno baacutofaihuviro oovicafutuui.

Niino Imiti Iicajino.

15 Jaadi bu siino atyimeuhi niquejefaño iifuvusuuno jabafiranoco. Jaanou sahuse juugahuseti miimisiici idiino Moocaani toomominaa iticovoocivi niino idaasuno omoonijnoma iicaumo. Jaamo imivusuhi Moocaani sifiirataco.

² Tolliro bu atyimeuhi muuai vidriobadi jeevano ciijigaima icano foovono sinaagonovi iifuvusunoco. Jaanojiniri julleleeciniumo Moocaani aaciuno iharpanoma johono inihicuuboco, bu ihijico icano iguiinoniumoro, bu diibo momo oovotaco agaayiciutimo. ³ Jaamo masivahicauhi Moocaani jeevominaafi Moise masijico, bu Corderobadi iicaabo masijico icano jilli noomoro:

Aivo ajashutino, olli jeevatino paryi ijoho edeetavono Aivojiibo Moocaani sihidi imityaabo. Jaano diica aivo tiquevehi, bu aivo miyaano icano, ijoho jiinije miyaminaa Aivojiibo idiicaabo. ⁴ ¿Mijoho bu ico, Aivojiibo, ñihicugotimo icajirahi? Paryi famooro ico cahacisuji. Mihiro ijoho idiiboro imihinivatibo. Jaamaño fanoojiinije miyaminaa asaamoro ico imeji, aivo ijoho imino omoonino aatyimecafotomaño, noomoro.

⁵ Jaanobuunati emeeciubo atyimeuhi niquejefañoti temploja iimimañoma iicauja afaayacafutuunoco. Tomañovi tajiiba guisibabujecico ificuhicaumaño. ⁶ Jaamaño iimimañoti inuuno diito sahuse juugahuseti miimisiici idiimo Moocaani toomominaa Moocaani idaasuno omoonijnoma iticovoocivi iicaumo. Jaamo imichehujе, aricuchehujе, mihinivatichehujefaño jiiciniumo. Jaamo oro niivigameeheneri ifeeyijenehallidi siyiyiciniuhi. ⁷ Jaamoco igueenemehejedimo iicaumoti saafi aciuhi iticovoocivi oro guirihillunoco. Jaanofaño Moocaani fahiijivaro iicaabo sifiira gahaficininoma. ⁸ Jaasumiro iimimaño onoomaño aimuufairi gahafuui Moocaani sihidi ejeevano, bu mityati icano asaano. Jahigo miñhaiñooba jicafutuujitirahi oono sahuse juugahuseti miimisiici icano iicaumo Moocaani toomominaa iticovoocivi Moocaani idaasuno omoonijnoco asatyumo toonoco omooniumo imivuutinohachuta.

Moocaani Sifiira Guirihilluno Aamitaditi Ijibogono.

16 Jaanaa guubuuhi templojafaño iicano iimimañoti Moocaani toomominaa sahuse juugahuseti miimisiici idiino iicaumoco sefano unuunoco: Mofoomoro jinijehallivi mutucaruto toono sihidi ejeevano Moocaani sifiira iguirihillunofaño iicanoco, noonoro.

² Jaaneguiiha diitoti saafi ticoniuhi jinijehallivi iguirihillulafaño iicaunoco utucaruubo. Jaaneri paryi miyaminaa oono inihicuubo oovotaco agaayiciumoco, bu ihijico iiumumoco icano fiivuuno idicuno ciinisino sihidi avonoono.

³ Jaanaa allivioobo bu iguirihillulafaño iicaunoco muuaiñofoño tucaruuhi. Jaaneri inifaihuno chuumuhi tiijohobadi minifutuuhi. Jaaneri paryi tumuuajefaño iicaumo chuumuhi.

⁴ Jaanaa allivioobo bu iguirihillulafaño iicaunoco teehinohallivi, pisirigañohallivi iicano tucaruuhi. Jaaneri inifaihuno tiijohoti minifutuuhi. ⁵ Jaanaa guubuuhi diiboro unuunoco: Aivojii Moocaani, ijoho aivo imino omoonifiibo, idiimiibo icano. Jaabo idiicaabo, bu idiicaubo icano. ⁶ Miiro diito iidiro iicaumoco, bu diijibogoco ihiiamaumoco icano itiijohoco agaaniimoro guijeniuhi. Jaamaño ijoho jisumi diitoco tiijohoco diisuih tolli diito imogomaño, nooboro.

⁷ Jaanaaca bu guubuuhi saafi Moocaani jeevobuje iicauhigoti unuunoco: Jii, Aivojii Moocaani sihidi mityama idiicaabo, miyaanohalliti imino moonihi, nooboro.

⁸ Jaanaa allivioobo bu iguirihillulafaño iicaunoco nihibahallivi tucaruuhi. Jaaboro inihibaco mityaco aciubo miyaminaaco ihaiguucuri ijigasuqui. ⁹ Jaaneri paryi miyaminaaco nihicuuno jigasuubo. Jaarunofaño iimitico jeevesutimo, bu Moocaanico imuutimo icano; jilliro diibediti idicunoono iimaamo toono inihicuunoono imitihallivi mityama iicaubediti.

¹⁰ Jaano allivioobo iguirihillulafaño iicaunoco oono inihicuubo aivoji icagahallivi tucaruuhi. Jaaneri diibo aivoji jinije cionoguiino minifutuuhi. Jaanaa miyaminaa aavovomoro cuhufono imicicifotomoro majaanibicinicibadiro diito inehejebanoco jimicamaaihcauhi. ¹¹ Jaarumo iimitico jeevesutimo omoonimoro Moocaani niquejefaño iicaubediti imitinoono iimaauhi icinisiino, bu aivono icanohalliti.

¹² Jaano allivioobo bu iguirihillulafaño iicaunoco sihidi ejeevamuuai Eufrate onoomuuaifaño tucaruuhi. Jaaneri tumuuai fiigatyuuhi jiihaiti iminifetequi tojiri aamijijaagoti jinije aivojito isaaqui.

¹³ Jaadi atyimeuhi dragon iijifañoti, bu inihicuubo iijifañoti, bu jihovo iimaaminaafi iijifañoti icano inuumoco, miimisiici, saafi idiimova iimitino gaijami jacucugamibadi jeevamoco. ¹⁴ Jaamo diitou iji gaijami sihidi ejeevanehejeque omoonihicaumo, bu jinijeminaa aivojitoco igaiyicituumo Moocaani sihidi ejeevaaboma ihamacasiqui. ¹⁵ Jaanegui mehesicini uujoho gaajaciratino saaji naniyaminaafi asaanicibadi. Imicani icajiibo ifiico imino imibachuubo gaachehuco imibachunicibadi. Jaabo icagatiibo iicanicibadi teemejiibo. Jaabo nucufeguecujitiibo sicaibo iicaabo iicanicibadi. ¹⁶ Jaamo diito imitino gaijami aivojitoco igaiyicuihi hebreomi iijiri Armagedon onoomaño.

¹⁷ Jaanobuunati niinoobo iguirihillulafaño iicaunoco tucaruuhi sicaisitivi. Jaanaa niquejefaño iicaja iimimañoti Moocaani aivoji icagati sefano unuuno guubuvusuuhi: Fine imivocafutucuuno, noonoro.

¹⁸ Jaasumiro sihidi namebauno, bu jiinije ñihicuno guubuvusuuhi, bu sihidi sisiimi icauhi icano. Jaaneri sihidi sefano jiinije maryibauhi jiinijehalliri miyaminaa iicanoti amaryibahicauno janaanivicivi. ¹⁹ Jaaneri sihidi ejeevacuumi dujavavuhifeenedi minooci, sano idiino. Tolliro bu jiinije miyaminaa cuumino callajana-maaiuhi icano. Jaadi bu Moocaani sihidi ejeevacuumi Babilonia cuumiti esafutu- uhi. Tuucuumico isifirafaihuco ifayisuqui tuucuumijaago isifiratuuboro agallu- ufaihuco. ²⁰ Jaaneri bu ifachugaiño, bu ifabaino icano buuhicauno. ²¹ Tolliro bu miyaminaahallivi niquejefañoti guisibanobadi ejeevano aifuuhi. Jaanaa saba boci cuarenta kilodino icauhi. Jaanohalliti miyaminaa Moocaanico: Imitinoono, nuuhi jihishitineri diitoco idaasuno omoonunohalliti.

Sihidi Ejeevano Ajevaminaagoco Ahaamino.

17 Jaanaa tajaago saaubo oono Moocaani toomominaa sifiira guirihillunoma iicaumoti saafi. Jaaboro uco nuuhi: Juu disaa, ico iifusuqui oono sihidi ejeevano ajevaminaago muuaiñoohalliri igicinigoco ahaaminoco, nooboro. ² Miiro jiinijeminaa aivojito diigoma imitino icahicahi. Jaaneri jiinijehalliri iicamo diigo ajevafaihuri guiriicavehicahi.

³ Jaanobuunati Moocaani Gaija uco iifusuunofañodi Moocaani toomominaafi uco sicaihigovi satyuuhi. Jahigo atyimeuhi gaigooco ñihicuubo tifaibohalliri gicinigoco. Jaabo ñihicuubohalli sihidi caatiniciniuno Moocaaniditi idicuno onooneheje, bu jaabo nigaino sahuse juugahuseti miyiici idiino, bu fahusecidino iinicuno icano. ⁴ Jaago diigo diibohalliri igiciniugo jiciniuhi tifaiba iicachehuri, bu atyivachehuco icano. Jaago imibaiquimaaiciniuhi orori, bu iminoono guisiyineri, bu perlari icano. Jaago gaayiciniuhi oro guirihilluco iidicuneneri, bu ihajeva idicuri icano gatyuuci icahilluco. ⁵ Jaago imecuri caatiniciniuno itihino momo: Sihidi ejeevano Babilonia cuumi ajevaminaa seeji, bu paryi jiinijehalliri iicano iidicunoono seeji icano, onoono. ⁶ Jaadi uujoho gaajaciuhi diigo Moocaanita iicamo tiijeheri, bu Jesu miyaabo iicanoco ijiibeguehicaumo tiijeheri icano imo imo iicagoro guiriicavocinigoco. Jaanoco aatyimeuboro sihidi jabafituuhi.

⁷ Jaaneguiiha Moocaani toomominaafi uco nuuhi: ¿Collihi daabafitehi? Ico uujoho gaajasuji oono itihino diigoco adaatyimene milli eneejirunoco, bu ñihicuubo sahuse juugahuseti miyiici idiino, bu fahuseeci iinicuno iicaabo diigoco ifiiseebeti icano. ⁸ Diibo ñihicuuboco adaatyimeebe johono iicahiniibo. Jaaruubo jisumi chahacuhi. Jaaruubo siino ñihicuhojifañoti saajiibo ifinicujihigovi efeejino imegavi. Jaaneri jiinijehalliri iicamo jiinije ifiivuunotiro fiivohaamefaño imomono achahamo sihidiro jabafiteji oono ñihicuubo iicahiniibo, achahacuubo, siino asaadi.

⁹ Jimañeri onoonoco gaajama iicamo gaajaji: Miiro oono inigaino, sahuse juugahuseti mibaici idiino ifabaino iicanoco eneejiruno: Tobaijehalliri diigo igicinibaijediti. ¹⁰ Jaayijere bu sahuse juugahuseti miimisiici idiino aivojito iicamediti eneejiruno. Jaamoti sahusedimo finicuuhi. Jaanoti saafi jino icahi. Jaanoti saafihiica gasetihi. Jaaruubo agasedi guenene icajitih. ¹¹ Jaabo oono ñihicuubo iicahiniibo, achahacuuruubo diitobuunati asaajiibo aivojiiboti iicaqui. Jaaboma ochodimo minifetejimo. Jaabo bu diito sahuse juugahuseti miimisiici idiino iicaumooboro. Jaadi feejiibo ifinicujihigovi.

¹² Jaanoti bu fahusecidino iinicunoco adaatyimene fahusecidimo aivojito iicajimoco onoono. Jaamo tajjibatihica. Jaarumo sano nihiba oovoti aivoji iijico

gaayicijimo sano oono ñihicuuboma. ¹³ Jaamo diito aivojito sabadi ihiimaamoro imitya, bu ihaivoji icanoco oono ñihicuuboco acijimo. ¹⁴ Jaamoro Corderobadi iicaaboma amocasijimo. Jaarumoco Corderobadi iicaabo guinoniji, miïro di-ibo aivojito Aivojibo, bu tajiibaminaa Tajiibaminaafi icano iicamaño. Jaaboma iicamoco Moocaani ocoovaboro iciuhi. Jaamo diiboco jeevesutimo icahi, nooboro.

¹⁵ Jaadi bu siino uco nuubo: Johono muuaiñooco ajevaminaago tumuuaijehalliri gicinigoco adatyimemuuaije oono cuumino miyaminaa, bu fanoohiiji miyaminaa, bu jinijeminaa icano. ¹⁶ Jaabadiro bu oono ñihicuubo nigainohallivi fahusecidino iinucunoco adaatyimene ajevaminagoco ijiihevenere sicaiigoco jeevesujimo, bu tolliro diigo uucunoco uduumoro diigoco ciijigaifaño jigasujimo icano. ¹⁷ Miïro Moocaani diito jeebiifaño ficuji diibo iimogobadi diito imooniqui. Jaamaño sabadiro ihiimaamoro ihaivoji iijico ñihicuuboco acijimo Moocaani unuuno imivocafotonohachuta. ¹⁸ Jaanoti bu gaigoooco adaatyimene oono sihidi ejeevacuumi jinije miyaminaa aivojitoco atajiibahicacuumiti onoono, nooboro.

Babilonia Cuumi Ifinijino.

18 Jaanobuunati atyimeuhi Moocaani toomominaafi sihidi mityama icaabo niquejefañoti iniiuunoco. Jaabo seseene jinijeque achiciuhi iharicuri. ² Jaabo sefano nuuhi: Acutucuuno, acutucuuno sihidi ejeevacuumi Babilonia cuumi ijimi iijanotiro fiivutucuuno, bu fanoohimiti gaijami ijanorucu, bu faaboho jooi agahafomo ñidicufiimo, bu ijiihechufiimo icamo ijanurucu icano. ³ Miïro paryi jinijeminaa tuucuumi ajevafaño imo imo icahicahi, bu jinijeminaa aivojito diigoma ihajevari imitineheje icahicahi, bu jinije naajeminaa tuucuumi imiti naajeteque omoonimoro sihidiro nihibamivahicahi icano, nooboro.

⁴ Jaadi siino guubuuhi niquejefañoti unuunoco: Amiihai taty mihicamo tuucuumiti mihiino tuucuumi imitifañodi mihicadino, bu tuucuumico idasuno omoonijino amiihaivi ifetedino. ⁵ Miïro tuucuumi imiti ajashutino jinijeti niquejevi iifutucuuhi. Jaaneri Moocaani diigo imitico esafutucuuhi. ⁶ Jaanegui diigoco mahaci oono saathoco diigo aacihicabadiro buuna. Bu diigoco majaadu oono diigo omoonino allinocivi. Bu oono diigo sitaaco iimitino eheetavehicano janaanicivi meheetavo diiguedi. ⁷ Sihidiro aivono, idasuno icano diigoco momooni oono diigo sihidi mitya mitya icahicagoro, sihidi imitico iimogogoro omoonihicano ticovovi icano. Miïro diigo ijeebiifañodi neehicahi: Jino uujohe aivojigobadi icahi, bu uujohe fibaijigo iicatimaño idasuno icajitih, noogoro. ⁸ Jaamaño safucudiro diigoco idasuno omoonijino ihallivi gaseji: guijeve, bu idasuu, bu ajeba, bu ciijigairi jigasucafetejigo icano. Miïro jishitiibo Moocaani diigohallivi jilli neehi.

⁹ Jaaneri jinijeminaa aivojito diigoma iicahicamo, bu imitico sihidi imeguehicamo icano ataacasimoro sihidi diigueri idasuveji diigo ijigano aimuufaico aatyimemere. ¹⁰ Jaamoro diigoco idasuno omoonino ñihicuti tehesino iicahigoti neejimo: ¡Ay! Idasucani diicahi, ijjohe Babilonia cuumi iguiraacuumi, sihidi edeevacuumi. Dihallivi sano goovanogayi ico idasuno omoonino gasehi, noomoro.

¹¹ Bu tolliro jinije naajeminaa tuucuumico idasuvomoro taacasiji diito inaa-jeteque isivanoco mihihañooba anaajecuujitineri. ¹² Jaano diito naajetene: oroneheje, plataneheje, bu oovosiino guisiyiheheje, perlaneheje, bu iiminoono gaachehu-boogano, sedaboogano, aatyivaneheje, bu tifaihiba iicaneheje icano, bu tolliro fanoova imohono afacicinoo, bu marfilneheje, bu iimino imohono, bu broncene-

heje, jigaiñoneheje, bu ucuhufono guisibano marmol ononeheje, ¹³ bu canelaneheje naajete, bu afacinoono, maaniguiijino, mirraneheje, facicifaihuno, vinofaihuno, diiribano, bu harinaguiijino, bu ñaavaneheje, bu tolliro asiminaajeteneheje, ovejami, caballomi, bu carrono, bu miyaminaa jijovotehejeque icano. ¹⁴ Jaamoro tuucuumico neejimo: Hijohe sihidi idimeguehicano chahacuui, bu fahiijivaro chahacuujino sihidi dibusumije, dihovosineheje icano, noomoro.

¹⁵ Paryi jinehejeque tuucuumico anaajemere sihidi inihibamivahicamo tehesinotiro iicajimo tuucuumico idaasuno omoonino ñihicuti, ihidaasuri ataamoro neejimo: ¹⁶ ¡Ayi! Idaasucani sihidi ejeevacuumi icahi. Miïro gaigo imichehujefaño, itifaihibi iicachehujefaño, aatyivachehujefaño icano jiiicinigo, bu orori, imino guisiyineri, perlari icano imibachucinigobadi jeevauhi. ¹⁷ Jaano ajashutinobusumije milli goovanogayi finihi, noomoro.

Jaabadïro bu paryi ciijigaimenenene aivojito bu togajeri iigomo, bu togaje dudicamaajeminaa, bu paryi muuaifano ududicamaimeheje icano tehesinoro julleecamaaiji. ¹⁸ Jaamoro tuucuumi ijigano aimuufaico aatyimene idaasuri coovadiivejimo: ¿Cuucuumi aivo jiiicuumi ivibadi iicacuumi chahahi? noomoro ¹⁹ inigainohallivi jiiinino gavaracuujii iidaasuvomoro, taacasimoro gaibacasiji: ¡Ayi! Idaasucani sihidi ejeevacuumi icahi. Miïro tuucuumi busumijeri paryi muuaifano icijigaimenenema iicamo sihidi nihibamivahicahi. Jaacuumi milli goovanogayi finihi, noomoro.

²⁰ Jaarunofano amiihai niquejefaño iicamo tuucuumico mihimoba, bu amiihai Moocaani minisuminaa bu mihimoba, bu paryi Moocaani iijico mijiiibeguehicamo, bu diibota mihicamo icano. Miïro tuucuumico tolli omoonineri amiihaiño jaadaco Moocaani icahi, nooboro.

²¹ Jaanaaca Moocaani toomominaafi sihidi jeevaabo guisibatygabaco gañiiyiciuhi machuta cahasutaguisibatygababadi iicabaco. Jaaboro muuaifano gañiiuhi, jilli nooboro: Jilli gañiicafetejicuumi baavi sihidi ejeevacuumi Babilonia cuumi. Jaacuumi siino ufucuro atyimeracujitihî. ²² Bu ufucuro diiiihaiñofoño arpa, bu siru, miriicuno icano guubvususucujitihî, bu fanoodudicamaajeminaa, bu machutaaco ahasuno guubvususucujitihî icano, ²³ bu ico achicinihicano ciijigaimecuno ifuvususucujitihî, bu ufucuro iivi guubvususucujitino taabava jiiibaimo masino icano, dinaajeminaa sihidi ejeevamo paryi jiiinije miyaminaaco dihapichunerî abanihicaumaño.

²⁴ Miïro tuucuumifaño Moocaani iijico iijiiibeguehicaumo tiijohoco agañiiuno atyimecafetehi, bu tolliro Moocaanita iicamo tiijoho, bu paryi jiiinijehallivi agaicaauhicamo tiijoho icano, nooboro.

19 Jaanobuunati niquejefañoti sefano sihidi miyaminaa unuunoco guubuui: ¡Aleluya! Itaajasu, iimi, imitya icano paryi Moocaanino. ² Miïro diibo imino miyaanoro emeciiboro dugaacufihî. Miïro sihidi ejeevano ajevaminaago jiiinijeminaaco ihajevari imihininigoco, toono jaadaco acicuubo. Ijecivominaa tiijohoco agañiiuno jaadaco icicuubo, noomoro.

³ Jaadi siino sefano nuumo: ¡Aleluya! Diigoco ijigasuno aimuufai suufenitino aimuujî, noomoro.

⁴ Jaadi bu veinticuatrodimô quillahuto iicamo, bu igueenemehejedimô iicamo icano jiiinijehallivi ajavucamaaiumoro Moocaani ihaivojii icagahalliri iicaaboco imuumoro neehicauhi: ¡Fine! ¡Aleluya! noomoro.

⁵ Jaanaaca Moocaani aivoji icagajaagoti unuunoco guubuui: Moocaanico mi-himo paryi amiihai diibo jeecivominaa, diiboco mihiguimo mequehefiimo, bu munumefiimo icano, noomoro.

Corderobadi Icaabo Jiibaimo Iicajino.

⁶ Tolliro guubuui sihidi miyaminaa ihiimaabadi iicano, sefano guubuvusuui guiisino uguubuvusunicibadi iicano, bu sefano sisiimi igiiriribanicibadi icano, jilli neehicauhi:

¡Aleluya! Aivojiiibo Moocaani sihidi mityama iicaabo atajiiibacumaño. ⁷ Masii imono mihicamoro imo imo miicaqui. Jaamoro diiboco macahacisuqui. Miïro jino Corderobadi iicaabo taabava jiibaimo iicajino gasecuuhi, bu mogai iicajigo imibaivucuui. ⁸ Jaagoco iimino gaachehu, mihinivatichehu, aricuchehufaño jiïhacucuumo, noonoro.

Jaano toono iimichehufaño ijiihacuno onoono Moocaanita iicamo mihinivatimo iicanoco eneejiruno.

⁹ Jaadi uco Moocaani toomominaafi nuuhi: Jinooco bu caatini: Imicani icajimo Corderobadi iicaabo taabava jiibaimojaagovi ucuuhuvamo, nooboro.

Jaadi bu uco siino nuubo: Jino Moocaani iiji aivo miyaano iicano, nooboro.

¹⁰ Jaanegui uujoho diiboguiino memuiivuui diiboco imequi. Jaarunaa uco nu-ubo: Tolli moonidino uujoho, bu tolliro Moocaani jeecivominaafi ijoho idiicabadiro, bu dinahabomi Jesu jiïbogoco suufenitimo ijiiibeguehicamobadiro icano. Jaanegui Moocaanico diimo, nooboro.

Miïro toono Jesu jiïbogoco ijiiibogomo Moocaani iimaa jiïbogominaa.

Eseseene Caballohalliri Icaabo.

¹¹ Jaadi atyimeuhi niqueje faayiciniunoco. Jaanofañoti inuubo sesebe caballo. Jaabohalliri iicaubo momou Abañitatiïbo, Miyaabo icano. Jaabo imino atajiiibahi-caaboro miyaano iimitinoco iguiinoniqui minaaco eheetavefiibo. ¹² Jaabo aal-liino ciijigaiguiihunobadi jeevauhi, bu inigaihallivi sihidi chaahimigano icauhi, bu imomo caatiniciniuhi. Jaamomoco idiïboro diibo gaajauhi. ¹³ Bu jaabo tiijohori jeescunichehufaño jiiciniuhi. Jaabo momou Moocaani Iimaa. ¹⁴ Jaabo dojicuti fu-umo niqueje amocasiminaa imichehuje, mihinivatichehuje, sesechehujefaño jicu-cucinimo. Jaamo bu tolliro seseefiimo caballomihalliri icaumo. ¹⁵ Jaabo iijifañoti siijevaga niisuga inoociniuhi. Togari jinijeminaaco iguiinoniqui. Jaaboro tajiïbaji-ïbo jigaiñohiri iicanicibadi. Jaaboro aamijiïbo oono baacufaihuco ihiciqui itihairi iquicunicibadi. Jaaboro diitoco Moocaani imityaabo idasuno mooniji. ¹⁶ Jaabo idihallivi igaachehuti caatiniciniuno aivojito Aivojiiïbo, bu tajiïbaminaa Aivojiiïbo icano onoomomo.

¹⁷ Jaadi bu atyimeuhi saafi Moocaani toomominaafi nihibahalliri julleeciniïboco. Jaabo sefano coovadiivuhi paryi joomi asimi niquejeguiinodi agahafomoco: Masaa. Jaamoro mihigaivova ajashutino Moocaani machutajaagovi. ¹⁸ Jaamo aivojito uu-cunoco, amocasiminaa aivojito uucunoco, bu esefaiimo uucunoco, bu caballomi uucunoco, bu diitohalliri iicahicamo uucunoco miyaamo uucunoco, bu jiiïvoto

---

‡‡19:14 Griego iijiri noono: Jaaboro diitoco iisujiïbo Moocaani imityaabo sifiira aivofaihuco.

uucunoco bu unumefiimo uucunoco, bu equehefiimo uucunoco icano muduuva, nooboro.

¹⁹ Jaadi atyimeuhi inihicuuboco, bu tolliro jinijeminaa aivojito ihamocasiminaama igaivuumoro oono eseseene caballohalliri iicaaboma, bu diibo amocasiminaama icano imoonicasiqui asaumoco. ²⁰ Jaadi inihicuuboco, bu jihovo iimaaminaafico icano sano agaayiciuboro sisiibo. Jaabo diibo jihovo iimaaminaafi inihicuubo imegavi jabafiiranehejeque omoonihicaubo. Tonehejefeenedi diibo jihovo iimaaminaafi miyaminaaco banihicauhi oono inihicuubo oovotaco agaayiciuumoco, bu jaamoro diibo ijico iiumumoco icano. Jaamisico ganiuboro buheemisico ciijigai jicooba azufrema ijigabafano. ²¹ Jaanoti diitisi yoto guijenicafutuuhi oono eseseene caballohalliri iicaubo iijifanoti niisuga inoociniugari. Jaamo uucuneri paryi animi shidiro tuvauhi.

Mil Año Ticovovi Imino Icajino.

20 Jaanobuunati atyimeuhi Moocaani toomominaafi ihusefano inihicuhoji llave, bu jigainehityigaba icanoma niquejefanoti niituboco. ² Jaaboro drag-onco agaayiciuboro tohiri sisiuhi. Jaaboco siicijeo jiniimo, iji, Satanas iicaaboco mil año ticovovi ficuubo. ³ Jaaboro diiboco inihicuhojifano aganiuboro ihallivi maaniniuhi. Jaaboro tuhuga imega igaajataco ficuuhi siino miyaminaaco banicuutiibo iicaqui mil año ticovovi. Jaadi mil año afatyonobuunati siino sinaayucafetejiibo. Jaaruubo guenene icajitiibo.

⁴ Jaanobuunati atyimeuhi shididi aivoji icagano iicanoco. Jaanohalliri giciniimo itajibaqui mityaco agaayiciumo. Tolliro bu atyimeuhi johono Moocaani ijico Jesucristofanodi jibeguehicaunohalliti inigainoco iquitiumo jeebinoco. Jaamo diito inihicuuboco, bu ihijico icano imuutihi. Tolliro bu diibo oovotaco ficusutimo ihimecuti, bu ihuseti icano. Jaamo ubuheetuumoro Cristoma mil año ticovovi tajibauhi. ⁵ Jaano toono iticonio buheete icajino. Jaanoti saatoho uchuuumucuumo buheeteutihi. Jari toono mil año afatyonobuunati buheetejimo. ⁶ Imicani icamo Moocanidiro icamo Jesu buheetebuunati iticonio buheetefanodi icajino. Jaamohallivi allivio guijeve imityama chahaji, diitoco ciijigaifano aganiijirunoma. Jilliro ivi Moocaani Cristo iicamisi sacerdotemitiro icajino. Jaamoro diiboma mil año ticovovi tajibajimo.

⁷ Jaano toono mil año afatyonobuunati Satanas siino sinaayucafeteji inihicuhojifanoti. ⁸ Jaadi feejiibo paryi jinijeminaaco ibaniqui. Jaaboro Magog cuumi, bu Gog cuumi icano iyotoma banitejiibo. Jaaboro tuucuumici amocasiminaa ajashutimo muuaino jiniigaiyihainobadi iicamoco igaiyicijiibo minaaguiha. ⁹ Jaadi saajimo jiniijejinibacidi. Jaamoro Moocanita iicacuumico, Moocaani agaijicuumico, Jerusale cuumico cabaacujimo. Jaarumohallivi Moocaani ciijigaico agalluuno paryi diitoco jigasuji. ¹⁰ Jaanoti iji diitoco abaniuboco ganiijiibo ciijigai azufrema ijigano jicoobafano; oono inihicuubo, bu jihovo iimaaminaafi icamisico aganiubafano. Jahigo idaasuno aivono moonicafetejimo fahiijivaro cuujehachuta, fucuhachuta icano.

Sihidi Ejeevano Eseseene Aivoji Icaga.

¹¹ Jaadi atyimeuhi shididi jeevano seseene aivoji icagaco, bu togahalliri igiciniuboco icano. Jaabo imefeeneti niqueje, jiniije icano sano finiuhi atyimer-

atino. Jaamaño diito iicaujirumaño atyimerautihi. ¹² Jaadi atyimeuhi paryi iguijevhehicaumo unumefiimo, bu equehefiimo icano sahigo Moocaani imefeenevi julleleecinimoco. Jaadi faayiciumo aameneque, tolliro bu sihaame fiivohaameque icano. Jaadi uchuumucuumo jaaducafutuuhi omoonihicaunoco toohaamejefaño iicaubadi. ¹³ Jaasumi iguijeveumo tehinofaño, bu muuaiñoafaño icano buheetuhi. Jaabadiro bu famooro iguijeveumo jeebiino buheetuhi guijeveminaa iicahicaumañoti. Jaamoco paryi jaaducafutuuhi omoonihicaunehejeque emeeciiboro. ¹⁴ Jaadi guijeve, bu guijeveminaa iicahicaumaño icano gañiicafutuuhi ciijigai jicoobafaño. Jaaba toba ciijigai jicooba allivio guijeve iicano. ¹⁵ Jahigo bu tolliro gañiicafutuumo fiivo aamefaño imomono acaatinirautimo icano.

Bohono Niqueje, Bu Bohono Jiinije Icano.

21 Jaanobuunati atyimeuhi bohono niquejeque, bu bohono jiinijeque icano. Miuro iticonio niqueje, bu iticonio jiinije icano ifinicuumaño, bu tolliro muuaiño chahacuuhi icano. ² Uujoho Jua, atyimeuhi iimino cuumi, bohono Jerusale cuumi niquejefañoti Moocaani imefeeneti iniitucuumico. Jaacuumi imino imibachuciniuhi gaigo itajevaqui iimibaiquimaainicibadi. ³ Jaanaaca niquejefañoti sefano unuunoco guubuuhi: Meeci, jino Moocaani miyaminaafeeneri jisumi iicacuumoco. Jaabo diitoma icajiibo. Jaanoti diiteji diibo cuumiminaa icano. Jaabo Moocaani diitoma icaji diito Caaniti iicaqui icano. ⁴ Jaamo taafiirafaihunoco Moocaani filluji. Jaadi siino guijeve chahacuuji, bu taafiira chahacuuji, bu idaa-suhiica, bu aivehicano chahacuuji, eedeene achahacuujiimaño, noonoro.

⁵ Jaanaaca ihaivoji icagahalliri igiciniubo nuuhi: Meeci, paryi uujoho bonehejeque eetavehi, nooboro.

Jaadi bu nuubo: Caatini, jino aivo miyahijji aivo miyaano iicano, nooboro. ⁶ Jaadi bu uco siino nuubo: Fine, imivocafutucuuno. Uujoho imegaoobo, bu allivioobo icano, oono A, Z icano iicabadi iicaabo. Jaabo uujoho adufirari iicaaboco pisirigai nifaihu fiivoco aacifaihuti isuuji jaadusuratino. ⁷ Bu mityano iicamo paryi toonoco gaayiciji oono caani busumijeque illi agaayicinicibadi. Jaamo Caaniji uujoho. Jaanoti diiteji taseeme icano. ⁸ Jaanoti iñihicuguehicamoco, bu imiyaaveguehicatimoco, bu fanoova imitiminaaco, bu agaicaaufihicamoco, bu gaigoomima imitinoono iicahicamoco, bu apichunoco ihiimaahicamoco, bu jihovo caani ijimico ejeecivehicamoco, bu paryi abañifihicamoco icano gañijimo ciijigaima azufre ijigano jicoobafaño. Jino allivio guijeve iicajino, nooboro.

Bohono Jerusale Cuumi.

⁹ Jaanaaca Moocaani toomominaafi sahuse juugahuseti miimisiici idiimo niinoono Moocaani sifiira guirihillunoma iicaumoti saafi tajaa asauboro uco nuuhi: Juu disaa ico Corderobadi iicaabo taaba iicagoco ifusuqui, nooboro.

¹⁰ Jaano toono uco Moocaani Gaija ifusuunofaño atyimeuhi Moocaani toomominaafi uco caamovobai guiraabai niquejeve asatyuboro ifusuuhi iimino cuumi sihidi ejevacuumi, Jerusale cuumi niquejefañoti Moocaani imefeeneti iniitucuumico. ¹¹ Jaacuumi seseene achiciniuhi Moocaani aricuri. Jaano iharicu ifuvusuuhi imino guisiba aricubadi, jaspe guisiba aricu imino oonogoonovi ifuvusunicibadi. ¹² Jaacuumihallidi kuhufono guisiri meegueciniuno ajashutino caamovono. Jaanoti icauno fahuseeci motihaiti mihugaaci idiino. Jaahugaje ticovovi Moocaani

toomominaa saafiisa icauhi, bu jaahugajehallivi Israel cuumino fahuseeci motihaiti miicumici idiino iicacuumije momono caatiniciniuhi icano. ¹³ Jaano aamijinaa-gooouumiti icauno mihugaaci, sahuga idiino, bu nijequenaagoouumiti icauno mihugaaci, sahuga idiino, bu sanaago gaicujaati mihugaaci, sahuga idiino, bu sinaago gaicujaati mihugaaci, sahuga idiino icano. ¹⁴ Jaano tuucuumihallidi fahuseeci motihaiti miibaaci idiino guisibaneri eetavociniuhi. Jaanohallidi imegueta icauhi. Jaabaajehallivi Corderobadi iicaabo minisuminaa momono caatiniciniuhi.

¹⁵ Jaabo Moocaani toomominaafi uuma ihimaahicaubo oro imeima icaubo tuucuumico iheevequi iguhuganoco, bu imeguetaco icano. ¹⁶ Jaacuumi tehesi sanoodinoruu, bu icarecu, bu icaamovo icano sahachutaruu. Jaacuumico Moocaani toomominaafi ihimeiri uhuuvuuno aciuihi, dos mil doscientos kilometrohachuta. Jaano itehesi, bu caamovi icaamovo, bu icarecu icano samañoviruu icano. ¹⁷ Jaadi bu imeguetaco uhuuvuuno icaamovo aciuihi sesenta y cuatro metrodino miyaminaa oovoniciyomoneri Moocaani toomominaafi uhuuvuuno. ¹⁸ Jaanaa imegueta jaspe guisibaneri eetavociniuhi. Jaanoti ifaacuumiu boti orori nicuciniuhi. Jaano vidriobadi mihinivatino ifuvusuuhi. ¹⁹ Jaanoti bu imegueta tano guisibano fanoova iminoono guisibaneri imibachuciniuhi: Iticoniooba jaspe guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba zafiro onoono guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba agata onoono guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba esmeralda guisibari imibachuciniuhi; ²⁰ Jaano allivioba onice guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba cornalina guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba crisolito guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba berilo guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba topacio guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba crisoprasa guisibari imibachuciniuhi; jaano allivioba jacinto guisibari imibachuciniuhi; bu niinooba amatista guisibari imibachuciniuhi icano. ²¹ Jaanoti iguhugano docedino iicano perlanorou. Jaahugaje iticovoocivi sano perlaro eetavociniuhi. Jaanoti tuucuumifeene jiihai sano ororiro eetavociniuhi, imino vidriobadi foovono onooonovi ifuvusuuhi.

²² Jaacuumifaño templojaco atyimeutihi Aivojiiho Moocaani sihidi imityaabo, bu Corderobadi iicaabo icamisico famañovaviro tuucuumifaño mejeeciveji. ²³ Jahigo cuujeo nihiba, fucuo nihiba icano chahahi Moocaani inamecuri tuucuumico ahachicinimaño, bu Corderobadi iicaabo tuucuumico aachiciniho iicamaño icano. ²⁴ Jaacuumi seseefañodi jiiinjeminaa atajasucafutuumo igueji. Bu jiiinjeminaa aivojito tuucuumijaago imitya, iboci icanoco satyeji. ²⁵ Jaacuumi guhugano foobocirahicajitihahi tahigo fucu achahacujimaño. ²⁶ Jahigo jiiinjeminaa imityaco, ibocico icano satyeji. ²⁷ Jaanoti imihinivanoba tahigo feejitihahi, bu iidicunoonoco, bu bañifiraco icano omoonihicamo tahahi feejitihahi icano. Jaanoti naha idiimoro Corderobadi iicaabohaame fiivohaamefaño imomono acaatinicinimo feeji.

22 Jaadi bu uco iifusuubo muuai imino inifaihu fiivoco aacimuuai. Jaamuuai nifaihu jaacuhi cristalbadi icahi. Moocaani, Corderobadi iicaabo iicamisi aivoji icagati iinoociniuhi cuumifeenedi. ² Jaacuumi iicauji jiihai imiyaji guiraaji. Jaaji guiraaro tumuuajinicidiro icaji. Jaanojinivi fiivo imohoooci icahi fanaagov-aacijjinivi. Jaahoooci faticabavaviro ifanihibava ticovovi noova icahi fanihibavaviro. Jaahoooci aamene jiiinjeminaaco itabuqui iicano. ³ Bu jahigo afaijacinino chahaji. Tuucuumifaño Moocaani, Corderobadi iicaabo iicamisi aivoji icaga icaji. Jaamisico ijeecivominaa imehicaaji. ⁴ Jaamo bu diiboco faño ihimeque atyimehicaaji, bu diibo

momo ihimecunoti icanoma icajimo icano. ⁵ Jahigo fucu chahaji. Jaamaño tuucuumifaño iicamo siino seseequ e esucuujiitihi ciijjigaimecuno seseequ, bu nihiba seseequ icano esucuujiitihi Aivojiĩbo Moocaani diitoco ahachicinijimaño. Jahigo diito fahiĩjivaro aivojitoti icaji.

Jesucristo Asaajino Fiiticuuhi.

⁶ Jaadi bu uco siino Moocaani toomominaafi nuuhi: Jino aivo miyahiĩji. Jaanoco aivo mimiyaavogo. Diiboro Aivojiĩbo Moocaani ihiimaaminaaco, Igaijaco aacifĩbo itoomominaafico jino galluui ijeecivominaafico ihifusuqui goovano iicajinehejeque.

⁷ Uujoho goovajino asaano, noobo Jesu. Imicani icajiĩbo jiihaamefaño Moocaani jiĩbogo acaatinicinino onoobadi omooniĩbo, nooboro.

⁸ Jaabo uujoho Jua jinehejeque guubuui, atyimeuhi icano. Jaadi diibo Moocaani toomominaafi tonehejeque uco ifusuuboguiino memuiivuuhi diiboco imeequi.

⁹ Jaarunofaño uco nuubo: Tolli moonidino. Mĩro uujoho Moocaani jeecivominaafi ĩbadiro, bu oono dinahabomi Moocaani iijico iijiĩbeguehicamobadi, bu paryi oono jihaamefaño acaatinicininoco imiyaaveguehicamobadi icano. Jaanogui Moocaanico dihimo, nooboro.

¹⁰ Tolliro bu uco nuubo: Jino Moocaani jiĩbogo jihaamefaño acaatinicininoco toovono ficuudino. Mĩro fiiticuujino toneheje iicano. ¹¹ Jaanogui jaafa iimitĩbo iimitico mooniĩboro icahi. Jaanoti bu ĩdicuubo jaafa ihidicuunoco mooniĩboro icahi. Jaanoti bu iimiibo jaafa iiminoco mooniĩboro icahi. Jaanoti bu Moocaanidiro iicaabo diiboco jeevesutĩbo iicaqui.

¹² Jiĩhi goovajino asaano, noobo Jesu. Jaabo uujoho sivaji paryi omoonihicaneheje jaadaco diitoco aaciqui. ¹³ Jaabo uujoho imegaoobo, bu allivioobo icano, bu iticonioobo, bu nijequeoobo oono A, Z icano iicabadi iicaabo, nooboro.

¹⁴ Imicani icamo imifiitumoco iimitusucuumo fiivoco aacino imohoti imachuqui, bu iguhugari tuucuumifaño ijicafetequi icano. ¹⁵ Jaanoti ĩdicufimo, bu apichuco ihiimaahicamo, bu gaigooma imitinoono iicafifimo, bu sitaaco agaicaaufifimo, bu jihovo ijimico ejeecivefimo, bu paryi famooro bañifiraco iimogomoro omoonifimo icano buhigoro icaji.

¹⁶ Jaabo uujoho Jesu tatyoominaafico galluui paryi jinehejeque Moocaani iijanominaaco iijiĩbeguequi. Jaabo uujoho David tyadimihai tanoobo, bu iyaachimihaiobo icano. Bu tolliro uujoho aaricuubo cuujetavio meecirigaibadi jeevahi, nooboro.

¹⁷ Jilli Moocaani Gaija, bu Corderobadi iicaabo taaba icano neehi: Disaa.

Bu jaanoco muguubumo monoo: Disaa.

Bu adufirari mihicamo, mahadunoco mihimogomo masaamoro mahaduva. Jino ifinijitino fiivoco ticovono mahaciji jaadusuratino.

¹⁸ Jaabadiro bu jihaamefaño acaatinicinino Moocaani iijico paryi uguubuhicamoco jino uujoho neehi: Cajaatyohacho jihaamefaño ononehejeque janaanici ucuubaryuhachiĩji, bu diitohallivi Moocaani galluui isifiira idaasuno omoonijinoco jihaamefaño eneehicacuunoco. ¹⁹ Jaabadiro bu saatoho jihaamefaño Moocaani iiji acaatinicininoti samañoco agañiĩhachiĩji, diiboco fiivo imoho noovatati icitĩbocoro imicumifañoti gañiĩji. Jihaamefaño fiivo imohohallidi, bu imicumihallidi icano fone iimaacuui.

²⁰ Jinehejeque ijiiibogoobo jilli neehi: Jiihi goovajino asaano, nooboro. Jiihi. iDisaa, Aivojiiibo Jesu!

²¹ Jaafa Mohaivojiiibo Jesucristo paryi amiihaico imino moonihi. Fine.